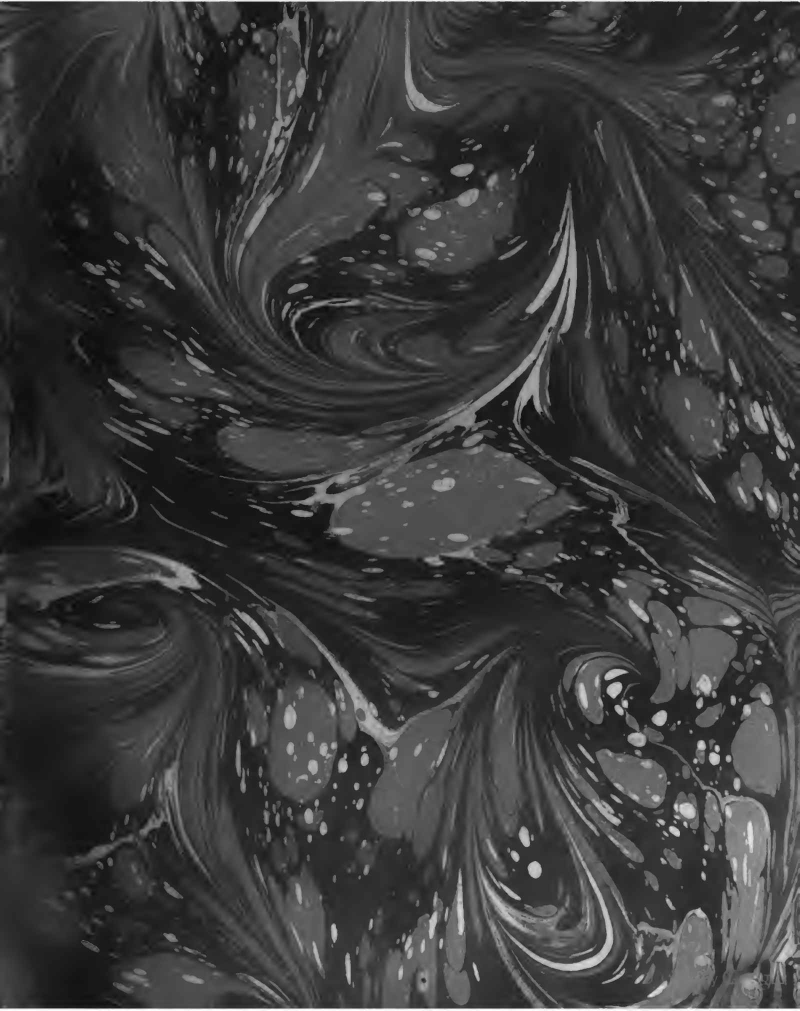

FRANCISCUS PRÆPOSITUS.
CANN REGG: IN POLLING Anno 1744
QUONIAM SUSCEPISTI ME
EXALTABO TE.

Kluit

MONITVM.

Prodit haec Pars prior Tomi ſecundi ſine iis, quas promiſeram (*), *ſed per Chalcographorum tarditatem ſimul exhibere prohibeor, Chartarum ac Sigillorum in aes inciſorum repraeſentationibus. Has igitur una cum brevi praefatione et ſubſcribentium catalogo alteri huius Tomi Parti comites adiungam.*

(*) Pag. 127, 129, 193-195, 198, 223-225, 237, 248, 258, 285, 288, 289, 304, 313, 363, 365, 441, 443, 446, 476, cett.

HISTORIA CRITICA
COMITATVS
HOLLANDIAE ET ZEELANDIAE

AB ANTIQVISSIMIS INDE DEDVCTA

TEMPORIBVS

TOM. II. PARS I.

SISTENS

CODICEM DIPLOMATICVM

ET

PROBATIONES

AD

CHRONICON HOLLANDIAE

ET EIVS EXCVRSVS

AVCTORE

ADRIANO KLVIT

ANTIQVITATVM ET HISTORIAE IMPRIMIS
DIPLOMATICAE FEDERATI BELGII IN
ALMA VNIVERSITATE LEIDENSI
PROFESSORE ORDINARIO
VARIISQVE SOCIETATIBVS LITERARIIS ADSCRIPTO

MEDIOBVRGI

APVD PETRVM GILLISSEN ET FIL. ET ISAAC DE WINTER

ANNO CIↃIↃCCLXXX.

CODEX DIPLOMATICVS
CHARTARVM ET DOCVMENTORVM,
SISTENS
PROBATIONES
AD
CHRONICI HOLLANDIAE
EGMONDANI OBSERVATIONES ET EXCVRSVS.

N. I.

LVDOVICVS PIVS Imp. donat fideli suo GERVLFO possessiones in DVCATV FRISIAE in Pago WESTRACHA in villis *Camminga*, *Hunderi*, etc. (1). A. 839. d. 8. Iul.

Ad Chronicon p. 13. *not.* (38).

(Ex Originali apud I. FR. FALKEN *Cod. Tradit. Corbeiens.* p. 190. Habet etiam SCHATEN. *Annal. Paterborn.* Ed. 1693. p. 119. et ECCARD. *Rer. Francic. Oriental.* T. II. p. 317.)

In nomine Domini Dei et salvatoris nostri Jesu Christi, HLVDOVVICVS divina propitiante clementia Imperator Augustus. Notum sit igitur omnibus fidelibus Sanctae Dei Ecclesiae

(1) Insignis haec Charta hactenus nostris in terris incognita multa nos docet, quae ad Statum Frisiae Politicum sive civile regimen illustrandum admodum faciunt: multa quoque, quae praeiudicatis opinionibus, quas de nostrae Patriae Historia foverunt ii, qui FVRMERIO obtrectare solent, valide obversantur. Docemur enim ex authentica hac Charta, quae teste FALKIO in Abbatia Corbeiensi etiamnunc integra servatur:

a) *Frisiam*, cuius Pars est *Westracha* seu hodie *Westergo*, tunc temporis fuisse revera DVCATVM, a Ducibus, Francorum Regi obnoxiis, administratum.

b) Reges Francorum tunc temporis his

A. 839. d. 8. Iul. fiae et nostris, praesentibus scilicet et futuris: quia ante annos aliquod

his in terris *Dominos* fuisse supremos, vel, ut ita dicam, *immediatos*. *Ante annos aliquot*, inquit, CONCESSIMVS. Quod praeterea satis patet ex alia eiusdem Ludovici Regis eodem anno d. 18. Maii Charta, qua Ecclesiam S. Martini Traiecti omni seculari potestate immunem declarat, apud HED. *Episc. Trai.* p. 55.

c) Eos illic sua quoque habuisse Dominia seu Alodia (*Domania*); ex iisque nonnulla aliis esse elargitos. *Quasdam*, inquit, *res* PROPRIETATIS NOSTRAE *fisco regio sociatas*.

d) Eosdem hoc in *Ducatu*, in *Pago Westergo*, suos habuisse *Vasallos fidelesque*. *Cuidam*, ait, FIDELI *nostro* i. e. *beneficiario* sive Vasallo.

e) In hos *Fideles* non mandatam, sed immediatam, ut vocant, iurisdictionem exercuisse; eorumque vel contumaciam vel perfidiam ultos fuisse. *Quia*, inquit, —— *ab eius potestate eaedem res abstractae* FISCO REGIO *sociatae sunt*.

f) Ibidemque loci inveniri Bona Alodialia ac Dominialia sive Avitas Possessiones nostrorum primorum Comitum Hollandiae, multo ante, quam horum Comitatus Feudum hereditarium factum est. *Res in Pago Westracha*, *in villa Camminga*, *Hunderi et aliis villis*. Quae Terrae possessiones (est enim sermo de bonis immobilibus ac fundis) paullatim sese extendentes, in sqq. Chartis a. 889. 922. 985. in Probb. ulterius procucurrerunt ad *Himelosara* — *Medemelacha* — *Texaliam* — *Kinheim*: siquidem *Westergo* nondum eo tempore distinctus a *Medenblico ac Texalia* Pagus, sive Terrae tractus videtur fuisse.

g) Paullo ante a. 840. turbas nonnullas atque motus civiles exstitisse in Frisia, quibus adhaesisse hunc *Gerulfum*, ac proinde *fisco Regio* addicta eius bona, quae a Rege in beneficium tenebat. Sic enim Charta: *quibusdam turbinibus intervenientibus*, *per ipsius Gerulfi negligentiam*.

h) Denique haec Charta nobis viam munit, qua adiunctis observationibus D. Viri FALCKEN originem ortumque primorum Hollandiae Comitum ex prima domo maiori fiducia posthac investigemus; quoniam admodum vero accedit, hunc *Gerulfum* fuisse parentem istius Comitis *Gerulfi*, cui Rex Francorum *Arnulfus* a. 889. permulta bona fundosque in eius *Comitatu* inter *Rhenum* et *Suithardeshage* in proprium concessit. Vid. chart. N. II. atque adeo avum illius *Theoderici* I. quem *Carolus Simplex* a. 922. tam benigne habuit, ei Egmondanam tradens Ecclesiam cum omnibus, quae illa inter *Suithardeshage* et *Kinheim* possederat. Vid. ad a. 922. Sed haec fusius alibi.

quod [a] concesſimus cuidam fideli noſtro vocabulo GERVLFO quaſdam res proprietatis noſtrae, quae ſunt *in Ducatu Friſiae* in *Pago Westracha*, in villa *Camminge* [b], *Hunderi* (2), et in aliis villis circumquaque ſe poſitis: ſed quia intervenientibus quibusdam turbinibus per ipſius GERVLFI negligentiam (3) ab

A. 839. d. 8. Iul.

a *Aliquot* SCHATEN. rectius. b *Camminge* male SCHAT.

(2) *Hunderi*] Per *Hunderi* intelligebam primo *Centenam* ſive quamdam Pagi partem; quemadmodum *Pagi* t. t. in *centenas* diſpeſcebantur. Sed meliora doctus ſum ex SARACHONIS *Regiſtro Bonorum et Proventuum Abbatiae Corbeienſis*, addito ad calcem *Codic. Tradit. Corbei.* FALCKEN; ubi p. 43. haec ſqq. invenias:

N°. 743. *In Camminge in Pago VVestracha et in FRISIE Ducatu Brio et Diggo habent* CXX. *iugera*, *et quilibet quotannis perſolvere debet* XXX. *modios ſiliginis*, XXX. *modios avene et* II. *lineos pannos.*

N°. 744. *In* HVNDERI *in eodem Pago VVestracha Vader habet Bivangum* [i. e. ſilvam ſive foreſtum], *et quotannis perſolvere debet* II. *boves et* XX. *modios ſiliginis.*

N°. 745. *In eadem regione* cett.

Quum autem hae Corbeienſis Abbatiae poſſeſſiones bonorum *in Westergo* originem ſuam habere videantur ex ea donatione, per quam *Gerulſus*, qui postea *Monachus* factus eſt *Corbeienſis*, ex ſuis bonis Abbatiam ditavit: hinc idem hoc Regiſtrum nos docere poterit, quae *bona* quasque *villas* hic *Gerulfus* poſſederit. Enimvero Abbatiam Corbeiae in Germania ſitam *Leovardiae* et in Vicinia multa poſſediſſe bona, etiam duobus poſtea ſeculis, fidem faciunt Chartae, apud *Edmunde* et *Martene*, alibique proditae, de quibus ſeorſum dicam. Hinc interim colligamus vetuſtam originem proſapiamque nobil. familiae *Camminga.*

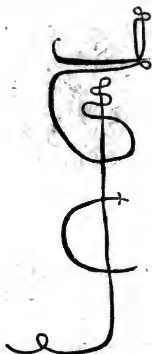
(3) *Negligentiam*] Qualis illa negligentia fuerit, optime docuiſſe videtur V. D. VAN LOON ad KOLIN. bl. 187. 1) ad a. 837. et *Aloud. Hiſtor.* T. II. bl. 63. Huius *Gerulfi*, in gratiam poſtea reſtituti, mentio etiam videtur occurrere in Diplom. Ludov. Pii a. 840. ab Perill. D. VAL. FERDIN. DE GVDEN. *Syllog.* I. *Var. Diplom.* p. 440. prolato, quod integrum exhibet SCHEID. Praef. ad *Origg. Guelfic.* T. II. not. p. 13. in quo teſtes adfuere: *Meginhardus Comes. Erchangarius Comes. Brunicho Comes. Richerus Comes. GEROLDVS. Ogrolfus. Lutherus* cett.

A. 839. d. 8. Iul. ab eius potestate et dominatione eaedem res abstractae fisco regio sociatae sunt [c], tandem divinae misericordiae intuitu placuit nobis easdem res illi restituere (4), et quemadmodum pridem fuerat, in eius potestatem et dominationem transfundere. Quas ut certius firmiusque nostris futurisque temporibus possidere valeret, has auctoritatis nostrae litteras ei fieri iussimus, per quas memoratas res cum his, quae ad eas iure et legaliter pertinent, deinceps iure proprietario valeat possidere, et quidquid de eis agere voluerit, liberam habeat potestatem; neque aliquam ob memoratam occasionem de eisdem rebus ullo unquam tempore calumniam patiatur, sed quidquid, sicut diximus, de eis ordinare atque disponere voluerit, liberrimo in omnibus potiatur arbitrio. Et ut haec nostrae restitutionis auctoritas et nostris

c *Fuerunt* SCHAT.

(4) *Restituere*] Hoc anno Ludovicum Pium etiam aliis, qui filii *Lotharii* partes fuerant secuti, bona ablata restituisse, satis notum est. Sic Richardo, postquam *Lotharius* Patri reconciliatus est, ut docet Charta a. 839. not. seq. ex Vir. DI MARTENE excitata. Et optime huc quadrant ANNAL. BERTIN. h. a. in BOVCQVET *Corp. Hist. Franc.* T. VI. p. 203. *Sed et ipso petente necessit* (l. necesse fuit), *quibusdam propter motus illius nuper in se separatis, verum proprietate* [i. e. bonis] *multatis, ut sua cuique restituerentur eo duntaxat pacto, si fidem inviolabiliter Imperatori servare studerent, et nullam penitus regni fideliumque sollicitationem quoquomodo aut tergiversationem machinarentur.* Observat autem ECCARD. *Rer. Franc.* T. II. p. 317. eodem tempore *Ericum* Daniae Regem misisse ad Imper. propter incommoda *a Frisionibus* accepta, ad quae componenda Rex *Duces* miserit; creditque, his Ducibus ad Frisones missis, hunc interfuisse *Gerulfum*. Quae amplio.

tris et futuris temporibus inviolabilem valeat obtinere firmitatem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari. A. 839. d. 8. Iul.

Glorius notarius ad vicem Hugonis recognovi et SSSS.

Data VIII. Id. Iul. anno Christo propitio XXVI., Imperii Domni HLVDOVVICI Serenissimi Imperatoris, indictione secunda (5).

Actum

(5) *Indictione secunda*] Vel sola haec adiectio, docet, hanc Chartam referri oportere ad d. 8. Iul. a. 839. adeoque quid humanitus passum esse p. 290. D. FALCKEN, quando ex hac Charta ANNALES FVLDENSES corrigendos voluit, referentes *Ludovicum Pium* mortuum esse *d.* 20. *Iun.* 840. *Annis* enim Ludovici XXVI. incidit in a. 839. et *Indictio* II. itidem. Eadem etiam notae Chronicae h. a. 839. prostant in Charta paullo ante, VI. *Cal. Iul. Wormatiae* data A. R. XXVI. Indict. II. in MARTENE *Collect. Ampl.* T. I. p. 97. Ex *Autographo* autem produxit *Falken*; nec tamen primus edidit. Prostat enim iam apud SCHATEN. *Annal. Paderb.* Ed. 1693. h. a. p. 119. et hinc etiam memoratur ECCARDO *Rer. Francic. Orient.* T. II. p. 317.

Actum Cruciniaco palacio regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

N. II.

A. 889. d. 4. Aug. Rex ARNVLFVS Comiti GERVLFO THEODERICI I. Com. Hollandiae Patri multa concedit Alodia in ipsius Comitatu inter *Rhenum* et *Suithardeshage* (1).

Ad Chronic. p. 23. *not.* (63) et 35. b.

(Ex Cod. MS. Chronici Egmundani, ordine III. Exstat et apud DOVZAM *Annal. Holl.* VII. p. 370. G. VAN LOON ad N. KOLIN bl. 133. et *Aloude Histor. van Holl.* II. D. bl. 131. SWEERT. *Chron. Belg.* p. 372. in *Rer. Belg. Annal.* etc.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis ARNVLFVS [a] divina favente gratia [Rex] [b]. Notum esse volumus omnibus sanctae

[a] Sic Sw. et marg. C. M. uti infra. Sed h. l. *Arnoldus* C. M. cuius in ora: „ *Arnoldus*, *Arnulfus*, sive *Arnolfus* unum idemque nomen est ". Recte. Sic *Geroldus*, *Gerulfus*, *Gerolfus*. Et qui nobis Comes *Arnulfus*, Belg. *Arnoldus*, *Aarnoud*. Vid. M. STOKE I. Boek vs. 521.
[b] Aberat C. M. vox; sed habent Marg. C. M. DOVZ. *Ann.* VII. p. 370. VAN LOON ad KOLIN p. 133. nec non FVRMER. *Ann. Fris.*

(1) Qua occasione Rex *Arnulfus* hoc anno *Prid. Non. Aug.* Francofurti adfuerit, alibi indicabo. Rex factus est Arnulfus a. 887. Procerum per coniurationem Imperatore deposito *Carolo Crasso*. Hinc tot *Arnulfina* Diplomata in-

ſanctae Dei Eccleſiae fidelibusque ᵉ nostris, praeſentibus ſcili- A. 889. d. 4. Aug.
cet et futuris, qualiter quidam *fidelis* et venerabilis *Comes* noster, nomine GEROLFVS, manſuetudinem nostram deprecatus est, ut ei quasdam res *iuris nostri* in proprium concederemus. Cuius petitioni libenter annuentes, ita fieri decrevimus. Dedimus (2) namque ei inter *Renum* et *Suithardeshaghe* (3) in *Co-*

e Sw. *fidelibus.* Rectius *fidelibus et.* Sic Henrici Chart. HED. p. 121. *omnium Sanctae Dei Eccleſiae fidelium, et nostrorum.*

intra annos 887-890. RETTENPACHERVS *in Annal. Cremiſan.* p. 34. ſq. ad a. 887. multa huius generis protulit, et hinc ECCARD. *Rer. Franc.* II. p. 701. quae cuncta recognovit, uti et nostrum, ASPERTVS *Cancellarius ad vicem Theotmari.* Alia ad annos 888., et 889. adiunxit l. l. ECCARDVS. Diu autem *Francofurti* moratus est *Arnulfus.* Exſtat enim eius Charta hoc anno 889. *Francofurti Cal. Iul.* iisdem, quibus haec nostra, notis, in MARTEN. *Collect. Ampliſſ.* T. IV. p. 146. qua dat Eccleſiae Trevirenſi *Abbatiam S. Servatii, quae vocatur Traiecta in Comitatu Maſeland:* de qua Cf. p. 147. et 150. Exſtat altera *data* VII. *Idib. Iul.* in MARTEN. *Theſ. Anecd.* I. p. 54. Porro eiusdem Regis Diploma, *cum Signo et Monogrammate* aere expreſſis, paucis ante diebus, *d.* XII. *Kal. Aug.* in SCHANNAT. *Tradit. Fuldenſ.* N. DXXXI. p. 215. ſq. Etiam aliud paucis post nostrum diebus, nempe XIII. *Kal. Septembr.* in FALCKEN *Tradit. Corb.* p. 299. Quale autem fuerit *Arnulphi ſignum*, cf. etiam MVRATOR. *Annal. Bened.* T. II. fol. 165. unde id exhibet nostras VAN LOON not. ad *Nic. Kolin.* p. 139. Exſtant et alibi alia *Arnulfina.* Cf. ECCARD. *Rer. Franc. Append.* T. II. in *Diplom. Wirceburg.* p. 891-897. Add. COD. *Diplom. Laurisham.* T. I. p. 93. MABILL. R. Dipl. II. 27. 3. A. MIRAEVS *Cod. piar. Don.* T. I. p. 250. 650. et nuper HONTHEIM *Hist. Trev. Diplom.* T. I. p. 226. ſqq. ad hunc a. 889. ſub eodem *Asperto Cancellario et Theotmaro Archicapellano.* Eiusdemque notis duae Chartae ad a. 889. in HERRGOTT Probb. *Geneal. Habsburg.* T. II. p. 53. 54. Vnde quantum ad externa de *αὐθεντίᾳ* huius Chartae nullus dubio relictus est locus. Pro internis facit ſcriptorum nostrorum conſenſus.

(2) *Dedimus*] Quae donandi his in terris cauſſa tunc Regibus fuerit, quum Lotharingis multum operae facesſeretur ex

A. 889. d. 4. Aug. *Comitatu* ipsius, in *Northa* [d] et *Ospretashem* (4) nominatis [e], Sylvam unam et terram arabilem unam. Et in loco, qui dicitur

d *In lotis Northa* Ora C. M. et DOVZ. *Ann.* p. 370. e *Nominatim* Sw.

ex civilibus discordiis, imprimis vero a Normannorum incursionibus, non aliunde melius pateat, quam ex Charta Epternac. ad Henricum VI. a. 1191. de bonis S. Willibrordo his in terris collatis, sed a Primoribus terrae occupatis, in MARTENE *Collect. Amplisf.* T. IV. p. 458. B. quam vide in Probb. a. 1191. Normannorum autem has in Frisia grassationes egregie vindicarant Frisiae Nobiles; teste ANNAL. FVLD. a. 885. in quo suas etiam *Gerulfo* partes tribuit. Sed de his fusius *Dissertat. Critic. Histor.* nº. VIII.

(3) *Suithardeshaghe*] Pleraque locorum nomina ab hominibus, qui ea possidebant, esse orta, satis est notum ex Monumentis. Eiusmodi vel sexcenta nostris in terris prostant. *Heemskerk* (Emezae Ecclesia), *Bennebroek* (Bennonis vel Bernhardi palus), *Bennekum* (Bennonisheim vel domus), *Aagtenkerk* (Agathae Ecclesia). Sic et multa in *Hage*; ex quibus hoc *Suithardi Sylva*. Occurrit autem frequens nomen *Suithardi* in familia *Widekindi* et *Brunonis*, unde etiam nostrum oriundum fuisse *Gerulfum*, docebo in *Dissert. Critic. Geneal.* nº. II. Variis hoc locis quaeritur. Alii *Zuiderwoude*, *Zuidscharwoude*, *Zuider-Schagen*, ex vicinitate nominis. Sed optime nosse situm loci potuit IO. A LEID. *Ann. Egm.* C. VI. p. 6. qui locum collocat ad *Hillegommerbeek*, aquis nunc haustum. Sequuntur hunc *Scriverius*, *Boxhorn*, *van Leeuwen*, et optimi quique. Nec obnitor.

(4) *Northa et Ospretashem*] Per *Northa* nullum est dubium, quin intelligatur *Noordwijk*, olim *Nortga*, *Nortgo*, *Northge*, etiam *Nortich*, uti etiamnunc in ore vulgi. Vid. not. ad Chronic. p. 35. (12). *Ga*, *ge*, *go*, et *a*, omnes eiusdem notionis terminationes, ac *wijk*, *vicus*, quasi dicas *vicum de Nort*. Sic olim *Oostergo*, *Oosterga*, et *Ostracha*. Pro altera voce SWEERTIVS edidit *Esprechcashem*, DOVZ. *Ann. Osprechtashem*. VAN LOON *Osprechtachem*. Exstat in *Catal. Bon. Eccl. Trai.* a. 866. apud HED. p. 65. *Piscatio*, *quam GERVLPHVS habuit in extrema parte RHENI fluminis* —— *in Heslem* [l. Herlem] *mansi* V. *In OSTRATASHEM* II. *in Heslemaholte* [l. Herlemarholte] III. Ubi *Osprectashem* collocatur inter *Harlem* et *Harlemmerhout*. At idem *Catal.* in MIER. *Cod. Dipl. Com. Holl.* T. I. p. 18. habet *Osbragtashem*. Unde facilis est vocis emendatio et illustratio in

tur *Bodokenlo* (5), Hobam[f] unam; in *Alburch* (6) quoque Hobas A. 889. d. 4. Aug.

f Hovam semel Sw. Ora C. M. „ credo velle dicere *hoeve* i. e. *fundum* ". Cf. DOVZ. Ann. VII. p. 370. in marg. „ *Pro fundo sive Praedio*, quod genus nos Batavice, *Hoeven*, sive *Hofsteden*, vulgo in„ digitare consuevimus ". Pro *Hornum* mox Sw. *Neicum*; et *herehim* pro *in loco Hui*. Ad vocem *mansum* nonnulla allevit Ora C. M. „ Cod. Iustin. Lib. x. tit. 16. l. 8. in Valentiniani, Theodosii et „ Arcadii Impp. constitutione *mansiones* vocantur *diversoria*, in quae se recipiunt milites ex„ peditionis tempore, vel etiam sacer Comitatus. Posteriores dixere *Mansus*, utrumque a *ma„ nendo*, et inde *manentes* in Historia Helmoldi et Gallis *Maisons*. Illae sic possunt appellari *συ„ σκηνία* Clementi in Petro, *προσδεῖσθαι κατὰ δύο συστήματα*. Separantur a civitatibus et opidis „ in L. 9. Cod. Theod. eod. tit. L. 2. de cond. publ. Horr. l. Modios in f. de Suscop. l. 2. „ in f. de luc. adv. l. Claudiopol. Theod. de decur. *Eae* annonis et pabulis instruuntur ex colla„ tione vicinorum, non ex collatione eorum, qui procul disiuncti sunt. Haec Cuiac. " Meliora DOVZ. Ann. p. 370. „ *Mansum* sive etiam *Mansam* (uti hic) idem quod *Hobam* significare *Ho„ tomannus* te docebit Comment. *de Verbis Feudist.* Item *Marquardi Freheri* v. c. glossarium Ger„ manicarum rerum Scriptoribus Francofurti nuper editis praemissum ". Cf. me not. (9).

in *Osbrechta'sheim*. Quod animadvertit etiam Vir Ill. G. MEERMAN, τῶν ἐν ἁγίοις. *Heim* notat *domum*. Et sic in eodem *Catal.* modo citato *Radulphus* — et *Rhotufshem*, ubi leg. *Rodulfshem*, i. e. *Rodulfi domum*. Postquam autem constat, veram esse vocis scripturam *Osbrechta'shem* (quod perperam damnat ALTING in Voc.); constat hinc etiam, indicari *vicum* vel *domum Osbrechtae* feminae. Exstat autem in alio *Catalogo Bonor. Eccl. Egmund.* MIERIS *Charterb.* I. Deel bl. 167. f. *Feodum, quod habet Hagano de Hairlem de Ecclesia Hecmundensi, iacet in* BRECHTGHERTS-WEERT, *et extenditur a Speren* [fluvio] *usque ad flumen, quod dicitur* LEDE. *Lede fluminis* elix adhuc exstat ad pagum *Warmond*; unde urbis *Leidae* nomen. Exstat et vicus *Leemuden*, nunc *Leimuden*, quasi dicas *Ostium Lede fluminis*. Maior vero pars *Lede* videtur absorpta in Lacu Harlemensi. Fuit igitur *Brechtgerswaard*, sive *Osbrechtaas-heim*, ille terrae tractus, qui inter fl. *Spaarne* et *Lede* hodie ad meridiem Harlemi, haud procul *Suithardeshage* seu hodierno *Hillegommensi agro*, in lacu Harlemensi absorptus, interiacet.

(5) *Bodokenlo*] Aliis *Bodekelo*. Communis fere est sententia, intelligi *Bodegrave*, qui pagus est in confiniis Holland. et Traiect. unde in NIC. KOLINI Chron. vs. 478. *Bodenlode grave*. Alii explicant quasi *Bodekeshorst*, et intelligunt *Boekhorst*. *Horst* et *Loo* fere idem. Nec obnitar. Attamen exstat iuxta Akersloot in Kennemaria versus Egmundam locus *Bockel* hodie, quod contracte scriptum videtur pro *Bodekelo*, *Bodekel*, *Bockel*. Ad Cod. Meerm. marg. haec adscripta invenio: „ f. hodie *Bo„ dekenslote*, gelegen omtrent *de Spaer„ ne*, *Wesingerluyde* " cett. Et paullo post manu Scriver. „ *Bockelemeer* „ by Alcmaer in voorleden jaeren be„ dyckt ". Recte, ut opinor.

(6) *Alburch*] VAN LOON ad KOLIN.

A. 889. d. 4. Aug. Hobas duas, et in *Hornum* (7) Hobam unam, et in loco *Huui* (8) vocato mansum (9) I. et in loco *Theole* (10) Mansum I. et in *Aske* (11) Mansum I. et quidquid ad easdem

LIN. p. 135. intelligit pagum *Alphen* inter Leidam ac Goudam. Non adsentior. *Alburch* hoc nomine etiamnunc exstat prope *Heusden* ad Mosam, in veteri *Teisterbantia*, ubi Comites nostros sua bona habuisse, docebo *Disfert.* No. II.

(7) *Hornum*] Hodie, ut videtur, oppidum Westfrisiae celebre. Plura tamen huius nominis sunt loca. VAN LOON ad KOLIN. vs. 336. putat esse *Oudshoorn* in *Rhenolandia*. ALTING in V. quaerit in *Delflandia*. Castrum *Poelgeest* olim *Hoorn* dictum fuit, situm inter *Koudekerk et Alphen*.

(8) *Huui*] Occurrit iam locus in Divisione Regni Francici ad Marsnam a. 770. *Hui*. Exstat et Charta a. 911. in MARTEN. *Coll. Ampl.* T. II. p. 38. sq. *Acta in Castro* HOIO. FVRMER. *Ann. Fris.* scribit *Hui*. VALES. *not. Gall.* V. *Hoium* p. 246. a. *Comitatum Hoiensem et Opidum Hui in Dioecesi Leodic.* Vulgaris autem nostrates occupat error, quasi omnia haec loca in Egmondae vicinia quaeri oporteat; quum satis constet, amplissimas alicubi ditiones a nostris possessas fuisse Comitibus. De quo alibi.

(9) *Mansus*] „ In eo communiter „ (inquit V. R. HONTHEIM *Hist.* „ *Trev. Dipl.* T. I. p. 359. b.) con„ veniunt omnes, *manso* tantum inesse „ terrae, quantum iugo uno boum an„ nuo spatio possit verti, quantumque „ uni familiae rusticae alendae satis sit. „ Volunt autem rei Georgicae periti, „ iugum unum boum sufficere quotan„ nis 64. iugeribus arandis ". Cf. SCHANNAT *Tradit. Fuld.* p. 323. et quae dixi in *notis* ad CHRONIC. p. 21. (59).

(10) *Theole*] Non alius intelligitur locus quam *Thiel*, in *Teisterbant*, nunc oppidum, et locus, mercatura sq. seculo IX. iam notus; in quo *Gerulfi* filius maior *Walgerus* Comes Ecclesiam *S. Walburgi* dicatam cum uxore *Alberada* construxerat, ut docet coaevus Auctor ALPERT. *de Diverf. Temporum* in ECCARD. *Corp. Hist. Med. aevi* T. I. p. 97. De mutatione *Theole* in *Thiel* vide EXCVRS. II. *De Etymo vocis Theoderici.*

(11) *Aske*] Intelligi potest vicus *Asse* in Kenemaria. VAN LOON ad KOLIN. p. 137. Ex *Aske* oriri potuit etiam *Askeman*, et postea *Askemannedelf*, quasi dicas *fossam Askemanni*; hodie *Assendelft*, in Kennemaria.

dem Hobas et Mansus [g] iure legitimeque [h] pertinere videtur, A 889.
cum curtilibus et aedificiis, mancipiis, campis, agris, pa- d. 4. Aug.
scuis, pratis, sylvis, aquis, aquarumque decursibus, molinis, piscationibus (12), viis et inviis [i], accessibus et regressibus, quaesitis et inquisitis, cultis et incultis, et cum universis appendentiis (13) et adiacentiis, finibus ad praefatas Hobas iuste

g *Mansus*, et bis *mansum* C. M. h *Iure hereditario legitime* Sw. i *In viis*, et mox *in quaesitis* separatim C. M. *Inquaesitis* Douz. Mox *adiacentibus* Sw. et *spectantibus*.

(12) *Piscationibus*] De Gerulfi *ad Rhenum piscatione* vid. not. (2) quae nulla alia videtur esse, quam quae hac charta dicitur pertinuisse *ad hobas et mansus in Comitatu* eius *inter Rhenum et Suithardeshage*.

(13) *Cum universis appendentiis*] Egregia est *Ill.* HONTHEIM *Hist. Trev. Dipl.* T. I. Diss. VIII. p. 95. observatio, quae huiusmodi Regum dona sic explicat. ,, Quae ex Regum, inquit, ,, Principumque beneficio obveniebant, ,, amplissimis hoc iam saeculo *iuribus* ,, et clausulis munita erant: dabantur ,, etenim cum *terris*, *domibus*, *aedificiis*, *accolabus*, *mancipiis*, *litis*, ,, *sylvis*, *campis*, *pratis*, *pascuis*, *aquis*, ,, *aquarumve decursibus*, *mobilibus*, *et* ,, *immobilibus*, *farinariis*, *pecoribus*, ,, *cum omni integritate*, cett. Item ,, *cum egressu vel ingressu*. Alibi — ,, *Casatas cum sala et curtile*; *mancipia* ,, *cum uxoribus et infantibus* — — —". Addo, *cum omni potestate tenendi*, *donandi*, *vendendi*, — — *sine ullius impedimento*; unde hae terrae ab omni aliorum potestate eximebantur, unde et *Dynastiae supremae*, et *Comitatus alodia* seu Comitum possessiones ortae sunt. Notari autem meretur formula, qua in hac et sqq. Comitum Chartis a. 922. 985. beneficia haec et alodia non modo dantur *in perpetuum*, i. e. *iure hereditario*, sed simul ab omni *iudiciaria* aliorum *potestate exemta*. Cuiusmodi donationes ansam dederunt *Dominiis* illis *liberis*, quae Gallice dicuntur *des Seigneuries*; quippe quibus nec *Comiti* nec alii cuicumque *Iudici* ulla relicta fuerit iurisdictio. Quod explicat MABLY *Observat. sur l'Histoire de France* T. I. p. 63, 67. et *des Preuves* p. 316. 323. sqq. ubi not. (7) inquit: *Des que les Rois en conférant des Bénéfices, leur attribuerent le droit de Iustice, il fut défendu aux iuges publics d'y faire aucun Acte de Iurisdiction* cett. Haec bona igitur si ipsorum Comitum erant, eo magis haec valebant.

(14) *Po-*

A. 889. d. 4. Aug. te adſpicientibus. Et iusſimus ei inde hoc [k] nostrae auctoritatis fieri praeceptum, per quod volumus, firmiterque iubemus, ut antetitulatus *Fidelis* noster de his omnibus ab hodierna die, et deinceps omni tempore, liberam ſecuramque habeat potestatem tenendi, donandi, vendendi (14), commutandi, vel quidquid exinde voluerit, faciendi, absque ullius impedimento. — Et ut haec concesſionis nostrae auctoritas firmiter [l] habeatur, et per futura tempora a fidelibus nostris verius credatur, ac diligenter obſervetur, manu nostra ſubter eam firmavimus, anuloque nostro ſigillari [m] iusſimus.

Signum (15) Domini Arnulſi invictisſimi Regis.

Aspertus Cancellarius, ad vicem Theotmari (16) [n] Archicapellani recognovi et ſcripſi.

Data

k *In hoc* Sw. qui *mox finitique iub.* l *Firmier* Douz. p. 371. m *Sigillarique* C. M. Mox C. M. *demni.* n *Otmari* perperam C. M.

(14) *Potestatem — vendendi*] Sollemnis haec erat formula, quae ad ipſa *mancipia*, ſeu *ſervos* ſe extendebat. Erant enim hi appertinentia fundi. Hinc eadem de *ſervis* formula apud MARCVLF. Append. form. 16. *ut quidquid de mancipia tua facitis, tam vendendi, commutandi, — ita et de me ab hodierno die* LIBERAM *et firmisſimam in omnibus* POTESTATEM *faciendi habeas.*

(15) *Iusſimus. Signum*] Male diſtinxit *Sweert.* Res quidem levis, ſed ad mentem antiquitatis illuſtrandam monitu necesſaria. Aliud *ſigillum.* Aliud *ſignum.* Per *ſignum* notatur *Monogramma Regis.* Per ſigillum ſignum cerae impresſum.

(16) *Aspertus — Theotmari*] *Theotmarus*, ſive *Dietmarus*, Archiepiſcopus Salisburgenſis *Archicapellanatu* functus est ſub Rege Carolomanno, ſub hoc Imp. ARNVLPHO, et ſub Ludovico eius filio. *Cancellarii* munere, eius vice, perfuncti ſunt *Waldo*, post Episcopus Friſingenſis; ASPERTVS

Data pridie Nonas Augusti incarnatione Domini DCCCLXXXVIIII. A. 889. d. 4. Aug.
* Indictione VII. Anno fecundo Regni Arnulfi, piisfimi Regis. Actum Franconoforth, in Dei nomine, feliciter. Amen.

* Male Sw. LXXXVIII. Additque Marg. C. M. „ *Triduo post occisum in Batua Godefridum* „ *Regem* ". Voluit, *triennio*.

TVS Ratisponenfis, dein *Wichingus* Patavienfis; postremo *Ernestus* quidam. Vid. HONTHEIM *Hist. Trev. Dipl.* T. I. p. 227. (*c*). Cod. Meerm. omifit tres literas perperam *Otmari*, fed in ora M. S. „ Alia Diplomata Arnulfina *Theotmari* habent ". Et fic recte. *Thiotmari* vel *Deotmari* etiam in Dipl. Wirceburg. *App.* ECCARD. *Rer. Fr.* II. p. 891–897. *Theotmari* in Charta a. 894. BALDERIC. *Chron. Camer.* L. I. c. 62.

N. III.

CAROLVS SIMPLEX, Rex Francorum, THEODERICO I. Com. Hollandiae donat Ecclefiam *Egmundam* cum omnibus eius Terris ac iuribus (1). A. 922. d. 15. Iun.

A. 922. d. 15. Iun.

Ad Chronic. p. 15. *not.* (43) *et p.* 36. *b.*

(Ex Codice MS. Chronici Egmundani; ubi est ordine I. ad a. 863 Exftat et apud SVRMER. *Ann. Frisic.* L. VII. p. 47. G. VAN LOON ad N. KOLIN. bl. 201. et *Aloud. Hist. van Holl.* II. Deel bl. 144. SWEERT. *Chron. Belg.* p. 372. in *Rer. Belg. Annal.* J. A LEID. *Ann. Egm.* c. VI. p. 6. Nunc vero collatum cum Apographo pergameno in antiqua Camera Rationum Holl.)

In nomine fanctae et individuae Trinitatis. KAROLVS divina propitiante clementia Rex Francorum. Regalis celfitudinis est,

(1) Infelici genuinae nostrae Historiae fato et errore hactenus haec Charta ex male pofitis notis Chronicis anni 863. *Carolo Calvo* tributa est; quae tribui debuerat *Carolo Simplici* Regi Francorum, eiusque Notario *Haganoni*, et Cancellario *Rotgero*, quibus hic a. 922. ufus est. Quae hic probare fuperfedeo, lectorem amandans ad *Differt. Historico-Diplomat.* N°. I. ubi de industria hoc probaturus reliqua omnia clariori luce exponam.

 (2) Suit-

A. 922. d. 15. Iun.

est [a], nostros fidelesque suos donis multiplicibus honorare. Idcirco notum fieri volumus omnibus fidelibus sanctae Dei Ecclesiae praesentibus scilicet atque futuris, quod [b] adiens praesentiam nostram HAGANO venerabilis *Comes* petiit a mansuetudine nostra dari cuidam Fideli nostro, nomine THEODERICO, quasdam res, Ecclesiam videlicet [c] *Ekmunde*, cum omnibus ad eam iure pertinentibus a loco, qui dicitur *Suithardeshaghe* (2) [d] usque ad *Fortrapa* et *Kinnem* (3). Cuius petitionem benigne,

a *Est* abest C. M. Habent reliqui. *Vir illustris* in aliis additur, ex Scriv. ad C. M. Mox *et fideles* Ann. Egm. Matth. et MS. Apogr. Perg. *Servos* Sw. b *Quam* Apogr. Perg. *Quem* C. M. vitiose; f. pro *quoniam*, ut Ann. Egm. Pro *nostram* Apogr. Perg. Furm L. VII. p. 47. *folii nostri* Statim *expetiit a nostr. mans.* Apogr. Perg. c *Quasque sibi et eleemosynam videl.* Sw. d *Sibitardeshaghe* --- *Fortapa*, Sw. alii alia. *Swithardeshaga usque Fortr.* Apogr. Perg.

(2) *Suithardeshage*] IO. A LEID. *Ann. Egm.* C. VI. p. 6. *Zuterdeshaghe dicitur modo Hillegommerbeek*; et *Kynhem est fluvius infra* [i. e. intra] *Alcmariam et Middelburg Castrum.* Notes autem in Charta a. 889. *Gerulfo* concedi bona inter *Rhenum et Suithardeshage in suo Comitatu.* Nunc Gerulfi filius *Theodericus* accipit Ecclesiam Egmondam cum bonis illius inter *Suithardeshage*, *Fortrape* et *Kinheim*, nulla *Comitatus sui* adiecta mentione. Vnde facile inducor ut credam, *Theoderici Comitatum* tunc eosdem adhuc habuisse terminos, quos parentis sui, sed bona ac praedia sive eius alodia per hanc Chartam a. 922. fuisse prolata. Porro Theoderici II. huius filii possessiones, quantopere sese ex dono regio extenderint inde a Texala usque ad Isalam amnem, docet Charta a. 985. Et vel sic tamen non alii forte limites *Comitatus* quam inter *Rhenum* et *Suithardeshage*. Vnde conficias, probe esse distinguendum inter *iudiciariam* horum Comitum *potestatem*, qua Pago huic tamquam Comites Regio praeerant nomine; et inter bona hereditaria et alodia, per totam terram et ulterius per Kennemariam, Westfrisiamque, deinde etiam versus Isalam, Lieramque, primitus dispersa. Quum vero *Gerulfus* etiam multa alibi bona iure proprietario possederit; duos autem habuerit liberos *Walgerum* ac *Theodericum*, divisa haec oportet bona fuerint; ac *Theodericus* sua bona ad Rhenum (uti ex Chartis constat), *Walgerus* vero bona *in Thiele* ad *Vahalim*, alibique, una cum Comitatu *Teisterbantiae*, eiusve parte acceperit.

(3) *Fortrapa et Kinnem*] Vbi haec loca

gne, uti decebat, fuscipientes, concedimus praefato fideli nos- A. 922. d. 15. Iun.
tro haec omnia ex integro, cum mancipiis, quaefitis et inquirendis, pratis, filvis, pascuis, aquis, five aquarum [e] decurfibus: praecipientesque iubemus, ut, ficut [f] reliquis posfesfionibus, quibus iure hereditario [g] videtur uti (4), ita et hiis (5) nostri muneris largitate [h] rebus inpenfis valeat fecure

[e] F. *Stagnantibus et* " D. ad C. M. mox *decurfibus* Sw. Furm. Ann. Egm. et Apogr. Perg. Sed *decurrentibus* C. M. [f] *Siquis* C. M. Vulg. est Sw. Ann. Egm Douz ad C. M. [g] Male C. M. *hereditarius*. Mox ad *videtur uti* Scriv. ad C. M. „ *Phrafis eius* feculi pro *utitur* ". [h] *Ita ut his* -- *animi largitione* Sw.

loca fuerint, alibi indicabo clarius. *Fortrapa*, *Fortarpe*, *Forterp* et *Voordorp* eiusdem naturae funt voces. *Kinnem* est et *loci* et *fluvii* nomen, unde *Kennemaria*. Indicantur igitur hic termini locorum, quae posfidebat Ecclefia Egmundana. Quae hic de *Zuidbevelandiae*, *Zeelandicae Infulae*, pago fomniant nonnulli, ludum fibi faciunt ac lectori.

(4) *Videtur uti*] Notisfima huius aevi est formula, pro qua etiam alibi *cognoscitur uti*, id est, *revera utitur*. Nihil hoc frequentius. *Vbi — Albricus Presbyter atque electus rector praeesse videtur*, i. e. *praeest*, Charta Car. M. in HEDA p. 41. *Vbi nunc D. pater, Pontifex Willebrordus Archiepisc. custos praeesse videtur*, i. e. *est*, p. 28. In Graecis etiam olim δοκοῦσιν εἶναι pro εἰσί. Vid. ad HERODOT. *Hist.* p. 328. (43).

(5) *Iure heredit.* --- *ita et hiis*] Videntur plures huic Comiti datae et asfervatae Chartae in Egmonda fuisfe, argum. ANN. EGM. C. VI. p. 5. f. *Carolus* -- *tradidit nobili viro Theoderico* -- *Ecclefiam Haecmundenfem et totam Hollandiam cum magna parte Frifiae cum* DIVERSIS LITERIS *inde confectis.* -- *Porro idem glor. Fr. Rex de Ecclef. Haecmundenfi et tota Kynnemaria donavit praedicto Comiti Hollandiae Bullam aunulo fuo aureo figillatam, in qua imaginem fuam cett.* Quam bullam oculis ufurpasfe videtur. Diftinguit autem inter Praefecturam, quam fuscepit *primis literis*, et *posfesfiones* ex hac Charta. Quando igitur postea fcriptor p. 6. f. addit, Theodericum *Ecclefiam Egmondenfem cum omnibus aliis terris contiguis* a Carolo *feudali iure* accepisfe, id de primis literis intelligas, quibus praefecturam, id est *Comitatum*, datum vult: imprimis quum C. VIII. diferte dicat, Theodericum *Ecclefiam Egmund. proprietatis iure* posfedisfe. Haec non diftinxere VV. DD. qui I. A LEID. propterea re-

A. 922. d. 15. Iun. re omni tempore vitae suae frui ipse et omnis eius posteritas; unde et hoc [i] praeceptum nostrae clementiae super hiis ei conscribi iussimus, per quod praecipimus atque mandamus, ut libere haec omnia teneat atque possideat, habeatque potestatem de hiis iuxta libitum suum ordinandi seu faciendi, Deo in omnibus propitiante et nemine inquietante. Et ut hoc nostrae largitionis [k] munus per succedentia tempora firmius habeatur, et attentius observetur, manu propria subter firmavimus, et anuli nostri inpressione iussimus sigillari.

Signum KAROLI gloriosissimi Regis. HAGANO (6) Notarius

i *Et annum et hoc* Sw. Mox *ei* deest Apogr. Perg.

k *Et ut munus nostrae largitatis* Sw. Mox *Regis glor.* Apogr. Perg.

reprehendunt. V. MATTH. ad *Ann. Egm.* p. 180. f. Non igitur *Comitatus* Theoderico per hanc Chartam traditus est, neque ex more hoc erat. Recte autem in *Marg. MS. Meerm.* ad *hereditarii iuris* voces DOVZA observat, haec referri oportere ad *bona sive possessiones*, quae ex paternarum opum successione Gerolfi Comitis ei obtingebant. Diserte enim Charta, *data*, dicit, *ut ipse et omnis eius posteritas iis iure hereditario secure fruatur – teneatque ea* LIBERE *atque possideat, sicut reliquas* POSSESSIONES. *Quae* voces *liberi* sunt *dominii*, non *Feudi*. His enim temporibus cum *perpetualitas*, tum *alienabilitas* (sit venia vocibus) in feuda non quadrabant. Ridicule tamen addit DE LEID. *ex hac donatione apparere, circa Comitatus Holl. exordium non fuisse Dominum terrenum in Haecmunda praeter Theodericum* I. nisi supremum Dominum Regem Franciae excipiat. Is enim haec bona dedit. Cf. de Egmonda VAN LOON ad KOLIN. p. 205. [1, 2].

(6) *Hagano*] De hoc alibi pluribus. Nunc modo vid. CHRON. ABBAT. VRSPERG. *in Hist. Henr.* I. fol. 152. *coepit quendam Haganonem ex mediocribus extollere, et super omnes diligere, adeo ut .... ipse Regio lateri solus haereret, multaque Regii iuris ad suum ius torqueret.* FRODOARD. Chron. a. 922. *Haganonem, cui Rex Abbatiam Rothildis amitae suae – dederat nomine Calam.* Vnde patet, Haganonem sui ipsius non oblitum fuisse. Obser-

tarius ad vicem ROTGERI (7) [l] Archiepiscopi summique Cancellarii recognovit. A. 922. d. 15. Iun.

Datum anno Domini DCCCLXIII. [m] [l. DCCCCXXII.] XVII. Kal. Iulii (8), indictione XI. Anno XXX. regnante domino Karolo Rege, redintegrante XXV. largiore vero hereditate indepta [XI.] [n] Actum Pladella villa (9) feliciter. Amen.

N. IV.

l *Rogeri* Sw. *Rutgarii* Furm. cui deest *Notarius*. m Sic uno errore cum MSS. tum scriptores. Vulgatum 922. omni maius est exceptione. Vid. not. (1). Annos Dom. non dedit Furm. qui iam suo aevo errorem in calculo vidit, non auditus tamen a suis obtrectatoribus. n Multa hic vitiosa Sw. pro more. Furmer. 10. addit. *Largioris* vero *hereditatis annum* XI. computari oportere, omni dubio eximam in Dissert. I.

servavit haec iam V. LOON ad KOLIN. p. 205. (1, 2). Eiusdem *Haganonis venerabilis Comitis* petitione aliam Cameracensi Ecclesiae donationem fecit a. 920. Carolus simplex. V. BALDER. *Chron. Camer.* L. I. C. 67. p. 110. alibique a. 922. tamquam *Notarius* subscripsit. Vid. Dissert. I. ubi Chartae prolatae, Viri D. cuiusdam audaciam, negantis *Notarium Haganonem* exstitisse, satis repriment. Vid. ad STOK. I. bl. 215. et 217.

(7) *Rotgeri*] ,, Ratbodi defuncti ,, vicem sub eodem Carolo Simplice ,, explet, sicut in Trevirensi Archiepi- ,, scopatu, ita in Lotharienli Archican- ,, cellaria, RVOTGERVS". Sic HONTHEIM *Hist. Trev. Dipl.* T. I. p. 241. f. in recensione Archicancellariorum Regni Lothar.

(8) XVII. *Kal. Iul.*] Hoc ipso die XVII. Kal. Iul. a. 923. pugnavit Carolus ad *Suessiones*. Verum datam esse hanc Chartam praeced. anno, et quidem *in itinere*, paucissimos modo ante dies, quam *Robertus* Rex *Carolo* Regi a Proceribus est oppositus electusque, alibi persequar *Dissertat. Chronol. Diplom.* N°. I. unde simul patebit, quae donandi *in Bladella villa* occasio fuerit. Conf. VAN LOON ad KOLIN. p. 205.

(9) *Pladella villa*] De hac *Bladella villa* sita in Campiniis Buscoducens. agit Doct. VAN LOON *Aloud. Histor.* II. bl. 145. Si tamen cum Doct. HVYDEC. ad STOK. I. D. bl. 217. intellectam velis *Bladoldi villam*, cuius mentio exstat in Charta a. 861. apud MABILLON. R. D. L. VI. N°. 94. per me licet; et sic eo facilius careas, quae idem Vir D. ad STOK. I. bl. 214. 215. ex hac *Bladella villa* contra Chartae authentiam frustra disputat.

N. IV.

A. 939. d. 8. Iul. ARNVLFVS Comes Flandriae tradit Abbatiae S. Petri Gandavensi bona nonnulla in *pago Flandrensi* et in *Pago Wasia*.

A. 939. d. 8. Iul.

Ad Excurs. p. 173. in not.

(Ex Originali, in Archivis S. Petri Gandav.)

ARNVLFVS AMMINICVLANTE SVPERNI REGIS CLEMENTIA MARKYSVS. SANCTE ECCLESIE FIDELIBVS. QVOCVMQVE. PASSIM ORDINE DEO CATHOLICE MILITANTIBVS. LEGITVR IN MACHABEORVM LIBRIS DIUINITUS (1) · exaratis destructum hierosolimis templum dei ab antiocho regum nefandissimo quod post multos grauissimos bellorum triumphos iudas machabeus restruxerit · ac auro atque argento quae de hostium spoliis adquirebat decorauerit · quo scilicet facto · credebat sibi affore auxilium e caelo regis polorum · huius igitur exempli auiditate incitatus ego humillimus ARNULFUS · toto mentis conamine illorum gestiens participeps effici · qui praecepta seruantes dominica terrena caelestes adthesauros transtulerunt patrimonia · religiosorum ueridicorumque hortatu uirorum animatus atque ut ita dicam exsurgens quasi agraui somno excitatus · cepi cogitatione tacita mecum diebus noctibusque reuoluere quoddam monasterium esse

sub

(1) Hucusque Charta longiusculis literis erat exarata. Vbique vero pro *ae* scriptum fere erat ę.

ſub mea dicione antiquitus ſitum apontifice laude bonorum di- A. 939. d. 8. Iul.
gno · ſanctisſimo AMANDO iuxta *fluenta ſkaldi* in *castro gandauo* quod *blandinium* uocitauit · quodque christo auſpice reliquiis beati petri apostolorum principis multorumque ſanctorum quas aroma ſecundo rediens ſecum detulit ſollemniter nobilitauit· Egit autem hoc ea tempeſtate qua romanam eccleſiam regebat papa martinus anno LXXV. post beatum aulae ſupernae clauigerum petrum tempore incliti regis francorum DAGOBERTI · ELIGIO mire ſanctitatis epiſcopo nouiomacum atque turnacum preſidente· Gaudeo quidem tantorum pignoribus ſanctorum iam dictum monaſterium multimode illuſtratum ſed doleo tantum deesſe honorem quo tantae dignitatis reliquias ſecundum meam uoluntatem extollam interra · quarum ſancti reliquiarum incaelesti fulgent curia · permisſu tandem regis LUDOGUICI atque cum episcopo TRANSMARO ad cuius dioceſim pertinet locus ille · cum amicis quoque ac ſpecialiter cum fidelibus meis conſilio habito reddens reſtitui loco ſancto partim ex his reditibus terrae quos beatisſimus AMANDVS impetravit aregibus qui per id tempus diuinis ſe ſubdiderant legibus et ob amorem principis apostolorum petri iure perpetuo tradidit in eodem coenobio degentibus partimque ex his quae fidelibus quique per loca et tempora diuerſa a praefati regis dagoberti diebus usque ad nostra largiti ſunt tempora · et ſi non omnia ſaltem reddidi aliqua que predecesſorum meorum tempore inde ſunt abſtracta · queque eſtimaui ſufficere

A. 939. d. 8. Iul. ficere monachis ob amorem christi ibidem morantibus id est cenſum quod accipitur de manſionibus que ſitae ſunt *in portu Gandauo a flumine ſcalda usque ad decurſum fluminis legiae* · et decimam quam pro remedio animarum ſuarum deo exſoluere debent in ipſo commanentes portu. Naulum quoque quod a pretereuntibus exigitur · ſupradicti monaſterii reliquiis concesſi · floralia prati quae adiacent ipſi portui · illorum cedo potestati· Molendinum · j · in loco qui uocatur *absna* (2). Capellam · j · in honore ſanctae mariae dicatam in uilla *meron*· Uineam quam ſecus monaſterium reſtruxi et terram quae ibi adiacet usque ad portum · et alia rura quae monaſterio ſunt contigua ſupra quae conſtruant officinas ſibi congruas et hortas in quibus plantent olera quae monachis ſunt commoda. ceteraque omnia quae in carta abbatis EINHARDI ſcripta habentur reddidi et propria manu roboraui· In *pago* denique *flandrenſi* iuxta *castrum osborch* (3) in loco nuncupante *merona bennonis* pastoralia quae ſufficere posſunt ouibus · CXX · et in alio loco mari proximo uocabulo *combesſcura* terram ad alendas oues · C · et in ipſo pago medietatem fisci mei qui uocatur *Snethlingehem* cuius pars media coniacet a plaga orientis · ex qua medietate manſum · j · dum aduixero abbati et fratribus ſupradicti monaſterii conſenſu · et reſiduae me-

(2) An per *Absna* intelligi oportet *Asnede*, hodie *Asſenede?*

(3) Nota Antiquitatem villae *Oostborch* hodie notae.

medietatis partem post excesſum uitae meae ut habeant teneant A. 939. d. 8. Iul.
atque posſideant totis uiribus concupiſco· In pago etiam *hainau* ſuper fluuio *ſauo* uillam quae uocatur *dulciaca* cum appendiciis ſuis illis reddo·· In *pago* etiam QUASA (4) ſuper fluuio *ſcalda* uillam nuncupante TEMSICA in qua diu corpus beatisſimae uirginis requieuit AMALBERGAE. quam iure hereditario quo aduixit posſidere uiſa est. et ob id illis reddidi eam qui die noctuque excubantes ſacro corpori eius asſiſtunt. Hec cuncta licet quantitate et numero uideantur permodica · obtineat perpetualiter cum ſuo abbate monachorum caterua ſupradicto monaſterio conſtituta · quibus ſolatiata queat domino indefesſe famulari omni murmuratione ſummota. quae ſolet esſe monachis plerumque asſueta· Cupio nanque atque magnopere gestio omni tempore cui in ſepefato monaſterio monachos examuſim christo ancillari ut actum est iam fati ſanctisſimi tempore AMANDI· quique ſecundum normam ſancti uiuentes BENEDICTI iuxta electionem ſuam (5) *abbatem proponant ſibi cuius hortatu atque regimine animati terrena postponentes* qui morte interueniente ui . . . . . . cui ſuccesſerit . . . abbatem proponant ſibi · · cuius hortatu atque regimine animati · terrena postponentes caelestia

(4) *Quaſa* an *Guaſa*, vix refert; est Waſa ſive Waſia, hodie *'t Land van Waas*, in qua villa *Temſeca* etiamnunc nota est.

(5) Decem ſequentes voces legi non poterant in Originali per maculam; ſed in Apographo ita exſtant, forte vitioſe.

A. 939. d. 8. Iul. lestia ſtudeant meditari· Siquis uero de omnibus ſuccesſoribus meis hec meae reſtitutionis beneficia que loco ſancto ob amorem dei ſanctique principis apoſtolorum petri ceterorumque ſanctorum quorum ibidem praeciofa continentur buſta reddidimus auſu nefario calumniare uel deficere conatus fuerit · niſi cito reſipuerit iram dei omnipotentis cui ſanctus amandus conſtructor loci illius ſinceriter militauit ac polorum clauigeri petri ac doctoris egregii pauli atque paradoxe uirginis amalberge. omniumque occurrat offenſam ſanctorum eorumque perpetim a ſodalicio priuatus. demonum contuberniis indisſociabiliter maneat coniunctus· Amen dicat mecum omnium bonorum uirorum coetus.

Reliqua, quae ſequuntur, literis maiuſculis ob vetuſtatem legi non poterant, ſed in apographo antiquisſima manu ſcripto, haec habentur:

„ Actum blandinienſi cenobio anno incarnati uerbi · DCCCC.
„ XXX · VIIII · VIII · Iduum Iuliarum. Indictione · XII · VIII.
„ Iduum Iuliarum · regnante Hludovvico · anno · VI · filio regis
„ Karoli reclauſi.

Adſunt et multorum teſtium nomina, quae tamen legendo non erant; legi tantum potuere ſequentia,

REGNANTE LUDOUUICO ANNO VI. FILIO REGIS KAROLI RECLAUSI.

✠ Signum arnulfi clementisſimi comitis atque marchiſi qui hanc . . . inſcriptionem fieri . . . .

* * *

Adhaeret Sigillum cereum rotundum, cui impresſa est effigies Arnulfi Comitis, ſtantis figurae.

N. V.

N. V.

Probationes de *Fossa Ottoniana* medio Sec. X. inter Franciae Regnum et Germaniae Imperium ab Rege Ottone I. sive Magno ducta, qua separavit terram Flandriae Imperialem, nempe *Wasiam*, IV. *Ambachtas*, *reliquasque Zeelandiae Insulas* a Franciae Regno, cuius Regni pars ditio erat Comitum Flandriae. A. 936.

A. 936.

Ad Excurs. p. 138. *et* 151.

(Ex MS. Chronico S. Bavon. Authentico, quod servatur in Palatio Episcopali Gandavensi.)

Castellum novum, quod ad ripas Legiae, in Imperio situm est, non *Reges Franciae*, non *Comites Flandriae;* sed *Imperatores* Romanorum, in fisco et libera possessione S. Bavonis, ad defensionem ipsius Monasterii et antiqui Castri *Gandae*, propter divisionem *Regni* et *Imperii* statuerunt: quo scilicet praefatus OTHO regni Francorum et Imperii Orientalium fines determinavit. De quo censum quinque solidorum S. Bavoni longo tempore Comites Flandriae solverunt, et nunc solvunt. Huic novo Castello, non *Castellani*, sed *Comites* praefuerunt: quibus quatuor Villae cum appendiciis suis, *Asnethe*, *Bocholt*, *Axla*, *Hulsta* cum tota *Wasia* subiectae fuerunt. Quidam autem praedictorum Comitum *Wycmannus* exstitit, habens uxorem *Lutgardim*, filiam *Arnulphi* magni Comitis Flandriae.

A. 941.

Praedictum Castellum de potestate Imperiali in manus Comitum [Flan-

Ad a. 936. [Flandriae] postea redactum est (1). Nam Comes Flandriae ARNVLPHVS magnus Imperialia vastare, et Castellum capere militibus suis commiserat: qui per densissimam sylvam, irruptione ipsum castellum, casso labore fatigabant. Cumque in vanum laborarent, Comes, coacto in unum exercitu, in loco qui Herehem tunc vocabatur, ubi necdum habitatio erat hominum, erectis lodiis, fixisque tentoriis, longo tempore obsedit Castellum. In sancto autem Sabbatho Paschae, petente exercitu discessum, et ad sua reditum, monuit Comes, ut prius contra opidanos non segnem facerent impetum. Quo facto, opidani conscisso in particulas dimidio bacone (quem solum, nec quidquam amplius in cibo habeant) foedabant scuta pugnantium. Quae res exanimavit Comitem; eo quod eos abundare cibariis, nec capi posse nisi per famem, existimaret. Itaque incensis lodiis descesserunt. Quidam LAMBERTVS aliis festinantibus, se subtrahens, saepiusque respiciens vidit de suburbio Castelli, mulierculam cum vase hauritorio ad *Legiam* descendere, concitato equo reverti volentem praeripuit, diligenter quid ageretur in opido sciscitatus. Cumque perterrita diu hac-

(1) Nempe hoc factum demum a. 1046. referentibus MEIERO, et IAC. MARCHANTIO, ex iisque D. LINDANO *Teneraem.* L. III. C. III. p. 187, sq. Satis autem haec docent, fuisse haec antea intra Imperii limites accensita, uti etiam de Gandavo liquet ex Charta sq. Imperatoris d. 22. Ian. a. 966. Cf. EXCVRS. p. 174. Nec factum hoc ab *Arnulfo*, sed a *Balduino Pio* Comite Flandr.

haereret; promisso ei tandem pretio, confessa est, nec unius A. 936.
diei cibum eis superfuisse. Munerata mox muliere, Comitem subsequitur, adiunctisque sibi fautoribus, postulat Comitem, quod nec habuit, nec forte habiturus erat. Conclamantibus aliis, id facile et sine damno posse dari, quod nec haberetur, nec haberi posset; assensum praebuit Comes. Igitur LAMBERTVS Castellum nondum captum, sibi et posteris hereditario iure, sub hac conditione postulavit: quatenus Castelli suo labore acquisiti Comes esset Comes et dominus; ipse vero Procurator et *Castellanus*. Ordinata igitur lege, et quae deinceps inter eos tenenda iusticia, Castellum necdum habitum Comes tribuit, Lambertus suscepit. Haec *Castellania* per totam Flandriam sola tum erat hereditaria. *Lambertus* petitis et acceptis quibusdam militibus, tubisque quasi ad pugnam interciso tonitu clangentibus, revertitur; lodiis instaurat; armat milites in pugnam; insultationes magnificat; suis gestibus Comitem rediisse et adesse insimulat. Opidani autem fame capti, nec ullum sperantes subsidium, maxime timore Comitis, quem reversum arbitrabantur, perterriti, accepta pace et libertate egrediendi, Castellum reddiderunt.

A. 936. PIERRE D'OVDEGHERST

Les Chroniques et Annales de Flandres,

Chap. XXIIII. p. 52. vſ.

Intra a. 929-941.

Le Conte ARNOVLD dict LE VIEIL acquist par octroy et don du Pape toutes les dismes ſur le pais et contrée de Flandre: et ce a raiſon de la diligence et vaillantiſe, dont ſon advenement a la conté il avoit uſe, pour chasſer du dict pais de Flandre les Huns Wandalois et Normans reliques de ceux qui auparavant y avoyent faict tant de dègastz et outrages. Depuis le dict Conte Arnould ſe trouvá en pluſieurs et bien grosſes facheries, au moyen que l'Empereur OTHON premiér de ce nom, avoit prins d'emblée et fortifiée le chasteau [de Gand]; ſoubs pretext qu'l ſoustenoit le dict chasteau estre ſitué ſur la fontière de l'Empire, contre France. Auquel, pour ceste occaſion il avoit mis et collocqué bien grande garniſon, mesmes avoit pour l'entretenement d'icelle, applicqué á iceluy chasteau le revenu *des quatre mestiers*, qu'il avoit ſeparé du pais et territoire *de Waes*. Et pour autant que ladicte garniſon tenoit merveilleuſement ſubject le port de Gand, qui estoit a l'autre costé entre *l'Escault* et *le Lys*. Le Conte Arnould fit des grandes et diverſes pourſuytes pour r'avoit ledict chasteau. Mais voyant qu'il ny pouvoit parvenir, et que ledict Empereur ny voloit aulcunement entendre, Comman-

manda estre faictz audict port, aucuns petitz chasteaux et mai- A. 936.
sons defensables qu'on y voit encoires aujourdhuy. Desquelles les deux garnisons faisoyent des continuelles saillies, dont la retraicte ne se faisoit sans notable et abundante effusion de sang, tant d'un costé que d'autre. Ledict Empereur en fortifiant et reparant le susdict chasteau, fit faire pres d'iceluy une fosse, tirant depuis le pont de Sainct Jacques, iusques en la riviere de la Honte: laquelle fosse il disoit faire *la separation entre l'Empire et le Royaume*, et la fit de son nom appeller *Ottinghe*. Peu apres: si comme en l'an neuf cents quarante un le Conte ARNOVLD obtint de l'Empereur par appoictement ledict chasteau de Gand, ou il mit incontinent, crea et constitua le premier *Burchgrave*, duquel en l'histoire de Boudouyn de Lisle nous ferons plus ample recit.

N. V I.

OTTO *Imperator* confirmat Abbatiae S. Petri Gandav. bona et posseſsiones. A. 966. d. 22. Ian.

A. 966. d. 22. Ian.

Ad Cod. Dipl. N. IX. *not.* (2).

(Ex Originali, in Abbatia S. Petri Gandavens.)

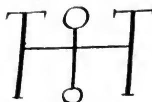
IN NOMINE SANCTAE ET INDIUIDUAE TRINITATIS OTTO DIUINA FAUENTE CLEMENTIA IMPERATOR

A. 966. d. 22. Ian. AUGUSTUS ¦ QUONIAM REGIAE UEL IMPERATORIAE DIGNITATIS OFFICIUM ESSE conſtat ut monaſteria uel loca deo et ſanctis eius dicata ob diuini cultus augmentum nouis ſemper auctoritatibus roborentur · idcirco notum eſſe uolumus omnium fidelium nostrorum tam praeſentium quam futurorum industriae qualiter uenerabilis abbas UUOMARUS blandinienſis coenobii nostram adiit ſerenitatem rogans ut ante ceſſorum nostrorum regum ſcilicet uel imperatorum rebus uel proprietatibus monaſterii ſui *infra regni nostri terminos* conſtitutis emunitatis uel defenſionis nostrae brauium * concederemus hoc que nostrae auctoritatis praecepto roboraremus.

* i.e. praemium.

Nos uero interuentu dilectae coniugis nostrae ADELHEIDIS fidelisque archiepiſcopi nostri UUILLIHELMI ob ſpem diuinae remunerationis pro ſtatu et incolumitate regni uel imperii nostri filii que nostri carisſimi regis OTTONIS piae illius petitioni asſenſum praebuimus · et ut res uel posſesſiones praeſcripti blandinienſis coenobii *infra regni nostri terminos* conſtitutae *dulciacus* ſcilicet in pago *haginao* et *crumbrigga* in pago *bragbatinſe* quam uillam carisſima nostra ſoror GERBIRGIS regina monachis ob remedium animae fidelis comitis ſui reddidit ARNULFI ſub perpetua emunitatis nostrae tuitione eſſe uolumus. Ita ut nullus noster *comes* aut iudex aut uicarius aut publicus fisci exactor uel aduocatus uel alius aliquis praenominatas uillas ingredi audeat ad fredas exigendas uel paratas faciendas uel hominibus praeſcripti

ſcripti coenobii inibi habitantibus diſtrictionem ingerendi uel aliud quid poteſtatis exercendi licenciam aut poteſtatem habeat niſi abbas et aduocatus quem ſibi ipſe utilem et neceſſarium elegerit. Et ut hoc auctoritatis noſtrae praeceptum firmum et ſtabile permaneat hanc cartam conſcribi iuſſimus quam et propria manu ſubtus firmauimus anulique noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. A. 966. d. 22. Ian.

SIGNVM DOMINI OTTONIS MAGNI

ET INUICTISSIMI IMPERATORIS AUGUSTI.;
LUIDOLFUS CANCELLARIUS ADUICEM UUILLIHELMI ARCHICAPPELLANI RECOGNOUI.

data XI Kl. feb. anno dominicae incarnacionis DCCCCLXVI· Indict VIIII anno regni domni ottonis··XXXI· imperii uero IIII actum traiecto in dei nomine fel amen

* * *

Annexum est Ottonis Sigillum maxima parte integrum, barbatum vultum et corporis partem repraeſentans.

N. VII.

A. 969. d. 13. Apr.

LOTHARIVS Rex Francorum, THEODERICO Comiti Gandavensi et simul Hollandiae, donat *Forestum Wasdae* in Comitatu ipsius (*Gandavensi*) situm cum omni iure.

A. 969. d. 13. Apr.

Ad Chron. p. 16, 36. *et Excurs.* VII. *p.* 175-178.

(Ex Cod. MS. Chronici Egmundani, in quo est ordine II. Exstat etiam apud FVRMER. *Ann. Fris.* L. VIII. p. 90. I. DOVZ. *Ann. Holl.* p. 126. G. VAN LOON *ad Kylin.* bl. 109. MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 33. et hinc HEINECC. *Opusc. post. p.* 892.

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis LOTHOWICVS (1). [l. LOTHARIVS] Dei gratia Rex. Notum sit [a] omnibus fidelibus nostris tam praesentibus quam futuris, quod dilecta coniux nostra HEMMA [b] Regina, adiens nostrae celsitudinis praesentiam humiliter deprecata est, ut cuidam nostro Fideli,

[a] LODEWICVS C. M. Post *Notum facimus* Sw. [b] *Haemina* Sw.

(1) C. M. *Lodewicus* pro *Lotharius*. Et hinc omnes hactenus cum Editi tum MSS. id est, ex uno eodemque fonte, apertissimo vitio. Chartam enim hanc non anno 868. a *Ludovico Germanico*, ut vulgo creditur, sed a. 969. ob eodem *Lothario* Franciae Rege esse datam, qui et alias huic *Theoderico* ac socero eius *Wigmanno* dedit, omni exceptioni, ni me omnia fallaut, eximam in *Dissert. Histor. Diplomat.* N°. I. Nihilominus obscure innuit Vir Ill. HVYD. ad M. STOKE D. I. bl. 234. hoc et alterum Diploma a. 922. esse spuria nec legi digna. Et quare? lapsus est post tot DD. labores proba monentium in huius Chartae aera, quam novo errore ad a. 849. retrotrahit: unde negat etiam, *Gerulphum*, cuius Charta ad a. 889. habetur, patrem fuisse Theoderici I. Sic vara vibiam sequitur, erroremque error trahit. Quae enim illic profert, refutatu sunt indigna, paucis examinanda in *Dissert.* l. l.

li, scilicet THEODERICO *Comiti Forestum* (2) [c] *Wasda* in A. 969. eodem *Comitatu* (3) cum pratis, aquis, terrisque aratoriis, d. 13. Apr. exitibus et regressibus, cumque rebus [d] pertinentibus ad praedictum

c THEODR. et *Forestam* Sw. et mox *ingressibus*. d *Cum omnibus rebus* Sw.

(2) *Forestum*] Quid hoc tempore *Forestum* fuerit, quae eius amplitudo, quaeve iura, dabo verbis alienis. DOVZA *Ann. Holl.* L. v. p. 228. de hoc Wasda, *neque est*, inquit, *cur aliquem Sylvae aut Nemoris vocabulum conturbet; quo etiam Prata, Flumina, locaque in patentes aperta campos comprehenduntur:* DOVBLET, *Antiquit. de l'Abbaye de S. Denis* p. 806. cit. apud HVYD. ad STOK. I. D. bl. 220. in Charta Caroli Calvi, *Nec non Forestam aquaticam, a fluvio Savre usque Cambreias cum Ripaticis, quam nunc usque nostra visa est dominari potestas, atque indulgemus omnes exactiones Regias in aqua.* — — Quae iura comprehendere dicuntur *toutes redevances Royales, et tous autres droits, soit d'Admirauté, d'atterremens, gorres, fallaises, espaves, ruisseaux, rivages, bois, pasturages, moutages, avallages, travers, peages, et generalement quelconques autres droits.* Satis autem hodie constat hoc Forestum, cuius *prata*, *aquas*, *terras*, et reliqua *pertinentia Lotharius* concedit, complexum fuisse terram *Wasiam*, hodie *'t Land van Waas*. His enim temporibus omnia sylvis adhuc nemoribusque erant plena et inculta; immo ipsi Flandriae Comites usque ad a. 863. hinc *Forestarii* dicti fuerunt. Hoc observavit V. D. HVYD. ad STOK. I. D. bl. 221. *Dat Koning Lodewijk* [scribe *Lotharius*] *het Foreest Wasda schouk aan Graaf Diederik, wil niet anders zeggen, dan dat hy hem aanstelde tot Forestier van Wasda.* Quae autem vis fuerit Forestarii Flandriae, docet IO. IPER. *Chron. S. Bert.* in MARTEN. *Thes. Anecd.* III. p. 497. D. *Flandriae patriam Rex sibi* [Liederico] *dedit hereditario possidendam, eum illius terrae dominum constituens* — et p. 498. A. *Licet Flandriae domini fuerint, non tamen proprie ut Comites, et propter hoc, ac etiam quia Liedricus Flandriam nemorosam reperit et incultam quasi forestam eum aliqui Flandriae Forestanum appellant.* De iure Foresti dicam alio loco copiosius.

(3) *Eodem Comitatu*] Si legeretur *in eiusdem Comitatu*, sermo foret haud dubitanter *de Theoderici Comitatu*; nunc vero respicit vel ad vocem *Comes*, vel ad *Wasdam*. Vtrumcumque eligas, eodem redibit. Erat enim *Theodericus* illic Comes, adeoque ibidem *Comitatum* habebat, ubi *Forestum Wasda* vel *Wasa* erat, et quo *Comitatus* se extendebat. Nimirum *Wigmannus* huius Theoderici socer ab Ottone Rege obtinuerat *Comitatum Gandavensem* cum omni

A. 969. d. 13. Apr. dictum Forestum perintegre[e] nostro daremus praecepto. Cuius petitionibus (dignum prout est[f]) faventes, praedicto *Comiti* praedictum damus atque largimur *Forestum*, ut habeat, teneat, possideat, cum suis[g] ad se pertinentiis tam ipse quam sui heredes seu cui ipse suique heredes vendere vel mancipare voluerint[h] sine omni contradictione. Et ut firmius maneat, inconvulsumque servetur; hoc ei praeceptum[i] fieri iussimus, et manu propria subter firmantes anulo[k] nostro iussimus sigillari.

Signum Domini Lothowici [l. Lotharii] gloriosissimi Regis.[l]

GEZO Cancellarius ad vicem Domini OTHILDRICI Archiepiscopi summique Cancellarii recognovit et subscripsit.

Datum anno Domini DCCCLXVIII. [DCCCCLXVIIII.[m]] Id. Aprilis, regnante Domino Lothowico anno XV. indictione XII.[n]

e *Perintegre* C. M. *pro integre* Sw. vulg. ex *Miraeo*, eumque secuto *Heinecc.* f *Dignis, prout decet* Sw. g *Suis cum* C. M. Douz. Furm. mox *pertinentibus* Sw. h *Voluerunt* C. M. i *Hoc praec.* Sw. k *Sigillo* Mir. Furm. l *Regis Romanorum* omisso *Gezo* Sw. qui mox *Othilrici*, Mir. Douz. *Vibelrici*. m DCCCLXVIII. C. M. et reliqui omnes. Solus iam olim vera viderat FVRMERIVS, non auditus tamen a DOVZAE asseclis; immo, quod mireris, etiam non a LOONIO, cui tamen pro -- VIII legendum DCCCLXVIIII. iam suboluerat. De omisso uno (C) numero centenario non cogitavit. n *Anno* XIV. *Indict.* XIV. Mir. sed de his *Dissert.* I.

omni annexo iure, cum *quatuor Ambactis* et *Pago Wasia.* Hinc et ille, et *Theodericus*, nec non *Theoderici filius Arnulfus*, praeterquam quod in *Hollandia* suas acquisiverant possessiones, diserte ab auctoribus coaevis vocantur *Comites Gandavenses. Pagus* autem et *Comitatus*, voces hoc aevo erant fere synonymae. Frequens vero *Pagi Wasae* vel *Wasiae* mentio in Chartis hoc seculo datis. Quemadmodum autem pro *Walacras* scribi interdum *Gualacras*, alibi docebo, sic pro *Wasa* alibi occurrit *Quasa*, vid. Chart. N°. IV. p. 21. Huius vero *Pagi* Wasae *Forestum Lotharius* Rex *Theoderico* in proprium nunc concedit. Ex quo dono *Theoderici* posteri ex altero filio *Adalberto* prognati, ad hunc usque diem in Stirpe Comitum *Isenghiensium* multa in *Wasia* bona possident. Qua de re vide in *Excursu* VII. *de Feudo Zeelandiae*, p. 177. sqq. et plura in *Dissert. Critico-Genealog.* N°. II. de Familia Comitum in *Theoderico* II.

N. VIII.

N. VIII.

Pactum Sponsaliorum OTTONIS II. Imper. cum THEOPHANA Graeci Imper. filia, quae dotis nomine inter alia a marito accipit *Walacram*, *Tielam*, *Herwerdam*, et *Nivellam*, in inferiore Germania sitas (1). A. 972. d. 14. Apr.

A. 972. d. 14. April.

Ad Chronic. p. 34. *et ad Excurs.* VII. *p.* 172. *sq. et* 185. *not.*

(Ex IO. CHR. HARENBERG. *Histor. Diplom, Gandershem.* p. 84. et SCHEIDIO *Origg. Guelphic.* T. IV. in ECCARD. Opusc. T. IV. p. 461.)

In nomine sancte' et indiuidue' trinitatis. OTTO diuina fauente clementia Imperator Augustus. Creator et institutor omnium ab aeterno ds que'cunque sunt rerum. primordialibus immo nascentis

(1) Servatur authenticum hoc instrumentum in *Archivio Gandersheimensi* aureis literis Chartae pergamenae elegantissime exaratum, in aes incisum et editum a SCHEID. l. l. qui quoniam ad manus nunc non est, edidi illud ex laudato HARENBERGIO. Recipit ex illo *Theophana* inter alia Provinciam *Walacram*, *Tielam*, *Herwerdam*. Quicumque autem arctissimam familiaritatem, quae inter *Theophanam* Imperatricem, et nostros Comites *Theodericum* II. et filios *Arnulfum* Comitem, atque *Egbertum* Archiepisc. Trevir., intercessit, attente considerat; facile inducetur, ut credat, *Theophanam* nostris in terris sua habuisse bona, et saepe praesentem haec adiisse. Theodericus II. interventu huius *Theophanae* ab Ottone eius filio possidenda accepit quaecumque antea Feudi iure ab Imperio habuit. Vid. *Chronic.* p. 35. Add. Chart. a. 985. d. 25. Aug. Cum eiusdem Theoderici uxore *Hildegarda* familiariter vixit, ut docet Epistola *Adelberonis* ad Egbertum, l. l. in not. ad *Chronic.* p. 34. *a.* Fuit etiam Adelbero nostrae *Hildegardis* et THEOPHANAE *fidissimus interpres*, teste ipsius *Epistola* N°. LV. nov. Edit. p. 278. *Egbertus* ipse a. 979. in *Aula* nuptias *Arnulfi* Holl. Com. Fratris sui conciliasse videtur, quas ille iniit cum *Lutgarda*, hactenus a nostratibus pro sorore *Theophanae*

A. 972. d. 14. Apr. tis mundi in perfecta elegantia conditis naturis. hominem ſimul qui cunctis a ſe creatis preesſet et dominaretur. ad imaginem et ſimilitudinem ſuam artifex ſumme bonus concedere voluit. Quem ſolum

nae habita, ib. p. 33. Degit autem *Theophana*, quando filius eius Rex OTTO noſtrum Comitem a. 985. tam large donabat, *Neomagi*, ut Charta teſtatur; haeſitque ibidem per plures dies, docente alia Charta in MARTENE *Coll. Ampl.* T. I. p. 335. ſq. Dedit Otto III. *pro anima Theophaniae matris ſuae* eidem *Ekberto* a. 993. Abbatiam S. Servatii, in MARTEN. *Ampl. Coll.* IV. p. 155. Obiit illa etiam his in terris, nempe *Neomagi* in Gelria a. 991. ut fuſe probavit SCHEID. ad *Origg. Guelphic.* T. IV. Opuſc. IV. ECCARD. p. 426. Vnde aliter haec, quam quod *Theophana* his in terris, inferioris nempe Germaniae locis, bona ſua, praedia, ac posſesſiones, habuerit. Notum autem est, Imperatores hoc aevo ſaepisſime ac diu in *Tiela* fuisſe verſatos. Sic *Annal. Hildeshem.* in LEIBNITII *S. R. Brunſv.* T. I. p. 722. a. 1005. *Rex Natalem Domini Thornburh feriavit, et in partibus Saxoniae usque ad tempus Quadrageſimae habitavit*, XL. [i. e. quadrageſimam] THIELAE. Vocatur hic locus ab ALPERT. *Div. Temp.* in ECCARD. *Corp. H. M. aevi* T. I. p. 98. *portus Tyle* et *mercatores Tielenſes*, et *Emporium Tiela*. Cf. p. 118. et hic p. 10. not. (10). In eoque Baldericus Episc. Leod. a. 1018. post pugnam infelicem cum Theoderico Com. Holl. obiit, narrante ANNAL. SAXON. p. 450. Cf. CHRON. GOTTWIC. *Prodr.* p. 557. in Voc. BETVA. Quid mirum igitur, ſi *Theophana* hanc *Tielam* in dotem accepit. At *Herwerde* notisſimus itidem prope Tielam est pagus, ſive villa, in qua idem *Baldericus*, pridie mortis diei morbo detentus fuit, narrante BALDERIC. *Chron. Camer.* L. III. p. 292. *Nivella* etiam, German. inſer. in Brabantia ſita, celebris fuit Monaſterio *Ittae*, viduae Pippini Landenſis, de qua not. (6) ad *Chronic.* p. 3. Saepius etiam adſtitit vel interfuit mariti ſui, et filii, *Ottonum*, donationibus, quas fecerunt Abbatiis S. Petri et S. Bavonis Gandavenſis, quae ſuas posſesſiones largisſimas habuerunt, vel ſub ea acceperunt in Inſulis Zeelandicis, imprimis in *Walacria*, ſive *Walacra*. Vid. infra Chart. a. 976. d. 18. Ian. et 977. d. 28. Febr. Quid mirum igitur, ſi Imperatrix etiam dotis nomine WALACRAM, notisſimam h. t. Zeelandiae Inſulam, vel ſi mavis, integram Zeelandiam Occidentalem, posſidendam acceperit. Statuamus igitur, donec certiora eluceant, *Walacram* Inſulam, quae Seculo IX. *Comitatus* nomine ab Regibus Francis in Feu-

solum manere cum nollet. vt in multiplicem propaginem perpetuo duratura posteritas. ordini angelico ob superbiam imminuto reparando sufficeret. adiutorium coniugale eidem homini costa cor- A. 972. d. 14. Apr.

Feudum data fuit [Vid. *Excurs.* VII. p. 172. sq.] et paullo post a. 1007. ab *Henrico* Imper. qui Theophanae filio *Ottoni* III. successit, *Balduino* Flandriae Comiti est concessa [ib. p. 184.] interea temporis in dotem cessisse huic Imperatrici; adeoque quae ad *Excurs.* VII. p. 184. not. *b* ex STRVVIO *Corp. Iur. Publ.* p. 571. dubitanter hac de dote dixi, omnino esse vera. Ignoravit haec tria loca *Herwerde*, *Tiela*, *Walacra*, D. Editor HARENBERG; nec inquirere voluit, antequam *certis*, inquit, *auctorum testimoniis adiuvaretur*. Iudicent autem nunc harum rerum curiosi.

Haec scripseram, quum incidi in *Corollarium ad hoc instrumentum Theophaniae dotalicium*, apud eumdem HARENBERG, qui paullo ante locorum situs ignorans, nunc p. 92. de his ita:

„ §. III. WALACRA, cuius in instrumento Theophaniae dotalicio iniicitur mentio, est insula Batauorum [dic, *Zeelandorum*], quae aeuo nostro dicitur *Walchren*, *Walchria*. Clarissime illud elucet ex AVCTORE GESTORVM NORMANNORVM *in* FRANCIA apud ANDREAM *du* CHESNE p. 1. scriptorum Historiae Normann. antiq. ad a. 837. Accipe, quaeso, locum ipsum: *Northmanni in insula*, *quae* WALACRA *dicitur*, *multos trucidaverunt*, *et aliquamdiu inibi commorantes*, *censu exacto*, *ad Dorastadum peruenerunt*, *et tributa similiter exegerunt*. *Quibus Ludouicus Imperator auditis*, *ad Nouiomagum castrum properare non distulit*. HERMANN. CONTRACT. *in Chronico* p. 229. ad a. 837. *Nordmanni in* WALCRA *insula* 19. *Kal. Iun. multos interimunt*. Walacria dicitur in MAGNO CHRONICO BELGICO p. 58, 59. "

„ §. IV. ABBATIA NIVELLE satis nota est in terris Brabantiae ad amnem Dyle supra Louanium, haud procul *Gemblaco*, *Gemblours*, — — "

„ §. VII. THIELA *oppidum* est inferioris Germaniae *primarium peninsulae cognominis*, *situm habet ad Vahalis dextram M. P.* XVIII. *infra Nouiomagum*, (ALTING. *not. inf. Germ.* P. II. p. 171.). Est vrbs, inquam, permunita in Geldria ordinum foederatorum, variis obsidionibus vexata. Imperialis vrbs liberaque fuit ad tempora vsque Frederici II. Imperatoris, qui diplomata ibidem sua scriptione praemunivit. (a. 1219. HEINECC. in *Ant. Goslar.* p. 219.) Anno 1009. a Normannis, oram Frisiae populatis, ex-

A. 972. d. 14. Apr. corpori eius detracta. fabricatus est. duosque in carne vna deinceps esse mirabili prouidentia ordinavit. lege sanctissima patrem et matrem relinquendos. et adherendum vxori sue' decernens. Ad hoc ipse utriusque testamenti instaurator. mediator dei et hominum dominus IHC XPC in humana carne adueniens ipse ex immaculato virginis vtero tanquam sponsus egressus de thalamo ad coniungendam sibi sponsam aeclesiam vt ostenderet bonas et sanctas esse nuptias legitima institutione celebratas. seque auctorem esse earum. ad eas venire. et primo maiestatis sue' miracula eas le'tificare dum aquam vertit in vinum. voluit et sanctificare Cdicio denique proprio a deo factas esse nuptias ostendens. in euangelio dicit. quod deus coniunxit. homo non separet. Apostolica item sententia. honorabile conubium et thorus immaculatus. Pluribus quoque sanctorum librorum firmatur testimoniis vt nuptialis foederis conexio deo auctore fieri debeat. et ad procreandam subolem mutua et indissolubili dilectione persistat.

expugnatum et incensum est."

Quod autem Vir D. §. V. addit de HERIVVRDE tamquam quaerenda in *Herifordia Westphaliae*, non assentior. Nota est villa *Herwerde*, quae *Tielae* proxime adiacet, et cui etiam in Diplomate adiungitur. Multoque minus amplector quae de *Wigle* habet, tamquam haud dubie esset *insula Zeelandica*, *Beveland*; id quod coniicere se dicit „ ex Walacra ei adposita et ex voce „ *wegen*, *bewegen*, *wegeln*, haud secus ac *beven*, unde *Beveland*"; Ea enim aërem verberare mihi videntur. *Bevelandiae* origo aliunde repetenda. Vid. *Chronic.* p. 2.

Quod autem ad ipsum Chartae monumentum spectat, quod perperam a Cel. SIM. FRIDERICO HAHNIO in dubitationem esse revocatum, pluribus ib. HARENBERGIVS p. 91. docuit, elegantissimum antiquitatis monumentum esse

fiſtat. Vnde et ego OTTO ſuperno numine imperator aug. domino gratisſima ſua mihi ſuffragante clementia. conſultu magni et ſanctisſimi ac ſerenisſimi genitoris nostri OTTONIS piisſimi imperatoris Augusti. deique et ſancte' eccleſie' imperii quoque nostri fidelium THEOPHANV IOHANNIS Conſtantinopolitani imperatoris neptim clarisſimam in maxima romulea vrbe. ſancto ſummoque aeccleſiarum principe beato petro Apoſtolo votis nostris fauente. domnique IOHANNIS ſanctisſimi et vniverſalis Papae tertii decimi benedictione proſequente. in copulam legitimi matrimonii conſortiumque imperii deſpondere. ac fausto et felici auſpicio Xpo propitiante coniugem decreui asſumere. Nouerit igitur omnium ſanctae Dei eccleſiae nostrorumque fidelium praeſentium ac futurorum induſtria. qualiter eidem dilectisſime ſponſe nostre dote legitima. more maiorum nostrorum quedam tam *infra Italicos fines* quam et *in transalpinis regnis nostris.* habenda et iure perpetuo concedimus posſidenda. A. 972. d. 14. Apr.

esſe debet. Exaratum illud est, eodem docente p. 83. in membrana tres quadrantes ulnae lata, duasque et dimidiam ulnam longa, litteris aureis. Membrana ipſa est e duabus palimpſesti oblongis partibus firmiter connexa, fuſco colore inducta et figuris pulcre adornatis conſpicua. Figurae illae conſtant ex orbibus binis, in quibus leones conſpiciuntur, excepto quod infra gryphes duo duos occupaverint circulos. In ſummo membranae fastigio eminent ſex ſimulacra cubitalia, tria virorum et tria feminarum, quarum una conſiſtit in medio. Indicantur ſponſus et ſponſa cum testibus pronubis. Inter illa ſimulacra apparent bini pavones binique canes, auribus curtis. Annuli ſubſignatio non exſtat.

A. 972. d. 14. Apr. da. *Histriam* italiae prouinciam. cum comitatu *piscaria*. Transalpes. prouincias VVALACRA *yuigls*. cum abbatia *niuelle*. quatuordecim milibus eo pertinentibus manſis. Imperatorias quoque curtes nostras propria maiestate dignas. *bochbarda*. THIELA. HERIVVRDE. *dullede*. *nordhuſe*. eo quod auiae nostrae domnae MACHTILDIS ſemper ſemperque Augustae. quoad ſibi diuinitus vixiſſe dabatur. fuiſſe dinoscitur. Ea per hanc nostri praecepti paginam. eidem ſanctisſimae et dilectisſimae THEOPHANV ſponſae nostrae concedimus. donamus. penitusque largimur. et de nostro iure et dominio. in eius dominium iusque transfundimus et delegamus. vna cum castellis. caſis. ſeruis et ancillis. terris. campis. vineis. pratis. ſilvis. montuoſa planitiemque tenentibus. aquis. aquarumque decurſibus. molendinis. piſcationibus. omnibusque rebus ad easdem curtes ſiue prouincias. vel abbatiam in integrum pertinentibus. quatinus iure proprietatis ea omnia habeat. teneat. firmiterque posſideat. ſitque poteſtas donandi. vendendi. commutandi. vel quicquid ex inde iuste decreuerit faciendi omnium hominum contradictione remota.

Quod ſi quis hoc nostrae dotis praeceptum infringere temptauerit. obnoxium ſe nostre nouerit maiestati. compoſiturus inſuper eidem ſponſe nostre dilectisſime *Theophanu*. nostrisque heredibus auri optimi libras mille.

Quod vt verius credatur diligentiusque in tempora futura ſerue-

A. 972. d. 14. Apr.

feruetur. manu propria roborari et anuli nostri impresfione fubter iusfimus infigniri.

SIGNVM INVICTISSIMORVM DOMNI ut supra p. 29. MAGNI ET PACIFICI

ITEM SIGNVM DOMNI itidem, ut p. 29. PERENITER AVGVSTORVM.

Vuillufus * cancellarius ad vicem Ruotperti archicapellani recognoui.

* VVilligifus.

Data XVIII. Kal. Mai. Anno dominicae incarnationis DCCCCLXXII. Indictione XV. Imperii fanctisfimi genitoris nostri Ottonis XI. nostri vero V. actum rome ad fanctos apoftolos feliciter.

N. IX.

N. IX.

A. 976. d. 18. Ian. OTTO II. Imperator confirmat Abbatiae S. Bavonis bona et possessiones antiquas in *Schaldia*, *Bevelandia*, *Walacra*, *Borsela*, et alibi, cui tamquam Imperii Cancellarius subscripsit EGBERTVS Theoderici II. Com. Holl. filius (1).

A. 976. d. 18. Ian.

Ad Chronic. p. 2. a. et 33. b. et Excursus VII. *p.* 174.

(Ex Originali, in Archivis Secretis Rever. Episcopi Gandavensis.)

In nomine Domini Dei et saluatoris nostri Jhesu Christi. OTTO diuina ordinante prouidentia Imperator augustus, quum regiae et imperatoriae dignitatis officium esse constat, ut monasteria, vel loca Deo et sanctis eius dicata, ob diuini cultus augmentum nouis semper auctoritatibus roborentur; idcirco notum esse uolumus omnium fidelium nostrorum tam praesentium quam futurorum industriae, quod monachi, venerabilis meritoque laudabilis UUOMARI Abbatis monasterii, quod dicitur *Ganda*, quod est constructum in honore Sancti Petri, Principis Apostolorum, ubi etiam sanctus BAUO confessor Christi corpore requiescit, nostram adierunt serenitatem orantes, ut rebus uel proprietatibus eiusdem sui monasterii *infra* * *regni nostri terminos* (2) constitutis, emunita-

* i. e. intra.

(1) Non habet hanc Chartam MIRAEVS neque FOPPENS. Citavit eius argumentum iam olim V. D. BOXHORN. ad REIGERSBERG *Chron. Zeel.* P. II. p. 13. sed nomina tantum, eaque vitiosa.

(2) *Infra regni nostri terminos*] Vt in antecedente Diplomate, ubi *pagus Haginao*, i. e. hodierna *Hannonia*, ad Regnum Ottonianum refertur: ita omnia loca infra memorata, quae Zeelandiae sunt, sita fuisse intra *Regni Ottoniani terminos* satis clare apparet. Confirmavit hanc Chartam a. 1003. Imper. Henricus apud MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 347. ubi tamen locorum nomina nonnihil variant.

nitatis uel defenſionis noſtrum brauium concederemus, hoc- A. 976. d. 18. Ian.
que noſtrae auctoritatis praecepto roboraremus. Quas quidem res, quorumdam tyrannica inuaſione aliquamdiu injuſte praereptas, beatae memoriae dominus genitor noſter glorioſus Imperator, ſaepe fratribus praefati loci pro hoc eum adeuntibus, benigne reddiderat. Sed humani debiti ſorte praeventus, ad meliora, ut credimus transmigrans, nullum ſuper hoc imperialis auctoritatis ſcriptum ediderat, quapropter post illius ex hac luce discesſum, iam dicti venerabilis monachi, ut dictum est, noſtram adierunt celſitudinem, petentes, ut ſecundum domini genitoris noſtri laudabile votum, noſtrae quoque largitatis et immunitatis eis proſpicere dignaretur auctoritas. Nos quoque ob ſpem diuinae remunerationis, ac pro ſalute eiusdem domini carisſimi noſtri patris, atque ſtatu et incolumitate imperii noſtri, piam illorum nolumus fruſtrari petitionem, ſed easdem res omni cum integritate eis reſtituentes, noſtrae auctoritatis immunitate ac tuitione confirmamus, quarum haec ſunt nomina. hoc est in PAGO SCALDIS (3) posſesſionem uocabulo CREBCA et PAPINGALANT (4). cum aeccleſia; et ſu-

(3) *Pago Scaldis*] *Per pagum Scaldim* intelligi inſulam, quae etiamnunc *Scaldis*, Vernacule *'t Land van Schouwen* vocatur, ſita ad vetus oſtium amnis *Scaldis*, nunc *orientale* dictum, nemo, credo, inficias ibit.

(4) *Crebca et Papingaland.*] Putat *Chronic. Gottwic.* Auctor p. 765. prioris vocis veſtigium *'t Kreekgors* et *'t Kreekrak* prope Bergam Zomenſem; poſterius vero latere in *Papenhoek* iuxta *Zandvliet* inter Antwerpiam et Bergam.

A. 976. d. 18. Ian. super fluuium GOLDA (5) terram, in qua possunt ali DCCCC^te. oues; et fronenes (6), cum plurimis adiacenciis; et in PAGO BEUELANDA (7) omnem terram a SUTHERA SUTHFLITA, usque CURTAGOSUM (8), et CAMPAN, et quicquid ex ditione Sci bavonis in UUALACRA contineri dinoscitur, et in DRUMSALE (9) similiter, et in HOSTHOLT (10) super fluuium LARAHA terram, ubi possunt pasci uerueces CCCC^te, et super DIPANHA (11), ubi

Sed tunc procul dubio *Pagus Scaldis* se ulterius versus Brabantiam extendit quam hodie. Quominus tamen intercedam, si *Papemuts* prope *Tholam* intelligas, alibi docebo. Pro *Crebca* Confirm. a. 1003. *Erica*.

(5) *Fluuium Golda*] *Golda* seu *Goude* fluvius satis notus in Zeelandia. M. STOKE *Chronic. Holl.* B. x. vs. 460.

Die den swaren wederstoet
Wederstonden in Sirixe;
Of metten Grave, wat wildijs me?
Op GOUDE *vochten alle de nacht.*

Et B. VIII. *vs.* 733. *De soude men voere dan in Goude.* Vbi bl. 134. Doct. Edit. habet: „ *Goude*, of *de Goude* als vs. „ 790. was een doorgaand Water tusschen *Schouden* en *Duiveland*, strekkende van *Grevelingen* tot de *Oosterschelde*. Tusschen de gemelde Eilanden hiet het *Goude*. By 't Land van *Dreischor* verdeelde het zich Noordwaarts in twee armen, waarvan de Westelijkste, loopende tusschen *Dreischor* en *Schouden*, den naam droeg van *Noordgouwe*; de Oostelyke tusschen *Dreischor* en *Duiveland*, dien van Noorderdiep. Zie *Tegenw. staat van Zeeland* II. p. 469. 470. " Recte. Cf. ibid. bl. 416. et 533.

(6) *Fronenes*] Vocem *Fronenezze* Ducangius explicat per *rete publicum* vel etiam *piscandi iudicio*. An aliud lateat, dubito.

(7) *Pago Bevelanda*] Alium hunc esse Pagum quam *Zuidbevelandiae* tractum, nemo dixerit. Dirimitur autem a reliquis Insulis in hunc usque diem elice quodam sive fluvio, qui *Suthflita* vel *Suidvliet* vocatur. Pro *Suthera Suthflita* Charta Confirm. a. 1003. perperam *super Odrosfliet*. *Campan* nomen adhuc superest in Noordbevelandia, vulgo *Camperland*, e regione oppidi *Campvere*.

(8) *Curgatosum*] Vulgo circumfertur *Cortagosuna*, unde intelligunt *Cortgene* vicum hodie opidi iure gaudentem, in Noordbevelandia. Sed quum per *Pagum Bevelandam* hic intelligendum videatur *Zuidbeveland*; *Curta* autem et *Curtis* vox satis sit nota pro *praedio* sive

ubi cc^te laternae. Igitur auctoritati ob firmitatis gratiam, hanc nostram superaddimus auctoritatem, per quam praecipimus atque iubemus, ut nullus iudex publicus, uel quislibet ex iudiciaria potestate, in ecclesias aut loca uel agros, seu reliquas possessiones memorati monasterii, ad caussas audiendas; vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius monasterii tam ingenuos quam et servos super terram ipsius commanentes distrin- A. 976. d. 18. Ian.

gen-

sive *mansione*; hinc separatim si scribas *Curta Gosum*; malim *Gosum* interpretari per *Goes*, cuius opidi, tunc villae, nomen vetustissimum iam a. 776. occurrit in *Cod. Dipl. Laurisham.* T. I. p. 161. ubi *Gosaha* scribitur; memoranturque: *in lacu villa Maudaco inter Scald et Sunnonmeri* (hodie *Sonnemaar*, infra in Charta R. Ottonis a. 985. d. 25. Aug. *Sunnemere*), et *GVSAHA*; quae quidem vetusta vocis pronunciatio et orthographia quum nihil sit aliud atque *Gusa*; hinc recte Ill. Abbas GOTWICENS. in *Chronic.* Prodrom. p. 765. per nostrum *Goes* explicat.

(9) *Brumsale*] Sic literarum ductus repraesentat; non dubito tamen, quin scribi debeat *Bruinsale*; prout exstat in Charta Confirm. a. 1003. Vt autem *Brun*, *Bron*, *Burn*, *born*, permutantur; sic postea hinc factum *bornsale*, et citiore pronunciatu *borsale*. Alioqui dicendum in voce *Brumsale* literam N. ob sequens S. mutatum esse in M. Hanc autem insulam qui considerat sitam fuisse intra *Regni Ottonis* Regis Germaniae terminos, is non amplius pro absurdis habere poterit, quae de Dominorum Borsaliae ex Ducibus Sueviae hic sua bona possidentibus prosapia Vetera produnt Monumenta. Sed haec nunc non ago.

(10) *Hostholt*] Sive *Oosthout*, ut hodie scriberes. Tam generale hoc est nomen ab *Sylva* et *oriente* deductum, ut nisi adiectum invenires *super fluvium Lara* sive *Laraha*, facile aberres. Vbi vero *Lare* fluv. fuerit, quaerant alii. Habemus in Insula *Duveland* adhuc Dynastiam *Oosterland*, et *Oosterstein*.

(11) *Dipanha*] *Dipanha*, *Dipana*, et *Dipané* eiusdem esse originis, nemo opinor, intercedet. Nihil igitur prohibet, quominus intelligatur *Duvené*, nisi malis vocis vestigia quaerere in DIEPENdorst, pago olim *in Insula Goeree*. Quantum autem ad haec locorum nomina, ipse descripsi, reliqua temporis caussa perita manu describenda curavi. At pro *Dipanha* Confirmatio a. 1003. male *Eepena*.

A. 979. d. 18. Ian. gendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris et futuris temporibus ingredi audeat; sed liceat memorato Abbati, suisque successoribus, res praedicti monasterii, sub immunitatis nostrae defensione, quieto ordine possidere, quatenus ipsos seruos dei, qui ibidem deo famulantur, pro nobis cum coniuge nostra atque stabilitate totius imperii nostri a deo nobis concessi, atque conservandi, iugiter domini misericordiam exorare delectet. Hanc itaque auctoritatem pleniorem in Dei nomine obtineat firmitate, et a fidelibus, scilicet Dei Ecclesiae, et nostris, verius certiusque credatur et diligentius conservetur, cum manu propria subter firmauimus, et annuli nostri impressione signari iussimus.

Signum domini invictissimi

Imperatoris Augusti.

EGBERTUS (12) Cancellarius ad vicem VILLIGISI archicapel-

(12) *Egbertus*] Fuit hic *Egbertus* et Gandavensis, frater Arnulfi Comitis, filius Theoderici II. Comitis Hollandiae cuius interventu etiam a. 985. d. 25. Aug.

pellani notaui. data xv. Kal. Febr. anno dominicae incarnationis DCCCCLXXVI, indictione IIII. anno vero regni domini Ottonis XV. imperii VIIII. actum Bruohscla. A. 976. d. 18. Ian.

Aug. pater Theodericus tot egregias possessiones his in terris adeptus est: qua de re vid. not. ad *Chronic.* p. 35. (7) Vnde non mirum hunc a. 976. *Bruxellis* Imperatori adstitisse, quum et a. 979. fratris *Arnulfi* nuptias cum *Lutgarde* coram eodem Ottone Rege conciliasse videatur, ibid. p. 33. (6), ubi plura de eius *Cancellarii* munere. Cf. *not.* ad Chartam anteced. a. 972.

N. X.

OTTO Imper. veteres Monasterii S. Bavonis Gandav. possessiones, in pago *Brachatensi* confirmat, et alias pridem ablatas in Hasbaniensi, Riensi, et Tessandriae pagis restituit. Cui tamquam Imperii Cancellarius subscripsit EGBERTVS *Theoderici* II. Com. Hollandiae filius (1). A. 976. d. 19. Ian.

A. 976. d. 19. Ian.

Ad Chronic. p. 33. b.

(Ex Originali, in Archivis Secretis Rev. Episcopi Gandavensis.)

In nomine Scte et indiuidue trinitatis OTTO diuina fauente clementia imperator augustus: Si ea quae fideles nostri pro statu et utilitate aecclesiarum (sic) in locis sibi commissis statuerint: hoc nobis procul dubio ad eternam beatitudinem et totius regni

(1) Habet hanc quidem Chartam MIRAEVS *Opp. Dipl.* T. I. p. 344. sed in Propriis admodum vitiose. Multa etiam desiderantur, ac pro *Egberto* perperam etiam *Robertus*.

A. 976. d. 19. Ian. gni a deo nobis commissi tutelam · mansurum esse credimus· et retributorem deum exinde in futuro habere confidimus· Igitur notum sit omnibus tam praesentibus quam et futuris sanctae matris aecclesiae filiis · quod monachi uenerabilis abbatis UUOMARI rectoris monasterii sancti confessoris Christi BAUONIS. quod est constructum in honore beati petri apostolorum principis super fluuium *Scald* in loco nuncupato *ganda*. Nostram adeuntes excellentiam humiliter petierunt · ut idem monasterium pro cauendo futuro periculo · et monasticae religionis uigore inibi perpetualiter corroborando · nostrae auctoritatis praecepto muniremus· Quorum petitioni libenter annuentes praemio sempiternae retributionis · ac pro salute animae beatae memoriae nostri genitoris · sed et gratia fraternae societatis in eodem monasterio nobis concessae et fideliter ut credimus conseruandae · assensum praebuimus· Quapropter statuimus · ut idem monasterium cum dei auxilio a venerabili marchyso ARNULFO moderno tempore in melius restitutum · iuxta eiusdem loci scripta et regalia praecepta et apostolici priuilegii decreta · in ordine monastico sub regulari disciplina res suas quiete possideat · siue eas uidelicet quas antiquitus pia fidelium largitione possedit · hoc est in *pago braghatinse* uillam *uuarminiam* cum ecclesiis duabus et omnibus adiacentiis · et uillam *flitherfele* cum ecclesia · et omnibus appendiciis · et *Papingehem* et *bauingehem* cum ecclesia · et *gisingasela* cum ecclesia et omnibus adiacentiis earum. Siue il-

las

tas quas nos domni nostri genitoris gloriosi Imperatoris diffini- A. 976. d. 19. Ian.
tam perficientes deuotionem eidem loco restituimus · hoc est · in *pago hasbaniense* uillam *uuintreshouo* · et *uuinethe* cum ecclesiis singulis · et reliquis appendiciis · et in *pago bragbatinse fethleca* cum ecclesia et propriis appenditiis · et in *pago Rien buocholt* cum ecclesia et adiacentiis . et in *pago thesandrie Northreuinc.* et *Idingehem* cum ecclesiis et omnibus adiacentiis· Que etiam duae scilicet possessiones rogatu predicti uenerabilis abbatis suorumque monachorum · cuidam fideli nostro uiro nobili *folgbertus* et uxor eius *reginsuint* non refragante quoque nostrae preceptionis et auctoritatis licentia · in presentia nihilominus nostra delegatae sunt et traditae· dantibus eis pro hoc mutua uicissitudine sui iuris et hereditatis uillam *holthem* in *pago bragbatinse* sitam cum ecclesia et appendiciis · et in *pago flandrinse* possessionem vocabulo *felthem.* Haec ergo cum omnium rerum ad se pertinentium summa integritate . confirmamus perenniter usibus fratrum praefati coenobii · et sub perpetua emunitatis nostrae tuitione esse uolumus· Ita ut nullus *comes* . aut iudex · aut uicarius . aut publicus fisci exactor · aut aduocatus predictas res ingredi audeat ad fredas exigendas et paratas faciendas · uel aliud quid potestatis et districtionis exercendi · ac nemine inquietante · subtrahente et imminuente. Non abbate nec ulla iudiciaria potestate decernimus iure perpetuo eiusdem loci fratribus constituenda et pro eorum voluntate · necessitate · atque utilitate ordinanda · quarum sumptibus

A. 976. d. 19. Ian. bus ſustentati · uberius pro nobis coniugeque nostra ac imperii nostri a deo nobis commisſi et conſeruandi in ſtatu et pace omnipotenti dei miſericordiam iugis precibus eosdem exorare delectet. *Vt autem* hec nostrae confirmationis maiorem in dei nomine per ſuccedentia tempora obtineret uigorem *cam manu propria ſubter firmauimus* anulique nostri impresſione asſignari iusſimus·

Olim lecta, nunc evanida.

SIGNUM DOMNI OTTONIS INUICTISSIMI IMPERATORIS AUGUSTI.

[Vt ſupra p. 44.]

Mir. *Robertus.*

EGBERTUS CANCELLARIUS AD UICEM UUILLIGISI ARCHICAPPELLANI NOTAUI

data · XIIII · Kl. FEB. anno dominicae incarnationis DCCCCLXXVI · indictione · IIII · anno uero regni domni ottonis XV · imperii VIIII · actum bruohſale.

N. XI.

N. XI.

OTTO II. Imper. confirmat Abbatiae S. Petri Gandavensi bona decesforum, intercedente coniuge THEOFANV et subscribente EGBERTO, filio Theoderici II. Com. Holland. A. 977. d. 28. Febr.

A. 977. d. 28. Febr.

Ad Chronic. p. 33. *b.* 34. *b.*

(Ex Originali in Abbatia S. Petri Gandav.)

IN NOMINE SANCTAE ET INDIUIDUAE TRINITATIS OTTO SUPERNA FAUENTE CLEMENTIA IMPERATOR AUGUSTUS · CUMMAGNO MUNERE MISERICORDIAE CHRISTI AECCLESIAE MULTIPLICENTUR GAUDIA · DIGNUM CONSTAT ut sollicitudine regiae clementiae spiritu dei incitate nequid in rebus ipsius aecclesiae inpacatum maneat' noua semper auctoritate roboretur. Inde nouerit omnium fidelium nostrorum industria quia uir uenerabilis UUOMARUS abbas ex monasterio *blandinio* quod est constructum a sancto patre cum omni ueneratione uenerando AMANDO in honore sanctorum apostolorum petri et pauli et situm in *pago curtracinse* uel *listri gaugense* super *scaldum*. Obtulit obtutibus nostris immunitatem domni genitorisque nostri ottonis bonae memoriae piissimi augusti · In qua inuenimus insertum qualiter idem genitor noster res et possessiones prefati monasterii *infra*

A. 977. d. 28. Febr. *regni sui terminos* constitutas propter diuinum amorem et reuerentiam diuini cultus haberi uoluerit sub plenissima defensione et immunitatis suae tuitione. Ob firmitatem tamen rei et quia pia fidelium largitione per modum quaedam eidem loco aucta uidentur · postulauit nos predictus abbas uuomarus ut eandem auctoritatem ob amorem dei et reuerentiam sanctorum apostolorum petri et pauli quorum nomine et honore memoratum constat dedicatum coenobium sanctorumque confessorum nostra quoque confirmarem auctoritate · Nos uero interuentu dilectae coniugis nostrae THEVFANV ob spem diuinae remunerationis · pro statu et incolomitate (sic) regni uel imperii nostri piae illius petitioni consensum prebuimus · et res uel possesiones prescripti blandiniensis coenobii infra regni nostri terminos constitutas · in *pago* scilicet *haginao* uillam *dulciacum* cum omni integritate et in *pago bragbatinse* uillam *crumbrigga* aeque cum omni integritate aecclesiam quoque *cimbresac* in eodem pago · et in loco *elsuthalodem* quem *mathelgod* quidam francus contradidit · itemque in loco *hersele aluialodem* (1) quem *Stefanus* tradidit · sub perpetuae munitatis nostrae tuitione etiam uolumus et constituimus · ita ut nullus noster comes aut iudex aut uicarius aut publicus fisci exactor · uel aduocatus uel alius aliquis prenominatas uillas et possessiones ingredi audeat ad fredas exigendas uel paratas faciendas

(1) Si voces distinguas, habebis *El- suth Alodem*, et *Alvi Alodem*. Quid *Alode* sit, notum est.

das uel hominibus prefcripti coenobii inibi habitantibus diftri- A. 977. d.28.Febr. ctionem ingerendi uel aliud quicquid potestatis exercendi licenciam aut potestatem habeat nifi abbas et aduocatus quem fibi ipfe utilem et neceffarium elegerit. Et ut hoc auctoritatis nostrae preceptum firmum et ftabile permaneat hanc cartam confcribi iusfimus quam et propria manu fubtus firmauimus anulique nostri impresfione fignari iusfimus.

fic

SIGNUM DOMNI OTTONIS INUICTISIMI [Vt fupra p. 44.] IMPERATORIS AUGUSTI.

EGBERTUS CANCELLARIUS AD UICEM UUILLIGISI ARCHI CAPPELLANI NOTAUI.

Data · II · Kl. MAR anno dominicae incarnationis dcccc LXXVII, indictione · IIII · anno vero regni domni ottonis XVI · imperii VIIII · actum

* * *

Hic fubfiftitur, et nihil amplius invenitur in autographo; quod fane admodum rarum.

 N. XII.

N. XII.

A. 981. EGBERTVS Archiepisc. Trevir. Ecclesiam Collegiatam D. Paulini multis auget opibus, teste ipsius et ARNVLFI Com. Holl. patre THEODERICO II. Com. Holland.

A. 981.

Ad Chronic. p. 34. *a.* (1)

(Apud HONTHEIM *Histor. Trevir. Diplomat.* T. I. p. 321-323.)

* * *

(1) Dabo hanc Chartam ad calcem *Dissert. Genealog. Comit.* N°. II.

N. XIII.

A. 981. d. 5. Mart. ARNVLFVS [postea Comes Hollandensis ac Gandavensis] aliquot bona pro anima nepotis sui BALDVINI largitur Abbatiae S. Petri Gandavensi. (1).

A. 981. d. 5. Mart.

Ad Excurs. VII. *p.* 178, *sq.*

(Ex Originali, in Abbatia S. Petri Gandavensi.)

IN NOMINE SANCTAE ET INDIUIDUAE TRINITATIS PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI UNIUS DEI AC DOMINI NOSTRI JHESU CHRISTI SIT HUIUS DESCRIPTIONIS INUIOLABILIS MATERIES ⁘ Deus uniuersitatis conditor et reformator · ab initio seculi tanta karitate

(1) Memorabilem hanc Chartam, quam MIRAEVS *Opp. Dipl.* T. II. p. 942. ex Du Chesnio quidem edidit, sed male in Arnulphum II. Marchionem et Comitem Flandriae reiecit, omissis etiam Testium nominibus, non dubitavi cum Doctiss. et harum rerum callentissimo DV CHESNE *Hist. de la Maison de Gand* p. 112. sqq. etc. referre ad datorem *Arnulfum Comitem Gandavensem*, cuius e posteris propagata est familia Comitum Hollandiae. Duxerat is anno praeced. 980. uxorem *Lutgardim*, de qua vid. *Chronic.* p. 35. Facit ad explicationem *Excurs.* VII. p. 178. sq. id quod postea pluribus exsequar in *Dissertat. Genealog. Com. Holl.* N°. II.

te ita consuluit humanae naturae ' ut quam ad imaginem suam fecerat. celestis beatitudinis premia consequi faceret· Siquidem mortalis homo · post suae conditionis figmentum · inlicita appetendo se captiuauit diabolo ' Vnde pro presumtionis dementia · seruiebat creaturae potius quam creatori· Vnde ne in id ipsum tota rueret posteritas ' consuluit huic errori Deus pater in filii sui natiuitate per uterum uirginis · et naturae suae humanitatem nostram consocians · filios irae fecit esse filios misericordiae· Qui inter homines ut homo conuersans · plurima salutis remedia prouidit et instituit · omnibus tam praesentibus quam futuris sanctae matris aecclesiae filiis. Quatenus pro perituris temporalium rerum facultatibus · Aeternas caelestis regni diuitias conquirerent · Sic cunctis euangelica uoce intonans· Thesaurizate uobis thesauros in caelo ' et caetera· Haec nos considerantes ego ARNULFUS filius THEODRICI *comitis*. et ARNULFUS filius HILDUUINI. pro anima nepotis nostri BALDUINI filii EUERARDI · Quasdam sui iuris possessiones in *taruennensi* pago · uidelicet *Rumingehem* et *Kerinberg* · Et in Flandris *Ukesba* ad monaster · blandinium In gandauo situm · in primordiis a sancto Amando pontifice constructum et in honore apostolorum Petri et Pauli consecratum · processu uero temporis a glorioso marchyso ARNULFO · excellentiori a fundamentis edificio reedificatum · concedimus et donamus deo et sancto Petro et sanctis eoloci quiescentibus ' ut fratres inibi deo seruientes

A. 981. d. 5. Mart.

Mir. *Euerardi.*

Mir. *Kermberg.*

Mir. *Ukesham.*

Mir. abest *blandinium*

Mir. *tradimus* pro *conc.*

A. 981. d. 5. Mart. tes iugiter habeant et posſideant cum omnibus ad predictas posſeſſiones pertinentibus · in terra · incircumiacentibus culturis · ſiluis · paſcuis · pratis · et omni integritate ſui · cum mancipiis his. Quorum nomina ſunt haec ' *Ansfridus · Manno Gerlef Reingard* · *Geroldus* · *Thieda* · item *Ansfridus* · *Rodbertus* · item *Rodbertus* · *Raduuardus* · *Duuinus* · *Duda* · et alia XII ' Singuli ad · IIIJ · denarios in cenſu · Kl̄. octob̄ · XIJ · in uadimonium · V · ſol̄. post obitum · Hanc traditionem pro nostro nepote contigit nobis facere ' Quia pater et mater eius iam ante eum uias uniuerſae carnis ingreſſi . hunc unicum orphanum Reliquerunt · Cuius traditionis fideiusſores ſunt · *Dodolinus* · *Rotbertus* · *Tilbodo* · *Adhelelmus* ' omni generationum ſucceſſione ingenui et liberalisſimi · Haec omnia a praeſenti in futurum ſemper posſidenda in ius et potestatem ipſius loci Tradimus atque transcribimus · et ipſis dei famulis regularis uitae ſtudiis ſub monachili habitu in eodem Coenobio christo famulantibus donata atque firmata eſſe uolumus ' Quatinus haec absque ullius refragatoris inquietudine amodo et in ſempiternum posſideant propriis neceſſitatibus et ſtipendiis. Quo liberiores ualeant eſſe et in exequendis mandatis ſecundum regulam ſancti Benedicti ſibi traditis ' et tam pro nobis quam pro nostris deuotius · domini miſericordiam implorent · Siquis uero de omnibus ſucceſſoribus nostris heredibus aut pro heredibus peruerſus contradictor · ſeu quelibet extranea perſona · huic traditioni Iniquis Refragationibus contraire uoluerit · atque hanc auſu

Mir. *cum* pro *et* '
M. *Gerordus*
Mir. abest *it. Rodb.*
Mir. *matrimonio*
Mir. *Eilbodo*
Mir. *etiam* pro *et*
Mir. *et* abest
Mir. abest *hanc*
Mir. *temeratio.*

ausu temerare nefario praesumpserit' sanctae trinitatis. et dei genitricis semperque uirginis Mariae · sanctorumque Apostolorum Petri et Pauli · et sanctorum ibi quiescentium · *Uuandregisili* · *Ansberti* · et *Uulframni* · et sanctae Amalbergae uirginis · iram et offensionem in hoc seclo incurrat omniumque sanctorum maledictionibus subiaceat · et in futuro habeat partem · cum iuda et sociis eius · et quod repetit non euindicet · Sed praesens nostrae donationis testamentum · nostra et fidelium nostrorum astipulatione roboratum · Stabile et inconuulsum permaneat · Actum publice in *blandinio* gandaui Territorij · III · nonas martii · Anno dominicae incarnationis · DCCCC^{mo} · LXXX^{mo} · I^{mo} · indictione · VIIII · Anno incliti regis LOTHARIJ XXV^{mo} II^{mo} · et regiminis domni abbatis UUIDONIS · I^{mo} ·

A. 981. d. 5. Mart.

Signum ARNULFI et ARNULFI qui hanc traditionem fecerunt et firmari petierunt ·

Signum ARNULFI iunioris incliti Marchysi ·

Signum THEODERICI (2) *comitis* ·

Signum Uuidonis abbatis ·

Signum Adaluuini prepositi ·

Signum Balduini ·

Signum Ingelberti aduocati ·

Signum Asserici ·

Signum

(2) In Orig. vitiose *Theoderi*. Et hactenus tantummodo MIRAEVS.

A. 981. d. 5. Mart.

Signum Uuillelmi ·
Signum Geldulfi ·
Signum Berfridi ·
Signum Heregodi ·
Signum Bertulfi ·
Signum Besnardi ·
Signum Uualtmari ·
Signum Uualradi ·
Signum Uuidherici ·
Signum Popolini ·
Signum Ricolfi ·
Signum Richarij ·
Signum Meingeri ·
Signum Raineri ·
Signum Frumoldi ·
Signum Sigardi ·
Signum Euerardi ·
Signum Eilbodonis ·
Signum Uuirini ·
Signum Defiderij ·
Signum Godeberti ·
Ego quoque · Lanterus interfui et fubfcripfi ·

* * *

Sine Sigillo, fed eleganti fcriptura Diploma est exaratum.

N. XIV.

N. XIV.

OTTO III. Rex Germaniae, THEODERICO Comiti Gandavensi simul et Hollandensi, interventu EGBERTI filii *Theoderici* t. t. Archiepisc. Trevirensis, eximia largitur bona iure Alodii, quae antea Feudali iure tenuerat (1). A. 985. d. 25. Aug.

A. 985. d. 25. Aug.

Ad Chronic. p. 34, 35. *et ad Excurs. p.* 175, 177.

(Ex Cod. MS. Chronici Egmundani, ubi est ordine IV. Exstat et in FVRMER. *Ann. Fris.* L. VIII. p. 109. S. DOVZ. *Ann. Holl.* p. 414. MIRAEI *Opp. Dipl.* I. p. 52. et alibi.)

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis. OTTO divina favente clementia Rex. Cunctis fidelibus nostris, praesentibus scilicet atque futuris, manifestum esse volumus, quomodo nos ob [a] votum et amorem dilectae genitricis nostrae THEOPHANAE (2) [b] videlicet Imperatricis Augustae, nec non et interven-

a *Ad* Sw. b *Theophanis* Sw.

(1) Dubium hoc de Diplomate moverat V. D. MATTH. *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 50. sed sine urgenti caussa. Aliud enim est non intelligere Chartam; aliud spuriam habere. Exstant Ottonis huius quamplurimae iisdem Subscriptoribus et temporum Notis insignitae, (Vid. *not.* 15.) nec ulla adest fraudis suspicio, nec quidquam inest ab Ottone, ab Theoderico, et ab Historia temporis alienum. Theodericum autem etiam Gandavensem fuisse Comitem, omni dubio eximam, in *Diss. Crit. Geneal.* N°. II.

(2) *Theophanae*] Hactenus creditum est, *Theophanam* et *Lutgardim*, quae huius *Theoderici* filio *Arnulfo* a. 980. nupsit, sorores fuisse. Sed errant. Magna quidem fuit *Theophanae* et *Hildegardis* Theoderici coniugis et Lutgardis familiaritas; vid. p. 33. nulla tamen quae probari potest affinitas. Habuit tamen *Lutgardis* sororem, Imperatori nuptam, sed Imperatori *Henrico*, qui *Ottoni* III. suc-

A. 985. d. 25. Aug. ventu Fidelium nostrorum EKBERTI (3) *Trevirensis Ecclesiae venerabilis Archiepiscopi*, ac Nepotis nostri HENRICI (4.) Baiororum [c] Ducis, *Fideli* nostro THEODERICO COMITI quidquid [d] nostro concessu hactenus *in beneficium* (5) tenuit inter duo *flumina*, quae vocantur *Liora* (6) et *Hisla*, in proprium dedimus cum omnibus utensilibus, quae in eodem *beneficio* regio

c *Bavaror. D. fidelis nostri* Sw. *Bavarior.* Ma. *Herma et Hisla* MS. Burg. Mox *quae* abest Sw.

d *Quaeque* Sw. *Hema et Zhla* monstrose Sw.

successit, cui *Cunigundis* nomen. Qua de re fusius in *Dissert. Critico-Geneal.* Nunc vide ad Chronic. p. 33. *not.* (5). Obiit *Theophana* Neomagi a. 991. Vid. ANN. SAXON. h. a. Alibi *Theophanu* scribitur. Vid. p. 37, 38, 50, et quae plura de illa habet STRVV. *Corp. Hist. Germ.* in OTTON. II. §. v. not. (45).

(3) *Ekberti*] Non mirum, quod *Ekbertus* intercessit, qui filius erat *Theoderici Comitis*, cuius res hic agitur. Quanto vero iam ante is polleret favore, vidimus supra ad a. 976. p. 44, 48, 51. sub Ottone II. ubi *Imperii Cancellarius*, uti et *Archicancellarius* a. 980. in *Chron. not.* (6). p. 33. ad a. 980.

(4) *Henrici*] Est hic *Henricus*, qui postea Imperator, et cuius uxor *Cunigundis*. At huius *Theoderici* Com. filius *Arnulfus* iam a. 980. uxorem duxerat *Lutgardim*, de qua not. (2) Cf. Chronic. p. 33–35. not. (5, 7, 9).

(5) *In beneficium*] Id est, *in feudum*, locutione hoc aevo sollemni, cui formulae, *in beneficium*, opposita est *in proprium*. Multas dedit Chartas V. Ill. LVDEWIG *de iure Clientel.* S. I. C. 2. p. 44. (*a*), ut probet *beneficia* adversa fuisse *proprietati*; adeoque quam clarissime distingui a pleno rerum dominio: cumque in finem affert *momentosum quoque* (inquit) *Diploma Arnulfi* Regis ad a. 889. quod ex SCHATEN. exhibet *Ann. Paderb.* L. III. p. 216. Adiice etiam hanc Chartam. Docemur autem ex hac, *Theodericum* a Regibus German. hactenus iure feudi habuisse 1. quae inter fluvios *Lieram* et *Isalam* interiacent. 2. etiam in *villa Sunnemare*. 3. inter *Medemelakam* et *Humelosara*. 4. in Comitatibus *Mosa*, *Kinheim*, *Texla*, quae bona nunc possidenda accipit in proprium, ac tamquam suum ipsius Dominium. Sunt autem haec et similia, quae nobis sollemne est, vernacule vocare *'s Graven Domeinen*.

(6) *Liora*] *Lioram*, *Leoram*, non aliud esse flumen quam *Lieram*, satis pa-

gio concessu per fructuarium usum (7) ante hac possedit, et totum [e], quod nostra regia concessione in Villa *Sunnemere* (8) dicta beneficiario usu usque modo habuit [f] cum omni utilitate illuc aspiciente, sibi etiam [g] in proprium deinceps tenendum donavimus. Adhuc quoque quidquid *beneficii* nostra de parte inter duo flumina *Medemelacha* et *Chimelosara* [h] (9), *Gemarchi* (10) dicta, A. 985. d. 25. Aug.

e *Cum hec possedit et tenuit* Sw. qui hic desinit, uti et MS. Burg. cui in fine adiicitur: *orate pro fratre Hugone.* f Abest DOVZ. Ann. p. 415. g *Sed etiam* DOVZ. *Et etiam* Furm. L. VIII. p. 109. h *Chimelosara* et *Gemerchi* DOVZ. MATTH. alii aliter. *Chinneloes* STOKE L. vs. 737. *Chinnelosara* C. M

patebit inspicienti *Excurs.* II. *de Etymo vocis Theoderici* etc. Superest autem nomen, et ex amniculo adhuc vicus *de Lier* dicitur. *Isala* fluv. notus est.

(7) *Fructuarium usum*] Pro vulgari maxime VV. DD. sententia, *feudum* seu *beneficium* definientium per vocem *usufructus*, argumenta adfert V. Ill. LVDEWIG *Iur. client.* Sect. II. c. 2. p. 119. (*b*) in quibus 2°. loco hanc ipsam Chartam probandi loco exhibet. Verum non videtur probare Charta, quod innuunt. Satis enim diserte *usus fructuarius* hic distingui videtur ab ipso *feudo*. Nominantur enim feudi *utensilia*, *quae in eodem beneficio per fructuarium usum possedit*. Non animadvertit hoc V. D. *Ludewig*, qui satis alioqui accurate docuit in sqq. *Feudum* non in genere definiri posse per *usumfructum*. Cf. eumdem p. 125. ubi monet, feuda data beneficiataque quondam usumfructum fuisse, non utile dominium; sed feuda *oblata* et *emta* postea caussas exstitisse conversionis ususfructus in utile dominium; quae autem sit differentia *ususfructus* et *utilis dominii*, *ibid.* p. 125. not. (*g*) et not. (*k*) p. 129. ubi censura in *Grotium* nostrum.

(8) *Sunnemere*] Est locus etiamnunc cognitus, hodie Insulae Schaldiae (*Schouwen*) connexa; olim separata eiusdem nominis Insula. Vnde recte in *Cod. Laurisham.* supra not. (6) ad Chart. a. 976. d. 18. Ian. inter Insulam *Scaldim* et *Sunnonmeri* interponitur *Lacus*, in quo sive ad quem *villa Maudaco*; cuius nomen forte latet in antiquissimo vico *Maie*, hodie deperdito.

(9) *Medemelacha et Chimelosara*] Supersunt nomina in *Medenblik* et *Hemelum*. Vid. ALTING in Vocc. Vtrum vero autographum habuerit *Chumelo-* an *Chimelo-*, an vero *Chinnelo-* incertum est. Quod addit de *Chimelosara*, quasi *Hemelumer* VAART, non adsentior.

(10) *Gemarchi*] *Ge*, *go*, *ga*, sunt nomina Frisica, quae agrum, terram vel

A. 985. d. 25. Aug. dicta, tenuit cum omnibus appendiciis ad idem *beneficium* pertinentibus, similiter in proprietatem habendum dedimus. Adhaec etiam totum, quod de nostro iure in *Pago Texla* nuncupato *in beneficium* tenuit cum omni utilitate ad hoc appendente (excepto quod vulgari lingua dicitur (11) *Huslada*) ad integrum (12) sibi in proprium (13) tradidimus in *Comitatibus* ita nun-

vel regionem notant; ut in *Westergo*, *Nortge*, et similibus conspicitur. *Marchi*, *Marcha*, *Marchia*, notat hoc aevo limitem, ita ut per *Gemarchi* indicari videatur *regionis Cisflevanae* limes seu *marchia*. Douz. et Matth. habent *Gemerchi*. Inter plures vero terrae nostrae Pagos in Charta FOLKERI, nobilis viri, a. 855. ex *antiquo Chartulario Werthinensi* in MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 561. et MARTEN. *Coll. Amplisf.* T. I. p. 140. occurrit *Pagus Humerki*. Eius pagi quoque mentio in MABILL. *Ann. Bened.* LXXIV. §. 36. de *Willehado*, Episcopo Brem., qui ex Anglia in Frisiam appulit ad Dokkum, inde transiens ad *Humarchen*, ubi a Frisiis impugnatus, evasit, et ad *Trentanos* tetendit, a. 772. ANSCHAR. *Vit. S. Willehadi.* Si quid tamen video, genuina lectio haec erit: *Chimelosarage* MA*rchi dicta*. Sic in Charta a. 1083. infra, *Radenburch* et statim *Radenburgarebroke* pro *Radenburgerbroek*, ita ut *ara* sit terminatio, quasi dicas *Chimelosergo*, seu *terram Chimeleos*. Quidquid autem hoc est, videtur tractus terrae innui inter *Medenblik* et *Hemelum*, aquis nunc fere obrutus. At si separatum nomen *pagi* intelligas, sensus foret, dari *in proprium quidquid beneficii inter duo illa flumina in Pago Gemarki dicto tenuerat*.

(11) *Huslada*] *Huslada*, vel rectius *Huslota*, est Vectigal *pro focis* solvendum. Vt notum. Vid. DV CANGE. Maioris est momenti, nosse, cur Imperator excipiat illud *Huslote?* Nec mirum hoc! Non amplius in hoc Imperatori ius erat. Habebat id Episcopus Traiectinus. Is enim regio dono habebat *in Texla tertiam agri partem* HED. p. 65. l. 5. infr. et praeter multa etiam *decimas de tributo quod* HVSLOTO vocatur. Donaveratque Otto Imp. a. 948. et sq. anno confirmarat, apud HED. p. 85. cf. 78. pr. *omnia a praedecessoribus suis Regibus — collata, vidl. decimam partem omnium regalium praediorum, et monetarum et teloneorum, quae inter Episcopatus terminos exiguntur; insuper et tributorum, quae HVSLATA et Cogschuld dicuntur.* Excepit autem in totum, tamquam ius sibi refer-

nuncupatis, *Masalant*, *Kinhem*, *Texla* (14). Et ut de praedictis rebus liberam habeat potestatem donandi, commutandi, seu quidquid voluerit faciendi, hoc nostrae auctoritatis praeceptum conscribi et anuli nostri inpressione sigillari iussimus, manuque propria subtus firmavimus. A. 985. d. 25. Aug.

Signum Domini OTTONIS gloriosissimi Regis.

HIL-

servandum, vel, cui placeret, indulgendum. Latuisse hoc videtur FVRMER. *Ann. Fris.* L. VIII. p. 110.

(12) *Ad integrum*] Oedipo opus est, ad supplendum, qui hic habetur, hiatum. Sine sensu enim: *totum*, *quod in Pago Texla tenuit*, — *ad integrum in proprium damus in Comitatibus Masalant*, *Kinheim et Texla*. Quid enim *hoc totum?* an idem illud *in Pago Texla*, et in *Comitatu Masalant*, — *et* TEXLA? non opinor. Habebat Episcopus Trai. tertiam terrae partem *in Texla*. Vid. supra p. 60. Manebant duae reliquae Comiti. Non ita res in *Comitatibus* videtur obtinuisse. An vero hoc ita intelligemus, ut totum ius, quod in Texla habuit antea, illud nunc donet etiam in Comitatibus Masalant et Texla. At quid opus est repetita voce *Texla?* An vero illud quod ad integrum in his Comitatibus datur, respicit *ad Huslada?* At quid tunc opus est voce *excepto*, nisi hoc vocis non excipiat, sed quo *praeterea* sumatur: quod tamen de *Texla* non verum. De hic tamen dubio vide coniecturam not. (14).

(13) *In proprium*] Recte HONTHEM. *Hist. Trev. Dipl.* T. I. p. 565. (*c*) et huic loco apposite: „ Possidebant quippe Comites, praeter *officium*, etiam *Allodialia*, ex liberalitate Imperatorum adquisita, formula sollemni: *in proprium tradidimus*. STRVV. *de Allod. Imp.* §. IX. et LIII. Hinc successu temporis integri Comitatus facti allodiales ".

(14) *In Comitatibus* — *Masalant* —] Nota tres *Comitatus* in uno illius terrae Tractu, quos iuxta ac multas alias terras postea nostri Comites, etsi Hollandiae tantum dicti, possederunt. *Masalant* procul dubio pars terrae, ubi postea *Fladertingae* regio, de qua Excursu III. in f. quae hinc se extendere debuerit ad fluvium *Lieram*, seu *Pagum inter Lieram et Iselam*. Alter Pagus, *a Rheno ad Zuithardeshage* sive *Hillegom*, Comitatus nomine iam antea fuit concessus ex Charta a. 889. Porro alius nominatur *Comitatus Kinheim*, quae hodierna *Kinnemaria*; cuius limites in Charta a. 922. exprimuntur *a Suithardeshage usque ad Fortrape et Kinheim*, nempe fluv. Vnde

A. 985. d. 25. Aug.

HILDEBALDVS Episcopus et Cancellarius vice [i] WILLIGISI (15) Archicapellani recognovi.

Data

i Vicem pro *ad vicem* C. M. *Vice* DOVZ. p. 414. MATTH. et sic in simili Ottonis II. Diplom. In MABILL. *Dipl.* a. 982. p. 575. Et Ottonis huius a. 990, 992, 993, in HONTHEM. *Hist. Trev. Dipl.* I. p. 327. sqq. a. 987. in *Cod. Dipl. Lauriss.* I. p. 139. Alii *ad vicem.*

DE LEID. *Ann. Egm.* C. VI. *Egmonda* dicitur *cum tota Kennemaria. Fortrape*, haud ulterius quam ad *Callantsooge*, nunc maris undis absorpta, collocanda, proxime accedere debuit ad *Texlam. Texla*, ingens olim terrae tractus, in quo *Pago Comitatus* ille est ultimus! Postremo bona quae *Gerulfus* a. 839. accepit, sita iam erant *in Pago Frisiae Westergo.* Ex insigni igitur hoc Diplomate cognoscas, quam valide errent, qui singulis *Pagis Comitem* hoc aevo praefuisse sumant. Idem iam ante ex *Ottonis* Duc. Bavar. bonis egregie adstruxit SCHEID. *Origg. Guelph. Eccard.* IV. p. 479. „ Facile videbis, „ inquit, non temere praesumi, in „ pluribus adhuc Pagis eum praedia „ possedisse. Quemadmodum etiam „ nostri constanter ipsi attribuunt bona „ in pagis Auga, Lisga, Netga, -- --. „ quae sola si rite perpendimus, non „ dubiam modo reddunt, verum evertunt „ penitus atque destruunt eorum „ sententiam, qui singulis Pagis Comitem „ praefuisse scribunt, --- quae enim „ in vett. pagis Germaniae beneficia „ erant Caesarum, ubi vacabant possessore, „ ita conferebantur, prouti „ Imperatoribus et Regibus placuit. „ Vnde haud raro uno eodemque tempore „ Comites in uno Pago nominantur ". Adde, *unus Comes* in pluribus *Pagis.* Omnes autem hos *Comitatus*, de quibus hic sermo, ab Ottone Rege per hanc Chartam fuisse concessos donatosque, quemadmodum sibi hac ex Charta fingit MATTH. ad *Ann. Egm.* C. XIV. p. 184. neutiquam verum esse, res ipsa docet. Non dabat Imperator *in proprium* hos tres *Comitatus*, sed *in Comitatibus in proprium tradidit.* — Sed quid tradidit? Admodum miror, nemini suboluisse hactenus, sententiam hic esse mutilam, vel deficere aliquid. Quid vero deficiat, non ita clarum est. Magnum tamen aliquod innui, satis praecedentia arguunt. Dedit enim Imperator Comiti *omnia*, quae abs se *in Pago Texla* tenuerat antea. Per quae si quis etiam Pagi administrationem, quantum per Episcopum Traiect. licebat, intelligat, non multum intercedam. At quomodo igitur statim repetit, *se eadem dare in Comitatibus Masalant*, *Kinheim et Texla.* Fuit, quum conieci, referri donationem ad illud tributum *Huslade*, in illis Comitatibus huic concedendum: *excepto, quod vulgari Lingua dicitur Huslada*, [quod] *in proprium tradidimus in* dictis *Comitatibus.* Vel dicendum,

Pa-

Data VIII. Kal. Septembris Anno Dominicae incarnationis DCCCCLXXXV. indictione XIII. Anno autem Tertii *Ottonis* regnantis secundo. Actum *Noviomago* feliciter. Amen. A. 985. d. 25. Aug.

Pagum Texlam particulam tantum fuisse *Comitatus* eiusdem nominis, adeo ut donatio bonorum *Pagi* nunc extendantur ad bona totius *Comitatus*. Diiudicent alii. Forte nonnihil lucis daret, si post *tradidimus* inseratur ET *in Comitatibus*, uti habet MS. Alkem. ad NIC. KOLIN. fol. 116. vso. Ceterum quamvis hac ex Charta non dati fuisse videntur *Comitatus*, ne in *feudum* quidem, nedum *in proprium*: non tamen nego, sed certo statuo, Comitem nostrum Regio nomine *iudiciaria potestate* hos Comitatus administrasse, vel quod eodem redit, *feudi* iure iam antea hos tenuisse Comitatus, in quibus nunc nonnihil eximii etiam *in proprium* accipit; uti Parentes iam antea.

(15) *Hildebaldus — Willigisi*] *Willigisus* Archicapellanus fuit Archiepiscopus Moguntinus, sub quo *Archicancellariatus* Officium Sedi Moguntinae perpetuo fuit annexum, ut ex Cl. IOANNIS *Rer. Mog.* Tom. I. L. V. p. 449. et *Prodr.* CHRON. GOTTWIC. P. I. L. II. p. 185. habet HERRGOTT not. (2) ad Cod. Probb. *Geneal. Habsburg.* T. II. p. 87. Cf. BVCH. ad HED. p. 90. (x) Non dissimile autem huic exstat Diploma, eodem anno datum a. 985. *Non. febr. — anno Regni* III. *Ottonis Secundo, actum Mulinhusen* in *Cod. Quedlingburg.* p. 21. cui eadem subscriptio: *Hildiboldus Episcopus et Cancellarius vice Willigisi Archiepiscopi recognovi.* Dantur et alia p. 22, 23. In SCHEID. *Origg. Guelph.* T. IV. p. 286. *Hildiboldus Episc. et Cancell. vice Willigisi Archiepisc. recogn. Data* V. *Kal. April. A. Dom. incarn.* DCCCCLXXXV. *Indict.* XIII. *Anno vero* III. *Ottonis regnantis* II. *Actum Gruone.* In MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 51. qua Episcopo Leodic. *Non. Iunii* tradit *Comitatum Hoiensem*, quem *Ansfridus Comes Illustris Vir*, postea Episcopus Traiectensis, hactenus tenuerat. Nec ovum ovo similius, quam quod quincto ante die datum est, nempe XIII. *Kal. Sept.* in MARTEN. *Coll. Ampl.* T. I. p. 335. itidem datum *Neomagi.* Mitto congerere alia.

N. XV.

N. XV.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. I.

Probationes ad *Excursum* III. *de Zuidhollandia a Theoderico* III. *Com. Holl. devicta*, nec non ad *Excurs.* VII. *p.* 179.

A. 1018. d. 29. Iul.

A. TESTIMONIA DOMESTICA.

N. I. ANONYMVS TRAIECT. *de Bellis Campestribus inter Episcopos Traiect. et Comites Holland.* Ed. Matth. adiectus ad calcem ANONYM. *de Rebus Traiect.* p. 212. de pugna d. 11. Iul. a. 1018.

Pacis amicitia usque THEODERICVM, quartum Hollandiae Comitem, ac ADELBOLDVM Traiectensem vicesimum perduravit Episcopum. Habuit enim idem *Episcopus* quendam *Comitem* in Vasallum (1), qui THEODERICVS BAVO (2) dictus est, *circa oras Rheni* beneficiatus. Hic se contradictorium (3) exhibuit THEODERICO Comiti Hollandiae supradicto.

(1) *Vasallum*] Hinc docemur, hoc seculo Ditionem *Bodegravensem* separatum adhuc *Comitatum* ac feudum fuisse Episcopi Traiectini, postea vero alodium *Comitum Hollandiae*; intra cuius limites nonnulli primaevam Hollandiam quaesiverunt.

(2) *Theod. Bavo*] In nonnullis MSS. Chartae Henrici Imp. a. 1064. apud HED. p. 130. vocatur *Theodericus* BAVE *filius*, *quem Theodericus Comes expulit et vi S°. Martino abstulit.*

(3) *Contradictorium*] Per *contradictorium se exhibere* intelligitur *infestare terras Comitis Holland.* uti hac de re scribunt BEKA et HEDA. BEKA p. 37. *Theodericus Bavo beneficiatus iuxta Bodegraven ab Adelboldo Pontifice Theodericum Comitem Hollandiae non quievit infestare quotidiano certamine.* HEDA p. 107. postquam dixisset, *non modicam incidere suspicionem*, *Adelboldum Fresones contra Arnulphum patrem*, *quem occiderant*, *in defectione fovisse et animasse*, addit: *Acces-*

dicto. Quam ob rem idem Hollandiae Comes ante nominatum A. 1018. d. 29. Iul. No. I.
THEODERICVM BAVE a suis dominationibus eiiciens fecit exulem et fugacem; qui mox eiectus Episcopi requisivit patrocinium. Episcopus autem haec aegre ferens proposuit Vasallum suum possessionibus suis restituere, coadunavitque exercitum validum adversus *Theodericum* Hollandiae Comitem. *Theodericus* vero Comes cum *fratre suo* SICCONE miles acerrimus, - - e contrario roboratum attraxit exercitum. Et commisso in invicem gravi praelio Ann. Domini M. XVIII. quinto Idus Iulii convenerunt [f. ceciderunt.] ex parte Traiectensis hi *Nobiles*, viriliter decertantes, scil. *Wedgerus* Advocatus Ecclesiae, *Wilzingus* et *Godezo* Comites, *Lanzo*, *Aldgerus*, *Snafherus*, cum multis aliis approbatis Armigeris.

N. II. BEKA *Chron. Episc. Trai.* p. 38. De altero praelio ad Merewedam. A. 1018. d. 29. Iul.

Itaque die XIX. subsequente, qui est IV. Calendarum Augusti

Accessit quidam Theodricus cognom. Bavo, qui praedas ex Provincia Theodrici Com. Holl. ageret, et incursionibus crebris infestaret. Haec autem scriptores Trai. omnes ex affectu in fraudem sui Episcopi dixisse quis credat! Vnde non audiendus BVCHEL. ad HED. p. 115. (*c*) et 116 (*d*), qui culpam ab *Adelboldo* reiicit in Holl. *Comitem*; quamquam non nego, *Hollandum* ansam turbis dare potuisse. In eo tamen audiendus, quod *not.* (*c*) *fin.* *Lectori clarum esse* dicit, *quantum scriptores Holl.* [addo, et Traiectini] in narratione belli a vero deflexerint. Non nisi prudenter igitur admitte testimonia BEKAE et HEDAE, ubi plura quam ANONYMVS TRAIECT. continent; siquidem multa falsa immiscent, notante iam BVCHELIO.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. III. gusti eodem anno praefati Principes [Epifcopus ac Comes cum fuis] itidem convenerunt ad praelium, committentes alterutrum magnae depopulationis excidium; ceciderunt enim iterum ex parte Pontificis ADELBOLDI viri ftrenui bellanti manu neci dati, vidl. *Folcardus* Presbyter, *Bartoldus* Diaconus, *Ioannes et Gotfridus* Comites, *Hiddo*, *Halmaricus*, *Volcellinus*, *Hubertus* ac *Hildeboldus*, Milites, *Zifridus* et *Heynemannus* Proceres, cum plurimis fcutariis animofis et diverfis armigeris approbatis.

N. III. ANONYMVS *de bellis Campestr.* p. 213.
De altero praelio ad Merwedam. A. 1018. d. 29. Iul.

Secundum utique bellum propter vindictam praedictorum Armigerorum et Principum occiforum traxit originem (4); quod tamen occulto Dei iudicio magis obfuit quam profuit, quum idem Epifcopus et armigeri Traiectenfes hoc gravi infortunio acriter attriti XIX. die fubfequente, quae est IV. Kal. Aug. uno et eodem anno recuperatis viribus contra praetaxatum Theodericum armigeris multiplicibus praemunitum praeliaturi cum aciebus fortisfimis advenerunt. Commisfa quoque est ipfo die ftra-

(4) *Originem*] Vocatur hinc in DITMARO N. V. THEODERICVS *prius in occifis Militibus fuis multum nocens.* DITMARVS tamen hanc non primariam belli caufsam tradit, fed longe aliam fuppeditat, eamdemque prioris et praelii et cla-

ſtrages cruentisſima. Ceciderunt enim neci dati ex parte Tra- A. 1018. d. 29. Iul. No. IV.
iectenſium egregii bellatores, ſcil. *Folcardus* presbyter, *Bar-*
toldus Diaconus, *Iohannes et Godefridus* Comites, *Hiddo*,
Amalricus, *Waltelinus*, *Hubertus* et *Hildeboldus* Milites, *Ri-*
fredus et *Hermannus* cum armigerorum multitudine populoſa.
Factaque est ſecundario Traiectenſibus ruina gravior ac depo-
pulatio crudelior. Et THEODERICVS *Comes* quanquam victor
non tamen ſine grandi amisſione ſuorum ad Hollandiam est re-
verſus.

B. TESTIMONIA EXTERNA.

N. IV. ALPERTVS Monachus Metenſis, *de diverſitate tempo-rum*, qui floruit ab a. 1005 — 1019.

In I. G. ECCARDI *Corp. Histor. Med. Aevi*, Tom. I. p. 118. L. II. c. 19 -- 21.

CAP. XIX. DE ECLIPSI LVNAE ET SOLIS ET VISO COMETE.

Anno uno [a. 1016.] antequam concilium *Noviomago* indictum esſet, luna post mediam noctem hyberno tempore defecit (5), et Rege ſequenti anno [1018.] in eodem loco conſiſtente in paſchali hebdomade ſolis Eclipſis facta est. Tertio

cladis Militum. Prius enim certamen ex eodem fonte erat natum, unde alterum XIX. diebus post habitum, nempe quia *Comes Freſiae* Merewedae terras occupaverat. Vnde querelae coram Imperatore.

(5) Hoc factum a. 1016. d. 17. Nov. Vid. *l'Art de Verif. les dates* p. 71.

A. 1018 d. 29. Iul. N°. IV. tio quoque anno [a. 1019.] Cometes in aquilonari parte coeli longisſimis crinibus et pallida ſpecie viſus eſt. Sequuntur hoc ſignum multa bella et in plurimis nationibus maximus ſanguis hominum per praelia fuſus eſt.

CAP. XX. DE MERIWIDO A FRISIIS OBTENTA, ET DE TIELENSIBVS.

Antequam hoc prodigium in coelo appareret, circa *littus Oceani* bellum coortum eſt. Huius belli haec cauſa fuit. *Pars* FRISIORVM, ſedibus ſuis relictis, in *Sylva* MERIVVIDO, de qua ſupra diximus, habitacula conſtruentes conſederant, et adiunctis ſibi *praedonibus* magna mercatoribus dampna intulerant. *Prae-*

(6) *Praedones*] Per hos *Praedones* non alii intelliguntur niſi *Theodericus Comes cum ſuis*, qui ſecundum BALDERIC. N. VI. *ſeceſſerat in ſylvam Merewedam, ac Friſones* [intellige *Westfriſios* ac *Kennemarios*, quorum Comes ac Dominus hactenus fuerat) *ſuſpectos ob mortem patris habebat.* Heic fecerat *Municipium*, *alienus invaſor*, et *Negotiatores vexabat cenſu* i. e. vectigali vel teloneo. Sic certe verba BALDERICI N. VI. In hac enim *Sylva Merweda* Theodericus Adelboldo abſtulit *magnum quod habebat praedium.* Sic DITMARVS. Quod autem auctor dicit, *Partem* FRESIORVM *relictis ſuis ſedibus* huc habitatum conceſſiſſe, manifeſto indicio eſſe videtur, *Friſiae* nomen non ab altera Moſae parte tunc extenſum fuiſſe, adeoque quae nunc eſt *Zuidhollandia*, nomen *Freſiae* propriae non geſtaſſe. Quando igitur res dicitur contigiſſe *in Friſia* vel *in Freſonia*, uti habent cum CHRON. EGMOND. tum CHRON. LOBIENS. N. VII. et SIGEB. N. VIII. ſqq. vel improprie haec ob terrae viciniam intelligi debent, vel referri ad THEODERICVM Comitem et *ſuos Friſones*, qui eo habitandi cauſſa conceſſerant, vel ex *locorum* ignorantia ortum trahit. Saltem coaevi ſcriptores diſtinguunt, eam vel ad *Galliam*, vel ad *Fladirtingam*, vel ad locum inter *Moſam* et *Vahalim* referendo. BALDER. N. VI. Immo idem

Praedones (6) vero, eis postea subiugatis, singulis ad modum uniuscuiusque culturae ad extirpanda novalia terram diviserunt, eamque colere iusserunt, et sibi vectigales fecerunt. Vnde Mercatores *Tielenses*, qui etiam specialiter prae ceteris facile ad quascumque querimonias excitandas accenduntur, crebro *Regem* interpellabant, ut pro sua gratia eos ab his iniuriis defendat. Si id non faciat, neque se causa negotiandi in *Insulam* venire, neque ad se *Britannos* (7) commeari posse, et ideo vectigalia sibi [Regi], ut oportebat, plenius provenire non posse, dicebant. Sed libet pauca, non detrahendo, sed ex intimo corde condolendo, hic inserere, quibus moribus et institutis isti *Tielenses* ab aliis *Vicis* differant. — — —

A. 1018. d. 29. Iul. No. IV.

CAP. XXI.

Idem *Baldericus* MARCHIAM *Frisonum*, *quam Theodericus tenebat* diserte distinguit ab hac *insula*, in quam occupatam deinde *secesserat* Comes.

(7) *Britannos*] Nota Mercaturam ex Britannia per Mosam et Wahalim cum Emporio Tiela et Insula Dordrechtana hoc seculo; et Teloneum Regis Germaniae hoc loco, quod Teloneum postea sub *Geervlietano* cognitum, et ab Imperatore sq. seculo Florentio III. Com. Holl. concessum videtur. Nisi id de Teloneo ad *Tielam* interpretamur. Cuius vectigalis aquatici iam mentio occurrit in Charta *Zuentiboldi* a. 896. (non 890) apud HED. p. 63, 64. qua Traiectensi Episcopo immunitatem concedit ab illo vectigali, quod Fiscus regius *Daventriae* et *Thielae* exigere solebat. Quod *Teloneum* Imperator Fridericus I. e Thiela ad Werdam (hodie Keizerswaerd) transtulit. Vid. eius Chartam a. 1184. apud MIERIS *Chartul. Com. Holl.* T. I. p. 125. Vtrum Theodericus Comes hoc Teloneum ab Imp. in feudum acceperit, an Rege invito Traiectensi Episcopo id habenti extorserit, non liquet. BALDERIC. *Chron. Camer.* N. VI. testatur, *Theodericum Comitem*, facta ibi *Munitione*, et expulso inde Episcopo Traiectino, *Mercatores censu* solvendo oppressisse.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. IV. CAP. XXI. DE BELLO CONTRA FRISIOS ADHIBITO.

Imperator [a. 1018.] vias Mercatorum patefieri volens ADELBALDVM *Episcopum* et *Ducem* GODEFRIDVM ad se vocans, mandat, ut Frisios [THEODERICVM Comitem Holl. cum suis *Frisonibus*] adeant, eosque ab his sedibus, quas iniuste occuparant, propellant, et *praedones* submoveant. His mandatis acceptis immensam multitudinem cogunt, clarissimos quoque viros et adprime in re militari instructos, qui tamen equitatui omni vita studebant, navi nihil poterant, secum adsciscunt. Cumque in unum convenissent, omnem exercitum in navibus collocant, eoque, ubi *Frisios* cum coactis copiis audierant esse, contendunt. At illi, qui *Sylvam* occupabant, ut compererunt per exploratores de adventu exercitus, reliquerunt do-

(8) *Vocatur*] Si haec *Munitio*, de qua loquuntur ALPERTVS, et infra BALDERICVS N. IV., revera fuit *Dordrecht*, (urbs hodierna et Hollandiae vetustissima) uti omnes Nostrates, imprimis *A. Matthaeus*, et *Buchelius* dubio carere putant, et cui sententiae quod opponam, non habeo; tunc quivis videt, per hanc *Flaridingun* non posse intelligi eum tantum tractum, ubi hodie urbs *Flardingen* est sita, sed intelligi omnem illam regionem, quae inferius a *Sylva Mereweda* secundum *Mosam* veterem et *Wahalim* decurrebat, et magnam etiam illam *insulam*, de qua hic sermo est, complectebatur, sortita procul dubio nomen ab eodem tractu, unde urbs *Flardinga* nomen habuit. Ita sentiendi rationes habeo multas, quas proponam in *Dissertat. Geographica* N. XI. in Voce *Vlardinga*. Nunc tantum haec duo examina: 1°. hostis, dum Frisii sese *ad Munitiunculam* conferunt, *secundo amne* devectus, dicitur accessisse ad *Flaridingun*. Appulerunt igitur ad locum superiorem quam *Dordrechtum*, ubi hodie de *Biesbosch*, sed olim *Dica* sive *agger Merewedae*, *de dijk van Merwede*.

domos, et ad eos, inter quos *praedones Munitiunculam* constru- A. 1018.
xerant, fuga se receperunt. At nostri cum tota classe pleno d. 29. Iul. N°. IV.
aestu accesserunt *ad* FLARIDINGVN. Sic enim *haec regio* FRISIORVM vocatur (8). In cuius littus cum exponerentur milites, Dux caeteram omnem multitudinem egredi iussit, paucis relictis, qui naves in altum reducerent, ne iterum commutato aestu in arido consisterent, ut si quid opus esset eis liberi uti potuissent. *Frisii*, ubi eos campum audacter suis agminibus complere cernerent, et neque ab his, qui in *Munitione* erant, ullum praesidium tum sperarent, eo quod illi circumiecta tanta multitudine nullum effugium haberent, editioribus locis in stationibus coadunati, quid consilii hostes caperent, expectabant. Haec tamen res in loco eos continuerat, eo quod illos sine equis advenisse cognoverant, se autem labore cotidiano

wede. Heic igitur *Flaridinga*, *Frisiorum* illa *Regio*, incipiebat. 1°. *Pleno aestu accessit ad Flaridingam*. Hinc duo sequerentur, si ad urbem hodiernam *Vlaardinge* venissent, quod tunc adverso flumine navigare, et 2°. per amnem *Wahalim*, agrum tunc hostilem et ipsum *Dordrechtum* primo praeternavigare debuissent. Quae quum facta esse vix concipi possint, sequitur *locum Flaridingun* esse illam ipsam insulam, in qua hodie iacet urbs *Dordrechtum*, adiecta relicta parte [hodie het Overmaasche], quae sese usque ad Vrbem *Flardingam* et fortasse ulterius ad *Delft* extendit, quae reliqua pars a *Merewedana* ditione olim non videtur fuisse discreta nisi per tenuem quemdam alveolum, forte *'t Zwin* dictum, unde remanserit pagus *Zwindrecht* e regione urbis Dordraci. Ex his autem statim se prodit ratio, cur Comes Hollandiae, cui h. l. BALDER. N. VI. *Marchiam Frisonum* tribuit, anno 1047. vocetur *Marchio Fladirtingensis* in HERMANN. CONTR. N. XVII. ad d. Ann. in cuius ditione *urbs Flardinge* LAMB. SCHAFNAB. N. XVIII. et *Castrum Flardingis*, ubi hodie urbs *Delft*. Vid. not. (20) ad a. 1083.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. IV. no et rustica exercitatione pedibus plurimum posse confidebant, et, si ab hostibus premantur, stabant ad pugnam praeparati atque expediti. Vna res erat illis magno usui, quod campum omnem *fossis* praefoderant, sive ad defendendum maiorem aestum maris, qui in plenilunio validior solet fieri, sive ad impediendum iter hostium. Quas cum *Duci* videretur cum multitudine transeundas, iussit, ut, qui signa ferebant, redirent, et, circuitis fossis, in locis planis consisterent, ut, si *Frisii* dimicare vellent, eos excipiendi expeditior facultas esset. Et cum exercitus Ducis signa referre coepissent, ortus est inter novissimos eorum clamor a quodam scelestissimo propinquo praedonum, dicens, ut quisque vitae suae consuleret, *Ducem* in prima acie impetu *Frisiorum* pressum fuga proelio cessisse. Hac falsa fama per exercitum perlata omnes in fugam versi sunt, et tanto timore sunt perterriti, ut nemine urguente in flumen se praecipitarent. Multi confisi viribus ad naves transnatare cupiebant, quas cum prehendissent, et in eas summo studio ascendere conarentur, multitudine circumstipante naves demersae sunt. Et eo modo plures perierunt, quod quisque earum suum et propinquum in mortis natatu periclitasse conspiciens, dum subvenire illi vellet, circumfunditur innumerabile vulgus, navesque in profundum trahunt et sic pariter omnes suffocati sunt. Pauci videntes haec et timentes periculum submersionis, et, ut solet fieri, quod plerique in tali perturbatione non recipiunt miserationem, ne

simili

fimili modo perirent, incitatis remis fugam accelerant. Cum A. 1018. d. 29. Iul. N°. IV.
plures vero metu et lasfitudine et pondere armorum presfi, ficuti cursu intrabant, ita fub aqua recti et exanimati ftabant. At hi qui in Munitione erant, cum viderent concurfum fieri, et certatim fe de littore in aquam praecipitari, animadverterant eos perturbatos fugam inisfe, et mox nutu et vocibus de fuga eorum *Frifiis* fignificare coeperunt. *Dux* vero videns fugam multitudinis cum fuis, ftabat ftupefactus; fortisfimi quoque, quorum cor ut leonum erat, ita pavore folutum est, ut loco, in quo conftiterant, fe movere non posfent, acciditque nefcio quod divino iudicio quafi inauditum miraculum, adeo ut *Frifii*, ex fignificatione *oppidanorum* evocati, accurrerent, et eos quafi faxa immobilia ftantes interficerent, et ita Dei iusfu funt in fuis membris obligati, ut nemo ex tanta copia clarisfimorum virorum manum ftricto gladio ad refiftendum erigeret, vel fcutum ad fe protegendum opponeret. Quibus peremptis celeri curfu pervenerunt ad littus, et complures qui per crepidinem littoris in aqua manibus reptabant, iaculis confodiunt. Alii namque, dum *Ducem* folum ftare confpicerent, circumfiftunt, fed ille confumto fpiritu fortiter reftitit, et misfa pila excepit: unum tamen a tergo fe impetentem averfa hasta traiecit. Quo exanimato reliquorum impetum paululum represfit. Interim praedones ex *Oppido* iam laeti de victoria fubito erumpunt, omnia cadavera mortuorum perequitant, illuc, ubi

A°. 1018. d. 29 Iul. N°. IV. *Ducem* a multitudine circumdatum cernebant, contendunt. Quem cognitum, et iam in adverſum os vulneratum et pene deſperatum ſtatim ex periculo eripiunt, et cum paucis captis in *Castellum* perducunt, pedibusque eius provolvuntur, eique ſe dedunt, obſecrant, ut rebus ſuis conſulat, et apud *Imperatorem* et Epiſcopum ADELBALDVM pro eis de negotio confecto interveniat. Quibus cum dixiſſet, omnia, quae ab eo poſtularent, ſeſe facturum, tantum, ut ipſum et caeteros qui ſupereſſent et capti erant, illaeſos abire permitterent, reſponderunt; magnas inimicitias parentum et propinquorum illorum, qui occubuerant, ipſos incurriſſe. Si impunitatem illius facti iuramento ſibi confirment, ut nullam unquam vindictam ab ipſis exigant, ſeſe facturos, quae poſtularet, oſtenderunt. Cumque *Dux* haec laudaret, conſtituunt diem et locum, quando haec omnia fieri debeant, illos autem, qui capti fuerant, usque ad inducias condictas in vinculis retinent, Ducem abire permittunt (9). Quo abeunte irruerunt ſuper occiſos et obliti omnis humanitatis omnia corpora veſtimentis exuerunt, ut nec pannum quidem relinquerent, quo verenda tegerentur.

De

(9) *Permittunt*] Nimis hic ex affectu pro Duce ſuo loqui videtur ſcriptor, vel ut eius honori in diutina custodia parceret; quando *facto iureiurando* de procuranda impunitate ſtatim eum dimiſſum docet. Contrarium enim patet ex reliquis, qui eum per plures menſes usque in annum ſeq. detentum narrant. Sic SIGEB. N. VIII. a. 1019. *impetrata* [ab Imperatore] *Friſonibus totius iniustitiae impunitate a captivitate ſolvitur, et non multo post moritur.* Obiit autem ſq. a. V. *Kal.*

De his quoque haec feruntur, quod quaedam corpora horum longe in altum ab incolis propter foetorem expulsa, ab avibus et bestiis et marinis feris, quae cupidissimae humanorum cadaverum sunt, illaesa et intacta permanserint. Et dum iterum ad littus per aestum proiicerentur per duo miliaria aut amplius candor eorum visus est, quasi littus candidissimis linteis esset expansum. Hoc quoque in eius rei testimonium dicatur, quod novem corpora illorum *Calendis Decembris* adhuc colligata in quadam ripa sunt reperta, ita integra, ut pene nulla putredo in eis investigari posset, quamvis caedes IV. *Kal. Augusti* facta fuisset. A. 1018. d. 29. Iul. No. V.

DITMARVS MERSBVRGENSIS restitutus.

N. V. In G. G. LEIBNIT. *Scriptor. Rer. Brunsvic.* T. I. p. 425. qui scripsit ab a. 1012. usque ad a. 1021.

Primum vae abiit, et ecce duo post haec. Nimis enim miserabile, quod in superioribus saepe locis revolvi. Sed in temporibus nostri Rectoris ac invicti defensoris HENRICI [Regis]

V. *Kal. Octobr.* docente ad a. 1019. BROWERO N. XIV. qui itidem *hoc demum anno custodia missum* affirmat. Addunt etiam *Leodienses* scriptores circumstantias, nempe *Wolbodonem*, qui Episcopo Leodiensi successerat, mandante Imperatore, *pro eius liberatione transmissum* esse, qui *praedonibus* (intellige Theoderico cum suis) *venia ab Imperatore obtenta*, *Ducem sanum recepit*, et *pacatis omnibus bellorum impetus conquievit*. Sic ANSELM. N. XI.

A: 1018. d. 29. Iul. No. V. [Regis] nil unquam tale accidit, quale modo detrimentum e nostro facinore emersit. Namque in *Iulio Mense* ac III. [*l.* IIII.] *Cal. August.* et in III. *feria* Mars saevit in viscera, quod in perpetuum plangit mater Ecclesia. Petiit enim ATHELBOLDVS, Traiectensis Episcopus, cum GODAFRIDO *Duce* auxilioque suimet sociorum atque amicorum, *Imperatricis nostrae nepotem* THIEDRICVM, (10) se prius in occisis militibus suis multum nocentem. Et in Insula quadam fit conventus collecti exercitus. Hic velociter ad pugnam praeparatus mortem, quam hosti minatur, proh dolor, patitur. Namque a *Fresonibus* [Thiedericianis] ex insidiis undique erumpentibus, et a praedicti *Iuvenis* [Thiederici] satellitibus ex improviso is circumventus, dictu terribile, gladio et aqua, sine resistentium damno, vitam hanc finit. Episcopus autem in navicula quadam vix fugit, ac *Dux* ab hoste salvatus est, et, ut veraces affirmant, plusquam tres legiones interfectorum sunt. Omnis haec regio defensore forti carens [Duce Lotharingiae], piratas advenientes timet, quotidie moerens. *Godefridus* Comes occiditur; *Iohannes* (11) autem *optimus Miles* iacet, quem semper

(10) *Thiedricum*] Nimirum *Thiedericus* III. Com. Holl. filius erat *Arnulfi* et LVTGARDIS Luxemb., *Henrici* autem Imp. uxor erat CVNIGVNDIS Luxemb. eaque soror *Lutgardis*, ut alibi dixi.

(11) *Iohannes*] Videtur hic esse *Ioannes*, unde postea *Dominorum de Arkel* origo.

(12) *Neumagun*] Varie haec vox scribitur, et ex Linguae analogia scribi potest, vel *Neu* - vel *Neo* - vel *Nie*-

per patria deflet. Horum consocii nobiles et inclyti, hactenusque pugnantes dextra victrici, nunc pausant forte infelici. Luit corpus — — Sed ne stupeas lector talem casum, etiam perpendas ortum. THIEDRICVS illic *infaustus* praedicti Antistitis *Satelles* fuit. Hic [Adelboldus] in quadam Silva MIRRIDA vocata, magnum habuit praedium, quod sibi ex eiusdem [Thiederici] parte iniuste ablatum esse, cuncti comprovinciales Caesari in NEVMAGVN (12) queruntur. Vnde cum consilio optimorum Imperator EPISCOPO Traiectensi haec loca praecepit incendi, et conclamantibus reddi: cumque *seniorem* (13) suum *Iuvenis* nefandus a mandatis talibus compescere nequivisset, licentiam abeundi petiit, et id se prohibiturum esse promisit. Nec mora. Factum est quod dixi, plus causa nostri facinoris, quam pro merito Victoris. Hanc ineffabilem ac nimis invincibilem aerumnam, avium undique secus huc congregatarum, et semet ipsas invicem ungulis interficientium, multitudo longe praesignavit, eundemque locum quo isti postea oppetiere, praeoccupavit. Quod *David* Sanctus monti Gelboëm imprecatus est, huic Insulae ego nullius meriti semper exopto. A. 1018. d. 29. Iul. N. V.

BALDE-

Nio-vel *Niu*- vel *Nui*; vel etiam *Noviomagen*, hodie *Niemegen*, ut docui T. I. P. II. Excurs. II. p. 22. sqq. Nunc nota mecum, Reges hic suum habuisse *Palatium*, ibique Regni negotia administrasse.

(13) *Seniorem*] Sic vocabantur Domini directi; et satis hinc patet, Theodericum Com. Holl. bona ab Episcopo in feudum habuisse. Vnde N. IX. vocatur *Episcopi satelles*.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. V. BALDERICVS Leodiensis Episcopus obiit in eodem die. In diebus — — Et in mense Augusto Stella quaedam iuxta plaustrum noviter apparens, radiis eminus emissis cunctos cernentes terruit. — — Stella haec, quae effulsit, plusquam XIV. dies visa est. — — Iste annus nova nuncupatione *termotio et magna contritio* ex rei veritate appellari potest. Ineffabilis enim tribulatio mundo iusta bile exorta, habitatores eius undique turbavit, cuius partem praedixi, et tunc quae praeterieram alte gemitu tracto explicavi. *Balderici* Praesulis, et *Cameracensis* Episcopi Milites pene omnes praedicta oppetierunt in *Insula*, et in proximis tribus Provinciis non supererat una Domus, ubi saltem non deesset habitator unus. Post tempora *Caroli* una die vel anno aliquid in his regionibus tale non accidit, sicut vetustas asserit, quomodo unquam ceciderunt tales viri absque damno hostili. — — Hic inexsuperabilis casus postea cito obliviscatur: quia GODOFREDI Ducis auxilio ATHELBOLDVS Antistes cum *Thiedrico* hoste reconciliatur, et hoc venit non ex voluntate sua, sed ex necessitate summa. Non erat enim istius regionis ullus praepotens defensor, si amplius insurgeret inimicus acrior. Si damnum hoc ex consensu divino factum, quis potest ulcisci?

N. VI.

(14) *Monarchiae*] Pro *Monarchia*, legendum esse *Marchia*, ratio et historia suadent. Vti enim hactenus nostri Comites simpliciter *Fresoniae* vel *Fresiae* dicebantur, sic in eiusdem aevi scriptore LAMBERT. SCHAFNAB. qui

N. VI. BALDERICVS NOVIOM. *Chronic. Cameracens.* L. III. C. 19. p. 291. ed. G. COLVENERII, Duaci 8°. 1615. qui desiit a. 1070. A. 1018. d. 29. Iul. N°. VI.

Bellum Godefridi Ducis et Episcoporum Colon. Traiect. et Leodiens. ex iussu Imperatoris contra Theodericum Arnulfi Gandensis filium.

Erat etiam locus quidam *Silvis ac paludibus* inhabitabilis, qui ab incolis MEREWEDA nomen accepit, ubi videlicet *Mosa* et *Wal* fluvius de *Rheno* effluens pariter corrivantur. Nullusque ibi, praeter venatores ac piscatores habitare antea consueverat, eratque Episcoporum, Trevirensis videl. ac Coloniensis, sed et aliquot Abbatum in piscatione et venatione communis possessio. Huc nimirum THEODERICVS ARNVLFI GANDENSIS FILIVS, qui participium *monarchiae* (14) [f. marchiae] *Frisonum* tenebat, (quia *Frisones*, pro morte Patris, quem interfecerant, suspectos habebat) secesserat, *factoque* quodam *Municipio*, *alienus invasor*, ipsam terram praesumpserat possidere, sed et *negotiatores* inibi navigantes, gravissimo *censu* con-

qui a. 1077. scribere desiit, A. 1047. diserte vocatur MARCHIO FLADIRGENSIS. Quod autem velim observes, vocatur hic diserte *Arnulfi* *Gandensis filius*, unde Comitum nostrorum ex Comitibus Gandavensibus origo perquam manifeste apparet. Cf. N. VIII.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. VI. conſtringere. Vnde Imperator HENRICVS clamore excitatus, ac maxime ALBALDI Epiſcopi, cui maior portio de ipſa communi poſſeſſione cedebat, monitione compulſus, Duci GODEFRIDO, ſed et Epiſcopis *Colonienſium*, *Traiectenſium*, *Leodicenſium*, ut exercitum adunarent, edixit. Qui cum iuxta decretum Regium iter facerent, inter agendum accidit prodigium, quod mihi non videtur eſſe ſilendum. BALDRICVS enim Epiſcopus in vico Treiectenſi, in monaſterio Sanctae Mariae condidit cryptam, deſuper iam altari erecto. Vnde cum ipſo die poſt orationem egreſſus, cum in navim intrare deberet, etiam cum ipſo exercitu profecturus, mirabile dictu, fuſo altari, totum illud opus diruitur. Hinc ergo malum omen multi opinabantur, ſive publicum ſive privatum Epiſcopi; ut paulo poſt probavit eventus. Ipſe enim cum aliis etiam arrepto itinere, mox infirmitate praeventus, in villa, quae *Herewardus* (15) dicitur, remanſit. Caeteri vero cum innumerabili multitudine permeantes, THEODERICVM cum paucis *Friſonibus*, quos ſecum habebat, adorti ſunt, procul dubio ſe victuros eſſe putantes. Quis enim tantum ac tantae virtutis exercitum praevalere ambiget, praeſertim cum uſu bellico et diſciplina militari praeſtarent, et Imperatori, ſtudio placendi, inniterentur? Cum ergo

(15) *Herewardus*] *Herewardi* villa adhucdum nota eſt ſub nomine *Herwerden*. Nec tamen ibi obiiſſe videtur, ſed *in Tielam* retromeaſſe. Certe ANNAL. SAXO ad a. 1018. N. IX. *in Tiele* eodem obiiſſe die narrat. Ad a. 1017.

ergo cominus conflixisſent, derepente, incertum quis diabolico A. 1018. d. 29. Iul. Nº. VI.
inſtinctu vexatus, in hac voce bis, horrendum, erupit. *Fugite, fugite.* Quo Lotharienſes exterriti, nescimus, quo Dei occulto iudicio, omnes fugam inierunt. Ex quibus, quam multa ac quam miſerabilis caedes facta est non est praeſentis negotii explicare. Nec tam tamen ab hostibus ferro quam timore vexati, inter naves dum fugerent, in numero * periclitabantur, manifesto quidem quod ſcriptum est: quia unus mille, et duo fugarunt decem millia. Dux autem GODEFRIDVS, quem fecunda bellorum accenderant, undique circumfuſus, dum fugere pudoris aestimat, fugientibus ſociis, ſolus in praelium ruit; caeſisque quos adverſum ierat, a latere circumventus, tandem capitur vulneratus. Timens autem THEODERICVS tantae magnitudinis virum in captione tenere, ſuae temeritati conſuluit; eumque ut ſibi *Imperatoris* gratiam emercetur, abire concesſit. Ipſo vero die, et, ut multi coniectant, eadem hora, qua bellum factum est, BALDRICVS Epiſcopus in praedicta villa hominem exivit, Letgiam tamen ad ſepeliondum devectus. Ad quem tumulandum domnus GERARDVS Epiſcopus — — — viam metire festinat, ſemperque quoscumque habebat obvios, de praelio conſulebat. Ante-

* f. humide.

a. 1017. d. 29. Iul. pugnam collocavit GEORG. COLVENER. ad *Chronic. Camerac.* p. 552. quod ſatis ex reliquis testimoniis refellitur.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. VII. et VIII. Antequam vero Letgiam pervenisset, adrumatur ei Ducem redisse. -- -- -- Ad quem festinus episcopus in castrum videlicet Argentolum permeavit; a quo quidem honorifice susceptus omnem ordinem belli audivit. Sciendum tamen, quod ante illud praelium fere per quatuor menses Cometa visa est, solito tamen mirabilior, in modo videl. quam maximae trabis.

N. VII. BREVE CHRONICON LOBIENSE, scriptum Sec. XI. (16) in MARTENE et DVRAND. *Thesaur. Anecdot.* T. III. p. 1417. Ad a. 1018.

BALDRICVS Episcopus obiit, GVILBODO substituitur. Dux GODEFRIDVS cum Comite REINERO (17), perdito exercitu, capitur in *Frisia*.

N. VIII. SIGEBERT. GEMBLACENS. *Chronograph.* qui desiit a. 1112. obiit a. 1123. Ed. A. Miraei.

A. 1018. GVOLBODO in Episcopatu Leodicensium BALDRICO succedit. In Fresonia DEODERICO Comite, filio AR-

(16) *Sec.* XI.] Vid. *Admonitionem praeviam* p. 1409. quae docet, primam huius Chronici partem agnoscere scriptorem, qui Abbates Lobienses priores recensuit, et Sec. XI. scripsit.

(17) *Reinero*] Intellige *Reinerum* Com. Montensem sive Hainoniae, ut iam observavit D. V. VAN LOON *Aloud. Hist.* D. II. bl. 275.

(18) *Capitur*] Eadem fere de hoc prae-

ARNVLFI GANDAVENSIS debellante Fresones in vindi- A. 1018. d. 29. Iul. No. IX.
ctam patris sui ab eis occisi, GODEFRIDVS Dux ad eum debellandum ab *Imperatore* mittitur, et conserto praelio repente voce, nescitur unde, emissa, *Fugite Fugite*, cunctis fugientibus multi a paucis Fresonibus perimuntur, *Dux* vero capitur (18).

A. 1019. GODEFRIDVS *Dux* impetrata Fresonibus totius iniustitiae impunitate a captivitate solvitur, et non multo post moritur. Frater vero eius GOTHELO in Ducatu substituitur.

N. IX. ANNALISTA SAXO, qui desiit a. 1139. Ad a. 1018. p. 449, 450. maximam partem sua mutuatus ex DITMARO MERSBVRG. N. V.

Mense Martio XVII. Kal. Aprilis magna Synodus fit in *Niumagon*, ubi OTTO quidam de primoribus Francorum — — —. Imperator Palmas et Sanctum Pascha in praedicto loco celebravit, quia BALDERICVM — — —. Cometa visa est, quae luctum vastationis *Galliae* partibus per THEODERICVM *Imperatricis Nepotem*, pestilentiam insuper et mortalitatem mundo nunciavit. THEODERICVS enim OTHELBALDI *Traiectensis*

praelio dicunt ALBERICVS Triumfont. (excepto, quod *Arnulphum* vocat *Hollandensem*) et Auctor Vit. s. WOLBODONIS apud HENSCHEN. T. II. Act. SS. April. Cap. 2. §. ult. qui circa a. 1130. vixit. Quocirca horum testimonia omitto. Habet eadem etiam CHRONIC. EGMOND. p. 43.

A. 1018. d. 29. Iul. No. X. *fis* Episcopi infaustus *Satelles* erat. Hic in quodam silva *Mirumde* * vocata, magnum praedium habuit, quod ab ipso iniuste sibi ablatum omnes Comprovinciales in *Niumagon* questi sunt. ---- [Reliqua fere, ut in DITMARO, mutato tamen ordine, excepto etiam, quod haec seqq. sibi priva habet:]

* l. *Miruuide.*

Omnisque illa Regio defensore carens piratis in rapinam facta est. -- -- -- Eodem die BALDERICVS Leodicensis Episc. obiit in *Tiele*, cui Walbodo successit.

N. X. ANSELM. *Canon. Leod.* in *Baldrico* Episc. Leod. c. LIX. T. I. p. 223. in CHAPEAVILL. *Scriptt. Leod.*

BALDRICVS — morti propinquans, ipso die eademque hora, qua in FLARDARGENSI praelio maxima nostratium strages facta est, decessit.

Additiones AEGIDII AVR. VALL. ad ANSELMVM c. LXIII. Tom. I. p. 238. CHAPEAVILL.

Ea nimirum tempestate DEODERICVS *Comes Fresoniae* bellis et seditionibus regnum exagitabat *Galliae*, et ob sui firmita-

(19) *Nationes*] Non admodum honori nostrae cedit nationi, quod *barbaris et remotis nationibus* et supra p. 68. *praedonibus*, et N. IX. h. p. *piratis* accenseantur. Sed duo sunt quae haec quadamtenus mitigant. 1. Digitum hic intendit auctor ad *Fresones* et *Fresoniam*, unde et ipse *Diedericus* Fre-

mitatem loci, vel difficultatem vel opum potentiam, quietem perturbabat ſerenitatis Imperatoris; cuius audaciam, cum publicis detrimentis Regni, non est paſſus Imperator HENRICVS diutius impune graſſari. A. 1018. d. 29. Iul. No. X.

Vnde *Gozeloni* Duci Lotharienſis regni mandat, ut paratis militum copiis, illius inſaniae obviam iret, eiusque inſolentiam manu valida opprimeret, ſe conqueri et irasci vehementer de ipſius ignavia, cum profecto bellicoſa iuventus illi non deesſet, quae barbaras nationes ſubiugare, et Romani magnitudinem nominis valeret extendere.

Ille, fideli animo, Regiae maiestatis paret imperio, ostendit Ducs industriam, ſuos ſcribit ad militiam, nec Epiſcopos Galliae [i. e. Lotharingiae] ab hac excludit profectione.

Suggerit *Epiſcopo* nostro, ſicut caeteris *Coëpiſcopis*, ut communibus Reipublicae ferat auxilium negotiis.

A ſocietate huius belli, primo ſuam benigne Antistes verbis excuſat praeſentiam, praetendit corporis, qua iam laborabat, molestiam, ſibi hac vice fore parcendum, ob praeteritae fidelitatis ſtudium; *barbaras et remotas eſſe nationes* (19), ob quas ductare intendebat exercitum; locos difficiles; gravisſimo militum labori et irrito conſulendum. Dux Gozelo, his au-

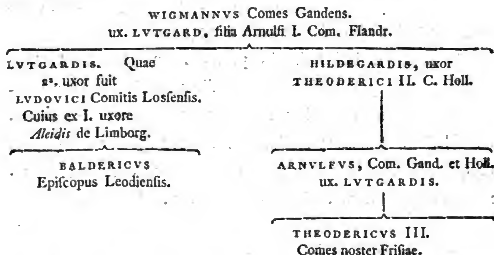
Freſoniae Comes dictus; cuius populi *ferocia* in antiquis ſcriptoribus vulgata res est. 2. Auctor nonnihil hic ex affectu loquitur, ob *Theoderici Com. audaciam* in invadendis terris et praediis Epiſcoporum, quae in Inſula Zuidholandica ſita erant, et quae cum ſuis *Freſonibus* occuparat *Comes*.

A. 1018. d. 29. Iul. No. X. auditis, vehementer ira accendi, infidelem vocare, Regii contemptum praecepti obiicere; non causa morbi, sed simulationis, ab hoc comitatu se velle subtrahere. Post haec, aliam impingit calumniae notam, videlicet, ob *societatem cognati sanguinis* (20) illum favere partibus inimici, illi victoriam, sibi fugam votis optare, parum curare de Augusti Caesaris vel honore vel salute.

Ad haec Episcopus, ut ab se harum occasionem removeret suspicionem — — suam mature paravit profectionem.

Sed

(20) *Sanguinis*] Haec *cognati sanguinis societas Baldericum* inter et *Theodericum* Comitem quae fuerit, non adeo videtur expeditum. In rem iam inquisivit strenuus nostrae Historiae assertor VAN LOON, qui *Aloud. Hist.* D. II. bl. 276. coll. bl. 202. hanc nobis cognationem exhibuit:

Verum haec Cognatio, praeterquam quod hoc modo nulla foret, penitus est falsa. Nam *Ludovici Com. Losfensis* secunda uxor non vocatur in MANTEL.

Sed tu, o Christe, bellatoris tui, ut toto ambiebat desi- A. 1018. d. 29. Iul.
derio, cursum terminasti, ipsaque die et eadem hora, qua N°. XI.
utraeque acies *apud Flandebergem* conflixerunt, subtulisti eum l. *Fiardertingem.*
a facie gladii imminentis, a facie arcus intenti, a facie gravis praelii. —— Hic quarto calend. Augusti, ut dictum est, hominem exuit, anno D. incarn. millesimo decimo septimo [l. octavo].

N. XI. ANSELMVS in Vit. *Wolbodonis* cap. LXVII. ex Addition. AEGIDII *Aureae Vall.* p. 247.

ARNVLPHVS COMES GANDAVENSIS contra *Frisones* dimicans, victus, fuga salutem meditatus est, sed praeventus ab

TEL. *Hist. Losf.* L. III. p. 38. *Wigmanni filia*, sed *filia Comitis de Thoux*; quae monere neglexit LOONIVS. Fortasse erravit in eo, quod *Ludovico* Losfensi tribuatur frater *Arnulfus* II. cuius uxor MANTELIO *Hist. Losf.* p. 299. perhibetur LVTGARDIS, filia *Wigmanni Gandav.* et *Luitgardae*, quae fuit Filia Arnulphi M. Flandriae. Verum haec multo minus ad hanc cognationem facere possunt. Meliora dare nequeo. Si quid coniecto, fortasse *Balderici* mater *Aleidis de Limborg* et *Theoderici* mater *Lutgardis de Lucelenburg*, Sigefridi Comitis Lucelenb. filia, inter se sanguine coniunctae fuere. Habuit certe *Lutgardis* sororem incognitam, cui filia *Iutta* datur, ut in *Diss. Geneal.* N. II. dicam. Ortam autem familiam *Limburgensem* ex eadem *Luxemburgica*, (unde *Theoderici* III. Com. Holl. mater *Luitgardis*) docuit DVCHESNE *Histoire de la Mais. de Luxemb.* Henricus autem I. Com. Limburg. uxorem habuit *Jutham*, filiam *Frederici* Duc. Lothar., cuius pater *Fredericus* Com. Luxemb. frater erat nostrae Lutgardis. An hinc illa cognatio, inquirant alii.

A. 1018. d. 29. Iul. No. XII. ab illis occisus est. Cuius mortem (21) THEODORICVS filius eius ulcisci aggressus, totam pene *Frisiam* igni, ferro, omnique nocendi arte populatur. Ad quem debellandum (22) GODEFRIDVS *Dux Lotharingiae* ab *Imperatore* missus est. Et, conserto praelio, vox repente, nescitur unde, ab omnibus audita est: *fugite, fugite, capite, capite.* Cunctis ad tu- C. actutum. tum * instar locustarum fugientibus multisque adversariorum hinc inde peremptis, Dux ipse GODEFRIDVS ab hostibus captivatur: pro cuius liberatione venerabilis Episcopus *Wolbodo*, eo quod ibi notus esset et charus, transmissus est. Qui -- -- ab omnibus omnino est reveritus. Quid multa? *Praedonibus* veniam ab *Imperatore* obtinuit, *Ducem* sanum recepit, pacatis omnibus, bellorum impetus conquievit.

N. XII. REINERVS *Monach. Leodiens.* in *Vita S. Wolbodonis* Cap. II. §. 11. Act. SS. T. II. April. p. 860.

Ceterum ad id tempus *Fresones* debellabat GANDAVENSIS COMES THEODERICVS eo, quod illius occiderint patrem ARNVLPHVM. Ad quem inhibendum Imperator GODEFRIDVM Lotharingiae Ducem cum exercitu misit, et cum succedere pax non

(21) *Mortem*] Nota occasionem huius Belli, cuius *incentor* alibi perhibetur Episcopus Traiectens. Vnde facile credas, Episcopi opera Frisios Arnulfo Theoderici patri nocuisse. Cf. N. XII.

(22) *Debellandum*] Est hoc eiusdem AEGIDII eadem de re, sed diver-

non potuisset; condicto die in pugnam pars utraque processit. A. 1018.
d. 29. Iul.
Iam in sese acies concurrebant, dum novo repente monstro N°. XIII.
pertonuit vox terrifica, nescitur unde emissa, *fugite*, *fugite*. Hinc attonitus cum suis Dux, ac terroris quadam vertigine actus diffugium fecit. Perstitere vero FRESONES, paucique plurimos cecidere adversariorum, ipso insuper Duce capto, quoniam reputarent doli ac proditionis causa praelio illum excessisse. Permotus est Imperator, cum audisset, atque WOLBODONEM cum Legatis *Fresoniam* misit, quod genere et sanctitate clarus eo locorum haberetur. Qui etiam (ut ait Salomon -- -- --) sua effecit industria, ut et captivitate Dux solveretur, et illata Duci et regno iniuria *Fresonibus* ab Imperatore donaretur.

N. XIII. HERM. CORNER. *Chronicon* in ECCARD. *Corp. Histor. Med. aevi* T. II. p. 566. ad a. 1017.

THEODORICO COMITE GANDENSI ...pugnante contra *Frisones* in *Frisia* in vindictam patris sui ab eis occisi, praelio iam

versius aliquanto, testimonium; unde satis apparet ex diverso fonte haustum esse, in ipsa tamen re vero consonum habendum, utpote sic narratum Leodiensibus tunc temporis ab iis, qui interfuerunt. Certe exstat iisdem verbis haec posterior narratio integra in *Histor. Monaster. S. Laurentii Leodiens.* in Wolbodone §. 5. apud MARTENE *Collect. Amplissf.* T. IV. p. 1051.

A. 1018. d. 29 Iul. N°. XIV et XV. iam conserto, vox nescitur unde emissa audita est; dicens, *fugite*, *fugite*. Et cunctis fugientibus Comes a paucis Frisonibus perimitur *cum potioribus suis* [l. multi perimuntur, non vero *Comes*] sed GODFRIDVS capitur.

N. XIV. P. CHRIST. BROWER. *Annal. Trevir.* T. I. L. XI. §. 25. p. 509. ad A. 1019.

Godefridus Arduennas inferioris Lotharingiae sive Belgicae Dux cum iussu atque auspiciis *Henrici* nuper in Frisones pugnans, voce incertum unde missa, territus, fugiente exercitu, vivus in hostium potestatem venisset, *hoc demum anno*, custodia missus, quinto Kalend. Octobris excessit, eique successor Gozelo frater datus est.

N. XV. GESTA EPISC. LEODIENS. Cap. XXVIII. in MARTEN. *Coll. Ampl.* T. IV. p. 868.

Ipso die eademque hora, qua praelium apud FLARDENGES committebatur, in quo maxima nostratum caedes facta est, vitalem flatum exhalavit.

N. XVI.

(23) *Flandriae MS.*] Citatur apud DV CHESNE *Histoire de la Maison de Guines et de Gand* P. II. p. 666. in Addit. nec non apud I. P. GRAMAYE *Histor. Brabant.* in Catalogo MSS. nunc vero hoc seculo editus inter *Sacrae Antiquitatis Monumenta*, fol. A. 1731. in Oppido S. Deodati.

(24) *Frisones Morsatenos*] Per *Morsatenos* non alios intelligo, quam *Westfrisios*, qui in Paludibus *Moeren* dictis considebant atque habitabant.

N. XVI. BALDVINVS NINOVENS. in *Chronico Flandriae MS.* (23). A 1018. d. 29. iul. No. XVI. et XVII.

In Frisia THEODERICO COMITE FLANDRENSI, filio ARNVLPHI GANDAVENSIS, debellante Frisones in vindictam patris sui ab eis occisi: GODEFRIDVS Dux Lotharingiae ad eum debellandum, et FRISONES MORSATENOS (24), qui ei consenserant, ab Imperatore mittitur. Conserto itaque praelio, -- -- *Reliqua ut supra.*

N. XVII. HERMANNVS CONTRACTVS A. 1046.
Auctor coaevus.

Rex Paschale Festum apud *Traiectum* Fresiae urbem egit, et subsecutis diebus, navali expeditione in *Phladirtingam*, *fretum* (25) traiiciens, *Pagum* quendam, quem THEODORICVS *Marchio* sibi usurpaverat, ab eo *eripuit*. Vnde idem postea rebellionis causam sumpsit.

Idem A. 1047.

THEODERICVS de *Phladirtinga Marchio* rebellavisse, et epi-

(25) *Fretum*] Per hoc *fretum* intellige Mosam, qua parte iuxta hodiernam Vlardingam olim ingens fretum sive ostium aperiebat. Venit enim secundo Rheni alveo navali expeditione; unde necesse habuit hoc *fretum traiicere*, si in Flardirtingam pagum sive insulam venire vellet. Sic etiam sq. anno *in Phladirtingam traiecit*, teste eodem; ac *Fleerdingen* cepit, teste LAMBERT. N. XVIII.

A. 1018. d. 29. Iul. No. XVII. episcopatus sibi contiguos ad iniuriam Imperatoris populatus esse nunciatur. [Et mox:] quibus de caussis --- autumnali tempore navali exercitu collecto contra THEODERICVM in *Phladirtingam* arma commovit. -- -- Imperator, expeditione in *Phladirtingam* traiecta, *aquosis* impedientibus locis, parum proficere potuit, et revertens, adversariis *marino cursu* levibus scaphis latrocinantium more sequentibus, et extremos quosque incursando caedentibus, non modicam in exercitu cladem pertulit (26).

Idem A. 1049.

Interea glaciali hyeme suppeditante nonnulli de *partibus maritimis* (27) Milites et Principes cum Leodinensi Episcopo, *Traiectensi*, et Metensi congregati, THEODERICVS in *Phladirtinga* insidias tendunt, commissaque pugna victum occidunt, et

(26) *Pertulit*] Huc etiam spectat ANSELM. *Canon. Leod.* in WAZONE Cap. CVII. pag. 304.

(27) *Maritimis*] Per *Partes maritimas*, ubi de nostris rebus mentio est, hoc aevo intelligi Regiones Hollandiae ac Zeelandiae, qua proxime ad mare adiacent, alibi dictum. Hic imprimis Milites *Zeelandici*, *Vornensisque* Insulae incolae intelligendi videntur. Possidebant Episcopi Traiect. hoc tempore multa in Zeelandia, iisque in spiritualibus praeerant. W. HEDA in *Adelbold.* p. 108. *Nec eo tempore aliquis in Fresia Batavia, Insulisque usque ad Oceanum principatum tenuit, praeter solam Ecclesiam Traiectensem, quae concessione Regum illa possidebat.* Hinc BALDER. *Chronic. Camer.* de ADELBOLDO circa Zeelandos hoc miri enarrat L. III. C. 22. *Dominus Episcopus nobis narrare solebat sibi certe ab Episcopo* ALBALDO *relatum; quia namque* AQVATICORVM FRISONVM *circa ipsam Parochiam moris est, aut vix paucos aut nullos Eucharistiam in die sancto Paschae velle gustare.*

et Provinciam illam Imperatori subiiciunt: quam tamen non A. 1018.
multo post Gotefridus occupans, ab eisdem pugna petitus et d. 29. Iul. N°. XVIII.
victus vix aufugit.

N. XVIII. LAMBERT. SCHAFNAB. A. 1047.

Ascensionem (Rex) in Augusta -- -- --. Deinde exercitum navalem per *Rhenum* duxit in *Frisiam*, contra GODEFRIDVM, eiusque adiutorem DIODERICVM, ibique duas urbes munitissimas cepit, *Rinesburg* (28) et *Fleerdingen*.

N. XIX. CHRONICON EGMONDAN. A. 1048. [i. e. 1049.]

Theodericus Comes -- -- minus caute se custodiens ab inimicis suis, apud *Dordrecht* occisus est (29).

N. XVI.

(28) *Rinesburg*] *Rinesburg* legas an *Kenesburg*, inquirere nunc non refert: sita fuit haec munitio intra *Rhenum* et *Mosam*. *Flerdingam* vero occupaturo Fretum sive Ostium Mosae traiiciendum sibi erat, ut docet comparatio loci HERMANNI *Contract.* ad h. a.

(29) *Occisus est*] Theodericum *apud Dordrecht*, i. e. in urbe *Dordracensi* occisum esse, ad unum omnes consentiunt Annales. At in Probb. N. XVII. a. 1049. distincte narratur, *Theodericum in* PHLADIRTINGA *insidiis expetitum*, *et commissa pugna victum occidisse*. *Commissa* autem *pugna* est intra urbem *Dordrechtum*, et postridie Comes *ibidem* per sicarium *victus occidit*, *insidiis expetitus*. Vid. WAGEN. *Vad.Hist.* D. II. bl. 164. Sita igitur Vrbs *Dordrechtum* fuit in *Pago* sive *regione*, cui *Fladirtingae* nomen tunc temporis erat; unde et ipse *Fladirtingae Marchio* dictus; ut fusius alibi.

N. XVI.

A. 1007. et A. 1057. N°. I. Probationes ad *Infeodationem* WALACRIAE a. 1007. et 1057.

Ad Excurs. IV. *p.* 54-69. *et Excurs.* VII. *p.* 174, 184-190.

N. I. DITMAR. MERSBVRG. (1) *Chronic.* in LEIBNIT. *Script. Rer. Brunsv.* T. I. p. 383.

Vixit a. 1021.

Interea BALDVINVM Ducem iuventus et rerum affluentia ac mala iniquorum inflatio adversus Regem armavit, et *Valentinam* urbem possidere, potestatique suimet subdere suasit. Quod Rex ubi primum comperit, ipse cum suis militaribus accedens, eripere eandem assidua pugnatione tentavit, et nil proficiens abiit expeditionem suam in proxima aestate super BALDVINVM fieri Orientalibus et Occidentalibus (2) firmiter indicens. Advenit optatum tempus; exercitus grandis colligitur, et a Rege cum eodem ad SCELLAM [i. e. Scheldam, Schal-

(1) Quis DITMARVS fuerit, et quantae fidei scriptor in rebus, quae suam attigerunt aetatem, vid. LEIBNITII Praefat. ad T. I. not. XXIX. *Script. Rer. Brunsv.*

(2) *Occidentalibus*] Sub his *Occidentalibus* comprehenduntur *Adelboldus Episcopus* Traiectinus, *Dux* Lotharingiae *Godefridus* et *Wicmannus* Comes Clivensis. Vid. N. II. Porro *Notgerus Episcopus* Leodiensis, apud ANSELM. LEOD. T. I. p. 207. Ed. Chapeav. *Bervardus Episc.* Hildesheimensis apud I. I. MASCOV. *de rebus Imper. a Conrado* I. L. IV. p. 125.

(3) *Regis*] Var. Lect. ex integriore Codice: *Miles effectus*, *Walekorn et Valencinam praenom. urbem.*

(4) *Walekorn*] Per *Walekorn*, *Walekern*, vel diversa pronunciatione *Walkeren*, (sive ut in IPERIO N. VII. scribitur *Valkara*) intelligi *Walcheren* seu

Schaldem] fluvium pervenitur. Ibi se *Balduinus* armato milite A. 1007. et
praesentans, transitum Regi prohibere frustratoria spe nititur, A. 1057.
sed prudenti consilio quorumdam nostri navibus alio latenter N°. II.
transvecti, eiusdem nimiam praesumptionem, ex improviso irruentes, confundunt. Fugiente eo, Rex in Christo victore laetatur, flumen transgreditur, vicinitatemque contiguam populatur. Cum autem ad Abbatiam, quae GENT dicitur, veniret, a confratribus illius Ecclesiae susceptus, loco eidem et bonis appertinentibus cunctis pepercit. Tandem *Balduinus* magna necessitate coactus, humili supplicatione veniam impetrat, et non longe post per manus Regis (3) WALECORN (4) et praenominatam urbem *in beneficium* adipiscitur.

N. II. ALPERT. *Divers. temp.* L. II. 10. in ECCARD. *Corp. Med. Aev.* T. I. p. 111.

In quo spatio temporis [a. 1006.] extitit causa, qua ab Im-

seu *Walacriam* Zeelandiae Insulam vel Insulas, nullum est dubium. BALDVINVS NINOV. N. VIII. diserte scribit *Walachriam*: SIGEBERTVS N. III. *Walachras*, et ALBERICVS N. VI. *Valachras*. BALDERICVS *Walcras* N. IV. ALCVINVS *Vit. S. Willebr.* C. XIV. vocat *Insulam Oceani Walacram*. ANNAL. SAX. ad a. 1014. p. 41. *in partibus Occidentalium regionum Walacheri et Flanderi*, pro quibus in eadem re CHRONOGR. SAXO Ed. *Leibnis*, p. 227. *Occ. reg. Walachre et Flanderae*. Saepius etiam plurali numero, ut hic SIGEBERTVS. DVDO *S. Quint. Decan. de Morib. Normann.* L. II. p. 74. B. et WILH. GEMMET. *Hist. Norm.* L. II. C. VII. p. 225. vocant *littora Walgrorum — Walgrenses*, *Walgras*. IPERIVM autem per *Valkara* nihil aliud intelligere quam Insulam *Walacriam*, statim, not. (16.) dicam.

A. 1007. et A. 1057. N°. II. Imperatore exercitus in Bratuspantium fines mitteretur. Audierat enim a quibusdam importunis et feditiofis hominibus (5) regionem frequentibus incurfionibus devastari; cui exercitui ADELBOLDVS *Epifcopus* et Dux GODEFRIDVS et WICMANNVS praeerant.

N. III.

(5) *Hominibus*] Intellige imprimis BALDVINVM cum fuis.

(6) *Defcriptum*] Multa verba disperdit, ac multifarias cudit criminationes Ill. Editor ad M. STOKE D. I. bl. 587–589. quo hoc *Sigeberti* de *Walacris* testimonium cum reliquis omnibus vel enervet, vel, ut aperte profitetur, penitus elidat, et pro fuppofiticio habeat, tamquam non ita a SIGEBERTO esfet fcriptum. Si hoc testimonium de *Walacris* Vir. Doct. erroris posfet convincere, cetera putabat fore prona, et arrepta femel opinio firmius fibi procederet. Si igitur *Sigeberti* testimonium genuinum probem, etiam reliquorum fides farta tecta maneat. Quapropter ut maiore fide docti Viri conatibus obviam irem, historicae veritati, non vero praeiudicatis opinionibus, litare fatagens: fcripfi ad Vir. Rev. politico atque erudito orbi infigniter notum IOANN. NATALEM PAQVOT, tunc temporis in Abbatia Gemblacenfi commorantem, eumque rogavi, ut ad has quaestiones mihi refpondere haud dedignaretur: rogabam autem

1. Num Originale, ut vocant, SIGEBERTI exemplar adhucdum exftet Gemblaci? Et unde id conftet?

2. Num in eo fcripta habeantur ad a. 1007. haec verba, cett.?

Ad quas officiofisfime curatisfimeque pro more Paquotiano mihi refpondit.

Ad 2^{am} nempe, haec ipfa verba, quae fupra dedi, ex ipfo Codice defcripfit; unde omnia HVYDECOPERI contra *Walacras* ab Imper. Henrico Flandris datas molimina uno impetu corruant necesfe est.

Ad Primam autem fua ipfius verba, quod pace Viri liceat! hic proferam, quia continent notitiam literariam accuratiorem Codicis MS. Sigebertini. Sunt autem haec:

„ Nititur auctoritas Exemplaris Gemblacenfis Chronicae Sigebertinae (fic „ enim est titulus: INCIPIT CHRONICA DOMNI SIGEBERTI GEMBLACENSIS MONACHI, et quidem pallidiore, quam ipfum opus, „ atramento) nititur, inquam, traditione ipfius Monafterii, in quo hoc „ Exemplar ab immemorabili, ut loquuntur, tempore habitum est pro „ authentica ipfius Sigeberti fcriptura ".

„ Deinde

N. III. SIGEBERTVS GEMBLACENSIS *Chronic.* Ad a. 1007.

A. 1007. et A. 1057. No. III.

Ex Originali Exemplari MS. descriptus (6).

HENRICVS imperator quia de obsidione *Valentianensi* inefficax redierat, contra BALDVINVM profectus castrum Gandavum

„ Deinde Character habet omnino „ signa XII. saeculi, quantum ex Di- „ plomatica Mabilloniana iudicari po- „ test, et ex aliis ipsis eiusdem saecu- „ li codicibus, eo saeculo Gemblaci, „ Abbate Guiberto, item Alberto, „ scriptis ".

De ipsa Scriptura haec observat. „ 1°. Novum Characterem incipere „ anno 972. post haec verba: *Notgerus ordinatur eps Leodicensium.* „ 2°. tertium characterem ad annum „ 1084. incipere ac desinere anno „ MCXI. his verbis: *potenter eos protegebat.* 3°. Alios aliosque succedere „ characteres a verbis illis dicti an- „ ni IIII. seu MCXI.): *Quid vel* „ *quomodo inter* — usque ad haec ver- „ ba, quibus absolvitur annus 1148. „ et ipse Codex: *multa milia Dacorum* (*sic*) „ *Sclavorum occidero gladiis.*

„ Et aiunt quidem *Anselmum* Ab- „ batem auctorem eorum esse, quae „ fluunt ab anno 1113. ad annum quo „ obiit 1136. Verum quae hinc subse- „ quuntur, ab incerto sunt. Neque „ satis scio, an non *Anselmus* ab an- „ no MCXI. (non MCXIII.) scripse- „ rit; certe SIGEBERTVS ipse, in „ suo *Scriptorum Ecclesiasticorum* Ca- „ talogo, ait, se scripsisse ad annum „ MCXI. Sed haec intelligo de com- „ positione (1), seu (ut ipse loquitur) „ *ordinatione* Chronici, non de ma- „ nuali formatione characterum, quam „ illius esse putem ad annum dumtaxat „ 972. ut supra innui.

„ Has autem characterum diversita- „ tes credo ego, si bene consideren- „ tur, argumentum esse *Operis Autographi*; nec enim amanuensibus tam „ diversis committitur describendum „ Opus ab alio confectum, nec adeo „ longum, ut plures adhibere necesse „ fuerit. Et quod *Sigebertus* ipse sua „ manu non scripserit ultra annum „ 972., cum composuerit usque ad „ MCXI. in caussa esse potuit senilis „ infir-

(1) Quid si haec intelligas de compositione, quae *tertio* illo *Charactere* expressa est, inde ab anno 1084. usque ad a. MCXI. quam ipse et composuit et scripsit; dum priora composuerit quidem, non vero scripserit.

A. 1007. et A. 1057. No. IV.

vum invadit, et depopulata terra, aliquot Flandrensium primores capit: unde *Balduinus* perterritus Imperatori satisfacit, Valentianas reddit, datisque obsidibus cum sacramento fidelitatis manus ei dedit. Postea imperator seditione suorum coactus, Valentianas *Balduino* beneficiavit, ut sibi contra motus suorum auxilio esset. POSTEA EI ETIAM WALACHRAS ADDIDIT.

N. IV. A. BALDERICVS *Chronic. Camerac.* L. I. C. CXIV. p. 1 3.

Interea obortis simultatibus inter Comites, BALDVINVM vide-

„ infirmitas. Observa autem elegantiorem esse manum a. 972. ad 1084. quam ante, ac multo elegantiorem quam quotquot apparent post dictum annum 1084.

„ Hoc autem usus Codice ad suam editionem AVB. MIRAEVS, ait in Prologo: „ Inter hos quidem [Codices quos adhibui] Gemblacensis codex, ut domesticus, sic et antiquissimus fuit; ipsius nimirum auctoris manu si non scriptus, descriptus saltem ex eius, quantum ex litteris paene fugientibus coniicere licet, autographo. Secundas obtinet exemplar Aquicinctinum ". Et quae plura.

„ Qui Gemblacum adiere circa an. 1717. Patres DVRAND et MARTENE e Congregat. S. Mauri, auctores librorum duorum, quibus titulus: *Voyage Litteraire de 2. Benedictins de S. Maur.*, nihil adversantur huic opinioni. Vidimus, inquiunt, Chronicon Sigeberti, *qui passe pour l'Original.*

„ Quartum locum tribuit MIRAEVS Codici *Abrahami Ortelii*", qui (ait) nunc a Patribus soc. Iesu Antuerpiae adservatur ". Subditque continuo: Visi nobis et alii codices ".

„ Porro Gemblacense is ubique sequutus est, et additamenta in aliis Codicibus obvia distincto Charactere imprimenda curavit.

„ Neque tamen negat esse, et quaedam in Codice Gemblacensi, sed et ista Charactere discrevit. Ego tamen Characteris similitudine stilique adducor, ut dubitem, num pauca illa „ huius

videlicet Flandrensem, atque ARNVLFVM Valentianensem, asperrima exercuit discordia, quae usque ad bellum procedens, quietem huius civitatis plerumque [l. plurimum] interpolāvit. — Balduinus civitati huic multas incommoditates irrogabat. A. 1007. et A. 1057. No. IV.

B. Ibid. p. 106.

Ipse vero BALDVINVS interim multa manu collecta *Valentianense* castrum obsedit, atque ARNVLFO, quia longe numero erat inferior, expulso, vindicare praesumpsit. Quibus ita gestis, HEINRICVS Rex excitatus, BALDVINVM saepe ad iustitiam

„ huius Codicis additamenta ab alia, „ quam *Sigeberti*, manu sint ".

Hactenus perquam officiose ad me perscripsit V. Cel. I. N. PAQVOT. Quod ex Miraei praefatione addit de MS. Codice in Bibliotheca PP. Exiesuitarum Antverpiae; elegantissimum hunc Codicem Membranaceum in fol., quem ex eius fine satis colligas scriptum esse ante a. 1239. ipse manibus trivi, ibidemque etiam diserte invenitur haec lectio, quam tantopere impugnat V. D. *Postea ei etiam* WALACHRAS *addidit*.

Porro Codex ille MS. qui olim *Lipsii* fuit, nunc vero servatur in Bibliotheca Publica Leidensi, (vid. Catalog. Bibl. p. 531. N. 2.) etiam habet WALACHRAS. De quo Codice obiter hic observo, agnoscere scriptorem *Affligemensem*, eumdem fortasse, qui sub *Auctarii Affligemensis* nomine ab a. 1152—1164. ab *Aub. Miraeo* editus est p. 208. sqq. Hoc abunde patet ex ipso Cod. ad a. 1087. Pro eo enim, quod MIRAEVS p. 40. ex MS. Lips. edidisse se dicit: *Domnus Fulgentius* AFFLIGEMENSIS *coenobii primus abbas* — —, in MS. habetur: *Domnus Fulgentius* HVIVS *cenobij primus abbas hoc anno electus est*. Et ad a. 1096. *Ida Bolon. Comit. tradidit* NOBIS *ecclesiam que est in uilla Genapia*, pro quo MIR. p. 164. *Ida Bolon. Com. tradidit* AFFLIGEMENSIBVS —. Habeo alia maioris momenti ex hoc Cod. MS. notanda, quae nunc silentio praetermitto. Sufficit docuisse contra V. D. HVYDEC., omnes consentire in *Feudum* WALACRARVM.

A. 1007. et A. 1057. N°. IV. titiam vocavit; ſed ſemper renitens, vocationes eius ſprevit. Rex itaque paucis post diebus, multitudine ſuorum Principum fultus, immo etiam cum ROTBERTO Rege Karlenſium, ſed et pariter cum RICHARDO Duce Rotomag. idem Castellum cum indignatione aggresſus, ſuper Balduinum irruit, ſed — fruſtrata ſpe, nihil proficiens in ſua remeavit.

C. Ibid. L. I. C. CXV. p. 107.

Postea huius obſidionis incentorem ERLVINVM (7) Epiſcopum BALDVINVS exiſtimat, ideoque in ipſum et in viſcera totius urbis [Camerac.] diſtrictam ultionem ſe facturum esſe minatur. Vnde Praeſul perterritus, civitatis ſtatum et reipublicae negotium Archidiaconis et primis militum commendavit, et ne incaute ab ipſo minace tyranno opprimeretur, Regem expetiit. Vbi ſane tam diu demoratus est, donec videlicet Rex, coacto multo milite *Castrum Gandavum*, ad devastandam terram invadit (8), captisque aliquot ex Balduini primis Militibus, adeo Balduinum perterrefecit, ut mox ſuus effectus, ad totius generis ſatisfactionem veniens castellum *Valentianenſe* ei red-

(7) *Erluinum*] Sedit Erluinus a. 996 – 1011 vel 1012.

(8) *Invadit*] Sigeb. a. 1007.

(9) *Gerardus*] Epiſcopus Cameracenſis a. 1014. creatus est, ab Rege Henrico rediens.

(10) *Pervenit*] Ergo iam illo a. 1014. urbem habebat.

reddiderit, datisque obsidibus cum sacramento quoque, fidelita- A. 1007. et A. 1057. No. IV.
tem et pacem ei servaturum esse in antea spoponderit. Postea tamen gravibus et multis seditionibus premitur, et ideo BALDVINO, ut sibi esset auxilio, Castellum hoc Valentianense beneficiavit.

D. Lib. III. C. I.

His ergo comitantibus, cum iter faciens GERARDVS (9) *Valentianense* castrum pene subiret, BALDVINVS Comes, audito rei exitu, etiam comitaturus occurrere festinavit, tantaque copia fultus, in urbem pervenit (10), a populo videlicet et clero cum laeta et officiosissima celebritate susceptus.

E. L. III. C. II.

Procedente vero aliquo temporis (11), ipse Domnus GERARDVS ordinatis suis rebus, vassallisque ac clericis sibi sacramento constrictis, ad Imperatorem in villam videlicet *Noviomagum* (12) se contulit, et cum aliis Imperatoris fidelibus, etiam BALDVINVM *Comitem* pariter duxit, ubi EI Imperator *villam* WALCRAS *beneficiavit*. Hoc autem in loco ipsum *Domnum*

(11) *Temporis*] Igitur post a. 1014. 1016—1018. Vid. supra p. 67. et et vivente *Gerardo*.

a. 1021. BALDER. l. l. L. III. C. 17.

(12) *Noviomagum*] Fuit illic a.

A. 1007. et A. 1057. N°. v. *num* GERARDVM in sua praesentia fecit ordinari presbyterum (13).

N. V. A. ANNAL. SAXO, a. 1006. p. 404.

Interea BALDVWINVM Ducem Flandrensem iuventus et rerum affluentia ac mala *iniquiorum* inflatio adversus Regem armavit et *Valentinianam* urbem possidere in *Marcha Franciae* et *Lotharingiae* sitam volebat. Quod Rex ubi primum comperit, ipse cum signis militaribus accedens eripere eamdem assidua impugnatione tentavit, sed nil proficiens, abiit, expeditionem suam in proxima aestate super BALDVWINVM orientalibus et occidentalibus firmiter indicens.

B. Idem a. 1007. p. 405.

Rex HEINRICVS collecto grandi exercitu ad *Sceldam* fluvium contra BALDVWINVM venit. Ibi se BALDVWINVS cum armata manu praesentans transitum Regi prohibere frustra niti-

(13) *Presbyterum*] Integrum dedi locum, ut aequus iudicet Lector, quo iure scripserit Editor AEM. STOK. D. I. bl. 587. nihil de his habere BALDERICVM; quae autem de WALCRIS habeat, respicere non ad *Balduinum*, sed ad *Gerardum*. Concedimus *villam* non esse *Insulam*. Sed illorum tempore periti satis norunt, *villam*, *pagum*, *marcam*, *insulam*, saepe tamquam synonyma poni. Potuit etiam scriptor rem narrare, quam ab ipso *Gerardo* praesente audiverat,

nititur. Nam Regis milites navibus alio transvecti praesumptionem eius ex improviso irruentes confundunt. Quo fugiente Rex in Christo laetatus flumen transgreditur, Regionemque contiguam populatur. Cum autem ad Abbatiam, quae *Gend* (14) dicitur, veniret, a fratribus illius loci susceptus loco eidem et bonis adpertinentibus cunctis pepercit. Interim BALDVWINVS necessitate coactus humili supplicatione veniam impetrat, et non longe post, per manus *miles Regis effectus*, *Walecorn et Valentinianam in beneficium adipiscitur* (15). A. 1007. et A. 1057. N°. VI. et VII.

N. VI. ALBERICVS TRIVMFONT. *Chron.* p. 44.
Ad a. 1006. et 1007.

Eadem habet quae SIGEBERTVS N. III. excepto quod pro *seditione suorum* legit *suasione.* Et *Valachras.*

N. VII. A. IO. IPERIVS *Chron. S. Bertin.* C. XXXIV.
p. 570. E. in MARTEN. *Thes. Anecd.* T. III.

Anno quarto Henrici Imperatoris Comes Flandriae BALDVINVS BARBATVS castrum imperatoris *Valenthines* invasit. Impera-

verat, et tamen, ut fit, loci situm atque indolem haud novisse. De *Gerardo* autem tamquam *Walcris* donato non esse sermonem; sed de *Balduino*; clarissime docent verba sqq. *ipsum Gerardum.*

(14) *Gend*] Fuit igitur urbs *Gent* in Ditione Balduini.

(15) *Adipiscitur*] Sumta haec sunt ex DITMAR. VI. p. 383. ubi eadem supra p. 95.

A. 1007. et A. 1057. N. VII.

perator cum rege Francorum illud obſedit, ſed inefficax rediens *Gandavum* invaſit, et plures de maioribus Flandriae cepit: tandem in palatio Aquisgrani BALDVINVS reddens imperatori *Valenthinas*, cum eo pacificatur. Post hoc Imperator ſeditione ſuorum coactus BALDVINVM ad ſe vocavit, cuius auxilio ſibi rebelles omnino ſubegit. Tunc imperator ei *Valenthinas* beneficiavit, et terram de VALKARA (16) ſuperaddidit.

B. Idem p. 576, 577. Pars II. de *bello Comitis Flandriae Balduini Inſulani contra Imperatorem et de novo foſſato, quo ipſe ab Occidente clauſit Flandriam.*

Anno post elevationem corporis beati Bertini Imperator HENRICVS ſecundus contra BALDVINVM Inſulanum Flandriae Comitem bellum movit: HERMANNO Montenſi comite defuncto, viduam eius BALDVINVS Pius Filius Balduini inſulani iam iam dicti duxit uxorem, imperatore non conſulto, et Hannoniae comitatum invaſit. Balduinus Inſulanus Tudinium, Balduinus filius eius Hoïum vastarunt et incenderunt. Imperator

(16) *Valkara*] Ad hanc *Valkara* ſcripturam V. D. HVYD. *ad* STOK. D. I. bl. 588. notavit, ex ſolo *Sigeberto* poſſe probari mentionem hic eſſe *Walacrae*; atqui *Sigeberti* testimonium reiicit. Errat vero Vir Doctus; quod ut probem, ſufficit dicere, ſic et alibi de *Walacria* ſolere ſcribere IPERIVM. En

tor indignans contra Balduinum venit usque ad fluvium Scaldim, et Balduinus ex altera fluvii parte consedit. Imperator transire non valens, partem exercitus sui per Cameracum et Sclusam mittit, ut Balduinum a tergo comprehendat. Sed Balduinus sibi praecavens, Lisam fluvium transiens se tutavit, sicque Imperator terrae partem vastans per Tornacum rediit anno Domini MLIV.

A. 1007. et A. 1057. No. VII.

Anno post hoc tertio defuncto Imperatore HENRICO secundo, successit filius eius Henricus tertius, qui iam cum patre expertus Orientalem partem Flandriae fortalitiis, gentibus et fluviis sic munitam, et partes Orientales invalidas, exercitum per Tornacum ducens, huc accessit, ut per has partes Flandriam intraret. BALDVINVS comes hoc praesentiens, populum suum undique collegit, et fossato Flandriam claudi fecit ab illa parte; quod fossatum per novem leucas in longum ducens, id est a castro de Vrhoult usque ad Basseiam in solis tribus diebus et noctibus consummavit, et ibidem Imperatori restitit; admirans Imperator fortalitium et multitudinem armatorum, via qua venerat recessit. Comes vero cum suis ipsum per Flandriam insequens usque Neomagum, palatium Imperatoris

En locum p. 696. B. *Ferrandus Comes Flandriae et Reginaldus — navigium regis quod fuit apud Dam combusserunt, et magnis thesauris spoliatis; et inde ad* WALKARAM ZELANDIAE INSVLAM *cum praeda se receperunt.* Cf. quae dixi EXCVRS. VII. p. 275.

A. 1007. et A. 1057. No. VIII. toris combusſit, et ſic in Flandriam rediit. Postmodum in Tornaco per HENRICVM Francorum regem pax facta est inter eos, ſicque Comiti Flandriae remanerent perpetuo et hereditarie pars illa Brabantiae, quam ipſe BALDVINVS comes conquiſierat ultra Teneram fluvium et comitatus Alostenſis *cum terra Quatuor Officiorum*; inſuper in ZELANDIA *quinque inſulas* Imperator ei ſuperaddidit, cum conditione *quod eas ab Imperatore teneret.*

N. VIII. BALDVIN. NINOVENS. ad A. 1006. p. 142. Ed. *S. Deod.*

A. 1006. HENRICVS Imperator Castrum *Valencias* ſitum in Marchia Franciae et Lotharingiae ſuper *Scaldim* flumen obſidet, quod BALDVINVS Com. Flandrenſium invaſum praeripuerat, ſed ab obſidione rediens ineſſicax, contra Gandavum ſe vertit, depopulataque terra incendio caede et luctu pleroſque Primatum capit, totiusque Flandriae excidium minatur; ſed *Balduinus Comes cum timore perculſus* ſatisfeciſſet Imperatori, *reddidit ei Imperator Valencias, nec non et* WALACHRIAM.

N. IX.

N. IX. HERMANNVS CORNERVS *Chronic.* Ad a. 1057. p. 594. A. 1007. et A. 1057. N°. IX. et X.

Primo anno HENRICI, qui est Domini MLVII. Coloniae generali conventu Principum habito, secundum Sigibertum, Baldowinus et Godfridus, mediante Victore Papa, ad gratiam Regis et pacem reducuntur, et omnes bellorum motus sedantur. -- -- --

BALDOWINVS Comes Flandriae, secundum Wilhelmum, ab Imperatore Valentianas et WALACRIAM in beneficio suscepit.

N. X. H. D'OVTREMAN *Histoire de Valentiennes* fol. a. 1639. L. I. C. XV. p. 91.

„ Du depuis l'Empereur se voyant empressé d'affaires, „ plusieurs grands Seigneurs s'estans reuoltez contre luy, se „ resouuenant de la valeur du ieune Comte Baudouin, et de„ sireux de l'obliger, luy rendit la ville et Comté de Valen„ tiennes; et en oultre luy donna *l'Isle de Walcheren.* Voila „ ce qu'en disent tous les anciens et modernes vnanimement. „ Mais pas vn d'eux ne nous donne asseurance en quel an cela „ se fit. Car *Sigebert* et autres racontent cecy l'an mil et „ sept. *Baldric* rapporte la donation de *Walcheren* après que „ Gerard II. fut placé au siege de Cambray, c'est à dire l'an

 „ mil

A. 1007. et A. 1057. N°. XI. „ mil douze. La Chronique de Gand remet l'vne et l'autre „ donation *à l'an mil vingt* " (17).

N. XI. SANDER. *Flandr. Ill.* T. I. p. 45.

BALDVINVS IV. pulchrobarbus --- damna ab Henrico II. Caefare accepit, --- a quo tamen amicitiam, Valencenas, et *Zelandiae Infulas* in fide Imperii tenendas postea est confecutus.

(17) *à l'an mil vingt*] De BALDERICO vid. fupra p. 100. n. 9, 11, 12. De *Chronico* vero *Gandenfi*, quod postea animadverti, errat D'OVTREMAN. Narrat fere eadem MS. Codex *Chron. Gand.*, quae SIGEB. GEMBL. N. III. p. 97, 98. idque ad a. 1007. unde coniecto, hunc fcriptorem Gandavenfem fua ex SIGEB. haufisfe.

N. XVII.

A. 1071. LAMBERTVS SCHAFNABVRG. *Chronic.* in PISTORII *Rer. Germanic. Script.* p. 182. Ed. 1613. T. I. p. 344-346. Ed. 1726. (1).

A. 1071.

Ad Chronic. p. 57. fqq. etc.

Rex, ficut inftituerat, in Baioariam abiit, ibique compofitis mediocriter, prout tum copia erat, regni negotiis, ad Rhenum re-

(1) Quo integrum magis nostratibus foret iudicium de criminationibus, quas in hunc Scriptorem congesfit Vir Ill. ad *Chronicon Rhythm.* STOKEANVM D. I. bl. 279-296. quasque variis iam locis tetigi, ac profligavi; locum integrum dare, confultum duxi. Vocat Vir Doctus hunc fcriptorem l. l. bl. 279. *een fierlijk Romanfchryver.* — bl. 280. *Zyne onkunde was zoo groot, dat hy zelfs noit geweeten heeft, dat Goverd Holland over-*

rediit; castellum Hamerſtein, quod à ſuperioribus regibus iam olim dirutum fuerat, ſummo niſu inſtauravit; Paſcha Coloniae celebravit, ibique rurſus Ottoni duci inducias usque in Pentecosten dedit: exacta ſolennitate Paſchali Leodium abiit. Ibi ad eum vidua Balduvini comitis venit, regiae maiestatis patrocinium expetens contra violentiam improbitatemque RVTBERTI fratris Balduvini, qui et fratrem prælio victum vita privasſet, et comitatum eius, expulſis uxore et liberis, tyrannica crudelitate occupasſet. Non ingratum fortasſis lectori fecero, ſi gestae rei hiſtoriam, quam paucis potero, abſolvam. In comitatu Balduvini eiusque familia id multis iam ſeculis ſervabatur, quaſi ſancitum lege perpetua, ut unus filiorum, qui patri potisſimum placuisſet, nomen patris acciperet, et totius Flandriae principatum ſolus haereditaria ſucceſſione obtineret; caeteri vero fratres aut huic ſubditi, dictoque obtemperantes ingloriam vitam ducerent, aut peregre profecti, magis propriis rebus gestis florere contenderent, quam deſidiae ac ſocordiae dediti, egestatem ſuam vana maiorum opinione conſolarentur. Hoc ſcilicet fiebat, ne in plures diviſa provincia claritas illius familiae per ino- A. 1071.

overweldigd hadt. bl. 283. *Al waar hy geweest, in rebus Germanicis een accuratisſimus ſcriptor, nochtans is hy geweest, in rebus Belgicis, een ineptisſimus nugator.* bl. 294. *Wat geldt hier tegen een Lambertus of Pſeudolambertus? een Romanſchryver? een Logenaar in veele opzigten, doch allerzekerst in zyne zotte vertelling van de Avontuuren van Robert den Vries* — Haec aliaque ſcommata in probum ſcriptorem congesta vindicent Germani; ego

A. 1071. inopiam rei familiaris obsoleret (2). Igitur cum Balduvinus senior duos genuisset filios Balduvinum et Robertum; Balduvinum omnium quae habebat haeredem instituit; Ruberto, ubi primum aetas faciendis stipendiis matura visa est, naves paravit, aurum, argentum et caeteras longinquae profectionis impensas affatim praebuit, iussitque ut ad gentes exteras iret, et si vir esset, propria sibi virtute regnum divitiasque pararet. Ille patri acquiescens: assumpta secum multitudine, qua regio praegravari videbatur, navem ascendit, et in Gallitiam ire, eamque, si votis Deus successum annuisset, sibi subdere cogitavit. Cumque post paucos dies ad ignota quaedam littora applicuisset, et egressus in terram, ab incolis loci praedas agere coepisset: illi ex omnibus partibus ad arcendam vim ilico armati conveniunt. Facta congressione eum, cum aliquandiu pugnam fortiter sustinuisset, in fugam vertunt, fugientem usque ad naves persequuntur, sociosque eius pene ad internicionem prosternunt. Ipse cum paucis vix fuga elapsus, ad patrem tantae calamitatis nuncius rediit, à quo propter male gestas res contumeliose repulsus, alia rursum via, quomodo hac non successisset, fortunam

ego vero quod ad nostram spectat historiam satis redargui in not. *ad Chronic.* T. I. P. I. p. 57. sqq. et P. II. p. 71, 74. Multa enim, quae bene dicta ab illo fuerant, confuse illic traduntur, et aliis aliisque alligantur annis. Concedo equidem, nonnulla dari in LAMBERTO, quae magis accurate, saltem clarius enarrari potuissent. Nec tamen propterea scriptorem falsi, fraudisque arguere licet. Multa eiusmodi aliis in scriptoribus occurrunt, quae iudicii lan-

nam tentare adgreditur; omnia paratus, etiam extrema perpeti, ut maculam veterem factis recentioribus elueret. Reparatis navibus, et numero militum instaurato, marinis iterum fluctibus se credidit, in regionem longinquam, ubi sedem vaganti Deus ostendisset, iter facturus. Et ecce post paucos dies tempestate infestissima circumuentus, multis suorum naufragio amissis, ipse nudus, omniumque rerum egens, vix et aegre in littus evasit. Dehinc assumpto plebeio habitu, inter eos qui Hierosolymam causa orationis pergebant, Constantinopolim ire parabat, vocatus eo crebris legationibus Nortmannorum, qui sub imperatore Constantinopolitano militabant, quique ei, si illuc veniret, totius Graeciae principatum pollicebantur. Sed imperator Constantinopolitanus, comperto hoc consilio, omnia flumina, per quae transitus in Graeciam esse poterat, appositis custodibus observari fecit, ut deprehensus ilico trucidaretur. Sic conatus coeptumque eius irritum fuit (3). Tandem advertens sic infeliciter sibi cedere, quamcunque viam tentasset amplificandae gloriae suae; deinceps in perpetuum ab oppugnatione exterarum gentium animum avocavit, atque in *Frisiam*, quae confinis A. 1071.

lancem requirant; imprimis si ex auditu res narrantur.

(2) *Familiaris obsoleret*] Haec certe non peculiare Flandris, sed in omnibus maioribus Feudis; uti in Anglia hodiedum iure primogeniturae obtinet.

(3) *Irritum fuit*] Has Roberti expeditiones ridet et confictas censet V. D. sed sine iusta causa. Nihil enim attulit, quo coaevi scriptoris narrationem falsi insimulet.

A. 1071. nis est Flandriae (4), (cui THEODERICVS quondam Comes, et post hunc FLORENTIVS frater eius imperaverat) irruptionem fecit. Bis ibi commisso praelio victus ac fugatus est. Tandem incolae loci multis certaminibus exhausti, cum animum eius vel ad mortem, vel ad victoriam obstinatum cernerent, ultro se ei dediderunt. Quod ubi frater eius (5) Balduinus comperit, (iam enim pater eius morbo ac senio confectus naturae concesserat) armata multitudine his eum sedibus proturbare, magna vi, magno molimine parabat. Cui cum exercitu adventanti Rubertus legatos obviam misit, obtestans per Deum, ut se fratrem suum reminisceretur, nec iura germanitatis, apud barbaros quoque semper sacrosancta et inviolata, pollueret; misereretur potius peregrinationis, laborum et calamitatum, in quibus totam aetatem suam detrivisset; gauderet ipse beatus sorte sua, quod totam communis patris haereditatem, quam iure gentium secum dividere debuisset, solus sine consorte obtineret: se patriis finibus extorrem, paterna haereditate destitutum, ab summa gloria maiorum suorum ad ultimam egestatem coactum, exteras gentes bello lacessisse, terras ac maria concitasse, nihil denique praetermisisse, ne de portione paternae substantiae, quae se con-

(4) *Quae confinis est Flandriae*] Fieri potest, ut haec ex locorum ignoratione non usquequaque accurate sint digesta. Sed omnium optime fortasse narrat LAMBERTVS. Observavi enim in EXCVRS. VII. p. 168. extimos *Frisiae* limites per haec tempora *Flandris* fuisse contiguos, et ad *Sincval* protensos; *Sincval* vero fuisse in ipsa Flandria. Minime igitur erraverit scriptor, si Zee-

contingeret, fratri molestus esset: nunc laboribus exhaustum, A. 1071.
adversitatibus defatigatum, vix et aegre parvissimo terrarum angulo insedisse, cuius nullam partem constet ad eius dominium pertinere: postremo id se animo fixum habere, nec à sententia ulla vi, ulla necessitate abduci posse, ut hic aut instantis iam senectutis requiem, aut honestae saltem mortis sepulchrum sit habiturus. Nihil ille his verbis motus, exercitum haud segniter ad Frisiam admovebat. Tum Rubertus necessitate compulsus, armata iuventute quam secum lectissimam habebat, obviam ei processit: commissoque praelio ex parte Balduvini multi occisi, plures vulnerati, omnes in fugam versi sunt: quos dum ipse loco pulsos sistere, pugnamque restituere summo cônamine moliretur, in confertissimos hostium cuneos temere invectus occiditur: cuius morte comperta Rubertus ilico in Flandriam irruptionem fecit, eamque sibi tanquam ex iure debitae successionis totam mancipavit. Filius erat Balduino impubis adhuc adolescens, et nec dum armis militaribus maturus: is repente et peremti patris et hostilis irruptionis atroci nuncio attonitus, ad regem Francorum Philippum nomine confugit, auxilium et necis paternae vindictam expetens, eo quod pater eius

Zeelandiae Insulas, quas revera possedit *Robertus Freso*, intellectas voluit. Cf. EXCVRS. V. p. 77–80.

(5) *Pater eius*] Vid. EXCVRS. V. p. 74. (*h*) ubi docui in mortuo patre errare scriptorem, neque pugnam ob Frisiam fuisse, sed ob Flandriam. Cf. ib. p. 71.

A. 1071. eius tam ipſi quam maioribus eius ſaepe in arduis rebus commodisſime affuisſet, et civitates quasdam ex his, quas Rubertus occupaverat, pro donativo ab eo accepisſet. Ille rei indignitate gravisſime permotus, ſtatim temere et tumultuario tantum milite collectum exercitum duxit in Flandriam, de magnitudine virium ſuarum et hoſtis imbecillitate nimium praeſumens. Sed Rubertus, quo viribus erat impar, eo magis ut rem astu tractaret intentus, ſimulato aliquandiu metu et fugiendi ſtudio, ex inſperato atque ex inſidiis copias ſuas ſuper exercitum regis effudit, tantumque eis terrorem incusſit, ut abiectis armis fugiendo ſaluti conſulere ſumma ope conarentur. Filius Balduini, cum deinceps parum ſpei in armis Francorum poneret, asſumpta matre ſua ad regem Teutonicorum Heinricum Leodii (ut praedictum est) tum temporis poſitum venit, opemque eius adverſus patrui violentiam ſupplex imploravit, atque ut magis eum ſibi obnoxium faceret, comitatum Reginheri quondam comitis cum caſtello munitisſimo Mons nomine, quae ſcilicet praedia mater eius à priore marito ſuo dotis nomine acceperat, ſancto Lamperto tradidit: quae rurſus epiſcopus Leodienſis duci Godefrido, ille itidem ipſi filio Balduini beneficii loco

(1) *Brugis*] Habet has literas et rem ipſam ex VREDIO etiam *Scriptor* BATAV. SACR. in *Wilhelmo Epiſc.* p. 133. Obſervatque ad eum Belgicus Editor VAN RIJN bl. 177. not. (9) in iis agi de ſola posſesſione *Eccleſiae Donatiani*; non vero de Iuriſdictione catenus extenſa. Id quod rectum! nam Eccleſiam quidem posſidebat *ad uſus ſtipendiarios Canonic. Traiectens.*, ſed ſita

loco dedit. Hoc rex quasi pretio redemptus, episcopo Leodiensi, atque duci Godefrido, item aliis Lotharingiae principibus praecepit, ut in arduis rebus praesidio illi essent, et Rubertum, si iniuste invasis sedibus ultro excedere nollet, vi et armis expellerent. Qui protinus coadunato exercitu, in Flandriam profecti sunt; sed comperto, quod Rubertus cum rege Francorum iam in gratiam rediisset, et expiata veteri contumelia firmum sibi eum fidelemque fecisset, infectis rebus in sua rediere, temerarium iudicantes, cum rege potentissimo privatis viribus acie confligere. Sic Rubertus deinceps Flandriae principatu in securitate potiebatur. A. 1071.

N. XVIII.

De Dioecesis Traiectinae extensione usque ad urbem Brugas, vel certe S. Donatiani templi possessione Brugis (1). A. 1075. N°. 1.

A. 1075. (2)

Ad Excurs. VII. *p.* 167. *sq.*

N. I. OLIVAR. VRED. *Histor. Com. Flandr.* Prodr. II. p. 520.

Ab huius [S. Bonifacii] morte reliqui Traiectenses Episcopi *Quatuor Officia*, *Bierfletum*, *Walachriam*, aliaque loca enar-

sita illa erat in *Episcopatu Noviomensi* seu *Tornacensi*. Proxime tamen adfuit. Cf. Charta a. 1122. et 1124.

(2) A. 1075.] Radbodus evectus erat ad sedem Noviomens. a. 1068. *Wilhelmus* Trai. suffectus a. 1061. obiit a. 1076. *Gregorius* Papa sedit ab a. 1071. ad 1085. In nullum igitur alium annum Indictio XIII. cadere potest quam in a. 1075. quem propterea posui. Errat igitur VRED. qui a. 1070.

A. 1075. N°. 1. enarrata ſibi retinuerunt, et Flandram Orientalem cum Eccleſia *Brugenſi* praetenderunt, per ducentos, et amplius, annos. Vnde gravis controverſia est exorta in curia Romana; cuius testis est epiſtola S. *Gregorii* Papae VII. Lib. II. Ep. 58. Tom. III. *Conciliorum generalium*, editionis Colonienſis, apud IOANNEM GYMNICVM, anni 1618. fol. 298. hoc titulo: *Vt Noviomenſem Epiſcopum ad Brugenſem villam a Traiectenſis Epiſcopi Iurisdictione ereptam, ſi id ibi conſtiterit, reſtituendum compellat: ſi quid autem iuris ſe putet habere, in ſynodo causſam agat.* Tenor vero epiſtolae ſic ſe habet, a BVCHELIO * quoque recitatae: „ *Gregorius* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei „ *Manasſi* Remenſi Archiepiſcopo Salutem et Apoſtolicam „ benedictionem. Confratris nostri, Traiectenſis Epiſcopi, „ *Wilhelmi* querelam, de *Brugenſi Eccleſiâ* in Noviomenſi „ Epiſcopatu ſita, literis ipſius expoſitam accepimus, quam, „ et ante D. et praedeceſsorem nostrum P. Alexandrum de- „ poſitam, necdum competenti termino contigit definiri. A- „ ſtruit autem *Epiſcopus Traiectenſis* eandem eccleſiam *tradi-* „ *tione antiquâ* ſedi ſuae delegatam *ducentis ferme annis* (3) ab- „ ſolute, et quiete ad uſus ſtipendiarios Can. Traiectenſium de- „ tentam; donec *Raboth* Noviomenſis epiſcopus absque ullo ca- „ nonico iudicio ſibi eam ſurripuit: et, ut affirmant legati (quod

„ gra-

* In Hedam p. 136.

(3) *Ducentis ferme annis*] Nota fere *annorum poſſeſſionem*, id est *Antiquam traditionem*, ac *ducentorum* ſeculo IX. fere medio.

„ gravius est, et omnino illicitum) alteri cuidam Clerico vendi- A. 1075. N°. II.
„ dit. Quapropter Suffraganeum tuum Noviomensem Episcopum
„ per te conveniendum esse censuimus, et de *tantâ perversitate*,
„ (si ita esse constiterit) severe esse *increpandum*, ac subinde ad-
„ monendum, imo etiam compellendum, ut canonum statuta se-
„ quendo, *ecclesiam Traiectensem*, quae *tanto tempore possedit*, si-
„ ne expoliatione, sine morâ, reinducat: ac postea si quid ha-
„ bet, quod iure conqueratur, Synodali iudicio disceptare con-
„ tendat. Quod si huic authoritati nostrae, vel monitis tuis ob-
„ temperare neglexerit, tam diu Episcopali privetur officio,
„ quoad usque causas ecclesiasticas non potentiae magnitudine,
„ sed iustitiae censurâ finiri oportere doceatur. Huius ergo ne-
„ gotii decisionem per te studiose, et impigre volumus adimpleri,
„ et literis iudicium nobis, quantocitius poteris, notificari. Da-
„ tum Romae 3. Non. Martii, Indict. XIII."

N. II. AEG. BVCHER. *Belg. Roman.* L. XX. C. XII. p. 606.

Dioecesin Traiectinam antiquam a parte Flandriae ita describit:
„ Continebat ea Dioecesis quidquid ab istis Flandriae quatuor Am-
bachtis ad Amisiam usque fl. Oceano haustum extenditur. — —.
Quidquid Rheno defluente, Vahali, veterique Mosae fluxu, per
Zelandiae Brabantiaeque confinia; usque et ultra brachium Scal-

 dis

A. 1075. N°. 11. dis Occidentale, quod *Honte* modo dicitur, et quatuor illa Flandriae Ambachta concluditur. -- -- -- Istorum Ambachtorum Decanatus, Ecclesiis duabus supra triginta memorabilis: quarum nomina (4) sunt ista: Hulst, Hontenesse, Ossenee, Heinsdiik, Paulepolder, Axel, Polder van Namen, Meere alias Sudorp, Zoestenblide, Saamslag, Alendijk, Ottenee, Trinitas, Assenee, Winkel, Wachtebeke, Clusa, Artenvelde, Nyekerk, Peerboom, Hertingen, Vroomdyk, Moerkerk, Willamsken, Steekerk, Boechout, Prera, Ecclesia S. Laurentii, Weswale, Biervliet duae Ecclesiae, Coudkerk. Istae sunt quatuor Officiorum in Flandria Paroeciae, Decanatibus geminis Tornacensibus antiquis contiguae, Ardenburgensi et Wasiae ".

N. XIX.

(4) *Nomina*] Dicitur hic Indiculus confectus ex rationibus Ioann. Wael, Canon. Traiectensis a. 1406. ib. p. 607. *b*. Cf. *Batav. Sacr.* p. 133. et 140. Antiquitus vero, observante AEG. BVCHERIO *Belg. Rom.* L. VIII. C. X. §. I. Ecclesiastica Iurisdictio Dioeceseonque partitio civili respondebat aut proxime accedebat; idque imprimis in Galliis et in Belgio verum fuisse deprehenditur. In Belgica secunda erant sedes Episc. Atrebatensis, Cameracensis, Tornacensis, Morinensisque seu Taruanensis. Traiectensis vero sedis institutio non ante seculi VII. finem locum habuit. Ad antiquos Decanatus Tornacenses spectabant *Wasia* et *Ardenburgum*. Contra ad Traiectinam sedem pertinuit quidquid quatuor Ambachta complectebantur. Exstat in MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 958. Charta *Burchardi* Episc. Traiectens., qua a. 1108. donat Ecclesiae S. Salvatoris Ecclesias 4. *Boekholt*, *Assenede*, *Axelam*, et *Hulstam*, cum earum decimis. Possederat igitur eas iam antea Episcopus Traiect. In nominibus, supra vitiose scriptis, nihil mutavi.

N. XIX.

THEODERICVS V. Comes Holtlandensis confirmat Progenitorum concessiones Ecclesiae EGMONDENSI factas (1). A. 1083. d. 26. Iul.

A. 1083. d. 26. Iul.

Ad Chronic. p. 19, 20, 21, 28--30, 36. 110. a.

(Ex Originali penes Vir. Rev. I. TH. ROYER, Seren. Principis Arausion. Capellanum Hagae Comit.)

IN NOMINE SANCTE' ET INDIVIDVE' TRINITATIS EGO THEODERICVS DEI GRATIA (2) HOLTLANDENSIS COMES (3) REPVTANS MECVM INCERTOS CASVS HVMANE FRAGILITATIS. DECREVI IVSTIS PETICIONIBVS ASSENSVM PREBERE. VT DIVINAM MISERICORDIAM IN ILLO DISTRICTO EXAMINE PLACABILEM MEREAR HABERE. Qua propter notum sit omnibus tam presentibus quam futuris Christi fidelibus. quod STEPHANVS bone' memorie' (4) abbas ekmundensis e'cclesie' quasdam auctoritates donationum (5) detulit mansuetudini nostre'. qua-

Vbi in Orig. ę habetur, ob eius notae defectum per e' scribendum curavi.

(1) Huius Diplomatis Vindicias egi ad eius calcem p. 128. sqq.

(2) *Dei gratia*] Vid. infra p. 129.

(3) *Holtlandensis Comes*] Vid. infra p. 138.

(4) *Memorie'*] Egi hac de formula p. 132.

(5) *Auctoritates donationum*] Voces *Auctoritas* et *Diploma* medio aevo idem notare, docet *nota* MATTH. ad *Ann. Egm.* p. 190. Observa autem hinc, priores Comitum Chartas Egmondanis datas olim exstitisse; quae utinam non periissent, minus accurate forte servatae ob confirmationem rerum; modo revera perierint, neve hic illic in angulis latitent. Quod fere suspicor.

A. 1083. d. 26. Iul. qualiter piisſimi comites antecesſores nostri expropriis posſesſionibus et aregibus (6) iure hereditario ſusceptis eandem eccleſiam dei conſtruxerunt (7) · ditaverunt et honoraverunt ·

THEODERICVS frater WALDGERI cum legitima coniuge ſua GEUA inprimis ligneam conſtruxit ibi e'ccleſiam · inſtituens ſanctimonialium uitam · et offerens deo ad eundem locum · in *franlo* (8) mansſus nouem · in *Alcmere* duos mansſus · in *Callinge* medietatem totius posſesſionis ·

THEODERICVS ſecundus predicti filius cum HILDEGARDA coniuge ſua conſtruxit ex lapidibus magno ſumptu e'ccleſiam · remouens inde Sanctimoniales feminas · et inſtituens monachicam uitam · optulit et ipſe ad eundem locum · in *Scagon* ſex mansſus · in *haragon* XI (cim) mansſus et quartam partem manſus · in *Wimnon* manſus et dimidium · et ab eodem manſu usque in *heram* omnem terram cultam et incultam inagris et pascuis Eccleſiam *Heilgalo* · in *Alcmere* omne theloneum · in *Osdem* mansſus duos · et dimidium · in *Limban* mansſus ſeptem et dimidium · in *Smithan* manſus duos · in *bacchem* manſus tres · in *Ordebolla* manſus duos · in *thoſe* mansſum · I · in *Obbingem* mansſum · I · in *hem-*

(6) *Ex propriis — et aregibus*] Duo hic dicuntur, *propriae posſesſiones*, quae *hereditariae* per ſeſe; et *a regibus iure hereditario acceptae.* Habuerunt igitur Comites, praeter immenſa illa Regum praedia, ſuas his in terris posſesſiones ſive *Alodia*; quae hinc *propriae posſesſiones* vocantur.

(7) *Conſtruxerunt*] Contra hanc Eccleſiae conſtructionem inſurgunt V. D. MATTH. l. l. p. 190. aliique, obliti verborum *Chronici* nostri ad a. 878.

hemstede mansſum ·1· in *Velſon* VI manſus · et altare eiusdem e'c- A. 1083. d. 26. Iul.
cleſie' anona usque ad nonam infestiuitate ſancte' Agathe' · iuxta flumen *bamestra* mansſum ·1· inter riuulum *Sculingleke* · et *bureſlede* mansſus · IIII · unacum piscatione · in *Forenholte* e'cclesiam cum decimatione · in *Saxnem* e'cclesiam cum decimatione. Ornata ergo bonis moribus uxor predicti comitis HILDEGARDA uenerabilis, optulit et ipſa deo ſanctoque ADALBERTO tabulam altaris fabricatam auro claro · gemmisque preciosis (9) · Textum e'uuangeliorum etiam auro gemmisque decoratum · Histo-riam ·1· medicinalem librum;

EKBERTVS nominati comitis filius dei gratia treuerice e'cclesie' archiepiſcopus honorauit eundem locum *ekmundenſem* offerens deo ſanctoque Adalberto crucem auream · Caſulam preciosam. Stolam pulcherrimam · Cingulum auro intextum · Dalmaticam · Subtile · Misſale · Capitulare · Historiam uetus nouumque testamentum continentem · multosque alios libros · Scrinium argenteum plenum reliquiis Sanctorum;

ARNVLFVS comes cum condigna uxore ſua LIVTGARDA optulit ad predictum locum · in *thoſa* manſsus duos · in *Kasterchem*

878. p. 20. Quae quomodo accipi debeant vid. ibi *not.* (57). Locus enim antea *Hallem* dictus. Erat illic iam a. 922. *Eccleſia Egmond.*, data a Carolo ſimplice Rege Comiti Theoderico I. qui hanc Inſtauravit, dotavitque.

(8) *Franlo*] Dixi de his locis in *Chron.* ubi et de *manſis* p. 20. (58) et (59).

(9) *Precioſis*] De hoc altari vid. not. ad CHRON. EGM. p. 30. (92).

A. 1083. d. 26. Iul. *chem* duos manſus et quartam partem unius · in *Velſon* tres manſus · et unum agrum · in *Saxnem* dimidium manſum · in *forenholte* tres manſus · in *Nortga* manſus · v · in *Lopſen* nouem mansſus · iuxta flumen *marne* manſum · et quartam partem unius · in Villa *Leythen* manſum · et ſextam partem unius · in Villa *bergan* ab occidente *rheni* poſita tres manſus · E'ccleſiam *Flardinga* cum decimatione terre' inter *fluuium matlinge* · et riuulum *thurlede* qui uocatur *harga*;

THEODERICVS tercius predicti ARNVLFI filius cum coniuge ſua OTHELHILDIS (*ſic*) optulit ſancto Adalberto in *Radenburch* · IIII (or) · manſus · x · libras ſingulis annis ſoluentes · in *Radenburgarebroke* terram XVI (cim) vncias ſoluentem · in *Suetan* · terram XIII (cim) vncias ſoluentem · in *Waldmanne uenna* terram · XVI vncias ſoluentem · in Comitis *fritgerſa* terram XVI vncias ſoluentem;

SIFRIDVS cognomento SICCO predicti frater THEODERICI dedit ſancto ADALBERTO pro anime' ſue' remedio terram ſuper *gest* nominatam *Northorpe* · *Smithen* . *Adgeringelant* · *Hildebrandislant* · *Siuuirdingelant* · v · fiertelen · Lantloſamade (10) · in *Ekerſlato* · XII · libras · in *banez* · II · libras;

FLO-

(10) *Lantloſamade*] Sitne vox propria, non auſim aſſirmare. Haec loca recenſet etiam CHRONIC. p. 41.

(11) *Escmundelf*] Vid. hac de voce *Chron.* p. 47. not. (54). et ad *Cod. Dipl.* p. 16.

(12) *Fui ego quartus*] Vid. p. 135.

(13) *Placitum habere*] En! originem Dynastiarum, quae nobis vulgo *hooge en vrije heerlijkheden* vocantur, quae

FLORENTIVS tercii THEODERICI filius cum bone' memorie' uxore sua GERTHRVDE optulit ad sepe predictum locum terram in *Escmundelf* (11) ·v· libras et vnciam soluentem· in *Buschusa* mansum XXXII vncias soluentem · in *Scherwich*· mansum ·XXVIII· vncias soluentem · iuxta *delf* ·x· mansfus. Ex altera parte *delf* ·VIIII· mansfus; A. 1083. d. 26. Iul.

· Huius FLORENTII filius fui ego quartus (12) THEODERICVS· quem humiliter deprecatus est predictus Abbas *Stephanus*· ut pro amore dei· et reuerentia Sancti *Adalberti* renouarem et confirmarem auctoritate mea omnia predescesforum (*sic*) meorum dona, ad *ekmundensem* e'cclesiam pertinentia· Cuius peticioni libenter assensum prebui · et summe' Karitatis auctoritate confirmaui· ut omnia supra scripta libere teneat possideatque predicta e'cclesia · et aterra Wimnorasuetha usque in *herem* que' tota est eiusdem e'cclesie' nullus mortalium audeat *placitum habere* (13) sine abbatis permisfione· uel iniuste aliquid inde deripere· hominesque eiusdem e'cclesie' in *toto comitatu* nostro sine *theloneo* (14) esse · nullusque debeat eos opprimere · sed sint sub abbatis potestate · et cum Causidico suo placitum cum eis habeat ipse. Quod si aliquis ex eis qui exparentibus suis iuste per-

quae plerumque dabuntur hac simplicissima formula, postea pedetentim amplificata, orta ex iurisdictione patrimoniali.

(14) *Sine theloneo*] Haec prima videtur *Teloneorum* per terras suas a Comitibus scripto exhibita immunitas; cuiusmodi postea infinitum fere excreverunt.

A. 1083. d. 26. Iul. pertinet ad predictum locum negare et contradicere uoluerit. liceat memorato abbati suisque Successoribus cum aduocato suo illum tenere · et ad iusticiam trahere in cuiuscumque ministerio sit. Similiter faciat de reditibus suis. Quicumque sedet super terram predicte' e'cclesie' · et non uult soluere quod debet iuste · aduocatus abbatis intret domum illius · et tantum de rebus accipiat · quantum debet ille · sine alicuius iudicis contradictione. Si quis uero (15) quod futurum non credimus nostrorum uel extraneorum hanc libertatem e'cclesie' uoluerit infringere · iram dei · et omnium sanctorum incurrat · et hoc quod nititur numquam perficere ualeat · sed cum iuda traditore domini · et diabolo et angelis eius indie iudicii · et cum his quorum uermis non morietur · et ignis non extinguetur partem possideat · Qui autem hoc nostrum conseruauerint preeceptum · gloriam et honorem et benedictionem percipiant adomino · et misericordiam consequamur (sic) · et gratiam inueniant in auxilio oportuno.

Vt

(15) *Siquis vero*] Vid. infra p. 137.

(16) *Adal. Castelanus*] Nulla dubitandi ratio est, quin hic censeri debeat inter Progenitores familiae *Castellanorum de Leiden*, sive Dominorum *de Wassenaar*. Fidem rei facit A LEID. *Chron. Belg.* L. XV. c. 8. qui sub hoc *Theoderico* V. inter Hollandiae *Nobiles* recenset *Adelwinum Castellanum Leidensem*; nec non duos eius fratres *Stataloch* et *Russingum*, qui non alii nisi qui hic inter testes *Schathaloch. Hrusinc.* Anno vero 1168. d. 27. Febr. iam diserte in Charta Probb. occurrit *Elinand Castellanus de Leithen*. De hoc *Adelwino* consentit Doctus Nostras P. C. BOCKENBERG, Hollandiae Ordd. Historiographus, in *Histor. Batav.* ed. 1592. p. 123. Huius autem filius videtur alter *Elwinus Castellanus de Leyden*, qui cum Comite Theoderico Holl. testis adstitit Episcopo Traiect. Egmondanam

Vt autem istius nostre' concesſionis auctoritas ſtabilis et inconuulſa omni tempore permaneat · hanc cartam conſcribi fecimus · et beniuolentie' dilectionisque nostre' ſigillo corroborari · A. 1083. d. 26. Iul.

Huius rei testes ſunt

domnus abbas STEPHANVS ·

FOLCRICVS et AZCELINVS presbiteri ·

Laici

ADALBERO ·

HEREMANNVS filius POPPONIS ·

ENGELBERTVS SCHATHALOCH.

HRVSINC ·

ADALUUIN CASTELANVS (16).

tres germani GERBRANDVS · ISBRANDVS . GVNTWACHAR ·

DEDDO DE RISUUIC (17) ·

THIEDARD · THIETBOLD · THIETGER BLANKARD ·

aliique plurimi · Eo-

nam Exemtionem confirmanti a. 1143. in Batav. Sacr. T. I. p. 145. b. Ex qua *Castellanorum* diſerta mentione refellitur error eorum, qui cenſeant, *Iacobum* huius Adelwini filium, qui ab anno 1198. notus est, primum fuiſse Castellanum Leidenſem, quem errorem iam tetigit idem BOCKENB. p. 124. Occurrit hic *Iacobus* postea ſaepius tamquam Castellanus. Vid. *Chronic.* p. 183. ubi diſerte *Iacobus Castellanus de Leiden.* Cf. ibid. notata, et ad p. 188. (37). Add. MIER. *Charterb.* I. D. bl. 208. ad a. 1231. Sed plura de his alibi.

(17) *Risuuic*] Hunc *Deddonem* vel *Dodonem de Rijswijc* agnoscit etiam ALEID. l. l. et ex ipſa Charta cap. IV. Agnoſcunt et alii. Pro *Guntwathar* in MS. literae ductus magis accedebat ad *Guntwachar:* uti et MIRAEVS dedit. Alii tamen T. praeferunt.

A. 1083. d. 26. Iul. Eodem die coram eisdem testibus mutuaui contra Sanctum *Adalbertum* nouem mansfus in *maseland aschipleda* in *mosam* (18). et in *Westerbeiran* (19) tres mansus · a*mosa* in *vronanstat* · dans censum (20) in *alcmera* octo librarum singulis annis · insuper precante et adiuuante OTHELHILDA uxore mea dilectissima concessi abbati *Stephano* suisque successoribus *iudiciariam potestatem* (21) in *alcmere* · que *ambach* uocatur teotonice ·

Actum est hoc publice in FLARDINGA (22) coram populi multitudine (23) · Anno dominice Incarnationis millesimo octuagesimo tercio · Indictione VI (24) · Regnante · IIII[to] · HEINRICO (25) uigesimo octauo anno imperii sui · CVONRADI traiectensis e'cclesie' anno episcopatus sui octauo · Domni STE-PHA-

(18) *Mosam*] Nota magnitudinem spatii IX. mansuum, quippe qui inde a *Schiplede* (hodie *Schipluide*) usque ad *Mosam* pertingerent.

(19) *Westerbeiran*] Nomen loci hodie mihi incognitum. Si quid coniicio; *Beirendrecht*, seu hodie, *Barendrecht* quum nomen suum debeat voci *Drecht* (Traiectus) et *Baren*; hinc in *Barendrecht* quaesiverim, praesertim quum hi mansus ad *Mosam* iacuerint. Ni fallor, etiam *Westbarendrecht* ibidem occurrit.

(20) *Dans censum*] Sensus est, Comitem pro *novem* et *tribus* his *Mansis*, quos a *S. Adalberto* accepit in *Maselant*, ei dedisse in concambium *censum in Alcmera*.

(21) *Potestatem*] Minus hic datur, quam in priore dono not. (13).

(22) *Actum — in Flardinga*] Non mirum, quod in *Flardinga*, quum maiores eius dicti sint *Marchiones Flardingenses*; et ipse terrae tractus *Marchia Flardingensis* audiat. Vid. EXCVRS. III. p. 53. Habuit Theodericus hoc loco Castrum suum sive Arcem, in qua Dux *Godefridus* a. 1076. per postica transfossus periit, qua de re vid. CHRONIC. p. 57. not. (73). ad a. 1075. De ipso *Castro* HISTOR. ANDAGIN. MONAST. in MARTENE *Coll. Ampl.* T. IV. p. 951. *Godefridus inde descendens* FRISIAM, *dum apud* CASTRVM FLARDINGIS *moraretur*, *per quosdam necessarios Roberti Comitis Flan-*

THEODER . V. COM. HOLLAND.
a 1083.

PHANI abbatis (26) anno vigesimo sexto suscepti pastoralis offi- A. 1083.
cii. Die Septimo Kl. Augusti. In dei nomine feliciter. AMEN. d. 26. Iul.

* * *

Ad imam Chartae Pergamenae partem (pro more huius temporis, de quo vid. infra p. 136. et ad Sigillum Chartae a. 1168. d. 27. Febr.) affixum est Sigillum, *Equitem* repraesentans; cuius in perigraphe hac literae:

TEODERIC9 DI VIRTVTE HOLLANDENSIS

CoMES. Vid. TABVLAM I. ad h. pag.

Flandrensis — —. Recte per hoc *Castrum* cum V. D. WAGEN. *Vad. Hist.* D. II. bl. 182. qui hunc locum citavit, intelligas urbem Delft, tunc villam modo, sitam *in Comitatu sive Pago Flardingi* seu *Flardinga*. At quum simpliciter hic sermo de *Flardinga*, intelligi hoc oportebit de noto adhuc opido *Flardinga* ad Mosam sito.

(23) *Coram populi multitudine*] Nota ritum tunc adhuc sollemnem, quo Comes, *coram toto populo* pro tribunali sedebat; ad quod tamen postea admissi tantum *Vasalli* Comitis, qui maiora Feuda obtinebant. Qua de re alibi.

(24) *Indictione* VI.] Negat V. D. ad STOKE D. I. bl. 492. Comites nostros solere addere Chartis annos *Indictionis*. Res refutatu indigna est, et taedet talia recensere; vid. ad a. 1108. d. 13. Apr.

(22) *Heinrico*] Quando desierint *Traiectini Episcopi* et *Comites Hollandiae* annos Regni Germanici suis in Chartis omittere, alibi fusius docebo. Hactenus moris fuisse, satis constat.

(26) *Stephani Abbatis*] Etsi V. D. HVYDECOPER, ex titulo *bonae memoriae* huic Abbati tributo argumentum contra Chartae Authentiam depromserit; consensit tamen postea hunc vixisse usque ad a. 1105. Vid. not. (92). ad CHRON. a. 1105. p. 65. Cf. MATTH. not. ad *Ann. Egm.* p. 189.

Vin-

A. 1083. d. 26. Iul.

Vindiciae Chartae Theodericianae proxime antecedentis, a. 1083. d. 26. Jul. quae Comitum Hollandiae omnium antiquissima prostat.

Ex veteribus hanc Chartam protulerunt, *Chronographus* noster ex parte, IO. A LEID. *Chron. Belg.* L. XV. C. 4. IO. DE LEID. *Ann. Egm.* C. XVII. p. 15. Ex serioribus DOVZA, FVRMERIVS, SCRIVERIVS, MIRAEVS, MIERIS, MATTHAEVS, et alii permulti. Nulla autem ex omnibus Hollandiae Comitum Chartis, magis doctos offendit viros, maioremque *mihi* suspicionem incurrit, quam haec; argumentorum tamen spicula contra eam vibrata nullo pondere nullaque vi in vanum nunc abibunt, postquam ipsam Chartam, hactenus latentem, ex *Autographo* descriptam hic profero, in quam neque ex forma neque ex literis, neque ex stilo, ulla cadat suspicio. Quidquid autem olim, ac nuperrime etiam, huic obiectum Chartae est, istud nostratium vel ignorantiae vel depravatis lectionibus imputari debet; idque iam olim egregie vindicatum est a V. Rev. VAN RIJN, *Kerkelijke Historie en Oudheden* D. IV. bl. 124--126. fol. quod hinc maius accipit robur.

Vt tamen omnes penitus hac de re dubitationes in perpetuum cessent, quaecumque nunc et olim argumenta alicuius momenti ex Chartae verbis depromta sunt, examinare nunc lubet. Habemus, quae obmoventur, in MATTH. not. ad *Ann. Egm.* p. 189. et de *Nobilit.* L. I. p. 136. HVYDEC. ad STOKE D. I. bl. 485. et 491. alibique. Contra genuinam habent FVRMERIVS, DOVZA, MIRAEVS, VAN LOON, SCHEID. *Origg. Guelph.* T. IV. p. 575. et qui primo numerandus erat loco W. HEDA, qui ipsam Chartam *Originaliter* se vidisse testatus est, et in quem non est, quod propterea tam vehementer invectaretur Vir Ill. HVYD. l. l. bl. 495. Neque enim solus HEDA, sed et IO. DE LEID. *Ann. Egm.* C. XVII. suo tempore eam asservari in Abbatia Egmund. asseruit. Chartam quidem *genuinam* censet SCRIVER. *Toetsteen op 't Goudsch Chronijckje* bl. 211. sed eius contenta ab Egmondanis Monachis Comiti exhibita esse falsa. Quae enarrare est refutare. Quis enim *scribas*, quis *testes*, quis ipsum *Comitem* tam simplicis pectoris hominem fuisse crediderit, ut non exhibitis Parentum suorum, Comitum, *Privilegiorum Chartis*, contra morem receptissimum haec omnia simpliciter confirmaret. Praesertim quum Comes testetur, per Abbatem ad se fuisse delatas ipsas *Donationum Auctoritates*, i. e. ipsa Diplomata. Vid. not. (5). HEDAE testimonium iam a. 1632. A. BVCHELIVS in MEELII *Epist.* 8°. p. 122. defendit, testatus, *exstare* etiam in *Registris Com. Holland. declarationem Episcopi Zudensis Iacobi, qua indicat se huiusmodi Instrumentum vidisse.* Num quis

quis plura desiderat? Et tamen plura habeo. Non solum enim eiusmodi *Declaratio Episcopi exstat* in *Registris Hollandiae*; non modo ipsa exstat Charta in iisdem Registris haud semel descripta; sed hanc Originalem *Declarationem* oculis usurpavi, ex qua IACOBVS *Episcopus Zudensis* et GERARDVS *Dominus de Voerne et Castellanus Zelandie* a. 1317. testantur, et totidem verbis repetunt hanc *Theoderici* V. Chartam, cuius finis hic est: *Datum in Haerlem anno domini millesimo trecentesimo decimoseptimo in die natalis sancti Iohannis apostoli et Ewangeliste*; appendentque in veri fidem duo adhuc Sigilla, prius Episcopi, alterum Domini Vornensis cum Leone Hollandiae integro, et cum eiusdem contrasigillo; cuiusmodi contrasigillum dabo *Tabula* XVI. ad Chartam a. 1331. Neque haec modo datur Declaratio, sed et altera itidem in Originali *Officialis Traiectensis*, a. 1404. *Indictione* XII. *die Sabbati*, v. *Iun.* cum eius Sigillo. Postremo, tertiam hic memoro Chartam, quae rem cum iuridice tum historice penitus conficiet; nimirum Comes Hollandiae, *Wilhelmus* VI. hanc Egmondensium Chartam confirmavit, et per formam *Vidimus* has Maiorum suorum donationes ratas fecit, *Datum Hagae anno* 1407. *mense Maii die sexta*, cum integro adhuc *Comitis* Sigillo. Quae tres Chartae superstites etiamnunc prostant in *Archivis primaevae Camerae Rationum Hollandiae*, quae Hagae sunt.

A. 1083. d. 26. Iul.

His igitur tanta fide stabilitis, videamus nunc paucis argumenta inficiantium, genuinum esse Diploma. Obmovent 1°. insolitum illud, quod Theodericus se *Dei gratia Comitem* vocet. 2°. Quod praeter morem voculam EGO *Comes Theod.* adiiciat. 3°. Quod *Abbas Stephanus* vivus et vigens *bonae memoriae* Abbas audiat. 4°. Quod Theodericus huius Chartae dator se *quartum* vocet, quum satis constet, fuisse *quinctum*. 5°. Quod *imprecationes* ac *diras* adiiciat, Comitibus haud usitatas. De singulis separatim erit dicendum.

Et 1°. vocat se Comes in Chartae principio *Dei gratia*, in sigillo vero *Dei virtute Comes*. At nihil futilius ac magis est ridiculum, quam argumentum, quod nonnulli hinc contra hanc Chartam fecerunt; quasi titulus *Dei gratia* non quadraret in eos, qui alieni essent vasalli. Vnde concludunt, vel falsam esse hanc Chartam, vel Comites non fuisse Vasallos Imperii. Vtrumque coniungit HVYD. D. I. bl 46. Vtrumque absurdum. De priori nunc dicam. Ignorant vel ignorare simulant hi scriptores, haec verba *Dei gratia* olim non fuisse *dignitatis* vel *auctoritatis* titulum, ut nunc; sed tantum abhibita ex *pietatis* affectu; qui saepe aliis permutabatur titulis: e. gr. *Dei permissione*, *Dei beneficio*, *Dei virtute*, *Dei misericordia*, *Dei miseratione*, *divina misericordia*. Sic ab antiquissimis inde temporibus *Comites Flandriae* vocantur *Dei gratia Comites*. Vid. modo Chartas huius seculi apud OLIV. VRED. *Sigill. Com.* p. 4. ad a. 1056, 1063, 1065, 1067,

A. 1083. pag. 7. a. 1080, 1090. et BVZEL. *Gallo-Flandr.* L. II. p. 327 et 357.
d. 26. Iul. Et sic constanter insecuti nostri Comites *Florentius*, *Theodericus* VI., *Wilhelmus*, in Chartis a. 1108, 1116, 1199, 1202, 1204. in MIER. *Cod. Dipl.* D. I. bl. 80, 83, 134, 137, 140. pro quo *Florentius* a. 1162. infra, se scribit: *Ego Florentius tertius huius nominis* DEI BENEFICIO *Comes Hollandiae.* et in Chartis ineditis infra a. 1209. *Willelmus de Holl.* DEI PERMISSIONE *Comes.* D. 20. Febr. a. 1202. *Ego Theodricus Dei gratia Holl. Comes.* A. 1198. *Ego Th. Dei gratia Comes.* Quarum media ex Originali est desumta. Nec modo hi, sed etiam alii. E. gr. Comes de Los in MANTEL. *Hist. Loss.* p. 103. a. 1135. *Ego Arnoldus* DEI GRATIA *dictus Comes de Los*; et in MIERIS l. l. bl. 144. a. 1204. *Ego Ludovicus* DEI GRATIA *Comes de Loss.* Fecerunt autem hoc ex imitatione Regum Francorum, qui *Dei gratia*, *Dei favente clementia*, *divina fav. clem.* scribebant. Vid. supra Chart. a. 839, 889, 922, 966, 969, 976, 985. Nec modo *Comites* hoc imitati sunt, (de *Episcopis* nota satis res est; de quibus vid. BATAV. SACR. T. I. p. 137. b.); sed fecerunt hoc etiam *Abbates*. *Arnoldus* DEI PERMISSIONE *Egmondensis Abbas* in Chart. apud MATTH. *Ann. Egm.* p. 201. *Ego Petrus* DEI GRATIA *dictus Abbas in Middelburch*, in Charta inedita, quam ad a. 1214. in *Probb.* exhibeo; De Abbatibus S. Pauli Traiectinis idem mihi constat ex multis, quas ineditas servo, Chartis. Sic *Dei gratia Abbates* audiunt *Henricus* a. 1278, 1280. *Henricus de Ricle* a. 1313, 1314, 1318. *Gervandus* a. 1329. tribus h. a. Chartis, *Theodericus de Arnem* a. 1333. *Hermannus Wolff* a. 1339. Alio modo *Dei patientia Iohannes* a. 1310. *Henricus de Boechout* a. 1347. *Willem van Nyerkerke bider onthengnisse Goits Abt* a. 1519. *Getrijt vander Nyekerck byder genaden Gods Abt* a. 1536, 1539, 1549. Quod autem velim observes! Florentius III. cuius Sigillum ad a. 1168. d. 27. Febr. exhibeo, eamdem adhibuit in Sigillo formulam, ac noster Theodericus, *Dei* nempe *virtute Comes*. Minoris etiam momenti homines hoc titulo gaudebant. Ne dubites! *Praepositus* ac *Decanus* Traiect. *Dei gratia* se scriptitant a. 1196. in Charta apud MIERIS D. I. bl. 131. Et in Charta a. 1309. inedita *Clays bi der ghenaden goets proest van Coninkvelde.* Nec primus sum, qui hanc *pietatis* speciem observo. Docuit iam STRVV. *Corp. Iur. Publ.* c. 8. §. 6. id fecisse ex affectato pietatis zelo *Episcopos*, *Duces*, *Comites*; nec hos modo, sed etiam *Dynastas*, *Barones* vel *Nobiles*, ibid. p. 257. Immo vero *priscos Francorum Reges* interdum titulis suis adiecisse *Dei gratia* vel *divina favente clementia*, vel similia, est observatio V. D. CONRINGII ad *Iac. Lampad.* T. II. *Opp.* p. 70. b. ubi GÖBEL not. (3). certum esse dicit, olim hanc formulam *supremae potestatis civilis signum* HAVDQVAQVAM *fuisse*; quum et *Duces*, *Episcopi*, *Comites*, *immo Abbates et Praepositi*

ea

es usi sint: quod et pluribus probat, etiam ex HEDAE Chartis p. 75, 146, A. 1083.
155, 160, 161, 186, 190. cett. Cf. I. P. DE LVDEWIG *Reliq. MSS.* T. V. d. 26. Iul.
Praef. p. 5. Audiamus DOM. DE VAINES *Dictionn. Diplom.* T. II. p. 365.
Voc. *Suscription*: „ Les formules *Dei gratia*, *Dei dono*, *per Dei gratiam*, „ que l'on trouve dans la plupart des suscriptions des puissances tant laïques „ qu'ecclésiastiques, sont des expressions purement religieuses, et qui n'ont „ point été exclusivement réservées aux Souverains de l'antiquité en signe de „ leur indépendance, comme l'ont cru beaucoup de Savants. Des temoigna- „ ges sans nombre contredisent leurs assertions à cet égard ". Post exhibita dein testimonia sic pergit: „ Les Prélats, les Ducs, les Comtes &c. s'intitulent „ *par la grace de Dieu*, moins comme Souverains, qu'en signe de piété — — „ l'Idée d'indépendance absolue n'a été attachée à cette formule qu'au 15. sie- „ cle ". Eadem monet V. D. IEAN BESLY *Hist. des Comt. de Poictou et Ducs de Guyenne*, 1647. P. II. p. 133. qui factum dicit *en signe de modestie et d'humilité*. En! ad saturam probatum id, quod, nisi virorum DD. cogeret importunitas, probatione vix indigeret. Rideat igitur hunc titulum nostris in Comitibus V. D. HVYD. D. I. bl. 46. sed sine causa riserit.

Alterum argumentum petitur a formula, EGO *Comes Theodericus*, quam suspectam habet V. D. MATTHAEVS. Id quod tanto Viro excidisse nolim. Is, qui tot Chartas manu tractavit, meliora novit. In Diplomatibus Episcoporum et Comitum nihil hoc aevo frequentius. Vid. not. STRVVII *Corp. Iur. Germ.* p. 183. (68). Nec aliter fere unquam Comites Flandrenses; EGO *Theodericus Dei gratia Flandrensium Comes*; quod vel quinquies occurrit apud OL. VRED. *Sigill. Com.* p. 16, 17. EGO *Arnulphus* a. 961. p. 3. EGO *Balduinus Dei gratia Flandr. Comes* ad a. 1056, 1063, 1066, 1067. p. 4. EGO *Robertus* a. 1080 et 1090. p. 7. Si exempla a nostris depromta Comitibus vultis; inspicite modo duo Diplomata, quae ex Originali in aes incisa exhibeo ad a. 1199. ubi similiter *Ego Theodericus*. Atque ita etiam in Diplomatibus suis solent Episcopi Traiectini, *Ego Conradus*, *Ego Burchardus*, *Ego Andreas*, etc. in Charta a. 1094, infra, et quas descriptas servo ad a. 1108, 1131, 1133, 1156, 1169.

Tertium maiori quadam specie profertur Argumentum; nimirum quod *bonae memoriae* titulus non nisi *mortuis* competat; unde huius Chartae Architectos sui perquam oblitos fuisse volunt, quando hunc titulum viventi adhuc *Stephano* dederunt. Haec dictatoria est Viri Illustr. ad STOKII *Chron. Belg. Rhythm.* D. I. bl. 485. et 491. argumentatio, ad quam refellendam, si non alia suppeterent argumenta, vel sola sufficeret observatio V. D. SCHEIDII ad ECCARD. *Origg. Guelph.* T. III. p. 197. (k). ubi ECCARDVS vult emendanda esse verba Chartae

R 2 intra

A. 1083. d. 26. Iul. intra a. 1195—1199. datae, *Acta sunt haec coram bonae memoriae Imp. Henrico*, et legendum contendit: *coram bonae memoriae* DVCE *Henrico*, quia Henricus Imperator iam obierat. Vbi SCHEID. ad haec ita: „ *sed haec*, inquit, *emendatio naturae rei adversatur. Nam vel propterea quod Henricus Imperator tum obierat, Henricus autem Palatinus in vivis erat, illud* BONAE MEMORIAE *ad Imperatorem potius, quam ad Palatinum erit referendum.* EQVIDEM NON IGNORO, *illud* BONAE MEMORIAE *viventibus quoque, praesertim hominibus* SACRIS, *adscribi. Sed hoc sit rarissime* ". Consentit igitur vir ille elegantis eruditionis, hoc fieri interdum, praesertim in hominibus sacris, qualis hic est *Abbas Ekmundensis*. Quo autem clarius pateat, quam parum in re Diplomatica versatus sit V. D. HVYDEC., exhibebo nonnulla verba ex *Prolegomen. prim.* fol. XIII. §. 16. T. I. R. P. MARQ. HERRGOTT *Genealog. Diplom. Aug. Gent. Habsburg.* Vienn. 1737. *Maius*, inquit, *negotium genealogis facessit diplomatis contextus, qui obvius clarus et planus videtur, re ipsa autem decipulam habet, quae cautissimos etiam haud raro seducit. Si enim vulgus in Chartis genuinis legerit,* RVDOLPHVM *v. g. appellare Hartmannum suum parentem, mox credet, hunc eius* PATREM *esse*; *si* FRATREM, *hunc eius germanum eiusdem nominis. — — Si denique formulam illam,* BEATAE *vel* SANCTAE MEMORIAE, *nomini proprio adiiciat*; *uno ore, non modo vulgus, sed et docti atque eruditi conclamabunt, Hartmannum illum e vivis migrasse. — — Formula illa,* BONAE, BEATAE, PIAE, *vel* SANCTAE MEMORIAE, *non tantum de* MORTVIS *olim dicta scriptaque est, sed etiam superstitibus ac viventibus viris tributa. Hoc ipsum observari in Diplomate Conradi Salici pro monasterio S. Blasii dato* MXXV., *quod in* ORIGINIBVS SAN-BLASIANIS, *quas typis evulgare meditor, pluribus docebo. Interim ex Clar. Mabillonio adnotasse sufficiat* (*Annal Bened.* T. III. p. 94. *de literis pro S. Dionysio datis*) „ *Quod Ludovicus Abbas Dionysianus, cuius interventu literae conditae sunt, quibus etiam ipse subscripsit, in contextu,* PIAE MEMORIAE HLVDOVICVS ABBA, *dicitur*; *cui rei alia exempla exstant tum in libro de vita S. Wilfridi Episcopi Eboracensis, auctore Stephano Eddio eius aequali, tum in libro* VI. *de re diplomatica, ubi Carolus Calvus et Goissenus Episc. Suessionensis, adhuc viventes, itidem* PIAE MEMORIAE *titulis afficiuntur* ". Hactenus *Herrgott*. Nunc adde Chartam *Arnoldi Dei gratia Comitis de Los*, a. 1135. ubi, *Hanc etiam*, inquit, *donationem a Patre nostro universalis Ecclesiae Pontifice* BONAE MEMORIAE *Innocentio firmari fecimus*. Ad quae haec notavit MANTEL. *Hist. Loss.* p. 103. „ Verba illa *Pontifice bonae memoriae Innocentio*, non significant, illum tum obiisse, cum vitam protraxerit ad annum 1143.; „ sed quod pius Comes suavissimae Pontificis Leodii praesentiae recoleret me-

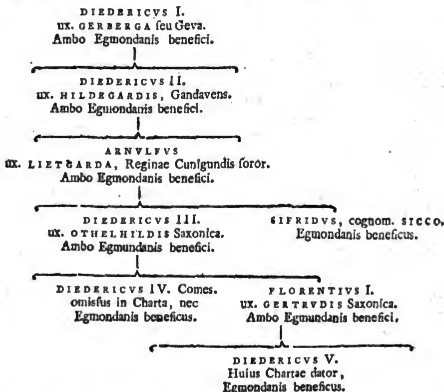
„ mo-

„ moriam, qui tanti hanc fundationem fecit, ut ſub ſua ſacrae ſedis protectio- A. 1083.
„ ne ſuſciperet ". Idem ad hanc ipſam Chartam obſervavit MIRAEVS *Cod.* d. 26. Iul.
Don. Piar. T. I. p. 100. Sed propiora dabo. Dynaſta FRETHEBOLDVS vivente adhuc Epiſcopo Traiectino *Anſfrido*, a. 1010. defuncto, bona ſua in *Teiſterbantia* a. 997. tradens Traiect. Eccleſiae, *Dominus*, inquit, *Praeſul Anfridus* PIA MEMORIA *recolendus - congeſſit ei* cett. — — *Actum est in Traiecto in praeſentia Domini* PIAE RECORDATIONIS *Anſfridi Praeſulis*, *ſuique Praeſulatus anno ſecundo*, apud HEDAM p. 94. BERTA *nobilis* ſub Epiſcopo Trai. BENNONE ib. p. 119. a. 1050. (in MS. a. 1026.) *Ego*, inquit, *Berta* — *ſuggestione et exhortatione Domini glorioſi Epiſcopi Bennonis.* — — *Excommunicatus ſit* — *a Domino Papa Leone*, *et glorioſo Epiſcopo* PIAE MEMORIAE *Bennone* —. *Actum* — *ſub praeſentia memorati Epiſcopi.* Adde et aliam Chartam ſub Epiſcopo GODEBALDO a. 1118. ib. p. 152. *Factae ſunt autem hae traditiones* (1) *anno Dominicae incarn.* MCXVIII. *Indict.* XII. *quarto vero ordinationis anno* GOD. PIAE RECORDATIONIS *Epiſcopi.* — An ovum ovo ſimilius? His igitur Abbatis noſtri STEPHANI exemplum addatur. At vero eiusdem, de qua ago, Chartae argumentum ſive contextus alterum exhibet exemplum. Comes enim de ſuis ipſius Parentibus p. 123. locutus: *Florentius*, inquit, *cum* BONAE MEMORIAE *uxore ſua* GERTHRVDE. Atqui *Gertrudis*, nupta *Roberto Friſoni*, in Flandria tunc adhuc habitabat, et usque ad initium ſq. ſeculi fuit ſuperſtes, cuius et Charta a. 1094. exſtat apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. III. p. 20. Quod autem mireris, non ignoravit nec negavit ipſe V. A. HVYDECOPER, p. 485. in Chartis apud Dom. MABILLON. *de Re Diplom.* dari alia exempla, in quibus *bonae* vel *piae memoriae* elogium viventibus detur. Quae fortasſe hausta ex notis Viri D. VAN RIJN l. l. p. 126. (p. 101. 8°.) Et tamen pro huius Chartae falſitate argumentum hinc deſumſit, et in Charta a. 1162. infra in *Cod. Probb.* iterum urſit. Interim cf. quae ſcripſit Dom. DE VAINES *Dictionn. Diplom.* T. I. p. 542. ad tit. *d'Heureuſe Mémoire*, et not. ad *Chronic.* p. 61.

His igitur profligatis, videamus 4°. quae porro contra Chartae αὐθεντίας proferuntur ex verbis: *Huius* FLORENTII *filius* FVI *ego* QVARTVS *Theodericus.* Contra quae maxime omnium inſurgunt nonnulli, et quidem dupliciter. 1°. Abſurdum esſe dicunt, ut quis vivus ac ſuperſtes, non *esſe* ſe, ſed FVISSE *alicuius filium* perhibeat, quaſi iam mortuum. 2°. Hunc Theodericum non fuisſe huius nominis *quartum*, ſed omnino *quinctum.* Quemadmodum vero gravis haec poſterior esſe videtur obiectio, quamquam fortasſe facilis ſolvi; ita levis ac futilis est prior. Nam 1°. non ita ſemper in Chartis ſuas locutiones ad obrusſam exigebant ſcribae, quin aliquando minus accurate vel du-

(1) *Sic exſtat in Cod. MS. Tradit. Eccleſ. Maior. Pergam.* fol. m. XLIII.

A. 1083. durius loquerentur. Durius autem hoc dictum esse, non nego; dici non posd. 26. Iul. se, nego. 2°. Saepe observatum est, non vitiari nec pro falsis propterea habendas esse Chartas, quae hoc vel illo vitio, etiam graviore, laborant. 3°. Verum et hoc adverte. Reverane vox *fui* refertur ad *Theodericum?* nonne rectius dixeris, referri ad patrem iam mortuum *Florentium*. Huius *Florentii*, dudum iam mortui [a°. nempe 1061.] FVI ego filius. Non inquirendum, utrum satis accurate, sed sciendum, fuisse monachos vel notarios, sive scribas, qui haec scriptitarent, doctos saepe, sed saepe indoctos quoque. Sed confer praeterea VAN RIJN l. l. p. 125. qui hanc difficultatem satis discusfit. Quod ad alteram, τὸ *quartus;* concedo, *Theodericum* fuisse *quinctum* huius nominis. Sed tentemus explicationem, et videamus, quo fieri modo potuerit, ut *quartus* pro *quinctus* hic vel irrepserit, vel de industria per Abbatis *Stephani* Dictamen intrusum sit. Nam ex *ignorantia* profectum, ne credas. En Stemma Comitum!

Nunc rogo! Cur hac in Charta memoratur SIFRIDVS, frater Theoder. III. at contra omittitur THEODERICVS IV. Theoderici III. filius? immo cur, memoratis

ratis uxoribus reliquis, omittitur uxor *Sifridi?* An alia huius rei caussa, quam A. 1083.
quod hi, praesertim *Theodericus* IV. nulla *immunitatis* neve *pietatis* specimina d. 26. Iul.
exhibuerint? Notemus igitur hic non errorem, sed calliditatem Abbatis! qui Munificos Ecclesiae suae Donatores tantummodo exhibere satagens, *Theoderici* IV. memoriam, quia hic solus nihil dederat, obliteratam esse maluit, quasi nulli antea *Comites* fuissent, nisi donatores. Omissa igitur Theoderici *quarti* mentione impedivit callidus iste Abbas, quominus *Theodericus* V., quem adierat, animum induceret, posse se quoque, ad exemplum *Theoderici* maioris, supersedere donando. Omisso vero eius nomine debuit necessario huic Theoderico *quarti* nomen adscribi, ne fraus animadverteretur; praesertim quum *Genealogia* per se ipsa satis constaret, quoniam nostri Theoderici V. pater *Florentius*, etsi non directe, revera tamen patri suo *Theoderico* III. successerit, altero *Theoderico* a. 1049. sine liberis mortuo. Praeterea nondum erat tunc temporis in more, ut *primi*, *secundi*, *tertii* nomina tamquam Characteres distinctivi personarum adderentur, uti hodie fit; unde facile fucum facere potuit. His adde, quod *Theodericus* huius Chartae donator hoc a. 1083. admodum fuerit iuvenis, adcoque a clero id agente in re tam minuta obiter circumscribi facile potuerit; omne autem illud tempus, quod ab a. 1049. sub eius patre *Florentio*, ac deinde se puero, sub *Gertrude* Tutrice, sub *Roberto Frisone*, sub *Godefrido Gibboso* et *Episcopo Traiectino*, terrae invasoribus, praeterierat, multis turbis, bellis, armis, obnoxium fuerat. Concludo: *callide*, non *ex errore*, hic *quarti* nomen positum est. Verum invertamus paginam, et fingamus, hanc Chartam, prout iacet, et in Originali adhuc exstat, non esse genuinam, sed seriori tempore confictam: ac videamus, quo tunc evadat res? Et 1°. haec Charta fabricari iam debuisset ante annum 1200. siquidem nostri Chronici Scriptor, qui a. 1205. desiit, et plures ante annos res sui temporis gestas descripsit, ad hanc *Chartam* iisdem Chartae verbis ad a. 1083. p. 62. provocat. Ecquis vero fabricaverit? Hoc etiam certum. Nemo facile fuerit, nisi cuius res agebatur; vel cuius erat, ut bona Abbatiae Egmondanae validius confirmarentur. Atqui haec in neminem quadrare possunt nisi in Abbatem vel Monasterii Egmondani sodales. Hos autem, eorumve scribas, tam crassum errorem in tam recenti Genealogia Comitum, in Patruo Theoderici V. commisisse, quis credat? An Monachi Egmondani, qui tam accurate, teste Charta, norant, quid requireretur in *forma* ac *materia* eiusmodi Chartae, quae respondere deberet Characteri istius seculi XI.; illi, qui *primam* Chartae *lineam* pro more illius aevi literis vetustis uncialibus exarare norant; illi, qui annos *Regni Germ.*, qui *Abbatis* Epocham; qui *Indictionem*, qui *testes Nobiles* aliaque omnia tam religiose adiecerant, *Sigillumque*, non ex more sequentis aevi appenderant, sed, uti a. 1083. adhuc moris

erat,

A. 1083. d. 26. Iul. erat, ad imam Chartae partem affixerant: illi, qui in his omnibus tam sedulo caverant, ne quid praeter morem Chartae inesset: an hi, inquam, ignorassent suorum Comitum invicem subsecutorum seriem, ignorassent Theoderici V. patruum? praesertim quum rerum gestarum Annales domi et suis in Necrologiis ac Chronicis conservarent? Credat haec Iudaeus Apella! Vtrumcumque autem eligas, manifesto hinc constat, non ex errore *quarti* nomen pro *quincto* hanc in Chartam irrepsisse. De industria hoc igitur factum sit, quo nempe occultarent, *Theodericum* tertii Theoderici successorem nihil Egmondanis benigne donasse. Siluit hac de re VAN RIJN, quia in vetustis Editionibus ac Versionibus apud ALEIDIS, et in CHRON. M. *Belg.* nomen *quincti* substitutum est. Nec ursit, quod sciam, *Matthaeus*. Sed vidit DOVZA *Ann.* p. 492. cui ratio τοῦ *quarti* ferme suboluit.

Venio tandem ad ultimum scripulum huic Chartae obmotum, nempe *diras* et *imprecationes*. Has concoquere nullo potest modo vir D. ad STOK. I. D. bl. 494. „ Vooreerst, inquit, vindt men 'er den zelfden Vloek — Het welk by my aan- „ gezien wordt als onnatuurlijk, als afschuwelijk; en, zo 'er eenige andere re- „ denen van twijffeling bykomen, krachtig medewerkt, om zulk eenen Brief „ buiten alle geloof te stellen ". Splendida profecto verba! Eiusmodi Imprecationes, utcumque contra naturam horrendasque, in Clero fuisse frequentissimas; in Principibus vero secularibus minus sollemnes, satis certum est. Vnde admodum fit probabile, hanc Chartam, si non ab ipso Abbate, certe illo dictante esse compositam. At quis sanae Critices et Rei Diplom. gnarus hinc argumentum pro eius νοθείᾳ petat? Audiamus Doctissimum Auctorem DES VAINES *Dictionn. Diplom.* T. II. p. 24. tit. *Imprécations.* „ Cet usage devint plus „ commun dans les diplomes des Princes du 10e. Siecle. Tous les genres d'im- „ précations, excepté la menace de la deposition, se trouvent réunis dans le „ testament de Guillaume, Comte d'Auvergne & Duc d'Aquitaine, fondateur „ de Cluni. Les chartes privées de ce même temps n'en sont point dépourvues.
„ Dans *le* XIe. *Siecle*, les peines spirituelles, dont on menace les violateurs „ des privileges & des fondations furent si multipliées, & furent reproduites „ sous tant de formes, qu'il faudroit un volume pour en donner le détail. El- „ les sont communes à tous les Souverains, *à tous les Seigneurs*, & à toutes „ les personnes privées qui faisoient des chartes ". Addamus exempla. Beatrix Dom. de Putte, in quadam Charta Fundationis in HOYNCK VAN PAPENDR. *Anal. Belg.* T. III. P. 2. p. 40. *Iram et indignationem omnipot. Dei incurrat, et a liminibus Sancte Matris Ecclesiae extraneus efficiatur.* Vbi *in not.* docet Editor, alias etiam feminas illustres eadem usas esse formula apud MARTEN. *Coll. Ampl.* T. I. p. 12 et 18. Sed propius accedamus. Vsus est nostri Theoderici V. filius *Florentius* eisdem fere Imprecationis formulis in Chartis, a. 1108. et 1116.

nec

nec non et alter *Florentius* in Charta a. 1162. d. 28. Aug. Verum quum Vir A. 1083.
D. has Chartas aeque ſpurias cenſeat (vid. infra ad hos annos); reſpiciamus d. 26. Iul.
ſupra p. 55. ad huius Theoderici V. Proavum ARNVLFVM, cuius in Charta d. 5. Mart. 981. ſimiles habemus diras in Chartae contradictores vibratas. Add. ARNVLFI Flandr. Com. Chartam a. 939. ſupra p. 22. et Chartam prox. ſq. a. 1094. p. 141.

Quae praeterea contra hanc Chartam inſinuat V. D. ad STOK. D. I. bl. 494. ſq. nullius ſunt pretii, et per ſe corruunt. Quod autem ſupra dixi, ex more h. aevi Sigilla ipſis Chartis adhuc affixa fuiſſe, teſtem produco OLIV. VRED. *Sigill. Com. Flandr.* p. 7. qui ex *Archiv. S. Bertin. Audom.* profert ROBERTI *Com. Fland.* Chartam a. 1093. quam vidiſſe ſe teſtatur *cum Sigillo pergamenae affixo.* Qui itidem p. 9. docuit, *Balduinum* Com. qui anno praeeſſe 1112. coepit, primum contraria coepiſſe. *Balduinus*, inquit, *Sigillum non affixit membranae*, *ut omnes*, *ante eum*, *Comites*, *ſed appendit*; *quod ipſum caeteri*, *eum ſecuti Comites*, *hodieque imitantur*. Hic autem mos Sigilla Chartis affigendi duravit adhuc ſeculo XII. eoque medio paullatim invaluit conſuetudo ea ex vittis pergam., filis ſericis, aliiſque modis appendendi. Sed quid alienis teſtimoniis opus eſt. Vidi ipſe in Capitulo B. MARIAE Traiectenſi Chartas Epiſcoporum BVRCHARDI a. 1108. ANDREAE 1131. et HERMANNI a. 1155. et in Capitulo S. IOHANNIS ibid. Diploma CONRADI a. 1094. et BVRCHARDI a. 1105. quas ambas in Cod. Probb. alia de cauſſa ſiſto; quae omnes Sigilla ſua Chartis affixa habent. Sed propiora dabo ac domeſtica. Vidi in *Archivis primaevae Camerae Rationum Hollandiae* 5 Chartas iſtius etiam ſeculi, nempe a. 1143, 1147, 1156, 1162, 1175. quae omnes ad Egmondanam Abbatiam pertinent, et in quibus Sigilla Chartae pergamenae ſunt affixa; in his eminet FLORENTII III. Com. Hollandiae, de quo vide not. ad a. 1168. d. 27. Febr. ubi ad Sigillum, iſtius Chartae a. 1168. iam appenſum, (quum contra a. 1162. d. 28. Aug. adhuc membranae affixum eſſet) obſervavi, Epocham immutati iſtius moris noſtro in Belgio poſſe conſtitui intra annos 1162—1168. Id quod admodum congruit doctrinae IOH. MICH. HEINECCII Syntagm. Hiſtor. *de Sigillis* P. I. C. XVI. p. 170. ubi obſervat, ex *Imperatoribus* neminem ante ſeculum XII. *Sigillum penſile* uſurpaſſe; e Ducibus Principibusque *Henricum Leonem* anno 1154. uſum adhuc eſſe Sigillo *impreſſo*, HENRICVM vero eius filium, *appenſo.* At ſupra docui, *Balduinum* Comitem Flandriae a. 1112. *appenſo* uſum eſſe Sigillo. Vnde facile tranſire mos ille noſtram in terram potuit. De Sigillis cereis hactenus ſermonem eſſe, non eſt quod moneam. De bullis enim aureis, argenteis, plumbeiſque contrarium iam olim obtinuit. Quod vero adieci, non moris hoc aevo fuiſſe, ut notae numerales characteres eſſent diſtinctivi, non aliam accipi in ſen-

A. 1083. d. 26. Iul. tentiam volo, quam quod nondum eo fine in Chartis adhibebantur. Alioqui nihil insoliti habet eiusmodi recensio. Variis enim modis simplici hoc aevo sese circumscribebant Principes. Nostro admodum consonat Charta Balduini Com. Hann. a. 1185. apud D'OVTREMAN *Hist. de Valenc.* App. ad fol. 326. *Vnde* EGO *Balduinus Hainodiensis Comes*, QVINTVS *ab illo Balduino*, *qui Flandriam et Hainodium possedit*. Nec non ibid. in Charta a. 1086. ad fol. 425. *Balduinus dono Dei Comes.* — EGO *itaque Balduinus Comes*, *filius Balduini Flandrensis Monarchae*, *cuius pater*, *meus scilicet avus*, *Philippum Regem Franciae nutrivit.* Cf. MARTEN. *Collect. Ampl.* T. I. p. 962. Singularis admodum est enumeratio maiorum suorum, quam facit BALDVINVS Flandriae et Hannon. Comes a. 1195. apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. II. p. 981. *Notum sit*, *quod Balduinus Comes Hayn. Marchio* PRIMVS *Namurc. Balduini Comitis et Aelidis Comitissae Filius*, *qui ex parte eiusdem Matris suae*, et quae sequuntur plura. Eadem ratione a. 1116. Balduinus C. Flandr. inscribitur: EGO *Balduinus Dei gratia Flandrensium Comes* FILIVS *Roberti* II. *Marchionis et Clementiae Nobilis Comitissae.* Numquis vero per haec tempora ignorabat, cuius esset filius Balduinus? Ignorant genium seculi, qui ad talia offendunt. Et hinc nihil insoliti etiam in nostra hoc est, praesertim quum constet, Comites Hollandiae ita crebro fecisse. Sic infra a. 1162. d. 28. Aug. EGO *Florentius* TERTIVS *huius nominis.* Et a. 1174. d. 3. Oct. *Florentius Comes Holl.* DECIMVS, *filius Theoderici* NONI *Comitis.*

Observatio ad p. 119. de titulo: HOLTLANDENSIS COMES.

Ne quis miretur *Holtland* scribi, pro quo nunc *Holland*. Sic enim antiquitus fere semper. Ita *Gertrudis* huius *Theoderici* mater, Florentii vidua a GALBERTO *Gertrudi* coaevo scriptore in *Vit. B. Caroli Boni* §. 109. p. 204. vocatur *Comitissa Holdlandensis*. Et paullo post §. 111. ad a. 1070. *Robertus Friso*, huius Theoderici privignus, diserte audit *Comes Holdlandensis*. Ipsa regio, vel, ut olim pagus vocatur *Holtlant* in antiquissimo Bonorum Traiectens. Registro apud HED. p. 65. c. n. (*g*). Sed hac de re vid. EXCVRS. III. p. 48–53. Aliud notatu dignum occurrit, quod FVRMERII *Ann. Frisic.* L. IX. p. 153. verbis docebo: „ *Primum* nempe *hunc fuisse Theodericum*, qui nomen *Frisii* maioribus suis „ occupatum omisit, et *Comes Hollandiensis* audire voluit", vel, ut alibi p. 161. *antea usitatum fuisse sola nomina sine titulis apponere.* Vtrumque verum. Nam hi apud antiquos Scriptores vocantur *Frisiae* vel *Fresoniae Comites*, ne ipso qui-

Ameland
Ter Schelling
COM. Docum
OOSTER
Britenburg
Lidham Cl.
Harlinga
Leeuwarda
GOA
FRISIA inter
COM. WESTER
Florum et Lavicam
GOA
Stauria
Oostir Zee Castr.
Kuinre
Urck
Vollenhove
LACUS
FLEVUS
Campen
Embda
FRISIA
Groninga
ORIENTALIS
TRANSISALANIA
Zwol
Daventria
ZUTPHA
Zutphania
NIA
Doesburg Castr.
Eemsfurt
TRAIECTENSIS
GELRIA
Durostade
Arnhemum
Rhenus
Rhene
Wageninga
Thiela
Batenburg
Vahalis
Nieumagum
Mosa
Sylva ducis
Clivia
Rhenus
Vesalia
Mosa
Venloa
Hollandiam
HOLLAND.
Delft.
Communi olim nomine NOORD HOLLAND.
Scala X Miliarium her. Itiner.
5
10
24
25
53
52

quidem *Gerulfo* sec. IX. excepto. At circa haec tempora penitus invaluerat, A. 1083.
ut *Comites* a Regionibus, Castris et Territoriis, quibus praeerant, cognomen d. 26. Iul.
adipiscerentur, et sic *Gentile* quasi *nomen* obtinerent. Nam, etsi optime V. Ill. IVNG. *Com. Benthem.* L. II. c. 2. §. 8. contra ANT. MATTHAEVM et eius asseclas ostendit, hanc *a Castris et territoriis petitam denominationem* post seculum XI. medium non demum incepisse, sed iam a seculo IX. paullatim invaluisse: fundus tamen rei manet salvus, nempe, quod, mutato pristino more, quo *territorio* nomen a *Comite* venerat: e.g. *Comitatus Gerulfi*, *Theoderici*, *Egberti*; nunc versa vice nomen *Comiti* a *Territorio* vel Castro daretur; unde iam in Charta a. 1064. occurrit *Gerardus Comes* DE GELRE; quippe qui mos non paullatim, sed *penitus* hoc seculo XI. medio invaluit. Cf. MARQ. HERRGOTT. *Geneal. Dipl. Aug. Gent. Habsburg.* Tom. I. p. 108. n. 5. Praeterea, etsi etiam in contrarium nonnulla dantur exempla, observatu tamen dignum est, in hoc Diplomate, et alibi, Comites nostros sese non scripsisse primitus *Hollandiae Comites*, sed *Hollandenses*, vel *Hollandiensium*. Sic supra *Gertrudis* et *Robertus*. Sic in Charta a. 1156. Abbae Epternac. ANN. EGM. p. 30. *honorabili viro Theoderico Hollandensium Comiti*. Et Charta infra a. 1162. d. 28. Aug. *Florentius Hollandensis Comes*, quamquam in Chartae principio etiam se dicat: *Comes Hollandiae*. Idem de *Flandrensium Comitibus* observes in OLIV. VRED. *Sigill. Com.* p. 16, 17. Vtrumque postea promiscue invaluit. Quam in rem memorabilia sunt, quae infra exhibeo duo Theoderici VII. Sigilla in aes incisa, quorum unum perspicue exhibet ad a. 1199. *Theodricus Dei gratia* HOLLANDENSIVM *Comes*; alterum a. 1202. *Theodericus Dei grat...* HOLLANDIE *Comes*. Nomen tamen *Comitatus de Holland* Sec. XI. medio iam audiri coepit. Arg. Chart. a. 1064. in HEDA p. 130. A quo tempore *Hollandorum* invaluit mentio, quorum iam a. 1107. FREDERICVS Archiepisc. Hamburg. meminit in Charta, *qua quibusdam cis Rhenum commanentibus, qui dicuntur Hollandi*, loca quaedam inculta ac palustria in sua Dioecesi, in terris Bremensibus concedit; quam pluribus illustrat IO. EELKING, in Dissert. Histor. Iurid. Inaugur. *de Belgis sec.* XII. *in Germaniam advenis, variisque institutis atque iuribus ex eorum adventu ortis*. Goetting. a. 1776. 4°. p. 6–10. Exstat etiam haec Charta in MIERIS *Charterboek*, D. I. bl. 79.

N. XX.

A. 1094. CONRADVS Epiſcopus Traiectenſis donat Eccleſiae S. Iohannis in Traiecto Eccleſiam *Scorlam* cum quatuor eius Capellis.

A. 1094.

Ad Diplom. a. 1168. d. 27. Febr.

(Ex Originali, in Archivis Capitul. S. Ioann. Traiect.)

IN NOMINE SANCTE' ET INDIVIDVE' TRINITATIS ET GLORIOSE' SEMPERQVE UIRGINIS GENITRICIS DEI MARIE' ET BEATI IOHANNIS ET PRECVRSORIS DOMINI ET OMNIVM SANCTORVM. Notum ſit omnibus xpi fidelibus tam futuris quam pre'ſentibus · Qualiter ego CONRADVS traiectenſis ſedis Epyſcopus pro remedio anime' mee' beato iohanni et canonicis eius in TRAIECTO e'ccleſiam *Scorla* cum · IIII · appendiciis capellis conceſsi et in perpetuum poſſidendum tradidi; ut fructus eius ad neceſſarium veſtimentorum uſum habeant. De quatuor Capellis illis una *Berga* ſcilicet · *Matri* e'ccleſie' uicina est · tres alie' *Sudrekercha* · *Bernardeskercha* · *Aldenkercha* ultra aquam *richara* ſite' ſunt in uilla *ſcorlewalth*; Dimiſi autem eis omnino liberam a circatu · a cenſu · et ab

ab omni epyſcopali debito quod prius ſoluebat · Tantum ad ho- A. 1094.
norem dei et *Synodalis iustitie'* executionem archidiacono ſuum
detur ſeruitium · Et ut huius mee' traditionis auctoritas ſtabilis
ſemper et inconuulſa permaneat, hanc cartam fieri et ſigilli mei
impreſſione roborari precepi · Siquis autem eandem eccleſiam
a predictis fratribus unquam alienare vel ex his que' conceſſi
aliquid diminuere temptauerit · dei omnipotentis ira maneat ſu-
per eum · et odio et maledictione dignus non gaudeat neque
proficiat in ſuis operibus · Testes affuerunt idonei · clerici ·

Godeboldus prepoſitus ·
Luitbertus prepoſitus ·
Engelbertus prepoſitus ·
Lambertus prepoſitus ·
Tietbertus ·
Poppo ·
Rodolfus ·
Laici Wilelmus aduocatus.
Gerardus Comes de Mogontia.
Wichardus Comes ·
Giſebertus et frater eius Albero.
et multi alii.

Actum est hoc Anno Dominice' incarnationis M · XCIIII ·

A. 1094. Indictione · II · Regnante quarto HEINRICO imperatore Anno regni eius XXXVIII · Imperii · X · episcopatus domni Cuonradi · XVIII ·

* * *

Impressum membranae est Sigillum Episcopi ad imam partem paginae dextrae, sed aderat etiam in eius medio duplex vitta pergam., quae nihil habuit nec habuerat (1). His literis, CONRADVS DI G TRAIEGTENSIS EPS

(1) *Habuerat*] Quemadmodum in hac CONRADI Charta, ita etiam in proxima BVRCHARDI anni 1105. singulare hoc admodum esse, mecum agnoscent omnes, qui observaverint ex not. praeced. p. 137, 138. circa hoc tempus iam vacillare coepisse modum, Sigilla membranis affigendi. Immo vidi in Capitulo *S. Iohannis* Traiect. eiusdem *Conradi* Episc. Chartam a. 1085. (quam edidit W. HEDA p. 142.), cui iam appenderat Sigillum ex duplici vitta pergamena, quamquam temporis iniuria nunc periit. Dicamus igitur *Conradum* et *Burchardum* iam dubios haesisse, utrum eligerent. Verum quum BVRCHARDVS post a. 1105. iterum sine his vittis membranae affixerit Sigilla sua, credibile est, eum antiquo mori iterum inhaesisse. Idemque dicendum de Chartis Episcopi GODEFRIDI, quas vidi ann. a. 1163, 1169, 1176. quibus appendebant Sigilla ex vitta duplici, quum contra idem a. 1156. Sigillo *affixo* adhuc uteretur. Vnde epocha immutati moris apud *Episcopos* Trai. statui potest in GODEFRIDO a. 1156 — 1163. quemadmodum apud *Comites* Hollandiae in FLORENTIO III. intra a. 1162 — 1168.

N. XXI.

A. 1105. BVRCHARDVS Episcopus Traiectensis componit controversiam inter Ecclesias de *Slidrecht* et *Houweningen*.

A. 1105.

Ad Dipl. a. 1168. d. 27. Febr.

(Ex Originali, in Archivis Capituli S. Ioannis Traiect.)

✠ Deuiare a tramite iustitie' deo contrarium est · iusticiam sequi · rectum facere iudicium ' deo constat acceptissimum

mum esse. Notum sit ergo Christi fidelibus tam futuris quam A. 1105.
presentibus ' quod ego BVRCHARDVS Dei gratia Trai. Episc. controuersiam · que erat inter homines de *Schlidrecht* et illos de *hougninke*, quam rectius potui secundum ueritatem et iusticiam terminaui · et ad finem perduxi . controuersia autem hec erat ' Quod illi de Hougninke dicebant Ecclesiam suam *Botteskerke* vocatam matrem esse per se liberam et e'cclesie' de Schlidrecht non debere esse subditam; et illi de Schlidrecht affirmabant illam ad suam e'cclesiam pertinere · et omnia que' debet matri filia · e'cclesiam de hougninke · e'cclesie' de Schlidrecht debere persoluere; Auditi sunt utrique in presentia mea · et illi de hougninke prolata in medium carta quam dederat eis Conradus episcopus ' conati sunt per illam causam suam roborare ac defendere · Carta diligentissime perlecta est · sed quia *legitima non* erat ' recto iudicio prepositorum et omnium clericorum qui aderant ' repudiata est · et ita causa et ratio eorum de Schlidrecht preualuit · et uera et firma esse omnibus innotuit; Itaque decretum ac iuste iudicatum est; quod homines de hougninke e'cclesie' de Schlidrecht deberent subditi esse · Synodum ibi obseruare · e'cclesiam construere · Sepem atrii facere · et alia omnia ' que' debent filii matri e'cclesie' · Tamen concessi eis in sua e'cclesia scilicet Botteskerke ' missam audire · baptismum et sepulturam habere . sic tamen ut presbiter de Schlidrecht si uult cantet ibi · Si non uult .

ha-

A. 1105. habeat ibi presbiterum uicarium ſuum; Bannum autem epiſcopalem appoſui · et omnia que' feceram in hac cauſa rata et firma eſſe multis preſentibus clericis et laicis · epiſcopali banno precepi · Et ut in hac re nostri decreti auctoritas ſtabilis ſemper et inconuulſa permaneat' cartulam hanc inde conſcribi · et ſigilli nostri impreſſione roborari atque inſigniri iusſimus; Testes afſuerunt idonei tam clerici quam laici ·

Clerici' Rodulfus maioris eccleſie prepoſitus.
Herimannus S. Bonifacii prepoſitus ·
Godebaldus S. Iohannis prepoſitus ·
Engelbertus prepoſitus de eleste ·
Adalbertus capellanus epiſcopi ·
De ſancto Bonifacio · Razo · Dodo · Euerwacrus · Theodericus · Adalhardus ·
De ſancto petro · Sigbandus · Lantfridus ·
De ſancto Iohanne · Fredericus.
De ſancta MARIA · Rodulfus · Wezelo ·
Presbiteri Parochiani'
Hugo de Papendrecht.
Sigfridus de duplamunde ·
Franco de Herradeskerke ·
Engelfridus de Almiſuthe ·
Giſebertus de Wolfgersdike.

Euer-

Euerwocrus de Fornhe. A. 1103.

Rauengerus de Herdingfelde.

Adelhelmus de Riede;

Seruientes epiſcopi.

Otto Castellanus.

Galo Scultetus.

Ansfridus Scultetus de Muthen.

Wolfgerus Scultetus de Ameſtello.

De Traiecto.

Ansfridus.

Giſelbertus.

Abbo.

Lieferus.

Gelpradus.

Lantfridus.

Arnulfus.

Liberi homines.

Altgerus.

Wolbodo.

Aldrauen.

Euerwalo.

Heinricus.

Sileph.

Sibrandus.

A. 1105.

Fredebertus ·
Ico ·
Adeloldus ·
Euerboldus ·
Herebrandus ·
Isbodus ·

Actum est hoc anno dominice' incarnationis Millesimo c. v.
Indictione · XIII · Regnante Heinrico · IIII^co^. imperatore (1);

* * *

Affixum est Sigillum solitum Burchardi, quod ope schedulae pergamenae tegitur, habetque in perigraphe has literas: ✠ BVRCHARDUS D̄I GRĀ TRAIECTENSIS EPC..

Appendet etiam in media Charta duplex vitta pergamena; quod admodum singulare. Hoc BVRCHARDI nec non praecedens CONRADI Sigillum tabula aenea delineavit FR. VAN MIERIS opere Belg. *Beschrijv. der Bisschoplijke Munten en Zegelen van Utrecht*, Leid. 1726. Tab. II. n. 3 et 4.

(1) *Imperatore*] Hanc Chartam mutilam valde et ne pro dimidia quidem parte dedit BVCHEL. ad W. HED. *Hist. Epist. Trai.* p. 145, sq. Haec edendi mihi ratio est, quae iungatur cum altera, quam videsis not. (1) pag. 142.

N. XXII.

N. XXII.

FLORENTIVS II. Comes Hollandiae concedit nonnulla Privilegia Civibus *Heilegomensibus* (1). A. 1108. d. 13. Apr.

A. 1108. d. 13. Apr.

Ad Codic. Diplom. p. 130.

(MIERIS *Charterboek* D. I. bl. 80. ex 10. DE LEID. *Ann. Egm.* p. 19.)

In nomine Sanctae Trinitatis et individuae Vnitatis: ego FLORENTIVS, Dei gratia *Hollandiensis* Comes, reputans mecum incertos casus humanae fragilitatis decrevi iustis petitionibus

(1) Quae me moverit ratio, cur hanc Chartam denuo edam, consistit in eo, quod nuperrime hanc etiam Chartam furcillare sustinuit Doct. Editor STOKII D. I. bl. 492. sqq. cuius argumenta ne quem in errorem inducant, paucis refellere placebit. Argumenta, quibus usus est Vir D. huc redeunt:

1. Non solent nostri Comites *annos Indictionis* addere; nec congruit *Indictio*.
2. *Idibus Aprilis, quando Octavae Paschae celebrantur*, ortum est ex Impostoris imperitia. Nam *Octavae* incidunt in d. 12. Apr. non vero in d. 13. sive *Idus*.
3. Comes Abbate Adelardo praesente Sigilloque id confirmante vocat hunc *dilectissimum Deo et hominibus*.
4. Datum dicitur Privilegium *Civibus Heylegommensibus*; Interpres vero Vernaculus dedit *Ingezetenen van Heylo*.
5. Haec donatio vocatur *Testamentum*. Non vocari tamen potest *testamentum*, quo *nihil* penitus donatur.
6. Data dicitur Charta Egmondae in S. Petri Ecclesia.
7. Carpit Vir D. multa verba sine sensu, ut Viro D. videntur, posita.
8. Complectitur Diras, quas Comes suis posteris imprecatus esset.

En! Argumenta numero multa, pondere levia.

Diu autem dubitavi, an haec serio refutari mereantur. Vt vero sua Chartae constet integritas, paucis haec habete.

A. 1108. d. 13. Apr. nibus assensum praebere, ut divinam misericordiam in illo districto examine placabilem merear habere; quapropter notum sit omnibus Christi fidelibus tam praesentibus quam futuris, quod dul-

bete. Ad 1um. de *Indictione* Comitibus nostris non usurpata: respondeo, Viri Ill. partes fuisse, probare, non audacter censere. Quum autem nihil probet, quid refutatu opus est? Habetur supra in Charta a. 1083. *Indictio sexta*. Infra a. 1116. d. 16. Iul. *Indictio* VIIII. et a. 1156. apud MIERIS D. I. bl. 101. *Indictio quarta*. Infra a. 1162. d. 28. Aug. *Indictio* IX. Porro infra a. 1174. d. 3. Oct. *Indictio septima*, et a. 1198. N. II. *Indictio prima*. Cuiusmodi multa postmodum occurrent. An haec omnia falsa? Praeterea! cur Comites Hollandiae hoc seculo neglexissent id quod tunc moris erat. Quod autem non congruat *Indictio* huic anno, quum *prima* Indictio cadat in annum 1108. non vero *secunda!* Respondeo cum Doct. DOM DES VAINES *Dict. Diplom.* Voc. *Dates* T. I. p. 325. „ qu'on ne doit pas facilement soupçonner de faux les diplomes ou l'indiction ne convient „ pas avec les années de I. C. puisque „ tous les Savants, (*Muratori Antiq. Ital.* t. 3. Col. 50. *Gattola*, *Accessiones ad Hist. Casfinens.* p. 40.) „ conviennent, qu'il y a un grand „ nombre d'actes sinceres, dont l'indiction est fautive & très embarrassante ". Nec opus fortasse eo recurrere. Notum est, quam facilis in his librariorum lapsus. Ex lapsu autem descriptoris ad Chartae falsitatem quis conclusit unquam? Si produci aliquando Charta Originalis posset, fortasse omne dubium cessaret.

2. Impostoris imperitiae tribuit Vir Doctus, quod librariis imputari oportet, ut *Idus Aprilis octavis Paschatis* aequiparentur, siquidem *prid. Id. Apr.* scribi debuisset. Sed nec opus est in unius diei lapsu ad librarios recurrere. 'An credibile Chartarum Architectos ex ignorantia haec scriptitasse? quum constet in maxime genuinis Chartis saepe eiusmodi vitia inveniri. Audiatur in partes iam antea vocatus ac vocandus DES VAINES T. I. p. 374. „ Au reste, les „ dates pourroient être réellement fausses & la piece ou elle se trouvent, très „ authentique: il en est mille exemples qu'il feroit facile de conduire „ jusqu'à notre siecle même; il suffira „ d'en donner un que présente un acte „ des plus solemnels, c'est le diplome „ fameux du couronnement de Pétrarque au Capitole. Cet événement se „ passa le jour de Pâques 1308. & „ l'acte est daté, V°. *idus Aprilis*; il „ falloit mettre VI°. *Idus*, parceque „ c'etoit

dulcisſima interventione ATHALARDI Abbatis, Haecmunden- A. 1108. d. 13 Apr.
ſem eccleſiam digne regentis, cuius donatio ab antecesſoribus
nostris legitime ad nos perlata est, civibus *Heylegommen-*
ſibus

„ c'etoit le 8. d'Avril ". An ovum ovo ſimilius? Atqui hoc de Originali! Quanto igitur magis de hac Charta, quam deſcripſit DE LEIDIS, ex quo hausta est.

Ad 3. 4 et 6. nihil reſpondeo. His inhaerere pudet. Nihil enim ad rem; verba ſunt, et merum nihil.

Ad 5. de voce *testamentum*. In his ſimilibusque fallunt ſaepe ignotos! Non ignoravit ipſe Vir D. omnia acta, privilegia, contractus, omnesque in genere Chartas ac Conceſſiones, quae TESTIBVS *praeſentibus* fierent, *testamenta* vocari (Vid. DES VAINES in Voc. Add. MARTEN. *Thes. Anecd.* T. I. p. 93.), ac propterea ſicco pede transiit, negatque videlicet *Testamentum* posſe vocari eiusmodi diploma, in quo nihil datur. Nimirum perſtringit Vir D. verba: *quod pro ſepultura iniuste et immoderate magis ab eis extorquebatur quam debebatur — perdonamus, — ea conditione, ut decimam de omnibus fructibus — ſicut ubique iuste fit, ſine ullo malo ingenio perſolvant:* quaſi per haec minus daretur quam auferretur; quum contra immunitatem quamdam Comes de ſe largiatur, addita *conditione* de decimis ſolvendis, in qua forte antea refractarii fuerant. Rem ipſam de Sepulturae iure ad hanc Chartam explicat V. Cl. MATTH. *Ann. Egm.* p. 190.

7. Sine ſenſu poſita Viro D. p. 491. videntur verba: CVIVS *donatio Antecesſorum nostrorum ad nos perlata est.* Fac ita esſe! An propterea Charta ſpuria? Dictum nollem! Concedo dure dictum esſe, *cuius donatio —.* Videtur enim ſenſus postulare A QVO *donatio* ANTECESSORVM *nostrorum ad nos perlata est.* Verum Chartane propterea non genuina? Nonne contra magis credibile, ſi falſa foret, curaturos fuisſe falſarios, ne eiusmodi durae ac horridae locutiones Chartam vitiarent. Sed age explicemus verba! Voces: *cuius donatio*, accipi debent pro *donationis Charta*, ut ſatis vulgare. *Mea*, autem, *tua*, *cuius Charta* vel *donatio* aeque pasſive atque active exponi potest, *quae mihi*, *tibi*, *cui donata est ab antecesſoribus.* Est igitur Brachylogia ex ſtilo monachali petita, quae nonnihil a vernaculo trahit. Dictionis igitur falſitatem nego, duritiem non nego. Sed quid haec ad Chartae *notham*. Firmiora dare oportet, antequam Chartas ex Archivis depromtas fraudis ſuſpiceris. Actum alioquin est de fide Archivorum.

A. 1108. d. 13. Apr. *ſibus* illud ſtatutum, quod pro ſepultura iniuste et immoderate magis ab eis extorquebatur, quam debebatur, ab hac die praeſenti perdonamus, et deinceps in perpetuum perdonatum eſſe volumus ea conditione, ut decimam de omnibus fructibus, quos eorum terra protulerit, ſicut ubique iuste fit, ſine ullo malo ingenio perſolvant. Inſuper de pullis equarum, vaccarum, de gregibus ovium, porcorum, et anſerum, quod iure debent, adimpleant. Si quis vero, quod futurum non credimus, ſucceſſorum nostrorum vel Abbatum vel extraneorum hoc testamentum infringere, vel aliquo modo immutare voluerit, iram Dei et omnium Sanctorum incurrat, et hoc, quod nititur, nunquam perficere valeat, ſed cum Iuda traditore Domini et diabolo et angelis eius die iudicii, et cum his, quorum vermis non moritur, et ignis non extinguitur, partem poſſideat. Qui autem hoc nostrum [a] obſervaverint praeceptum, gloriam et honorem et benedictionem percipiant a Domino, et miſericordiam conſequantur, et gratiam inveniant in auxilio oportuno.

[a] *Nomine* Micr. *nostrum* margo de Leid.

Denique 8. *Irae* et *dirarum imprecatio* etiam Virum D. offenderunt. Egi ſupra p. 136. de hac Imprecationis formula, et ſimilem dedi ex Charta Originali, a. 1083. nihilque hoc ad Chartae νοθείαν facit.

En! habetis Viri D. argumenta levi, ut confido, brachio diſiecta. Longe fortius argumentum petere Vir D. potuiſſet, quod FLORENTIVS Holl. Comes, qui donator est, inter Chartae testes numeretur, quod monere non omiſit idem ad Chartam Originalem infra a. 1162. d. 28. Aug. At dicam quod res est. Lege praecedentia. *Duos homines* — *hoc ſacramentum*, i. e. hanc Imprecationis formulam, *in praeſentia omnium fecimus confirmare*, *deinde hanc Chartam*

tuno. Et ut ista nostrae [b] concesſionis auctoritas ſtabilis et inconvulſa permaneat omni tempore, duos probos homines WVLFARDVM et HERICONEM hoc ſacramentum in praeſentia omnium fecimus confirmare, deinde hanc chartam conſcribi [et] ſigillo nostro et dilectisſimi Deo [c] et hominibus ATHALARDI Abbatis praecepimus corroborari. A. 1108. d. 13. Apr.

Huius rei testes ſunt D. ATHALARDVS Abbas.

THRIEWINVS [d] Decanus.

BALTHICVS, ANDREAS, et tota Deo dilecta S. ADALBERTI congregatio.

Presbyteri ſeu Clerici.

REYNOLDVS.

WIBODO.

REMBRANDVS.

Laici FLORENTIVS *Hollandenſis Comes*, GALO et YSEBRANDVS fratres ipſius Abbatis.

DODO

[b] *Nostra* Mier. [c] *Deo Domino* Mier. [d] *Thierw.* Bockenb. *Thabin.* Fris. apud de Leid.

tam conſcribi. — Huius rei testes ſunt D. Athalardus Abbas — — Laici Florentius, etc. Spectat igitur haec *Testificatio* magis ad *iusiurandum* ſuper Imprecatione *in omnium praeſentia* factum. Additio autem *Laici* hoc tempore ex more erat. Vid. Chartam a. 1101. HED. *Hist. Ep. Trai.* p. 145. ubi *Layci Florentius Comes de Hollant*, *Henricus de Kuc.* — Neque ita abſurdum, ut, qui prius de ſe loqueretur, postea tertiam induat perſonam. Vidi in Archivis Capituli S. Mariae Traiect. Chartam Originalem Burchardi Epiſc. a. 1108. qui in initio EGO *Burchardus* —, in fine vero praefert *anno Epiſcopatus Domni Burchardi*. Sic et in aliis. A. 1138. EGO *Lietardus* — *Preſulatus domini Lietardi*. A. 1156. EGO *Godefrid.* — *Epiſcopatus Dom. God.*

A. 1108. d. 13 Apr.

DODO miles Comitis et THEODORICVS filius ipfius. VOLPARDVS et LVDOLFVS, et alii quamplures innumerabiles, et maxima pars populi illius Provinciae.

Actum est hoc publice in *Haecmunda* in Ecclefia beati Petri Apoftoli anno incarnationis Domini millefimo centefimo octavo, Indictione fecunda, Idibus Aprilis, quando octavae Pafchae celebrantur, regnante quinto HENRICO, anno Imperii fui tertio, BVRCHARDI Traiectenfis Ecclefiae Epifcopi anno Epifcopatus [e] fui nono, Domini ATHALARDI Abbatis anno fuo quarto fufcepti Paftoralis officii, in nomine Dei Amen.

[e] Mier. *Imperii*, fed in marg. Alii *Epifcopatus*.

N. XXIII.

A. 1116. d. 16. Iul.

FLORENTIVS II. Comes Hollandiae concedit civibus *Alcmarienfibus* immunitatem a tributo Sepulturae (1).

A. 1116. d. 16. Iul.

Ad Chronic. p. 67.

(MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 83. ex Libr. MS. Dom. I. van der Nyenburg. EIKELENBERG *befchr. van Alkmaar* bl. 112. et DE LEID. *Ann. Egm.* p. 20.)

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis. Ego FLORENTIVS Dei gratia Hollandenfium [a] Comes, reputans mecum incer-

[a] *Hollandenfis* Mier.

(1) Contra hanc etiam Chartam infurgit Vir Ill. HVYDEC. ad STOKE D. I. bl. 491. fqq. iisdem fere argumentis, quibus fupra a. 1108. p. 147. Quae fpecialia habet, ceteris miffis, fuis locis tangam; quae enim de mortuo a. 1112. Comite *Florentio* dicuntur, refutavi quantum opus erat, ad CHRONIC. p. 67. not. (100).

certos casus humanae fragilitatis decrevi, iustis petitionibus as- A. 1116. d. 16. Iul.
sensum prebere, ut divinam miserecordiam in illo districto examine placabilem merear habere. Quapropter notum sit omnibus tam presentibus quam futuris Christi fidelibus, quod dulcissima interventione bonae memoriae ADALLARDI Abbatis, Hecmundensem [b] Ecclesiam (2) digne regentis, cuius donatio ab antecessoribus nostris legitime ad nos perlata est, civibus Alcmariensibus illud statutum, quod pro sepultura iniuste et immoderate magis ab iis extorquebatur, quam debebatur, ab hac [c] die praesenti perdonamus, et deinceps in perpetuum per hanc Chartam perdonatum esse volumus, ea tamen [d] conditione, ut decimam de omnibus fructibus, quos eorum terra protulerit, sicut ubique iuste fit, sine ullo malo ingenio persolvant [e]. Insuper de pullis equarum, vaccarum, de gregibus ovium [f], porcorum, et anserum, quod iure [g] debeant, adimpleant, excepto quod in Chace [h] vigesimum manipulum fideliter reddant, quod pro

b *Tunc Ecmund.* Mier. c *Dabatur, adhuc* Elkel. et *perdonavimus.* Mier. *in perpetuo.* d *Perdonatos - ea tamen* Eikel. e *Solvant* Idem. f *Omnium* male Mier. g *Que iure* Eik. h *In Eathe* de Leid. p. 20.

(2) *Hecmund. Eccles.*] MIERIS p. 83. addidit, unde nescio, TVNC *Egm. Eccl.* Hinc sine causa argumentatur V. D. ad Chartae falsitatem. At non habet Editor primarius, unde sua MIERIS. Quod si summum vox *tunc* adiici debet: nihil hoc ad *vitium* Chartae. Eiusmodi enim formulam, *tunc*, *tunc temporis* de personis viventibus et praesentibus interdum addebatur. Vid. MABILLON. *de re Dipl.* p. 162. Et sic idem in *Annal. Bened.* T. V. p. 309. ubi signavit Chartam a. 1093. *Ego Hugo Episcopus* TVNC TEMPORIS, *et Cancellarius scripsi et subscripsi.* Quam tamen Chartam propterea nemo in dubium vocavit.

A. 1116. d. 16. Iul. pro gratia et non[i] pro iustitia iis concesſimus. Si quis vero, quod futurum non credimus, ſuccesſorum nostrorum, vel Abbatum vel extraneorum hoc testamentum infringere, vel aliquo modo immutare voluerit, iram Dei et omnium Sanctorum incurrat, et hoc, quod[k] nititur, nunquam perficere valeat, ſed cum Iuda traditore Domini, et diabolo et angelis eius in die iudicii et cum hiis, quorum vermis non morietur, et ignis non extinguitur, partem posſideat. Qui autem hoc nostrum conſervaverint[l] praeceptum, gloriam et honorem et benedictionem percipiant a Domino, et miſericordiam conſequantur, et gratiam inveniant in auxilio oportuno. Et ut istius nostrae concesſionis auctoritas ſtabilis et inconvulſa omni tempore permaneat, duos probos, homines, Embonem et Philgerum, hoc Sacramento in praeſentiam[m] omnium fecimus confirmare, deinde hanc Chartam conſcribi, et Sigillo nostro et dilectisſimi Deo nobisque ADALLARDI Abbatis praecepimus corroborari. Huic rei pro testimonio infuerunt[n] Dominus Abbas Adallardus.

Meinolfus[o].

Wlbodo.

Wi-

[i] *Nostra* Miec. [k] *Id quod* Eik. *De verme non morituro* omiſit Eik. [l] *Conſervaverit* Miec. [m] *Patnam* Eikel. *Embovem* ſupra Miec. [n] *Inſuerunt* Miec. [o] Multa in nominibus vitioſa ex Eikel. emendavi.

(3) *Sacramento confirm.*] Nomina confirmantium nudis nominibus poſita carpit V. D. Sed hoc ex more istius ſeculi, praeſertim ſi monachi S. Adalberti esſent. At! quid haec ad Chartae [illegible]? Haec ſunt quae praeter ea quae dedi p. 147. ſpeciatim contra hanc Chartam protulit V. D. Reliqua omnia, ipſo tacite conſentiente, tam egregie ſibi conſtant, et Characteri huius ſeculi

Wibrandus, Presbiteri. A. 1116. d. 16. Iul.

Laici Galo.

Luidolfus.

Burchardus.

Bertolfus.

Abbo, aliique quam plurimi.

Hanc etiam conditionis ſtabilitatem [p], hii, qui ſubter notantur ſuper reliquas ipſius Sancti Adalberti Sacramento confirmaverunt (3), nunquam deinceps in perpetuum [q] violandum, Thiedmer, Hera, Hereman, Gerthbrand, Thiedric, Hereman, Sibold, Thiedard, Sibold, Sigereb, Bono, Broeter, Sita, Thiedric, Bono, Reinold, Geldric, Vbbo, Redward, Galo, Agget, Gherard, Nanno, Walfrid, Thietger, Ekgehard, Etelgis, Hereman, Tilbrand, Walfrid, Wigerd, Entet, Nanno, Hereman, Reinert, Falco, Everger, Brocher, Bertold, Alnoch, Embo, Everhard, Sidi, Wibod, Etelmer, Nanno, Hetſel, Hildebrand, Sibold, Ama, Ebeko, Meinhard, Rainhard, Thiedric, Gerbrand, Wibrant,

[r]

Beier,

[p] *Conditionem ſtabilitam* Eik. [q] *Perpetuo* Miev. *Sala* Eikel. *Eala* Miev.

li ita reſpondent, ut nihil ſupra. Praeterea IOHANNES DE LEYDIS, qui ſcripſit *Annales Egmondanos* iuſſu vel rogatu *Nicolai de Adrichem*, qui a. 1477. Abbas Egmund. factus est (V. *Praef.* MATTH.), postquam ex Archivis priorem a. 1108. Chartam protulit, de hac Florentii Charta p. 20. ita addit: *Fecit et adhuc unam aliam donationem* etc.

A. 1116. d. 16. Iul. Beier, Heinko, Meintek, Everhard, Thiedric, Rainbold, Saxperter, Otger, Fretheric, Volpertus, Widrik, Havic, Herar, Gebat, Waszo, Luna, Wigerd, Ockeman, Berchot, Ivo, Adolf.

Actum est hoc publice apud ALCMERE in Ecclesia r Sancti Laurentii (4) martyris coram innumerabili multitudine ipsius patriae, anno Incarnationis Domini M°. C°. XVI°. Indictione VIIII. die XVII. Kalend. Aug. regnante V. HENRICO, XI. Imperii sui anno, GODEBOLDI s Traiectensis Ecclesiae anno Episcopatus sui III. Domini ADALLARDI Abbatis anno XII. suscepti pastoralis officii, in Dei nomine feliciter, Amen.

r *Ecclesiam* Miev. qui *martyris* paullo post omittit. s *Goudelboldi* Eikel. qui post *Trai.* addit *Episcopi.*

(4) *In Ecclesiam S. Laurentii*] Insinuat Vir D. p. 493. hanc *Ecclesiam* tunc nondum alibi *nuncupatam*. Exstiteritne? Tacet. Quid ad talia respondeas?

N. XXIV.

N. XXIV.

LAMBERTVS Episcopus Tornacensis restituit ECCLESIAE TRAIECTENSI possessionem Ecclesiae DE SISELE in Flandria prope Brugas (1). A. 1122.

A. 1122.

Ad Excurs. p. 168.

(Habetur in MIRAEI *Opp. Dipl.* Supplem. T. II. p. 963. nunc coll. cum antiquiss. MS. pergameno, cui titulus: *Codex Donat. Imperial. Traiect.* fol. XLV. vs.)

MIRAEVS l. l.	Cod. MS.
Col. a. l. 1 In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ego LAMBERVS Tornacensis ac Noviomensis Ecclesiae Dei gratia Episcopus.	Ego LAMBERTVS dei gratia tornacensis episcopus.
L. 8. legitima sua	sua legitima.
L. 9. in *Sysseele.*	in *Sisele.*

L. 14.

(1) Meminit huius Chartae HEDA p. 148. *Hic Episcopus recuperavit bona in Siselich alienata* a. MCXX. [l. MCXXII.] Quae quo melius intelligantur, conferri cum ea debet Charta *Godebaldi* Episc. Traiect. a. 1116. qua hanc *Ecclesiam Sanctae Mariae in Brugge, quae erat prius in Sissela Matri suae subiecta, communi assensu Capituli S. Martini* sibi vindicat; constituitque, debere illius Praepositum eligi e gremio Canonicorum Cathedralis Vltraiectinae, eumdemque Praepositum iure suo conferre Praebendas in sua Ecclesia vacantes, quam rei summam exhibet FOPPENS. Editor *Opp: Dipl.* MIRAEI T. II. p. 961.

A. 1122.

L. 14. meos saepe super	meos fratres.
L. 19. Remfridum hui. ini. her.	reinfridum heredem huius iniurie'.
L. 20. Cononis Romanae Ecclesiae Legati	cardinalis.
L. 23. Cononis Legati	CONONIS.
L. 26. Dominus Legatus	cardinalis.
L. 27. in praesenti	mihi presentj.
Col. b. l. 5. Canonicis	concanonicis.
L. 14. Ludovico	LOTHOWICO.
L. 19. S. Rodbodi Archid.	S. Rotbertj archidiaconj.
L. 21. S. Walkeri thes.	S. Walcharij thesaurarij.
L. 22. S. Theodorici	S. Teodericj.
L. 23. S. Tidberti	S. Thibertj.
L. 24. S. Henrici	S. Heinricj.
L. 25. S. Lidberti	S. Libertj.
L. 32. S. Thancranni	S. Thancmarj.
L. 33. S. Almalrici	S. Amalrici.
	S. Hunradi decanj.
L. 35. S. Folcardi Decani	S. Fulcardi decanj.
S. Sigabodi.	
S. Erambaldi.	
S. Gotelonis.	
S. Balduini.	
S. Riperti.	

N. XXV.

„ Inſtrumentum ſuper reſtitutione Eccleſiae in *Siſele*, quae nunc A. 1124. „ est eccleſia beatae Mariae in Brugis ".

A. 1124.

Ad Excurs. p. 168.

(Ex Codic. MS. *Donat. Imper. Mai. Eccles. Traiect.* fol. L x I.)

In nomine ſancte et indiuidue trinitatis et beate dei genitricis marie. Notum ſit omnibus fidelibus tam preſentibus quam futuris quia precepto · GODEBALDI uenerabilis epiſcopi et communi conſilio prioratus ſui LVTHARDVS prepoſitus eccleſiam que est in SISELA cum ſuis appendicijs diu iniuste et per ſurreptionem a ſuo capite alienatam ad proprios vſus fratrum requiſiuit. Quam annuente deo et manifestata iusticia attestante ſub testimonio probalium (*ſic*) perſonarum in Tornacenſi ſynodo priſtino Honori ſuo reformari fecit · vt autem indisſolubili pacis uinculo ſupradicta posſesſio ſancte congregationi beati Martini perpetuo ſtabiliretur · eccleſia ſancte marie *in Brugge* que erat prius *in ſiſela* matri ſue ſubiecta communi asſenſu Capituli ſancti Martini libertati est asſignata et tradita quam libertatem qualicumque ratione prius

A. 1124. prius confirmauerat apoſtolica auctoritas. Est autem huius traditionis talis conditio. — (1).

Siquando canonici eiusdem eccleſie ſancte Marie priuentur ſuo prepoſito · vnus ex eis cum asſenſu ſuorum confratrum *Traiectum* ueniens in *Capitulo Sancti Martini*, prepoſitum ſibi dari orabit · quem decanus et fratres communiter ſucceſſione perpetua omni reſpectu · epiſcopi et maioris prepoſiti excluſo tamquam ſuper propria et ſpeciali posſesſione ſua prouidebunt et illius electioni tradent. Statutum est etiam in Capitulo ut idem frater Bruggenſis donec expectatione prepoſiti ſui pendebit communi prouidentia fratrum procuretur. Tradito autem ſibi prepoſito ei tantum adhereat etiam ſi neceſſe fuerit · ſumptum in repatriando ſufficientem ab eodem ſuſcipiat. Preterea ad maiores concordie unitatem uiſum est fratribus pium et honestum · vt quandocumque aliquis fratrum illorum huc uenerit more clauſtrali ſe habeat · chorum frequentet et obedientiam decano tamquam ceteri ſeruet. Quia igitur ſic et vnita et incorporata huic eccleſie illa · quotienscumque aliquis ex istis uel illis fratribus obierit vtriusque obitus utrique congregationi denuntietur · vt triceſimus dies *depoſitionis eius* · et anniuerſarius uigilijs orationibus psalmis et misſis ſtatutis rite celebretur. Vt autem hec rata et inconuulſa maneant communi asſenſu fratrum iusſa

(1) *Conditio*] In margine Cod. MS. habentur: *Hec est confirmatio apoſtolica facta per dominum calixtum papam iuncta huic inſtrumento publico.*

iussa est hec carta conscribi · et sigilli sui impressione firmari · A. 1124.
vt siquis voluerit dissipare · anathemati perpetue dampnationis subiaceat.

Tradita est anno incarnationis dominice · M° · C° · XX · . . . (2) indictione ij° · anno uero secundo episcopatus God.

Huius rei testes fuerunt Hij traiecten̄ · ecclesie Lidbertus decanus ·

Altetus · Theodericus archidyaconus ·

Luthardus prepositus ·

Hugo ·

Luzo ·

Hardbertus ·

Blidgerus ·

Gelmarus ·

Baldricus et ceteri fratres.

Rodbertus tornacensis archidyaconus ·

Bertulfus Brugensis prepositus ·

Helyas decanus ·

Litera ·

Blitro ·

Balduinus ·

N. XXVI.

(2) Reliqui anni legi non potuerunt sed docet *indict.* ij°. scribendum esse in Orig., teste margine Cod. MS. MCXXIIII.

N. XXVI.

A. 1135. d. 1. Aug. LOTHARIVS Rex Germ. frater PETRONELLAE Comitissae Holland. Privilegia confert Monasterio *Lutteringeburg*, ex quo Moniales RIJNSBVRG in HOLLANDIAM translatae sunt.

A. 1135. d. 1. Aug.

Ad Chronic. p. 83. (33).

(Ex vetusto Diplomatario MSS. depromto ab ECCARD. in SCHEID. *Origg. Gulph.* T. II. p. 524. Probb. L. VI.)

In nomine Sancte et individue Trinitatis. LOTHARIVS divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Sicut pro augmentando religionis cultu nova inchoare salutiferum est; ita non minoris apud Deum meriti est, inchoata antiquitus, sed neglecta, in melius mutare et ordinare, eorumque redintegrationi vigilem curam adhibere. Cumque hunc consulendi affectum omnibus debeamus ecclesiis, specialius tamen et familiarius eas amplecti nos oportet, quas provida *Parentum nostrorum* devotio ad hoc plantavit et Deo obtulit, ut sue suorumque heredum saluti proficeret. Hunc itaque circumspectionis ocu-

(1) *Alibi*] Nempe *Rijnsburgi*, *in Hollandia*. Sic verba CHRONIC. p. 83. ad a. 1133. *Sanctimoniales de Saxonia* LVTTERLINGEBVRCH, *faciente Comitissa* PETRONILLA RENESBVRCH *adductae sunt*; quibus ex verbis cum hoc Lotharii R. Diplomate comparatis satis patet origo Abbatiae Rijnsburgensis ex Saxonia repetunda, quae eo translata per Petronellam Comitiss. Holland. ope Regis Lotharii, fratris sui uterini.

(2) *Levitate earum*] Laudatur prima Rijnsburgensium Monialium institutio, et satis haec laudabilis fuisse videtur. Sed servo omnes Abbatiae Rijnsburg. Chartas, quas si consulueris, imprimis quae iussu Romani Pontificis Monasterii reformationem, et Regularum instaurationem identidem spectant, dicendum erit, a primis Institutis postea ad-

oculum Ecclesie nostre in *Luttere* a Proavis nostris fundate, accommodantes, *ablatis inde Sanctimonialibus et* ALIBI (1) *locatis*, monasticam ibi vitam pro concilio religiosorum nostrorum ordinavimus. Que videlicet *Sanctimoniales*, licet ab initio ibi posite fuerint; ex consilio tamen prudentium et bonorum satius visum est, *eas removeri et aliorsum transferri*, quia ex levitate earum (2) non parum religio et res ecclesie illius dilapse et minute erant. Predictum itaque locum monastice religioni fouentes [lege *vouentes*], monachos ibi in perpetuum sub singulari tramite [i. e. *regula*] Deo servire decreuimus: A. 1135. d. 1. Aug.

— — —

— — — Signum Domini LOTHARII tertii Romanorum Imperatoris inuictissimi.

CONRADVS vice ADELBERTI Archicancellarii recognoui.

Acta Kal. Aug. MCXXXV. Indictione XIII. regni Regis LOTHARII X. Imperii tertio, in *Neuenberg* in Christi nomine feliciter Amen.

N. XXVII.

admodum descivisse. Huc potissimum pertinent *Statuta et Ordinationes Abbatiae Rijnsburg.* iussu Papae, factae per Iacobum Decanum Eccles. Colleg. S. Pancratii Castri te Voirne, d. 6. Apr. a. 1454. confirmatae iussu sedis Apost. d. 11. Sept. a. 1500. ut omnes in posterum de incomposita harum Monialium vita querelae cessent. Nec non *nova statuta Abbatiae* de eligendo Capellano, de recipiendis hospitibus atque amicis, de egressu et ambulationibus Monialium, de laeto novarum ingressu, etc. composita iussu Papae d. 5. Mart. a. 1499. et promulgata d. 11. Sept. a. 1500. Quae ad illustrandas res nostras edere aliquando animus est.

N. XXVII.

A. 1150. LAVRETTA Comitisſa Alostana Abbatiae S. Michaëlis Antverpiae benefacit.

A. 1150.

Ad Excurs. VII. p. 261.

(Ex Originali, in Archivis Abbatiae S. Michaëlis Antverpiae ex Capſa 1 x. n. 9. (1).

IN NOMINE SANCTE ET INDIUIDUE TRINITATIS. Quia omnipotenti deo plurimum placere cognouimus · ut labores ſibi ſeruientium beneficijs ſuſtententur fidelium ' ego LAVRETTA (2) pia deuotione commonita · una cum filio meo · THEODERICO · dedimus in elemoſinam ſingulis annis iure perpetuo absque contradictione · et omni pando · fratribus ſancti michaelis in *antwerpia* decem arbores alneos in ſilua que' *coninces forest* dicitur . quales ibidem elegerint · et · ad opus piſcationis ſue' habiles eſſe perſpexerint · Dedi etiam predictis fratribus in elemoſinam · pro remedio anime' mee' et · omnium parentum meorum · et · pro anima donni *sic* *ywaini* mariti mei die decimo post mortem ipſius uectigal et · conductum liberum de omni-

(1) Habetur haec etiam ſcripto conſignata in S. Michaëlis Abbatia Antverpiae *Volum. Pergam.* T. I. n. 95. cuiusmodi ſi bene memini VIII. Volumina elegantisſime pergameno deſcripta illic proſtant: quorum pervolvendorum mihi copiam ab Illustriss. ac Rever. Dom. Abbate beneſice concesſam, gratus agnosco.

(2) *Lauretta*] Fuit haec *Lauretta* filia Theoderici Com. Flandr., nupſitque *Iwano* Alostenſi, quocum a patre accepit *Waſiam* et Truncinium; quae tamen una cum Alosto, *Theoderico* Iwani

omnibus propriis rebus illorum apud *Rypelmundo*' et · liberum A. 1150.
introitum et exitum per omnem terram que' tunc iuris mei erat ſine exactione ad refugium · et · ſaluationem nutricationum ſuarum ' et omnium rerum ſpecialiter ad ipſos pertinentium ' et hec ſedulo coram hominibus meis apud *Rypelmundo* illis tradidi et · ſigilli mei impreſſione confirmari precepi · et · hij testes qui interfuerunt ·

Iordanus de beuerne ·

Willelmus de Bonlara ·

Balduinus de Leide (3) ·

Giſelbertus breuiator ·

Erardus · Wiricus · Balduinus Tribunus de melceſe ·

Acta ſunt autem hec *Rypelmundo* anno dominice incarnacionis . milleſimo centeſimo quinquageſimo · epacta PRIMA · (4) ·

* * *

Appendebat Sigillum rotundum magnum ſubrubri coloris in cauda duplici coriacea, et circumpoſita erant haec verba elegantis ſcripturae literis:

✠ SIGILLVM LAVRETE FILIE TEODERICI COMITIS.

N. XXVIII.

Iwani et Laurettae filio defuncto, venerunt ad Philippum Com. Flandr. Laurettae fratrem. VRED. *Sigill. Com.* p. 20.

(3) *Balduinus de Leide*] Habuit procul dubio hic *Balduinus de Leide* in *Waſia* ſive IV. *Officiis* Feudum, ex quo huius *Laurettae* Alostanae Comitisſae *Theoderici* C. Flandriae filiae vaſallus erat. Niſi ad aliam familiam ſpectasſe credas.

(4) *Prima*] Docet haec *Epacta prima* annum ex ſtilo Franceico computari, qui ex nostro foret annus 1151.

N. XXVIII.

A. 1155. HERMANNVS Episcopus Traiectensis Canonicis *S. Mariae* ac Parochianis de *Lopike* benefacit (1).

A. 1155.

Ad Chronic. p. 92. a.

(Ex supremo Consilio, quod *Mechliniae* est, in Sacculo Litis, No. 2297, spectantis ad *Inquilinos de Lopickerwaert*. Vidimus originale.)

In nomine domini nostri ihesu christi Ego HERMANNVS dei gratia episcopus Traiecteñ notum facio tam presentibus quam futuris quomodo tum pro amore dei tum pro petitione fratrum nostrorum canonicorum uidl. de *sancta Maria*[a] parrochianis de *lobeke* subuenerimus, et ad conseruationem terre eorum nouo eos · aquarum decursu[b] quem lingua eorum *wetteringa* uocant iuuerimus. Cum enim antiquus eorum aqueductus · quem tempore predecessoris nostri dñis CONRADI episcopi a dñi de *hauekesdreht* GERARDO uidl. et FRIDERICO[c] filio eius · XV *mansis*

MATTH. *de Iure Glad.* p. 119. haec vitiose. *a In ecclesia sancta Mariae.* *b Deductu* et *Weteringe.* *c Freder.*

(1) Dedi hanc Chartam eiusque descriptionem, prout exstabat in suprema Curia Mechliniensi; at postea Originalem videndi facultas mihi facta est. Habetur autem integra, Sigillo rotundo albicante, in *Archivis Capituli S. Mariae Traiect.* Caps. Q. lin. 7. n. 2. Docemur ex eadem factas iam hoc esse seculo constitutiones super agris his Lopicanis, quamquam Catalogus Aggerum Praefectorum, (vulgo *Dijkgraven van den Lopikkerwaard*), quem nobis contexuit industria Viri Cons. I. VAN DE WATER, *Placaatboek van Utrecht* D. II. bl. 120. demum ordiatur ab HENRICO ROVERO, anno 1287. nisi forte dicas, hic respici ad tempus Comitum Holl., qui primum hunc *Roverum* constituit.

fis coemerant minus eis sufficeret et propter nimium terre' circuitum aquas tardius effunderet[d], egerunt cum iuniore FRIDERICO[e] ut duas quartas partes mansi quas *uirtele* uocant in *pulsebroch* ab ipso emerent · ut per eas[f] aquarum suarum decursum usque in flumen[g] quod *isle* uocant breuius et terre' sue' utilius dirigerent, et tam ueteris quam noui aque'ductus aquam tanto citius quanto brevius in flumen *islam* effunderent[h]. Has autem quas prediximus duas *uirtele* · et omnem iusticiam earum ipse nobis *fridericus* astantibus fidelibus resignauit · et nos eas nobis resignatas ecclesie' *beate' Marie'* · et parrochianis de *lobeke* in proprietatem cum *omni iusticia* perpetuo iure concessimus. ita ut in hac prebitione[i] nostra nemo eis aliquando aliquam iniuriam faciat · et nullus[k] hos eorum aqueductus a terminis eorum usque flumen *Islam* preter coniuratos[l] quos *heimrat* (2) uocant obstruere aliquo uallo · uel aliquo modo *piscationis* uel sportulis presumat. Dedimus eis preterea potestatem in aggere fluminis *Isle* A. 1155.

d Desunt *et propter nim. terre circ. aquas tard. effunderet.* e *Minore fred.* f *Et per eas.* g *Deductum in flumen.* h *Aquae effunderentur.* i *Donatione.* k *nec ullus.* l *iuratos.*

(2) *Heimrat*] Notate mecum antiquitatem vocis Belgicae *Heimrat*, et eius Synonymum *coniurati*, vel ut in Charta a. 1275. apud MATTH. *de Iure Glad.* p. 520. qui et hanc Chartam profert p. 119. *iurati*, *qui dicuntur Heemradi*; nec non antiquitatem Praefecturae Aggerum, quibus curandis iam hoc feculo magistratus ille peculiaris praefectus fuit, quorum erat, *ibid.* in alia Charta, ius dicere *secundum legem*, *ius*, *et consuetudinem magnae Insulae*. Hi Heemradii suas habuerunt Praefecturas, sive *Chomarchias*, in his *Delflandiam*, cuius aggeribus tuendis qui praeerant, iam a. 1290. a Comite facultatem nacti sunt *faciendi Choras* (*om Keuren te maken*) apud MIERIS D. I. bl. 509.

A. 1155. *Isle* fodere [m] et conſtruere nouum exitum aquarum quem *Slaſe* uocant. Vt autem hec rata et inconuulſa eis permaneant banno nostro firmauimus · et ſuper hoc paginam hanc inpresſione ſigilli nostri conſignauimus. Acta autem ſunt hec *traiecti* in domo nostra anno dominice' incarnationis · M^{mo} · C^{mo} · L^{mo} · V^{to} · imperante FRIDERICO · anno regni eius · IIII^{to} · imperii · I^{o} · anno epiſcopatus nostri · V^{to} · his de clero testibus ·

Godefrido maioris eccleſie prepoſito ·
Accelino eiusdem eccleſie decano ·
Andrea ſancti petri prepoſito ·
Baldvvino ſancte' marie' pp^{o} ·
Engeberto archidiacono ·
Hermanno ſancti ſaluatoris decano ·
Hermanno ſancti petri decano ·
Conrado ſancti iohannis decano ·
Rodolfo ſancte' marie' decano ·
Eucrardo capellano ·

His liberis testibus ·

Alardo de vviſenthurst.
Winemaro de tideham ·
Teoderico de altena ·
HVGONE BVTERO [n] (3) ·

Mini-

m *Fundum fodere.* n *Budero.*

(3) *Hugone Butero*] Ex familia illustri de Arkel, de quo vid. not. *Chronic.* p. 92. ubi vocatur *fortisſimus Teutonicorum Militum.*

Ministerialibus testibus. A. 1155.

Alberone.
Teoderico.
Gerardo.
Ottone castellano.
Wernero Sculteto.
Giselberto marscalco.
Lubberto capellario.
Vlrico.
Meinzone.

* * *

Impressum imae membranae est Sigillum rotundum albidum, his literis:

✠ HERIMANN9 DEI GRATIA
TRAIECTEN EP̄C.

Habetur in MIERIS *Bisschoppel. Zegel.* Tab. III. n. 2.

A. 1161.

N. XXIX.

EVGENIVS III. Papa donat ac confirmat Ecclefiae S. Michaëlis, quae Antverpiae est, omnia bona et privilegia, in his etiam posfesfiones in *Santvliet*, *Orderen*, etc. et *piscationem Hontemuden* (1).

Sedit intra a. 1138 - 1161.

Ad Excurs. VII. p. 104, 135.

(Ex SANDERI *Chorographia facra Brabantiae* Tom. I. p. 101. Ed. Hag. a. 1726.)

EVGENIVS Epifcopus fervus fervorum Dei, dilecto filio *Emelino* Abbati Ecclefiae f. Michaëlis de Antverpia eiusque fatribus tam praefentibus quam futuris regularem vitam eligentibus, follicita nos oportet confideratione profpicere. -- -- -- De quatuor grangiis pariter vobis decimas concesferunt, fub annuo redditu, videlicet 12. fextárerum forenfis menfurae, quatuor filiginis, quatuor ordei, et quatuor avenae, quae omnia et alia in eodem privilegio rationaliter ftatuta funt, rata et inconcusfa manere cenfemus. Praeterea quascumque posfesfiones, quaecumque bona in praefentiarum iuste et canonice posfidetis, aut in

f. *fextariorum.*

(1) *Hontemuden*] Nomen *Hontemuden* procul dubio oritur ex *Honta* fluvio, et *muda*, nunc *munda*, i. e. oftium, os, five fluvii exitus, quemadmodum a fluvio *duble* vel *dupla*, fupra p. 144. *duplamunde*. Cf. not. ad EXCVRS. VII. p. 104. Locus ille non amplius exftat; fed quum Abbatia S. Michaëlis hic fuam habuerit *piscationem*, fciscitatus Rever. Abbatem,

in futurum concesſione Pontificum, largitione Regum, vel A. 1161.
Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis iustis modis Deo propitio poteritis adipisci, firma vobis vestrisque ſuccesſoribus, et illibata permaneant. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. *Santſlit*, terram *Orderen*, Curtem, quae dicitur *Parve*, Curtem *Osſele*, Curtem *Haga*, Curtem *Elſten*, Curtem *Alterle*, Curtem *Marxblas*, PISCATIONEM HVNTEMVDEN cum mancipiis et Pascuis, et nemoribus et manſuris. De nutrimentis autem vestrorum animalium, ſeu de incultis terris nullus omnino hominum Clericus, aut Laicus decimas a vobis praeſumat exigere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praeſatum locum temere perturbare, aut eius posſesſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione, et ſustentatione concesſa ſunt uſibus omnimodis profutura: ſalva ſedis Apoſtolicae auctoritate, et Dioeceſani Epiſcopi Canonica iustitia. Si qua ergo in futurum Eccleſiastica, ſaecularisve perſona hanc nostrae conſtitutionis paginam ſciens contra eam venire temptaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque ſui dignitate careat, reamque ſe divi-

batem, ab eo reſponſum tuli: olim Abbatiam ex adverſus pagum den *Agger*, prope *Osſendrecht*, habuisſe *piscationem*, ibidemque ſe haud dubitare, *Hontemudam* quaeri oportere. Quibus confirmantur, quae dixi ad EXCVRS. VII. C. IV. ſub FLORENTIO V.

A. 1161. divino iudicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, et a ſacratisſimo corpore ac ſanguine Dei et Domini nostri Ieſu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictae ultioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſervantibus, ſit pax Domini nostri Ieſu Christi, quam hic fructu bonae actionis percipiant, et apud diſtrictum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

N. XXX.

A. 1162. d. 28. Aug. FLORENTIVS III. Comes Hollandiae reſtituit *Abbati* et Conventui *Egmundenſi* Eccleſiam *Flardingam*.

A. 1162. d. 28. Aug.

Ad Chronic. p. 110. (82). et *ad Cod. Dipl.* p. 133, 137, ſqq.

(Ex Originali, in Archivis Camerae antiquae Rationum Holland. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 108.)

IN NOMINE DEI OMNIPOTENTIS NOTUM ESSE VOLO TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS CHRISTI FIDELIBUS QUOD EGO FLORENTIUS TERTIUS HUIUS NOMINIS DEI BENEFICIO COMES HOLLANDIE· conſiderans inſtabiles mundiales caſus et abhorrens futuros peccatorum cruciatus decreui iustis petitionibus benigne annuere· et ut [a] anime' mee' in futuro conſultum ſit, pauperum christi iniuriis ſubuenire· Flexus igitur pia petitione venerabilis abbatis Wicboldi, ekmun-

[a] Vitioſe haec ſeqq. MIERIS, a ab.

ekmundensis [b] e'cclesie' et fratrum suorum · e'cclesiam *Flardinge.* que' temporibus patris mej THEODERICI quasi hereditario iure capellano eius prouenisse et ad eius successores per subsequentia tempora pertinere [c] falso dicebatur · libere possidendam [d]. pro amore dei et reuerentia sanctorum eius reconsignaui [e] Sancto adalberto · coram principibus terre' mee' · pro remedio peccatorum meorum · et ut patri meo indulgeatur [f] quicquid super hoc iniquo seductus consilio deliquit · Itaque auctoritate dei et omnium sanctorum et mej · confirmo · quatenus [g] predictam e'cclesiam cum uniuersa decimatione inter fluuium *madlinge* et riuulum *thurlede.* quj uocatur *harga.* cum omnibus attinentiis suis · tam in prediis quam in mancipiis · sicut a comite ARNOLDO tradita est sancto adalberto. et a THEODERICO comite confirmata. libere et absque ullius contradictione in perpetuum possideat · Si quis uero nostrorum uel extraneorum hanc libertatem e'cclesie' consilio uel [h] manu sacrilega infringere attemptauerit. iram dei et omnium sanctorum incurrat. cassato effectu peruerse' uoluntatis. et cum iuda traditore et Sathana et angelis eius in die iudicij. ubi uermis non moritur. et ignis non extinguitur. partem possideat · Qui autem nostre' [i] confirmationis · nostre' tuitionis fidelis confirmator pauperum spiritu misertus e'ecclesiam eorum quam ego

A. 1162. d. 28. Aug.

b *Hecmund.* c *Pertinere debere.* d *Possidendam sicut a Comite Arnoldo tradita est.* e *Resignavi.* f *Indulgeatur* g Quae sequuntur, longe aliter; *quatenus tam praedictam ecclesiam, quam et quaecumque bona praedecessores mei Hecmundensi Ecclesiae contulerunt, vel quaecunque intra concreverunt, simul etiam quae eidem ex donatione fidelium accreverunt, nec non quae inte emerunt abbates quaeque inte acquisiture sunt, libere possidens teneat.* Sequitur porro: *Si quis vero ---.* h Desunt *consilio vel.* i Deest *nostrae.*

A. 1162. d. 28. Aug. ego predecesſores meos imitando ſublimare[k] decerno ſublimauerit' beatitudinem pauperum ſpiritu[l] et miſericordium[m] accipiat a domino in tempore oportuno. Vt autem he'c parentum meorum et mea conceſſio inconuulſa duret in euum' preſentem paginam ſigillo meo roborari feci publice in eccleſia ſancti[n] adalberti ekmonde.

Huius rei testes fuerunt. Domnus Wicboldus abbas.
Lydulfus prior.
Frithericus. Wlbodo. et tota deo[o] dilecta ſancti Adalberti congregatio.
Presbiteri. Hugo de Scie. et Ambroſius de Saxnem.
Laici[p]. Robertus frater Comitis[q].
Theodericus perſin.
Hugo de teilinge.
Isbrand de Harlem. et fratres eius. Gerard malot et Meinzo.
Simon Gala.
Albrecht baniart.
Dodo aduocatus. et fratres eius. theodericus. beruuoldus. et uuerenboldus.
Wilhelm de forenholta.
Theodericus de ſcotan.

Od-

k *Incitando ſublevare.* l Deest *Spiritu.* m *Miſericordiam.* n Deest *Sancti.* o *Dei.*
p Male adſuta voci *Laici* ſunt; *beatae memoriae Florentius Hollandienſis Comes.* q *Et frater eius Robbertus.* Porro multa, in nominibus vitioſa, reſtituta nunc ſunt.

Odger de Risuuic · A. 1162. d. 28. Aug.

Alard oue ·

Bertolfus dapifer ·

Frethelif ·

Maurin ·

Ekbrecht caluus ·

Lydolf de utgest ·

Stephanus ·

Adalard ·

Vastrad de Rinnighem ·

Isbrand freſo ·

Isbrant ethelig ·

De friſonibus · Geltet filius etherich. Athelgir · Ello · et Herco frater eius · Aliique plurimj ·

Actum est hoc Quinto Kl. Septembris [r] publice in ekmunda [s] in e'cclefia beati PETRI apoſtoli · ſanctique confesſoris christi adalbertj · anno incarnationis dominice' · M° · C° · LXIJ° · Indictione decima [t] · Regnante glorioſo imperatore FRITHERICO · Anno regni eius · XI° · GODEFRIDI traiectenſis epiſcopi anno VIJ° · anno primo promotionis domni [v] WICBOLDI abbatis · et matrimonii nostri quo ſororem regis Scotie' ade (sic) [x] duxi

[r] Desunt Q. Kl. Sept. Sed habentur infra post *uxorem*. [s] *Hemunda*. [t] *Indict.* IX. [v] Deest *Domni*. [x] Deest *Adae*; et male ſcribitur in autographo *Ade* pro Adam.

A. 1162. d. 28. Aug. xi uxorem · Regnante domino nostro Iesu christo · cui est honor et gloria · amen.

* * *

Chartae elegantissimae scripturae ad imam paginam affixum est Sigillum, de quo vid. pag. 137. et ad a. 1168.

Vindiciae Chartae FLORENTII III. a. 1162. d. 28. Aug.

Huius Chartae authentiam, hactenus a nemine in dubium vocatam, invasit et multis criminationibus in eam congestis oneravit illustr. Editor CHRONICI STOKEANI D. I. bl. 495. Dixisse ad illa sufficeret, hanc Chartam adhuc in Originali elegantissimis conscriptam literis conservari in Publicis Hollandiae Archivis. Quod uti hactenus me latuit, ita procul dubio etiam latuerit Virum Illustrem, non commissurum, spero, alioquin, ut tot scommata in probam Chartam congereret. Spes autem affulget, fore, ut aliquando ad decus et honorem nostrae regionis haec Charta cum aliis multis huius aevi Diplomatibus in aes incisa in lucem proferatur. Ne quid tamen dubii lectoris animo relinquatur, dabo primo verba et modum scribendi Viri D. I. l., deinde ad ea paucis respondebo. Sic scribit:

„ Op geen' hoogeren prijs schat ik den Brief van Florens III. waarby hy, „ den 28. Aug. 1162. de Kerk van Vlaardingen zou geschonken hebben aan „ de Kerke van Egmond: zie Charterb. p. 108. Daar noemt hy zich in het „ hoofd: *Ego Florentius*, TERTIVS HVIVS NOMINIS, *Dei beneficio Comes Hollandiae.* En vervolgends onder de getuigen: BEATAE MEMORIAE „ *Florentius Hollandiensis Comes.* Zo, zeg ik, noemt hy zich zelven. Want „ dat hy zelf de spreeker is, blijkt uit de Tijdmerken, daar hy zegt: *Anno* „ *primo promotionis W. Abbatis, et* MATRIMONII NOSTRI, *quo Sororem* „ *Regis Scotiae duxi uxorem.* Men vindt 'er, zaakelijk, de zelfde Vervloeking, als in de bovengemelden van Diederik V. en Florens II. Men vindt „ 'er, even als in dien van 1108. alle de Moniken van Egmond genoemd, *tota* „ *Deo dilecta S. Adalberti congregatio.* En gy kunt 'er noch meer vinden ".

Agit nempe Diploma de *restitutione*, non vero de *donatione* (sed hoc leviusculum est, et transeat!) Ecclesiae *Flardingensis*, quam Ecclesiam olim Comes ARNVL-

ARNULFUS (vid. CHRONIC. p. 38.) Egmundae Abbatiae erat largitus, sed quam THEODERICUS, pater huius FLORENTII, iniuste donaverat *Thiedboldo*, Capellano suo, fortasse in remunerationem praestitae operae, in bonorum permutatione, facta a. 1156. inter GERARDUM Abbatem Epternacensem, ingentium bonorum a S. Willibrordo his in terris possessorum heredem, et inter THEODERICUM Comitem Holland., cui permutationi interfuerat *Thiedboldus* ille, et ex qua Abbas inter alia multa Comiti resignaverat Ecclesiam hanc *Flardingae*. Vid. Chartas in MIERIS Charterb. D. I. bl. 102. Verum hoc Donum, Thiedboldo exhibitum, huius Theoderici filius *Florentius*, aliter erga Egmondanos animatus, vocat *violenter magis quam iuste* traditum, et in gratiam Egmundanae Abbatiae nunc declarat, *patrem suum in hoc errasse*, *quod Capellano suo* hanc *tradiderat*. Haec gestae rei summa est. Videamus, quae signa νοθείας pro more suo Vir. D. in illa invenerit. *Prima* eius obiectio, si ita vocare liceat, est, quod Florentius se *tertium huius nominis Dei beneficio Com. Holl.* appellat. Quae obiectio, post ea, quae dixi p. 129. sqq. et 138. seriam confutationem non meretur. *Altera* est, formula BEATAE MEMORIAE de *Flor. Comite* adhuc superstite. Quod ex pietatis affectu profectum esse, supra docui p. 132. sq. Verum non exstant haec *beatae memoriae* et de FLORENTIO *teste* verba in Originali Charta, unde corruit tota obiectio. Alioqui pro me iam respondisset Doct. Editor *der* HANDVESTEN *van Vlaardingen* bl. 378. (*i*) fol. a. 1772. *Tertiam* obiectionem Viro D. suppeditat *Imprecationis* formula; quam supra p. 136. abunde repuli. Ignoravit Vir D. huius seculi mores et Chartarum stilum. Si enim Chartae cum Regum, tum Episcoporum, Abbatum, et Comitum, imprimis Episc. Traiectinorum et Com. Flandrensium, quae eiusmodi Diras complectuntur, omnes censendae essent spuriae: actum foret de tota historia ex Diplomatibus eruenda. De Episc. Traiect. vid. exemplum supra p. 141. Singularis admodum est *quarta* obiectio, quod inter testes nempe ponatur *tota Deo dilecta S. Adalberti congregatio*, cui refutandae impar sum; quia vim eius non intelligo, nec quid ad Chartae νοθείαν faciat, video. Numquid etiam ex verbis *Matrimonii nostri* petere Vir D. voluerit, nescio. Res vera est. Vid. CHRONIC. ad h. a. Videtur FLORENTIUS his nuptiis admodum delectatus, quod harum memoriam literis perennare voluerit. Ita autem saepe in Chartis Epochae ac res memorabiles posteritatis memoriae commendantur. Sic WILHELMUS II. Rex et Comes a. 1254. dedit Chartam, MIERIS D. I. bl. 282. *Datum in Castris in depopulatione Westfrisiae — —*. In Tabulis Pacis inter HENRICUM Ducem Lothar. et Com. DE LOON, signatur: *Actum A. D. 1197. Henrico Duce iter versus Ierusalem arripiente*, DU MONT *Corps Dipl.* T. I. P. I. p. 121. Nec non Charta Canoni-

A. 1162. d. 28 Aug.

A. 1162. d. 28. Aug. corum in Wezlaria, *Acta sunt hec anno incarn. Dom.* MCCXIIII. — *discordantibus inter se Friderico Romanorum Rege et Ottone ab Imperio deposito*, apud GVDEN. *Cod. Dipl.* T. I. p. 431. Alia exempla, quae Historicas eiusmodi Epochas complectuntur, videri possunt in egregio scripto: *Nouveau Traité de Diplomatique* Tom. V. p. 553. Aliud tamen singulare in hac Charta obtinet, nempe vitiosa vocis ADE scriptura pro *Adam*. Integram vocem omisit editio MIERISII. Nec tamen eiusmodi scribarum errores Chartas afficiunt. In literis *Concambii* inter Comitem Holl. et Abbatem Epternac. a. 1156. apud MIERIS l. l. D. I. bl. 102. quae itidem in Antiqua Camera Rationum Hollandiae Originalis exstat, et a me visa est, statim prima in fronte occurrit crassum hoc scribae vitium: *IN NOMINE SANCTE ET INDIUIDUJUJE TRINITATIS.* Ad illustrandam hanc nostram Chartam nonnulla dedit D. Editor HANDVEST. *van Vlaarding.* l. l. bl. 375. sqq. qui tamen bl. 379. (2) errat, quando ADAM negat *sororem* Regis Scotorum fuisse. Vid. not. ad CHRONIC. EGM. p. 109. Fuit tunc temporis Rex Scotiae MILCOLVMBVS IV. *Adae* frater. Quod ad ROBERTVM, fratrem Florentii Com. Holl., qui inter testes occurrit; fuit is frater Comitis *naturalis*. Vid. ANN. EGM. C. XXI. p. 24. Is hoc tempore *Praeses Kennemariae* fuisse videtur, et iccirco Chartae donationi Egmondae interfuit.

A. 1164. d. 3. Oct. PHILIPPVS Comes Flandriae — — —.

A. 1164. d. 3. Oct. (1).

(1) Male ad h. diem excitavi in *Chronic.* p. 183. b. Spectat ad d. 3 Oct. a. 1174. ubi videsis.

N. XXXI.

N. XXXI.

FREDERICVS Imperator German. arbitrium et controversiarum compositionem instituit inter GODEFRIDVM Episcop. Traiectensem, et FLORENTIVM Comit. Hollandiae, super possessione et administratione *Frisiae Orientalis*, nomine *Oostergo* et *Westergo* cognitae (1). A. 1165.

A. 1165.

Ad Chronic. p. 111, sqq. et ad *Excurs.* VIII. *de Comitatu Frisiae Oriental.*

(Ex Codic. pergam. MS. *Donation. Imperial. Eccles. Maior. Trai.* fol. LXIX. collata cum W. HEDAE *Histor. Episc. Trai.* p. 171. et alio Cod. MS. fol. LXXXIV. vs. penes Vir. Clar. P. BONDAM. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 111. Habent alii, de quibus ad CHRON. p. 111. b.)

In nomine S. et individuae Trinitatis, FREDERICVS divina favente clementia Imp. Rom. et semper Augustus. Controversie,

(1) Diplomatum, quotquot supersunt, omnium, quae huius *Orientalis Frisiae* possessionem hinc *Episcopis* Traiect., illinc *Comitibus* Holland. vindicant, recensum dedi in EXCVRS. VIII. ubi observavi, huic Frederici Imp. arbitrio, et inde secutae Comitatus communioni acceptum referri oportere id, quod de ingressu per *Sudermudam* seriores enarrant, atque explicant, perinde ac si istud ab antiquissimis iam temporibus ita obtinuisset, et hinc ius quoddam Frisiis competiisset admittendi vel recusandi hos Frisiae Dominos, nisi constituto modo intrarent. Quum nihil hic de iure Frisonum caveatur, sed de modo, quo bona illa in commune possiderent, administrarent, et *Comitem* communi nomine constituerent, *qui illorum* absentium *vices gerat*, et *bannum et potestatem iudicandi a manu Imperatoris accipiat*. Multum in eiusmodi rebus valet *temporum distinctio*.

A. 1165. fic [a], quae fententia vel concordia fopiuntur, ratio fuggerit, ut fcriptis et testificationibus defignentur, ne forte diuturnitate temporum [b] discordia recidiva refurgat et habeat fecutura [c] posteritas, quid de ftatu praecedentium, fraudibus malignantium convenienter opponat. Ea propter controverfiam [d], quae inter GODEFRIDVM venerabilem Traiectenfem Epifcopum, et FLORENTIVM Comitem *Hollandiae de Comitatu Frifonum agitabatur*, nos de confilio Curiae et fidelium eorum [e] concorditer decidentes, eosque favorabili amicitia reconciliantes, dignum duximus, ut univerfus tenor concordiae defcriberetur [f], quemadmodum fubnixa videntur [g]. Statuimus igitur, ut aequè participent de [h] praedicto *Comitatu Frifonum*, *Epifcopus* videlicet et *Comes*, et neuter eorum maiorem [i] habeat in hoc *Comitatu* commodum vel proficuum: ambo concorditer eligent fibi *Comitem*, qui vices eorum gerat in praedicto Comitatu, qui praefentatus ab eis Domino Imp bannum et potestatem iudicandi a manu Domni [k] Imp. accipiat; [l] et iuramentum praeftabit, quod pro dilectione, vel odio, vel pro argento, vel auro, vel alicuius rei gratia in praedicto Comitatu neutri faciet [m] iniuriam, nec unius magis promovebit commodum et [n] proficuum, quam alterius. *Epifcopus* etiam [o] et *Comes* ordinabunt de utilitate electi Comitis eorum in praedicto Comitatu. Quod fi ipfi concor-

f. meorum.

a H E D. *controverfiarum*. b Al. MS. *epifcopis pro temp.* c Al. MS. *fecura*. d Hed. *controverfias*. e Hed. *nostrorum*. Al. MS. *meorum*. f Al. MS. *defcribatur*. g Hed. *videtur*. h Ex Hed. *de*. i Hed. *alio manus*. k Hed. *Domini*. l Al. MS. *accipiat*, m Hed. *faciat*. n Hed. *aut*. Al. MS. *vel*. o Al. MS. abest *etiam*.

corditer *Comitem* eligere non poterunt [p], Dominus Imp. pro con- A. 1165.
filio fuo Comitem eliget, et illi dabit Bannum, et ordinabit de fua utilitate. Si vero displicebit Epifcopo, vel Comiti, vel utrique [q], *Epifcopus et Comes*, quem, vel ipfi elegerint, vel quem Imperator eis dederit, mutare [r] posfunt eum, quando voluerint. Cum vero intrandi in praedictum *Comitatum*, et iudicandi *Maii* tempus advenerit, *Epifcopus* videlicet et *Comes Hollandiae* fimul intrabunt, uterque cum xxx militibus, vel fi forte in maiori vel minori numero militum convenerint, et postquam intraverint, aeque divident omnes redditus curtium [s] ad Comitatum pertinentium, et omnia commoda et emolumenta, quae de *Comitatu* vel de *Iudiciis Comitatus* provenerint [t]: aequaliter [u] impartientur damna et defectus Comitatus, et feparatim uterque in hospitio fuo faciet expenfas pro voluntate fua: communi quoque confenfu et dono investiture [v] locabunt et ordinabunt officia fua. Vterque autem pro libito [w] fuo accipiet fibi *Advocatum*, communibus tamen negociis idoneum. Si autem *Advocatus* Epifcopi *Comiti* displicuerit, ad nutum Comitis *Epifcopus* illum deponet, et fubftituet alium qui *Comiti* placeat. Si vero *Advocatus* Comitis *Epifcopo* displicuerit, deponet eum *Comes*, et alium qui placeat [x] *Epifcopo* fubftituet. Ab introitu amborum *Epifcopi* videlicet et *Comitis*, exercebit *Comes* eorum *Iudicia*

et

p Al. MS. *poterint.* q Al. MS. *vel uterque quem-eligunt.* Defunt meo Cod. *Epifc. et.* r Al. MS. *imitare.* s Hed. *redit. curtilium.* t Hed. *vel Ind. Com. perven.* u Hed. addit *quoque.* v Hed. *investituras,* w Hed. *libitu.* x Hed. *placet.*

A. 1165. *et iustitias Comitatus*, donec peragantur VIII. feptimanae. Infra has octo feptimanas *Epifcopus* non exercebit aliqua Synodalia vel Ecclefiastica Iudicia. Transacto autem hoc fpatio, *Comes Hollandiae*, fi vult, exire poterit, et fi vult, remaneat ad negocia fi qua funt[y] plenius peragenda: et *Epifcopus* fimiliter remaneat ad *Ecclefiastica iudicia* facienda, ambo autem in Maio debent intrare, ut expeditis fecularibus[z] negociis et Iudiciis, *Synodalia* quoque negocia ante incommoditatem hyemis valeant promoveri. Verùm fi alter eorum, *Epifcopus* videlicet et *Comes*, *commonitus ab altero*, *vel in fervitio Imp. vel alterius Domini fui*, *vel gravi infirmitate* occupatus, vel qualibet inevitabili caufa detentus, vel pro voluntate fua *Comitatum* non intraverit, mittet condictam militiam, vel quantam[a] tunc oportunitas temporis exigit, et ipfi inter fe convenerint, et aequalem portionem accipiet, et ficut fupra dictum est, omnia fimul bona et mala partientur. Si verò neuter eorum Comitatum intrare poterit, vel communi confenfu intrare vitaverint[b], mittent *Comitem* fuum ad *exercenda iudicia Comitatus*, et cum illo mittent milites, quotquot voluerint, vel nuncios. Et quicquid fuper fumptus illorum refiduum fuerit, aequaliter divident inter fe. Praeterea *Comes Hollandiae* iuvabit *Epifcopum* per Werram vel obfidionem, quam cum ipfo faciet, vel per querimoniam recuperare castrum *Bintheim*[c]. Et fi

y Hed. *fi quae funt.* z Hed *fingularibus.* a Al. MS. *quantum et accipient.* b Al. MS. *vitantur.* c Hed. et Al. MS. *Benthem.*

ſi quocunque modo illud recuperaverit, concedet illud Comiti A. 1165. in feudum [d] ſalva uniuscuiusque iustitia. Et Epiſcopus habebit in eodem castro domum et [e] Cappellam, et granarium, et coquinam, et ponet in eodem Castro [f] unum *liberum hominem* ſuum [g], et *duos miniſteriales* ſuos, et libere ingredietur et egredietur, quando voluerit. *Comes* autem habebit omnem munitionem et fortitudinem Castri, et iuvabit inde [h] Epiſcopum. Si autem *Epiſcopus* Werram habuerit cum aliquo amico vel homine *Comitis*, contra quem *Comes* ſalvo honore ſuo *Epiſcopum* iuvare non potest, dabit Castrum in poteſtatem Epiſcopi, ut habeat illud quamdiu Werra duraverit, accepta tamen ſecuritate, ut finita Werra ei reſtituat. Vt autem univerſam concordiam *Epiſcopus* et *Comes* perpetuo teneant et obſervent, fide data in manu nostra firmiter compromiſerunt. Et nos ad maiorem huius concordiae firmitatem ſub obtentu gratiae nostrae, et ſub poena quingentarum marcarum argenti eis iniunximus omni tempore obſervandam. Caeterum ſi alter ipſorum hanc concordiam violaverit [i], et commonitus ab altero, infra XII. hebdomadas non emendaverit, *nos Comitem, qui bannum a nobis habet*, in praeſentiam nostram vocabimus, et ab ipſo et [k] ab aliis ſex boni testimonii viris, tribus videlicet ex parte *Epiſcopi*, et tribus ex parte *Comitis*, quos ad hoc eligemus, quis in huius violatione con-

d Al. MS. *feodum.* e Abest Al. MS. *et.* f Hed. deest *Castro.* g Al. MS. deest *ſuum*, ſed *egred. et ingr.* h Al. MS. *tum.* i Al. MS. *violaverint.* k Hed. deest *et.*

A. 1165. concordiae reus sit, investigabimus. Hii septem iurabunt, quod bona fide veritatem dicent. Qui autem ab hijs septem viris, vel, si discordes fuerint, a maiori parte reus esse censebitur, quingentas Marcas argenti infra[l] xx. hebdomadas Camerae nostrae persolvet, et reatum suum digne emendabit[m].

l Hed. *intra*. m Addit Hed. Datum Anno MCLXVI.

N. XXXII.

PAX HEEDENSEANA,

A. 1168. d. 27. Febr. Sive CHIROGRAPHVM (1) de feudo Zeelandiae *inter Scheld et Heedensee*, inter PHILIPPVM Flandriae, et FLORENTIVM III. Hollandiae Comites.

A. 1167. d. 27. Febr. (2)

Ad Chronic. p. 118. sqq. et *Excurs.* p. 119, 168, 203, 251. sqq. 277. etc.

(Ex Originali, in Archivis Ecclesiae Sancti Donatiani Brugis.)

PHILIPPVS comes Flandriae, FLORENTIVS comes Hollandiae tam futuris quam praesentibus in perpetuum. Ex culpa *F. Comitis Hollandiae* orta est discordia (3) inter me et ipsum, quae in tantum excrevit, quod omnis terra, quam de me in feo-

(1) *Pactum Pacis*] Quid hoc aevo *Chirographum*, et quae eius sit vis atque auctoritas, dicam post *Vindicias ius Chartae*. Omisi hic antiquam scripturam, imprimis *ἐν τῷ ae.* Vide TABVL. III. ad p. 193.

(2) Dedi hanc Chartam ad annum 1168. qui ex Stilo Francico usque ad Paschatis Festum currit sub nota a. 1167. Referri autem ad hunc a. 1168. debere, satis ea docebunt, quae dedi in not. ad CHRONIC. p. 115, 118, 119.

(3) *Discordia*] Integrum Pactum docet, quantis in angustiis versatus sit

feodo [a] tenebat, iudicio Baronum meorum, videlicet Parium ipſius Comitis Hollandiae, ei abiudicata fuit, cuius interceſſores et mediatores pater meus Comes TH. [b] et frater meus MATHEVS Comes Boloniae, Comes DE GELRE, et Comes DE CLEVE, ad hunc finem rem perduxerunt [c], quod eum per Conventiones, quae ſubſcriptae ſunt, mecum compoſuerunt, quas idcirco dignum duximus [d] cedulae praeſenti inſcribere, ne in poſterum deleantur oblivione. Sunt autem hae conventiones (4). A. 1168. d. 27. Febr.

I. Quicumque *opſides* inter SCELD et HIDDENEZE [e] accepti fuerint, *Brugis* ſub cuſtodia Comitis *Flandriae* erunt, nec aliquem eorum Comiti *Hollandiae* per fideiiusſionem reddet [f], niſi voluerit.

II. Nullum vero duellum inter homines praedictae terrae, niſi *Brugis*, fiet.

III. Quicquid pecuniae in terra praefata acquiſitum fuerit, inter COMITES [g] aeque dividetur.

IV. Si quis autem pro exceſſu ſuo hereditatem vel terram ſuam

a Martene *feodum*. b In MS. est tantum TH., uti et ſupra PH. pro *Philippo*, et F. pro *Florentio*. Erant enim noti Principes. Mart. *Matthaeus*, etiam infra. c Mart. *prosexerunt rem*. d Mart. *diximus*. e Mart. *vis. i. Sceled et Hedinezie*. f Mart. *fideiuss. reddent*. g Mart. *Comitem*.

ſit Comes Florentius, quando his conditionibus asſenſerit; imprimis vero, quod ob *Discordiam* hic memoratam coactus fuerit, Sigillo ſuo vocem *Discordia* inſcribere. De re ipſa conſule WAGENAR. *Hist. Patr.* D. II. bl. 250. ſqq.

(4) *Conventiones*] Secutus ſum diſtinctiones, quas dedit Vir D. P. PAVLVS Diſſ. ſaepe laud. p. 32. et MIER. D. I. bl. 112. ex Editione MARTENEA.

A. 1168. d. 27. Febr. ſuam perdiderit, aeque inter ſe Comites partientur, vel ad proficuum eorum per utrumque [b] locabitur (5).

V. Nec minus Comes Hollandiae et Homines univerſae terrae ipſius, pacem firmam et integram ſervabunt absque dolo omnibus *hominibus* Comitis *Flandriae*.

VI. De quacumque terra *Comitis Hollandiae* ſpoliati fuerint homines *Comitis Flandriae*, inhabitantes eam primam praedam ſolvent, ſpoliatoremque [i] de terra expellent. Si autem eum non expulerint, quicquid ſpoliator postea rapinae vel mali fecerit, totum ſolverit.

VII. Qui autem expulſum receperit, ut dictum est, quicquid postea praedator forefecerit, poenam et dampnum pro eo ſubibit.

VIII. Si homines praedicti ſolvere noluerint, *Comes Hollandiae* pro eis ſolvet.

IX. Si cuiquam rapina imputata fuerit, et ille negaverit; qualiter terminetur, ſub arbitrio *Comitum* erit. Quod ſi terminare non poterint [k], ſex perſonae probatae et ſpectatae in veritate

b Mart. *utrimque*. i Mart. abest -*que*. Et mox *eum*. k Mart. *poterunt*.

(5) *Locabitur*] „ Talis redituum, „ Iurisd. etc. diviſio istis temporibus „ non adeo erat incognita, quam aliquis opinatus est [intellige Editorem STORKII]. Habes e. c. pactum „ concordiae inter eundem Comitem „ Florentium III. et Godefridum, epiſcopum Traiectenſem, medio Imperatore Friderico initum, continens „ ſimilem fere Oostergoae et Westergoae inter ſe diviſionem: vide „ HEDAM p. 171. et MIERIS I. Deel „ bl. 110." Sic P. PAVLVS Disſert. laud. p. 33.

te ex utraque parte Comitum eligentur, quarum iudicio, fe- A. 1168. d. 27. Febr
cundum inquifitam veritatem, res terminabitur. Si vero praedictae perfonae inter fe non confenferint, quicumque *Comitum* in veritate in aliquem rapinam illam, vel dampnum factum dixerit, ille fine contradictione folvet.

X. *Vectigalia* hactenus accepta, quae *Conductus* vocant, a transeuntibus Flandrenfibus *Comes Hollandiae* nullo modo accipiet, nec, quod in omni Comitatu fuo, ab aliquo accipiantur, patietur.

XI. Quicquid autem ablatum fuerit, five *vectigal*, five *rapina*, five *exactio*, five *conductus*, five *petitio*, vocetur, totum *Comes Hollandiae* folvet.

XII. Sane ad praememorata ftatuimus pertinere, quod neuter Comitum in faepe dicta terra *Munitionem* faciet, nec factam emet, nec in perpetuum habere debet, nec aliquis hominum eorum in praedicta terra ab eis feodabitur, ut in illo *feodo* [1] *Munitio* aedificetur (6), nec de manu alicuius posfidentis hereditatem accipient, ut post modum ei in feodum reddant.

XIII. Prae-

1 Mart. *aedificio*.

(6) *Aedificetur*] Neque enim licebat Comitibus, nedum Nobilibus, invito fuperiore Domino, arces, castella, urbes munitas condere. Hinc IOANNA Com. Flandr. *Philippo* Galliae Regi, fuo Domino, promittit, fe diruturam *Fortericias* de *Valencenis*, de *Ypra*, de *Audenarda*, et *de Casleto*, d. 24. Oct. a. 1214. in LVNIG. *Cod. Germ. Dipl.* T. II. p. 1915. Idem docet Conventio inter eamdem Comitisfam et Ludovicum Reg. Galliae Ianuar. a. 1226. apud LEIBNITZ *Cod. Gent. Dipl.* P. I. p. 11. ubi §. 3. *Nos non*

A. 1168. d. 27. Febr. XIII. Praeterea supradictis statuimus addere, quod si quis mercatorum (7) *Comitis Flandriae* per terram *Comitis Hollandiae* transierit, et aliquis eum de debito aliquo impetierit, mercator transiens, si debitum negaverit, in navi sua, ne moram faciat, iuramentum impetenti faciens, sine reprehensione sola manu se purgabit. Quod si impetens accipere noluerit, in oppidum, vel in villam, in qua mercator manet, eum sequetur, et iudicio Scabinorum illius oppidi vel villae causa inter eos terminabitur. Si vero impetens mercatorem super hoc detinuerit, et retardatio in damnum pervenerit, *Comes Hollandiae* mercatori totum dampnum restituet, vel restitui faciet.

XIV. Supradictas vero conventiones iureiurando confirmavit, tactis sacrosanctis reliquiis, se servaturum *Comes Hollandiae Comiti Flandriae*, et successores *Comitis Hollandiae* successori-

non possumus, inquit, *facere fortericias novas, nec veteres infortiare in Flandria circa fluvium qui dicitur Escauld nisi per Dominum Regem permittatur.* Quapropter Rex Franc. Ludovicus IX. M. Aug. a. 1229. eidem Comitissae ac marito Ferrando facultatem et ius munitionis harum villarum restituit, LVNIG l. l. p. 1930. Quantopere autem Comes Hollandiae in hanc conditionem impegerit, quando a. 1223. *Westcapellam* et *Domburgum* oppida fecit; dixi in EXCVRSV VII. C. IV. p. 284. sub hoc anno.

(7) *Mercatorum*] Explicantur haec verba in Charta Pacis a. 1256. d. 13. Oct. in Probb. N. II. hoc modo: *si quis Mercatorum Flandrensium per terram Comitatus Hollandiae, per* HOLLANDIAM *videlicet sive* ZELANDIAM, *transitum faciens.* Vnde confirmantur, quae in EXC. VII. p. 327 -- 330. dixi, sub *Hollandiae* nomine etiam tunc *Zeelandiam* esse comprehensam.

(8) *Feodum — obtinere*] Quam mordicus haec tenuerint Comites Flandriae, docent tot bella propterea gesta, nec non Chartae numero permultae ad a. 1221, 1227, 1248. sqq.

(9) *Fideiussores*] De Fideiussoribus cer-

foribus Comitis idem facient, fi defiderant ᵐ feodum fuum ab eo A. 1168.
obtinere (8). Super qua obfervatione *Comes Hollandiae* homi- d.27 Febr.
nes fuos, quoscumque *Comes Flandriae* elegit, fideiusfores (9) dedit, quod etiam iuramento confirmaverunt.

XV. Si vero fupradicta *Comes Hollandiae* infregerit (10), et fummonitus infra fex feptimanas correcturus forefacta, nifi impedimentum manifestum et absque dolo obftiterit, fcilicet *infirmitas corporis*, vel *tempeftas aëris*, vel *fervitium Imperatoris* (11) deliberatus ⁿ ftatim, omni occafione remota, venire contempferit, tota terra, quam ipfe a *Comite Flandriae* in feodo tenet, cum fuis Munitionibus, absque retractatione Placiti, ficut ante conventiones abiudicata ᵒ fuit (12) *Comiti Hollandiae*, libera Comiti Flandriae remanebit (13).

XVI. *Ho-*

ᵐ Mart. *defiderat - ab eis.* ⁿ Mart. *de quo liberatus.* ᵒ Mart. *adiudic —.*

certa res est, eosque ab hoc tempore femper in Flandria obfidatu functos, docet Charta a. 1227. qua novum de his initum pactum est.

(10) *Infregerit*] Vid. not. ad CHRONIC. p. 156. b.

(11) *Serv. Imperatoris*] Hoc *Imperii* five *Imperatoris fervitium*, fi vel omnia tacerent, fufficeret cunctis redarguendis erroribus, quibus tenentur Nostrates, qui tam praefracte negant, Comites nostros non fuisse Vafallos Imperii, fin, certe liberos. Imprimis hanc formulam nusquam concoquere potest Illuftr. Editor STOKEANVS, qui ubique eam e Chartis eiicit, vel Chartas profcribit.

(12) *Abiudicata*] Ingens est discrimen ab priori lectione *Adiudicata*. Florentius nempe Com. Holl. ob *feloniam* erga Comitem Flandriae Dominum fuum directum commisfam *omnem hanc Zeelandiae terram* perdiderat; quae nunc ei reftituitur.

(13) *Remanebit*] „ Mirabilia multa, et Profesfore plane indigna, circa hoc foedus notavit Clar. Boxhorn. „ Ad hunc Art. v. c. fcribit, ibi intelligi terram *Wafiae*, quam Comes „ Holl. tanquam Vafallus Flandriae, „ pos-

A. 1168. d. 27. Febr. XVI. *Homines* vero Comitis Hollandiae imperio et servitio *Comitis Flandriae* per omnia se subiicient, et a domini sui servicio se substrahent [p], et ea fidelitate *Comiti Flandriae* servient, qua, si omnia sua de eo tenerent, ei servire deberent, donec *Comiti Flandriae* per omnia satisfecerit. Si autem satisfacere contempserit, homines *Comitis Hollandiae* ad supradicta observanda iuramento constricti, dabunt mille marcas argenti probati *Comiti Flandriae*, ad quas etiam persolvendas iuramento sunt obligati.

XVII. Supradictarum [q] vero conventionum depactionem quotiens *Dominus* [r] *Flandriae* innovare voluerit, saepedictus *Comes Hollandiae*, cum omnibus hominibus suis, quos *Comes Flandriae* habere voluerit, veniet, et innovationem omnium conventionum faciet. Si autem *Comes Hollandiae* non poterit adducere omnes, quos *Comes Flandriae* voluerit habere, *Comes Flandriae* mittet nuncium sub conductu *Comitis Hollandiae*, ut [s] iuramentum faciant, nuncio praesente, quod in praesentia *Comitis Flandriae* deberent [t] facere.

XVIII. Vt autem hoc ratum et inconvulsum in perpetuum permaneat, sigillorum nostrorum auctoritate corroboravimus, et

p In MS. *subtraent*, per compendium tamen. q Mart. *Supradictam*. r Mart. *Dominus Comes*. s Mart. *et*. t Mart. *debent*.

„ possidebat. Et alibi: foedus hoc
„ tantum fuisse personale, Philippum
„ sibi tantum, non successoribus suis,
„ prospicere voluisse etc. Vide cum ad
„ *Rey-*

et testes idoneos, qui interfuerunt, ſubſcribi fecimus. Sunt autem haec eorum nomina: A. 1168. d. 27. Febr.

MATHEVS *comes Boloniae.*

Walterus de Ezne [v].

Euſtacius Camerarius Flandriae.

Raszo de Gavre [x].

Cono Brugenſis Castellanus.

Rogerus Curtracenſis Castellanus.

Walterus de Locris [y].

Sigerus de Somargem [z].

Heinricus de Morſella.

Balduinus de Prat [a].

Walterus Gonnela.

Giſelbertus de Brugis.

Herbertus de Furnis [b].

Euſtacius de Maclinis [c].

Giſalbertus de Nivella.

Willelmus de Domo.

Balduinus de Vectha [d].

Gozuinus Craucas.

Olivir

v Mart. *Aine.* in MS. *Eine* vel *Ezne.* x Mart. *Raſo de Gravere.* y Mart. *Lochria.* z Mart. *Sumevinghem.* a Mart. *Praath*, - *Gonela*, *Gillebertus.* b Mart. *Furn.* c Mart. *Malinis*, *Gilleb.* d Mart. *Vieta*, *Gocewinus Craucus*, *Oliverius.*

„ *Reygersb. Chron. van Zeel.* D. II. „ bl. 41. en 45. " P. PAVLVS Diſſ. laud. p. 35. (1). Male hic diſtingui-tur in MARTENE, et ſequens ſententia his connectenda videtur.

A. 1168. d. 27. Febr.

Olivir de Maclinis.

Walterus de Rolinghem.

Reinaldus de Aria.

Qui autem subsecuntur, sunt fideiussores *Comitis Hollandiae*, et testes rei actae.

Theodricus de Altena.

Florentius [e] de Vorne.

Isbrandus de Harlhem [f].

Gerardus de Harlhem.

Simon Galo (14).

Theodericus Persin.

Albertus Baniard [g].

Scoltetus Wigerus de Risvvic [h].

Hugo de Vorne.

Costin de Witla [i].

Willelmus de Witla.

Berwoldus de Ekmunde.

Elinand Castellanus de Leithen [k].

Cristantius dapifer.

Ernestus Pincerna [l].

Wil-

e MS. *Fecentius* vitiose. f Mart *Halhem*. g MS. distinguit post *Baniard* per punctum; alioquin vox *Scolteti* ad hunc referenda videtur. h MS sic: *risunic*, vetuste. i Mart. *Castin de Witela*, et mox. k Mart. *Elinand C. de Leyden*. l Mart. *Pincerna*.

(14) *Simon Galo*] Occurrit hoc nomen etiam in Chartis a. 1162. p. 174. et a. 1174. 3. Oct. De *Florentio de Vorne* alibi dicendi erit locus, quemadmodum etiam de *Elinando Castellano de Leiden*.

V A I J.

ꝑm. que intāū excreuit q̄ð omīs tra q̄u do me ī feodo

ꝯ. th. ꝯſt rūs cathē comes bolonie. comes de gelre. ꝯ comes de

cd. Jacob' de dusīa. Actum brugis feria t̄cia post

Willelmus Guls. A. 1168. d. 27. Febr

Ledolphus puer.

Daniel de Rodanrisa [m].

Reinerus Senex.

Maurinus de Monasterio.

Folpertus de Lecca [n].

Bertolphus de Paindrecd.

Iacobus de Dusna.

Actum *Brugis* feria tertia post Dominicam Reminiscere (15) in domo Praepositi Brugensis, Anno Dominicae incarnationis MCLXVII.[o] feliciter.

m Mart. *Rodenrise.* n Mart. *Reinerus* - *Volp. de Lecce.* o Mart. MCXLVII. vitiose.

(15) *Reminiscere*] i. e. Die 27. Febr. a. 1168. Distincte autem hic Autographum exhibet A. MCLXVII., uti pro MCXLVII. legendum iam coniecerat WAGEN. l. l. bl. 259. contra quam HVYDECOPERO visum, bl. 519. cum aliis hic multum turbanti.

* * *

Appendent tria Sigilla ex filis fericis, quae maioris fidei caussa praesens et videns delineanda curavi per pingendi Artificem *Petrum Ledoulx* Brugensem. Priores ac posteriores Chartae literas quanta potuit cura effinxit *Franciscus Ioannes Inion*, studiosus ex Schola Bogardica Brugensi.

PRIMVM Sigillum repraesentat Equitem equo phalerato insidentem, dextra manu gladio armatum, sinistra clypeo insignem, cum hac perigraphe ✠ PHILIPPVS COMES FLANDRIE. Quod Sigillum habetur etiam in VRED. *Sig. Com. Flandr.* p. 18.

A. 1168. d. 27 Febr.

SECVNDVM Sigillum Equitem, cum inſcriptione mutila: *theoderi*CVS D̄I GRATIA FLAN*drenſium Comes.* Adiectum eſt Contraſigillum minus, *caput hominis* repraeſentans cum hac inſcriptione:

THEODERIC⁹ DEI GRĀ FLĀDRĒSIV̄ COMES.

Habet Sigillum id ſingulare, quod hic *Theodericus* fuit primus, qui inter Flandrenſes *Contraſigillo* uti coepit, postquam a. 1159. e terra Sancta rediit, docente OLIV. VRED. *Sigill.* p. 17. ubi illud Sigillum occurrit. Secundo, quod *in fundo Sigilli primarii frondet palma*, *peregrinationis Hieroſolymitanae*, *atque inde reditus*, *argumentum*; *in ſecundario caput lauro redimitum*, *victoriae in Syria reportatae*, *est monumentum*, eodem docente p. 18. pr.

TERTIVM Sigillum itidem eſt Eques equo currenti inſidens, hac mutila inſcriptione:

FLORENCIVS HOLLANDEN DNI . . . I VIR-
TVTE COMES.

Habet et hoc iſtud peculiare, quod infra equi pedes diſtinctis literis exhibet vocem DISCORDIA, facta alluſione ad initium Chartae testantis, *ex culpa Florentii Com. Holl. ortam discordiam inter* Flandrum et ipſum. Id quod argumento eſt, quantis anguſtiis preſſus fuerit *Florentius*, vir alioqui ſtrenuus, ut hanc dedecoris notam ſuſtinere ſuo Sigillo, et ad feram transmittere posteritatem coactus fuerit. Quod et Chartae argumentum abunde docet. Videre autem haud ita pridem mihi contigit alteram huius FLORENTII Chartam a. 1162. d. 28. Iul. quam h. a. p. dedi, ubi quantum animadvertere licuit, idem Sigillum occurrit, ſed ſine voce *discordia*; erat autem illud imae adhuc membranae affixum; unde Epocham Sigillorum affixorum et appendentium nostris in Comitibus ſtatui poſſe in hoc FLORENTIO III., intra annos 1162. et 1168. ſupra monui p. 137.

Vin-

Capituli S. Iohannis Traiect.

Vindiciae Chartae Pacis Heedenseanae. a. 1167. d. 27. Febr.

A. 1168. d. 27. Febr.

Produxere hanc Chartam ex Chartulario Hasnoniensi Dominorum de Avesnis, simul cum Confirmationibus insequentium Comitum, *Ludovici Losfensis*, *Wilhelmi* I. *Florentii* III. et *Wilhelmi* II. Regis *Romanorum*, MARTENE et DVRAND in *Thesaur. Anecdot.* T. I. p. 1035—1038. eosque secutus nostras MIERIS in *Cod. Diplom. Comit. Holl.* D. I. bl. 112. qui id contulit cum *MS. Camer. Feod. Holl.* p. 371. Meminerunt insignis huius Diplomatis iam olim OLIV. VRED. qui eius initium et finem ex Archivis *Brugensibus* protulit *Sigill. Comit.* p. 18. ROBIJNS ad MANTEL. *Hist. Com. Loss.* p. 152. P. D'OVDEGERST *Chroniq. de Flandr.* C. LXXVII. p. 134. MEIERVS *Ann. Flandr.* a. 1167. *Chronic. Flandr.* MS. apud SCRIVER. *Com. Holl.* p. 155. IO. A LEID. *Chron. Belg.* L. XVII. C. 10, 11. etsi ad a. 1177. Habet integram MARTENE ET DVRAND l. l. nec non DV MONT *Corps Diplom.* T. I. P. I. p. 87. et alii permulti, qui vel dederint vel meminerint, quemque primo loco recensere debueram Vir Nob. Dom. *de Grijpskerke*, qui in *Descript. Zeeland.* MS. p. m. 124. ita scribit: *Het Verdrag van a. 1167. berust onder de Chartres te* RVPELMONDE, *3de dag na Zondag van Reminiscere. En noch een Vidimus onder de Zegelen van de Bisschoppen van Cameryk, Doornik, en Atrecht, gemaakt a.* 1210. *op den dag van S. Donaes.* Nunc autem ipsam Chartam ex Originali cum specimine in aes inciso una cum *Sigillis* in lucem accuratius produco, prout habetur *in Maioribus sive Secretis Archivis* Ecclesiae S. Donatiani, quae Brugis est, ubi in formam *Chirographi* descripta exstat et diligenter servatur.

Postquam igitur hoc Pactum sic produco; postquam tot alia memoravi exemplaria; postquam tot insequentium Comitum declarationes ac confirmationes, totque bella, caedes, strages, ob eamdem Pacti Chartam commissas, in EXCVRS. VII. exhibui; nemo, puto, ingenuus huius Chartae fidem amplius in dubium vocare audebit. Sustinuit tamen Vir Ill. HVYDEC. ad STOKE D. I., bl. 518—524. sciens et prudens, hanc Chartam sic in MARTENE, in MANTELIO, in MIERISIO, ex *Chartulariis Hannoniensi*, *Brugensi* et *Hollandensi*, excitari et produci, sustinuit tamen, inquam, eam tam vehementer exsibilare, et fustuarium ei elargiri, ut multos Doctos in partes attraxerit suas; quamquam ignorare non potuit, certe non debuit, quae praeter memoratos, etiam MEIERVS, VREDIVS, D'OVDEGERST, MATTHAEVS, WAGENA-

A. 1168. d.27 Febr. NARIVS, ac reliqui de re ipsa scripserint. Argumentis igitur supersedere possim. Ne quid tamen dubii ac scrupuli, tanti Viri auctoritas lectoribus relinquat, sitne Charta ita producta genuina, paucis eius argumenta perlustrabo. Qui de illorum futilitate iam ante convictus est, haec facile omittat. Primo, carpit Vir. D. bl. 523. verba initialia, „quod Pactum dicatur esse inter *Philippum* et *Florentium Comites*, quum tamen Philippus ex sua tantum persona verba faciat: „ *Ex culpa*, inquit, *Comitis Holl. orta est discordia inter* ME *et* IPSVM. Verum hae argutiae nihil ad Chartae νοθείαν faciunt. Composuit enim Philippus Flander Florentio captivo, vel componendam Chartam curavit, ac *Florentius* Holl. promissa suo confirmavit Sigillo. Sic enim dictaverant capti Arbitri, vid. p. 185. l. 3.

Secundum argumentum petitur ex eo, quod p. 185. l. 1. a Philippo dicitur *omnis terra quam de me in feodo tenebat* [FLORENTIVS], *iudicio Baronum meorum*, *videlicet* PARIVM *ipsius Comitis Hollandiae* —. Verum haec argumentatio supinam rerum feudalium ignorantiam, ne quid durius dicam, aperte prodit. Qui Feudi maioris vasallus est, ut hic *Florentius*, habet PARES suos in aula sui Domini. Ipse Vir D. profert Chartam Margaretae Com. Flandr. a. 1250. ubi nominat *homines nostros*, PARES *Comitis Hollandiae*: quam tamen etiam suspectam habet, ego vero ex Originali itidem producam. Iunguntur que *Homines et Pares* etiam a. 1227. d. 16. Apr. ac simpliciter alibi vocantur *Homines Comitis*, *homines abbatis* a. 1218. De Paribus Flandriae Cf. VRED. *Sig. Com.* p. 68. Carpitur interim WAGENAAR *Vad. Hist.* B. VII. bl. 275. ut qui dixerat „ *In eene Lijst der Leenmannen van Vlaanderen van deezen tijd* (by du „ CHESNE *Rerum Norm. Script.* p. 1031. *wordt de Graaf van Holland* [Co„ mes de Ollandia] *uitdruklijk genoemd* ". Et sic vere! Inspexi CHESNIVM. En eius verba p. 1031.

NOMINA MILITVM FERENTIVM BANNERIAS,
Tam in Normanni quam aliis Franciae Provinciis, *tempore Philippi* II. *Regis*.
Hi sunt milites Normanniae ferentes bannerias.
Constabularius Normanniae — — Tum post multa addit:

MILITES FLANDR.

Comes de Ollandia.
Ioannes de Nigella.
Ericus de Berra. etc.

Et recte hoc! si enim Flandriae Comes cum *Vasallis* suis Dominum suum Regem Francorum armatus sequi debebat; Comes autem Hollandiae inter eius Vasallos numerabatur; aequum erat, ut hic in isto Catalogo locum occuparet; non alia de

de causfa, quam qua paullo post, infra a. 1173. inter primarios Flandriae Vasfallos, ut testis, primum obtinet locum idem *Florentius Comes Holl.* Vid. Prob. h. a. p. 201. A. 1168. d. 27. Febr.

Haec unica, quis credat? funt Argumenta, quibus tanto apparatu atque fiducia Vir Doct. Chartae Authentiam impugnat. Quae enim praeterea de *notis Chronicis* et de *Epocha* captivi *Florentii* adverfus nostrum WAGENARIVM bl. 518—522. disputat, ea utcumque fpeciofa manifesto falfa esfe, ac rectam tenere WAGENARIVM, viam ut folet, docui in not. ad CHRONIC. p. 117. (94) p. 118. (98). PHILIPPVS Flander ac parens eius THEODERICVS a. 1167. *Brugis* aliam Chartam Sigillis fuis confirmarunt, in MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 972. forte ex ftilo hodierno etiam ad a. 1168. referendam.

Chirographi ufus et auctoritas.

Quicumque *Tabulam aeneam* N°. III., in qua initium et finem Diplomatis proxime antecedentis una cum Sigillis repraefentavi, infpexerit, mirabitur fortasfe notas illas fuprapofitas per literas dimidiatas. Est vero haec ex earum Chartarum clasfe, quae alio nomine *Chartae-partitae* dicuntur, propterea quod Chartae argumentum bis in Pergameno feu membrana integra confcribebatur; eaque deinde duas in partes fcindebatur, ita ut vox *Chirographum* vel alia eiusmodi in medio pofita accurate divideretur, et ambae partes litigantes idem haberent argumentum; quo omnes fraudes procul esfent. De hoc more vid. quos laudat auctores DOM. DE VAINES *Dictionn. Diplomat.* T. I. p. 252. fqq. nec non docti Editores optimi Libri *Nouveau Traité de Diplomatique* T. I. p. . . . Eiusmodi *Chirographa* his in terris etiam cognita fuerunt. Diploma ineditum WILHELMI II. Com. Holl. Aug. 1247. (in Probb.) vocatur *fcriptum Sigillis nostris et dicti B. communitum, et per Cyrographum divifum Abbati porrectum.* Apud MIERIS D. I. bl. 102. occurrit Concambium Com. Hollandiae cum Abbate Epternacenfi a. 1156. de quo DE LEIDIS *Ann. Egm.* C. XXV. p. 31. *fuprafcriptus*, inquit, *Chyrographus figillatus est.* — Sic in alia Philippi Flandriae Charta a. 1179. apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. I. p. 107. vocatur *Chirographum*: fed alio nomine fcriptum *Chyrographifatum* in Charta a. 1182. apud MARTEN. *Thes. Anecd.* T. I. p. 620. C. In Pace Balduini Com. Flandr. et Philippi fratris Com. Namurc. a. 1129. apud LEIBNIT. *Mantisf. Codic. Iur. Gent. Dipl.* P. II. p. 194. habetur *fcriptum Chirographizatum*, *quo commendari fecerunt et Sigillorum appenfionibus et testium fubfcriptionibus corroborari*

 Bal-

A. 1168. d. 27. Febr *Balduinus Flandriae et Theobaldus Barri Comites* §. 7. Nec non in Charta eiusdem BALDVINI Com. Flandr. a. 1195. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 108. *Vt haec omnia rata permaneant*, SCRIPTO CHIROGRAPHISATO *commendata sunt: cuius quidem* SCRIPTI MEDIETATEM, *Sigillo supradicti Comitis Hannouiae et Marchionis Namurc. roboratam*, *Ecclesia B. Waldetrudis sibi reservavit*, *aliam vero* SCRIPTI MEDIETATEM *Sigillo B. Waldetrudis signatam saepe nominatus Comes sibi retinuit.* Nec sola vox *Chirographum*, sed aliae etiam voces, immo integrae sententiae adscribebantur. En morem!

Quem quidem quo clarius nostrates Diplomatophili intelligant, operae pretium duxi, nonnullas huius generis Chirographorum effigies in tabula aenea N°. IV. repraesentare.

Et primum quidem locum occupabit Charta, quae adhuc superest in *primaeva Camera Rationum Hollandiae*, quae complectitur illud, quod supra innuebam, Concambium inter eumdem hunc FLORENTIVM III. Comit. Holl. et ABBATEM Epternacens. cuius in ima pagina haec dimidiata sunt verba:

CYROGRAPHVS CONFIRMATIONIS.

Altera est Charta OTTONIS Episcopi Traiect. a. 1217. cuius Diplomatis ambo prostant Exemplaria in *Capitulo Ecclesiae S. Mariae Traiect.* in quibus vox *Cyrographum* nec ad summam nec ad imam paginam pergamenam posita est, sed ad Chartarum margines, ita quidem ut altera Charta superiorem literarum partem, altera inferiorem exhibeat; quae huius vocis literae tam accurate inter se cohaerent, ut ambae Chartae ope harum literarum etiamnunc facile coniungi possint.

Tertium est HENRICI DE LECKA *Militis* M. April. a. 1255. quae voces habet dimidiatas in suprema Chartae parte, uti in Charta Heedenseana, cuius verba quantum legere potui haec sunt: *in honore beatissime Marie semper virginis . . . . . Domino: Amen.*

Quartum est FOLPERTI DE LECKA a. 1228. eodem modo, literis dimidiatis: SANCTA MARIA UIRGO INTERCEDE PRO . . . .

Quinctum iisdem verbis alio tamen modo positis, in Charta Conventionis inter Capitulum S. MARIAE *Trai.* et MACHTELDAM, super teloneo in *Smithuse*, a. 1219.

Praeter haec autem, quae omnia ex Archivis Capituli S. MARIAE *Trai.* hausi, etiam alia describere et examinare mihi licuit ex *Capitulo* S. IOHANNIS *Traiect.* cuius recensio haec esto: et primo quidem, exstat illic Charta,

a. 1185.

a. 1185. ex qua *Bavenkindis* tradit Ecclesiae S. Ioh. *mancipia* nonnulla, *viros* *ac mulieres*; quae superiores vocis CYROGRAPHVM ductus, eleganter ornatos, ad imam paginam exhibet. Dedit Chartam A. MATTH. *de Nobil.* p. 953. A. 1168. d. 27. Febr.

Secunda est a. 1186. de quibusdam itidem mancipiis, quae eidem Ecclesiae dedit *Arnoldus Scapekin* (quam edidit idem l. l. p. 954.) eodem quo supra modo vocem CYROGRAPHVM ornate describens. Ambae autem Chartae hoc habent singulare, quod propter loci penuriam duo quae appendent Sigilla non ad imam Chartam, sed ad dextrum eius latus ex vittis pergam. appendent; quum contra

Tertia Charta, tam voce CYROGRAPHVM, quam *duo Sigilla*, ad imam paginae pergam. partem exhibeat. Est haec Charta data anno circiter a. 1185. ex eaque *Praepositus* et Capitul. S. Ioh. et Ecclesia de *Eltene* componunt quaestionem de conferendo iure Personatus *in Ecclesia de Nardingeland.*

Quarta Charta est a. 1249. qua *Gozwinus Electus Traiect.*, *Praepos. Eccl. B. Iohann.* vendit bona cum decima *in parochia de Geiseren*, in feodo tenenda. Habet haec inferiorem partem vocis dimidiae CIROGRAPHVM in superiore parte paginae.

Quincta Charta est a. 127[illegible]. fer. VI. *ante B. Gregor. Pp.* i. e. d. 11. Martii, qua *Iacobus Decanus Eccl. S. Ioh.* sub *annuo pacto* confert *domum et aream in Scaerlaken* intra muros urbis Trai. Habet haec Charta hoc singulare, quod in suprema pagina inversis literis exhibeat superiorem literarum partem, quarum haec est sententia: IN NOMINE SANCTE ET INDIUIDUE TRINITATIS. ORA PRO NOBIS BEATE IOHANES BAPTISTA AMEN. Inverti igitur Charta debet, ut legi hae literae possint. Missis autem reliquis, quae solitam vocem *Cyrographum* exhibent, huius Chartae indenturam sive *Cyrographizationem* TABVL. IV. N°. 6. in aes incidendam curavi; ac Diplomata ipsa suis quaeque annis edidi, praeterquam eas, quae ordine prima et secunda ab A. MATTHAEO iam editae occurrunt. Haec de *Chirographis*, ut videant extranei, nobis Belgis etiam non deesse, unde res Diplomatica possit illustrari.

N. XXXIII.

N. XXXIII.

A. 1173. PHILIPPVS Comes Flandriae benefacit Abbatiae *Aldenburgensi* sitae in *Dioecesi Brugensi*, haud procul Sinu Heedenseano, praesentibus FLORENTIO *Com. Holl.*, et FLORENTIO *Zeelandiae Castellano.*

A. 1173.

Ad Excurs. VII. p. 262.

(Ex FOPPENS *Nov. Dipl. Coll.* T. III. p. 54.)

Ego PHILIPPVS *Flandriae et Viromandiae Comes* notum esse volo tam posteris quam modernis, quod omnem novam Terram tam arabilem quam pascualem, quae apud *Westenda de Testrep*, ubicumque inter *Dunos* et *Isaram* et *Mare* iacet, et omnem quam ibi in futurum alluvione maris accrescet, Ecclesiae Sancti Petri de *Aldenburch* --- --- donavimus.

— — —

— — —

Vt autem haec Donatio mea in posterum rata et ab omni reclamationis periculo libera permaneat, sigilli mei auctoritate et subscriptorum testimonio eam confirmavi.

S. FLO-

S. FLORENTII COMITIS HOLLANDIAE (1). A. 1173.

S. Roberti Turonensis Thesaurarii et Flandriae Cancellarii.

S. Hugonis Abbatis Sancti Nicholai de Furnes.

S. Haket Decani Sancti Donatiani de Brugis.

S. Eustasii Camerarii.

S. FLORENTII DE VORREN.

S. Rasonis Butticularii.

S. Riquardi Blancet.

S. Riquardi Senescalki.

S. Theoderici de Ipris.

Actum est *Ipris* anno Domini millesimo centesimo septuagesimo tertio.

(1) *Hollandiae*] Quanta existimatione honoreque Florentius post Pactum a. 1168. d. 27. Febr. apud Philippum fuerit, hinc conficias, quod inter primarios Flandriae Vasallos, *Cancellarium* et reliquos, primus omnium in subscriptione ponatur.

N. XXXIV.

A. 1162. 1190. FLORENTIVS Com. Holl. concedit Telonei libertatem *Abbatiae S. Michaëlis.*

Intra A. 1162 — 1190 (1).

(Ex Originali vidimus a. 1280. d. 3. Ian in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae. Capsa 9. n. 1).

Vniuersis presentes · litteras visuris · IOANNES de Angulo ARNOLDVS Brant Scabini sancti. michaelis. Antwerpiensis / ac alij conscabini nostri salutem in domino · . Noueritis nos litteras illustris viri domini FLORENTII Comitis Hollandie / vidisse et legisse de verbo ad verbum in hec verba ·

Ego FLORENTIVS *comes Hollandie* notum fieri volo tam futuris quam presentibus quod fratribus sancti michaelis de *antwerpia* pro remedio anime mee et omnium parentum meorum remisi vectigal per omnem terram meam de omnibus rebus ad ipsorum ecclesiam pertinentibus. Et vt hoc ratum permaneat sigilli mei impressione muniri precepi ·

S. Ade vxoris mee (2) ·

S. hu-

(1) Extat et alterum huius Chartae *Vidimus*, datum a IOANNE Decano Ecclesiae B. Mariae Antwerp. a. 1306. *Dominica qua cantatur Oculi*, cui appendet Sigillum magnum viridis coloris. Nihil autem differt, nisi quod l. 6. legatur: *omnibus rebus specialiter ad ipsorum* —.

(2) *Vxoris mee*] Quia Florentius Com. qui anno 1190. obiit, Adam uxorem anno 1162. duxit, annus vero non exprimitur, dedi hanc Chartam proxime post eas, in quibus inter testes p. 192. et 201. occurrit *Florentius de Vorne*, cuius etiam frater in sq. p. 204.

S. hugonis de hislemunde. A. 1162-1190.

S. florentij de vorne.

S. hernest pueri.

Et quia predictas literas plenarie vidimus sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum anno . M° . CC° . LXXX° tertio. Nonas Ianuarij.

* * *

Annexum fuit Sigillum, cuius aliquae particulae adhuc restabant in cauda duplici ex membrana.

N. XXXV.

FLORENTIVS Comes Holl. declarat se solum esse legitimum Advocatum Ecclesiae Egmundensis (1). A. 1174. d 3. Oct.

A. 1174. d. 3. Oct.

Ad Cod. Dipl. p. 138.

(Apud MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 117. ex Io. A LEID. *Chron. Egm.* p. 33.)

Notum sit omnibus hominibus Christi fidelibus, quod FLORENTIVS, Comes Hollandiae decimus, *filius* THEODORICI

noni

(1) Edendae huius Chartae ratio est, ut vindicetur a criminatione Viri D., qui hanc etiam Chartam falsi insimulat ad STOK. D. II. bl. 122. nulla legitima adiecta caussa. Quod enim *Florentius* tertia persona loquatur, si hoc Editori A LEIDIS tribuas, omnia erunt explanata. Declarat se Advocatum Eccles. Egmond., ex eo quod parentes fuerant Fundatores, quemadmodum LVDOVICVS *Comes Losfensis* se Advocatum Abbatiae Averbodiensis pronunciat a. 1155. apud MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 700. Mitto congerere de Ecclesiarum Advocatiis multa, quae huc spectant.

A. 1174. d. 3. Oct. *noni Comitis* intuitu divinae remunerationis diremit et composuit litem, quae erat inter Ecclesiam *Haecmundensem* et DODONEM filium BERWOLDI, illo asserente, quod *Advocatia* et ius totius Abbatiae suum esset feodum, et conventu hoc negante, decrevit ergo Comes consilio Principum et Nobilium suorum, et coram magna frequentia hominum promulgavit, quod Comes Hollandiae solus sit legitimus Advocatus Ecclesiae Haecmundensis, et quia in minoribus Ecclesia Advocato carere non potest, ideo palam determinavit, ut quem Comes terrae et Abbas Ecclesiae communi consensu elegerint, ille sit Advocatus; et Advocatiam non ex beneficio, sed ex condicto tamdiu teneat, quamdiu utile videtur Abbati et Comiti. Huius rei testes fuerunt omnes fratres Haecmundenses.

Balduinus frater Comitis.
Albuinus et Hugo Capellani.
Luso medicus.
Florentius de Voern et frater eius Theodoricus.
Isbrandus de Harlem, et frater eius Gerardus.
Simon Galo, et frater eius Nicolaus.
Wilhelmus de Theylingen.
Albertus Baniart.
Costinus de Mule.
Gerbrandus et frater eius Eylgerus.
Everhardus, Theodoricus, Alardus.

Hugo

Hugo de Ackerſloot, et alii quamplures. A. 1174. d. 3. Oct.

Gesta ſunt haec anno Dominicae incarnationis milleſimo centeſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione ſeptima, quinto nonas Octobris.

N. XXXVI.

WALTERVS BERTOLT Dominus de Grimberge donat *Abbatiae S. Michaëlis* Antverp. immunitatem Telonei in Rumestam. A. 1180.

A. 1180.

Ad Chronicon p. 190. a.

(Ex Originali in Abbatia S. Michaëlis Antverpiae. Caps. 9. n. 7.)

IN NOMINE PATRIS ET FILIJ ET SPIRITVS SANCTI. Ego WALTERVS BERTHOLT dominus Grimbergenſis dictus in extrema infirmitate mea poſitus et filius meus WALTERVS conceſſimus. ecclesie' ſancti michaelis *in Antwerpia* libere imperpetuum in elemoſinam pro remedio animarum noſtrarum ſimul et omnium parentum nostrorum de omnibus ſuis propriis rebus ad eandem eccleſiam pertinentibus quantum nostri iuris est in *telonio* et *uectigali* apud *rumeſtam* et totam terram nostram. Conceſſimus etiam per totam terram nostram liberos introitus et exitus de omni pecunia ſua et illa ecclesia ſi quid querele aduerſum nos habuit penitus nobis remiſit et in conſortium ora-

 tio-

A. 1180. tionum et beneficiorum suorum nos recepit · Vt autem hec rata et inconuulsa permaneant sigilli nostri impressione et testium subscriptione corroborari fecimus ·

Hi sunt testes qui interfuerunt

Eggebertus abbas Grinbergensis ·

Magister Willemmus · (sic)

Walterus de heiste ·

Arnoldus Rufus hyrcus ·

Adam Castellanus.

Ascellinus de Gheergenchem ·

Actum anno dominice incarnationis · M · C · LXXX · (1)

* * *

Appendet magnum WALTERI Sigillum rotundum subrubri coloris ex cauda duplici coriaria, repraesentans Equitem sedentem; in perigraphe legitur:

SIGILLVM WALTERI BERTOLDI.

(1) Dedi hanc Chartam ob argumenti vicinitatem, quae inter hanc et proxime sequentem intercedit. Conf. A. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 397. ubi circa h. a. exstat Donatio ADELISAE, *Walteri* viduae, qua immunitatem telonei in terra *de Tenremonde* largitur Abbatiae S. Petri Blandiniensi Gandavi.

N. XXXVII.

N. XXXVII.

GERARDVS Dominus Grimberg. liberat *Abbatiam* A. 1181.
S. Michaëlis a Teloneo ad *Rumestam.*

A. 1181.

Ad Chronicon p. 190. *a.*

(Ex Originali in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae. Caps. 9. r. 2. infert. Tom. I. n. 94.)

✠ IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI AMEN. Ego GERARDVS dominus grinbergensis dictus notum esse uolo tam presentibus quam futuris · quod ego et uxor mea MACTHILDIS et filij mei GERARDVS et ARNOLDVS propter remedium animarum nostrarum simul et omnium nostrorum parentum Ecclesie Sancti Michaelis in *antwerpia* de omnibus suis propriis rebus ad ecclesiam pertinentibus quecumque fuerint quantum nostri iuris est in thelonio et uectigali apud uillam nostram *rumestam* · et etiam per totam terram nostram libere imperpetuum in elemosinam remisimus · et si quid querele predicta ecclesia aduersum nos habuit penitus nobis remisit · Ut autem hec rata et inconuulsa permaneant sigilli nostri impressione et testium subscriptione corroborari fecimus ·

Hij sunt testes qui interfuerunt

Egebertus Abbas Grinbergensis ·

Thecelinus sacerdos ·

Hosto

A. 1181. Hosto de erpe.

Paridanus et Goselinus de Eppengem.

Thomas de Semce.

Henricus prepositus.

Helyas de lint.

Magister Willelmus.

Walterus de Sellar.

Actum incarnationis dominice anno M° C° LXXX° I°.

* * *

Appendet magnum GERARDI Sigillum rotundum subrubri coloris in cauda duplici coriaria, repraesentans Equitem currentem dextra strictum gladium gerentem. In circumscriptione haec sunt verba:

✠ SIGILLVM GERARDI DE GRIMBERGE.

N. XXXVIII.

A. 1183. PHILIPPVS Comes Flandr. ditat Ecclesiam B. Mariae *de Coesyoorde* in *Wasia* bonis ibidem sitis.

A. 1183.

Ad Excurs. VII. p. 148.

(MIRAEVS *Nov. Coll. Dipl.* T. IV. p. 213.)

In nomine Patris — — —.

Donavi etiam ibi Deo servientibus terram *Maris*, inter OSSENESSE et HONTENESSE iacentem, quae *Werplant* sive *Zand*

Zand vocatur, et quicquid ad eam iuris pertinet, vel quicquid A. 1183.
deinceps ei ex *mari* accreverit. — —

— — — —

S. Philippi Comitis.

— — — —

S. Rasſonis de Gavera.

S. Theoderici de Beverna.

S. Balduini fratris eius.

— — — —

S. Dirkini de Basſevelde.

N. XXXIX.

Praepoſitus S. IOANNIS Trai. et [illegible] *[illegible]* componunt quaeſtionem de iure Patronatus ecclesiae de Nardinglant, quam in poſterum [illegible] viciniis conferre placet. [illegible]

circa A. 1185. (1)

[illegible]

[illegible]

IN NOMINE SANCTAE ET INDIVIDUAE TRINITATIS AMEN. Antiquae [illegible] *[illegible]* ti-

tium

(1) [illegible]

circa A. 1185.

tium mandari custodie litterarum · ne lites decise' apud presentes. illis decedentibus · apud posteros renascantur · Inde est · quod nos · prepositus et capitulum beati Iohannis in traiecto · et nos · ecclesia de ELTENE · ad posterorum noticiam presenti scripto transmittere curauimus · questionem que super institutione persone' in ecclesia de Nardingelant diu inter nos uertebatur · tali transactione sopitam esse · decedente uidelicet persona quam nunc temporis ipsa ecclesia de Eltene instituit · aliam instituet prepositus beati Iohannis · Itemque post decessum illius aliam instituere personam ad ecclesiam de Eltene pertinebit · et deinceps sic · nunc ista · nunc ille successiue personam instituet in prefata ecclesia · Vt autem hec transactio · rata et inconcussa maneat · praesentem super hoc paginam vtraque ecclesia conscribi · et proprij utraque sigilli fecit auctoritate corroborari · Testes uero huius rei sunt ·

Albertus prepositus sancti Iohannis ·
Theodericus decanus sancti Martini ·
Gerardus decanus sancti Iohannis ·
Helmuygus ·
Henricus · canonici eiusdem ecclesie ·

Ma-

„ nus S. Ioh. cum ceteris testibus retroscriptis claruerint sub Balduino Episcopo, Imperante Frederico Imp. et Henrico filio eius regnante circa annum dni MCLXXXV. uti patet ex litera donationis quorumdam Mancipiorum factae Ecclesiae ". Haec recta dicta sunt, ac docent, scriptam esse Chartam circa a. 1185. Literae Donationis horum Mancipiorum anni 1185. illic etiam autographae exstant; sed iam edidit A. MATTH. *de Nob.* p. 953. Cf. supra p. 199.

Magister wibertus in ecclesia sancti Martini. circa A. 1185.

Magister daniel in ecclesia sancti petri canonici;

Fredericus.

Thegenradus.

Conradus.

Magister alexander.

Gelpertus presbyteri.

Laici quoque ministeriales e'cclesie' de Eltene.

Lyemarus.

Conradus.

Everardus. et frater eius henricus. persona prefate ecclesie de nardinghelant.

Gerlacus.

Nicholaus.

Seybaldus.

Ministeriales etiam ecclesie sancti Iohannis.

Arnoldus.

Iohannes.

Albertus pil, et alij tam clerici quam laici quamplures.

* * *

Appendent duo Sigilla cerae viridi instar scutellae impressa:

1. Capituli S. Ioannis, pro more.
2. Conventus de Eltene; figura cum umbella.

✠ S . . . . . DE ALTANA.

 N. XL.

N. XL.

A. 1187. HENRICVS DE SCHOTEN, Nobilis Zeelandus, *Terram de Crabbendijke* donat Abbatiae *Thosanae* iuxta Brugas.

A. 1187.

Ad Excurs. VII. p. 263, 273.

(Ex *Antiquo Chartulario Zeelandico* apud FOPPENS *Diplom. Nov. Coll.* T. IV. p. 523.)

In nomine Patris et Filii —— ——

—— —— —— ——

Ego HENRICVS DE SCOTEN, et uxor mea CHRISTINA et filii mei GODEFRIDVS, HENRICVS, IACOBVS et INGELBERTVS, quidquid proprietatis et possessionis, quidquid iuris et dominii in tota terra *Crabbendijc* habebamus, Ecclesiae S. Mariae de *Thosan* — — —

—— —— —— ——

Testes, PHILIPPVS COMES FLANDRIAE.
Waltherus, Abbas de Dunis.
Gerardus, Abbas de Villari.
Theodericus Storm.
Alardus de Ossendrecht.
Henricus filius eius.

EVER-

EVERBOVT DE AGGERA (1). A. 1187.

GILLEBERTVS DE CAN. [forte CATS]

Arnulphus frater eius.

—— —— —— ——

Actum anno Domini M. C. LXXXVII.

(1) *Aggera*] *Agger* Vicus est in Zuidbevelandia, mari olim abſorptus, hodie iterum mole terreſtri exſiccatus.

N. XLI.

Inſignis epiſtola Conventus *Epternacenſis* ad HENRICVM VI. Imperatorem, de bonis Comitum cum *Hollandiae* tum *Flandriae* in *Zeelandia*, quas antea poſſederat Abbatia Epternacum a tempore *S. Willibrordi*; unde lux affulget Chartae ARNVLFI Regis a. 889. datae Comiti noſtro GERVLFO, ſupra p. 6. A. 1191.

A. 1191.

Ad Cod. Dipl. p. 8. a.

(MARTENE ET DVRAND *Coll. Ampl.* T. IV. p. 458. B. in App. ad *Geſta Trevir. Archiepiſc.*)

— — — Scribimus excellentiae veſtrae, neceſſitate cogente, pro Eccleſia *Epternacenſi*, dignitate et honoribus quondam tam affluenter pollente, ut regni *Lotharingiae* vires eius praediis et poſſeſſionibus non parva ex parte ſint augmentatae; et

 digni-

A. 1191. dignitates, *Ducatus* fcilicet *Brabantinus*, *Comitatus de Gelre*, et *Comitatus Lucelburgen*'s, ad fcutum regalis exercitus complendum, de bonis eius fint fagaciter ordinatae; praeter illa, quae *Comes Flandriae* et *Comes Hollandiae* (1) de manu *Imperii* habent, in *Maritimis* fcilicet *locis* WALACHRIA, in SCHALDA, et in VTRAQVE BIVILANDIA et in BRINSILA. Harum vero omnium dignitatum [i. e. Ducum et Comitum] bona, quamvis de manu vestrae *benignitatis* fuscipiantur, tamen perpendere debet clementia vestrae ferenitatis, quod in *Archivis nostrae Ecclefiae* adhuc *Privilegia* eorum fumma diligentia confervantur. Qui et quales fuerint Nobiles, Duces, Comites, et ceteri Francorum Principes, qui haec fancto WILLIBROR-

(1) *Comes Hollandiae*] Loquitur Auctor in genere, quum diftingui debeant, quae nostri Comites in *Schalda*, Flandri vero iuxta ac Nostri in reliquis Infulis habebant. *Borfelen* olim, hic, et in Charta Ottonis a. 976. fic fcribebatur: *Brinfela* vel *Brunfale*. Vid. fupra p. 43. (9)

(2) *Concesferunt*] En! modus, tempus, et ratio, cur Dignitas Comitis dante Rege *Arnulfo* five *Arnoldo* in Comitem *Gerulfum* a. 889. collata fit. Factum id *propter incurfionem Normannorum*, ad *fupplendum Scutum Regale*, i. e. ut maiores Regi vires, copiae et Vafalli, in illa Regni parte esfent, qui Normannis refifterent. Id iam ante a. 889. contigerit, necesfe est, quippe quo iam Comes audit *Gerulfus*. Commode hic incido in ANNALES NOVESIENS. p. 538. ibid. apud MARTENE, qui ad a. 881. fic loquuntur: *Per id tempus Nortmanni adiunctis fibi Danis Franciam et Lotharingiam pervagantes*, — — — *et fines Morinorum*, *Menapiorum*, *Bracbatenfium*, *omnemque circa* SCALDIM FLVVIVM *terram ferro et igni devaftant*. *Inde* WALIM FLVVIVM *ingresfi*, *totam* BATAVIAM *depopulant*, *Neumagoque Palatio Regio applicant*; *ibique castra ponunt*. Plura *ibidem*, et ad a. 883 — 888.

(3) *Betfua*] Hanc *Batuam* esfe, res

BRORDO contulerunt, et quomodo postmodum propter incursionem Normannorum ab ARNOLDO Imperatore, ad supplendum, sicut diximus, scutum Regium delegata, in praefatos dignitates concesserunt (2). Vt enim taceamus de *Atwerpo* Castello, et ceteris oppidorum vel vicorum nominibus, quae vel Dux *Brabantiae* vel Comes *de Gelre*, et *ceteri* habent de manu vestrae maiestatis in *Texandria*, in *Bedele*, in *Betsua* (3). A. 1191. l. Antwerpo.

P. 461. B. Quo [Carolo] eiecto *Arnoldus* imperavit annis XI. qui sicut diximus propter incursionem Normannorum, de bonis sancti Willibrordi (4) auxit Comitatum Lutzelburgensem. — — — In *Inferioribus* etiam et *in maritimis locis* de eiusdem sancti bonis magnifice eum augmentavit.

res ipsa docet. Quid *Bedele* sit, nescio; nisi *Bodelo* pro *Bodelograve*, hodie *Bodegrave*, olim separatus Comitatus; vel *Velue* intelligatur.

(4) *Willibrordi*] Procul dubio ius, quod Abbates Epternacenses usque ad a. 1156. habuerunt in multas Hollandiae Ecclesias, *Flardingam*, *Kerkwervam*, cett. de quo vid. eorum Concambium cum Comite Holland. a. 1156. in MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 101, 102. derivarunt ex bonis *S. Willibrordi*, qui, cum Frisiae Apostolus, tum *Epternaci* Abbas exstitit. De his bonis iam a. 1101. Abbas Epternac. scripserat ad Henric. Imper. apud MARTENE *Coll. Ampl.* T. I. p. 584. *in nos perficite gratiam — per tyrannidem* ABLATAS IN HOLLANT *ecclesias*, *quas aeternae memoriae genitor vester* H. SANCTO WILBRORDO, *Moguntiae papa assidente nono* LEONE, *dedit*, *reddi nostrae facite ecclesiae.* Abbates Epternacenses postea horum bonorum permutationes fecerunt cum Comite Holland. THEODERICO VI. eaque bona ei cesserunt pro terris nonnullis in *Insula Schalda* (Schouwen) iacentibus. Fortasse Epternacenses eiusmodi permutationes etiam cum Ducibus Brabantiae aliisque fecerunt; quae nunc non inquiro.

N. XLII.

N. XLII.

A. 1193. d. 10. Oct. HENRICVS VI. Imper. confirmat THEODERICO VII. Com. Hollandiae Teloneum in *Geervliet* ad Mosam, quod pater eius FREDERICVS Imp. dederat olim FLORENTIO III. Theod. VII. parenti.

A. 1193. d. 10. Oct. (1)

Ad Excurs. VII. p. 266.

(MARTEN. *Thes. Anecd.* T. I. p. 661. MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 129. Exstat etiam in Registris Hollandiae Feudalibus.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. HENRICVS Sextus Romanorum Imperator semper Augustus et Rex Siciliae. -- -- quod nos sinceritate dilecti ac fidelis nostri TEODERICI nobilis viri, Comitis Hollandiae, prae oculis habita theloneum in *Ghervlit* ipsi confirmamus et praesentis Scripti patrocinio roboramus, omni tempore habendum; sicut serenissimus pater noster FREDERICVS, quondam Romanorum Imperator invictissimus, ipsum theloneum quondam fideli nostro FLORENTIO, patri dicti Comitis, in feodum ab omnibus transeuntibus concessit. Ita tamen ut de omni navi transeunti, quae vel cen-

(1) Viri DD. supra nominati, cum aliis multis, hanc immunitatis Chartam eiiciderunt ad a. 1195. Rationes autem, cur annum 1193. praetulerim, vid. in Not. ad CHRONIC. p. 157. Dubium tamen quoddam nunc inicit mentio tituli *Regis Siciliae*, quem titulum nonnisi anno 1194. adhibere coepit. Vid. Auctor. *Chronic. Gottwic.* L. II p. 401. Male MARTENE l. l. hanc Chartam ad Comitem *Flandriae* applicat.

centum marcas valens, vel ultra, quantumcumque portaverit, A. 1193. d. 20. Oct.
quinque tantum marcas recipiat, ſi vero infra centum marcas portaverit, de viginti marcis unam, de quadraginta duas, de ſexaginta vero tres marcas recipiat, et ſic deinceps usque ad centum. Ex ſententia autem nobilium Curiae noſtrae in Maieſtatis noſtrae praeſentia in domo fidelis noſtri Tutonis apud Wizznowe iudicatum eſt, et a copioſo Epiſcoporum, Comitum, Liberorum, atque Miniſterialium noſtrorum numero approbatum, quod tam *Flandrenſes* et alii homines, qui ſunt de noſtro imperio, quam etiam hi, qui de aliis regnorum partibus v. l. *aliorum.*
veniunt, modo praeſcripto theloneum debeant perſolvere: quam ſententiam praeſenti privilegio decernimus confirmandam -- --. Huius rei teſtes ſunt Cuonradus, Moguntinus Archiepiſcopus.

Hermannus, Monaſterienſis Epiſcopus.
Henricus, Wormacienſis Epiſcopus.
Otto, Comes Gelrenſis.
Theodericus, Comes de Hodſtadn. v. l. *Hoſtaden*
Marquardus Seneſcallus, Anconitanus Marchio.
Otto, Comes de Binethem. v. l. *Benthem.*
Boppo, Comes de Wertehem.
Arnoldus de Horenburc.
Stephanus de Oye.

A. 1193. d. 20. Oct. Henricus, Marescalcus de Callendin, et alii quamplures.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo quinto, Indictione decima quarta, regnante Domino Henrico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno regni eius XXIV. Imperii vero quarto.

Datum Moguntiae XIII. Kal. Novembris.

N. XLIII.

A. 1198. N. 1. THEODERICVS VII. Comes Hollandiae, et coniux ALEIDIS, Abbatiae Medioburgensi donant Decimas in *Zubburch*, *Ritthem*, *Vlissingen* et *Coudekerke*, quae Walacriae sunt loca.

A. 1198.

Ad Excurs. VII. p. 268. et Cod. Dipl. p. 130.

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Medioburgensis, fol. XI. vs. quod habetur in Archivis Camerae Rationum Zeeland. Loculo 116, 117.)

In nomine Sancte et Indiuidue Trinitatis, Ego T.H. Dej gracia *Comes Holl. atque Seland.* (1) et ALEIDIS Comitissa. vniuersitatj fidelium salutem in Domino. Quum omnis comercij

(1) *Seland.*] Vtrum *Zeelandiae* titulus a male sedula manu siue errore huc irrepserit, an, quod malim, ipse Comes post profligatum Flandriae Comitem hoc tituli sibi sumserit, dicere non habeo. Dubium tamen manet, quia in media

cij temporalis vel negotiorum emolumentum temporis euolutio- A. 1198.
ne' vel cordium constat *sic* ebitudine fuscarj · et a mortalium re- N. 1.
cordatione delerj' necessarium estimauimus: contractum quendam quo cum *Abbate Middelburgense* conuenimus · scriptj annotatione firmare · ac posterorum noticie commendare: notum igitur esse volumus tam futuris quam presentibus · quod ego TH. *Hollandie Comes* et ALEIDIS Comitissa · quartam partem *decime de Sutburg*, que de tribus illis colligitur parrochijs: quam *patri meo Abbates ac fratres Ecclesie Beatae Mariae in Middelburch concesserant:* eiusdem Ecclesie Abbati et fratribus · pro remedio animarum nostrarum · libere ab omnj posterorum nostrorum infestatione possidendam contulimus. Ne ergo Conuentionis huius actio · in dubium forte vel in ignorantiam posteris veniat. sed vt firma et inuiolabilis permaneat' hanc scripto presentj atque sigillorum nostrorum volumus impressione firmare · ac nichillominus testium subscriptione ceterorumque *hominum* nostrorum presentia roborare /

Quorum nomina subscripta sunt.

Florencius Prepositus, et
Balduinus, fratres mej ·
Hugo de Vorne, et

Theod.

media Charta statim simpliciter *Comes Hollandiae*. Ab hoc tamen titulo Comitem postea abstinuisse, commonitum fortasse ... andris, dubio eximit Charta sequens, eodem anno 1198. quam ex *Autographo* cum reliquis, quae sequuntur, omnibus produco.

A. 1198. N. I.

Theod. frater eius.
Gerardus de Horst.
Henricus de Risuuich.
Barthol. de Harlem.
Franco Capellanus.
Arnoldus Oueruort (2).
Florentius Rost.
Wilhelmus Rauen.
Wolfardus et filij eius, Walt. et Will.
Arnoldus et Henricus de Scinge, frater eius.
Henricus Wiszo.
Gerolfus f. Antonij.
Alardus f. Reilafi.
Symon. f. Bonefacij.
Willelmus de Kaldekerke.

Actum apud *Middelburch* anno Incarnationis Dominic. M. C. XCVIIJ.

(2) *Overuort*] Admodum difficile lectu hoc fuit nomen; Literarum tamen ductus huc tendit. Memorabilis imprimis est Charta ob Nobiles, cum Hollandos tum Zeelandos, *testes* adhibitos; quorum nonnulli hactenus ignorantur.

N. XLIV.

N. XLIV.

THEODERICVS Comes Hollandiae, Sacello in porticu Ecclesiae *S. Mariae* in *Traiecto* (1) fundato, donat terram in *Poel*, siue Poeldijk, iuxta *Naaldvicum*, cuius Sacelli siue Capellae Comes est collator. A. 1198. N. II.

A. 1198.

Ad Chronic. p. 201. a. et Excurs. p. 406.

(Ex Originali in Archivis Ecclesiae S. Mariae Traiect. Armario I.I. Caps. E. 111. Habet MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 131. nec non W. HEDA *Episc. Trai.* p. 211. quibuscum haec collatio instituta est.)

In nomine sancte[a] et indiuidue trinitatis · Ego Theodericus [a] hollandie comes · hoc [b] scriptum dedi · Sicut manifestis liquet inditijs ·

[a] Mieris et Heda *Theodericus.* [b] Mier. deest *hoc.* Ambo hic male interpungunt post *inditiis.* MS. *inditijs.*

(1) Quo minus dubium de huius Chartae probitate cuiusquam animo inhaereat: habetur apud MIERIS *Charterb.* D. II. bl. 104. altera Charta a. 1310. d. 30. Maii data, per quam GVIDO Episc. Trai. et WILHELMVS IV. Comes Holl. confirmant hanc THEODERICI VII. Chartam, et controuersiam super huius *Capellae* donatione eiusque bonis inde enatam inter *Giselbertum* istius Capellanum, et *Wilhelmum* Dominum de Naaldwijk componunt. Exstat altera haec Charta in *Archivis Ecclesiae* S. MARIAE *Traiect.* Armar. II. Caps. E. 3. n°. 6. ubi Donatores dicunt: *dat vp ons ghebleuen zien haer* GHISEBRECHT *onse Capellaen van onser capellen tutrecht die staet an marienkerke van der eenre zide ende heren* WILLAEM *van naeldwijc ridder van der ander zide als van dien goede dat* DIE POEL *ghehaeten es. ende gheleghen es in die prochie van naeldwijc, dat* ONSE OUDRE *ghegheuen hebben ter Capellen van vtrecht vri also als* DIE HANDUESTEN *spreken die* DIE GRAUE DIERIC *daer god die ziele of hebben moet daer vp ghegheuen heuet, — — —. Ende wi deken ende tghemeene Capitel voernoemt belouen heren*

A. 1198. N. 11. tijs · ALLINVS [c] fancte' Marie' in traiecto canonicus · et patris mei pie' memorie' FLORENTII *comitis holl.* nosterque capellanus · capellam quandam in feptentrionalj parte e'cclefie' beate' Marie' · in memoriam predicti patris mei [d] fuamque fuis de rebus conftruxit · quam in honore matris domini [e] et fancti ioannis ewangeliste et beati georgii martyris Isfridus Raceburgenfis epifcopus duodecimo kal. decembris confecrauit. Ego igitur THEODERICVS comitis FLORENTII et ADE comitisfe filius predicti capellani bonam uoluntatem et pium affectum confiderans · terram quandam [f] *mee' proprietatis* aque que Pul dicitur hinc inde adiacentem iuxta Naltuuic et ex morte cuiusdam hominis mei nomine · IO · cognomine NAGEL [g] qui eam a me in feodo tenuit michi vacantem tam pro mea parentumque meorum viventium falute quam pro defunctorum requie predicte capelle' una cum vxore mea ALEIDE [h] *comitisfa* in dotem et ab omni feruitio exemptam contuli · de cuius prouentu facerdos deo et fanctis ibidem in propria perfona feruiens tam pro me quam pro meis hostiam viuis ac [i] defunctis falutarem offerens · dum vite'

c Mier. *Alluzna* d *mei* deest Hedae. e Mier. *matris nostri domini.* f Mier. *quendam.*
g Mier. *Vagel.* h Hed, *Aleyda.* i Mier. *ac et.*

heren Willem van naelduijc voerfcit ende finen na Comelinghen waert dat zijs te done hadden die handueste van graue DIERIC *te toghen.* Appendent adhuc quinque Sigilla in cera viridi, ex vittis pergamenis, quarum

1. Guidonis Epifcopi.
2. Wilhelmi Comitis Holl.
3. Capituli S. Mariae.
4. Willelmi de Naeldwijk.
5. Nicolai Dom. de Putte, qui hanc confirmationem figillo etiam fuo communivit. Protulit infuper diligentiss. noster MIERIS D. I. bl. 131. hoc

THEO-

vite' presentis percipit fructum eterne' nobis inploret consor- A. 1198. N. 11.
tium· Ad me autem et ad quemlibet *Cometie'* [k] *Hollandensis* heredem legitimum ius instituendi sacerdotem in eadem capella sicut praefate ecclesie' consensit capitulum perpetualiter spectabit· qui sacerdos si forte ad aliud aliquod ecclesiasticum beneficium assumptus fuerit ius alium instituendi ad me meosque sicut supradictum est sine contradictione redibit· insuper et predictus sacerdos dum a seruitio capelle vacare poterit· chorum cum eiusdem e'cclesie' fratribus sub correctione decani frequentabit· Vt autem hec omnia rata et inconuulsa permaneant presentem paginam et e'cclesie' sigilli et sigillorum nostrorum appensione fecimus roborari· et nomina testium qui huic donationi interfuerunt fecimus subnotarj·

Nomina autem eorum hec sunt·

Ada mater mea·

WILLELMVS frater meus· COMES FRISIE'·

Margareta soror mea·

Florentius frater meus·

Hugo

k Micr. *Comitiae.*

THEODERICI Diploma ex aliis literis, quas per formam *Vidimus* exhibuerunt *Adolphus* Praepositus et *Stephanus* Decanus, Traiectenses, a. 1294. productas ex *Archivis Hannoniens.* nec non ex *Registris Hollandiae Feudalibus.* Quoniam autem haec Charta eodem modo, quo altera a. 1199. p. 229. *Henrici* Regis Epocham adhuc praefert, etsi Rex t. t. iam obierat, propterea maioris fidei gratia eius partem una cum Sigillis in aes incisam TAB. V. sisto. Ex his igitur omnibus indubitata huius Chartae fides constet.

A. 1198.
N. 14.

Hugo de vorna [l].
Willelmus de teillinga.
Arnoldus dapifer meus.
Henricus frater eius.
Franco capellanus meus.
Balduinus [m] uxoris mee' capellanus.
Simon de Harlem [n].
Hugo de nordeke.
Theodericus [o] de vorburg.
Gerulfus qui dicitur Calla.

Acta sunt hec apud *lis*. (2) anno dominice' incarnationis .M°.C°.LXXXX°.VIIJ°. Indictione prima. HENRICO Inperatore regnante.

l Mier. *vorne.* Et *Willielmus de Theylinge.* m Mier. *Baldwinus.* n Hed. *Haerlem.* o Hed. *Theodorus.*

* * *

Appendent tria Sigilla ex cera viridi,

1. Rotundum *S. Mariae*, his litt.
   ✠ SANCTA∘MARIA∘VIRGO
2. Sigillum THEODERICI Comitis cum scuto, in quo *Leo*.
   ✠ ThEODERICVS∘DEI∘GRATIA∘HOLLANDIE∘COMES
3. Comitissae ALEIDIS, in scuto oblongo, sinistra manu avem, dextra florem gerens, his literis:
   SIGILLVM A... IDIS COMITISSE . HOLLA . DIE

(2) *Lis*] Hoc de loco vid. CHRONIC. p. 133. (28)

N. XLV.

tricus hollandie comes. hoc scriptu dedi. Sicut ma
traiec to canonicus. et patris mei pie memorie. Florenti
ion in septentrionali parte ecclie beate marie. in memo

r mea. Wills frater meus. comes frisie. Margareta so
llz de teillinga. Arnoldus dapifer meus. Henric frater
capellan. Simon de harlem. Hugo de nodeke. Theoderic de
hec apud lis. anno dnice incarnationis. m. c. lxxxx.
rnante.

In nomine individue trinitatis. Ego T
x̄ fidelibus salutem in eo qui est salus omn
infra Peydrech emerunt cum decima & off
tendit usque ad ostium Catendrech. ita ut
timos fuerit devoluta heredes cum decim
juris tenore Selandensium obtineant; ut m
nisterialis liceat predictam inhabitare tra
tis uiris in prememorata terra castrum ut n
nos per eos terram nostram inundatione a
Gerardus de hurst. Wolterus de Ruben
lehe. Anno M.C.XCVIIII. Mense Ja

N. XLV.

BIGGO et Nepotes emunt a THEODERICO Comite Hollandiae Terram de *Peindrecht* cum *decima*, et *officio*, et *iure patronatus*. A. 1199. d. 21. Ian.

A. 1199. d. 21. Ian.

Ad Chronic. p. 203. *a.*

(Ex Originali penes Virum Illustr. Dom. de Rhoon et Pendrecht.)

In nomjne jndjujdue trinitatis· Ego THEOD. *Holl. Com.* [a] et A. uxor mea *Holl. Comitissa* tam presentjbus quam futuris salutem in eo, quj est salus omnjum. Notum uobis facimus, quod BIGGO et *Nepotes suj* erga nôs *terram jnfra Peydrech* emerunt cum *decima* et *officjo*· que terra his terminis clauditur [b]; a cymiterio *Peydrech* extenditur usque ad *Officium Catendrech*· ita ut eandem terram jam dictus [c] B. et nepotes eius et illj ad quos-

[a] Mier *Com. Holl.* et *Peyndrecht.* [b] Mier. *concluditur.* [c] *iam dictam.*

(1) Hanc Chartam ex antiquissimis Chartis Hollandiae unam, nactus opportunitatem, integram in aes incidendam curavi. Edidit eam MIERIS D. I. bl. 133. ex MS. *Hantvest Chronijk* van M. VAN DER HOUVE ad a. 1199. cuius tempore adhuc superfuit Sigillum, de quo ita: „ Dees brief is „ in 't Latyn te leezen by Ionker Pieter van Roode, Heer van Roode „ ende Pendregt, onder wien de zelve berust, zynde geschreven op „ Franchyn, waer uithingen een rond „ zegel van witten wassche aan dobbele staerte van geele zyde, het ander zegel is daar van gesleten ende „ verloren. *M. v. d. Houve* ". Scripturae rationem exhibet TAB. VI. sed sigilla penitus perierunt.

A. 1199 d. 21. Ian. quoscunque eadem terra per legitimos fuerjt deuoluta heredes, cum *decima* et *officio* et *electione sacerdotis* ecclesie libere possideant · et ipsi omnem *juris* tenorem [d] *Selandensium* obtineant; ut nec ulla super [e] ipsam terram fiat *petitio* nisi jn expedicione. Sane nulli *mjnjsterialj* liceat predictam jnhabitare terram; nisi de comitis licentia et prefati B. et nepotum et successorum [f] ejus. Sepe itaque dictis uiris jn prememorata [g] terra *castrum* vel munjtionem construere licentiaujmus. et tales aggeres ipsi componemus [h] quod [i] nos per eos terram nostram jnundatione aquae [k] non amittamus. Testes huius rei sunt hij.

Dominus Hugo de Vorne.

Gerardus de Hurst.

Woulterus de Ruvene.

Arnoldus dapifer.

Gerulfus Calle.

Sygerus Buth [l].

Datum apud *Harlehem*. Anno M°. C°. XCVIIII°. Mense Ianuario · XII · Kl. Februar.

d tenorem iuris. *e supra.* *f Nepotum success.* *g* Mier. *praemonita.* *h* Mier. *ipsis componere.* Vltima Syllaba in autographo erat extrita, ita tamen, ut -*mus* vel -*nt* hinc legi facilius quam -*re* possit; quocum vox *ipsi* non congruit. *i* Mier. *que* pro *quod*. *k* Mier. *per inundationem aquarum.* *l* Mier. *Burch.* forte *Buch*.

* * *

Perierunt ambo, quae appenderant Sigilla.

N. XLVI.

N. XLVI.

THEODERICVS VII. Comes Holl., et ALEIDIS uxor confirmant donationes a Comitissa PETRONILLA factas Abbatiae Rijnsburg. A. 1199.

A. 1199.

Ad Excurs. VII. p. 269. Cod. Dipl. p. 131.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

IN NOMINE · SANCTE · ET · INDIUIDVE TRINITATIS ·

Notum sit omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus quod ego THEODERICVS[a] dei gratia comes holl. et ALEIDIS comitissa · donaria que' uenerabilis PETRONILLA comitissa holl. et THEODERICVS filius eius ecclesie' beate' uirginis Marie' in Rinsburch in perpetuum habenda contulerant · confirmamus · Atque contra omnem posterorum nostrorum contradictionem sigilli nostri inpressione[b] munimus · Quorum hec est descriptio · Ipsam uillam *Rinsburch* ·[c] et quicquid sui iuris in ea fuerat · In uilla que' dicitur *Nortghe* nouem predia et dimidium · Similiter cum omni iure. excepto quod super hec manentes quintam partem *peticionis* comitis in *Nortghe* debent soluere. In terra quadam que' dicitur *lede* sex mansos · idest

houe ·

a Mier. *Theodericus* semper. b M. *munivimus*. c M. *Reinsburch*.

A. 1199. houe · et tres manſos in *Delf* · eo iure · ut *miniſteriales* comitis in hiis manentes *peticiones* comitis ſoluant · liberi uero ſuper huiusmodi tantummodo e'cclefie' reſpondeant Preterea totam terram et iurisdictionem de *alsmer* · et quicquid in ea ſui iuris fuerat · necnon et totam eiusdem terre' *decimam* prefate' e'cclefie' in perpetuum habendam contulerant. *Ego* uero THEODERICVS comes · ADE' Comitisſe' filius · cum ALEYDE Comitisſa uxore mea pro animarum nostrarum remedio utilitati e'cclefie' in *rinsburch* prouidere uolens · in concambium et reconpenſationem terre' et iurisdictionis de *alsmar* · terram in *uualacria* que' nostra propria erat ſcilicet ducentas et quinquaginta [d] menſuras predicte' e'cclefie' immutabiliter contuli · quam ab omni comitis peticione ac circummanentium infestatione denuntio et ſigilli nostri impresſione confirmo in perpetuum eximi ·

Huius rei [e] testes ſunt

Ada comitisſa ·
filius eius florentius ·
hugo de uorne ·
Nicholaus de harlem ·
Arnoldus dapifer.
frater eius heinricus ·
Theodericus bertoldus.
Bartholomeus de vorne ·

Flo-

[d] M. a quinqua. [e] M. Eximii huius rei.

nbrii & recompensatione terre &
rra pa erat scilicet ducentas & quin
contuli · quia ab omni comitis peticione
nri ipressione confirmo in ppetuu

Florentius Pincerna. A. 1199.

Willelmus de Egmunda.

Gislerus de Kerkuuerf.

Thidericus Neueke.

Acta funt he'c Anno incarnationis dominice' Millefimo · c · nonagefimo Nono · Regnante Heinrico Rom imperatore · et rege ficilie' · prefulante Theoderico traiectenfe epifcopo ·

* * *

Vir Doct. et infignis industriae ALKEMADE, in *Abbatiae Rijnsburg. Defcriptione MS.* quam V. Voluminibus in fol. fplendidisfime abfolvit, quando hanc Chartam cum reliquis ex Originali T. I. exhibebat, Sigillum eius hoc modo accurate defcripfit: „ Dit is een Af„ fchrift uit de orfpronglijke pergamene openbrief, hebbende een „ zwaar zegel ter dikte van een hout-duim gedrukt in Vleisverwig „ biè-waz 't welk med een Kastanien-verwig vernis is beftreeken, „ uithangende aan veele ziide róóde draaden, die in de brief en des„ zelfs omflag kruislings ziin doorgeftecken ". Sic recte illè.

Vindiciae Chartae Rijnsburgenfis, datae a Theoderico VII. et Vxore Aleide a. 1199.

Qui hoc Diploma et eius figillum TAB. VII. in aes incifa obiter modo contemplatur, mirari fane debebit Viri D. ad STOK. D. II. bl. 560. imprudentiam, nequid durius dicam, qui, etfi hanc Chartam ex Autographo productam esfe noverat ex ALKEMADII Scriptis (1), ex MIERIS not. ad Chartular. Holl D. I. bl. 134. et ex FOPPENS *Supplem. Opp. Dipl.* T. III. p. 362. quippe qui diferte fic fcribit: *Autographum Diplomatis huius, quod omnium eorum quae a Comitibus Hollandiae nunc exftant, antiquisfimum esfe creditur, ad nos pervenit a Nobili Viro*

(1) Vid. MIER. *Charterb.* l. l. et VAN DER SCHELLING *Tiendrecht*, D. II. ad h. Chart.

A. 1199. *ro D. Cornelio ab Alckemaede Roterodamiensi. Habet annexum sigillum cerae rubeae impressum, appendentibus funiculis rubeis, repraesentans Comitem equitem, dextera gladium, sinistra scutum triangulare gestantem. Circumscriptio haec est.* THEODORICVS DEI GRATIA HOLLANDENSIVM COMES: quae verba docent, Alkemadium tunc temporis hoc Diplomate esse usum (2); tamen suspectam hanc habere Chartam, eoque ipso nostrum ALKEMADIVM (cuius in re Diplomatica merita adhuc proh dolor! latent) fraudis insimulare haud veritus est; idque argumentis ita ex tripode dictis, ut etiam ingenuum nostrum Virum WAGENARIVM, quod factum nollem! haud ita pridem a via abduxerit; quum interim, quae produxit, argumenta Rei Diplomaticae callentibus nullius sint momenti. Sunt enim numero duntaxat duo, eaque petita vel ex vitiosa scriptura, vel ex quodam anachronismo. Audiamus eius verba, D. II. bl. 560. „ Of „ zoumen ook niet wel eens een valsch Zegel gemaakt hebben? Ik meen 'er „ noch een gevonden te hebben. In 't Chart. I. p. 134, wordenwe be- „ richt, dat Alkemade bezitter geweest is van den Brief van Diederik VII, „ des jaars 1199, noch wel bezegeld, met dit omschrift: THEODORICVS, „ DEI GRATIA HOLLANDENSIVM COMES. Dit Zegel is valsch, zeide „ ik: waar het echt, daar zou THEODERICVS staan. Zie onze Aantek. B. I. „ vs. 599. En hoe lieflijk zou *Diedorik* thans in de ooren klinken? Doch Mie- „ ris heeft dat Zegel zelf mogelijk niet gezien. Maar al hadt hy 't gezien, ik „ zou nu dat bewijs evenwel herroepen, sedert my gebleeken is, dat hy ook, „ in zyne Munten p. 170, zegt, dat op 't Zegel van Diederik, Bisschop van „ Utrecht, geleezen wordt *Theodoricus*, schoonmen, in de afbeeldinge, dui- „ delijk leest *Theodericus*. Zie aldaar de Plaat III. n. 6. als ook n. 5." En! primum Viri Docti argumentum, cuius ipse imbecillitatem perspexisse videtur, quando statim subiungit: „ *Nochtans moet het Zegel valsch zijn, als de Brief* „ *zelf verdicht is* ". Videtis, Huydecoperum hanc Chartam propterea falsi non accusare, sed tantum suspectam reddere conari, ex eo, quod in Sigillo editum fuerit *TheodOricus*, non vero, ut scribi debuisset, *TheodEricus*. Verum hoc dubium, si quid inest dubii, statim perit post productam Autographam Chartam, cuius in Sigillo distincte legitur, TEODRICVS (non, ut alibi, ex oscitatione, male, THEODORICVS); in Charta vero *Theodericus*. Et vel sic tamen nihil hoc Viri D. argumentum contra hoc Diploma faceret. Vidi ego et postea alia exhibebo Diplomata Autographa, ubi promiscue vel *TheodEr.* vel *TheodOr.* legitur. Videamus igitur alterum eius argumen-

(2) Qui tamen id postea ad Abbatiae Rijnsburgensis Archiva, in quibus nunc exstat, pro more suo redire iussit.

mentum. „ Nochtans moet het Zegel valsch zijn, als de Brief zelf verdicht is. A. 1199. „ Het jaar 1199 ſtaat 'er vol uit geſchreeven, en daarop volgt, *regnante Hein-* „ *rico Rom. Imp. et Rege Siciliae.* Welke Henrik reeds in 1197 overleeden was: „ zie B. II. *vſ.* 1202. 'tIs waardig deezen Brief van 1199 te vergelyken by „ dien van 21 Aug. 1202; waarvan zie onze Aentek. B. II. p. 575. Alkema- „ de heeft meer het ongeluk gehad, dat Oude Brieven, door hem medegedeeld, „ de toets niet konden ultſtaan. Zie noch eene Aantekening van Mieris, Chart. „ II. p. 183. Van zyne Liefhebberye kanmen naarzien Vander Schellings Alou- „ de Vryheid p. 620. "

Haec quidem ſpecie ſua admodum blandiuntur. Vt ingenue agam (3); concedo, HENRICVM Imperatorem obiiſse in Sicilia d. 27. Sept. a 1197. Concedo, hanc Chartam exhiberi tamquam datam anno 1199. Concedo, THEODERICVM Comitem Regis mortem haud ignoraſse. At quid inde? proptereane ſpuria Charta, et a monachis conficta? Hospes eſse debet in re Diplomatica, qui talia ſcribere ſuſtineat. Verum ne quid penitus dubii ex hac Anachronismi incuſatione cuiusquam relinquatur animo; videamus rei caput. Et primo probabo, dari ſaepisſime eiusmodi Anachronismos in Chartis vel maxime genuinis, aut oſcitatione aut errore ſcribarum, qui tamen Chartam non vitient, neque ullam fraudis ſuſpicionem hinc inſerant. Deinceps oſtendam, tanto minus eiusmodi Anachronismos curari, ſi conſtat, Datores habuiſse cauſsam, cur hos committerent vel Chartis ingeri diſsimularent. Tertio αὐθεντίαν huius Diplomatis Argumentis omni dubio maioribus ſtabiliam.

Ad 1. quod ſpectat, audiamus testimonia eorum, qui *Rei Diplomaticae* ſe dederunt, perque omnem aetatem huic ſtudio inſudarunt. Vir D. Dom DE VAINES ex *congregatione S. Mauri*, qui reliquis ſcriptoribus uſus eſt, omnium ſit inſtar. Integrum locum quamquam longiuſculum deſcribam ex *Dictionaire Diplomatique*, in Voc. DATES p. 373. „ L'erreur dans les dates des diplomes ou chartes ne „ doit pas les faire regarder pour cela comme ſuppoſés ou ſuſpects. En effet, „ combien de mécomptes de cette eſpece ne trouve-t-on pas, & dans des in- „ ſcriptions, *Monum. de la Monarchie Franç.* t. 2. p. 284. *Valbonais*, *Hist.* „ *de Dauphiné*, t. 1. p. 306.; et dans des manuſcrits, *Thes. Anecd. Noviſſ.* „ t. 1. *Diſsert. Iſagog.* p. 19. *Dubos*, *Hiſt. Critiq.* t. 1. p. 486, 512. & dans „ des loix, *Tillem.* t. 6. p. 57. & dans des Conciles, *Hist. de Langued.* t. 2. „ p. 525. et dans des Auteurs ſans nombre? On doit les rejeter ſur les Ecri- „ vains

(3) Poſsem alioqui dare Scriptores, qui Regem a. 1199. obiiſse referunt. Sic CHRONIC. *Monast. Mellicens.* in PEZII *Rer. Auſtr.* T. I. p. 235. MCXCIX. *Heinricus Imperator in Apulia moritur, III. Kal. Sept.* Alii etiam a. 1198.

A. 1199. „ vains où Secrétaires, plutôt que d'en inférer la falsification. A plus forte „ raison, des *anachronismes* dans les diplomes viennent-ils de l'inattention où „ de l'inexactitude du Secrétaire. — — Que l'on convienne de ces erreurs, „ & qu'on les suppose réelles, elles ne sont pas ordinairement une raison légitime „ de rejeter les actes ou elles se trouvent. La saine critique doit être extrême- „ ment réservée dans ses jugements par rapport aux *dates*. — — Au reste, „ les dates pourroient être réellement fausses, et la pièce où elles se trouvent, „ très authentique: il en est mille exemples qu'il seroit facile de conduire jusqu'à „ notre siecle meme. " Et p. 377. „ Les diplomes eux-mêmes peuvent avoir „ été fait *sous un Roi*, et *datés sous son successeur*, parceque la mort du pre- „ mier aura mis obstacle à l'entiere confection de l'acte. " p. 361. „ Il y en „ a d'autres, & en grand nombre, qui, soit par erreur des copistes, soit à cau- „ se des différents temps où nos Rois étoient reconnus successivement par leurs „ Provinces & leurs sujets — — soit par l'ignorance où nous sommes de ce qui a „ pu servir d'époque, datent de certains points, qui ne sont propres qu'a jeter „ actuellement dans l'embarras ceux qui voudroient accorder tous ces calculs. " His adiunge, quae habentur in V. FAUSSAIRE p. 532. sqq. Nec solus hic, sed audiantur Benedictini in *L'Art de Verifier les Dates*, qui, post multa cavenda et observanda, tandem in *Dissert.* fol. IX. sic: „ Quelle témérité, d'en „ juger précipitamment, comme si elles ne renfermoient aucune difficulté! Ces „ Dates ne s'accordent pas avec notre calcul; donc elles sont fausses, & les „ Chartes, ou les Chroniques, qui les renferment, de nulle autorité! Ainsi „ raisonnent ordinairement les demi-savans, qui osent prononcer sur des „ choses, qu'ils n'entendent point. ". Plura addere possem, si in auxilium vo- „ cem *le Nouveau Traité de Diplomatique*, quod opus vid. T. IV. p. 661. sqq. Sed abstineo. Sufficiunt haec ad probandum, nullam dari causam, cur hanc Chartam, tam bene aliunde munitam, et muniendam, ob solum Anachronismi errorem, si revera talis esset, falsi insimulares, quia HENRICVS Imp. a. 1199. iam obiit.

Verum 2°. dari fortasse potest ratio, ex scribarum errore non repetenda, sed ex ipso Comite derivanda. Novit optime THEODERICVS Comes, hoc tempore iam obiisse *Henricum* Imp. Ipse adfuerat Comitiis, in quibus de eius successore creando fuerat actum; ipse interfuerat eius Coronationis sollemnibus. Vid. EXCVRS. IX. p. 427. At nota sunt istius temporis de Rege creando dissidia et odia; notae sunt turbae. Notum est, in creando *Ottone* et *Philippo* Proceres Imperii, in iisque nostrum Comitem, fuisse divisos. Nota sunt verba CHRONICI mei a. 1197. p. 150. „ Obiit *Henricus* Imperator, et facto Con- „ ventu Principum de Regni promissione Duci Sueviae *Philippo* unanimiter assen- „ serunt,

„ ferunt, ita ut filius Henrici Imperatoris *Fredericus*, puer quinquennis, patri A. 1199.
„ succederet, et ipse omnia Imperialia ageret et disponeret; et ut haec firmius ha-
„ berentur, factus est secundus Conventus, ubi, quia non advocatus *Adolfus* Co-
„ loniensis Episcopus defuit, seminarium hoc discordiae Romano imperio im-
„ miscuit, siquidem ad partes suas inflexit Comitem Flandriae *Balduinum*, *Theo-*
„ *dericum* Hollandiae, et Principes, quos poterat, et contra fidem eius Comitem
„ *Pictavis Ottonem* Aquisgrani inthronizat, cum prius partibus Ducis Sueviae fa-
„ visset. Duci vero Sueviae multi principes et nobiles Romani Imperii adhaese-
„ runt. Rex vero Anglorum *Richardus* partes *Ottonis*, cuius avunculus erat,
„ in omnibus fovebat ". Erat nempe a. 1198. PHILIPPVS *Suevus* Henrici frater defensor Imperii creatus, donec Henrici filius FREDERICVS adolevisset. Egerant hoc multi Principes. Contra nitebatur Papa, vetabatque Principes PHILIPPO adhaerere. Hinc Archiepiscopus Coloniensis cum multis Nobilibus BERTHOLDVM de Zaringen Imp. eligit. Hoc vero sponte desistente Principes partium Philippi Imperium huic detulerunt. Pontificis tamen impulsu creatur Rex OTTO, sed a paucis duntaxat, in quibus et Noster *Comes* THEODERICVS et *Episcopus Traiectensis*. Cfer. not. ad CHRON. p. 151. (66). Pro OTTONE faciebat, quod a Coloniensi esset electus, et Papam faventem haberet. PHILIPPO vero maior adhaerebat Imperii pars; et is ante Ottonem fuerat electus. Favebat etiam ei Rex Francorum, ut docent Tabulae confederationis D. III. Calend. Iul. a. 1198. apud MARTEN. *Coll. Amplist.* T. I. p. 1018. Gravis hinc orta discordia, bellumque intestinum. Frequenter inter illos pugnae commissae; OTTO semper fugatus. Indictus deinde a. 1199. Bopardiae Conventus, cui ab utraque parte interessent Principes, in his a parte Ottonis TRAIECTENSIS EPISCOPVS, *Dux Brabantiae*, *Comes Flandriae* (4); nec dubium, quin interfuerit COMES noster. At re infecta Conventus diremtus (5). Hoc dissiduum tanta exarsit vehementia, ut de eo, tamquam de re adhuc dubia, mentio etiam habeatur in subscriptione Chartae PHILIPPI Marchionis Namucensis a. 1198. apud MIER. *Opp. Dipl.* T. II. p. 1204. *Actum anno verbi Incarnati* M. C. XCVIII. — — OTTONE *Nobilissimo Viro Milite strenuissimo Duce Aquitaniae*, *Henrici quondam Saxonum Ducis filio*, *et* PHILIPPO *Duce Sueviae Freder. quondam Roman. Imperatoris filio*, *pro* REGNO *Teutonum et* IMPERIO *Romanorum* LITIGANTIBVS. Huc spectant etiam Literae, quas ad *Episc. Traiectensem* et *Comitem Hollandiae* exaravit Papa *Innocentius* III. quae in *Cod. Probb.* p. 238. et 239.

(4) Vid. Epist. OTTONIS XX. ad Innocentium Pap. T. I. p. 694 Ed. BALVZ.

(5) Haec omnia pluribus STRVV. *Histor. German.* in *Philippo Suevo* §. 1—6. p. 501—508.

A. 1199. 239. not. (2) sequuntur; quibus eorum animos in OTTONE defendendo vacillantes confirmare nititur. Quid igitur ageret Comes noster? An rebus ita sese habentibus, THEODERICVS huius illiusve fautorem se in Actis publicis profiteretur? Absit ut credas! Igitur si probare possum, non penitus praeter morem fuisse, ut, durante Interregno, vel in dissidiis propter Regnum, prior Epocha retineretur: tunc ratio apparebit, cur Comes Regis HENRICI tamquam adhuc regnantis meminerit. Audiamus hic DES VAINES *Dict. Diplom.* T. I. p. 351. „ *Pendant un interregne, on datoit de la mort du Prince précédent*, LONGVE- „ RVE, *Annal. Francor. inter Gallic. Scriptor.* BOVQVET, t. 3. p. 703. & „ *cela étoit dans toutes les regles. Mais dater de la mort d'un Roi pendant le* „ *regne d'un autre, c'est ce qui est surprenant, & qui n'est cependant pas sans* „ *exemple*, VAISSETTE *Hist. de Lang.* t. I. p. 534." Quid his verbis expressius? Sic fecit igitur Noster; idque non solum hac in Charta, sed etiam in antecedente, qua fundat Capellam ad S. Mariam in Traiecto: *Acta sunt haec apud Lis, anno Dominicae Incarnationis* · M · C · LXXXX · VIIJ. *indictione prima*, HENRICO IMPERATORE REGNANTE. Sic diserte habet haec Charta p. 224. Atqui *M. Sept.* 1197. iam obierat Henricus. Ne quis autem et hanc suspectam haberet, produxi eam etiam ex Originali cum Sigillis in aes incisis et literarum specimine. Non opus igitur est, ut coniiciamus, has Chartas datas quidem esse ante obitum *Henrici*, post eius tamen mortem conscriptas ac Sigillo confirmatas; ita ut reliquae notae, ut antea fuerant, mansissent, adiecta tantum annorum nota. Quo spectat DES VAINES supra p. 377. Hoc modo res alioqui facile expediri, ac nihil inde contra Chartae authentiam inferri posset. Saepe enim fit, ut Chartae sint concessae ac descriptae alio tempore quam confirmarentur, nitide exararentur, et Sigillo munirentur. Vnde diversitas repeti debet quae observatur in Chartarum *Actis* et *Datis*. Sic apud A. MATTH. *de Iure glad.* C. XXII. p. 362. in Charta *Guidonis* Episc. Trai. dicitur: ACTA *sunt haec apud Aernhem anno Domini* M. CCC. XI. *in die* BEATI PETRI *ad Cathedram, praesentibus Venerabili viro* — — *et aliis quam pluribus fide dignis.* DATVM *anno Domini praedicto in die* BEATAE GERTRVDIS. Sic Testamentum Henrici III. Brab. Ducis habet in fine: ACTVM ET DATVM *apud Lovanium mense Febr. Sabbatho* — 1260. in MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 207. Cf. p. 206, 422. et T. II. p. 1236. PONTAN. *Hist. Gelr.* L. VI. p. 144. Nec non *Wilhelmi* Regis, Com. Holl. II. ACTA ET DATA *Brunsvic. a. dom.* 1253. *XV. Kal. Mart. Indict.* XI. in LVDEWIG. *Rel. MSS.* T. II. p. 249. Cf. LVNIG. *Cod. Germ. Dipl.* T. II. p. 1602. Adde infra duas ineditas *Wilhelmi* II. Com. Holl. Chartas, d. 18. Nov. 1243. et M. Mart. 1246. et plures alias. Pro his vero Charta Autographa fundationis Abbatiae Leeuwen-

wenhorst. d. 14. Oct. a. 1261. habet *Datum et ordinatum anno Domini* —. Docet sane eiusmodi coniunctio, dari discrimen inter *tempus*, vel *locum*, vel alias peristases, quae illud *actum* et *datum* alioqui distinguerent; quas enumerant DD. Scriptores Benedict. *du Nouveau Traité de Diplomat.* T. IV. p. 655. Eodemque modo facile fieri potest, ut, quae Chartae Rege vivente datae sunt, illae postea demum eo mortuo secundum normam praescriptam accurate describantur, et sigillis muniantur. Exstat huius generis exemplum in Charta *Roberti* Regis, cui *Henricus* Rex Francorum subscripsit, quamquam Charta aliquot ante annis vivente patre *Roberto* confecta est, teste hac nota Chronologica: *Anno ab Incarn. Domini* MXXX. *indictione* [XIII] *regnante Rege Francorum Rotberto*, *anno regni sui* XLII. *et filii eius concorditer cum ipso regnantis anno iam quarto Henrici* . . . . *Ego Henricus gratia Dei Francorum Rex hanc Chartam a* BEATAE MEMORIAE *patre meo Rotberto confirmatam regia authoritate similiter confirmo.* Habetur apud MABILLON. sec. III. *Bened.* part. 2. p. 625. (6). A. 1199.

Refutatis igitur iis, quae contra Chartam ex eius Anachronismo producta sunt, argumentis: nunc eius αὐθεντίαν aliunde probabo. Praeterquam enim quod de eius probitate rerum Diplomaticarum peritis satis constabit ex Tabula, quam ex Autographo in aes incidendam curavi, et in quam nulla fraudis suspicio cadere potest: habentur plures huius Theodericiani Diplomatis Confirmationes ac sic dictae *Vidimationes*, in his ab ipsis etiam *Comitibus* profectae. Nempe exstant in Archivis Rijnsburg. 1°. Charta *Arnoldi Berthelemei* Decani Ecclesiae S. Pancratii Leidensis, a 1336. in qua per *Vidimus* inseruntur *a*) Bulla *Innocentii* II. d. II. *Kal. Martii* a. 1139. *b*) haec *Theoderici* Charta a. 1199. et *c*) Diploma *Wilhelmi* Com. Holland. a. 1336. *Denredaghes na onser vrouwen dach natiuitas.*

2°. Charta Praepositi Abbatiae de *Koningsveld* et Domini *Henrici* Castellani Leidensis Equitis, qui *pridie S. Petri ad Vincula* a. 1307. declarant, se rogatu Abbatissae hanc THEOD. VII. Chartam vidisse, legisse, et ad verbum recensuisse.

3°. *Folperti* Decani S. Pancratii Leid. Fer. 3ª. post Epiphan. a. 1368.

4°. Sculteti et Scabinorum Vrbis Leidensis, *gegeven op H. Sacramentsavond* a. 1395.

5°. Alia adhuc Charta data d. 5. Apr. a. 1440.

Descripsi praeterea ex Autographo Chartam ALEIDIS *Tutricis* a. 1251. d. 17. Mart. sigillis quinque munitam, ex qua patet, Abbatiam Rijnsburgensem haec bona

(6) Citat hanc MABILLON. *de Re Dipl.* L. II. C. XX. p. 157. additque, „ interiectis aliis „ subscriptionibus posteriorem, tametsi ordine primam, accessisse hanc *Henrici* Regis subscriptio- „ nem post *mortem Rotberti* patris sui, ut indicant haec verba *beatae memoriae*, quo tamen vivente „ Charta confecta est ". Nisi forte quis suspicetur, pertinere etiam hanc *beatae memoriae* formulam ad vivos et superstites: qua de re dixi supra p. 132.

A. 1199 bona in *Nortgo* iam antea possedisse; quam videsis suo loco. His omnibus adde Chartam FLORENTII V. Com. Holl. d. 4. Mart. a. 1277. in qua is partem huius Chartae a. 1199. recenset, in hanc, quae sequitur, sententiam:

Nos, FLORENTIVS, Comes Hollandie, notum facimus vniuersis, quod nos vidimus literas Domini *Theodricj Comitis quondam Hollandie* predecessoris nostrj in hec verba:

„ Ego *Theodricus* Comes, *Ade* Comitisse filius, cum *Aleyde* uxore mea,
„ Comitissa, pro animarum nostrarum remedio vtilitatj Ecclesie de *Rins-*
„ *burg* prouidere volens, in concambium et Recompensationem terre et
„ jurisdictionis de *Alsmar* terram in *Wallacria*, que nostra propria erat,
„ scilicet *ducentas et quinquaginta mensuras* predicte Ecclesie jrreuocabiliter
„ contulj, quam ab omnj comitis jmpetitione ac......... jnfestatione
„ denuncio, et Sigillj nostri jmpressione confirmo, jn perpetuum eximj.
„ Acta sunt hec anno jncarnationis Dominice millesimo C°. nonagesimo
„ nono, Regnante HENRICO Roman. Imperatore et Rege Sicilie, pre-
„ sulante Theodrico Traiectens̄ Episcopo ".

Vnde cum Abbatissa et Conuentus dicti monasterij de *Rinsburg* dilectis nostris jn Christo Abbatj et Conuentui Ecclesie Beate Marie in Middelborgh *ducentas et triginta quatuor* mensuras terre jacentis in dicta terra *Wallacrie* de dictis ducentis et quinquaginta mensuris vendiderint, nos dictam terram venditam dictis Abbatj et Conventui eiusdem concedimus et conferimus, sub dicta libertate et jure, pro nobis et nostris successoribus in perpetuum possidendam. In cuius rei testimonium presens scriptum Sigillo nostro fecimus communirj.

Datum apud *Hagham*, feria quinta ante Dominicam, qua cantatur letare Jerusalem, Anno Dominj Millesimo CC°. septuagesimo septimo.

Habetur inedita haec FLORENTII V. Comitis Charta in *Antiquo Chartulario Abbatiae Medioburgensis*, fol. XLIX. vs°., quod exstat in Archivis *Camerae Rationum* Zeelandiae, Loculo 116-117. Igiturne cuiquam credibile sit, tot exhiberi potuisse huius Diplomatis Confirmationes, quales praeter Autographam Chartam exstant, in iisque ipsorum Comitum, qui omnes hoc Diploma manu tractarunt, et confirmarunt, si fictum fuisset. Quod si fuisset, debuit esse confictum iam ante a. 1277. quo Florentius V. se illud vidisse testatur, et approbat. An credibile, consarcinatores istius Chartae adeo lepidos fuisse homines, ut tam crassos committerent errores, qui statim in oculos incurrerent, et chartae fidem labefactarent. An credibile, Florentium V. aliosque, vel qui illis ab Actis et Secretis erant, tam crudos imperitosque fuisse, ut vera a falsis in Actis distinguere non possent, si ficta haec revera fuissent. Et quamvis haec omnia largirer, nec ipsa praesto esset Charta, examini

examini fubmittenda; nihil tamen hodie ad rem foret, disquirere fueritne Charta fpuria nec ne. Finge confictam! Simulatque enim nova donatione, repetitione, confirmatione, per infecutos Comites est ftabilita; eius auctoritas, fi hiftorice non posfet, in iure tamen valeret. In iure enim multa faepe valent, quae hiftorice non valent, et contra hiftorice multa vera funt, quae in iure probari non fufficienter aequo posfint iudici. Sed eiusmodi auxiliis non indigeo. A. 1199.

Doleo autem, virum probum atque ingenuum WAGENARIVM ita fefe ab illustri STOKII Editore pasfum esfe abripi, ut V. D. ALKEMADIVM praeter meritum fraudis fufpicaretur (7), nec non aliud Comitis WILHELMI III. Diploma a. 1317. d. 14. April. datum, fufpectum haberet (8), quod tamen quum itidem *ex Autographo* in Archivis Rijnsburg. producere mihi liceat, ad dictum annum cum Sigillo fuo in aes incifo exhibeo. Vides, lector ingenue! quo pretio aeftimari debeant verba, quibus Vir ille doctus *Alkemadium* perftrinxit, quando ait: *Alkemade heeft meer het ongeluk gehad, dat Oude Brieven, door hem medegedeeld, de toets niet konden uitftaan.* Quaenam funt vetustae illae Chartae? Nullum usquam produxit exemplum, neque provocavit unquam, nifi ad illa, quae memoravi, hoc anni 1199. illud anni 1317. quae ambo nunc in veri fidem ex Autographis producta quisque legat. Vtinam! autem Alkemadii fcripta aliquando in dias luminis auras protracta Belgae afpiciant; fimul incolumem eius fidem et indefesfam industriam protractam viderent.

(7) In *de Werken der Maatfchappy van Leyden* D. III. bl. 235.
(8) Secutus MIERISIVM *Charterb.* D. II. bl. 183.

N. XLVI.

N. XLVII.

A. 1199. d. 4. Dec.

BALDVINVS Com. Flandriae, et Coniux MARIA Canonicis Curtracensibus confirmant *decimam in Hulst*, quam dederant eius Pater BALDVINVS, et avunculus PHILIPPVS, quam a. 1272. d. 25. April ratam habet MARGARETA Comitissa Flandriae.

A. 1199. d. 4. Decembr.

Ad Excurs. p. 148, 204, 224.

(Ex Apographo Authentico, quod exstat in Curia Flandrensi, quae in Zeelandia est.)

Ego B. *Flandrie* et *Hain. Comes*, et *M.* (1) *Comitissa*, uxor mea, omnibus notum fieri volumus tam futuris quam presentibus. Quod *totam Decimam de Hulst*, sicut bonae memoriae BALD. pater meus, et Comes *Ph.* avunculus meus, et antecessores mei eam tenuerunt, cum omni integritate in perpetuam dedi elemosinam Canonicis, quos institui in Curia mea *Curtraci*, excepta illa parte *decime*, que collata est Monasterio de *Dunis*. Sciendum autem, quod antequam Canonicos institueram Curtraci, et decimam illam eis concesseram, quandam partem decime illius dederam *Simoni Drinkewater*, *servienti* meo et uxori sue ad vitam suam. Ita videlicet: quod quam cito alter eorum decederet,

(1) *B. et M.*] i. e. *Balduinus* et *Maria*.

ret, decima illa rediret ad manum meam cum omni integritate, A. 1199.
ficut eam ipfis contuleram. Porro Canonicis inftitutis apud d. 4. Dec.
Curtracum, et decima de *Hulst* eis a me concesfa, illam partem decime, quam concesfi prefato *Simoni* et uxori fue prorfus eodem modo, ficut ipfis eam concesferam, post decesfum utriuslibet eorum dedi in perpetuum ad luminaria, et ad reparationem Ecclefie Canonicorum. Infuper concesfi ipfis Canonicis ad ufus fuos totam decimam totius terre, que in posterum post donationem huius decime acquiri poterit, quicumque eam *colat vel dicet* (2), etfi Cistercienfis ordinis fratres eam colant vel dicent. Sciendum autem, quod de decima terre que in posterum acquiritur SVPER MARE, nullus quicquam iuris habebit, nifi Canonici de *Curtraco*. Precipio etiam, ne quis in posterum fodiet terram *infra dicum ad fal faciendum* (3) et quicumque foderit: erit erga me in forefacto corporis fui et omnium que posfidet erga me et heredes meos. Sciendum etiam, quod hec tota donatio facta est per asfenfum Karisfime uxoris meae MARIAE Comitisfae.

Vt autem hec omnia ftabilia et rata permaneant in perpetuum, tam ego quam MARIA Comitisfa, uxor mea, prefentem fecimus paginam figillorum nostrorum appenfionibus muniri.

(2) *Dicet*] Vox Vernacula a *Dicare* (Belg. *Dijken*) id est, aggere contra mare circumdare.

(3) *Faciendum*] Nota fecull iam XII. morem *falis faciendi* in his tractibus.

A. 1199. d. 4. Dec. niri. Actum apud *Curtracum* Sabbato post festum Sancti Andree. Anno Domini M°. C°. XC°. IX°.

* * *

Infra dependebant duo Sigilla praescripti Serenissimi Dni *Balduini* Flandriae et Hannoniae Comitis eiusque S. D^ae. uxoris *Mariae* Comitissae, in cera rubra membranae dictam donationem continenti duabus caudis inserta et annexa.

Et in dorso scriptum erat,

iij 1199.

„ Lrae Confirmationis Bald. et Mariae, Fundatorum. L. A. 3tio.
„ De Decimis de Hulst".

A. 1272. d. 25. Apr. Confirmatio praecedentis Donationis cum huius *Vidimus*, facta a MARGARETA Comitiss. Flandriae, eiusque filio GVIDONE.

A. 1272. d. 25. April.

(Ex eodem Apographo Authentico, ibid.)

Nos MARGARETA Flandrie et Haynon Comitissa, notum facimus universis, quod nos littras clare memorie excellentissimi Domini et Patris mei Karissimi BALDVINI quondam Flandrie et Haynoie Comitis, et illustrissime Dne et matris nostre dilectissime M. olim Flandrie et Haynoie Comitisse uxoris sue, sigillis ipsorum sigillatas vidimus in haec verba:

Ego B. Flandrie et Hayn. Comes, et M. Comitissa, uxor mea, omnibus notum fieri volumus. — —

Nos

[Sequitur hic, quod antecesſit, Diploma a. 1199.] A. 1272. d. 25. Apr.

Nos igitur, MARGARETA *Flandrie et Haynoie* Comitisſa ſuperius nominata premisſa omnia prout Eccleſie noſtre Sancte *Marie* Curtracen per clare memorie Dominum et patrem noſtrum carisſimum B. quondam *Flandrie* et *Haynoie* Comitem et per Dnam ac matrem noſtram dilectisſimam MARIAM olim *Flandrie* et *Haynoie* Comitisſam uxorem eius ſunt concesſa et ſecundum quod in preſcriptis litteris ſunt contenta, eorum piis veſtigiis inherentes rata habemus et grata, et ea prefate Eccleſie noſtre Curtracen pro nobis et noſtris ſucesſoribus perpetuo confirmamus. In cuius rei teſtimonium Sigillum noſtrum preſentibus litteris duximus apponendum.

Et ego GVIDO *Comes Flandrie et Marchio Namurcen* filius et heres dicte Domine MARGARETAE Comitisſe, praemisſis omnibus prout in ſupra ſcriptis Litteris ſunt contenta pro me et meis ſucesſoribus meum conſenſum adhibeo pariter et asſenſum. In cuius rei teſtimonium preſentibus litteris Sigillum meum appoſui una cum Sigillo carisſime Domine et matris mee MARGAR. *Flandrie* et *Haynoie* Comitisſe ſuperius nominate. Datum anno Domini millesimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, menſe Aprili, in die beati Marchi Euangeliſte.

* * *

„ Et infra dependebant duo Sigilla dictae excellentisſimae Dominae *Margaritae* Flandriae et Hannoniae Comitisſae, et Excellentisſimi Domini *Guidonis* Comitis Flandriae et Marchionis Namurcenſis in cera flavi coloris impresſa".

 N. XLVIII.

N. XLVIII.

Circa A. 1200. vel paullo ante.

Discordiam ortam inter Traiectinos et Magiſtratus Colonienſes ſuper bonis, quae WILHELMVS frater THEODERICI VII. Com. Holl. Colonienſibus abſtulit, Iudices Coloniae ad literas *Theod. Epiſc. Traiect.* (1) compoſitam declarant.

Circa a. 1200. vel paullo ante.

Ad Excurs. VIII. p. 408.

(Ex Originali in Archivis urbis Traiectenſis ad Rhen. Loculo M. 4)

Iudices · ſcabinj · et uniuerſi ciues *Colon̄.* Iudicibus · ſcabinis et cunctis ciuibus *Traiecten̄* ſalutem · et ſincere dilectionis plenitudinem;

Discordia que' iam diu inter nos et uos uerſata est · pro bonis ciuium nostrorum · que dominus WILHELMVS frater *Comitis Holland* eis iniuste abstulit · auditis litteris dominj ac uenerabilis

(1) *Traiect.*] Vtrum hoc Diploma pertineat ad res *Wilhelmi* geſtas, quas narrat CHRON. HOLL. EGM. p. 162, 163. an ad bellum *Theoderici* a. 1202. de quo ibid. p. 169-171. dicere nequeo. Fuit inter *Traiectenſes* et *Colonienſes* ingens commerciorum neceſſitudo, habebantque cives Colonienſes bona et res ſitas *in Traiecto*, *intra Gheine et Maerſen*, arg. Chartae, quae exſtat in not. BVCHEL. ad W. HEDAM p. 105. ubi fedus mutuum initur de *iure exuviarum*, (ut BVCH. vocat) quod competat Magiſtratui in bona advenarum in urbe morientium, hodie *exuerechi*.

lis · TH · Traiecteñ epiſcopi · et dilectionis uestre intuitv · pro bono pacis intantum acquieuimus · quod pacem et concordiam inter nos et uos reformauimus · Ea propter ne quis ciuium nostrorum · hoc ſcripto et hoc facto reconciliacionis aliqua temeritate audeat contraire · ſigillo nostro confirmauimus immutabile; Circa A. 1200. vel paullo ante.

* * *

Appendet ingens et elegans Sigillum, rotundum et craſſum, quo repraeſentatur *S. Petrus* in ſolio vel in arce ſedens; dextra duas claves, ſinistra librum vel ſcrinium tenens; a dextra asſurgunt literae S C S P E, a ſinistra T R V S. i. e. *Sanctus Petrus*.

N. XLIX.

THEODERICVS VII. Comes Holland., et uxor ALEIDIS concedunt oppidanis de *Durdrecht*, ut ne liceat cuiquam pannos inciſos vendere, praeterquam iis, qui ad *Pannorum inciſorum fraternitatem pertinent*. A. 1200. M. Febr.

A. 1200. M. Febr.

Ad Cod. Diplomat. A. 1206. *N°. I. fin.*

(P. H. VAN DE WALL *Handvest. en Privil. van Dordrecht*, in not. p. 295.)

Ego THEODORICVS (1) Dei gratia *Hollandie Comes* et A. *Hollandie Comitisſa* uxor mea tam preſentibus quam futuris notum

(1) *Theodoric.*] Docet vetusta haec Charta, quam ex Autographo produxit diligentiss. Vir. et Senator Dordracenus, P. H. VAN DE WALL, antiquitatem Frater-

A. 1200. M. Febr. c. notum uolumus fieri quod oppidanos nostros de *Durdrech* in eorum iure tali decreuimus libertate in predicto oppido gaudere videlicet quod nullis infra *Durdrech* liceat pannos ad uenditionem incidere nisi illis qui ab hoc officio denominati sunt eo quod pannorum incisores appellati sunt et nisi in fraternitate..... oppidanorum ad *Dúrdrech* attinentium. Et ut hec pagina nostre institutionis sarta et inconuulsa permaneat eam sigillorum nostrorum appensionibus et testium subscriptionibus corroboravimus.

Testes ii sunt hii Boudinus de Haltena
Hugo de Vorne
Gerardus de Hurst.
Gillis de Lecke
Sijgerus Buth
Egidius de Wendelnesse et scabini de Durdrech.

Datum apud *Durdrech* per Witt. Not. anno Dominice incarnationis M. CC. mense Februarii.

Fraternitatum illarum, quae vulgo *Gilden* vel *corpora* sive *collegia opificum* vocantur. De *Gildorum* horum origine egregie scripsit I. G. HEINECC. *Antiq. German. iurisprud. patr. illustr.* a. 1773. T. II. p. 333. sqq. qui observat, in Goslariensi civitate primum etiam locum obtinere *tribum Pannicidarum.* Immo teste scriptore *Chronici Magdeburg.* in MEIBOM. *Script. rer. Germ.* T. II. p. 329. ad a. 1152. *Wichmannus* Archiepiscopus Magdeburg. *ipse primo fecit* VNIONES *institutorum Pannicidarum, et bis in anno monetam innovavit;* QVAE *prius non fiebant.* Vnde fere inducor ut credam, *Pannicidarum* collegium etiam nostris in terris omnium fere primarium et maxime honoratum fuisse habitum, propter ingens *pannorum commercium*, quod nostris in terris iam tunc viguit. Cf. V. D. VAN DE WALL l. l.

N. L.

N. L.

THEODERICVS VII. Comes Hollandiae, et uxor ALEIDIS confirmant Abbatiae *Rijnsburg* donationes bonorum in *Scie*, *Rijswijk*, *Harena Comitis*, et *Warmond*, a Comitisſa SOPHIA conceſsas (1). A. 1200. d. 21. Aug.

A. 1200. d. 21. Aug.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgens. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 137. ſatis accurate ex BOXHORN *Theatr. Holl.* p. 175.)

Ego THEOD̄. dei gratia *holl̄.* *Comes* · et A. uxor mea holl̄. Comitisſa notum facimus tam modernis quam posteris quod bona que beate memorie SOPHIA quondam *holl̄. comitisſa* eccleſie de *Rinsburg* liberaliter contulit' ſcilicet CXXV. libras · et bona de *Scyhe* · et bona de *Riswikerbroke* · et XL · libras ſupra XL iugera terre · in terra que dicitur *harena comitis* · et bona de *wormonde* (sic) · nos quoque et auunculus noster OTTO *Comes de benethem* (2) · et ſoror eius *Sophia* abbatisſa pro anima prememorate SOPHYE comitisſe · et mariti eius THEODERICI comitis. et

(1) *Conceſsas*] Satis docet adiectio *Lunae* VIII., Chartam esſe datam hoc anno 1200. Nova enim Luna hoc anno incidebat in diem 14. M. Augusti, a quo die 14. ſi computes, habebis die 21. Aug. *Lunam VIIIam.*

(2) *De benethem*] Hanc Chartam Vir, D. MIERIS D. I. bl. 137. male contulit ad a. 1202. eumque ſecutus est Vir. ill. IVNG. *Hist. Com. Benth.* p. 35. Proſcripſit illam penitus, et pro more ſuo inter ſictas collocavit Vir. D. ad STOK. D. II. bl. 560. ſ. Fecit autem hoc ob mentionem *Ottonis de Benthem*, quem hoc anno vivis iam excesſisſe ut probet, propterea omnes

A. 1200 d. 21. Aug. et pro animabus liberorum suorum · et omnium successorum tam eorum quam nostrorum · eidem predicte ecclesie per manus nostras confirmauimus · ea conditione ut eadem bona in elemosinas cedant · consilio nostro · et auunculi nostri Comitis OTTONIS iamdicti ·

Vt autem hec rata et inconuulsa permaneant' presentem cartam sigillo nostro roborauimus ·

Testes hij sunt ·

Boudwinus de Halthena ·

Hugo de Vorne ·

Symon de Harlehem ·

Willelmus de theylinge ·

Arnoldus dapifer ·

Iohannes de Riswic ·

Datum apud *Leythen* Anno domini M · C · C · XII · Kal. Septembris. Luna VIII.)

* * *

Appendet Sigillum, cum contrasigillo, integrum adhuc et egregie conservatum, quod cum literis in aes incidendum curavi, vid. TAB. VIII.

omnes proscripsit Chartas, quae huius stolam *Aleidis* Comitissae a. 1207. De
mentionem posthac iniiciunt; id est, *Hugone de Vorne* vid. ad M. Dec.
aperte circulum in ratiocinio committit. a. 1213.
De *Ottone de Benthem* dicam ad Epi-

N. LI.

Ego Theod. dei gra Holl. Comes. et A. uxor mea Holl. Comitissa notum facimus tam modernis quam posteris quod bona que beate memorie Sophia quondam Holl. comitissa ecclesie de Rinsburg liberaliter contulit: scilicet cxxv libras. et bona de Scilhe. et bona de Kerwickerbroke. et xl libras super xl iugera terre. et terra que dicitur Harena comitis. et bona de Wormonde. nosque et avunculus noster Otto Comes de Benethem. et soror eius Sophia abbatissa pro anima prememorate Sophye comitisse. et mariti eius Theoderici comitis. et pro animabus liberorum suorum. et omnium successorum tam eorum quam nostrorum eidem predicte ecclesie per manus nostras confirmavimus. ea conditione ut eadem bona in elemosinas cedant. consilio nostro. et avunculi nostri Comitis Ottonis iam dicti. Ut autem hec rata et inconvulsa permaneant: presentem cartam sigillo nostro roboravimus. Testes hii sunt. Boudwinus de Halthem. Hugo de Borne. Symon de Harlehem. Willelmus de Theylinge. Arnoldus dapifer. Johes de Lisvie. Datum apud Lorchem Anno dni M.CC. xii kal Septembris. Luna viii.

N. L I.

Concambium ſeu bonorum commutatio inter HENRICVM I. Ducem Brabantiae, et THEODERICVM VII. Comitem Hollandiae, qua THEODERICVS in Feudum accipit *Zuidhollandiam* hactenus inter ipſos controverſam. A. 1200. d. 3. Nov.

A. 1200. d. 3. Novembr.

Ad Excurs. p. 111, 268. *et* 413. *ſeqq.*

(„ Copie tirée d'après l'original répoſant dans les Chartres de Brab. Arm. F. 7. a. Infra. Inti„ tulée *fiefs et hommages.*" In Archivis Camerae Rationum Bruxellens.)

Vniverſis preſentes Litteras inſpecturis, PETRVS Decanus Eccleſiae Bruxellenſis et IOHANNES Prepoſitus Eccleſiae Sancti Iacobi in Bruxella Ordinis Sancti Augustini Camer̄ Dyoceſis noticiam veritatis cum Salute noveritis Nos vidiſſe legiſſe et audiviſſe Litteras nobilium Principum Ducis Lotharingiae et Comitis Hollandiae ſuis ſigillis ſigillatas non abolitas non cancellatas nec aliqua ſui parte viciatas formam quae ſequitur continentes;

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis, ne preſentis aetatis negocia conſumat oblivio Litterarum indiciis ſolent eternari, notum ſit igitur tam futuris quam preſentibus huius pagine inſpectoribus, quod diſcordia fuerat a multis temporibus inter HENRICVM Ducem Lothar. et ſuos predeceſſores, ac inter

A. 1200. d. 3. Nov. THEODERICVM Comitem Hollandiae et suos predecessores de terra inter MOSAM et SCALDAM, de qua eatenus processum est, quod illa discordia consilio hominum utriusque tali modo sopita est, Comes resignavit in manus ipsius Ducis opidum *Durtrech* ex utraque parte aque, *Durtrecswerde*, *Harredeswerde* (1), *Dusne* ac totam terram inter *Strine* et *Walwic* (2) usque ad terram Ducis, hanc quoque terram totam recepit Comes in feodum a Duce, et factus est *homo suus ligius*, iuravit etiam quod de predicta terra et in propria persona dicto Duci de cetero serviet tamquam homo ligius domino suo contra omnes homines *excepto Imperio* (3) *cui jus suum est erga imperium*; nec hoc detur oblivioni quod *Durtrich* et *Durtrecswerde Harredeswerde* et *Dusne*, datum est concambium Duci et suis heredibus pro terra illa quam Dux et sui predecessores calumpniati sunt super Comitem et suos predecessores ultra versus *Selandiam*, per hoc quoque remanserunt et sopite omnes sunt discordie, calumpnie et questiones inter eos; hec bona concessit Dux Comiti iure Brabantino, ita videlicet quod nullus heres inde exheredabitur, Similiter Dux iuravit quod Comitem iuvabit contra omnes homines tamquam hominem suum ligium quam-

(1) *Harredeswerde*] Sic satis recte hoc scribi nomen, colligas ex Charta Autogr. supra a. 1105. p. 144. ubi *Franco de Herradeskerke*.

(2) *Walwic*] Hinc patet, Hollandiae et Brabantiae limites tunc quidem temporis fuisse discriminatos fluvio *Striena*, qui hodie maioribus aquis absorptus est; unde *Teloneum de Striene et Scalde* Brabantinorum erat. Vid.

quamdiu Consilio suo acquiescere vel iuri Curie sue stare vo- A. 1200.
luerit, et hoc *excepto imperio sicut ius suum est erga imperium.* d. 3. Nov.
Preter hoc dimisit Comes Duci et heredibus suis omnes suos mercatores per terram Comitis transeuntes tam in aquis quam in terris in omni eo iure Theloneorum quo Thelonea fuerunt a principe (4) statuta; Idem vero versa vice Dux Comiti fecit. preterea Comes renunciavit omni iuri quod habere se dixerat in *Bredha*, insuper condictum est quod Comes non retinebit aliquem in terra sua qui dampnum faciat Duci vel suis hominibus quam primum hoc perceperit, et idem Dux observabit; omnes homines meliores Comitis iuraverunt quod haec concordia stabilis permanebit similiter homines Ducis, sane quidquid Duci contingat humanitus, Comes et heredes sui iuvabunt heredes Ducis suam Conservare terram et ligium prestabunt eis homagium ut supradictum est: Similiter Dux et sui heredes iuvabunt heredes Comitis si Comes decedat, quod si Comes et Dux moriantur uxores et heredes eorum sibi invicem assistent et iuvamen prestabunt. Hec autem ut in posterum rata permaneant, sigillorum apposicione tam Ducis quam Comitis sunt inviolabiliter roborata; Testibus hiis,

Theodericus Traiectensis Episcopus. Ma-

Vid. Cod. Diplom. d. 25. Febr. a. 1212.

(3) *Imperio*] Vid. EXCVRS. VII. p. 428. sq.

(4) *Principe*] Habent hic MIER. et VAN DE WALL *a principio*, quod fortasse rectius. Quidquid praeterea Variantium lectionum occurrit, satius duxi omittere, quia non tanti momenti esse videbantur.

A 1200. d. 3. Nov.

Mathildis Ducissa.
Henricus Dux de Limburg.
Albertus Comes de Dasburg.
Philippus Comes Namucensis.
Willelmus frater Ducis.
Henricus de Kuc.
Albertus filius eius.
Walterus Bertold.
Godefridus de Scoten.
Arnoldus de Grimberge.
Arnoldus de Dist.
Leonius de A.
Godefridus Castellanus de Brusella.
Arnoldus de Wisemale.
Arnoldus de Walem.
Willelmus Vulpes.
Walterus Bac.

Hii sunt homines Comitis,

Rutgerus de Merhem.
Hugo de Vorne.
Theodericus de Halthena.
Gerardus de Hurst.
Willelmus de Thelinge.
Simon Iohannes et Ysbrand de Harlem.

Alber-

Albertus Barnardi. A. 1200. d. 3. Nov.

Walterus de Egmonde.

Florencius de Wolde.

Philippus de Wasnare.

Arnoldus, Henricus et Iohannes de Riswic.

Theodericus Bokel, hii etiam et alii quam plures iuraverunt.

Acta ſunt hec apud Lovanium, Anno Dominice Incarnacionis M°, CC°. III°. tercio (*a*) nonas Novembris.

Et nos Petrus decanus et Iohannes prepoſitus predicti huic tranſcripto ſigilla nostra apposuimus in testimonio Veritatis, Datum Anno gracie M°. CCC°. quinto die lune in crastino Pentecostes.

Conforme à l'original.

(E. S.) Le Comte de Wijnantz. Directeur des Archives du gouvernement, Conſeiller garde chartres de Brabant.

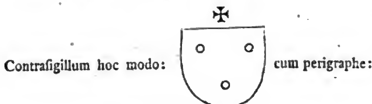
* * *

(*a*) Epocha huius Chartae, quae in *Camera Feudali Hollandiae* alibique rectius ad a. 1200. refertur, ſatis explanata est in EXCVRS. IX. p. 415. ſqq. Cf. P. H. VAN DE WALL *Handv. van Dordr.* bl. 17. Credibile autem est, vel vocem *tercio* ſive III°. minus accurate in hoc Apographo eſſe adiectam, pro eo, quod ſcriptum fuiſſe videtur M°. CC°. III°. *nonas Novembr.*, vel dicendum omnino, voces, III. *tercio* in ipſo Authentico vitioſe eſſe repetitas: cuiusmodi vitia etiam in *authenticis* in notis numeralibus haud infrequenter occurrere, docuerunt harum rerum periti et αὐτόπται. Vid. Dom DES VAINES *Dictionaire raiſonné de Diplomatique* p. 296, 297. Tit. *Fautes dans les copies*, et Tit. *Une copie authentique peut decider de l'original.* Ipſe plura excitare poſſim: ſed hoc unum ſufficiat: legitur in Charta HENRICI Marchionis Namucens., quam ex Autographo deſcripſi, totidem literis: „Actum anno dominj Milleſimo · ducenteſimo · triceteſimo · Primo · Menſe · Augusto". Quid autem monſtri ſit, *triceteſimo*, quisque videt. Appendet Chartae adhuc ſigillum, integrum, ex

 cauda

A. 1200. d. 3. Nov. cauda pergamena duplici, repraeſentans *Margaretam*, erecta figura, chlamydata, avicula manu ſiniſtra, hac perigraphe:

✠ S' MARGARETE MA . . . . COMITISSE VIENNE

Contraſigillum hoc modo: cum perigraphe:

✠ CLAVIS SIGILLI.

Alterum Sigillum periit. Chartae initium et finem non ſatis bene MIRAEVS *Opp. Dipl.* T. I. p. 306. expreſſit; quapropter eam hic integram dabo:

BALDVINVS Comes Namucens. facit concamblum cum Abbatia de *Villari* ad *Grandepratum*, ad a. 1231. ex Autographo, quod habetur, et a me deſcriptum est, in ſupremo Conſilio *Mechliniae* in ſacculo *Litis*, quae ſpectat *Abbatiam Grandepratenſem*.

„ Christi fidelibus uniuerſis annotationem preſentem inſpecturis · HENRICVS Marchio Namucen̄ et Vienne Comes · et MARGARETA Marchioniſſa · et · Comitiſſa vxor eius imperpetuum . Uniuerſitati ueſtre notum facimus quod cum nos per commutationem recepiſſemus ab abbate et conuentu de *villari* Cyſt. ord. leod. dyoceſis omnes poſſeſſiones quas eadem abbatia de *villari* habebat apud *Grande pratum* et apud *Troncort* · et apud *Burchis*. cum ſuis appenditiis et quicquid habebat ex illa parte moſe inter Dionantum. et Hoium · et Moſam nos easdem poſſeſſiones totaliter libere et abſolute in allodium perpetuum et liberum contulimus abbatie de Grandiprato quam fundauimus ſecundum legatum Kariſſimi predeceſſoris ac fratris nostri PHILIPPI bone memorie quondam MARCHIONIS NAMVCEN̄ et pro animabus aliorum anteceſſorum et nostris in remedium peccatorum · Actum · anno · dominj . milleſimo . ducenteſimo · tricenteſimo (*ſic*) · Primo · MENSE · AVGVS——to ".

Adiecit etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 138. alterum Ducis Brab. et Comitis Holland. Pactum *de Teloneis*; qui illud etiam ad a. 1203. retulit. Sed et hoc ſub a. 1203. *tertio Non. Nov.* occurrit in *Registris Feudalib. Hollandiae* Registr. E. L. 14. Cas C. fol. 10, 11, 12.

N. LII.

N. LII.

BALDVINVS Comes Flandriae et Hannon. concedit Privilegium Oppido *Aardenburgensi*, ut advenas in *Aardenburg* habitantes eodem iure sint quo reliqui Burgenses.

A. 1201. Mense Dec.

A. 1201. Mense Dec.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali, literis elegantibus, longiusculis, in Archivis Aardenburg. N. 78.)

Ego BALDVINVS *flandrie et hainoie Comes*· Notum fieri uolo tam futuris quam presentibus· quod omnes homines aduenas qui apud *Ardenborg* (1) manent· et qui in posterum causa manendi apud *Ardenborg* uenient' pro salute anime mee· et MARIE comitisse uxoris mee et antecesforum meorum· ac deinceps successorum meorum ab omni consuetudine aduenatus· liberos penitus et quitos dimisi· et eandem eis prorsus libertatem concessi· quam habent burgenses mei de *Ardenborg*· BALDVINVS etiam de *prath*· et LAMSINVS de *Vrsebroch*· et WILLELMVS *dants*. *guerpiuerunt*· et liberum omnino et quitum clamauerunt· quicquid iuris habebant· uel habere uidebantur in eis.

(1) *Ardenborg*] Observes velim, hoc Opidum in sqq. huius Vrbis Chartis interdum *Rodenburg* vocari, pronunciatione procul dubio detorta; quia iam hoc anno *Ardenborg* audit, quo quidem nomine nostris temporibus cognitum est.

A. 1201. Mense Dec. eis. Uerum ne ego uel successores mei · uel etiam successores BALDVINI de *prath* · et LAMBERTI de *Vrsebroch* · et VILLELMI *dants* · quicquam iuris exigere uel clamare possimus in aduenis illis in posterum · presentem super hoc cartam conscribi feci · et tam sigilli mei appensione · quam testium annotatione muniri ·

Signum bernardi de Rosbais ·

Arnulfi de Orscamp ·

Willelmi Gonele ·

balduini de Ronslo ·

franconis de Prath.

Reineri de Ostkerca.

Wuluini notarij mej;

Actum malee. Anno domini Millesimo ducentesimo primo mense decembrj; ·

* * *

Periit Sigillum; appendent tamen vittae sericae.

N. LIII.

N. LIII.

THEODERICVS VII. Comes Holl. confirmat cum uxore ALEIDE donum FLORENTII patris pro anima fratris sui ROBERTI, bonorum in LIERE, datum Abbatiae Rijnsburg. A. 1201/1203. d. 20. Febr.

A. 1201/1203. d. 20. Febr.

Ad Chronic. p. 197. a. et ad Cod. Dipl. p. 130.

(Ex Originali apud heredes V. Doct. AERKMADII.)

In nomine sancte' et indiuidue' trinitatis· Ego THEODRICVS dei gratia holl Comes Notum facio tam modernis quam posteris. quod pater meus FLORENTIVS Comes·e'cclesie' beate' MARIE in *Rinsburg*·LX·libras·in *liere* super duos mansos·i·duas houas·pro anima fratris sui ROBERTI contulit·qui ibidem sepultus est. Ego uero una cum uxore mea comitissa ALEIDE·proprietatem prefate' terre' perpetuo iure possidendam iam dicte e'cclesie' pro peccatis nostris tradidimus·ea scilicet ratione·ut singulis diebus in eadem ecclesia·missa de sancta MARIA·et missa pro fidelibus dei defunctis·pro remedio et salute animarum nostrarum·et parentum nostrorum perpetualiter celebretur· Huius autem rei testes hii·

Comes Otto de benthem (1)·

Flo-

(1) Inedita haec Charta iterum solide probat superstitem *Ottonem de Benthem*, addique potest *Codici Diplomatico de Benthem* ab Ill. IVNGIO edi-

A. 1201. d. 20. Febr.

Florentius frater Comitis·

Symon de harlem·

Willem de teiling·

Arnoldus dapifer·

Iacobus castelanus·

Willem de Osgest·

Fraco de warmund. *sic*

Vt igitur hec pagina nostre' concessionis rata permaneat' eam sigilli nostri appensione firmamus·Datum apud *leithen* Anno dominice' incarnationis·M·CC·I·X· Kal·Martij·Luna·III·

* * *

Appendent ex filis sericis duo Sigilla rotunda, egregie conservata, eaque crassissima.

Prius exhibet equitem cataphractum, cum scuto triquetro in pectore, in eoque *Leo*, cum hac perigraphe:

✠ THEODERICV
SDEI GRAT·....HOLL
ANDIE COMES.

Alterum exhibet Aleidae Comitissae effigiem, quae equo phalerato insidet, dextra frenum, sinistra avem tenens; ad equi pectus volat avis, cum hac perigraphe:

✠ SIGILL.ALEYDIS COMITISSE
HOLLANDIE.

Sigilla in aes incisa sisto TAB. IX.

edito. Perperam hanc excitavi Chartam ad a. 1202 contrarium postea me docuit *Luna* III^a. quae a. 1201. d. 18. Febr. fuerit nova, adeoque d. 20. Febr. *tertia*. Referenda igitur est ad annum 1201. Habetur Belgice sed vitiose apud MIERIS D. I. bl. 136.

N. LIV.

A. 1201. d. 20. Febr.

N. LIV.

Pactum inter *Episcopum* Traiectensem et *Comitem* Gelriae super WILHELMO Comite Oostfrisiae et Dominio de *Kuinre* cett. Circa A. 1202.

Circa a. 1202.

Ad Chron. p. 170. seqq.

(Ex BUTKENS *Trophées de Brab.* T. I. Preuv. p. 51. l. 7.)

Haec forma Compositionis inter *Episcopum Traiectensem* et *Comitem Gelriae.* Comes etiam bona et sincera fide promisit, quod WILLELMVM generum suum (1) monebit, et ad hoc inducet, quod cessabit ab iniuria, quam infert Episcopo Traiectensi in monte (2) Qounre [f. Kuinre] et in aliis bonis Episcopi; et si ad hoc eum inducere non potest, a proxima *Dominica post festum Agnetis* usque ad tres septimanas, Dominus *Episcopus* Comiti *Gelriae* diem quem voluerit praefiget, *Id est, d. 27. Ian.* quem Comes sine dolo et protractione observabit, et quidquid sententia *Parium* suorum dictaverit, id idem constanter tenebit. Item Comes *Gelriae* apud *Zutfaniam* cudi monetam sub for-

(1) *Suum*] Hinc nota, nuptias *Wilhelmi* cum *Alcide* filia Comitis Gelriae iam tunc contractas fuisse. Intelligitur enim *Wilhelmus Comes Frisiae*, frater Comitis Hollandiae.

(2) *Monte*] Dubia est haec vox. *Comitatum* fuisse *Cunerensem*, constat; Vid. ALTING. *Not. Germ. Inf.* P. II. p. 108. Forte leg. *Comitatu.*

Circa A. 1202. forma et in pondere *Daventerensis* vel *Traiectensis* monetae (3) non faciet. Item *Albertus* nominabit quatuor ex hominibus Comitis, et Comes eos monebit sub ea fidelitate, qua ei tenentur, et, si *Albertus* reiectus est iniuste a bonorum suorum possessione, de quibus nuper *Comes* eum proscripserat, erga eum impetentes, Comes ei sententiam faciet quicumque illi fuerint. Si autem iuste invenitur eiectus, Comes nihilominus iustus ei iudex erit in sua querimonia. Item promissum est, quod *Episcopus* et *Comes Gelriae* proxima Dominica post *festum B. Virginis* in . . . . . . convenient, et uterque eorum octo de suis hominibus eligent, et quidquid illi tactis Euangeliis fuerint arbitrati, tam de moneta, si Comes eam debeat, et si eam debet habere, sub quo . . . . . et in quo loco, et praeterea de omnibus distantiis, quae inter Episcopum et Comitem sunt, illorum sedecim stabunt arbitrio. Item Comes iuravit, quod Archiepiscopo Coloniensi, *Episcopo Traiectensi* et *Duci Lotharingiae*, super controversia, quae de Regno agitur in praesenti, fideliter assistet, et pro viribus et pro posse suo, nominatim pro OTTONE *Rege*, etc.

Id est, d. 18. Aug.

(3) *Monetae*] Quod ius cudendi monetam in oppidis *Daventriae* et *Traiecti* sibi habebant Episcopi, illud in oppido *Zutphaniae* sibi sumsisse Comites Gelriae, hinc cognoscimus. Vnde vero Episcopis hos ius vide ad Chart. sq.

N. LV.

N. LV.

THEODERICVS Epifc. Traiect., et GISELBERTVS Decanus S. Iohannis faciunt Commutationem x. Librarum monetae Daventrienfis et Decimarum de *Wtwik*, adiectis nonnullis conditionibus. A. 1203.

A. 1203.

Ad Cod. Diplom. p. 260. (3)

(Ex Libro Rubeo bonorum S. Ioannis Traiect. MS. Membranac. fol. 1 x.)

In nomine fancte et indiuidue trinitatis. THEODERICVS dei gratia traiecteñ epifcopus vniuerfis christi fidelibus imperpetuum. Officij nostri debitum exigit ut ea que rationabili prouidentia in ecclefiis nostris ordinantur de nouo. ne diutini temporis euolucione per obliuionem calumpniam fustineant. auctoritate fcripti nostri confirmemus. Ea propter tam posteris quam prefentibus notum fieri volumus quod GHISELBERTVS *decanus* ecclefie *fancti iohannis* in *traiecto* confilio priorum ecclefie traiecteñ. et confratrum fuorum canonicorum ecclefie beati iohannis decem libras quas de *moneta dauantrenfi* (1) annuatim acci-

(1) *Davantrenfi*] Nota antiquitatem Monetae Daventriens. Cudendi ius procul dubio ex Epifcopis Trai. derivandum. Vnde lux praeced. Chartae p. 260. Ab antiquisfimo tempore ius monetam cudendi Francorum et Germanorum Regum atque Imperatorum regale fuit, quod nonnifi in Palatio Principis exercebatur. Lucro hinc

A. 1203. accipere debebat in manus nostras resignauit. Et nos ei pro recompensatione resignati beneficij dedimus nouam *decimam* iuxta *enie* videlicet in *wtwik*. quam predecessor noster bone memorie dominus BALDWINVS, episcopus diuisit ab antiqua decima que pertinet ad *curtem* episcopi in *amersforde*. statuentes vt predictus decanus et sui successores accipiant tam *minorem* quam *maiorem decimam* a fossato illo. ubi per predictum episcopum noue ac veteris decime diuisio facta est vsque ad fossatum superius versus *yelwam*. in latitudine. in longitudine vero. a *harsaterdrecht* usque ad *mare*. Et quia hec commutatio tam ad commodum episcopatus quam ad vtilitatem ecclesie sancti iohannis facta est. et vtrique parti sano consilio et prouida dispensacione prospectum est. ne quis hanc ordinacionem nostram in posterum attemptet violare. paginam istam in testimonium huius rei conscriptam sigilli nostri fecimus impressione roborari. Acta sunt hec anno incarnationis dominice. M°. CC°. IIJ°. pontificatus nostri anno. V°. in facie traiecteñ ecclesie solempniter Presentibus hijs.

Theo-

hinc orto allectae Ecclesiae et Monasteria ius cudendi monetam a Regibus et Imperatoribus petiêre. Obtinuerunt id primo non simpliciter, et indefinite, sed ad certa loca restrictum; idque utplurimum occasione Nundinarum iis locis concessarum. Vid. HONTHEIM *Histor. Trevir. Dipl.* T. II. p. 885. BESSEL. *Chronic. Gottwic.* L. II. p. 124. sq. qui per saturam docet, iam ante Regis Henrici Aucupis tempora Ecclesiis Germanicis nonnullis hoc ius fuisse concessum. Habuerunt hoc etiam Episcopi Traiect. variis in locis, *Traiecti*, *Daventriae*, *Medenblicae*, *Bommeliae*, sed de his alibi fusius.

Theoderico decano maioris ecclesie. A. 1203.
Gerardo zanceten.
Ottone sancti bonifacij.
Waltero sancti petri.
Renboldo sancte marie.
Bernardo tylense.
Bertoldo de aldensele prepositis.
Henrico decano sancte marie et alijs quam pluribus.

N. LVI.

WILHELMVS I. Comes Hollandiae, deinde FLORENTIVS eius filius a. 1231. Abbatiae *Thosanae* prope Brugas protectionem et bona largiuntur in *Zeelandia* (1). A. 1204. d. 16. Apr.

A. 1204. d. 16. April.

Ad Excurs. p. 273. et 495.

(Ex MSS. *Camerae Insulensis* in FOPPENS *Nov. Coll. Dipl.* T. IV. p. 225. et hinc MIERIS *Charterboek* D. I. bl. 140. et 209.)

1. In nomine Patris — — Quod ego WILHELMVS *Comes Hollandiae* — — Abbatem et Monachos Ecclesiae B. Mariae de *Tho-*

(1) *Zeelandia*] Flagrante inter Comitem *Wilhelmum* et neptem *Adam* dissidio de hereditate Hollandiae, *Wilhelmus* Brugis Flandrorum sibi favorem conciliabat. Ratio, cur tunc Brugis adfuerit, videtur fuisse, ut confirmaret *Pactum Heedenseanum* anni 168. cui hunc subscripsisse, et hinc *Zeelandiam* in feudum commune obtinuisse, docent Chartae d. 31. Dec. a. 1204. et d. 14. Oct. a. 1206.

A. 1204. d. 16. Apr. *Thosan* et omnia bona eorum per *omnem terram meam* (2) sub mea protectione ac defensione susceperim — — et totam terram *quam sub dicione mea* possident, ab omni exactione et consuetudine prava perpetuo liberrimam esse velim. Vt autem haec liberalitatis Donatio imposterum illibata permaneat, scripto eam mandari, et sigilli mei feci munimino corroborari. Testes:

Dominus Hugo de Vooren.

Th. frater eius, Betto filius.

Bertildis, Arnoldus filius Witten.

Willem, Reinerus filius Simonis.

Actum Brugis anno M. CC. IV. Sextodecimo Kalendas Maii.

2. Quia omnis potestas — — Hinc est, quod ego FLORENTIVS, *Comes Hollandiae ac Zelandiae* (3) — — — quod Abbatem et Monachos et Fratres Ecclesiae B. Mariae *de Thosan* et omnia bona eorum per omnem Terram meam, ad exemplum bonae Memoriae Comitis *Wilhelmi* patris mei, sub mea protectione. — — Et totam terram, quam sub *meo Dominio* possident, videlicet *Crabbendijck* cum pertinentiis suis, *Ionst-*

(2) *Terram meam*] Quum constet, huius Abbatiae bona, sita fuisse in *Zeelandia*, satis hinc apparet, per *terram Comitis Hollandiae*, intelligi *Zeelandiam*.

(3) *Holl. ac Zeland.*] Quum FLORENTIVS V. anno demum 1291. hos titulos coniunxerit, et hinc *Zeelandia* titulo *Comitatus* gaudere coeperit, quae antea *Castellaniae* vel *Terrae Zeelandiae* nomine venerat: inde est, quod hoc *Zeelandiae* additamentum suspectum possit videri. Cf. tamen quae dixi supra p. 218. et infra ad Chartam a. 1291. d. 10. Febr. not. (1).

Ionsthoc, *Bomna*, *Osthoc* (4), et omnes grangias et terras A. 1204. d. 16. Apr. N. I.
eorum, cum univerſis pertinentiis terrarum, et [l. *ab*] Scoto, a tallia, ab erenade, a petitione qualibet, et ab omni exactione, quocumque nomine vocitetur, in perpetuum liberas dimiſi. —— —— ——

(4) *Osthoc*] Acceſſere his bonis a. 1340. ibid. apud FOPPENS p. 226. *les dixmes de l'ancien Poldre, et du nouvel Poldre en* HINCKENLINC, *auſſi grands qu'ils ſont en preſent, et qu'ils ſont gaignées et dicquées* —. Superest nomen in *Hinkelenoort*. Memoratur et *Castrum* prope *Hinglem* a. 1240. d. 10. Iul. apud MIERIS D. I. bl. 216. Pro vitioſis *Ionsthoc* et *Osthoc*, leguntur *Monſterhouc*, *Bonna*, *Oesthouck* in Charta inedita *Maximiliani et Mariae*, qua Abbati et Conventui *Thoſano* in Flandria remittunt Servitium, quod ipſis ratione bonorum Zeelandiae, debebatur; *Datum in oppido nostro Gandenſi anno Domini milles. quadring. ſeptuag. ſeptimo die ſexta decima menſis Martii.* Habetur illa Charta in *Camera Rationum Zeelandiae*, *Libro Copulator.* III. p. 538. una cum *Privilegiis de Crabbendijk* p. 551. quae an edita ſint, ignoro.

N. LVII.

A. 1204. ante d. 24. M. Iunii. N. 11.

Pactum Pacis, quod arbitris seu fideiubentibus Episcopo Leodiensi, Duce Limburgensi, aliisque ineunt THEODERICVS Episcopus Traiectensis et LVDOVICVS Com. de Los, de Feudis, vasallis, ac iuribus in Hollandia.

A. 1204. ante d. 24. Mens. Iunii (1).

Ad Chronic. p. 192. a. b. p. 207. a. et ad Excurs. p. 454.

(Habetur in HEDA *Episc. Trai.* p. 190. unde in MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 142. et SCHWARZENB. *Charterboek van Vriesland* D. I. bl. 83. nunc collatum cum Originali, prout exstat in Archivis Eccles. Maior. Loculo 106. N. 10.)

Hugo, Dei gratia Leodiensis Episcopus, Henricus Dux de Lemburg, Philippus Marchio Namurcensis, Otto Comes Gelriensis, Adolphus Comes de Monte, Wilhelmus Patruus Comitis Flandrie [a], omnibus Christi fidelibus in perpetuum. Cum ad preces et instantiam nostram Dominus Episcopus Traiectensis cognatum nostrum, LODEWICVM [b] *Comitem de Los*, in Legium hominem recepisset, collato ei feodo [c] ad tempus vite sue, quod Socer eius THEODERICVS [d] Comes Hollandie ab Ecclesia Traiect. iuste tenuerat, mediantibus eorum amicis, ordinata est inter eos compositio ad perpetuam pacem servandam neces-

a Mier. *Flandriae* et sic ubique. b *Ludovicum.* c *feudo.* d *Theodoricus.*

(1) Rationem notae huius Chronicae dedi ad CHRONIC. p. 192. (*b*).

necesſaria ſub [e] hac forma. Epiſcopus Traiectenſis dedit Comiti miniſteriales et ſervos omnes, in Hollandia manentes, vel in Comitatu ubicunque, exceptis Militibus et eorum filiis, pro omnibus illis, quos Comes et eius antecesſores habuerunt in terra Epiſcopi, ea conditione [f] adiecta, ut ſi quis illorum transierit de terra Comitis ad terram Epiſcopi, vel de terra Epiſcopi ad terram Comitis, eius ſit, ſub cuius Dominio manſionem elegerit. Comes etiam de Loen et homines ſui iuramento promiſerunt, quod de cetero [g] nulla unquam occaſione *Rhenus* apud *Swathenburg* [h] obſtruetur. Inſuper feodum [i] de Nagele, quod quondam habuit Iohannes de Ahus a manu [k] Epiſcopi, postea vero iniuste [l] alienatum fuit ab Eccleſia, Comes de Los [m] reſignavit Epiſcopo. Item Comes non prohibebit mercatores quoscunque deferre ſalem vel quaslibet alias merces ad terram Epiſcopi: nec Epiſcopus prohibebit aliquos mercatores ire ad terram Comitis. De *Comitatu Freſie* [n] in *Oostergo* et *Westergo* et in *Staveren*, hoc est adiectum, quod compoſitio quondam [o] ordinata inter GODEFRIDVM Epiſcopum et Comitem FLORENTIVM inviolabiliter obſervabitur: que talis est: Epiſcopus et Comes de communi conſenſu mittent Comitem unum in *Freſiam* [p] ad ſervanda placita ſecularia; et quicquid de redditibus, ad Comitatum pertinentibus, vel de proventibus placito-

A. 1204. ante d 24. M Iunii. N. 11.

e necesſariam ſub. f ordinatione g de cetera. h Swatburg. i feudum. k Iohannes de . . . . a manu. l postea Vo. inj. m de Loon. n Friſiae. o comp. ordinata. p Fris.

A. 1204. ante d. 24. M. Iunii. N. 11.

citorum fecularium, deductis expenfis, excreverit, equaliter dividetur inter Epifcopum et Comitem, et quando contigerit Comitem non intrare Frefiam, nuncii Epifcopi et Comitis Hollandie fimul ibunt in communi expenfa colligere redditus, ad Comitatum pertinentes. Monetarii, Thelonearii [q], Sculteti, Villici, et omnes inbeneficiati, in Comitatu illo manentes, officia vel feoda [r] fua primum recipient de manu Epifcopi, et poftea de manu Comitis; et utrique iurabunt fidelitatem. Partem huius *Comitatus*, que Comitem contingit, cum omni iure, et omnibus attinentiis fuis habet [s] Epifcopus fibi obligatam pro ccc. marcis Colon. denarior. legalium propter enorme damnum, Ecclefie fue illatum ab hominibus Theoderici Comitis Hollandie, donec ab Epifcopo redimatur. Item Iurisdictionem in *Hefewik*, iuxta *Munfort* [t] fitam, que, licet vilis esfet pretii, magna tamen fuit occafio difcordie libere [v] dimifit Comes Epifcopo Traiectenfi. Hanc compofitionem Comes iuravit fe perpetuo fervaturum, et nos Epifcopo dedit obfides fuper eadem ordinatione inviolabiliter obfervanda. Et nos iuravimus [x] Epifcopo, quod fi Comes contra factum et promisfum fuum venire vellet, nos ei fideliter asfifteremus [y] contra Comitem usque ad plenam fatisfactionem [z].

Acta funt hec anno Dominice Incarnationis M. CC. IIII. [a] prefentibus hiis [b]. Gerar-

q *telonearii.* r *feuda.* s *habebit.* t *Hefewich iuxta Montfort.* v *difcordiae.* x *iuramus.* y *asfiftemus.* z *ad plen. usq. fatisf.* a M. CC. IV. b *his.*

Gerardo Comite de Are. A. 1204. ante d. 24. M. Iunii. N. 11.

Theoderico filio eius.

Walravino.

Gerardo Xanctensi [c].

Lodowiko [d] Maioris Ecclesie in Traiecto,

Remboldo S. Marie Prepositis.

Arnoldo et Henrico de Riswic.

Woltero Spirinc [e].

Iohanne Persyn.

Isbrando et Gerardo fratribus de Harlhem [f].

Stephano de Sulen, et aliis quampluribus.

c *Gerardo, Nactensi.* d *Ludovico.* e *Spirinck.* f *Hairlem.*

* * *

Appendent tria Sigilla in cera alba.

N. LVIII.

THEODERICVS Episc. Trai., et LVDOVICVS de Los tamquam Hollandiae Comes pactum confirmant de Feudis aliisque invicem iuribus, ratione Hollandiae. A. 1204. N. 111.

A. 1204.

Ad Chronic. p. 207. a.

(Ex MS. pergam. habet MIERIS D. I. bl. 144. nunc collatum cum Originali Diplom. quod exstat in Archivis Eccles. Maior. Traiecti, Locul. 109. N. 2.)

Ego LODEWICVS, Dei gratia Comes de Los [a], universis Christi fidelibus, tam presentibus [b], quam futuris in perpetuum.

Cum

a Mier. *Ludovicus de Loss.* b *praesentibus.*

A. 1204. N. III. Cum omne feodum[c], quod focer meus bone memorie THEODERICVS[d], Comes Hollandenfis[e], ab Ecclefia Traiectenfi iuste posfederat, a manu Domini mei THEODRICI Traiectenfis Epifcopi in eo iure, quod *Lif-tuht*[f] appellatur, recepisfem, eique ficut legius homo legiam fidelitatem fervare iurasfem, ne aliqua unquam occafio discordie de cetero inter Epifcopatum Traiectenfem, et Comitatum Hollandenfem[g] posfit conualefcere[h], ad perpetuam pacem nostram[i] talis inter nos ordinata est compofitio: Omnes minifteriales vel fervos, qui ad Epifcopatum pertinebant, in terra Comitis Hollandiae manentes, exceptis militibus et eorum liberis, dedit michi[k] et meis fuccesforibus Dominus meus Traiectenfis Epifcopus. Ego fimiliter dedi Ecclefie omnes minifteriales vel fervos, qui ad Comitatum Hollandiae pertinere dicebantur, in terrâ Epifcopi[l] manentes, exceptis militibus et eorum liberis, ea conditione adiecta, ut fi qui eorum de terra Epifcopi ad Comitatum Hollandiae transierint, vel e converfo de Comitatu ad terram Epifcopi, eius maneant, in cuius Dominio manfionem elegerint. Ego etiam et homines mei iuramento promifimus, quod de cetero nulla unquam occafione Rhenus apud Swathenbarg[m] vel alibi obftructur. Infuper feodum de Nagele[n], quod quondam habuit Iohannes de Ahus ab Ecclefia, postea vero iniuste fuit alienatum ab ea

c feudum. d Theodricus. e Hollandiae. f Lyf-techt. g Hollandiae. h coalescere. i manendam. k mihi. l Episcopatus. m Renus apud Zwatenborch. n Negale.

ea Ego refignavi[o] in manus Domini mei Epifcopi. Item promi- A. 1204. N. 111.
fi iurato[p], quod nunquam prohibebo mercatores quoscunque deferre falem vel quaslibet alias merces ad terram Epifcopi, fimiliter nec Epifcopus prohibebit aliquos mercatores ire ad terram meam. De *Comitatu Frefie*[q] in *Ostergo* et *Westergo* et in *Stauria* hoc est adiectum, quod compofitio, quondam ordinata, inter GODEFRIDVM Epifcopum et Comitem FLORENTIVM etiam inter nos inviolabiliter obfervabitur: que talis est, Epifcopus et Comes de communi confenfu mittent Comitem unum in Frefiam ad fervanda placita fecularia, et quicquid de redditibus ad Comitatum pertinentibus, vel de proventibus placitorum fecularium, deductis expenfis, excreverit[r], equaliter dividetur inter Epifcopum et Comitem. Et quando contigerit, Comitem non intrare *Frefiam*, Nuncii Epifcopi et Comitis Hollandie fimul ibunt in communi expenfa colligere redditus, ad Comitatum pertinentes. Monetarii, Thelonearii[s], Sculteti, Villici, et omnes inbeneficiati, in Comitatu illo manentes, officia vel feoda fua primum recipient de manu Epifcopi, et postea de manu Comitis, et utrique iurabunt fidelitatem. Partem huius Comitatus, que Comitem contingit, Ego cum omni iure et omnibus attinentiis fuis obligavi Domino meo Epifcopo Traiectenfi pro trecentis marcis Colonienfibus denariorum legalium, donec ab eo fimul et femel datis ccc^tis^ marcis[t] redimatur. Item

Iuris-

[o] *refignam.* [p] *et iuravi.* [q] *Frifie.* [r] *decreverit.* [s] *Theolonarii.* [t] *triemtis.*

A. 1204. N. 111. Iurisdictionem in Hofewic, iuxta Munfort [u] fitam, que fuit Comitis Hollandiae, liberam dimifi Ecclefie Traiectenfi [v], feodum etiam Symonis Stringe liberum dimifi Epifcopo. Praeterea de diftinctione terminorum inter terram Epifcopi et *Hollandiam* [w] inter nos condictum est, quod fi de aliqua terra vel decima queftionem fecerit [x] Epifcopus michi vel hominibus meis, liberam eam dimittam Epifcopo, vel iurabo eam de iure ad me pertinere, fimiliter fi ego queftionem fecero Epifcopo vel fuis Hominibus de aliqua terra vel decima, Epifcopus michi eam liberam dimittet, vel unus priorum fuorum aut minifterialium Ecclefiae tertia manu iurabit, terram illam vel decimam ad Ecclefiam de iure pertinere et fic libera erit Ecclefie. Infuper compromisfum est, quod fi aliquis hominum Epifcopi offenfam eius fortè incurrerit, nullum habebit ad me refugium, nifi ad hoc tantum ut per me gratiam inveniat, vel in curia Epifcopi iudicio comparium fuorum fe fiftat.

De omnibus hijs perpetuo obfervandis Iuramentum preftiti et fideiusfores dedi et obfides

Dominum Hugonem Leodienfem [y] Epifcopum.

H. Ducem de Lemborch [z].

H. Comitem de Namur.

Rotgerum et Gifelbertum de Bremech.

Arnoldum et Hermannum de Elslo [a].

Wil-

u *Herewiek. Montfoirt.* v *fit.* w *Hollandiae.* x *faceat* y *Leodienfem.* z *Lymborch.*
a *Heremannum de Elsle.*

Wilhelmum de Petershem Burchgravium de Brofteme [b]. A. 1204. N. III.

Razonem [c] de Curtreze.

Wilhelmum de Goche [d].

Arnoldum et Henricum de Riswic.

Iohannem Perfin et Arnoldum Fratrem eius.

Isbrandum de Harlhem, et Gerardum Fratrem fuum.

Walterum Spirinc et Stephanum de Sulen.

Wolterum de Millen [e].

[b] *Bronfteme.* [c] *Barvoem.* [d] *Bocbe.* [e] *Miltem.*

* * *

Appendet Sigillum LVDOVICI Com. de Los, quod in aes incifum exhibeo TAB. XVI. n°. 1. Superfunt adhuc literae:

✠ SIG . . . . DE LOS.

N. LIX.

WILHELMVS Comes Holl., et THEODERICVS Epifc. Traiect. reconciliantur, et pactum inter fe ineunt. (1) A. 1204. N. IV.

A. 1204.

Ad Excurs. VIII. p. 409.

(Ex HEDA pag. 188. dedit MIERIS D. I. bl. 141. nec non SCHWARTZENB. *Chart. van Vriesl.* D. I. bl. 81.)

Ego WILHELMVS, Dei gratia *Comes Hollandiae:* Vniverfis Christi fidelibus tam praefentibus quam futuris in perpetuum.

(1) Vir D. Micris hanc Chartam ante pactum Ludovici Loss. cum Epifcopo initum ordine praepostero collocavit. Derifit hanc Chartam Editor

A. 1204. N. IV. tuum. Cum omne feudum, quod frater meus, bonae memoriae THEODERICVS *Comes Hollandiae*, ab Ecclesia Traiectensi iuste posfederat, a manu domini mei (2) THEODRICI Traiectensis Episcopi recepissem, eique sicut *legius homo* legiam fidelitatem servare iurassem, ne aliqua unquam occasio discordiae de caetero inter Episcopatum *Traiectensem*, et Comitatum *Hollandiae* possit coalescere, ad perpetuam pacem nostram talis inter nos est Compositio laudabiliter ordinata. Omnes *Ministeriales vel servos*, qui ad Episcopatum pertinebant, in *terra Comitis* Hollandiae manentes, exceptis Militibus et eorum liberis, dedit mihi et meis successoribus Dominus meus Traiectensis Episcopus; ego similiter omnes *Ministeriales vel servos*, qui ad *Comitatum Hollandiae* pertinere dicebantur, in terra Episcopi manentes, exceptis Militibus et eorum liberis, dedi Eccle-

STOKEANVS D. II. bl. 39, 40. sed vide not. ad CHRON. p. 208. a. b. et 209. Occurrunt in hac Charta nonnulli Praepositi et Decani, qui quum in alia inedita anni 1203. itidem testes adstiterint, iccirco p. 261. exhibui.

(2) *A manu Domini mei*] Nota discrimen inter conditionem, qua *Ludovicus* Loss. supra p. 261. nunc vero *Wilhelmus* Comes Holl. unum idemque Feudum recipiunt. De eodem enim Feudo utrobique sermonem esse, abunde contextus docet, atque historiae series confirmat. *Wilhelmus* id *a manu Domini sui*, Trai. Episc. simpliciter recipit, et *eius legius homo* fit. *Losfensis* vero id a *manu Domini sui* Trai. Episc. recipit in *eo iure*, *quod Listuht appellatur*, et eiusdem *legius homo fit*. Nimirum recipit Wilhelmus *omne feudum*, *quod frater suus*, *bonae memoriae Thedericus Comes Hollandiae ab Ecclesia Traiect. iuste posfederat*, eodem modo, quo tenuerat Frater. Fuit illud Feudum *Comitatus Oostfrisiae* sive *Frisia transflevana* ; ut satis evicisse me puto in EXCVRS. VIII. p. 403. sqq. Atqui Wilhelmus hunc Frisiae Comitatum possidebat

clesiae Traiectensi praedictae, ea conditione adiecta, ut si qui eorum de terra Episcopi ad Comitatum Hollandiae transierunt, vel e converso de Comitatu ad terram Episcopi, *eius maneant*, in cuius Dominio mansionem elegerint. Ego etiam et homines mei iuramento promisimus, quod de caetero nulla unquam occasione, *Renus* apud *Suadenburgh*, vel alibi obstruetur. Item promisi et iuravi, quod nunquam prohibebo mercatores (3) quoscunque deferre salem, vel quaslibet alias merces ad terram Episcopi. Similiter nec Episcopus prohibebit aliquos mercatores ire ad terram meam. De *Comitatu Frisiae* [a] in *Oostergo* et *Westergo* et *Staveren* [b] hoc est adiectum, quod compositio, quondam ordinata inter Episcopum GODEFRIDVM et patrem meum *Comitem* FLORENTIVM, etiam inter nos inviolabiliter obser- A. 1204. N. IV.

a Miec. Var. Lect. *Westfrise.* b *instanter.*

debat, de quo frater Theodericus eum subinfeodarat. At alia res fuit Ludovici Losfensis. Is Episcopi Traiectini auxiliis indigebat. Hinc recte in Federis Tabulis p. 266. dicunt Principes, ac Comites, *ad preces et instantiam suam Episcopum ipsorum cognatum Ludovicum de Los in legium hominem recepisse, collato ei feodo ad tempus vitae suae, quod socer Theod. Com. Holl. tenuerat.* Sed illo loco vocatur *recipi in eo iure, quod* LIFTVHT *appellatur.* Res igitur suas cum *Ludovico* strenue agebat Episcopus; quae tamen scena immutata cum *Wilhelmo* Frisiae Comite et possessore haud ita facile successerunt.

(3) *Mercatores*] Observa, iam tunc federa Commerciorum sub Comitibus memorabilia occurrere. Sic caverat a. 1168. Flandriae Comes, de *mercatoribus* suis, per Hollandiam transeuntibus, supra p. 188. et de *Vectigalibus* accipiendis, p. 187. Vnum est hoc ex antiquissimis Commerciorum federibus, quod inter Episcopum Trai. et Comitem Holl. eodem initum est modo, quo supra p. 269. id inierat Ludovicus Losfensis. De *Comitatu Frisiae* vid. supra p. 179.

A. 1204. N. XV. obſervabitur, quae talis est: *Epiſcopus* et *Comes* communi conſenſu mittent *Comitem* unum in *Friſiam* ad ſervanda placita ſaecularia, et quidquid de redditibus, ad *Comitatum* pertinentibus, vel de proventibus placitorum ſaecularium, deductis expenſis, excreverit, aequaliter dividetur inter Epiſcopum et Comitem, ſed quando contigerit Comitem illum non intrare *Friſiam*, *nuncii* Epiſcopi et Comitis Hollandiae ſimul ibunt in communi expenſa colligere reditus, ad Comitatum pertinentes. Monetarii, Thelonarii[c] Sculteti, Villici, et omnes beneficiati[d] in Comitatu illo manentes, feuda vel officia ſua primum recipient de manu *Epiſcopi*, et postea de manu *Comitis Hollandiae*, et utrique iurabunt fidelitatem. Item (4) de Iurisdictione *in Heſewijck*, iuxta *Montfort*[e] ſita, hoc est condictum, quod nuncius Epiſcopi in ea ſervabit placita ſaecularia, et quartam tantum partem eorum, quae inde provenerint, habebit Comes *Hollandiae*, reliqua omnia libere cedent *Epiſcopo*. Praeterea de diſtinctione terminorum inter terram *Epiſcopi* et *Hollandienſis* ſic inter nos convenit, quod ſi de aliqua terra vel decima Epiſcopus quaeſtionem fecerit mihi vel hominibus meis[f], liberam eam dimittam Epiſcopo, vel iurabo eam de

c Mier. Var. Lect. *Theolonearij.* d *Inbeneficiati.* e *Monfoirt.* f *ſuis.*

(4) *Item*], Obſerva in altera pactione cum Losſenſi ſtipulatum eſſe Epiſcopum Trai. ut Comes *illam Friſiae Comitatus partem*, *quae* ipſum *contingat*, obligaret Epiſcopo pro 300. marcis. Vid. ſupra p. 268. l. 9. et 271. f. Verum nihil horum in hac *Wilhelmi* Pactione occurrit. Meliora etiam idem ſibi

de iure ad me pertinere. Similiter si ego quaestionem moverem Episcopo vel Hominibus suis de aliqua terra vel decima, Episcopus mihi eam liberam dimittet, vel unus priorum suorum aut ministerialium Ecclesiae tertia manu iurabit, terram illam vel decimam ad Ecclesiam de iure pertinere, et sic libera erit Ecclesie [g]. Insuper compromissum est, quod si aliquis hominum Episcopi offensam eius forte incurreret, nullum habebit ad me refugium, nisi ad hoc tantum, ut per me gratiam inveniat, vel in Curia Episcopi iudicio comparium suorum sistat, et e converso (5).

A. 1204. N. IV.

Acta sunt haec ab Incarnatione Domini, anno millesimo ducentesimo quarto, Pontificatus Domini THEODORICI Episcopi anno septimo apud *Traiectum* coram altari beati Martini, super quo obtuli homines meos, quos pro suis commutavi, in quo etiam iuravi, et Homines mei

Wolterus de Eve [h].

Albertus Baniart.

Iacobus Burggravius de Leyden.

Gyselbertus [i] de Lecke.

Albertus Rufus, et alii quamplures.

Testibus hiis.. Henrico Duce Lotharingiae.

Otto-

g Miet. Var. Lect. *Ecclesia.* h *Eme.* i *Ghijsbertus.*

sibi Willelmus pactus est circa *iurisdictionem In Heeswijk*; nec dimisit Feudum *Simonis Stringe*, ut alter.

(5) *Et e converso*] Omissa etiam haec est Conditio in Paetione Ludovici Loss. p. 272.

A. 1204. N. IV. Ottone Comite Gelriae.

Gerardo Comite de Are.

Henrico de Evere [k]

Gerardo Xanctensi.

Waltero Sancti Petri.

Bernardo Tielensi.

Bertoldo Aldersalensi.

Remboldo [l] Sanctae Mariae Praepositis.

Elya Sancti Petri.

Gysberto Sancti Iohannis.

Henrico Sanctae Mariae Decanis,

et universis tam ministerialibus, quam civibus Traiectensibus, et aliis quampluribus; compositionem hanc, sicut praescripta est, inviolabiliter observare.

k Cure, vel Cunre. l Beribolde.

N. LX.

A. 1204. PHILIPPVS Rex Rom. paciscitur cum HENRICO Duce Brabant., promittitque feuda Hollandica confirmare WILHELMO Comiti.

A. 1204.

Ad Excurs. p. 470.

(BVTKENS *Troph. de Brab.* Preuv. L. IV. p. 56. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 145. ad a. 1204.)

PHILIPPVS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, omnibus hoc scriptum intuentibus gratiam suam et omne bonum.

Vni-

Vniverfitati veftrae notum fieri volumus, quod die reformatae pacis inter nos et Henricum Ducem Lotharingiae. — — — Praemiffis etiam adiecimus, quod WILLELMO *Comiti Hollandiae* foeuda, quae *Pater* fuus et *Frater ab Imperio* tenuerunt, libere conferre debemus. (1) — — Item Oppidum *Noviomagum*, quod Dux posfidet, per alia bona loco ei competenti compenfabimus, confilio Archiepifcopi Colonienfis et Epifcopi Spirenfis et Comitis de Daesburg et Comitis Iuliacenfis, quibus bonis, ei collatis, ipfe praedictum Oppidum nobis reftituet. A. 1204. N. v.

(1) Nimirum Dux Henricus WILHELMO Comiti favebat, tefte REINERO ad a. 1203. quem locum dedi EXCVRSV XI. Nec abit BVTKENS *de Troph.* T. I. L. IV. p. 165. *Il femble que noftre Duc favorifoit en ce debat le Comte d'Ooft-Frife* [Wilnelmo]; *car il eftoit en mauvais mefuage avec* LE COMTE DE LOS *à caufe de l'Advouerie de S. Tron, et autres querelles qu'il mouvoit a ceux de Mastricht; de forte que le Duc delibera de lui faire la Guere.*

N. LXI.

PHILIPPVS Rex Rom. concedit HENRICO Duci Brabantiae literas clientelares de Feudis *Mofaetraiecti*, *Neomagique;* ac fimul ei concedit, ut deficientibus masculis *filiae* fuccedant. A. 1204.

A. 1204. d. 12. Nov.

Ad Excurs. p. 462, 470.

(E. DINTER *Chron. Ducum Brab.* MS. L. IV. C. XII. BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. preuv. p. 56. et 10. A. KOPP *Heffenkaffel Erbrechts auf Brab.* N. III. p. 5.

In Nomine S. et individuae Trinitatis. PHILIPPVS divina favente Clementia Romanus Rex femper Augustus. Regalis Ex-

A. 1204 d. 12. Nov. Excellentiae provida conſpectio, nobilium pariter et magnorum Principum devotionem et praeclara conſuevit penſare obſequia, et circa eorum augmentum honorisque promotionem cum omni effectu curam et operam adhibere diligentem.

Quapropter ad univerſorum Imperii fidelium praeſentis aetatis et posteritatis ſucceſſive notitiam deduximus proferendum. Quod accedens ad praeſentiam nostram ſub frequentia Principum apud Confluentiam dilectus Conſanguineus et Princeps noster Henricus Illustris Dux *Lotharingiae* et *Brabantiae* Hominium nobis fecit, et de manu nostra recepit feudum quod ab Imperio tenere debet. Nosque ut ipſe pro exaltatione nostra operoſa voluntate deſudet, et ubique locorum Imperiale commodum procuret, concedimus ſibi et legitimis heredibus ſuis in rectum feudum Abbatiam *Nyvellenſem* cum omni honore et eo iure quo eam Imperium et nostri anteceſſores Romani Imperatores et Reges usque ad nostra tempora habuerunt. Inſuper concedimus ei et heredibus ſuis in feudum civitatem *Traiectenſem* cum omnibus iustitiis ſuis et appendentiis extra civitatem et intra, nec non ibidem Ecclam *S. Servatii* cum omni integritate et eo iure, quo Patri et fratri nostro divis Romanorum Imperatoribus attinebat. *Noviomagum* (1) quoque, quod ad nostrum et Imperii domi-

(1) *Noviomagum*] Spectat hoc ad promiſſa, quae habentur in Charta Philippi Regis proxima p. 279. *Oppidum ei collatis; ipſe praedictum Oppidum* NOVIOMAGVM, *quod Dux posſidet, nobis reſtituet.* *per alia bona loco ei competenti compenſabimus, conſilio — — — quibus bonis*

dominium reduximus, ipsi Duci in aliis recompensabimus bonis. A. 1204.
Item concessimus ei omne feudum, quod patruus suus Comes ALBERTVS *de Dagispurg* de manu nostra et Imperio obtinet, ita quod ipse Dux post mortem ipsius Comitis in omnibus bonis sive pactis absque cuiuslibet contradictionis impedimento (si tamen Comes sine herede decesserit) ei succedat. Hominibus quoque Ducis civitatis videlicet *Ortten*, quae nunc *Silva* dicitur, et *Tiele*, per totum Imperium in exactione Thelonii eamdem habebunt iustitiam et libertatem, quam habuerunt temporibus patris et fratris nostri, et proinde homines nostri in terra Ducis ab onere exactionis liberi erunt. Insuper Regia authoritate nostra statuimus, et memorato Duci concedimus, ut *filiae suae* (1), si *masculum heredem non habuerit*, in feudis suis libere ei tanquam masculi succedant. Demum Regia benignitate in rectum feudum concedimus ei annuatim sexaginta carratas vini,

Hodie *'s Hertogenbosch.*

(1) *Filiae suae*] Observent hinc Patriae nostrae amantes. 1°. successionem in *Comitatus* et *Ducatus* t. t. non pependisse ex arbitrio Incolarum, nec ipsorum Terrae Principum, sed Imperatoris. 2°. Ante seculum XIII. filias penitus fuisse exclusas a successione *Ducatus* et *Comitatus*, tamquam inhabiles ratione sexus. 3°. Rigorem tamen illum paullatim temperasse Imperatores, uti hic facit Rex Philippus in Brabantina successione, de qua speciatim et ex industria egit IO. AD. KOPP *Hessen-Cassel Erb-Recht auf das Herzogthum Brabant*, Marpurg. a. 1747. p. 1—10. Vnde Vir D. CHIFLET *in Lothar. Mascul.* C. 1. p. 6. hanc Regulam recte prodit: *Quotiescumque legitur Feudum aliquod Imperiale a femina possessum, illico intelligendum est, id factum ex speciali Caesaris gratia et praeter ius commune Imperii.* At nostrae *Adae*, Ludovici Loss. uxori, tam felici esse non contigit. Vid. EXC. XI.

A. 1204. ni, quarum media pars apud *Boperdiam*; reliqua pars apud *Baldeberim* in Alſatia tempore vindemiae ei perſolvetur. Compromisſum est etiam ex parte nostra et ipſius Ducis, quod omnium amicorum nostrorum fidus erit amicus, et adverſariis nostris inimicabitur, et nobiscum eos diſtricte perſequetur, nec aliquem manu tenebit, et nos etiam ipſum Ducem in omnibus negotiis ſuis manutenentes nulli inimicorum ſuorum contra eum auxilium vel conſilium praeſtabimus. Vt autem haec omnia rata et inconvulſa permaneant, hanc paginam inde conſcriptam ſigilli nostri caractere iusſimus communiri. Huius rei testes ſunt,

Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus.
Dithalmus Conſtantienſis Epiſcopus.
Conradus Spirenſis Epiſcopus.
Comes Wilhelmus Iuliacenſis.
Comes Arnoldus de Altenach.
Comes Otto de Geldere.
Comes Silvertus de Werda.
Comes Henricus de Geminoponte.
Comes Ernestus de Belſeki.
Otto de Burum.
Cono de Mintſenberg.
Henricus Dapiſer de Walpurg.
Henricus de Smalmecki.

Wer-

Wernerus et Philippus fratres de Bonlandia. A. 1204.

Conradus puer de Boperdia,

et alii complures. Item concedimus Duci universa bona constituta ultra *Mosam*, quae antea *Comes de Loen* ab ipso Duce in feudum acceperat Imperio attinentia.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis M. CC. IV. Datum *Confluentiae* II. Idus Novembris indictione VIII. * *A. VII.*

N LXII.

LVDOVICVS Comes de Los et de Hollandia confirmat Pactum Heedenseanum anni 1168, d. 27. Febr. A. 1204. d. 31. Dec.

A. 1204. d. 31. Dec.

Ad Excurs. VII. p. 100, 206, 271. *sqq.*

(Ex Dom. DE RAIJPSKERKE, *MS. Descript. Zeeland.* p. m. 35.)

„ Latijnsche Brief, waarbij de GRAAF VAN LOS des „ *avonds voor ons Heeren besnijdenis* approbeert binnen *Brugge* „ a. 1204. de Vrede te voren gesloten tusschen Vlaenderen „ en Holland: onder de Charters te Rupelmonde. Waar on„ der andere voorkomt de benaming van *Zelandia intra Scaldim* „ *et Mosam* (1)".

N. LXIII.

(1) *Scaldim et Mosam*] Argumentum huius Chartae, ex altera anni 1168. d. 27. Febr. p. 184. satis notum, hic non repetitur.

N. LXIII.

A. 1205. HENRICVS Dux Brabantiae confert *Abbatiae S. Michaëlis* Antverp. IX. *Hont moers* in parochia de *Linlo*, hodie *Lillo*.

A. 1205.

Ad Cod. Dipl. a. 1323. *d.* 6. *Mart.* §. *VII.*

(Ex Originali, in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae, Capsa 32. lit. A. Cf. ib. Tom. 3. n. 128. fol. 136.)

H. Dei gratia *dux loth* vniuersis presentem paginam visuris · salutem in perpetuum. Vniuersitati vestre Notum fieri volumus · quod Nos ob remedium anime nostre · viris religiosis · Abbati et conuentuj Sancti Michaelis in *antwerpia* · contulimus in puram elemosinam · Nouem *hont moers* iacentes infra parrochiam de *linlo*. cum debita latitudine. et sua longitudine · et transcursu · qui uulgariter *oploep* dicitur · perpetuo possidendos. Testes, qui interfuerunt·

W. dictus úúlpes·

Ar. de Waleem milites·

W. et I. Notarii et alij quamplures·

Datum anno domini · M° · CC° · quinto'

* * *

Sigillum magnum rotundum flavi coloris in cauda pergamena, repraesentans Equitem currentem cum lancea vexillifera. In perigraphe adhuc conspiciuntur literae:

✠ SIG . . . .

CI DVCIS . . . . GIE.

Contrasigillum, Eques currens stricto cum gladio:

✠ ET: MARCHIONIS.

N. LXIV.

N. LXIV.

ADA Marchionissa Brandenburgensis, soror defuncti THEODERICI VII. et WILHELMI I. Comitum Hollandiae, vendit Abbatiae Rijnsburgensi duas Hovas terrae in *Poel* (1). A. 1205.

A. 1205.

Ad Chronic. p. 207. *a.* 209. *b.*

(Autographum habetur in Archivis Rijnsb. Vnde collatio facta cum MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 146. qui id edidit ex BOXHORN. *Theatr. Holl.* p. 161.)

MIERIS.	ORIGINAL.
p. 146. col. a. r. 7. Mariae in	Marie de
8 Rinesburch	Rinesburg
9 honas	houas
10 pertinentis	pertinentes
13 libere et quiete	libere quiete
col. b. r. 4. Teyl.	Teil.
8 Noortge	Nortge
8 Florencio de Soetrewoldt	Florentio de sotrewold

* * *

Appendet Sigillum Adae, quod ob elegantiam, et quia nec unquam visum hac in terra, nec Brandenburgis notum est, in aes incidendum curavi. Anterior pars exhibet Adam equo insidentem, avem manu tenentem, altera volante. His literis:

✱ SIGILL⁹ ADE BRANDEBVRGESIS MARCHIONISSE.

A. 1205. In aversa parte *Capella* sive *Castellum*, cuius portae insidet Aquila Brandenburgica, in eiusque vestibulo *Ada*, veste ut videtur sacerdotali, ramum manu tenens, hac perigraphe:

SIGILLVM ADE DEI GRĀ BRANDENBVRGĒSĪ MARCHISÆ.

Vid. TAB. X. n°. 2.

(1) *Poel*] Argumentum huius Chartae, quam satis accurate dedit MIERIS, apparet ex proxime seq. WILHELMI fratris Confirmatione. Videtur haec *Ada* Monialibus Rijnsburgensibus adscripta fuisse: fortasse autem eadem est, quae in Catalogo Abbatissarum *filia* Wilhelmi I. praedicatur. Nihil tamen decerno. De eius titulo, *Marchionissa*, vid. Chart. sq. not. (1.)

N. LXV.

A. 1205. WILHELMVS I. Comes Holl. confirmat Abbatiae Rijnsburg. donationem terrae in *Poel*, quam fecit eius soror ADA, Marchionissa Brandenburgica.

A. 1205.

Ad Chron. p. 207. a. 209. b. ad Excurs. VIII, p. 406.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburg. eleganti scriptura, intermixtis sparsim literis longiusculis. Integra Charta novem duntaxat versus complectitur.)

Omnibus Sancte' Matris e'cclesie' filiis clericis et laicis presentibus et futuris · WILLs dei gratia *Comes Holl.* salutem · Noverit

(1.) *Marchion. de Brandeburg*] Observa quaeso mi lector! titulum *Marchionissae de Brandeburg*, et *Sigillum Brandeburgicum*; quod certo esse argumento videtur, *Adam* fuisse uxorem, vel saltem hoc tempore viduam *Marchionis Brandeburg*. Quidquid autem investigavi, nusquam invenire *uxorem* huius nominis mihi contigit. Successit a. 1169. Otto Marchio I. patri suo Alberto; duxit is *Agnetam* Saxonicam, habuitque ex ea filium Ottonem II. qui a. 1198.

uerit uniuerſitas ueſtra me conceſsiſſe et hac mea carta confir- A. 1205.
maſſe deo et e'ccleſie' ſancte' MaRie de *Rinesburg* et AGNETE abbatiſſae et conuentuj eiusdem locj et ſucceſſoribus ſuis illas duas houas terre' in *pole* quas ADA *Marchioniſſa* de *brandeburg* (1) *ſoror mea* illis uendidit que ei jure hereditatis contingebant · in perpetuum habendas et poſſidendas jure perpetuo · liberas et quietas ab omni ſeruitio et conſuetudine et exactione mihi et heredibus meis pertinente ita libere · quiete · et honorifice · ſicut aliqua conuentualis eccleſia terram aliquam liberius · quietius et honorificentius tenet et poſſidet · Hec conceſſio et confirmatio facta est Anno Incarnationis domini. M · CC · V. His teſtibus ·

Willelmo de Teyling · et fratre eius Theoderico ·
Arnoldo de Riswic · et fratre eius Heinrico ·
Giſelberto de Tylburg ·
Philippo de Waſnare · et filio eius Theoderico ·
Hugone de Nortge ·
Florentio de Soterwold ·
Theoderico de delf · et fratre eius Arnoldo ·
Huberto de Kerecwerf ·

Vt

a. 1198. illi ſucceſſit, obiitque a. 1206. d. 5. Iul. duxeratque uxorem *Annam*, filiam Iohannis Com. Aſcaniae, ex qua nullis relictis liberis ſucceſſorem habuit fratrem *Albertum* II. Non potuit igitur haec ADA alia iungi marito niſi horum Ottonum alterutri. Si *vidua* et *Monialis* hoc in ſigillo repraeſentatur, uti colligerem ex veſtimento, non alium potuit habere maritum niſi OTTONEM I.

A. 1205. Vt autem hec uendicio · concesſio · et confirmatio in perpetuum rata habeatur · et inconcusſa permaneat · preſentem confirmationem · Ego et ADA mater (2) mea et FLORENTIVS frater meus ſigillis nostris roborauimus ·,·

* * *

Appendent tria Sigilla egregie conſervata, duo priora rotunda, tertium cuspidatum.

1. WILHELMI Com. Equo inſidentis, cum ſcuto Hollandico; in capite galea cum Leone. His literis ſuperſtitibus:

SIGILLV . . . VVI. literae reliquae fere perierunt.

In Contraſigillo exhiberi videtur Wilhelmus in genua prolapſus, expanſis manibus, in galea aviculam gestans. Angelus de coelo manum ei porrigit, hac perigraphe:

✠ VVILLELMVS COMES FRESIE.

2. Effigies mulieris erectae in porta Eccleſiae vel Castelli; cuius in fastigio Aquila expanſis alis, manu dextra lilium vel ramum tenentis, ut ſupra p. 286. In perigraphe:

. SIGILLVM ADE DEI GRĀ BRAN

. . . . GĒSĪ MARCHISÆ.

Sine Contraſigillo.

3. FLORENTII, Praepoſiti Trai., figura erecta, hac perigraphe:

FLORENCIVS DIE (sic) GRA . . . AIOR P̄POSIT⁹ IN TRAIECTO.

Dedi haec ſigilla TAB. X. n°. I.

NEM I. Vulgares autem Genealogiae huic OTTONI adſcribunt coniugem *Agnetem*; neque mentionem faciunt alterius coniugis. Attamen Z. GARCAEVS *de Success. famil. et reb. geſt. Marchionum Brandenburg*. 4°. p. 67. in 10 II. GOTTLIB. KRAVSII Collect. Scriptt. de rebus March. Brandenburg. Francof. 1729. produxit Diploma a. 1170. quod et nomen *Iudithae uxoris* continet; cuius *Iudithae Marchionisſae* in templo cathedrali Brandenburg. lapis anti-

antiquus sepulcralis adhuc visitur, extrito tamen *anno obitus*. Nihil igitur aliud superest, quam ut statuamus, post mortem *Iudithae* hunc Ottonem tertiam duxisse uxorem ADAM Hollandicam, filiam FLORENTII III. quippe quorum Parentes, praeterquam quod tamquam *Imperii Principes* perpetua familiaritate uterentur, alio etiam necessitudinis vinculo coniuncti fuerant; *Albertus* enim *Vrsus*, *Ottonis* pater, circa a. 1152. misit ad urbem *Traiectum* et vicina *Rheno* loca; itemque ad *Hollandos*, *Zeelandos*, *Flandros*; indeque Colonos arcessit, qui advenae Belgae in Marchia Brandenburg. consederunt, et multa nomina eo transtulerunt, quae originem novorum horum Colonorum, et veterem Patriam demonstrant, docente eod. Z. GARCAEO ib. p. 20, et 63. sq. imprimis vero IO. EELKING, Diss. Hist. Iurid. *de Belgis seculo XII. in Germaniam advenis* Goett. a. 1770. 4°. p. 32. sqq. A. 1205.

(2) *Ada mater*] Ex antecedente Charta satis manifestum est, hanc Adam, cuius sigilla sisto TAB. X. n°. 1. fuisse sororem WILHELMI Comitis, adeoque filiam FLORENTII III. et ADAE Scoticae. Confirmat illud haec Charta, qua *Wilhelmus* testatur ADAM *Marchionissam de Brandeburg*, *sororem* esse *suam*. Quod igitur huic Diplomati affigitur Sigillum, est hoc revera Wilhelmi sororis, non matris. Et tamen, quod probe velim observes, in fine huius Diplomatis dicit, *matrem suam* ADAM, et *fratrem* FLORENTIVM sigilla adiecisse. Vix credibile autem videtur, hic ex errore *matrem* esse scriptum pro *sorore*. Malim opinari, *Adam* sororem, cuius res agebatur, sigillum suum commodasse, quum res turbatae matris praesentiam denegassent.

N. LXVI.

THEODERICVS Episcopus Traiect. componit controversiam inter G. [GISELBERTVM] *Praepositum S. Ioannis* et HENRICVM *de Amersforth* de iure decimarum in Silva *de Vurs*, et de ipsa *Silva Vurs*. Post A. 1205.

Post a. 1205.

Ad Cod. Diplom. a. 1207. *n°.* 1.

(Ex Libro Rubeo Eccles. S. Ioannis Traiect. fol. VI.)

THEODERICVS dei gracia *traiectens̄ episc.* omnibus ad quos presens scriptum pervenerit salutem in domino. Innotescat fu-

Post A. 1205. turis et presentibus quod post multam controuersiam diu habitam inter dilectos nostros · G · *prepositum* et fratres *sancti Ioannis* in *traiecto* · et HENRICVM *de amersuorth* super iure *decimarum silue in yurs* · tam *maiorum* quam *minorum* omniumque attinentium siue in *lignis* siue *agris* uel *agnis* (1) uel alijs quibuscumque prouentibus · tandem vsque adeo in causa coram nobis processum est · quod Idem · h · de amersuorth *omne ius* quod sibi in dicta silua competere videbatur et attinentibus · *effestucauit* · prepositus uero predictus et fratres ecclesie sancti Iohannis libera et quieta debebunt gaudere posseslione decimarum in vurs (2) siue maiorum siue minorum et omnium attinentium quousque si domino OTTONI *comiti de blnthem* placuit super hijs mouere questionem ipse coram nobis in iure euincat decimam predictam · Quod si eam euicerit licebit ei ipsam sepedicto · h · uel alij cui voluerit in beneficio concedere · vt autem hec rata permaneant presentem paginam conscribi et sigilli nostri impressione

(1) *Agnis*] Ad *Agnis* magis accedebat scriptura quam *aquis*.

(2) *In Vurs*] Ex hac possessione Praeposito S. Iohannis addicta profluxisse videtur, ut postea a. 1239. OTTO Traiect. electus *G. Praeposito S. Ioh.* facultatem dederit „ faciendi A„ quaeductum, quae vulgariter dicitur „ *Weteringe*, in *Veno* adiacente *silvae* „ *ipsorum*, quae vocatur *Vuers*"; quae Charta habetur *in 't Aanhangsel op de Kerkl. Oudh. van Nederl.* bl. 303. sed quae emendatius prostat in *Libro Rubeo S. Ioh.* fol. V°. vs°. imprimis l. 9. ubi *per villam Soes*, pro quo in MS. *prope villam sus*. Confirmavit hanc possessionem Papa Innocentius a. 1225. d. 5. Febr. Vid. infra h. d. De hac Praepositura Ecclesiae S. Ioannis paucae tantum prostant Chartae; multas ego teneo, ex quibus operae pretium me facturum existimavi, si nonnullas, ineditas

ne muniri fecimus · quatinus siquis contra hec venire voluerit anathema sit · Testes · Post A. 1205.

Otto (3) maior prepositus ·
Wolterus sancti bonifacij ·
Remboldus sancte marie ·
bertoldus de aldensele prepositi ·
Reynerus ·
Magister Walterus ·
Gezwinus sancti martini ·
Magister henricus ·
Theodericus custos ·
Gozhelmus sancti bonifacij ·
harmannus ·
arnoldus ·
henricus sancti petri ·
arnoldus bruno ·

par-

ditas ut puto, suis exhibeam annis. Vid. OTTONIS Episc. a. 1235. et a. 1252. d. 29. Oct. 2. Nov. et a. 1254. M. Maii, etc.

(3) *Otto*] Fuit *Otto* Maior *Praepositus* inde ab anno 1205. usque ad a. 1215. *Wolterus* S. Bonifacii ab a. 1200. usque ad a. 1220. *Remboldus* S. Mariae ab a. 1200. usque ad a. 1210. Vnde hanc Chartam, anni *nota* destitutam, posui post a. 1205. Edendi ratio fuit mentio OTTONIS *Comitis de Benthem*, qui quaestionem olim movisse videtur HENRICO *de Amersvorth* de iure in decimas *in Vurs*. Quod ius utrum ei ex Hollandico patrimonio competierit (fuit enim filius *Theoderici* VI. Com. Holl.) an aliunde, nescio. De hoc eius iure, quantum scio, tacuit Vir Ill. IVNG. in *Antiq. Histor. Com. Benthem.*

Post A. 1205. pardarius fancte marie canonici·

Ghifilbertus de ameftelle·

alfardus et albertus de wluen·

Iacobus de a. et filius fuus gerardus·

Arnoldus loef·

Elyas de Wercunde·

Elyas de riminghe·

bartholomeus·

Gerardus de altwijc·

Gerardus knoep·

Gerardus de hoghelande·

Erenboldus de campo· et alij quamplures tam clerici quam layci·

N. LXVII.

A. 1206. ante d. 14. Oct. Compofitio inter HENRICVM Ducem Brabantiae, et LVDOVICVM Comitem de Los, fuper *Hollandia* aliisque controverfiis (1).

A. 1206. ante d. 14. Oct.

Ad Excurs. XI. p. 471.

(Copie tirée d'un Regitre réposant en la Chambre des Comptes de S. M. en Brabant, ayant pour titre: *hic incipiunt diversa Privilegia Illustr. Princ. Ducibus Reg. et Imp. concess.* *marquee de la lettre B.* fol. 122. Habetur et apud BVTKENS *Troph. de Brab.* Preuv. L. IV. p. 58. (2). MIERIS D. I. bl. 151. et MANTEL, *Hist. Loss.* p. 168. ex parte.)

Haec est Compofitio inter DVCEM et COMITEM DE LOS. Comes renuntiabit omni querelae, quam verfus Traiectum [a] habuit,

[a] *Traiectenses* Butk. intellige *Traiectum ad Mosam.*

(1) *Controverfiis*] Caussa mutati BVTKENS, ipse contextus est. In a me Chartarum ordinis, quem tenuit hac enim Charta Dux Brabantiae loquitur

buit, cum omnibus villis et appendentiis [b], quae ſpectant ad *Traiectum*, vidl. *Volne*, *Montenake*, *Wilre*, *Lintale* [c], et quae ſunt aliae villae. Querelae, quam habet verſus *Rutte*, Comes renuntiabit, excepta Advocacia. Pactum, quod Dux habet in Sancto *Trudone*, reddet Epiſcopo *Metenſi*; et cum *Comes* bene fuerit cum *Duce*, Dux iuvabit Comitem, quod Epiſcopus ei concedat, ſi iuvare poteſt cum voluntate Epiſcopi *Metenſis*: ſed Epiſcopus habebit bona ſua et pactum ſuum libere. Praeter [d] hoc habebit Comes a Duce in feodum Advocaciam S. Trudonis; et omnia quae Comes cum *filia Ducis* (2) acceperat in feo-

A. 1206. ante d. 14. Oct.

b *Appenditiis* Butk. c *Linculne* Butk. d In MS. *per* male, et modo, *bona ſua pactum*.

tur de *Compoſitione* inter *Losſenſem* et *Wilhelmum Hollandiae* Comites adhuc facienda: *Dux*, inquit, *iuvabit*, *quod Comes de Los et Wilhelmus componantur*. In altera vero, quae post 14. Oct. ſequitur, agit de iam facta; *Comes promiſit*, *quod Concordiam illam*, *quae inter eum et Willelmum* EST ORDINATA, — *obſervabit*. Data igitur haec Charta est ante *Octob.* 1206. altera vero poſt *Octobr.* 1206. et inter utramque inſerendum est celebre illud Pactum, quod proxime ſequitur, d. 14. Octobr.

(2) *Filia Ducis*] ADAM Hollandicam, Theoderici Com. VII. filiam, revera nupſiſſe LVDOVICO Losſenſi, atque ARNVLFVM Ludovici fratrem, pro ea, ex Angliae regno remiſſa, fuisſe obſidem; Adam vero LVDOVICO marito ſuperſtitem post a. 1218. vixisſe, cum eoque et iuxta eum in *Abbatia Herkenrodenſi* ſepultam iacere, ubi illorum monumentum ſepulcrale adhuc conſpicitur, ut testium oculatorum fide conſtat: haec tam valide ni fallor probavi in EXCVRSV XI. p. 466. ſqq. ut omnis dubitandi anſa praeciſa ſit. Occurrit illa in Pacto Autographo die 14. Oct. Occurrit in Pacto altero mariti ſui cum hoc Duce Brab. post d. 14. Oct. a. 1206. n°. 1. quo *Ludovicus*, *tam ipſe quam uxor* promittunt, ſe *reſignaturos Duci Castrum de Chalmont*, *de quo Comes* VXOREM A. *dotavit*. Quominus vero illud *uxor A.* per *Aleidem* explicari poſſe cenſeas, prohibent verba praecedentia *Compoſitionis*; quod *Comes et* VXOR *eius*, *omne Allodium*, *quod competit eis ratione et iure hereditario* iii

A. 1206. ante d. 14. Oct. feodum, a Duce tenebit, et *ligius homo suus erit* contra omnes homines, excepto *Episcopo Leodyensi*; et etiam contra Episcopum

in tota HOLLANDIA *in manus Ducis resignabunt — excepta Domo de* LEYDEN *et* CASTELLARIA; in quae bona *Aleidi Brabantinae* nihil iuris erat. Occurrit porro *Ada* in Literis *matris* Aleidis a. 1207. ad Regem Angliae de ea recuperanda conscriptis. Itidem in literis *Episcopi Traiect*. et *Adae* Patrui *Comitis de Benthem*. Occurrit praeterea anno adhuc 1216. et 1217. in *Bullis* Papae *Honorii*, qua is Compositionem *Philippi Namuc*. super *Comitatu Hollandiae* et super *raptu uxoris Ludovici* examinat et confirmat. Agnoscunt imprimis *Adam Losfensem* duae Chartae a. 1213. et altera a. 1218. tamquam *Donatricem*. Agnoscunt denique *Epitaphia Herkenrodia*, ubi iuxta maritum Ludovicum Losfens. sepulta iacet. Haec omnia novit, nosse certe potuit ac debuit Vir Ampl. ad STOK. D. II. bl. 158. sqq. et tamen ex his *Compositionis* verbis, quibus *Advocatiam S. Trudonis Comes cum* FILIA DVCIS [Henrici Brabantiae] *in feodo accepisse* dicitur, palmarium argumentum haurire se posse censuit, quo probet, ALEYDAM hoc anno 1206. iam fato fuisse functam, et ab eo ALEIDAM Ducis Brabant. filiam, alteram uxorem esse ductam. Probari igitur nunc a me debet, hanc ALEIDAM BRABANTINAM Com. HENRICI I. *Ducis* FILIAM non nupsisse LVDOVICO, sed eius fratri ARNVLFO, *Comitis Losfensis* successori; quo probato matrimonio omnia, quae de *Ada* Vir Doctus scripsit, sponte corruent. En tibi! verba MANTELII, qui eamdem hanc *Compositionem* in *Historia* sua *Losfensi* eo fine in medium protulit, p. 168. sq. LVDOVICVS [de Los] *omni destitutus spe prolium, duos dumtaxat habebat ex fratribus superstites,* HENRICVM *Ecclesiastici Ordinis, et* ARNVLFVM *— annos circiter natum* XXV. *visaque in* ILLO VNICO *spes omnis posteritatis et possessionis Domus Losfensis inclinata recumbere —. Brabantus haud gravate audivit de* FILIAE SVAE *nuptiis, quae tandem conclusae hac lege, ut Ludovicus illi Traiectum — cederet.* Scriptor deinde productis hisce Compositionis de feudo *filiae Ducis*, et cessionis Traiectinae a. 1214. peractae tabulis, sic pergit: *Et quamvis hoc praecise anno non fiut celebratae nuptiae; istud tamen nimis quam (tam ex Tabulis ad fundationem Herkenrodanam productis quam mox exhibendis) clare liquet,* ALEYDEM HENRICI *Brabantiae* DVCIS FILIAM *nupsisse, non* LVDOVICO, *sed* ARNVLFO *Losfensi, huiusque fuisse coniugem.* Add. p. 175. Arnulfus *de consensu uxoris suae* ALEIDIS *Comitissae concedit Sanctimonialibus Herkenro-*

pum iuvabit Comes Ducem, si Episcopus guerram movere vo- A. 1206.
luerit Duci pro sua voluntate iniuste. Item Dux praefiget *Co-* ante d. 14. Oct.
miti

kenrodanis Ius Patronatus Ecclesiae de Hasselt. —— *Neque* ALEIDIS *haec Herkenrodae sepulta; sed* ARNVLFO *Comite mortuo, transivit ad alterius nuptias.* En tibi! etiam BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. p. 209. in *Henrico* I. ALEYDE *de* LOVAIN [Henrici I. filia] *fut premierement mariée a* ARNOU *Comte de Los. Elle apporta à son mari l'Advoüerie de S. Tron avec autres terres, mais elle n'eust enfants dudict Comte, & nostre Princesse s'allia en secondes nopces à* WILLAVME *Comte d'Auvergne.* — *Nostre Princesse avec son dict mari renonça en l'an* MCCXXIV. *à toute la succession qu'elle pouvoit pretendre aux Alleus* [i. e. alodia] *& autres bien de son* PERE *le Duc* HENRY I. *Apres en l'an* MCCXLVI. *elle composa avec Arnou Comte de Los & de Chiny, nepveu & heritier de son premier mari sur son doüaire & autres pretensions quelle avoit à sa Charge.* Exstant harum rerum Chartae in *Preuves* ib. Libr. IV. p. 70. f. 71. et p. 76. (2) et in MANTEL. p. 177. Habet haec etiam BALVZ. *Hist. de la Maison d'Auvergne*, Preuv. p. 89. quibus confer infra Chartas a. 1218. post M. Iul., a. 1219. n°. 11. et a. 1225. d. 3. Febr. Haec autem omnia vidit, legit, et hos Scriptores excitavit Vir D. HVYDEC. et tamen hanc ALEIDEM LVDOVICO uxorem tradere sustinuit, contra tot clara, tum haec, tum alia de vivente adhuc ADA, testimonia. Novi, BVTKENSIVM alibi p. 31. p. 562. et p. 170. *Ludovicum* cum *Arnulfo* confudisse, et maritum ALEIDIS vocasse LVDOVICVM, sibi ipsi in his contradicentem. Sed non licet propterea, quae aperte ex errore dicta sunt, suum in commodum arripere. Dubius certe haesit BVTKENS ex ambiguis vel depravatis huius Chartae verbis; et correptus propterea tacite iam est ab Doct. Editore *Histor. Lossensis* l. l. etsi neque hic rei circumstantias satis perspexisse videtur. Res omni dubio ex antedictis est ademta. Quae tamen omnia si forte incredulis non persuadent, en tibi! coaevi scriptoris testimonium omni exceptione maius, quo magis rerum, quas narrat, αὐτόπτης, et accuratissimus earum censor fuit, REINERI scriptoris Leodiensis ad a. 1218. p. 60. LVDOVICVS *Comes de Los — obiit* IV. *Cal. Augusti.* — *Mortuis autem tribus fratribus, solus iunior* ARNVLFVS *remansit, qui in* ANGLIA *pro* VXORE *fratris sui* LODOVICI *multo tempore obses fuit; nunc autem* DVX BRABANTINVS *visa opportunitate,* FILIAM *suam iuniorem nomine* ALEIDEM *in matrimonium dedit.* An quidquam unquam disertius dici

A. 1206. ante d. 14. Oct. *miti de Los* diem ad quam ^e Comes indubitanter veniet, et Dux de Lymburg, si voluerit; sed quicquid ei sententiatum fuerit vel

^e *quam* Butk.

dici? contra quidquam negari imprudentius, potest? quam quae bl. 162. a Viro D. HVYDEC. negantur; sic enim ille: *Graaf* ARNOUD *van Loon en zyn vrou* ALEID *hadden geen recht ter wereld op die goederen*, nempe *Ducis Henrici;* quum tamen in Charta d. 3. Febr. a. 1225. (V. Cod. Dipl.) ALEYDIS *quondam* COMITISSA DE LOS haec testetur: *Notum facimus, quod Dom. Dux Lotharingiae 2000 librarum* — *pro* NOSTRA HEREDITATE *de Brabantia nobis promisit.* — — *Et per hoc ego Comes Will.* [Alverniae] *et ego* ALEYDIS *quondam Comitissa de Los renunciavimus omni* IVRI, *quod in* ALLODIIS ET BONIS DVCIS *habere deberemus.* Add. MANTEL p. 186. et 191. Clariora si vultis? En! tibi Chartam *Gertrudis de Dasborg* a. 1223. in MIRAEI T. II. *Opp. Dipl.* p. 849. cui subscripserunt testes: *Nobiles Dominae*, MARIA *relicta Ottonis Imperatoris*, AILIDIS *relicta Comitis* ARNVLFI DE LOOZ. Imprimis vero respice ad Chartam (*Cod. Dipl.* a. 1219.) per quam hic ARNVLFVS *Comes* et ALEIDIS *eius uxor, Comitissa*, confirmant donationem cuiusdam Nobilis *Gotberti.* Interim avide etiam V. D. HVYDEC. l. l. bl. 162. f. arripuit, quae scripsit BALVZIVS *Histoire de la Maison d'Auvergne* L. I. C. 20. quae postquam inspexi, nihil tamen aliud docent, quam quae BVTKENSIVS de *Aleide* et *Ludovico*, (ex errore pro *Arnulfo* scripto) memoriae mandavit. Nescio etiam qua ratione Vir D. bl. 162. excitare sustineat binas literas huius ALEIDIS cum tertio iam marito nuptae, datas a. 1259. et 1260. quarum primae sic inchoant: ARNOLDVS *Dominus de Wesemale, et* ALEIDIS, *uxor eius, Comitissa Alverniae* — alterae Gallice scriptae: ERNOVL, *Chevalier, sire de Wesemale, et* ALYS, *qui fu Contesse d'*AUVERGNE; si enim in posterioribus literis p. 92. ulterius pergis, invenies, hanc ALEYDEM nuncupare MARIAM *Imperatricem Henrici Ducis filiam* SOROREM *suam*, et loqui de iure *in hereditatem Mariae: Nous faisons à savoir* — — *ke pour l'especial amour, que nous avons à nostre chier Signeur le Duc de Lorreigne & de Brebant, & pour le grant biens, que nous a faet, & pour les dons, que nous à donné, & mesmement pour la grant mise, qu'il à faet aprè le Conté de* BOLOIGNE, *pour* NOSTRE DROICT *a porchacer, avons regardé à leauté, que nous li donnons la Contey de Boloigne & les appartenances à luy & à ses oers* TOVT LE DROICT, *que* NOVS Y AVONS, *& que avoir pooons,*

vel factum, praedicta bona tenebit Comes a Duce, et propter A. 1206.
hoc de Allodio suo, quod ducentas valet Marcas annuatim, ante d. 14. Oct.

. . . . . . Co-

ens, *& que* ESCHOU EST SEUR NOE ALYS *devant dicte*, *de par ma* CHIER SEUR MARIE *que fu* EMPERIS *iadis*, *que eschoete li estoit*, *de par nostre* COUSINE GERMAINE *la Contesse* MAHAUT DE BOLOIGNE. Quid clarius, quid disertius his dici potest! Res enim, quam hic cum Viro D. transigo, haec est. Non quidem negat Vir D. ARNVLFVM Lossensem, ac deinde ARNOLDVM *de Wesemale*, uxorem habuisse *Aleidem*; sed negat hanc fuisse *filiam Henrici* Brabantiae. Videbat nempe unam eamdemque duobus fratribus iungi matrimonio non potuisse. Contra statuit, hanc Henrici *filiam*, ALEIDEM, nupsisse LVDOVICO Loss., priore eius uxore *Ada* praemortua; adeoque in Chartis *Ludovici* a. 1213. et 1218. pro *consentiente uxore* ADA legi oportere *consentiente uxore* ALEIDE. Contra haec ego probo, ALEIDEM, *Arnulfo* Loss. deinde *Wesemalio*, nuptam, fuisse *filiam Henrici* Duc. et sororem *Mariae* Imperatricis, et ut talem cum sequente marito pro Dotalicio et hereditate sua 2000 L. renunciasse omni iuri in bona et alodia Ducis, et ut talem etiam fuisse heredem *Comitatus Boloniensis*, quem antea eius soror *Maria* possederat. Concludo igitur, rem omni dubio esse exemtam, *Adam Holland. Ludovici* Loss. coniugem cum marito vixisse, eique fuisse superstitem; *Arnulfum* vero Ludovici fratrem, et in Comitatu successorem, habuisse uxorem *Aleidem*, Brabantiae Ducis Henrici filiam, quae post *Arnulfi* mortem nupsit primo *Wilhelmo Comiti Alverniae*; deinde *Arnoldo de Wesemale*. Haec ultima enim praeter MANTEL. *Histor. Loss.* p. 177. sq. extra dubium collocavit BALVZ. *Hist. de la Mais. d'Auvergne* L. I. C. 20. T. I. p. 85.

Quid igitur (inquies) hac in Charta sibi volunt verba, *omnia quae Comes* CVM FILIA DVCIS *acceperat in feodum a Duce tenebit et ligius homo suus erit contra omnes homines*? Haec quidem verba non impediverunt MANTELIVM l. l. p. 168. quo minus *hanc filiam* ad *Arnulfum*, non vero ad *Ludovicum* referret. Ego vero ingenue fateor, non satis clare me perspicere, quomodo salva fide historica, salva etiam fide Diplomatis, haec explicari, vel subsistere queant. In errorem per haec certissime inductus est BVTKENSIVS, eumque secutus BALVZIVS. Fuit quum coniicerem, verba Chartae, *quae cum filia Ducis* ACCEPERAT, accipi debuisse, ut saepe fit, per *enallagen modi* pro *accepisset*, vel *accepturus erat*, ita ut haud obscure innueretur pactum quoddam antecedens *Ludovici* de ducenda *Aleide*, nisi praematu-

A. 1206. ante d. 14. Oct. Comes Duci assignabit, et a Duce tenebit. Cum *Dux* et *Comes* fuerint compositi, *Dux* bona fide *iuvabit*, *quod Comes de Los et Dominus* WILLELMVS *de Hollandia componantur;* si vero Dux hoc iuvare non poterit, *Dux utrique*[f] *diem praefiget* (3), et *Comiti de Los* faciet, quod *Homines* dixerint, quod de iure tenetur facere.

f *atque* MS. male.

maturae cum *Ada Holland.* nuptiae intervenissent. Sic MARIA filia Henrici, *Aleidis* soror, quatuor annorum puella iam fuit desponsata *Ottoni* IV. Regi. Sic et aliae. Protulit aliam coniecturam noster MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 151. quae specie haud caret. Is rem ita interpretatur, quod Dux Brabant., censens nuptias Ludovici Loss. cum *Ada*, in Angliam captiva deducta, irritas, tamquam non legitimo modo contractas, (quo et tendunt literae matris *Aleidis* a. 1207.) pactus sit, filiam suam *Aleidem* Ludovico Loss. *cum dote* elocare: forte quod possessioni Hollandiae, tamquam opimae praedae, inhiaret. Quae si non placent, dicendum videtur, locum sanum non esse, et in mendo cubare; qua de re certiores esse possemus, si Autographi inspiciendi facultas adesset. Ex *Registris Brabantiae Butkensius* haec dedit. Nec dubium de eius lectione superest, postquam benevolentia Illustriss. Comitis NENY novum inde Apographum ad me missum est. Hoc autem addi potest, ipsam locutionem, si *de dote* accipi deberet, fore suspectam. Non enim dicitur *quae Comes cum filia in dotem acceperat;* nihil hic de dote! sed *de feudo* sermo est. Praeterea in verbis, *omnia quae Comes cum filia acceperat*, merito rogaveris: quaenam sunt illa? factane est de his in praecedenti, an in sequenti contextu ulla mentio? Nihil horum! credo igitur, *filia Ducis* in mendo cubare, vel rem ad prius aliquod Pactum respicere, quod effectu caruit per nuptias *Ludovici* Comitis cum *Ada Hollandica* contractas et pro legitimis habitas.

(3) *Praefiget*] Eiusmodi Pactum Episcopus Traiect. cum Comite Gelriae a. 1202. etiam inierat de cohibendo *Wilhelmo* Hollando. *Comes promisit, quod Willelmum generum suum monebit — — et, si ad hoc eum inducere non potest, — D. Episcopus Comiti Gelriae diem, quem voluerit,* PRAEFIGET, *quem Comes sine dolo et protractione observabit, et quidquid sententia* PARIVM *suorum dictaverit, id idem constanter tenebit*, ex BVTK. *Troph.* T. I. p. 51. supra p. 259.

N. LXVIII.

N. LXVIII.

Sententia arbitralis (1) ſive Laudum de dividenda Hollandia, Zeelandia, et Friſia, inter WILHELMVM Comitem Freſiae, ADAE patruum, et LVDOVICVM Comitem Losſenſem, ADAE maritum, arbitro PHILIPPO Comite Namucenſi, Comitatus Flandriae Tutore. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

A. 1206. d. 14. Octobr.

Ad Chronic. p. 111, 182. *a.* 203, 206, 212. *ſqq. et ad Excurs. VII. p.* 268, 271, 272. *et XI. p.* 467, 472. *etc.*

(Ex autographo in *Maioribus ſive ſecretis Archivis* Eccleſiae Cathedralis S. Donatiani Brugis. *Armario* I. tribus diverſis clavibus occluſo, Loculo 7. n. 3. Habent CIRONIVS. MATTHAEVS, MANTELIVS, MIRAEVS. Vid. p. 315.)

Haec est forma compoſitionis (2) et pacis perpetuae inter LVDOVICVM[a] *Comitem de Los* et *de Hollandia*, et Dominum WILLELMVM[b] (3) FLORENTII *Comitis Hollandiae* quondam

[a] Cit. *Lodennien.* [b] Cit. *Vuil.*

(1) *Arbitralis*] Vid. Vindicias huius Chartae ad calcem. Diſtinxi autem ad maiorem rei intellectum in ſuos Paragraphos; in Chartis enim vetustis omnia ſemper uno tenore ſcribuntur. Vtinam vero ad huius Chartae titulum tandem evigilent Nostrates, et mera illa ſomnia de *Antiquitate Reipubl. Batavae*, et de *Hollandiae* Comite *Ordinibus ſubiecto*, miſſa faciant: laetior lux Iuri nostro publico oreretur!

(2) *Compoſitionis*] Nihil inſoliti habet hoc initium, imprimis apud Flandros. Sic fere Charta PHILIPPI Comitis Flandriae a. 1179. apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. I. p. 106. *Haec est conventio facta inter Comitem* FLANDRIAE *Philippum et Ducem Lovaniae Godefridum.* Cf. ſupra p. 259. Nulla igitur ratio est, cur hoc initium derideat Vir Ampl. ad STOKE D. II. bl. 152.

(3) *Willelmum*] Obſervate in hac Arbitrii Charta, WILHELMVM ubique ſimpliciter vocari *Dominum*; quum contra *Ludovicus* ſemper audiat *Comes de Los* et *de Hollandia*; quia per hanc Chartam *Comitatus Hollandiae Wilhelmo* abiudicatur.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. dam *filium*, arbitrio Domini PHILIPPI *Marchionis Namucensis* [c], *Baiuli Flandriae*, et nobilium Flandriae virorum consensu et consilio firmatae, et spontanea (4) praedictorum, Comitis scilicet LVDOVICI [d] et Domini WILLELMI, voluntate plenius approbatae [e]. Post longas siquidem controversias inter eos versatas tandem in bonum pacis consentientes [f], LVDOVICVS *Comes de Los* et *Hollandia* [g] et Dominus WILLELMVS praedictus, dicto et arbitrio Domini PHILIPPI *Marchionis Namucensis* [h] super universa terra, quae fuit THEODERICI *Comitis Hollandiensis* [i], se commiserunt [k].

§. 1. Do-

c Matth. ubique *Namurcensis*. d Cir. *Lodewici*. e Matth. *approbata*. Cir. *approbatas* recte. In MS. *appropatae*. f *consensientes* in autographo. Ma. Cir. *consentientes*. g Ma. *et de Holl.* — h Autogr. simpliciter *Nam.* et sic fere semper. i Matth. *Hollandensis*. k Matth. *commiserunt* sine *se*; sed coniecit, *compromiserunt*.

(4) *Spontanea*] Spontaneam fuisse *Wilhelmi* voluntatem, dicit Charta. Dux tamen Brabantiae per Pactum antecedens p. 292. Ludovico clam favebat; ac *Philippus* Flandrensis in hac Charta *Hollandiae* feudum sibi Flandroque paciscebatur: hinc facilius visu fuit *Ludovico* quam *Wilhelmo*, quam in partem libra iudicii et arbitrii vergeret. Nihil tamen haec ad rem, quum ambas partes concessisse in hunc *Arbitrum*, Charta sigillis munita diserte doceat.

(5) *Dotalicio*] Quae dos illa, sive ut Charta habet, *dotalicium* matris *Wilhelmi* fuerit, scio iuxta cum ignarissimis. *Terram* tamen fuisse, quae intra fines *Comitatus Hollandiae* sita erat, fere innuunt verba. Hanc autem *Terram Ada Scotica* Wilhelmi mater in dotem accepisse videtur, quum *Florentio* III. Wilhelmi patri nupsit. Exstat eiusdem *Terrae* mentio in Charta Comitis Holl. et Regis Rom. *Wilhelmi* II. a. 1248. qua *feudum ac terram, quam* PROGENITORES *nostri Comites Hollandiae a Domino Ill.* SCOTORVM REGE *et suis progenitoribus hactenus tenuerunt; carissimae sorori nostrae* AELIDI *ac Ill. viro Ioanni de Avesnes* — *marito eius in connubium duximus conferendum* cett. in MARTEN. *Thes. Anecd.* T. I. p. 1032.

(6) *Scarpenesse*] Erant *Scarpenesse*, uti et *S. Maartensdyke*, cum reliquis Sta-

§. 1. Dominus igitur PHILIPPVS *Marchio Namucensis* dicto et arbitrio suo assignavit *Comiti de Los Comitatum Hollandiae*, excepto dotalicio (5) matris Domini WILLELMI supradicti, post cuius Dominae[l] decessum dotalicium illud ad Dominum WILLELMVM in proprietatem deveniet. A. 1206. d. 14. Oct. N. 1.

§. 2. Assignavit etiam Dominus PHILIPPVS *Marchio Namucensis* Comiti de Los satis dicto[m] *Scarpenesse* (6), *Duvelant*, *Stavenesse*, et *Drieskire*[n] (7), et hominium Domini HVGONIS (8) *de Ostforne* et *de Westforne*[o], et de appendiciis.

§. 3. Tota vero alia terra ex hac parte MOISAE (9) deversus

l Matth. *Domini*, male. Noster diserte *Domine*, nempe *Adae Scotiens.* m Matth. omisit *Marchio*, et *satisdicto*. n Ciron. *Driesbore*. Ms. omisit *et Drieskire*. o Sic etiam apud Mantellum, *et hominium Domini Hugonis de Oostforne et Westforne*; sed apud Matth. vitiose, *et Dominum Hugonem de Oostervorne et de Westrevorne*. Cir. *Dominum Dominum Hugonem*, qui *Ostonnome et Vuestrontiorne*.

Stavenisse, *Duveland*, *et Drieschire*, hoc tempore insulae separatae, ut iam observavit WAGEN. *Vad. Hist.* D. II. bl. 325.

(7) *Drieskire*] Ne mireris nomen, quod hodie *Dreyschor* audit. Sic enim adhuc vocatur in Charta a. 1411. apud MIERIS D. IV. bl. 169. *Een wtgors-natairs*, *gelegen buiten* DREYSCHIER, *aen die Oistzide*, *streckende aen Greveninge*, *aen de zuytside Rippertsoirt*, *ende den dyck van* DREYSCHIER, *aen die westzide dat nuwelant van Sonnemar*, *ende aen die noirtside een gors geheten Bommeneeden*.

(8) *Domini Hugonis*] Intelligitur *Hugo de Verne*, cuius hac aetate frequens est mentio, et de quo ago ad Chart. a. 1213. M. Dec. Cf. ALKEMADE *Beschr. van den Briel* p. 195–197. Ex hac autem Charta patet, quam immensa his terris dominia is posséderit. Habuit *Dominium de Oost- et Westvoorne*. Habuit *Castellanatum de Zeelandia*, i. e. *Vicecomitatum* terrae Zeelandiae. Habuit bona in *Appenbroek*, et *praeterea in Insulis Wilhelmo assignatis*. Eius quoque erat Castrum *Scarpenesse* in Poortvliet. Quae omnia haec Charta docent.

(9) *Moisae*] MATTH. legit *Mosellae*, per quam vocem WAGEN. l. l. intelligit amniculum illum *de Mosselkreek*, olim Belgice *Mosselkë* vocatum, qui Zuidbevelandiam ad occidentem Oppi-

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. ſus *Flandriam* [p] per dictum et [q] arbitrium Domini *Marchionis Namucenſis* remanet in partem [r] Domini WILLELMI.

§. 4. Quicquid Dominus HVGO praedictus tenet apud *Appenbruech* [s] (10) et *Castellariam de Zelandia* [t], et omne quod tenet infra inſulas, quae aſſignatae ſunt Domino *Willelmo*, tenebit ipſe HVGO (11) a Domino WILLELMO [u], et inde excipiuntur quatuor inſulae ſupradictae [v] Comiti *de Los* aſſignatae.

§. 5. In *Winagio* [x] apud *Ghęrylieth* [y] (12) habet [z] Dominus WILLELMVS omni anno quadringentas libras denariorum, et habebit illic Nuncium ſuum ad denarios colligendos, quouſque quadringentas libras receperit; omne quod illis quadringentis libris ſupervenerit, *Comitis de Los* et *de Hollandia* [a] erit. Siquid autem ad illas quadringentas [b] libras perficiendas defuerit, *Comes*

p Matth. *alia terra ex parte Moſellae verſus Flandriam.* Clr. *ex* HAC *parte.* q Matth. abeſt *et.* r Ma. *parte.* s Ma. *Apenbuch.* t Ma. *Castellaniam de L. Sellamidia.* u Ma. deficiunt 6 voces a *tenebit* — — *Willelmo*, ſed habet eas Cironius et Mieris. v Ma. *praedicte.* x Mantel. *Wenagio.* Matth. *Wimagio.* y Ma. *Gervlitz.* z Ma. *habebit.* a Ma. *et Hollandiae.*

Oppidi Reimerswale ſecabat. Verum in MS. Autographo diſtincte exhibetur *Moiſe deverſus.* Vnde puto, Matthaeum male pro *Moiſe de* ex coniectura legiſſe *Moiſele.* Sed *deverſus* in MS. cohaeret, et novam lineam inchoat. Et ſic etiam cum Robijns communicavit OL. VRED. in MANTEL. *Hist. Loss.* p. 152. Intellige autem eam terrae partem, quae complectebatur omnes *Zeelandiae inſulas*, tum orientales tum occidentales, adeoque etiam terram inter *Scheld* et *Heedenſee*, et ab altera parte illam terram, quae hodie *Overflacqué*, *Goederee*, et *Voorne* audit, ſed multum ab priore ſtatu aquarum impetu et terrae ſubmerſionibus immutata.

(10) *Appenbruech*] Est villa ſive locus iuxta decurſum amnis *Borniſſe*, alio nomine *Widele.* Hinc *Abbenbroek op Widele* apud MIERIS *Charterb.* D. II. bl. 123. Cf. D. IV. bl. 238.

(11) *tenebit — Hugo*] Sectatus fuerat *Hugo* partes *Ludovici* et *Adae.* Pacatis vero rebus omnia ſua recuperat,

mes de Los et *de Hollandia*[c] infra annum perficiet, et cum nun- A. 1206. d. 14. Oct. N. I.
cio Domini WILLELMI *Comes de Los* et *Hollandia* ministrum suum habebit ad computandum et sciendum denariorum receptionem in praedicto *Winagio*[d].

Illas quadringentas libras *Winagii* Dominus WILLELMVS tenebit ab *Imperatore* seu *Rege Romanorum* (13), sicut *Comes de Los* et *de Hollandia*[e] tenet ab eodem *Rege* residuum ad *Winagium de Gerylieth.* Homines Domini WILLELMI nichil aliud solvent, quam solebant solvere tempore FLORENTII *Comitis Hollandiae.*

§. 6. Ad dictum et arbitrium Domini PHILIPPI *Marchionis Nam.* debet Dominus WILLELMVS benefacte[f] adheredare Comitem *de Los* de omnibus supradictis, et Comes *de Los* Dominum WILLELMVM bene etiam[g] adheredare.

§. 7. Vn-

b MS. *quadringintas* h. l. c Ms. *et* abest, et mox *et Hollandia.* d Ms. *Wimagio*, et statim *Guinagii.* e Ms. simpliciter *de Los* missis reliquis *et de Holl.* f Ms. absunt *March. Nam.* et vox *benefacte.* g Ms. pro *bene* habet *debet.* Rectum Cironius.

perat, et *Wilhelmo* fidem praestare et homagium facere debet.

(12) *Gherylieth*] De hoc *teloneo Geervlietano* vide not. ad *Chron.* p. 161. *Winagii* vox hoc tempore nota satis est. Sic *Margareta* Flandriae a. 1260. concedit, ut Abbates S. Eligii -- *nullum pedagium, theloneum, pontageum*, WIENAGIVM, *seu quamcumque aliam costumam solvere teneantur, sed ab omni exactione huiusmodi costumae liberi sint*, in FOPPENS *Coll. Dipl.* T. III. p. 600.

(13) *Rege Rom.*] En! Teloneum Geervlietanum adhuc speciale ac nominatim expressum *Imperii feudum.* Nec mirum hoc! Imperator ante tredecim tantum annos, p. 216. hoc teloneum Comiti Hollandiae feudali iure tenendum confirmarat. Nec Comites eo adhuc devenerant, ut invito Imperio eiusmodi Telonea exigerent, praesertim si rem haberent cum exteris; uti hic cum Flandris.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

§. 7. Vnde sciendum est, quod Dominus WILLELMVS, ad dictum et [h] arbitrium Domini PHILIPPI, *Marchionis Namucensis*, et Consilii sui, dedit ei obsides pro dicto et arbitrio suo tenendo *sororem* suam (14), et *filiam* suam (15) propriam, et decem *homines de Scoudes* [i].

§. 8. Homines *de Hollandia*, qui ipsa die *Brugis* erant, fecit Dominus WILLELMVS facere hominium Comiti *de Los* et *de Hollandia*, et per *Castellanum de Leda* [k] (16), qui praesens erat, debet Comiti *de Los* facere (17) haberi [l] libere *Castellum de Leda* vel per nuncios suos.

§. 9. Debet quoque mandare et praecipere omnibus hominibus *Hollandiae* et tocius terrae Comiti *de Los* assignatae, per litteras [m] patentes et per nuncios suos, ut Comiti *de Los* et

h Ms. abest *et*, postea etiam *Marchio Nam.* i Ms. *Schoudes*. Est Insula *Scaldis*, nobis *Schouwen*. k Ms. *de Leida*. l Ms. *habere*. m Ms. addit *suas*.

(14) *Sororem suam*] Ex quatuor, quas habuit *Wilhelmus*, sororibus quaenam intelligatur, dubium. Vide tamen notas ad *Dissertat. Genealog. Comit. Holland.*

(15) *Filiam*] Habuisse *Wilhelmum* filiam *Adam* nomine, quae post *Abbatissa in Reinsburch* obiit a. 1258. ut docet eius Epitaphium in BOXHORN *Theatr. Holl.* p. 224. Habuit et aliam *Richardam Domicellam de Delft* 10. A LEID. *Chron. Belg.* L. XIX. C. 9. quae et ipsa in Rijnsburg monialis fuit. Vid. CRONIC. DE HOLL. in MATTH. *Anal.* T. V. p. 535. Eius sigilla in aes expressa dedi TAB. XIV. Quae filia intelligatur, incertum aeque est.

(16) *Castellanum de Leda*] Per hanc vocem, *Castellanum de Leda*, et mox *Castellum de Leda* intelligi *Castellum de Leiden*, (*de burgt van Leiden*) satis patet ex seqq. verbis Chartae p. 306. l. 1. ubi primariae huius aevi urbes recensentur *Dordrech*, *Flardinghem*, LEDA, et *Harlem*. Hinc quoque infra p. 310. §. 17. coniunguntur: *Castellum de Leda*

et *de Hollandia* [n] hominium faciant et fidelitatem ſine aliquo A. 1206.
malo ingenio, et in mandato illo et praecepto debet homini- d. 14. Oct. N. I.
bus illis intimare, quod, ſi *hominium* illud et *fidelitatem* facere recuſaverint, contra omnes, qui rebelles erunt, erit Comiti *de Los* in omni poſſe ſuo in auxilium, quousque haec conſummata erunt Comiti *de Los* et perfecta.

§. 10. Et deinde [o] Dominus WILLELMVS debet ire in *Curiam* [p] Domini *Epiſcopi Traiectenſis*, et illic reddere feodum [q] ſuum (18), et guerpire ad opus Comitis [r] *de Los*, ad eum bona fide adheredandum ſine ſuo dando [s]. Et ſimili modo faciet Dominus WILLELMVS in *Curia* (19) *Ducis* [t] *Lovanienſis* (20).

§. 11. Illinc debet Dominus WILLELMVS ire apud *Dordrech*,

n Ms. abſunt *et de Holl.* o Ms. omiſit *et*; tum traiectis vocibus *debet Dominus W.*, quod frequens. p Ms. *Curia.* q Ms. fere ſemper *feudum.* r Ms. *Domini Comitis.* s Ms. ubique *ſine ſuo damno*, quod eodem redit. Expreſſi autographum. t *Domini Ducis.*

Leda cum villa [i. e. urbe] *et cum toto allodio*, quod est in *Castellaria illa*. Edidit etiam Matth. *Leida*.

(17) *Facere*] Nimirum ſectatus fuerat IACOBVS Castellanus de Leiden partes *Wilhelmi*, eique iureiurando obſtrictus ſolvi ab illo per *Wilhelmum* debebat; et, quia *Castellum de Leiden* feudum erat Hollandiae, cedebat nunc illud novo Comiti *Ludovico*. Et ſic in ceteris.

(18) *Feodum ſuum*] Intellige *Comitatum Friſiae Orientalis*, ex quo Wilhelmus *Freſiae* ſe *Comitem* ſcribit, de quo dixi *Excurſu* VIII. et hic p. 314.

(19) *In Curia*] De Feudo *Brabantino* res aperta est. Obtulerat nempe a. 1200. Theodericus VII. Comes, Wilhelmi frater, totam *Zuidhollandiam* Henrico Duci, eamque in feudum receperat; vid. p. 249. nunc hoc feudum *guerpibat*, id est, Comiti de Los tradebat.

(20) *Ducis Lovanienſis*] Hoc nomine adhuc *Dux Brabantinus* inſigniebatur. Vt ſatis notum est.

A 1206. d. 14. Oct. N. I.

drech, et ad *Flardinghem*[u], et ad *Ledam*, et ad *Harlem*, et ad quamque illarum villarum[v] debet mandare, et summonere[x] omnes homines vicinos et adiacentes illi villae, et praecipere eis, ut Comiti *de Los* et *Hollandiae*[y] hominium faciant et fidelitatem, et Dominus WILLELMVS omnes homines illos a *fedelitate* (sic), quam ei fecerant, et *hominio*[z] liberos et absolutos clamabit et dimittet, et, si qui rebelles fuerint, Dominus WILLELMVS ad summonitionem[a] Comitis *de Los* debet eum iuvare semel ad illos[b] destruendos et fugandos, nec eos potest Dominus WILLELMVS retinere vel iuvare, quousque ad fidelitatem et hominium Comitis *de Los* et *de Hollandia* venerint; et hoc pepigit Dominus WILLELMVS Comiti *de Los* et *de Hollandia*[c] bona fide.

§. 12. Dominus *Marchio Namucensis* debet mittere Nuncios suos cum Domino WILLELMO et cum Comite *de Los* ad *Curiam* Domini *Episcopi Traiectensis*, et ad Curiam *Ducis Lovaniensis*, et in *Hollandiam*, ut[d] eorum testimonio haec perficiantur, et ipsorum testimonio[e] quisque debet tam Comes *de Los* quam Dominus WILLELMVS haec, quantocius[f] potuerit, adimplere. Praecepit quoque Dominus *Marchio Namucensis* ipsis nunciis in fidelitate et iuramento, quod ei fecerant[g], quod

u Ms. *Dordrecht*, *et ad Hardinglem*. Et mox *Arlem*. v Ms. *quamquam*. Et omisit *villarum*. x Ms. *sic monere*. y Ms. abs. *et Holl.* quod frequens. z Ms. pro *et hominio* habet *omnino*. a Ms. *summissionem*. b Ms. abest *illos*. c Ms. absunt *et de Holl.* d Ms. *et*. e Ms. omisit 5 voces ab *haec*- ad *testimonio*. Etiam Citon. f Ms. *quanto citius*. g Ms. *eis facerent*.

quod haec bona fide perficere ſtudeant [h]. In omnibus viis A. 1206.
d. 14. Oct.
iam [i] dictis ad perficienda, quae praedicta [k] ſunt, ibit Comes N. I.
de Los ſub conductu Domini WILLELMI, et Dominus WILLELMVS ſub conductu *Comitis de Los.* Hiis quoque peractis ſecundum relationem et [l] recordationem Nunciorum iam dictorum Dominus WILLELMVS obſides poſitos [m] rehabebit liberos. Haec omnia Comes *de Los* et Dominus WILLELMVS bona fide et ſine malo ingenio debent complere.

§. 13. Dominus WILLELMVS debet mittere in *Angliam* nuncios ſuos ad rehabendam [n] *Neptem ſuam* (21) et eam reddendam Comiti *de Los et de Hollandia* [o], et, ſi per nuncios ſuos eam rehabere non potuerit, nuncii illi debent ei acquirere conductum, ut ipſe illuc ire poſſit; quod ſi non potuerint, Dominus PHILIPPVS *Marchio Namucenſis* debet ei conductum illum acquirere. Et ipſe [p] Dominus WILLELMVS in propria perſona debet illuc ire, et bona fide laborare ad hoc, ut eam rehabeat ſine ſuo dando, et, ſi in propria perſona ſua eam non rehabuerit [q], et Dominus *Marchio Namucenſis* vel per litteras Regis *Angliae*, ſeu per credibiles nuncios ſcire potuerit, quod

h Ma. laborat diſtinctione, ſic: *ſtudeant in omnibus ſupra iam dictis. Ad perficienda.* i Ma. pro *viis iam* habet *ſupra iam.* k Ma. *dicta.* l Ma. *iis* - et *ac.* m Ma. abest *poſitos*, et mox *de.* n Ma. *rehabendum.* o Ma. 3 voces omiſit. p Ma. *et ſi ipſe.* q Ma. et Ciron. omiſere omnia a voce *debet* usque ad *eam non rehabuerit.*

(21) *Neptem ſuam*] Solus hic locus de *Ada* Nepte, per *Wilhelmum* ex Anglia revocanda, ſufficit redarguendis omnibus erroribus, quos in hac *Adae* historia commiſit V. D. HVYDECOPER; de quibus vid. EXCVRS. XI. p. 465. ſqq.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. quod Dominus WILLELMVS posse suum r inde non fecerit, et quod potuisset illam rehabuisse si voluisset, tunc debet Dominus WILL. illuc ire, et Dominus *Marchio Namucensis* debet s cum eo mittere duos probos viros per iuramenta, et unum Abbatem in obedientia monitum, ut videant et inquirant, si Dominus WILLELMVS de illa rehabenda fecerit posse suum. Si nuncii illi testificati t fuerint, quod Dominus WILLELMVS posse suum inde non fecerit, Dominus *Marchio Namucensis* debet eum cogere, et *ostagiis* (22) positis, et omnibus modis, ut eam reddat. Si autem testificati fuerint, quod inde Dominus WILLELMVS posse suum fecerit, liber inde et quitus u debet remanere.

§. 14. Dominus WILLELMVS Homines suos *de Zelandia* v et *de Scoudis* debet dare obsides, et facere iurare, quod, si in supradictis

r Ms. omisit 18 voces a *posse suum* usque ad *et Dominus Marchio*. Rectum habet Ciron. Pro *tunc* Ciron. *iterum*. Sed omittit *illuc ire*. s Ms. abest *debet*. t Ms. *restificati* vitio typoth. u Ms. *quietus*. v Ms. *de Hollandia*.

(22) *Ostagiis*] Quid sint, docet DV CANGE in Voc. *Hostagiaria* p. 1209. ubi eadem huius Chartae verba citat ex L. I. *Regesti Papae Honorii*. Est autem *fideiussio*, vel *securitas per datos obsides*. Vnde paullo post infra coniunguntur, *dare ostagiariam et securitatem*. Contrahebatur hoc Ostagium, ita, ut debitor vel alius quivis sponsor vel fideiussor intra praefinitos fines vel intra urbem munitam commorari teneretur, donec fideiussioni satisfecisset. Cf. CARPENTIER in Voc. HOSTAGIVM 3. Exstat de *pacto Obstagii cum generatim tum speciatim apud veteres Batavos* Dissertatio, citata Viro D. IVNGIO *Histor. Benthem*. L. II. p. 47. et p. 161. Eiusmodi fidei obsides dedit Comes Holl. Episcopo Traiect. a. 1204. supra p. 268. et a. 1225. MIER. D. I. bl. 195. De his multi multa. Vid. Clar. Vir. TYDE-

dictis compositionibus et conventionibus deficeret, homines illi essent in nocumentum, et Domino *Marchioni Namucensi* in auxilium, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandrensis*.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

§. 15. Resignato quoque [x] feodo a Comite *de Los* in manum Domini PHILIPPI *Marchionis Namucensis*, Baiuli Flandriae, quod THEODORICVS [y] (23) *Comes Hollandiae* ultimis diebus vitae suae tenuit a Domino *Comite Flandriae*, et inde adheredato [z] Domino WILLELMO [a] testimonio hominum *Flandriae*, accepta [b] ab eo fidelitate, ad opus Domini *Imperatoris Constantinopolitani*, *Flandriae* et *Hainoniae* Comitis, et heredum suorum; ipse WILLELMVS feodum suum assignavit Comiti *Namucensi* ac *Marchioni*, Baiulo Flandriae, super praedicta pace et conventione tenenda, in *Ostagiariam*.

§. 16. LV-

x Cirom. *quippe*, sed ex coniectura *quoque*. y Ms. hic *Theoder*. Sed MS. *TheodOr*. z Ms. *adhaereditato*. a Ms male punctum ponit post *Willelmo*. b Ms. omisit hic 27 voces ab *accepta* usque ad sqq. *super praedicta* l. penult.

DEMAN in not. ad Dissert. IZ. VAN DER DOES *de vinculo, quod olim inter Dioecesin Traiect. et — imperium Romano — germanicum intercessit* p. 89. et VAN DE WALL *Handvesten van Dordr.* bl. 305.

(23) *Theodoricus*] Sic diserte nunc in Charta per O. Ad rem quod spectat; intellige Terram inter *Scaldem et Heedensée*, de qua Charta anni 1168. d. 27. Febr. quam confirmavit et approbavit etiam *Ludovicus Comes de Los et de Hollandia*, uti habetur in Charta proxima. Nunc autem per hanc Arbitrii Chartam ad usum *Wilhelmi* huic Feudo renunciat. *Wilhelmo* enim per hoc Pactum assignatur *Zeelandia*, unde apparet, qua ratione dici etiam *Wilhelmus* possit, et dicatur revera, hoc Pactum a. 1168. confirmasse et approbasse. Vid. infra.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. §. 16. LVDOVICVS Comes *de Los* et *de Hollandia* concessit, et pepigit Domino PHILIPPO *Marchioni Namucensi* ad eius dictum et arbitrium et Consilii sui, de conventione inter ipsum et Dominum WILLELMVM tenenda, et[c] pace, et omni compositione, dare *Ostagiariam*[d] et securitatem; videlicet, quod coram *Episcopo Traiectensi* ponet terram *Hollandiae* in *Ostagiariam*; quod, si in supradictis[e] compositionibus et conventionibus deficeret, terra illa remaneret in manu ipsius *Episcopi*, ita quod Comes *de Los* nichil interim acciperet[f] in terra illa, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandrensis*, et litteras patentes ipsius *Episcopi* debet Comes *de Los* exinde facere haberi Domino PHILIPPO[g] *Marchioni Namucensi*.

§. 17. Quatuorque insulas supra nominatas *Scarpenesse*[h] scilicet, *Duvinlant*, *Stavenesse* et *Dreeskiere*, et *Castellum de Leda* cum villa et cum toto allodio, quod est in *Castellaria*[i] illa, quae omnia ad Dominium et feodum *Flandriae* dedit idem Comes *de Los* et[k] *Hollandia*, posuit etiam in *Ostagiariam*.

Quod si deficeret[l] in praedictis compositionibus et conventionibus, Dominus *Marchio Namucensis Baiulus Flandriae*[m] manum mitteret ad feodum illud[n], quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae*[o].

Ho-

c Ma *et* omisit. d Ma. ubique *hostagiar.* e Ma. *si praedictis.* f Ma. *reciperet interim de t. i.* g Ma. simpliciter *habere Philippo.* h Ma. sic: *Scarponissa*, *Duvelant*, *Stavenisse et Drilhire.* Mantel. pro ultima voce *Drissie.* Intellige *Dreyschore.* i Ma. *Castellania.* k Ma. add. *de.* l Cir. *deficerent.* m Ma. abs. *Ba. Fl.* n Ma. abest *illud.* o Ma. *Flandrensis*, etiam infra.

Homines quoque *Hollandiae* et *insularum* praedictarum ponet A. 1206: d. 14 Oct. N. I.
obsides Comes *de Los* et *de Hollandia*, ita quod faciet eos iurare, quod, si deficeret in praedictis, ipsi homines essent Comiti *de Los* et *de Hollandia* in nocumentum, et Domino *Marchioni Namucensi Baiulo Flandriae* [p] in auxilium, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae.*

§. 18. Ponet quoque Comes *de Los* Dominum *Episcopum Leodiensem* Ostagium, quod, si in conventionibus [q] praedictis deficeret, ipse *Episcopus* manum mitteret ad feodum suum, et interim Comes *de Los* nichil acciperet in feodo illo, quod tenet ab *Episcopo* (24), quo usque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae*, et inde literas ipsius *Episcopi* patentes acquiret [r] Comes *de Los* Domino *Marchioni Namucensi*, *Baiulo Flandriae.*

Pro posse etiam suo fine suo dando ponet Comes *de Los* Ostagium *Ducem Lovaniensem*, quod, si in conventionibus satisdictis deficeret, *Dux* ad feodum suum manum mitteret, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae*, et inde litteras ipsius Ducis patentes faciet haberi Domino *Marchioni Namucensi*, *Baiulo Flandriae*, de propria Comitis *de Los* hereditate, quam posuit in Ostagiariam. §. 19. Est

p Ma. abs. *March.* et *Ba. Fl.* q Ma. *si conventionibus et compositionibus.* r Ma *acquireret.* Et abest *March.* sic saepe.

(24) *Ab Episcopo*] Quae bona in feudum tenuerit *Ludovicus* Comes de Los ab Episcopo Leodiensi, satis docet MANTEL. in *Historia Losfensi* et *in Hasseleto suo.* Cf. EXCVRS. XI.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. §. 19. Est in veritate Domini *Marchionis Namucensis*, quod, si[s] Comes *de Los uxorem suam* rehabuerit, et Domino *Marchioni Namucensi* visum fuerit, quod bene possit Comes *de Los* per uxorem suam adheredare Dominum WILLELMVM de terra, quae ei est assignata, et ipse Comes *de Los* inde deficeret, tunc[t] feodum Domini *Episcopi Leodiensis*, et feodum Domini *Ducis Lovaniensis*, essent[u] in praedicta Ostagiaria.

§. 20. Haec omnia plenius tenenda et firmius observanda LVDOVICVS Comes *de Los* et *Hollandia*, et Dominus WILLELMVS saepedictus[v] tactis sacrosanctis iuraverunt.

Dominus quoque PHILIPPVS[x] *Marchio Namucensis*, *Baiulus Flandriae*, super hiis omnibus inviolabiliter observandis, ad petitionem Comitis *de Los* et *de Hollandia* et Domini WILLELMI obsidem se constituit, sigilloque suo cum sigillo Comitis *de Los* et *de Hollandia*, et cum sigillo Domini WILLELMI saepedicti, praesens scriptum confirmari decrevit.

Testes Arnulphus Comes Ginnarum.

Wilhelmus Advocatus Bethuniensis[y].

Ioannes Castellanus Brugensis.

Willelmus Castellanus Sancti[z] Audomari.

Arnulphus de Aldenarda[a].

Theodoricus de Beverna.

Sige-

s Cir. *qui.* Sed ex coniect. *quod si.* t Ms. absunt voces *tunc* -- *Episcopi* -- *et feodum* -- *Ducis.* u Ms. *esset.* Cir. *visum.* v Ms. abest *saepedictus.* x Ms. abest vox *Philippus.* y Ms. *Betan-* z Ms. abest *sancti.* a Ms. *Aldinalt*, et *de Bania.*

dni ph. marchionis. Namucensis. baiuli flandrie. et nobilium flandrie utriusque consensu et consilio firma
consentientes Ludowicus comes de los. et hollandie. et dns Willelmus predicto dicto et arbitrio dni ph marchionis

y. Anno dni incarnat Millesimo

Sigerus Castellanus Gandavensis. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

Walterus Bertoldus.

Walterus de Sothenghem[b].

Bernardus de Rosbais[c].

Gerardus de Audemborch.

Egidius Camerarius Flandriae.

Hugo de malo Alneto.

Daniel de Curtraico.

Egidius de Odenghiem, et quamplures alii (25).

Actum *Brugis* in Domo *Praepositi*, mense Octobri[d] die festo Sancti Donatiani, anno Verbi incarnati MILLESIMO Ducentesimo SEXTO.

b Ms. *Solnihei* -- *Rosebais*. c Ms. post *Rosbais* habet *et quamplures*. Reliqua intermedia desunt. d Ms. *Octobris*.

(25) *Plures alii*] In confederatione a. 1195. inter *Balduinum* Flandriae Comitem et *Henricum* Ducem Brabantiae, quae exstat in BVTKENS *Troph.* T. I. Preuv. 48. multa eorumdem testium nomina occurrunt.

* * *

Appendent tria sigilla.

Primum sigillum est PHILIPPI, quod repraesentat *Equitem* armatum cum hasta protensa, et scuto in pectore: cum hac inscriptione:

PHI . . . . VS MARCHIO NAMVCI.

In Contrasigillo minori exstant eius arma gentilicia cum inscriptione:

C L A V I S.

Secundum est sigillum LVDOVICI *Com. Losfensis*, repraesentatque Equitem armatum gladium manu tenentem, in pectore scutum gentilicium familiae Losfensis cum hac inscriptione:

S' LODOWICI COMITIS D . . OS ET DE HOLL . . .

A. 1206. d. 14. Oct. N. L.

i. e. *de Los et de Hollandia.* In Contrasigillo minori arma familiae Hollandiae Gentilicia cum his verbis:

ET COMITIS DE DVRAZ.

Tertium Sigillum est WILHELMI, repraesentans *Equitem* armatum cum scuto in pectore, in eoque etiam arma familiae Hollandiae gentilicia, cuius inscriptio vetustate est abolita; sed restitui potest ex aliis eius sigillis, TAB. X. et XII. exhibitis; sed in Contrasigillo, eiusdem magnitudinis, exstat, ut videtur, B. Mariae annunciatio, cum hac epigraphe:

✠ VV ....FRESIE.

i. e. *Willelmus Comes Fresiae*, ut alibi. Reliqua ob vetustatem desiderantur.

Quod autem in Contrasigillo Losfensi inveniatur titulus *Comitis de Duraz*, inde fit, quod etiam hunc Comitatum habuit. Docet hoc *Carolus Langius* MS. ex *Chartulario Eccles. Leodiensis*, citatus in BVTKENS *Troph.* T. I. *Preuv.* p. 57. *anno* 1203. LVDVICVS COMES DE LOS *relevat ab Ecclesia Leodiensi Castrum Montigny — allodium Tesfenderlo, — Lumay cum Castro, quod* LVDVICVS *advocatus de Hasbania ab ipso Comite tenebat, et ex eo Episcopus ei cessit omne ius, quod habebat in Castro* DVRAS, *occupato per* DVCEM LOVANIENSEM, *a quo Comes praefatus tenere se in feodum contendebat; ita ut a se et suis successoribus relevet ita in feudum.* Cf. MANTEL. *Hist. Loss* p. 149. qui eadem profert ex Codicillis Ecclesiae Leodiensis. Adde Chartam *Hugonis* Episc. Leod., hac de re conscriptam, in FOPPENS *Nov. Dipl. Coll.* T. IV. p. 387. sq. Nimirum *Gerardus* pater Ludovici sororem habuerat *Aleidem* Losfensem, quae nupserat *Aegidio Comiti de Duras*. Et hinc illud ius. Vid. BVTKENS *Suppl. aux Troph.* T. IV. p. 50. *Philippus* autem supra tum *in Sigillo* tum *in Charta*, non *Namurcensis*, sed *Namucensis* audit ex more huius aevi. Sic enim ubique in Chartis. Vid. R. P. IEAN BERTHOLET *Histoire Ecclésiastique & Civile du Duché de Luxemburg*, T. IV. *Preuv.* p. XXXVIII. sq. Eiusque *Philippi* mentio cum eadem *Namucensis* scriptura occurrit etiam in duabus aliis eius Chartis, quas servo.

Vin-

Vindiciae Sententiae arbitralis sive Laudi, de dividenda Hollandia, Zeelandia et Frisia inter Wilhelmum Comitem Frisiae et Ludovicum Comitem Losfensem. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

Summaria huius Pacis Capita iam produxerat et Chartam Brugis reperiri monuerat MANTELIVS *Histor. Losfens.* p. 152. Eius sigilla memoravit OL. VRED. *Geneal. Com. Flandr.* p. 201. qui saepius huius Pacis meminit. Totam denique Chartam ex CIRONII Operibus, sed vitiosam admodum et variis truncatam locis, primus produxit Vir de Patria Historia bene meritus A. MATTHAEVS *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 125. Ed. 4. et hinc MIERIS *Cod. Dipl. Com. Holl.* D. I. bl. 147. Edidit nempe CIRONIVS Iurisconsultus Italus hoc Arbitrium in *Appendice sua ad notas in V. Compilationem*; ubi postquam in Observat. p. 110. dixerat, neminem huius meminisse *Compositionis*, immo BEKAM referre, Ducem Limburgiae transmissum ab una parte ad aliam, ut tentaret de pace ac concordia, *sed frustra*, in *addendis suis*; „ *Est tamen*, „ inquit, *integra haec Compositio* in *Registro Honorii* MSS. Lib. I. Piaculum „ existimarem omittere tam insigne Historiae monumentum, quia maxime Ca- „ put hoc nostrum [intelligit literas Papae Honorii, quas dabo ad a. 1217. „ N°. I et II.] illustrat. Equidem mirari satis nequeo, tam altum hac de re „ silentium apud Historicos *Hollandiae*, et praecipue apud nobilem huius se- „ culi scriptorem MATTHAEVM VOSSIVM, qui licet in *Annalibus Hollan-* „ *diae*, Namurcensis, huius Compositionis Arbitri, meminerit, nullum ta- „ men de hac *Compositione* verbum adiecit.. An dicendum est, veritatem quo- „ que ipsam victoris *Guillelmi* partes secutam fuisse; et licet non adeo impu- „ denter, ut vultum fucatum ostenderit, saltem amasse tenebras et latibula, „ et noluisse in publicum prodire, nisi facie velo obducta ". Haec CIRONIVS. Notemus igitur ex hoc *Cironio*, Iurisconsulto peregrino, et doleamus nostratium scriptorum inertiam, qui hactenus tot egregia Patriae monumenta vel neglexerunt, vel, quod turpius, *νόθα* suspecta habuerunt. Ego vero ipsum Autographum eiusque delineationem debeo humanitati Viri Rev. Canonici DE WITTE, Excell. ac Rever. Episcopo Brugensi a secretis, qui se praesente hanc Chartam describendi, sigillaque efformandi, copiam mihi fecit: quod gratus agnosco.

Verum insigne hoc Antiquitatis Monumentum, nunquam ante ANT. MATTHAEI industriam Hollandis visum, ausus non modo est Vir quidam Doct. in dubium vocare, sed tot etiam scommatibus et exsibilationibus onerare, ut, etiamsi viris cordatis sufficiat, docuisse, revera illud adhuc sine ulla suspicionis macula superesse; ne quem tamen Ampl. Viri audacter affirman-

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. firmantis, auctoritas, argumentis prima specie blandientibus stabilita, in errorem impellat, primaria eius contra hanc Chartam argumenta breviter ad examen revocare necesse sit.

Et primo quidem monendum duco, Virum Doctum, cum aliis nostrae Historiae scriptoribus, in eo errare, quod *Pactum Pacis*, inter *Philippum Comitem Nam.* a. 1205. Zeelandiae partem ad Orientem sitam invadentem, et inter *Wilhelmum* Comitem Holl. suo marte initum, (unde Philippus ille neutrarum partium esse coepit.) cum hoc *Pacto Pacis* sive *Arbitrio* confundat; quum contra, *communi partium suffragio Philippus Namucensis* hanc Pacem inter *Ludovicum* Losfensem et *Wilhelmum* Frisiae Comitem tamquam *Arbiter* d. 14. Oct. 1206. pepigerit: quemadmodum pluribus docui ad *Chronic. Egmond.* p. 211-213. Abusus hoc errore est Vir D. ad STOK. D. II. bl. 151—154. Videamus igitur docti huius Viri argumenta, quibus hanc Chartam fucillare conatus est.

Primum petitur ex Chartae verbis, quae sic sonant: *Compositio et pax perpetua inter Ludovicum* COMITEM *de Los et* DE HOLLANDIA, *et Dominum* WILLELMVM *Florentii Comitis Hollandiae quondam filium*, *arbitrio Domini Philippi Marchionis Namucensis Baiuli Flandriae*, *et Nobilium etc.* Ad quae verba V. D. bl. 152. sic: *Ik weet niet*, *hoe verstandige mannen dit zonder lagchen konnen leezen. Een vluchteling*, *verjaagd*, *verdreeven*, *bespot*, *van zijn magtigste Vrienden verlaaten*, *wordt hier op een bof*, *Graaf van Holland.* Verum respondeo, esse haec, quot verba fere, tot errores. Ignoravitne Vir Doctus, *Ludovicum* habuisse potentissima subsidia; nec non homagium multis Principibus praestitisse? Agnovit enim *Ludovicus* Losfensis Dominum suum, *Episcopum Leodiensem*, cuius homo ligius erat. Vid. supra p. 266. et 311. *Concurrerant in eius adiutorium*, teste CHRONICO EGMVND. p. 192. l. 4. *summi Principes*, *Dux Limburgensis*, *Adolfus Comes de Monte*, *Comes de Are.* Conciliarat sibi hoc eodem anno 1206. potentissimum his in terris Principem, Ducem Lotharingiae, HENRICVM I. quocum inter alia eodem anno pepigerat: *Cum Dux et Comes fuerint compositi*, *Dux bona fide* IVVABIT, *quod* COMES *de* LOS *et* DOMINVS WILHELMVS *de* HOLLANDIA COMPONANTVR; *si vero Dux hoc iuvare non poterit*, *Dux* VTRIQVE DIEM PRAEFIGET *et Comiti de Los satisfaciet etc.* Vid. supra p. 298. Conf. not. ad CHRONIC. p. 192. (46). Ex hac igitur *Compositione* manavit haec Arbitrii Charta. Erant ambo enim *Pares* Brabantiae, sive Vasalli *Henrici* Ducis; *Losfensis* nempe ex dicta cum *Henrico* pactione, *Wilhelmus* vero *Holl. Comes* ex homagio Zuithollandico a. 1200. Duci *Henrico* praestito. Vnde facilis est coniectura, *Wilhelmum* vel invitum eo devenire debuisse, ut rem controversam pro more huius aevi arbitris decidendam permiserit; quod arbitrium, etsi neutrarum partium viris

viris mandatum, tamen propter potentem Brabantiae *Ducis* insinuationem haud A. 1206.
admodum aequum Wilhelmo contigisse, non est mirandum. Cf. p. 300. (4). d. 14. Oct.
Pergit 2°. Vir doctus: *Die hem verdreeven hadt, die hem buiten hieldt, en* N. I.
tot zyn doodt toe, in 't vreedzaame bezit van 't Graaffschap van Holland gebleeven is, mag hier zelfs geen GRAAF, *maar slechts* HEER *en* ZOON *des* GRAAFS *van* HOLLAND *heeten*. Quae de quieta posthac Comitatus possessione hic dicuntur, ea nihil ad rem; nam quaestio nunc est de Charta anni 1206. non de rebus post gestis: quamquam ne hoc quidem *de quieta posfesfione* verum est, ut EXCVRS. XI. docui. Quod autem *Losfensis* vocetur *Comes* HOLLANDIAE, *Wilhelmus* vero tantum *filius Comitis Holl.*; id rectum et aequum! Quomodo enim aliter hi vocarentur in Charta, in qua *Comitatus* HOLLANDIAE *Ludovico* Losfensi per Arbitrium adiudicatur, et *Wilhelmo* abiudicatur, relictis ei Zeelandiae terris. Idem titulus *Losfensi* datus est, quando Homagium *Comiti Flandriae* pro terris Zeelandicis praestitit in Charta d. 14. Oct. a. 1206. N°. II. Et, quod rem penitus conficit, ad *Arbitrium* hoc Philippi etiam appendet *Sigillum Ludovici de Los* adiecta hac inscriptione: *S. Lodowici Comitis de Los et de Hollandia.*

Addit 3°. Vir doctus ac pergit hunc in modum: *En het is hier mede van 't uiterste belang, dat* WILLEM *in 't vervolg gezeid wordt dien afstand van Holland* BEEEDIGD EN BEZEGELD *te hebben*. Respondeo: omnino hoc magni est momenti, praesertim quum eius adhuc *Sigillum* ex *Charta* dependeat, etsi ex parte mutilum, ita ut tantum legi posfit prima litera Nominis VV........ adiecta voce FRESIE. Fuisse autem tunc temporis *Wilhelmum Comitem Fresiae* satis probavi in EXCVRS. VIII. Debuit is etiam hoc Arbitrium *iureiurando* confirmare et *Sigillo* communire; idque ex huius aevi Arbitros sumendi more. Vnde recte in ipsa Charta dicitur: *spontanea praedictorum, Comitis scilicet* LVDOVICI, *ac Domini* WILLELMI *voluntate plenius approbata*. At non modo *Comes Wilhelmus*, et *Ludovicus*, sed etiam *Philippus* Namucensis, Sigillum adiecerunt: *Namucensis — Sigillo suo cum Sigillo Comitis* DE LOS *et* DE HOLLANDIA, *et cum Sigillo Domini* WILLELMI *saepe dicti, praesens scriptum confirmari decrevit*. Nullius igitur sunt momenti, quae hactenus dicta sunt; immo magis confirmant Chartae probitatem. Videamus, num reliqua melioris sint notae.

4°. Sic pergit Vir Doctus: *Het is ook grof verzind, dat Willem zyne verschillen met Lodewijk zoude verbleeven hebben alleen aan* PHILIPS *en de Vlamingen, die Lodewijk tegen hem ondersteunden*. Verum etsi vel hoc ita foret, non tamen inde sequerentur ea, quae vult Vir D. Atqui penitus falsum hoc esse, et *Philippum* isto anno *neutrarum* fuisse *partium*, adeoque omnium commodissime *Arbitrum* capi potuisse, docet CHRONICON EGMOND. a.

 1205.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. 1205. p. 211. sq. ubi etiam docemur, auxilium, a Philippo *Ludovico* denegatum, magna ex parte in caussa fuisse, cur L. de Los *re audita festinus* ex Hollandia suas in ditiones a. 1205. abscesserit.

5°. *Maar niets*, inquit, *ontdekt de botte onkunde van den opsteller meer, dan dat hy geheel Holland onbepaaldelyk toewijst aan* LODEWIJK. *Waar was toen* ADA? *Leefde zy? of was zy dood? In 't eerste geval was zy Gravin; haar man alleen Voogd; in het tweede, was Willem de geboren Graaf.* Respondeo: argutationes hae sunt, non argumenta. *Adam* in Anglia captivam *vixisse*, docet ipsa Charta, promittitque Wilhelmus, *se missurum nuncios ad rehabendum neptem suam, et eam reddendam Comiti de Los.* Pactum igitur est *de Ada*, non *cum* ADA; sed omnino cum LVDOVICO ADAE *marito*. Quod autem de *Ludovico* TVTORE addit Vir Doctus: nollem dictum! Non ignorare potuit Vir D. illos, qui postea relictas Comitum filias uxores duxerunt, optimo iure *Comites Hollandiae* dictos esse, suosque in liberos Comitatum iure hereditario propagasse?

6°. Denique addit: *En geen Rechter, veel min een verkooren goede man, was bevoegd om Holland over te brengen in een vreemd geslachte.* Recte hoc de *Iudicibus!* Comites enim Hollandiae non habebant *Iudices* nisi vel *arma* vel *Imperatorem*. *Armis* caussam hactenus egerant utraeque partes. *Imperator* vero, distracto his temporibus circa Imperatoris electionem Imperio, nullus erat, vel certe inter *Philippum* Suevum et *Ottonem* IV. electio anceps et ambigua, et uterque Imperii favorem pro se ambierat. Nihil igitur restabat, quam ut eligerent arbitros, neutrius partis studiosos; idque ex more huius aevi! Cui enim ignotum est *Ius Austregiarum*, quod magnam istius temporis Iurisprudentiae partem absolvit; nihilque his *Arbitris* frequentius sive *datis* sive *sumtis* in MIERIS *Codic. Dipl. Com. Holl.* Sic D. I. bl. 295. arbiter sedet *Dux Brabantiae* inter *Flandriae* et *Hollandiae* Comites. Sic a. 1178. Imperator ipse FREDERICVS captus est *arbiter* inter Episcopum Traiect. et Comitem Gelriae super *Feudo Veluae* in HEDA p. 177. Sic Rex Franciae Arbiter sedit inter eosdem MIER. p. 295. f. Sic *Comes Flandriae* et *Gelriae* inter Episcopum Traiect. et Comitem Hollandiae p. 319. Sexcenta eiusmodi possem proferre; sed de his alibi fusius. Quod autem idem Vir Doctus *de peregrina familia* addit, in eo sua ipsius vineta caedit. Nam alibi bl. 124. multis probare annixus est, *Adam* fuisse legitimam Comitatus Hollandiae heredem ac successorem. Hollandia autem, quantum ad alodia, quae maior huius pars, erat hereditaria quidem Comitum possessio, quae a parente ad filiam Adam devolvebatur; quantum vero ad *feudalia bona*, ex iure consuetudinario illius temporis, devenire debebat vel ad Imperium vel ad masculum heredem, qui Wilhelmus erat.

7°. His omnibus levi brachio confutatis, restat ultimum Viri D. argumentum, quo contendit, *Philippum* Namucensem d. 14. Oct. a. 1206. tamquam *Flan-*

Flandriae tutorem non amplius conficiendae huic Arbitrii Chartae praeesse potuisse, quia eius in locum iam anni 1206. initio hanc *tutelam* in se receperat BOCHARDVS Avesniae. Verum mentem MEIERI *Ann. Flandr.* ad a. 1205. non cepit Vir Doctus. MEIERVS illic multa disiungenda brevitatis caussa coniunxit. Quo rem clarius oculis subiiciam, notemus, *Balduinum* Flandriae Comitem, et Orientis Imperatorem, captum esse d. 15. April 1205. *Henricum* vero Balduini fratrem d. 20. August. 1206. ad Orientis Imperium esse evectum. Vid. quos laudat scriptores OFFERHAVS *Histor. Univers.* L. VIII. c. 22. §. 2, 3. not. (c). et (f). Successit tunc in Comitatu Flandriae filia *Balduini* IOANNA, quae postea a. 1211. nupsit *Fernando* Lusitano: huius *Ioannae* tutor fuit PHILIPPVS MARCHIO NAMVCENSIS. Tantum autem abest, ut *Philippus* a. 1206. hanc Chartam signare et arbiter sedere haud potuerit, ut, eodem narrante MEIERO ad hunc annum 1211. idem hic PHILIPPVS novos hos coniuges benevole prosecutus sit, et primarius in Flandriae urbes deduxerit. En eius verba: *Ferdinandus, uxore febricitante cum Mathilde amita Doaci relicta, penitiorem iniit Flandriam,* DEDVCENTIBVS *ipsum* IMPRIMIS PHILIPPO NAMVRCENSI, *Ioanne Nigellano* sqq. Confirmat id GENEALOG. *Com. Flandr.* in MARTENE *Thesaur. Anecd.* T. III. p. 397. C. *Fernandus cum amita sua M. regina — et uxore sua Flandriam et Hayonium veniebat, recipiendus ab hominibus terrae in dominum — Reliquit autem Duaci uxorem suam febricitantem cum amita —. Ipse vero properavit Ypram,* DEDVCENTIBVS *eum* PHILIPPO, *qui erat Marchio Namurcensis, et patruus uxoris, et Iohanne* sqq. Sed en tibi aliud! Nempe literae HENRICI Imperatoris Orientis, fratris *Balduini*, quibus Flandris 600 Milites et 10000. servientes imperat, in Orientem mittendos, scriptae MENSE SEPTEMBRI *anno* 1206. *apud Adrianopolim* ad Praepositum S. Amati: *Rogamus — quatenus — consilium et auxilium vestrum — — maxime fratrem nostrum* PHILIPPVM MARCHIONEM NAMVRCENSEM *et omnes quoscunque poteritis ad hoc inducatis.* Ignorare id non potuerit *Septembri Henricus*, si *Philippus* anno 1205. vel ineunte 1206. tutelam amisisset, ut vult Vir D. Sed quid, si monstrem, *Philippum* anno adhuc 1210. *Tutorem* fuisse Flandriae? En Chartam a. 1210. mense *Februario* in A. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 1209. *Ego Philippus Marchio Namurcensis,* FLANDRIAE *et Haynoniae* PROCVRATOR, *praesenti scripto notum facio universis.* En duas alias a. 1209. d. 8. Oct. apud MIER. *Opp. Dipl.* T. III. p. 77. sq. in quibus diserte adhuc *Flandriae et Hannoniae Procurator*, etiam ab Flandriae *Cancellario*, appellatur.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

En argumenta prima specie blandientia, ni fallor, ad unum omnia levi brachio disiecta.

N. LXIX.

N. LXIX.

A. 1206. d. 14. Oct. N. II. Iterata confirmatio LVDOVICI Comitis de Los et de Hollandia Pacti Heedenseani d. 17. Febr. a. 1168. initi.

A. 1206. d. 14. Oct.

Ad Excurs. VII. p. 270, 271.

(Inventaire des *Titres* étant en la Chambre des Comptes à Lille, concernans le Comté de Zelande. n. 1.)

A. Vidimus sous le Seel des Evesques de Cambray, Tournay et Arras des Lettres *de confirmation de* LOUIS *de Los et de Hollande* de *l'Accord* fait en 1167. (1) entre PHILIPPES *Comte de Flandres*, et FLORENT *Comte de Hollande*, au sujet de certains privilèges, que le Comte de *Flandre* avoit sur les Sujets du *Comte de Hollande* et d'autres droits en Zelande.

A Brugis en Octobre 1206. le jour de la feste de S[t]. Donatien.

Le Vidimus 1246.

(MARTENE et *Durand Thes. Anecd.* T. I. p. 1037. in fine).

B. Habentur post confirmatoriam WILHELMI II. Comitis Hollandiae Regis Roman. d. 3. Aug. a. 1248. Chartam Pacti Heedenseani sequentia.

„ *Haec eadem vero approbarunt et confirmarunt* LVDOVICVS „ COMES *de* LOËS *et de* HOLLANDIA (2)".

N. LXX.

(1) Id est ex stilo hodierno a. 1168. Vid. p. 184. Male in Apographo meo a. 1177.

(2) *De Hollandia*] Credibile est spectare haec non ad priorem Ludovici Loss. confirmationem, supra p. 283. sed ad hanc posteriorem, quia is ex proximo demum pacto dicere se ac scribere potuit *Comitem de Hollandia*.

N. LXX.

LVDOVICVS Comes de Los et uxor ADA reſignant, et ab HENRICO Duce Brabant. in Feudum recipiunt, quidquid alodii iure in tota *Hollandia* habebant. A. 1206. post d. 14. Oct. N. 1.

Post d. 14. Oct. 1206. vel ineunte 1207. (1).

Ad Chronic. p. 188. b. et Excurs. XI. p. 479.

(Extraict des Registres de Brabant apud BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. Preuv. LXV. p. 57. (2) et hinc MIERIS ad a. 1204. D. I. bl. 145. nec non MANTEL. *Hist. Loss.* p. 154.)

Dux et *Comes* ſub hac forma compoſuerunt, quod *Comes* et *uxor* eius omne *Allodium*, quod competit eis ratione et iure hereditario in tota *Hollandia* (2), in manus *Ducis* reſignabunt, et

(1) Vir Nobilis, Dominus DE GRIJPSKERKE, *Deſcript. Zeeland.* MS. Cap. 3. p. 83. excitat, (forte ex BVTKENS L. IV. p. 166.) *het accoord van den Hertog van Brabant en den Graaf van Loon met Vrou Ada a.* 1203. ubi haec: *ſcavoir est que ledict Comte & la Comteſſe Ade ſa femme reſigneroit en mains du Duc tout ſon Alleu que par droict d'heritage leur competoit en* HOLLANDE, *& le recevroit de luy en fief.* Vnde fere inductus eram, ut crederem, hoc Pactum initum esse a. 1203. quod MIERIS edidit ad a. 1204. quemque annum ipſe citavi not. ad CHRON. p. 188. b. ſed ſi attendas ad verba in fine p. 324. ubi ſermo est de *Pacto Concordiae*, patebit, citius poni non poſſe quam ad finem anni 1206. vel a. 1207. Sermo enim est de *Concordia* iam *ordinata* inter *Wilhelmum* Holl. et *Ludovicum* Loss., de qua vid. 14. Oct. 1206.

(2) *Allodium — in Hollandia*] Sola haec verba omnes fictiones V. D. HVYDEC. de ADA praemortua, et denupta ALEIDE, penitus ſubvertunt, quin ex ſemet validiſſime refutari ſcriptor

A. 1206. post d. 14. Oct. N. 1. et idem Allodium a Duce in feodum recipient cum omni integritate, excepta Domo *de Leyden* et *Castellaria* (3). Attamen

ptor potest. Si enim LVDOVICVS, ipso consitente ad STOK. D. II. bl. 155. post mortem ADAE *nullum omnino ius in Hollandiam vel Zeelandiam habuit*, his in verbis: *zy moet noch* [1205.] *geleefd hebben; alzo* HY, *na* HAAR *dood, geen recht ter werreld op Holland of Zeeland — hadt:* quomodo igitur *Ludovicus* et VXOR alia quaedam ALEIDIS, (quam hic intellectam Vir contendit) loqui possent de *Allodio, quod competit* EIS [id est, secundum HVYDEC. LVDOVICO et ALEIDI] *ratione et* IVRE *hereditario in tota* HOLLANDIA? et quomodo illi *hoc Allodium* a Duce Brabantiae *in feudum* recipere possent, *cum omni Integritate, excepta Domo de* LEYDEN *et Castellaria:* et cur haec *Castellaria* excipitur? Haec non cohaerent, immo verae historiae repugnant. Omnis error, qui non solum hunc scriptorem, sed etiam longe doctiores occupatos tenuit, in eo latet, quod non satis distinguant inter bona Comitum *Feudalia*, quae ab Imperio tenebant, et inter bona *allodialia*, quae vel a parentibus iure proprio habebant vel ab Imperatoribus acceperant; cuius generis longe maior pars *Hollandiae* fuit. Egregie hoc discrimen ratione Ducatus Brabantiae iam observavit IO. AD. KOPP *Heissencaisel erbrecht auf Brabant* p. 1. cum not. (c) quem locum, etsi longiusculum, huc tamen apprime facientem, hic exhibebo, quia Libellus ille nostris in terris parum est cognitus. Sic incipit ille: „So lange die Teutsche „Reichs-Stande in denen mittlern Zeiten, bey und nebst ihrer Altvaterlichen *Allodial*- und Erblanden, die „Herzogthumer, Land- Marg- Burg- „und Graffschaften, nicht erblich, sondern als blose Amtschaften, von denen „Romischen Kaysern und Konigen anvertrauet erhalten; so lange ist auch „das Herzogthum Nieder-Lothringen „oder Brabant nicht bey einem Hause „erblich verblieben, sondern bald diesem bald jenem in solcher Eigenschaft „aufgetragen und anvertrauet worden; „Mithin ist gantz unnothig dermahlen „sich hierbey aufzuhalten". Quibus verbis doctam hanc observationem adiungit. „Es werden zwar von einigen zwey „Brabantische Erbtochter, nemlich die „heillige BEGGA, des *Pipini Sancti* „Tochter, und GERBERGA, *Caroli* „*Ducis filia*, angegeben, vid. CHRON. „NIVELLENS. apud SENCKENBERG. *Selector. Iur. et Histor.* Tom. „3. pag. 184. 185. 195. 196. woraus „man urtheilen solte, ob ware das Herzogthum Brabant schon vorher erblich „gewezen. Allein hierauf hat allschon insonderheit sehr wohl und grundlich ge„ant-

men si Dux omnia feoda, quae ipse *Comes* tenet de quibuscumque Dominis, ab eis recuperare et obtinere potest, Comes ea de A. 1204. post d. 14 Oct. N. 1.

„ antwortet STOCKMANS *de Iure Devolutionis* Parte III. Cap. I. num. 5. „ pag. 16. et 17. *Maneat igitur firmum* „ *Beggam, non dico in Ducatu aut Principatu; sed in nulla specie publicae potestatis Pipino Patri aut Fratri successisse. Dignitates, quas Pipinus gessit, non transierunt isto aevo ad successores, quia mera officia temporaria erant per mortem expirantia, nequaquam foeminae in successionem talem admissae fuissent, aut si contradicere perseveret observator; aequum est ut idonee probet. Nominet igitur ut vult, sive Ducatum, sive Comitatum, sive Principatum, aut la Seigneurie aut le Brabant; nunquam efficiet ut Begga in publicam dignitatem per successionem Patris aut Fratris surrogata sit; villas tantum, domos et possessiones accepisse potest.* Ingleichen cit. Part. III. *Iur. Devolut.* Cap. I. num. 7. p. 24 et 25. „ *Verum non animadvertit, aut se videre dissimulat,* GERBERGAM *non in* FEVDIS, *a quibus reiecta fuit, sed in* ALLODIIS *duntaxat — fratri suo successisse: quid enim aliud sibi volunt haec verba Dinteri: Gerberga Lamberto Comiti Lovaniensi in Dotem attulit Dominium Comitatus* BRABANTIAE *et Bruxellae tanquam verum Allodium, quo privari non poterat. — — Et quid illa* Auctoris Magni Chronici Belgici „ *significant, mortuo Ottone sine sobole* GERBERGA soror eius, QVIA FOEMINA FVIT, Ducatum Lotharingiae amisit? *Vbi Gerberga feudo spoliatur, et de Allodio disponit — — — Constat Foeminas aeque ac Mares in allodialibus bonis tunc successisse, et etiam nunc succedere, a feudis vero, eorumque successione, regulariter excludi*". Haec ille.

(3) *Domo de Leyden et Castellario*] MANTEL. habet *Castellania*, quod eodem redit. Intellige autem *Castrum* sive Oppidum *Leidense* cum Castellanatu suo; unde *Wassenariorum* stirps nobilis, *Castellani* sive *Burggravii* dicti sunt. Nunc vero mecum observa per *Allodium*, quod in *Hollandia* iure *hereditario* ADAE competit, a quo excipitur *Castellanatus Burgi Leidensis*; ipsam intelligi *hereditatem*, sive bona hereditaria, quae reliquerat *Adae* pater THEOD. VII., adeoque omnia bona, et quodcumque Nobilibus in feudum datum erat: ita distinguuntur Comitum *Alodia*, et *Feuda*. Non enim *Hollandiae feudum* assignari poterat, quippe quod soli Imperatori competebat. Aliud igitur est *Feudum*, cuius gratia infra *Imperium* excipitur; aliud *Alodium*, i. e. quidquid praeter Feudum his in terris erat obvium; unde Comites sibi Nobiles vasallos obnoxios habebant. Perperam igitur dei hoc

A.º 1206. post d. 14. Oct. N. 1. de manu Ducis in feodum recipiet, et ipse Comes bona fide laborabit, quod Domini ea Duci concedant. Item Castrum de *Calmont*, de quo *Comes uxorem suam A.* (4) *dotavit*, tam ipse quam uxor eius Duci resignabunt, et ab eo in feodum recipient, et propterea redditus annuatim centum marcas valentes Duci cum Castro assignabunt, et ab eo recipient in feodum, praeter ducentas, quas diu ante in Allodio *Herdene* assignaverat Comes Duci. Praeterea si *Comes* aliqua feoda alicui contulit, quae de iure *ab Imperio* tenere debebat, si Imperium ea recuperare de iure potest, Dux ab Imperio, et *Comes* ea de *Duce* recipiet. Item Comes promisit, *quod Concordiam illam* (5), *quae inter eum et Dominum* WILLELMVM, *est ordina-*

hoc *Alodio* Vir D. scribit ad STOK. D. I. bl. 159.; meliora dabit WAGENAAR D. II. bl. 327. qui iccirco male reprehenditur. Atque hinc vides, quam potentem sibi amicum *Ludovicus* ope huius Compositionis sit nactus, et quomodo tota *Hollandiae* regio Feudum Brabantinum evasisset, si res prosperum exitum sortita fuisset. *Zuidhollandia* iam antea Feudum erat Brabantinum ex Charta supra d. 3. Nov. 1200. Ratio vero, cur excipiatur *Castellania de Leiden*, ea est, quod hanc cum *Insulis Zeelandicis* feodum Flandriae fecerat, supra in Arbitrio a. 1206. p. 310. §. 17. De *Castellanis* ipsis alibi dicam.

(4) *Vxorem A.*] Per A. intelligi ADAM, nemo unquam dubitavit. Qui ALEIDEM *Brabantinam* intellectam voluit Vir D. ad STOKIVM, satis superque ex ante dictis redarguitur.

(5) *Concordiam*] Non alia intelligi potest *Concordia*, quam quae d. 14. Oct. a. 1206. inita est, supra p. 299. Non mirum autem, si Dux Brabantiae *Henricus* hoc tantopere cavit; quippe cuius res etiam agebatur in *Feudo Zuidhollandiae* a *Ludovico Losfensi* confirmando, ita ut, si Arbitrium illud finem optatum attigisset, totius Hollandiae Alodium sibi vindicasset, et validum sibi *Vasallum* seu *ligium hominem* acquisivisset, quippe *Ludovicus* pro-

dinata, consilio DVCIS et ROTGERI *de Merehem* et eorum, A. 1206. post d. 14. Oct. N. I.
quos ipsi assument, observabit et firmiter stabiliet: si vero praedictus WILLELMVS concordiam praedictam, consilio *Ducis* et ROTGERI *de Merehem* et eorum, quos ipsi assument, observare renuerit, Dux *Comiti* assistet, tamquam in propriis negotiis, quoad quidem eum [l. eam] inviolabiter observet. Similiter ubicumque Comes ius suum monstrare poterit, Dux ei tanquam in propriis fideliter negotiis assistet. Praeter hoc Dux assumet tres de suis hominibus, et Comes DE LOS tres de suis, ad dandam de sua pecunia consilio praedictorum sex; qui sex si aliqua poterunt adinvenire, ad confirmationem ampliorem inter Ducem et Comitem, Dux et Comes eorum stabunt

promittit, se *Ducis ligium hominem fore contra omnes homines, excepto Imperio et Leodiensi Episcopo.* Hinc etiam *Dux* pollicetur, se opem laturum LVDOVICO, si WILHELMVS Comes Adae patruus, Arbitrio et Pacto de cessione Hollandiae stare recusaret. Quod tamen effectu suo caruit; cuius rei ratio haud longe petenda videtur, dummodo audiamus BVTKENS T. I. p. 171. culpam in *Losfensem*, ac stipulationem de *excepto Leodiensi Episcopo*, coniicientem: *touts ces traictes —— ne sceurent arrester une ferme paix, car s'estant la guerre allumée entre le Duc et l'Eglise de Liege, le Comte* [de Los] *ne laissa de s'attacher au parti des Liegeois* —. Cf. p. 176–178. At certe sic oportuit *Losfensem*, qui, ut *ligius* homo Leodiensis Episcopi, tenebatur opem ferre ei quem *exceperat*. Malebat etiam Ludovicus certa retinere, nempe *feudum Leodiense* sive *Comitatum Losfensem*, quam incerta petere, *Comitatum Hollandiae*. Hac usus occasione Comes WILHELMVS Ducem Brabantiae tunc sibi conciliavit, et pactum nuptiale pro filio FLORENTIO iniit: ex quo tempore *Wilhelmo* ab hac parte nihil fuit metuendum. Exstat Pactum illud nuptiale in MIERIS *Cod. Dipl. Holl.* D. I. bl. 162. ad a. 1214.

A. 1206. post d. 14. Oct. N. I. bunt consilio: Ad haec condictum est, quod Comes *ligius homo* Ducis erit, contra omnes homines, *excepto Imperio et Leodiensi Episcopo*. Si tamen Episcopus et Ecclesia Leodiensis iniuste Ducem gravare attentarent, Comes eos monere deberet, ut ab iniusto gravamine eius cessarent; quod si cessare nollent; Comes Duci, sicut ligio *Domino* suo et *pari* suo (6), assistet.

(6) *Domino suo et pari suo*] Vir. D. HVYD. D. I. bl. 160. pro *pari* legendum vult *patri*, et male idcirco MANTELIVM carpit bl. 571. quasi Dux *pater* esset *Comitis* ex fictis nuptiis ALEIDIS cum *Losfensi*. At si quis vel oculo fugitivo hanc Chartam contemplatur, videbit non modo nullum hic de affinitate verbum haberi, sed omnia, quae promittere cogitur *Ludovicus*, ut voti fiat compos, eius esse generis, ut *pater* numquam talia *a genero* stipulari posset. Verum ex praeconceptis opinionibus, ne dicam, ex rei feudalis neglectu, omnes illi orti sunt errores. *Pares* sunt ii omnes, qui feudi ratione eumdem Dominum superiorem agnoscunt, eiusdemque Domini vasalli sunt, a quibus solis iudicari poterant, ut satis notum est. Vid. DV CANG. in Voc. *Par*, et CARPENTIER in Voc. p. 163. Cf. not. (1) ad a. 1168. d. 27. Febr. Nunc modo *Henrici* nostri, Ducis Brabantini, alteram Chartam *d. VI. Kal. Martii* a. 1212. datam inspicite: *Notum fieri volumus — — quod Hominibus; qui Thelonium navium per* STRYNAM *et* SCALDAM *a nobis in feudum tenebant, propter eorum insolentiam et violentiam, quam transeuntibus inferebant, sententia Hominum nostrorum et* PARIVM *ipsorum fecimus abiudicari; cuius Telonii medietatem dilecto Homini nostro ligio Godefrido* DE BREDA *in rectum feudum contulimus* — et postea: *Omne feudum de* STAKERSLO [l. Scakerlo] *meritis eorum exigentibus, sententia* PARIVM SVORVM, *eis fecimus abiudicari*. Dabo suo loco Chartae partem ex Viri Nob. I. REIGERSMAN, *Dissert. Iurid. de Baronia Bredana* a. 1774. p. 14, 16. et A. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 570. Erat autem Dux *Henricus* Ludovici Losfensis *Dominus* ratione sui feudi, atque eius *Par* ratione feudi Imperii.

N. LXXI.

N. LXXI.

HENRICVS Dux Brab. ex ampliore praecedentis confirmatione vel ex novo pacto LVDOVICVM Comitem Losfensem, ut ligium hominem ratione feudi, recipit. A. 1206. post d. 14. Oct. N. 11.

A. 1206. post d. 14. Oct. (1)

Ad Excurs. XI. p. 480.

(Extraict des Registres de Brabant, apud MATTHAEUS T. I. Fragm. p. 58. n. 1. et in fine a. 1206. MANTEL. *Hist. Loss.* p. 154 f.

Sciant omnes tam futuri quam praesentes praesens scriptum intuentes, quod ad confirmationem dilectionis et securitatis LVDVICVS *Comes de Los* Castrum de *Chalmunt*, quod suum erat Allodium, in manus HENRICI *Ducis Lotharingiae* resigna-

(1) Si hanc Chartam cum altera p. 321. comparamus, patebit esse hanc inter *Ducem* et *Comitem* authentice, ut aiunt, compositam et ratam habitam; praecedentem vero non aliter oportere considerari, nisi tamquam adumbrationem sive Chartae delineationem a parte Ducis profectam, quam admittere *Comes Loss.* fortasse recusavit, quia nimis gravia et onerosa erant quae promissurus esset, nempe ut *totam Hollandiam* in feudum a Brabantino reciperet; ut reliqua omnia, quae ab aliis tenebat Dominis, in manus Ducis etiam resignaret; ut staret a consilio Ducis in arbitrio inter *ipsum* et *Willhelmum de Holl.* facto, cett. Rationes cur ita censeam sunt: 1°. quod haec Charta sollemnes habeat formulas, et subscriptiones ac testium nomina; nihil horum praecedens. 2°. Quod multa in hac Charta omissa, multa vero eadem occurrant. Priora reiecta, posteriora probata fuisse, hinc concludas.

A. 1206. post d. 14. Oct. N. 11. resignavit, et illud in feodum ab eo recepit; praeterea in universo allodio de *Herdenen*, et in *villis* praefato Castro attinentibus, singulis annis trecentas marcas ei assignavit; quas similiter de manu *Ducis* libere suscepit, tali conditione interposita; quod si memoratum Comitem sine liberis decedere contigerit, ad propinquiorem eius heredem feuda ipsa sine contradictione devolventur. Saepedictus etiam *Comes* ipsi *Duci* contra omnes homines excepta Leodiensi Ecclesia *legietatem* fecit, quod etiam heredes Comitis Duci et suis haeredibus facere tenentur; quae tamen Ecclesia si Duci in aliqua vellet iniuriari, ipse Comes partes suas interponens, in hoc casu sicut Domino et Patri [l. Pari] suo ei facere debet: et Dux vice versa Comiti similiter facere tenetur. Et ut haec quae praenotata sunt, in posterum rata et inconvulsa permaneant, Comes decem de Hominibus suis subnotatis, cum feodis suis Duci in hostagium dedit, ut, si forte ipse vel haeredes eius ista infringere attemptaverint, ipsi tamdiu Duci contra Comitem vel haeredes ipsius servient, donec eum ad satisfactionem reduxerint: similiter *Dux Comiti* decem de suis Hominibus in Hostagium dedit.

Hi sunt obsides *Comitis:*

Rotgerus de Merehem.

Theodoricus de Altena.

Otto [l. Osto] de Bornen.

Wil-

Willelmus de Petershem. A. 1207. N. 11.

Arnoldus et Hermannus frater eius de Elslo.

Robertus de Berle.

Raſo de Curtheraco.

Willelmus de Gotthem.

Theodoricus Castellanus de Los.

Hi ſunt obſides *Ducis:*

Godefridus de Scoten.

Arnoldus de Diest.

Gerardus de Grimberge.

Gerardus de Iacia.

Godefridus Castellanus de Bruxella.

Arnoldus de Walhein.

Arnoldus de Wesmale.

Arnoldus Seneſcallus.

Goſuinus de Heverla.

Robertus de Thenis.

Acta ſunt haec anno Verbi Incarnati M. CC. VI. ſub testimonio ſupraſcriptorum virorum.

N. LXXII.

A. 1207. N. L. ADELHEIDIS Comitissa vidua THEODERICI Comitis Hollandiae scribit ad IOHANNEM Regem Angliae de Matrimonio ADAE filiae cum *Comite de* LOS, et de eius relaxatione ex custodia.

A. 1207.

Ad Excurs. XI. p. 466, 470. et not. 3.

(TH. RYMER *Acta Public. Angl.* ed. Lond. T. I. p. 145. ed. Hag. Com. a. 1745. p. 46. et hinc apud MIERIS *Charterb. van Holl.* D. I. bl. 152. et IVNG. *Comit. Benthem. Antiq.* Prob. n. 14. p. 38.)

Domino suo dilecto IOHANNI Dei gratia illustri *Regi Angliae*, ADELHEIDIS *Comitissa Holland.* salutem et paratum obsequium.

Ma-

(1) *Benetheym*] Has literas, una cum sequentibus, ex *Actis Publicis Angliae*, *ad annum* 9. *Regis Iohannis* produxit TH. RYMER; cuiusmodi fides publica non impediit, quo minus Vir Ampl. HVYDECOPER ad M. STOKE has literas, ut spurias, ridiculas, confictas, reiecerit. D. I. bl. 576. vocat: *dien dwaazen brief van 't jaar* 1207. et bl. 580. *Valsch ja belachlijk valsch is dan ook de brief, die in de Acta van Rymer uitgebroeid is* etc. Ratio Viro D. haec est; quod absurdum sit, statuere *Rogerum de Merhem et Theodericum de Altena* posse coniungi cum *Hugone de Vorne* et aliis Hollandiae nobilibus. Quo de Viri D. errore vid. EXCVRS. p. 421. sqq. In notis autem ad CHRONIC. p. 160. a. observavi, doctum Editorem STOKII hanc de OTTONE nobis cudisse Regulam, *dat Otto van Benthem*, by MEERHOUT, *buiten dit eene geval in* 1195. *daar hy voorkomt als een stomme personaadje* [quem tamen illinc deturbat], *nergens gemeld wordt na het jaar* 1173. Qua regula posita, vir doctus *septem* deinde Chartas annorum 1195, 1196, 1201, 1207, 1202, 1203, 1207. in quibus OTTO

DE

Maiestati sit notum Regiae, quod COMES DE LOS *Filiam* meam, quae apud vestram misericordiam est honeste recepta, quam nobis reddat Deus omnipotens, in uxorem legitimam duxit ut debuit, et accepit eam de manu Comitis OTONIS *de Benetheym* (1), qui fuit *patruus* Domini bonae memoriae, et, ut verum fatear, cum eo fuit in thoro legitimo 18. [f. 28.] diebus (2) tantum. A. 1207. N. L.

Post quos dies, quod vobis cum gemitu et cum dolore significo, expulso *Comite* et me similiter, *filia* mea ad partes vestras, agente Domino (3), tam ad meam quam ad eius salutem transmissa dinoscitur, quia *captivitas eius in Frisia intolerabilis ei fuit*; ergo Maiestati regiae, cui semper est proprium misereri, praesentem paginam et preces porrigo, rogans humiliter,

DE BENTHEM tamquam *testis* occurrit, spurias et confictas habet D. I. bl. 574. sqq. quamquam has omnes inter *genuinas* haud ita pridem iterum vulgavit Vir. Ill. IVNG. in *Cod. Diplom. Benthem.*, nullis adiectis Vindiciis. Ignoravit enim Ill. IVNG. dum has edebat Chartas, ista Viri D. molimina; quae si novisset, nullus dubito, quin harum se Chartarum strenuum praestitisset vindicem. Et vel sic tamen tacite illarum scripsit Vindicias L. III. C. III. p. 193. sqq. ubi vitam OTTONIS et res gestas fuse persequitur, eumque anno 1207. adhuc superstitem fuisse, docet. At praeter loca supra laudata etiam hic occurrit a. 1200. d. 21. Aug. p. 247. a. 1201. p. 257. et post a. 1205. p. 290. Quod autem *Benetheym* hic scribatur, nihil hoc habet insoliti. Supra p. 217. scribitur *Binethem*; p. 247. *Benethem*; apud IVNG. in *Hist.* p. 26. *Bintheim*, et *pagus Bentensis*, et in *Cod.* p. 27. *Binethem*, etc.

(2) 18. *Diebus*] Non legendum esse *diebus* 18. sed 28. monui in notis ad CHRONIC. EGM. p. 188.

(3) *Agente Domino*] i. e. Domino Rege Angliae; ut satis patet. Vnde colligas, ADAM, matre *Aleide* et *Ludovico* marito haud invitis, in Angliam esse

A. 1207. N. 1. liter, quatenus intuitu Dei, innocentem animam (4), longo tempore captivatam, reddatis amicis; et susurronibus, qui vobis invidiae causa mendacia fingunt et proferunt, non credatis. Sciatis etiam [f. enim], quod praedicta *filia* mea data est *Comiti* in praesentia multorum Nobilium *Hominum* [et] *Ministerialium* de terra *Holand*, quorum consilio et assensu res facta est, quorum nomina (5) sunt haec,

Rogerus de Merehun [l. Merehem].

Hugo

esse transportatam; est enim illa, horum suasu, Regeque impellente, *tam ad meam*, inquit Aleïdis, *quam ad eius* (Adae) *salutem transmissa, quia captivitas in Frisia intolerabilis fuit.* Hinc etiam *apud Regis misericordiam* HONESTE *recepta* esse dicitur. Igiturne *Wilhelmo Comite* invito hoc factum? non opinor. Ratio vero, cur ad *Regem Angliae*, satis apparet. Primo enim, trans mare, quo tutius! secundo *Ada* Scotica, mater Theoderici VII. soror fuit Regis Scotorum *Wilhelmi*, qui in Clientela Regis Anglorum; sed imprimis quia *Theodericus* VII. et gener *Ludovicus Losfensis* favebant partibus *Ottonis* IV. Regis, cuius avunculus *Iohannes* Rex Angliae omnem pro eo lapidem movebat. *Ada* vero in Anglia haerente, videtur patruus eius *Wilhelmus* apud Regem egisse, ut *captiva* ibi detineretur; unde recte *Ada* ab REINERO scriptore coaevo ad a. 1207. p. 32. *illic*, dicitur, *per quinque annos captiva a* GVILLELMO *avunculo suo detenta fuisse.* Immo is, cum factionis suae Nobilibus, Regi Angliae persuadere conatus est, contractas Adae cum Ludovico nuptias non esse legitimas at subreptas. Quibus quidem criminationibus per hasce literas sese opponit ALEIDIS mater, docetque fuisse nuptias legitimas; simulque ut ADA remittatur, supplex rogat.

(4) *Innocentem animam*] Recte et ex vero! Infelix illa matrona fortunae fuit ludibrium, et vera ambitionis maternae victima. Quid enim puella vixdum 15 annorum sese opponeret matris ambitioni et nuptiis Viri *Comitis*, ac *Iuvenis*? *Adam* autem a. 1203. quando *Ludovico* nupsit, vix 15. annos natam fuisse, docent nuptiae Parentum anno 1186. initae. Vid. CHRONICON meum EGMOND. h. a. p. 135. Erat autem *Ada* sive *Ida* minor natu filia, IO. A LEID. *Chron. Belg.* XIX, 1. et ANN. EGM. cap. XXVII. Vnde vix ante annum 1188. nasci potuit.

Hugo de Worn [l. Vorn]. A. 1207. N. 1.

Theodoricus de Alcena [l. Altena].

Simon et Iohannes et Isbrand de Harlen [l. Harlem].

Willielmus de Teylinge.

Walpertus et Florentinus de Leda.

Arnand et Henr. de Riswic.

Walterus de Egmund.

Et multi Hominum et Ministerialium de terra *Holandiae*, quorum nomina vobis exponere longum esset.

(5) *Quorum nomina*] Haec undequaque vero sunt consona! Tres priores fuisse fautores *Aleidis*, et matrimonii *Adae*, totidem verbis asserit Noster in CHRONICO EGMOND. p. 180. c. not. Reliquos maiori ex parte p. 194. sqq. Ex his nonnulli, animadversa postea fraudulenta Aleidis machinatione, ad *Wilhelmum* transiere. Quotquot vero in clientela *Ludovici* erant, *Rutgerus de Merhem*, *Theodericus de Altena*, fideles mansere. De transitu Nobilium ad WILHELMVM, locuples quoque testis est REINER. LEOD. ad a. 1203. p. 26. B. *Comes de Los* — *fidelitates* HOMINVM *terrae accepit* —. *Guillelmus* — — *Comiti et uxori suae insidias posuit*, ASSVMTIS EIS, *qui fidelitatem fecerant Comiti.*

N. LXXIII.

N. LXXIII.

A. 1207.
N. II.

THEODERICVS Episcopus Traiectinus et OTHO Comes de Benthem testimonium exhibent de legitimo matrimonio Comitissae Hollandiae ADAE cum LVDOVICO *de Los*, scriptis ad Regem Angliae IOHANNEM literis.

A. 1207.

Ad Excurs. XI. p. 468.

(TH. RYMER l. l. p. 145. (46). MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 152. et IVNG. *Hist. Com. Benth.* Prob. n. 15. p. 38.).

THIDERICVS (1) Dei gratia *Traiect. Episcopus* et Capitulum eiusdem loci, litteris suis patentibus testimonium perhibent,

(1) *Thidericus*] „ Sine dubitatione „ atque haesitatione loco: *Thomas*, re„ posuimus, *Thidericus*. Perperam enim „ editor Anglus initialem litteram *T.* ar„ gumento Chartae praemissam, per fa„ miliarissimum genti suae nomen *Tho„ mas*, explicandam censuit: Non tan„ tum enim Traiectinorum Annales *Tho„ mam* Episcopum ignorant; sed et „ qui illa tempestate Traiectensem mi„ tram gerebat, fuisse *Thidericum de „ Are*, ex Beca et Heda notissimum „ est ". Sic ad has literas recte Vir Ill. IVNGIVS in *Hist. Com. Benth.* p. 38. Quare non est, cur Vir D. HVYDEC. ad STOK. D. I. bl. 576. et 615. has literas, an dicam literarum excerpta, tantopere exsibilet, derideatque, nulla inustae falsitatis probatione adiecta: si enim *ridere* et *exsibilare* sufficit, tunc multa falsa haberentur, quae pro veris et indubitatae fidei historiis hactenus crediderunt homines. Quod autem vitiose hoc nomen de *Benethen* scribatur, eo minus apud Anglos mirandum, quod etiam a Nostratibus sic scriptum deprehendas. Vid. supra Chart. Orig. d. 21. Aug. 1200. p. 247. et supra not. p. 331. b.

hibent, quod praedictus Comes legitime duxit in uxorem praedictam Comitissam assensu et consilio Primatis (2) totius Holandiae. A. 1207. N. II.

N. III. Et similiter Comes OTHO *de Benethen* hoc significat Domino Regi per literas suas patentes. N. III.

Quae omnes literae patentes missae sunt Abbati *de Rading* ad custodiendum.

(2) *Primatis*] *Primatis* vox itidem derisa est ab V. D. HVYDEC. Atqui satis patet, Editorem Anglum hic tantum breve Literarum argumentum exhibere, et per *Primatem* intellectum velle *ordinem Primorum*, sive *Hollandiae Nobiles*, ut in praecedenti Charta vocantur p. 332. Nisi dicamus pravo, sed facili lapsu, vocem *Primatis* scriptum esse pro *Primatum*, cui rei appositissime eodem de tempore scribit I. A LEYD. *Chron.* L. XX. C. 2. *Cum a* PRIMATIBVS *Hollandiae decretum esset.*

N. LXXIV.

LVDOVICVS Comes de Los pactum init cum Rege Angliae Iohanne de servitio ei et Nepoti suo Regi Romanorum praestando (1). A. 1207. N. IV.

A. 1207.

Ad Excurs. XI. p. 467.

(TH. RYMER *Acta publ. Angl.* ed. Lond. T. I. p. 145. sq. nov. ed. T. I. p. 46. et hinc apud MIERIS *Cod. Diplom. Com. Holl.* T. I. p. 152.)

Omnibus etc. LVDOVICVS *Comes de Los* etc.

Sciatis, quod deveni homo Domini IOHANNIS Illustris Regis

(1) *Praestando*] Quum haec Conventio inter *Lossensem* et *Regem Angliae* inita sit eodem anno, et eodem forte die, quo *Aleidis* pro *Ada* et legiti-

A. 1207. N. IV. *Regis Angliae*, tamquam Domini mei, contra omnes homines et foeminas, qui vivere posſint vel mori (2), ad Regnum ſuum *Angliae* defendendum; ita quod veniam ad ipſum, cum opus fuerit, in Regnum ſuum Angliae, cum omni poſſe meo, ad custum (3) meum in veniendo.

Et, cum illic venero, ero ad defendendûm Regnum ſuum, ut dictum est, ad custum ſuum, quamdiu ei placuerit contra omnes homines, qui vivere posſint vel mori.

Dominus autem Rex, ſecundum quod ego honorifice et afforciate venero ad ſervitium ſuum, mihi retornabit de custo meo, quod poſuero in veniendo ad ipſum, unde honor erit ei.

Si vero Dominus meus Rex opus habuerit de ſervitio meo in aliis terris ſuis; veniam ad ipſum, ad mandatum ſuum, ita quod honor erit ei et mihi ad perquirendum et defendendum iura ſua ad custum ſuum.

Et

gitimis eius cum Comite Losſenſi nuptiis ad Regem ſcripſit; hinc credere par est, ad hanc *ligietatis* et *fidei* praeſtationem motum fuisſe *Ludovicum*, quo magis ſibi Regem in tradenda coniuge ADA faventem experiretur. Adiecta est ab eodem TH. RYMERO Fideiusſio WALTERI DE BIRTAN pro *Comite de Los*, nec non WILLIELMI *Castellani de S. Audomaro*, quas, quia tantum ad confirmationem huius Chartae faciant, hic addere ſupervacaneum putavi.

(2) *Mori*] Nihil inſoliti his verbis inest. In Pace inter *Balduinum* Com. Flandr. et *Philippum Reg. Franc.* a. 1196. in BALVZ. *Epiſtol. Innoc. PP. III.* T. I. p. 73. *curavi*, inquit B. *Domino meo legio Philippo — quod omnibus diebus vitae meae bona fide et ſine fictione ipſum iuvabo contra omnes homines, qui posſunt vivere et mori, praeterquam de terra Hainen —.* Alia mitto. Sunt enim ſexcenta eiusmodi in Chartis vetustis.

(3) *Custum*] Gallis olim *coust*, unde

Et praeterea ego bona fide iuvabo, pro legitimo posse meo, A. 1207. N. I.V.
Regem OTHONEM nepotem suum (salva fide Dominorum meorum) dum idem Rex OTHO fuerit ad fidem praedicti Domini mei Regis *Angliae*.

Et praeterea perquiram eidem Domino meo Regi *Angliae* omnes amicos et fautores, quoscumque potero pro legitimo posse meo, ad iura sua perquirenda, et defendenda, et ad inimicos suos gravandos, et ipsum et amicos suos promovendos; ita quod, si custum ad hoc oportuerit ponere, et id ipsi Domino meo placuerit, ipse custum reddet, ex quo, per voluntatem et mandatum suum, custum ad hoc poni debebit.

Omnia haec praedicta fideliter observanda tactis Sacrosanctis Euangeliis iuravi, et inde subscriptos obsides inveni, scilicet:

Ernulfum fratrem meum (4).

Ernulfum filium Hermanni.

Gil-

de *couster*, *coster*, Belgis etiam *kosten*, notat *impensas*. V. DV CANGE *Gloss. med. aev.* in V. T. II. p. 1283.

(4) *Ernulfum*] Hunc *Arnulfum* usque ad a. 1216. adeoque per IX. annos pro fratre Ludovico propter *Adam uxorem* revera obsidem fuisse, disertis verbis narrat Leodiensis scriptor REINERVS in EXCVRS. XI. p. 494. collat. cum alio eiusdem loco p. 56. Ed. MART. a. 1216. *L. Iuvenis Rex Franciae acceptis obsidibus ab Anglicis baronibus, qui contra I. Regem Angliae rebellabant, — — — Rex autem I. videns non posse resistere, militiam transmarinam — licentiavit. L. vero plurimas civitates occupavit, fidelitatem accepit — —. In hoc impetu* ARNVLPHVS *frater Comitis de Los, qui* OBSES *diu fuerat in* ANGLIA *propter* VXOREM *ipsius Comitis* DE LOS, *quae captiva ibidem — —* REDIIT. Quae quum nitantur tum *actis publicis Angliae*, tum etiam *Annalibus Domesticis et coaevis*, (cf. MANTEL. *Hist. Loss.* p. 148.) hinc nulla ratio

A. 1207. N. IV. Gilbertum filium Walteri Senefcalli mei.

Herbertum filium Castellani de Monteny.

Lambertum filium Castellani de Brostam.

Godefridum filium Castellani de Los.

Reinerium filium Othonis [l. Ostonis] de Burne.

Terric. filium Willielmi de Petreshenn.

Conradum filium Abraam de Gantoun.

Lamul filium Razun de Curtray.

Et praeterea Cartam WILLIELMI Castellani de Sancto Audomaro, et Cartam WALTERI BIRTANT eidem Domino meo Regi feci habere; per quas fe praedictis fideiusfores meos conftituerunt.

Teste, etc.

Haec fimiliter Carta commisfa fuit WILLIELMO BRIWER Iuniori deferenda praedicto Iusticiario cum aliis praedictis Cartis.

ratio est, cur Vir Doct. ad STOKE l. l. bl. 156. *Arnulfum* hunc *obfidem* tantopere derideat. Audiamus eius verba: „ *Ada — ontvluchtte — naar Engeland* — volgends van Loon, die „ 'er eene omftandigheid byvoegt, die „ vreemd is. Want hy wil, dat Arnoud van Loon, Lodewijks Broeder, voor Ada, in Engeland te pande bleef: en daardoor, in 1218. „ niet mede, met zyne twee Broederen, Lodewijk en Henrik, vergeeven is geworden. En dus zou Arnoud, voor zijns Broeders Vrouw, „ elf jaaren na haar ontflag, of liever „ dertien jaaren na haar dood, te gyzel gelegen hebben. Doch dat dit, „ aan alle kanten, bezijden de waarheid loopt ", etc. Recte novit GERARD VAN LOON, Arnulfum *obfidem* fuisfe, etfi in eo minus accuratus, quod hunc a. 1218. nondum reducem cenfeat, quippe qui a. 1216. rediit. Cur autem postea obfes, docet haec Charta.

N. LXXV.

N. LXXV.

WILHELMVS Comes Hollandiae et uxor ALEIDIS donant ARNOLDO Abbati Mediobургensi in *Zeelandia* Decimas in *Noordbevelandia*, confirmantque dona fratris sui THEODERICI VII. A. 1208/1209. d.13.Febr.

A. 1208/1209. d. 13. Febr.

Ad Excurs. VII. p. 269, 273.

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Mediobarg. fol. XXXI. vs. in Archivis Camerae Rationum Zeelandiae, Loculo 116-117.)

In nomine Sancte et jndiuidue trinitatis. Ego WILLELMVS *de Hollandia* Dej permisſione *Comes* et ALEIDIS *vxor mea*, vniuerſis tam preſentibus quam futuris huius cedule tenorem pacifice conſeruantibus ſalutem in perpetuum. Quum generationum mutabilitate et mentium hebitudine etiam apud fidelisſimos plurima legittime jnſtituta obnubilantur, neutro horum preſentium posſesſores id est Dominum ARNOLDVM *Abbatem* vniuerſumque Conuentum cum ſuccesſoribus ſuis de *Middelburch* molestarj volentes vniuerſitati vestre ſignificamus, quod V. M. (1) quas annuatim Frater et Predecesſor meus *Comes* TH. ſuper decimis de *Geryarsnesſe*, *Synoudeskerke*, *Verſchen-*

(1) *V. M.*] Intellige *quinque Marcas* ſive *libras argenti*.

A. [illegible] d. 13 Febr. *ſchenvliet* predicte Eccleſie *Abbatis* · G · nomine dono recipere conſueuerat, pro animabus noſtris et parentum noſtrorum, vice LXiij. lib., quas eidem Eccleſie *Mater mea* (2) in Elemoſinam *ad lapideum opus*, moritura, largita fuerat, perpetualiter indulgemus, ipſam Elemoſinam ſuper hijs decimis predictis fratribus asſignantes id est ſuper decima *de Caths* et decima *de Welle*, atque decima *de Schotlingekerke*, decima quoque *de Campen.* Vt autem hoc imperpetuum jnuiolabiliter obſeruetur, Sigillorum noſtrorum impresſionem preſentj cedulae pro fidelj appoſuimus interſignio adicientes omnem, qui preſentem confirmationem violare, aut fratres in iamdictis decimis moleſtare preſumpſerit, Offenſam Dej et noſtram incurriſſe.

Teſtes ſunt

Hugo de Vorren.

Egbertus de Benthem (3).

Boide-

(2) *Mater mea*] Id est *Ada Scotica*, de qua vid. CHRONIC. a. 1162. Ex Charta autem filii *Wilhelmi* I. a. 1205. p. 288. patet, eam isto adhuc anno in vivis fuiſſe. Illc vero loci ſermo eſſe videtur tamquam de iam mortua. Annus obitus incognitus est. Eam tamen in hac Abbatia Middelburgenſi ſepultam eſſe novimus. Vnde error profluxit eorum, qui cenſuerunt, *Adam* Losſenſem Medioburgi ſepultam iacere. Vid. EXCVRS. XI. p. 497.

(3) *Egbertus de Benthem*] Vtrum ſit ille EGBERTVS, qui *Ottoni* V. Comiti ſuccesſerit, dubium admodum est ex aetate *patris* et filii; de qua vid. IVNG. *Com. Benth.* p. 263. Maior veri ſpecies ineſt, quod Ottonis V. fuerit frater, qui occurrit ibid. p. 75. *Cod. Dipl.* a. 1267. ac diſerte *frater noſter Egbertus* audit. Quod ſi verum, debuit Otto V. Comes etiam alterum habere fratrem, *Boidekinum*, hic memoratum, ſed Clar. IVNGIO, quod ſciam, ignoratum.

Boidekinus frater fuus. A. 1208. 1209. d. 13. Febr.

Gerardus de Hurst.

Egidius de Sabbinge.

Heinricus Capellanus.

Datum *Middelburg* anno verbi incarnatj M°. CC°. VIII°. Idus Februarij. Jndictione XIIII. (4).

(4) *XIIII.*] Incidit Indict. XIIII. in a. 1211. Male igitur pofita est vel haec XIIII. vel annus 1208. Si enim a. 1208. vel ex ftylo Francico a. 1209. hic locum habuit, erit *Indiction. XII.* Atque ita legendum videtur; nifi quis feparandas putet notas Chronicas M. CC. VIII°. *Idus* — in M. CC. VI. II°. *Id.* et pro XIIII. legatur VIIII. fic Charta data foret a. 1206. Integra enim nota VIII. non potest referri ad *Idus*, quia a. 1200. *Wilhelmus* nondum erat Comes.

N. LXXVI.

HENRICVS I. Dux Brabantiae pacifcitur cum GODEFRIDO Domino de Breda et Bergis de *Teloneis* ad *Strienam* et *Scaldam*, et de aliis Feudis conditionibusque. A. 1212. d. 25. Febr.

A. 1212. d. 25. Febr.

Ad Cod. Diplom. p. 250. not. (2) *et ad Chart. a.* 1220. *M. Febr.*

(Apud MIR. *Opp. Diplom.* T. I. p. 570. et p. 408. ex parte. Habet etiam BVTK. *Troph. de Brab.* T. I. Preuv. p. 61. E. DINTER *MS. Chron. Brab.* L. IV. C. 12. et I. KERSSERMAN Disfert. *de Baronia Bredana* a. 1774. p. 14.

In nomine fanctae et individuae Trinitatis HENRICVS *Dux Lotharingiae* omnibus in perpetuum. — —

Praefenti pagina notum fieri volumus tam futuris quam prae-

A. 1212. d. 25. Febr. sentibus, quod Hominibus, qui *teloneum* (1) *navium* per *Strynam et Scaldam* a nobis in feudum tenebant, propter eorum insolentiam et violentiam, quam transeuntibus inferebant, sententia Hominum nostrorum et *Parium* ipsorum fecimus abiudicari. Cuius Telonei medietatem nobis reservantes, aliam medietatem dilecto *Homini* nostro *Ligio* GODEFRIDO *de Breda* (2) in rectum feudum contulimus —— —— Propterea hominibus, qui *Stakersloo* * a nobis in feudum tenebant, pro-

* l. *Scakerslo.*

(1) *Teloneum*] De hoc *Teloneo* dicam ad Chartam a. 1285. M. Aug.

(2) *Breda*] „ GODEFRIDVS, *Bredae* et *Bergarum ad Zomam* Dominus, filium reliquit HENRICVM, „ *Bredae* Dominum, qui anno 1267. „ Ecclesiae nostrae Antverpiensi Altaria de *Scoten* et *Merxem* contulit, „ iuxta tabulas Lib. II. *Dipl. Belg.* „ Cap. 103. editas. *Henricus porro*, „ ex *Sophia* Walteri Berthout, Domini Mechliniensis Filia, genuit *Isabellam* Bredae et Bergarum heredem, „ quae nupsit *Arnoldo de Lovanio*, „ Godefridi Gasbecae Domini Filio, „ Henrici I. Brabantiae Ducis Nepoti. Vid. supra p. 409. et 439. " Haec MIRAEVS, qui l. l. Stemma Dominorum de Breda exhibet. Vocatur autem *Godefridus de Breda*, ex *Castello* et *Alodio de Breda*, quod circa annum 1196. resignavit in manus Ducis Brabantiae, qui illud ei in Feudum *concessit*, quum antea cognomine *de Scoten* uteretur. Vid. supra p. 212. Exstant huius GODEFRIDI *de Scoten* et HENRICI *Ducis Brab.* de hoc Feudo Bredano Chartae apud TH. E. VAN GOOR *Beschryv. van Breda* Probb. bl. 408. ubi tamen multa vitiosa, quae emendatu facta sunt facilia, postquam benignitate illustriss. Comitis NENY harum exemplar ex Archivis Camerae Ratt. Bruxell. nactus sum ex Registro, cui titulus: *Hic incipiunt diversa Privilegia Illustriss. Princ. Duc. Reg. Impp. concess.* Litt. B. fol. 35. Habet nimirum primae Chartae

	Editio p. 408.	MS. Exempl.
l. 15.	*feodis hominum suorum ministerialium locis iudicii quae Arlua vocantur exceptis.*	*feodis hominum suorum ministerialibus Lott. judicijs que ardua vocantur exceptis.*

l. 21. *ad*

propter iniuriam et violentiam, quam tam in aquis quam su- A. 1212.
pra terram hominibus inferebant, omne feudum de *Stakers-* d. 25. Febr.
loo, meritis eorum exigentibus, sententia *Parium* suorum, cis fecimus abiudicari, et illud Domino GODEFRIDO, cum omni integritate, in rectum feudum contulimus. Similiter et Feudum de *Ossendrecht* —— ——

l. 21. *ad iudicium.*	*ad iudicem.*
l. 23. *usufructum.*	*usumfructum.*
l. 24. *Vt autem haec rata etc.*	*Vt autem hec rata et in posterum teneantur inconvulsa, nostrorum appositione Sigillorum munivimus ac confirmare curavimus. Huic facto interfuerunt*
l. 30. *cartae — — Raynerus*	*Cartule — — Meynerus.*
Altera Charta:	MS. Exempl.
l. 5. *omnem*	*omne.*
l. 6. *intra*	*infra*, usitatius!
l. 6. *quod vulgo Hagen*	*quod vulgenhagen.*
l. 19. *gravamen etc. testes*	*gravamen prefato Godefrido vel heredibus suis in predictis bonis inferre voluerit, consilio et auxilio semper ei assistemus. Vt autem hec rata et inconvulsa permaneant presentem paginam impressione Sigilli nostri communiri fecimus. Testes huius facti*

Ex eodem Registro servo et aliam Chartam HENRICI *Domini de Breda* a. 1251. d. 28. Iul. quam scriptori laudato ignoratam suo die exhibebo.

N. LXXVII.

N. LXXVII.

A. 1213. d. 13. Ian. OTTO IV. Imperator WILHELMO Comiti Hollandiae (1) Feoda, a Comitibus Hollandiae FLORENTIO et THEODERICO possessa, confirmat.

A. 1213. d. 13. Ian.

Ad Excurs. XI. p. 482.

(MARTEN. *Thesaur. Anecd.* T. I. fol. 841. et accuratius in MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 156.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Eius gloria OTHO quartus Romanorum Imperator semper augustus.

Iustum est et imperatoriae maiestati convenit, ut fideles suos tanto maiori benevolentia respiciat et honoret, quanto eos in suis obsequiis promtos magis invenerit ac devotos. Hinc est quod nos attendentes fidem ac devotionem magnam dilecti ac fidelis nostri viri Nobilis WILLELMI *Comitis Hollandiae*, omnia *feoda*, quae Nobiles viri FLORENTIVS et THEODORICVS bonae memoriae *Comites Hollandiae*, videlicet praedecessores praefati Comitis WILLELMI Hollandiae ab *Imperiali aula* tenuerint, eidem WILLELMO in purum feodum cum omni

(1) *Hollandiae*] Superscriptio MARTENE pro *Hollandiae* habet *Flandriae*.

In Chartae initio pro *gloria* legendum videtur *gratia*, et, perperam pro *honoret*, *honore*.

omni integritate ad eamdem *Comitiam* attinente contulimus. A. 1213. d. 13. Ian.
Et ut haec nostra concesſio et donatio rata ſit, et in futurum intemerata permaneat, praeſens privilegium bulla nostra iusſimus inſigniri.

Huius autem nostrae concesſionis hii ſunt testes,

Balduinus Comes de Benthem.

Bernardus de Horstmarre.

Hugo de Forne.

Godefridus de Bredha.

Wilhelmus de Thelinge, et alii quamplurimi.

Datum per manum IOHANNIS Praepoſiti Werdenſis Domni OTHONIS Imperatoris Clerici familiaris.

Signum Domni OTHONIS Imperatoris IV. invictisſimi.

Acta ſunt haec anno Incarnationis Dominicae MCCXIII. Regni nostri XIV. (2) Imperii vero IV. apud *Numagum*, Idus Ianuarii, indictione I.

(2) *XIV.*] Si ab a. 1198. ut vulgo fit, (vid. Auct. CHRONIC. GOTWIC. T. I. Prodr. p. 414. ſq.) annos regni *Ottonis* computamus, curreret annus Regni XV. Recte tamen habent *anni Imperii* et *Indictio*, e quibus annus 1213. elicitur. Agit Ampl. IVNG. in *Com. Benth. Antiq.* p. 244. ſqq. de *Balduino de Benthem.*

N. LXXVIII.

A. 1213. LVDOVICVS Comes Losſenſis, approbante ADA Comitiſſa, Alodium ſuum *Herkenrode* ad conſtituendum Monaſterium Herkenrodenſe a patre donatum confirmat (1).

A. 1213.

Ad Excurs. XI. p. 496.

(MATTH. *Anal.* T. III. p. 124. ſq. MANTEL. *Hist. Loss.* p. 124. et D. SAMMARTH. *Gall. Christian.* T. III. Prob. p. 172. nec non MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 833. collatum cum MANTEL. in *Hasseleto*, ſeu *Historiae Losſensis Compendio* Lovan. 4. a. 1663. p. 7.

In nomine ſanctae et individuae Trinitatis. LODEWICVS Dei gratia *Comes de Los* [a], univerſis Christi fidelibus in perpetuum. Vt unicuique [b] ſua iustitia conſervetur [c] illaeſa, divinae legis et humanae proclamat veritas, et rationis attestatur auctori-

[a] Mantel. *Los.* In *Hasſel. Los.* [b] Samm. *et in omnibus unia.* [c] Ed. Matth. *ſervetur.*

(1) *Confirmat*] Non auſus est V. D. HVYDEC. D. II. bl. 155. f. ad STOK. τὸ γνήσιον negare, ſed aliud commentus est perfugium; mutat nempe ADAE nomen in ALEIDEM, quod quam futile ſit, ex iis quae in EXCVRSV XI. et *Cod. Diplom.* p. 293. ſqq. diximus, ſatis apparet. Acquirit autem robur ex eo, quod MANTEL. non *Adam*, ſed *Idam* exhibet, certo argumento, ſi ita ſcriptum invenerit, non exſtitiſſe ſimplicem literam *A.* ad indicandum *nomen uxoris.* De quo *Idae* nomine vide not. ad Chart. a. 1218. N°. II.

(2) *Religioſo Monacho*] Sic errores oriuntur. Quum MANTELIVS a. 1663. *Hasſeletum* ſuum edebat, un-

ctoritas. Notum itaque fieri volumus tam praesentis quam futurae aetatis hominibus, quod felicis memoriae Comes GERARDVS genitor noster secundum carnem, sanus adhuc in corpore, et incolumis, alodium de *Herckenrode*, ab omnibus heredibus [d] absolutum, ad constituendum [e] Claustrum sanctimonialium Ordinis Cisterciensis, in silvis, pratis, terris cultis et incultis, viis et inviis, fratri HENRICO [f] [religioso Monacho (2)] pro salute animae suae libere contradidit, nobis aliisque fratribus nostris, sicut decens erat et iustum [g], pium praebentibus assensum. Nos vero donationem hanc bonam ac laudabilem diligentissime approbantes, inviolabiliter observandam fideliter confirmamus, et scripto annotatam [h] *sigillorum nostrorum* impressione corroboramus, ADA [i] *Comitissa uxore nostra* eandem *approbante*. Inhibemus itaque districtissime sub banno potestatis, atque obtentu [k] gratiae nostrae, nequis in posterum ausu temerario huic sanctae donationi [l] contraire praesumat. A. 1213.

d Samm. deest *heredibus*. e Samm. *construendum*. f Mant. *Henrico*, *religioso Monacho*. g Mant. *iustum* omisit. h Mant. Hassel. addit *approbatam*. i Mant. *Ida*. k Mant. *absque obtentu*. l Samm. *huic secundae don.*

cinulis has voces inclusit, explicationis caussa Chartae insertas. Idem postea edidit *Historiam Lossensem*, ibique p. 124. has voces in Chartam intromisit, quae tamen abesse debent. Hic autem *Henricus* teste REINERO a. 1214. p. 51. *quondam Praepositus Traiectensis*, *frater L. Comitis de Los*, *fit miles*, *et Comitissam de Hostade accepit uxorem*. Obiit vero una cum fratre *Ludovico* eodem mortis genere, *intra tres dies*, Ibid. REINER. p. 60. a. 1218. Habes etiam hunc *Henricum Ludovici* fratrem in *Charta* a. 1213. d. 10. Maii; quem tamen ignorasse videtur OVDENVS in notis.

A. 1213. ſumat. Quod ſi quis temere et praeſumptuoſe attentaverit, divinae animadverſionis [m] ultionem et noſtram offenſam ſe incurriſſe certisſime cognoſcat.

Huius rei teſtes ſunt Wilhelmus perſona de Hasſelt.

Wilhelmus de Petershem.

Hermannus de Elslo.

Conrardus de Hubertincken [n].

Godefridus de Lewis.

Walterus de Milue [o].

Robertus de Berle.

Raſo de Curtecem [p].

Theodorus Caſtellanus de Loo.

Walterus de Berce.

Henricus de Ioer.

Robertus de Corswerem [q], et alii quamplures.

Acta ſunt haec anno Dominicae Incarnationis CIↃ. CC. XIII.

m Samm. *maledictionis.* n Mant. *Hubertinchen.* o Mant. *de Milne.* Samm. *de Milna.*
p Mant. *de Corteſeim* -- *de Loos.* Samm. *Curterſen. Theoderions* -- *Los*, et post *Beric* -- *Iecck.*
q Mant. *Corweren.* Samm. *Corſibeima.*

N. LXXIX.

N. LXXIX.

WILHELMVS Comes Hollandiae paciscitur de Homagio et Servitio Regi Angliae praestando, pro Feodo 400. Marcarum annuatim solvendarum. A. 1213. d. 29. Mart. N. 1.

A. 1213. d. 29. Mart.

Ad Excurs. XI. p. 483.

(RYMER *Act. Publ. Angl.* T. I. p. 165. Ed. Nov. p. 54. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 157.)

1. Omnibus Christi fidelibus hanc paginam inspecturis WILLIELMVS *Comes Holland.* salutem. Noverit Vniversitas vestra, quod ego WILLIELMVS *Comes Holland.* promisi Domino *Regi Angliae* IOHANNI, quod, si gentes extraneae in *Angliam* ad eam expugnandam venerint, veniam ad ipsum in Anglia, cum toto posse meo, quatenus potero, bona fide, sine malo ingenio, postquam summonitionem suam habuerimus, vel necessitatem suam audierimus, ad defendendam terram suam, pro posse meo, ad denarios suos; et hoc non dimittam pro aliqua re, nisi exercitus apparens super terram meam venerit.

2. Et quando voluerit habere servitium meum, quod ei debeo, viginti et quinque Milites ei mittam de terra mea usque in Angliam ad custum meum, et a die, quo applicuerint in

 An-

A. 1213. d. 29. Mart. N. 1. Angliam, servient Domino Regi, ad denarios ipsius, per tres quadragenas in *Anglia*, et cum corpore ipsius ibunt quocumque ipse voluerit, et quando eos remittet, ad custum suum remittet eos usque in terram meam.

3. Praeterea si de terra mea *servientes* habere voluerit ad servitium suum, mittet in terram meam aliquem de suis ad ducendum eos in *Angliam*, et faciam ei habere quingentos vel mille servientes, vel eo amplius, si necesse fuerit; et inveniam eis naves ad transfretandum in Angliam, ad denarium ipsius Regis, et a die, quo a portu recesserint in Angliam transfretantes, erunt ad liberationes ipsius Regis, dum fuerint in servitio suo. Et ego manucapio, quod milites et servientes, quos ei mittam, bene et fideliter ei servient, dum in servitio suo fuerint.

4. Ego vero Domino meo Regi IOHANNI *homagium* feci, et de fide ei servanda, et de praedictis ei firmiter tenendis *Sacramentum* sibi praestiti in fide bona.

5. Et ipse pro *homagio* et *servitio* meo praedicto dabit mihi et haeredibus meis per annum in feodum quadringentas Marcas [ad Marcam -- --] ad Pascha percipiendas ad Scaccarium suum *London*.

6. Et ego *ligius* homo deveni ipsius de praedicto feodo contra omnes mortales, ad terram suam Angliae defendendam, et aliam terram suam perquirendam; nec ab homagio suo vel fideli-

delitate sua in aliqua re, vel pro aliquo alio homine recedam. A. 1213. d. 29. Mart. N. I.

Testibus:

Domino P. Winton. Episcopo.
H. Comite Palatin. Rhen.
R. Comite Boloniae.
G. filio Petri, Comite Essex, Iusticiario Angliae.
W. Comite Warennae.
W. Comite Arundell.
S. Comite Winton.
Willielmo Briwerr.
Petro filio Herberti.
Thoma de Furnes.
Bald. de Harleke.
Florens. de Word.
Simone de Dano.
Martin. de Conrado de Wilr.
Gerard. de Rodes.

Dat. London. vicesimo nono die Martii.

N. LXXX.

N. LXXX.

A. 1213. d. 29 Mart. N. 11.

Publicatio proxime antecedentis Conventionis.

A. 1213. d. 29. Mart.

Ad Excurs. XI. p. 483.

(RYMER *Act. Publ.* T. I. p. 169. Nov. ed p. 55. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 157)

IOHANNES, Dei gratia, *Rex Angliae*, omnibus Christi fidelibus, praesentem Cartam inspecturis, salutem.

Sciatis, quod WILLIELMVS *Comes Holland.* in hoc nobis tenetur, per *homagium*, et *sacramentum*, et *Cartam suam*, quod, si gentes in *Angliam* ad eam expugnandam venerint, ipse veniet, — — — —

[Reliqua, mutata persona, ut supra.]

Testibus ut proximo supra.

Dat. per manus Cancellarii nostri, apud Novum Templum *London.* vicesimo nono die Martii, anno Regni nostri decimo quarto.

N. LXXXI.

N. LXXXI.

SIGEFRIDVS Archiepisc. Moguntinus confirmat emtionem venditionem celebratam inter GERARDVM Comitem de *Rieneck* et Monasterium Erbacense in Rhingavia, assentientibus LVDOVICO Comite de Los et ADA Comitissa. A. 1213. d. 10. Maii.

A. 1213. d. 10. Maii.

Ad Excurs. XI. p. 496.

(GVDENI *Cod. Diplomat.* T. I. p. 423.)

SIFRIDVS Dei gratia sancte *Maguntine* sedis Archiepiscopus et Apostolice sedis Legatus. Perutilis scripturarum est memoria. Que, rerum tractatus fideliter representans, contra versucias malignancium et subrepentis oblivionis caliginem, cautelam adhibet et munimen.

Ad noticiam igitur pervenire volumus tam presentis etatis XPI fidelium, quam future; quod Dilecti filii Abbas et conventus *Eberbacensis* Ecclesie, a fideli nostro GERHARDO, *Comite de Rinecke*, Predium suum in *Ingelnheim* et *Isenheim*, tam in agris quam in vineis et curtibus, pro ducentis quatuor Marcis cum omni iure et omnibus appendiciis comparaverunt; ipso Comite bona eadem resignante in Comitatu, sub cuius iu-

A. 1213. d. 10. Maii. risdictione fuisse noscuntur. Que bona ipsi Ecclesie pro centum quinquaginta marcis antea fuerant obligata.

Huic vendicioni *fratres Comitis* memorati LVDWICVS *Comes de Lon* (1) et dilectus filius HEINRICVS, *Traiectensis* et *Asschaffinb. Prepositus* (2), atque ADA *Comitissa* gratum et benevolum prebuerunt assensum, idque per suas patentes litteras expresserunt.

Preterea dictus *Comes de Rinecke* et fideles XPI SIBBOTHO, BEZELINVS et DIEMARVS *de Rinecke* et doctus *de Narath* coram nobis mediante datione fidei promiserunt; quod, si qua prenotate Ecclesie mota fuerit questio ab ARNOLDO, *fratre ipsius Comitis, qui nunc in Anglia obses tenetur*, ipsi se Maguntie representent, numquam egressuri ex ea, donec ARNOLDVS abrenunciaverit bonis illis, et sepedicta Ecclesia ab impeticione ipsius penitus absolvatur.

Ad hoc predictus Comes Curiam suam in *Maguntia*, in qua videlicet sita est Capella *S. Lamberti*, ad abundanciorem cautelam antefate Ecclesie pro LX. marcis pignori obligavit; super eo videlicet, quod antedictus ARNOLDVS frater ipsius *Comitis* abrenunciaturus sit libere bonis illis, et quod ipse Comes can-

(1) „ *Comes de Lon*] Notari hic „ meretur Nomen et familia Comitum „ *de Lohn*, ceu cum *Rieneccis* una „ eademque. A Castro habitationis „ tantum differebant: uti v. g. olim „ Dynastae de *Brauneck*, intuitu ag„natorum suorum *de Hohenlohe* ". GVDENVS.

(2) *Prepositus*] „ Aeque *Rieneccius*, dictus *de Lohn* ". Sic GVDENVS. sed confer not. (3). p. 356.

eandem Ecclesiam ob omni prorsus impeticione absolvet, que sive ab Eo, vel ab aliis occasione Sui, imposterum poterit suboriri. A. 1213. d. 10. Maii.

Vt autem que promissa sunt, robur obtineant firmitatis; petitum est hinc inde a Nobis, ut ea sub nostri Privilegii pagina faceremus conscribi, et sigilli nostri munimine roborari.

Statuimus ergo, ne aliqua in posterum Ecclesiastica secularisve persona huic ordinationi et auctoritati presentis Privilegii temere contraire presumat, quod si quis attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis DEI nostramque offensam se noverit incursurum. Testes huius rei sunt.

Conradus, maioris Eccl. in Mag. Prepositus.
Gerbodo, Prepositus S. Petri.
Gerhardus, Prepositus S. Stephani.
Christianus, Prepositus S. Victoris.

De Capellanis.

Iohannes Canonicus Eccl. S. Stephani.
Heinricus Notarius. Wideroldus sacerdos.

De Ministerialibus.

Embricho Camerarius. Godescalchus Officiatus.
Arnoldus ad Quercum. Embricho filius Mengoti.
Helfridus de Wizenowa. Bertoldus filius Herboldi.
Ernestus Monetarius. Hertwicus de Dusburg.
Baldungus Officiatus.

A. 1213. d. 10. Maii.

De Burgensibus.

Fridericus Scado. Sifridus Potho.

Et alii quam plures.

Acta

(3) *Anno* XII°.] Edidit hoc Diploma Vir Cons. IZAAC VAN DER DOES in Append. Documentor. ad Diatriben suam Iuris publici Inaug. a. 1775. defensam, *de vinculo quod olim inter dioecesin Traiectinam et regnum Francicum, ac deinceps Imperium Romano-Germanicum intercessit*; ad quod explicandum, monente Viro Celeb. et Praeceptore eius dignissimo, M. TYDEMANNO, nonnulla adiecit; quae, quia non ubique haec Dissertatio obvia est, digna duxi, quae hic subiiciantur de genealogia Losensi et *Ludovici* uxore *Ada*. „ Quamvis, inquit, omitti potuisset haec Charta, minime tamen poenitet, illam huc adductam fuisse, quoniam alia, non exigui ad historiam Comitis Ludovici Losensis, mariti Adae, filiae Theodorici VII., Hollandiae Comitis, intelligendam momenti, hinc discimus. Etenim hinc constat, (1.) illum fratres habuisse Gerhardum, Henricum, et Arnoldum. (2.) Arnoldum a. 1213. in Anglia obsidem fuisse detentum. (3.) Henricum fuisse Praepositum Traiecti superioris (qualis fuisse dicitur apud BVTKENS L. IV. p. 210. et in Genealogia apud VAN LOON *Aloude Holl. Hist* D. II. bl. 276. — Add. Chronicon LAMBERTI PARVI, apud VAN LOON *over de Leenroer. Probatt.* P. I. p. 36. n. 2.) et Aschaffinburgi. Idem hic erit, qui a patre Gerardo alodium de Herckenrode acceperit, *ad constituendum claustrum Sanctimonalium Ordinis Cisterciensis*, quam donationem confirmavit Ludovicus, cum Ada, Comitissa, uxore, a. 1213. Charta, quae est apud MATTH. *Anal.* T. V. p. 534. 8. [et hic p. 346. Idem hic forsan est *Heinricus Aschapfenburgensis Prepositus*, a. 1209. apud GVDEN. T. I. p. 412. Fratrem quoque Ludovicus obsidem ante dedit Episcopo Traiectino, referente BEKA p. 63. fin. (4.) Constat ex adducto Diplomate, Ludovicum, Comitem de Loon, una cum fratribus, origine materna patris fuisse Comites Rineccios, illustris in Archiepiscopatu Moguntino generis, quodque principibus Belgicis etiam ante cognatum fuerat, ac, per Sophiam Benthemiensem, ortum dederat. Etenim origo Rinecciorum repetenda est ab Hermanno Lucelburgensi, Comite Salmensi, qui a. 1081. Rex Romanorum electus est. Vid. IVNG. *Hist. Comit. Benth.* L. III. C. 1. §. 8. p. 143. sqq. Huius filius fuit Otto Rineccensis, Comes Palatinus, Pater Ottonis, Comitis Benthemiensis, et Sophiae, quae nupsit Theoderico VI., Hollandiae Comiti,

Acta sunt hec anno Dominice Incarnationis MCCXIII. Indictione I. Data *Maguntie* VI. Idus Maii. Pontificatus Dni INNOCENTII Pape III. anno XVI. Pontificatus vero nostri anno XII°. (3). A. 1213. d. 10. Maii.

miti, cuius, ex filio Florenrio III., nepos fuit Theodoricus VII., Adae nostrae pater. Vid. Tabula Genealogica apud IVNG. l. c. p. 156. et 321. ut eiusdem Theodorici VI. filii, Florentii III. fratres praeter alios, ab IVNGIO l. c. L. III. C. II. §. 6. p. 183. sqq. enumeratos, fuerunt Balduinus, et Theodoricus, Episcopi Traiectini, de quibus, etiam, vid. *het Aanhangs. op de Kerk. Oudh.* bl. 11. et bl. 231. Praeter Ludovicum autem, Adae maritum, Comitem Losensem, alius eodem tempore vixit, ac postea, Ludovicus, Comes de Rinecken, Burggravius Moguntinus, obvius a. 1221. apud GVDEN. T. I. p. 480. a. 1222. ibid. p. 951. a. 1232. ibid. p. 515. et a. 1233. ibid. p. 528. et p. 530. qui, credo, Ludovicus dubitantem iuvare posset WAGENARIVM *Hist. Patr.* T. II. p. 340. in adnot. Add. HVYDECOPER l. mox l. p. 160. Deinde Ludewicus, Gerhardus, et Heinricus, fratres, Comites de Rienecken, ibidem saepius memorantur, ut a. 1261. p. 682. sqq. 685. sq. iterum a. 1266. ibid. p. 718. denique Ludewicus et Gerhardus, Comites de Rienecke, a. 1271. ibid. p. 735. sqq. Paternam vero Losensium Comitum stirpem a Caroli magni temporibus, et praesertim ab Ogerio Dano, qui primus fuerit Losensium Comes, esse repetendam, monet PONTAN. *Hist. Gelr.* L. VI. p. 124. Eadem antea quoque, per feminas, cum Gelris, Arkeliis, atque Renesiis coniuncta fuit, ut apparet ex eius Genealogia apud VAN LOON *Aloude Holl. Hist.* D. II. bl. 276. —— Illud autem, quod (5) de Ada, Comitissa, Ludovici, Comitis Losensis, uxore, constat ex Diplomate nostro, illam adhuc a. 1213., vel paullo ante, superstitem, maritoque Ludovico iunctam fuisse; quodque de Arnoldo, in Anglia obside, notavimus, tanto maioris est momenti, quia facit ad confutandas *Ampliss.* HVYDECOPERI ad AEMILII STOKE *Chron. Rythm.* adnotationes uberiores, ad L. III. vs. 570. p. 154. sqq., ubi censet, Adam a. 1205. mortuam fuisse, numquam vero Arnoldum obsidem in Anglia detentum. — Add. Chron. LAMBERTI PARVI apud VAN LOON *over de Leenroerigheid Probatt.* P. I. p. 38. n. 1. Arnoldus hic postea, liberatus, fratri successit, et tanquam *Comes de Los* memoratur in subscriptione Diplomatis Friderici II. Imp. a. 1220. apud BVCHEL. ad. HED. p. 213. PONTAN. *Hist. Gelr.* L. VI. p. 127. et MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 178.

A. 1213. d. 10. Maii. bl. 178. Add. de Genealogia Comitum Losfenfium, BVTKENS *Troph. de Brab.* L. IV. p. 210. atque de tristi fato nostri Ludovici, et fratrum, Gerardi, et Henrici, VAN LOON *over de Leenroerigheid van Holland.* bl. 47. — Pater horum Comitum fuit Gerhardus, mox memorandus ex Ludovici filii confirmatione testis, cum Hugone fratre a. 1174. apud BVTKENS *Preuves du* L. IV. p. 43., etc., desine eo, in Diplom. Friderici I. a. 1182., de quo dicemus ad finem huius adnot.: obvius etiam a. 1188. et 1190. apud BVTKENS l. c. p. 44. et 45. — Quod ad antiquam adtinet iurisprudentiam, duo tantum adnotabimus. Alterum, oppignorari quidem, uti videtur, alienari vero minime potuisse praedia avita, dissentibus agnatis, seu heredibus ab intestato. Vid. *Spec. Sax.* L. I. §. 52. *Ostfries. Land-Recht* L. II. C. 254. ibiq. M. VAN WICHT p. 560. MATTH. *Anal.* T. VI. p. 47. et HEINECC. *Elem. Iur. Germ.* L. II. §. 399—404. Hinc Ludovicus Losfensis in confirmatione iam adlegata, apud MATTH. *Anal.* T. V. p. 534. in 8., *Gerardum*, ait, *suum genitorem secundum carnem, sanum adhuc in corpore et incolumen, alodium de Herckenrode, ab omnibus heredibus absolutum, — fratri Henrico, pro salute animae suae libere contradidisse, se aliisque fratribus suis, sicut decens erat et iustum, pium praebentibus adsensum*, rel. Atque inde, ex condominio nempe familiae, gentilitii retractus originem, recte derivarunt SCHILTERVS, HEINECCIVS, VON WICHT, VAN DE SPIEGEL, et nuper Consultiss. viri, IO. VAN REES *Diss. de primo retractus gentilitii inter Germanos fundamento*, Gron. 1771. et IO. ADR. WILHELMIVS *Spec. Inaug. de Iure Retractus* C. I. §. 10. sq. Lugd. Bat. 1774. — Alterum, quod hic notari velim, est illa, consueta tunc temporis, sed abrogata deinceps, singularis fideiussio, qua sponsores obligant se, *si qua praenotatae Ecclesiae mota fuerit quaestio ab Arnoldo*, se adfuturos Moguntiae, neque inde egressuros, donec, rel. Dicebatur haec conventio, *pactum obstagii*, sive *obstagium*, Germanice *Einlagerrecht*, seu *Einritt*, inequitatio, respectu creditoris; *leistang*, praestatio obstagii, respectu debitoris, seu obsidis; *leistmanung*, monitum creditoris de tali praestatione. Vid. WACHTER. *Glossar. Germ.* Neque soli sponsores, sed et ipsi debitores principales aliquando simili sub poena semet obligabant: uti Fredericus van Heker, dictus van der Ese, Eques, cum uxore Lutgardi van Rechteren (de quo coniugum pari vid. et MATTH. *Manud. ad Ius Can.* p. 330. sq.), et Everardus van Heker, dictus van der Ese, Famulus (*Knape*), cum uxore Beatrice de Almelo, in pacto cum Iohanne van Virnenburg, Episcopo Traiectino, a. 1367. — Similiter Everardus van Hekeren, dictus van der Ese, Famulus, cum Catharina de Almelo, uxore,

re, in pacto cum Friderico de Blankenheim, Episcopo Traiectino, a. 1394. —— Item Bernardus, Comes Benthemiensis; Balduinus, Dominus Steinfurtensis, cum filio Ludolpho; Iohannes de Solmisse, Dominus de Ottenstein, cum Henrico, filio; Arnoldus de Gutterswyk; Gualtherus, Dominus de Voerst et de Keppel; et Everardus de Heker, Dominus de Almelo, Famulus, in confoederatione a. 1387. — Denique Gulielmus, filius Egmundensis, frater Ducis Gelriae, et Fredericus de Rechteren, Dominus de Voirst, de Asperen, et de Keppel, in pacto a. 1433. — Quae omnia pacta vulgata sunt in Append. Docum. ad Commentarium de Iuribus ac Privilegiis Dynastiae Almeloanæ (*Deductie van de Rechten en Gerechtigheden der Heerlykheid Almelo*) Hardervici, 1749. 4. p. 165. 174. 176. et 182. (Libellum hunc laudavit Cl. IVNG. in *Cod. Diplom. pro Hist. Benth.* p. 123., atque inde transscripsit confoederationem memoratam a. 1387. d. l. n. 121. p. 246. sqq.) — Pactum vero sponsorum, sic se obligantium, *te leisten*, in diversorio, a. 1387., in pacto nuptiali, quo Sophia, filia Zegeri de Gruisbeke, Domini de Hoemen, Equitis, uxor promittitur Suedero de Rechteren, est ibid. p. 187. sq. — Plurima alia exempla ex *Chartulario* FR. VAN MIERIS magna cum cura collecta fuerunt in HENR. IENSII *Diss. de pacto obstagii*, Traj. 1762. (cuius auctor est IO. HENR. IVNGIVS, saepius laudatus, uti refertur in Cl. PVTTERI *versuch einer Geschichte von der Vniversitaet zu Göttingen*, §. 59. p. 107. — Add. IVNGII *Hist. Com. Benth.* p. 161. *adn.* et *Cod. Dipl.* p. 47. *adn.*) Addi possunt alia ex BVTKENS *Preuv. du* L. IV. p. 44. MATTH. *de Nobil.* L. IV. C. I. p. 911. GVDENI *Cod. Dipl.* T. I. BVRMANN. *Vtr. Iaarb.* D. I. bl. 58, 261. WAGENAAR *Hist. Patr.* D. III. bl. 387. in *adnot.* et IVNGII *Cod. Diplom. pro Histor. Benth.* n. 67. p. 140. n. 102. p. 208. n. 103. p. 209. n. 104. p. 210. n. 105. p. 212. n. 106. p. 214. n. 107. p. 216. n. 128. p. 276. N. 145. p. 301. Pluribus egerunt hoc de iure GAIL. L. II. Obs. 45. FREHER. *Gloss. voc.* Obstagium, in *Scriptt. Rer. Germ.* ed. STRVV. T. I. p. 711. MEIBOM. ad LEVOLDI NORTHOV. *Orig. Marchan.* T. I. *Rer. Germ.* p. 411. BEYER. *Spec. Iur. Germ.* L. III. C. XII. p. 278—282. MATTH. *Anal.* T. V. p. 594. ed. in 8. et HEINECC. *Elem. Iur. Germ.* L. II. §. 452—458. —" Hactenus TYDEMAN.

A. 1213. d. 10. Maii.

N. LXXXII.

N. LXXXII.

A. 1213. d. 23. Dec. WILHELMVS Comes Hollandiae pro sua portione terras Abbatiae *Rijnsburg.* sitas in *Walacria*, ab omni petitione et onere liberas declarat.

A. 1213. d. [23.] Dec.

Ad Excurs. VII. p. 274.

(Ex Originali, in Archivis Rjinsburg. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 159.)

IN NOMINE: PATRIS: ET FILIJ: ET SPIRITVS: SANCTI: AMEN:

Ego WILLELMVS *Comes Hollandie* notum facio tam presentibus quam futuris · quod anime mee · et uxoris mee · necnon et prolis nostre saluti uolens prouidere · centum mensuras terre infra *Officium Ostkapelle* · ad ecclesiam sancte Marie de *Rinsburch* attinentes · ab omni onere peticionis · expeditionis · reliquoque exactionis grauamine · *quantum ad Ius Hollandie* dinoscitur pertinere · liberas et absolutas · in perpetuum omnimodis dimitto · preter terram illam quam frater meus THEOD. *Comes* · eodem modo eidem ecclesie liberam dimisit.

Vt autem hoc factum meum ratum et inconuulsum conseruetur · presentem paginam Sigilli mei testimonio · et testium patrocinio duxi muniendam · Te-

Testium uero nomina qui subscriptioni huic interfuerunt sunt hec. A. 1213. d. 23. Dec.

Petrus de Dunis.

Daniel de Thosan.

Petrus de Middelborch abbates.

Hugo de Vorne (1).

Gode-

(1) *Hugo de Vorne*] Haud dubito equidem, quin *Vornenses* eius aevi *Dynastae* egregium vindicem sint habituri in Ampliss. Viro H. VAN WYN, nuper urbis *Brielae*, nunc vero *Gandae* Syndico, qui, uti de re nostra historica bene meritus est, ita imprimis in rebus *Vornensibus* illustrandis cummaxime occupatur. Recensum igitur nunc tantummodo earum agam Chartarum, in quibus HVGO diserte tamquam *testis* vel quocumque alio titulo occurrit. Habetur hic vulgo filius *Florentii de Voorn*, qui fratrem habuerit *Theodericum*, ex quo *Theoderico* Dynastas *de Renesse* scriptores repetunt. Vid. ALKEMAD. *Beschryv. van den Briel* bl. 192. sqq. qui primam FLORENTII mentionem anno demum a. 1172. fieri innuit; at FLORENTIVS DE VORN habetur iam

A. 1168. supra p. 192.

Occurrit deinde in Chartis,

A. 1173. supra p. 201. et in alia Charta p. 203. ubi diserte *S. Florentii de Vorren.*

A. 1174. p. 204. ubi adiungitur *frater Theodericus.*

Huius FLORENTII filius HVGO *de Vorne* occurrit iam cum patre suo in Charta Pacis

A. 1168. p. 192.

Porro a. 1198. p. 219. et p. 224.

A. 1199. d. 21. Ian. p. 226. *Dominus Hugo de Vorne*, et p. 228.

A. 1200. M. Febr. p. 246. eodem anno d. 21. Aug. p. 248.

——— d. 3. Nov. p. 252.

A. 1203. apud MIER. D. I. bl. 139.

A. 1204. d. 16. Apr. hic p. 264.

A. 1206. p. 301. sqq.

A. 1207. p. 333.

A. 1209. d. 13. Febr. p. 340.

A. 1213. MIER. D. I. bl. 158.

——— d. 13. Ian. hic p. 345.

Et multa alia.

Habuit fratrem *Theodericum*, vid. a. 1198. p. 220. et a. 1204. p. 264. Memoratur sub illo etiam a. 1199. p. 228. inter testes *Bartholomeus de Vorne*, qui an ad familiam spectet, ignorare me fateor. Occurrit p. 264. a. 1204. post HVGONEM *de Voorn* et TH. *fratrem*. testis *Betto filius*, quod fortasse nomen rescissum pro *Bartholomeo*, nisi con-

A. 1213.
d. 23. Dec.

Godefridus de Breda.
Willelmus de Riswic.
Theodericus de Theilinge.
Iacobus castellanus de Leiden.
Willelmus de Koudekerk.

Wal-

coniectes, adiungi debere voci sequenti, *Bertildis*, ita ut legatur *Betto filius Bertildis*. Reliquit *Hugo* filium etiam *Theodericum*, qui patri in Zeelandiae *Castellanatu* sive in *hereditaria istius terrae administratione* successit. Sed praeter hunc alium reliquisse videtur filium, *Henricum*, uti conficio ex Charta BALDVINI *Com. Benthem.* infra edenda a. 1218. Quinam vero ille sit, qui seculo proxime elapso a. 1105. supra p. 145. audit *Everwocrus de Fornhe* non constat. Hactenus ope Chartarum Genealogia Dominorum *de Vorne* explicata. Vir D. ad STOK. D. I. bl. 579. hunc *Hugonem* variis locis deturbare conatus est: qua de re nunc lectoris iudicium esto.

(2) *Middelborch*] De huius Chartae ex *Archivis Rijnsburg.* productae authentia non amplius dubitare poterit Lector ingenuus. Produxerat eam satis accurate MIERIS D. I. bl. 158. ex BOXHORN. *Theatr. Holl.* p. 222. Habet etiam HISTOR. *Episc. Traiect.* T. I. p. 503. unde hausit A. MIRAEVS *Nov. Coll. Dipl.* T. II. p. 843. Eius tamen fidem sugillavit Vir D. ad STOK. D. II. bl. 305. Quapropter hanc cum sigillo in aes incidendam curavi. Interim multa nos haec Charta docet.

Nam 1°. collatione cum sq. instituta, videmus quam apertissime, *Feudum Zeelandiae* ex Pacto Heedenseano a. $\frac{1167}{1168}$. supra p. 186. in commune etiamnunc fuisse possessum.

2°. *Wilhelmum* simpliciter hic adhuc gerere titulum *Comitis Hollandiae*.

3°. Abbates *de Dunis* et *de Thosan* in Flandria ob bona apud *Zeelandos* sita (vid. a. 1204. p. 263.) Comiti suo ac Domino *Wilhelmo* testes adstitisse.

4°. Postremos quatuor testes, *de Koudekerke* etc., Zeelandiae Nobiles, itidem *Wilhelmi* fuisse Vasallos.

5°. *Ius petitionis* aliorumque *tributorum* in *commune* adhuc Comitibus competiisse: qua de re tantae postea a. 1250. exortae sunt lites.

6°. Fuisse Nomen Abbatis Medioburg. hactenus incognitum *Petrum*; quod confirmat altera huius *Petri* Charta inedita in Probb. a. sq. 1214. p. 365.

7°. *Fernandum* Comitem Flandriae, qui proximam Chartam exhibuit, cum *Wil-*

Walterus de Cruninge · A. 1213. d. 23 Dec.

Egidius de Sabbinge ·

Symon Neuekin ·

Actum anno incarnationis dominice · Millesimo · ducentesimo · tercio decimo · Mense decembri · Datum per manum scriptoris mei apud *Middelborch* (2) ·

● ● ●

Appendet ex filis fericis viridi colore Sigillum rotundum, integrum adhuc, repraesentans Equitem equo curremi insidentem, dextra gladium tenentem, in pectore scutum triquetrum cum Leone scandente. Habet galeam in capite, et, quod singulare admodum, in ipsa galea conspicitur *Leo currens*. Hac perigraphe:

✠ SIGILLV̄ WILLЄLMI·COMITIS DЄ HOLLANDIA·

In aversa parte Scutum triquetrum tenetur ab Aquila vel Gryphe, in quo *Leo Scandens*, in eoque:

WILLELMVS CO···· reliqua fere evanida, ita tamen ut lectum videatur MES DE HOLLANDIA.

Vid. TABVL. N°. XII.

Wilhelmo Hollandiae Comite hoc tempore in Walacria fuisse. Etsi enim locus Datae Chartae non adiectus sit, docet tamen hoc quam clarissime classicus scriptor IO. IPERIVS *Chron. S. Bertin.* P. XVI. p. 696. ad h. a. 1213. *Ferrandus Comes Flandriae et Reginaldus Comes Boloniae cum gente Regis Anglorum navigium Regis quod fuit apud* DAM *combusserunt, et inde ad* WALKARAM *Zelandiae insulam cum praeda se receperunt.*

N. LXXXIII.

A. 1213. d. 23. Dec. FERNANDVS Comes Flandriae et uxor IOHANNA pro sua portione terras *Abbatiae Rijnsburg*. sitas in Walacria ab omni petitione et onere liberas declarant.

A. 1213. d. 23. Dec.

Ad Excurs. VII. p. 274.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburgens. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 160.)

In nomine patris et filij et spiritus sancti. AMEN. FERNANDVS *Comes Flandrie* et *Hainoie* et IOHANNA vxor eius Omnibus presentem paginam inspecturis Salutem. Notum sit uniuersis quod nos in remissionem peccatorum nostrorum. Antecessorum et Successorum nostrorum Centum mensuras terre infra *Officium Ostkapellae* ad Ecclesiam Scē Marie de *Rinsburch* attinentes' ab omni onere petitionis · reliquoque exactionis grauamine. *quantum ad ius Flandrie* dinoscitur pertinere' liberas et absolutas in perpetuum modis omnibus dimittimus. Vt autem hoc factum nostrum ratum conseruetur' presens scriptum sigillorum nostrorum appensionibus fecimus roborari.

Actum

s et filii et Spiritus sancti. A M E N

Flandrie et Hainoie et Iohanna uxor eius Omnibus presentem paginam

notam scire uniuersis quod nos in remissionem peccatorum nostrorum. ante

nostrorum Centum mensuras terre infra Officium Ostkapelle ad Eccle

Rinsburch attinentes: ab omni onere petitionis. reliquoque exactionis gra

ius Flandrie dinoscitur pertinere: liberas et absolutas in perpetuum modis

dicte hoc factum nostrum ratum conseruetur. presens scriptum sigillorum

[illegible] Actum ... secunda ante Natale Domini. Anno Domini

AUGUSTA ✠ MARIA · DEI · GRACIA · ROMANOR · IMPERATRIX · SEMP ·

Actum feria secunda ante Natale domini. Anno Dominice incarnationis Millesimo Ducentesimo Tercio decimo. A. 1213. d. 23. Dec.

* * *

Appendent ex vittis pergamenis duo Sigilla adhuc integra cum contrasigillis; unum FERNANDI, repraesentans Equitem equo insidentem, cum hac perigraphe:

SIGILL⁹ · FERNANDI · COMITIS · FLANDRIE

Ab aversa parte Sigillum, cum scuto triquetro, quod vetera *Hanoniae* insignia exhibet, his literis:

✠ ET COMES · HAINOIE

Alterum Comitissae IOANNAE Equo phalerato insidentis, cum avicula in sinistra, hac perigraphe:

✠ IOHANNE COMITISSE: FLANDRIE · ET HAINOIE

Contrasigillum Scutum triquetrum Leone Flandrico armatum his literis:

✠ SE (cre) TVM · MEVM · MICHI

Non dedi haec Sigilla in aes incisa; quae habentur in OL. VRED. *Sigill. Com. Flandr.* p. 28, 29. Sed dedi ipsas Literas TAB. XII.

N. LXXXIV.

PETRVS Dei gratia Abbas Middelburg. donat WILHELMO filio WLFARDI et ARNOLDO filio ARNOLDI decimam in *Gijntersdic* pro annua pensione. A. 1214. d. 21. Maii.

A. 1214. d. 21. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 274. not. (5).

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Medioburg. fol. XXXIIIJ. in Archivis Camerae Rationum Zeelandiae, Loculo 116-117.)

Ego PETRVS Dej gratia dictus Abbas in *Middelb.* notifico omnibus quum cum consensu Conuentus dedj decimam in

A. 1214 d. 21. Maii *Gyntersdic* quam Ecclesia nostra ibidem possidebat viris honestis WILLELMO *f. Wlfardi et Arnoldo f. Arnoldi* pro *hominio* suo cum pensione XL. solidorum Flandreñ monete soluendorum in festo sancti Bauonis, quod si hanc conditionem infringere presumpserint ita quod infra VIIJ dies festi predicti Ecclesie nostrae pensionem iam scriptam differendo subtraxerint dilatio ipsa presens scriptum adnichilabit et donum supradictum nostro arbitrio erit disponendum. Testes sunt Conventus mei 9. de Brigdamme. et Ws. Wilĩ. et Cepacj et Balen de Sandic homines nostrj.

Datum anno gracie M°. CC°. XIIIJ°. XIJ. Kl. Iuñ per manum fratris Iacobj Amen.

N. LXXXV.

A. 1214. d. 5. Nov. Pactum nuptiale inter FLORENTIVM filium WILHELMI Comitis Hollandiae, et MACHTILDEM, filiam HENRICI Ducis Brabantiae.

A. 1214. d. 5. Nov.

Ad Excurs. XI. p. 487.

(BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. L. IV. Preuv. p. 64. et hinc DV MONT *Corps Diplom.* T. I. p. 152. et MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 162.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Notum sit universis tam praesentibus quam futuris Christi fidelibus, quod ad contrahendum matrimonium inter MATHILDAM, filiam

D.

D. HENRICI *Ducis Lotharingiae*, et filium D. WILLELMI A. 1214. d. 5. Nov.
Comitis Hollandiae FLORENTIVM primogenitum, haec est forma compoſitionis concorditer ordinata. Ipſe Dux ipſam MATHILDEM filiam ſuam dedit eidem WILLELMO Comiti Hollandiae, ad opus filii ſui F. praenotati, quam idem F. ducet in uxorem, quo die primum ad annos nubiles ipſe FLORENTIVS pervenerit; qui in feſto S. Ioannis Baptistae inſtanti proximo quinque erit annorum: — — quod hanc dotem ei conſervabunt integram et defendent, iurabunt omnes *homines Hollandiae et Zelandiae* ad hoc requiſiti. — — Ad haec omnes *homines Hollandiae et Zelandiae* iurabunt, quod terras omnes, quas idem WILLELMVS Comes posſidet, conſervabunt bona fide, iam dictis FLORENTIO filio WILLELMI Comitis Hollandiae et MATHILDI filiae Ducis et haeredibus eorundem. Inſuper ipſe Dux et praefatus Comes Hollandiae iurabunt, quod ſe invicem bona fide iuvabunt in perpetuum, ad defendendum terras ſuas cum omni posſe ſuo contra omnes homines, et homines ſuos in hoc iurare facient. Praeterea extra terras ſuas contra omnes, ubicumque ſalvo honore ſuo poterunt, invicem ſe iuvabunt. — —

Actum apud *Antverpiam*, anno Domini M. CC. XIV. Nonis Novembris.

Testes aderant ſubnotati, A. Antverpienſis et S. de Tongerloe Abbates.

Gode-

A. 1214. d. 5. Nov.

Godefridus de Breda.

Theodoricus et frater eius.

Ricardus de Beuere.

Ioannes de Hoesden.

Arnoldus et Willelmus de Ranst.

Arnoldus de Wesemale.

Arnoldus Dapifer.

Willelmus Vulpes et Theodoricus fratres.

Arnoldus Ammannus.

Deiso et Ioannes frater eius de Helrode.

Sigerus Notarius.

Arnoldus de Ossendrecht.

Witto de Burchvliet.

Betto de Stavenessa.

Walterus de Cruninge.

Florentius de Wourt.

Willelmus de Wourt.

Otto de Alblaes, milites.

Allinus Capellanus et alii quam plures.

N. LXXXVI.

N. LXXXVI.

FREDERICVS Rex Roman. ſollemni curia confirmat privilegia Eccleſiae Cameracenſis, praeſentibus *Duce Lotharingiae* et *Comite de Los.* A. 1215. d. 29. Iul.

A. 1215. d. 29. Iul.

Ad Excurs. XI. p. 486.

(SAMMARTHAN. *Gallia Christiana* T. III. Probb. p. 4, 5. Ed. Paris.)

FREDERICVS Dei gratia *Romanorum Rex*, ſemper auguſtus et Rex Siciliae. — — — — cum dilectus et fidelis princeps et conſanguineus noſter IOHANNES Cameracenſis Epiſcopus facto nobis hominio et praeſtito iuramento fidelitatis -- -- -- -- plenariam inveſtituram de regalibus ſuis *in ſolemni Curia Aquisgrani* recepiſſet a nobis -- -- -- --

Teſtes hi ſunt: Moguntinus et Treverenſis Achiepiſcopi: -- -- -- -- Dux Bavariae, *Dux Lotharingiae*, Dux de Lemborc, *Comes de Los*, Comes de Hoſtade — — —

Datum *Aquisgrani* in ſolemni curia, ab Incarnat. Dom. M. CC. XV. IV. Kal. Auguſti, indictione III.

N. LXXXVII.

A. 1216. N. L. IOHANNES Rex Angliae fcribit ad OTTONEM Imperatorem de LVDOVICO Comite Losfenfi ad eius fidem revocando.

A. 1216.

Ad Excurs. XI. p. 499. fq.

(TH. RYMER *Act. Angl.* T. I. p. 212. Ed. nov. p. 71. Ann. 18. Iohannis.)

Karisfimo nepoti fuo OTHONI, Dei gratia Romanorum *Imperatori* et femper Augusto, IOHANNES eadem gratia *Rex Angliae* etc. fpiritum confilii et fortitudinis.

Significavimus nobili viro *Comiti de Los*, quod, cum devotione et humilitate, ad fidem et fervitium vestrum revertatur; unde, cum hoc commodo et honori vestro et nostro plurimum credimus expedire, fi ad fidem vestram redeat, magnitudini vestrae bona fide confulendum duximus et monendum, rogantes quatenus, refpicientes perfecutionem et turbationem vestram et nostram, quibus undique vallamur, ipfum ad fidem vestram revocare, et in gratiam vestram recipere ftudeatis.

Quoniam, fi litteras vestras patentes nobis transmiferitis, quod nos manucapiamus, quod eidem iura fua reddetis, tam *de*

Comi-

Comitatu Holland. (1) quam aliis, quae eum iuste contingunt, credimus ipsum ad fidem et servitium vestrum de facili fore reversurum; et nos, per litteras nostras patentes, manucapiemus, quod iura sua ei reddetis. A. 1216. N. I.

Bene autem nobis videtur, quod super *Iure suo de Comitatu Holland.* exaudire tanto libentius tenemini, quanto *Comes* WILEKINVS cum Lodowico [Franciae Regis filio] inimico Dei et Ecclesiae, ad perpetuam exhaeredationem nostram, Regnum nostrum Angliae praesumptuosius sit ingressus.

Consilium vero nostrum et aliorum fidelium nostrorum, et Walteri Bertrand. super hoc credatis, quando illud credimus vobis fore profuturum.

Teste, etc.

(1) *Holland.*] Satis ex his pa- se partes *Othonis* amplexurum, si certet, *Losfensem* ab *Iohanne* Rege Angl. tum esset, *Othonem* Hollandiae Copro cognato suo, Rege Othone, fuisse mitatum ipsi concessurum: id quod sollicitatum; responsum autem tulisse, OTHONI commendat Anglus.

N. LXXXVIII.

Literae WALTERI BERTRANDI, eadem de re. A. 1216. N. II.

A. 1216.

Ad Excurs. XI. p. 489.

(RYMER ibid. p. 213. Ed. nov. p. 71.)

Omnibus etc. WALTERVS BERTRANDVS, salutem.

Sciatis, quod litteras Domini mei IOHANNIS *Regis Angliae*

A. 1216. N. 11. patentes ſuscepi, directas W. [Lege L.] *Comiti de Los*; per quas rogavit ipſum Comitem et conſuluit in bona fide, quod ad fidem et ſervitium Domini *Imperatoris* nepotis ſui redeat; et manucepit ipſe Rex, per easdem, quod iura ſua, tam de *Comitatu Hollandiae*, quam aliis, liberaliter et benigne Dominus Imperator ei reddet: Promiſit etiam idem Dominus Rex per easdem, quod, ſi Dominus Imperator praedicta ei non teneret, ipſe Dominus Rex diligenter operam apponet verſus ipſum Dominum Imperatorem per conſilium ipſius Comitis de Los et aliorum fidelium ſuorum, quod Dominus Imperator praedicta omnia ei tenebit.

Cum autem Dominus *Imperator* iura ſua dicto *Comiti de Los* reddiderit, tam *de Comitatu Hollandiae*, quam de aliis, et *Homagium* eius receperit, tunc primo litteras praedictas dicto W. Comiti de Los liberabo, et non antea.

Et in huius etc.

N. LXXXIX.

N. LXXXIX.

INNOCENTIVS III. Papa indulget Abbati et Monasterio *Egmundano*, ut, si *Hollandia* generali interdicto subiiciatur, sacra clausis ianuis celebrare illis liceat. A. 1216. d. 16. Iun.

A. 1216. d. 16. Iun.

Ad Excurs. XI. p. 488.

(BOCKENBERG. *Annal. Holl.* MS. ad a. 1215. et I. DE LEID. *Chron. Egm.* C. XXIX. p. 36. Habet et MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 164.)

INNOCENTIVS, Servus Servorum Dei, Dilectis filiis Abbati et conventui *Egmondensis* Monasterii Salutem, et Apostolicam benedictionem. Devotioni vestrae, quam accepimus in religionis honestate florere, volentes facere gratiam specialem, auctoritate vobis praesentium indulgemus; ut cum generale Interdictum (1) fuerit terrae, liceat vobis, non pulsatis campanis,

(1) *Interdictum*] „Interdictum dicitur generalis excommunicatio, quae fertur in provinciam, vel villam, aut castrum; de cuius origine ac antiquitate scitu digna commentatur Monspeliensis Episcopus ad Epist. 72. Innocentii III. lib. 14. Concilium Lemovicense ann. 1031. sess. 2. „Nisi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, nisi Clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu et infra in toto Lemovicino sepeliatur, nec in alium Episcopatum ad sepeliendum portetur. Divinum officium per omnes Ecclesias latenter agatur, et baptismus peten-

A. 1216. d. 16. Iun. nis, clausis ianuis, exclusis excommunicatis, et nominatim etiam interdictis, submissa voce divina officia celebrare, ac fratres vestros Ecclesiasticae tradere sepulturae.

Datum Ferentini XVI. Cal. Iulii, Pontificatus nostri anno XVIII.

„ petentibus tribuatur. Circa horam „ tertiam signa sonent in Ecclesiis „ omnibus, et omnes proni in faciem „ preces pro tribulatione et pace fundant. Poenitentia et Viaticum in „ exitu mortis tribuatur. Altaria per „ omnes Ecclesias, sicut in Parasceve, nudentur: et cruces et ornamenta abscondantur, quia signum „ luctus et tristitiae omnibus est. Ad „ Missas tantum, quas unusquisque „ Sacerdotum ianuis Ecclesiarum obseratis fecerit, altaria induantur, et „ iterum post missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri osculum „ det, nemo Clericorum aut Laicorum, vel habitantium, vel transeuntium, in toto Lemovicino carnem „ comedat, neque alios cibos, quam „ illos, quibus in Quadragesima vesci „ licitum est. Nemo Laicorum aut „ Clericorum tondeatur, neque radatur, quousque districti Principes, „ capita populorum, per omnia sancto obediant concilio ".

In Interdictis denudata etiam altaria, prostratas cruces ad terram, et reliquias Sanctorum, et inversa cymbala, docent Synodi aliquot Landavenses in Conciliis Anglicanis post Leges Ecclesiasticas Alvredi Regis descriptae. *Glossar. Medii Aevi Latinit. a D. du Chesne*, in voce Interdictum ". Haec MIERIS ad hanc Chartam. De Excommunicationibus et Interdictis eorumque horrendis effectibus nota sunt ex historia Ecclesiastica omnia. Eiusmodi Interdictorum exempla infra occurrent plurima. Videant interim Nostrates *notas* Viri Ampl. VAN DE WALL *Handvesten van Dordrecht* bl. 156, et 247.

N. XC.

N. XC.

Papa HONORIVS III. quaestionem causae, *super Comitatu Hollandiae* anno 1217. inter LVDOVICVM *Comitem Lossensem* et WILHELMVM *de Hollandia* adhuc agitatae, ortam ex arbitrio Philippi Namuc. p. 299. cognoscendam et decidendam mandat Abbati S. Oberti Leodiensis Dioecesis, item Decanis S. Ioannis, et S. Martini Leodiensibus (1). A. 1217. N. I.

A. 1217.

Ad Excurs. XI. p. 467, 476, 488. *et ad Cod. Dipl. p.* 315.

(INN. CIRON. *Collect. Decret.* et hinc A. MATTH. *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 130. sqq. et MIER. *Charterb.* D. I. bl. 168.)

Dilecto fratri *Abbati* Sancti Oberti Leodien. dioecesis, et S. Ioan-

(1) *Leodiensibus*] Habetur rei historia, et quibus rationibus Comes WILHELMVS Papae supplex fuerit *in C. olim ext.* Tit. XVI. Cap. I. *de except. in V^a. Compilat.* p. 108--110. quae reperta et edita *Compilatio* est a Clariss. INNOCENTIO CIRONIO, Tolosae a. 1645. et hinc repetita a Vir. Cl. A. MATTHAEO *Anal. Med. Aev.* T. III. p. 130--132. Editionem Cl. A. MATTHAEI emendavi ex ipso CIRONIO. De hac autem *Papae Honorii Compilatione* agit CASIM. OVDINVS, Commentar. *de scriptoribus Ecclesiastic.* T. III. sec. XIII. p. 38. hoc modo: *scripsit* [Honorius] *Collectionem Epistolarum Decretalium quae Compilatio seu Collectio Decretalium computatur Quinta ex vetustis evulgatis, impressa ex MSS. Codicibus, Tholosae in folio anno* 1645. *ab* INNOCENTIO CIRONIO *cum Notis ibidem, et cum aliis Opusculis eiusdem Cironii ad Ius Civile spectantibus. Vnum hic addam notatione dignum, nimirum in secretioribus Vaticanae Bibliothecae armariis haberi* REGESTA *omnium ferme Epistolarum, quas summi*

A. 1217. N. 1. S. Ioannis et S. Martini *Decanis* Leodiens. (2) Olim nostris fuit auribus intimatum, quod cum felicis recordationis INNOCENTIVS Papa praedecessor noster mandasset venerabili fratri nostro Archiepiscopo Treverensi, ut *Compositionem* inter Nobiles viros L. COMITEM DE LOS, et WILLELMVM DE HOLLANDIA[a] cruce signatos (3), Traiectensis dioecesis, super *raptu Nobilis mulieris*, *uxoris* eiusdem Comitis, *terris*, *et rebus aliis*, amicabiliter initam, faceret observari: dicto WILLELMO nitente contra *Compositionem* venire praedictam, et se ad *Appellationis*[b] diffugium convertente, idem Archiepiscopus eius ap-

[a] Ciron. *L. Comites de Los et VV. de Hollandia.* Et sic semper *L.* et *W.* simpliciter. [b] Matth. omisit *Appellationis.*

summi seu Romani Pontifices scripserunt, *ab* INNOCENTIO III. *qui anno* 1198. *sedere coepit*, *usque ad* VRBANVM VI. *qui anno* 1378. *sedit*. *Hoc constat ex illis*, *qui eas saepissime allegant in Annalibus suis*, *Odolrico Rainaldo*, *Abrahamo Bzovio*, *Henrico Spondano*, *Luca Wadingo et aliis*. *Idem Pontifex scripsit vel scribi saltem fecit Volumen grande Censuum Romanae Ecclesiae*, *quod MS. exstat in Bibliotheca Vaticana*: *cuius etiam in secretioribus armariis* REGESTRVM EPISTOLARVM *MS. asservatur quinque Voluminibus in folio.* Immo ipse CIRONIVS in Appendice sua ad notas sic loquitur: *Post editionem huius Compilationis in manus meas venerunt priores duo Libri Registri MSS. Honorii III.*, *quos ad me misit vir doctus Francisc. du Chesne*: *utinam mihi videre licuisset integrum Registrum*; *emendatius et luculentius hoc Opus haberes* cett. Hinc spes affulget, fore, ut haec ipsa Honorii *Bulla* una cum *sequenti* Bulla (quarum nec vola nec vestigium in *Magno Bullario Pontificum Romanorum* exstat) adhuc *in secretioribus hisce Vaticanae Bibliothecae Armariis MS.* latitet, et inde posthac depromatur, quo magis Viri Ill. HVYDECOPERI incredulitati obviam eatur, qui haec omnia conficta esse censet; in quibus tamen refutandis post tot Autographa et Documenta in medium producta operam perdere nolo. Nunc tantum eius verba ad M. STOKE D. II. bl. 156. haec habeto: „In dien *valschen* Brief „ van

appellationi non deferens, quam frivolam esse decrevit, in prae- A. 1217. N. 1. fatum WILLELM. qui alias erat vinculo excommunicationis adstrictus, specialiter propter Compositionem praedictam, excommunicationis, et in terram eius interdicti sententias promulgavit. Cumque postmodum dilectus filius G. dicti Comitis Procurator nostras ad vos super executione sententiarum ipsarum literas impetrasset, et H. procurator praefati Willelmi in audientia publice contradixisset eisdem, venerabilis frater noster P. Albanus Episcopus, et dilectus filius noster R. Sanctae Mariae in Cosmed. (4) diaconus Cardinalis, quos procuratoribus antedictis dedimus auditores, quia per ea, quae ab eisdem fuere

a Ma. Cosmedin.

„ van Paus Honorius III. waarby hy „ dat *valsche* Verdrag van 1206. zou„ de bevestigd hebben op de (NB.) „ XXII. Kalende van April in het eer„ ste Jaar zijns Pausschap, dat is in „ Maart 1217. toenmen te Rome, en „ elders, kwansuis, noch pleitte over „ den Vrouwenroof, door Willem, „ aan zyne Nicht Ada, gepleegd in „ 1203. *Risum teneatis, amici*"? Sic Vir D. genuina Hollandiae monumenta exsibilat. At profecto hunc *risum* merito in ipsum Virum doctum retorqueas. Huiusmodi enim criminationes, omni fundamento destitutas, excitare, simul est confutare. Cf. p. 382.

(2) *Leodiens.*] Quum haec Bulla missa sit ad *Ecclesiam Leodiensem*, fortasse ibidem adhuc reperiatur.

(3) *Cruce signatos*] Ludovicum *cruce signatum* i. e. initiatum fuisse ad ineundam sacram expeditionem, docet GODEFR. MONACH. *Annal.* a. 1215. in B. G. STRVVII *Rer. Germ. Scriptt.* T. I. p. 383. *Wilhelmum* Com. *Holl.* itidem *cruce signatum* fuisse, satis notum est ex Damiatina expeditione.

(4) *Cosmed.*] „ Intelligit *Pelagium*, Hispanum, Episcopum Albanum, et *Raynerium* Capoccium „ Viterbiensem, maxima S. Dominico „ familiaritate coniunctum, creatum „ Cardinalem tituli S. Mariae in Cosmedin ab Innocentio III. anno 1212. „ vixit usque ad a. 1250. ". Haec Cironius p. 111.

A. 1217. N. I. fuere propoſita coram eis conſtitit manifeſte, dictum Willelmum excommunicationis vinculo eſſe innodatum, procuratorem eiusdem Willelmi ad impetrandum literas vel contradicendum admittendum non eſſe, ſententialiter decreverunt, literis, quas ad vos dicti Comitis procurator impetraverat, abſolutis.

Nos quidem ad inſtantiam procuratoris Comitis ſaepe dicti, alterius partis astutiam metuentes vobis dedimus in mandatis, ut in commiſſo vobis negotio iuxta formam in praedictis literis nostris expreſſam ratione praevia procedentes, litteras decerneretis carere viribus, ſi quas forte a nobis ſuper praemiſſis pro ipſo W. in praeiudicium ſaepe dicti Comitis per ſubreptionem contingeret impetrari, quae plenam de praedictis non faciant mentionem. Nuper autem ex parte memorati *Willelmi* fuit propoſitum coram nobis, quod literis praedicti praedeceſſoris nostri, ſupra dicto Archiepiſcopo praeſentatis, idem WILLELM. excipiendo propoſuit coram eo, quod autoritate litterarum ipſarum reſpondere minime tenebatur; tum quia mortuo mandatore exſpiraverat iam mandatum, tum etiam quia ultra duas diaetas

extra

(5) *Ludovico*] Intellige *Ludovicum* filium PHILIPPI Regis Franciae, qui a. 1216. cum *Wilhelmo* Hollandiae Comite ad Angliam ſibi occupandam traiecerat. Vid. WAGEN. *Vaderl. Hist.* D. II. bl. 339. „ Ad „ *Wilhelmum* enim Regnum Scoto- „ tum per obitum Magolini vel Mal- „ gotini Regis avunculi ſui iure hereditario devolvebatur; et congrega- „ to exercitu cum Ludovico primoge- „ nito Philippi Augusti Franciae Re- „ gis (postea Ludovico VIII.) trans- „ fretavit, multas urbes Regni illius „ ſibi vindicans. Interim Ludovico „ Losſenſi novos motus concitante,

„ revo-

extra ſuam dioecceſim trahebatur in cauſam, contra conſtitutionem Concilii generalis; et quia dictus Archiepiſcopus has et alias exceptiones eius legitimas admittere recuſabat, idem W. vocem ad nos appellationis emiſit, ſed praefatus Archiepiſcopus ipſius appellatione contempta mandavit venerabili fratri nostro *Epiſcopo Traiectenſi*, ut Compoſitionem praefatam faceret per cenſuras eccleſiasticas firmiter obſervari. Adiectum etiam fuit ex parte praedicti WILLELMI, quod dictus Comes appellationem frivolam mentiens antedictam, a vobis, excommunicatus exiſtens, veritate tacita literas impetraverat ſupradictas. A. 1217. N. 1.

Quare pro parte ipſius Willelmi fuit a nobis humiliter ſupplicatum, ut cum idem, ac terra, et alia bona ſua ſub Apoſtolicae ſedis protectione conſiſtant, ſuper hoc ſibi providere miſericorditer dignaremur, non obſtante *ſententia*, *quam incurrerat cum* LVDOVICO (5) *in Angliam transfretando*, cum ipſum abſolverimus ab eadem.

Nos igitur eidem ab excommunicationis vinculo abſoluto providere volentes *Abbati* Sancti Laurentii in *Hostbroch* (6) et con-

,, revocatus in Hollandiam Willelmus ,, perpetuo eum ab Hollandia fugavit". Haec CIRONIVS p. 111. Qui paullo post de *ſententia quam incurrerat Wilhelmus* ita addit: ,, Dum Scotiam peteret, ubi ſibi debitam post mortem ,, avunculi recuperaret: excommunicatus fuit cum Ludovico primogenito ,, Philippi Aug. (qui Ioanni Regi Angliae bellum intulerat) ab Innocentio III. qui receperat dictum Ioannem et regnum ſuum in clientelam ,, Eccleſiae Romanae ".

(6) *Hostbroch*] CIRONIVS, obſervante MATTHAEO p. 132. per hunc *Abbatem S. Laurentii* perperam ſigni-

A. 1217. N. 1. coniudicibus ſuis per noſtras dedimus litteras in mandatis, ut, ſi rem invenirent taliter ſe habere, revocato in irritum quicquid invenirent post appellationem huiusmodi attentatum, cauſam audirent, et ſine debito terminarent; alioquin partes ad examen veſtrum remitterent, appellantem in expenſis legitimis condemnantes. Porro ipſius *Comitis* procurator noviſſime propoſuit coram nobis, literas, quas pro ipſo WILLELMO ad eumdem Abbatem Sancti Laurentii et eius collegas direximus, ſubreptas eſſe per expreſſum mendacium et tacitam veritatem; nam nec iam dicti praedeceſſoris noſtri mandatum exſpiraverat cum mandante, prout nobis fuit ex parte Willelmi ſaepe dicti ſuggestum, cum ante mandatoris mortem Archiepiſcopus procedere incoepiſſet, nec idem Willelmus ultra duas diaetas extra ſuam dioeceſim trahebatur, cum ipſe Archiepiſcopus terminum in tali loco ſtatuerit, qui remotus ab illo non erat ultra quam proviſum est per conſtitutionem Concilii memorati. Adiecit etiam eiusdem Comitis procurator, quod ſaepe dictus WILLELMVS autoritate iam dicti predeceſſoris noſtri alia est excommunicatione ligatus, de qua in literis ad iam dictum Abbatem Sancti Laurentii et coniudices eius directis nullam fecit penitus mentio-

ſignificari putat eum, qui ei praefuit Coenobio, quod apud muros *Leodienſes* est Ordinis S. Benedicti, cum Abbas intelligatur *Coenobii de Oestbroec* aut *Hostbroec*, ut hic vocatur, in Suburbano praedio urbis *Traiecti ad Rhenum.*

tionem. Quare petiit ſaepe dicti Comitis procurator, ut eas, A. 1217. N I. ob cauſas praedictas, decerneremus irritas et inanes.

Quia vero in tanta iuris contrarietate proponentium nobis de veritate non conſtat, diſcretioni veſtrae mandamus, quatenus ſi procurator praedicti W. infra tres menſes post primum terminum ſibi ſuper hoc asſignatum a nobis, probare potuerit exceptiones, quas coram Archiepiſcopo propoſuit ſaepe dicto, videlicet mandatum re integra exſpiraſſe, vel ſe in cauſam trahi ultra duas diaetas contra conſtitutionem Concilii generalis, ſeu etiam ipſum *Comitem de Los* excommunicatum fuiſſe tempore quo nostras ad vos literas impetravit, prout eiusdem WILLELMI procurator expoſuit coram nobis; vos, niſi dictus Comes probaverit, ſaepedictum W. tempore, quo literae ad Abbatem Sancti Laurentii et eius coniudices pro eo directae impetratae fuerunt, alia excommunicatione teneri ab ea, quam incurrit cum LVDOVICO in *Angliam* transfretando, negotio ſuperſedentes, omnino iam dictum Abbatem Sancti Laurentii et eius coniudices procedere permittatis iuxta traditam ſibi formam. Procuratore vero ſaepe dicti W. deficiente in exceptionum probatione dictarum, vel ipſo Comite ſufficienter probante, dictum W. tempore literarum impetratarum pro eo, excommunicatione alia ab ea, quam in *Angliam* transfretando incurrit, fuiſſe ligatum, vos, litteris ad Abbatem Sancti Laurentii et eius coniudices obtentis nequaquam obſtantibus, in negotio ipſo iuxta

 for-

A. 1217. N. I. formam vobis traditam appellatione postpoſita procedatis, nullis literis obſtantibus, ſi quae apparuerint, harum tenore tacito a ſede Apoſtolica impetratis.

N. XCI.

A. 1217. d. 21. Mart. N. II. Papa HONORIVS III. d. 21. Martii a. 1217., *Arbitrium* PHILIPPI Namucenſis a. 1206. inter LVDOVICVM *Losſenſem* et WILHELMVM *Comitem Friſiae* de *Hollandia* et *Zeelandia* dividenda initum, approbat et confirmat.

A. 1217. d. 21. Mart.

Ad Excurs. XI. p. 492. ſq.

(Ex *Regiſtro* ſeu *Actis Honorii Papae tertii* apud Vir. D. INNOC. CIRONIVM in not. *ad V. Compilationem*; et hinc apud A. MATTHAEVM *Anal. Med. Aev.* T. III. p. 125. ſq. et MIRR. D. I. bl. 169.)

HONORIVS etc. *Nobili viro* COMITI DE LOS *cruce ſignato.* Sacroſancta Romana Eccleſia [a] etc. usque *inclinati.* Ad exem-

a Ms. *Sacroſanctae -- ae -- ae.*

(1) *XII.*] In riſum vertit vitioſam MATTHAEI ſcripturam *XXII. Kal.* Vir D. HVYDEC. ad STOKE D. II. bl. 156. cui, ſatis foret, ſimpliciter opponere animadverſionem V. D. DE VAINES *Dictionaire Raiſonné de Diplomatique*, *Paris* 1774. T. I. p. 372. in titulo, *Erreurs dans les Dates*, ubi: *l'Erreur dans les dates des Diplomes ou Chartes ne doit pas les faire regarder pour cela comme ſuppoſés ou ſuſpects. En effet, combien de mécomptes de cette eſpece ne trouve-t-on pas, et dans des inſcriptions — — et dans des manuſcrits — — et dans des loix — et dans des Conciles — — et dans des Auteurs ſans nombre?* Et poſtea: *La ſaine critique doit être extrêmement réſervée dans ſes jugements par rapport aux dates: Il ne faut pas confondre l'erreur avec les variations.* Sic, quam a. MCC°. III. Non. Febr. datam

exempla felicis recordationis INNOCENTII Papae praedecessoris nostri *Compositionem* inter te ac nobilem virum VVILLELMVM *de Hollandia*, Traiectensis Dioecesis, super *raptu* nobilis mulieris A. *uxoris tuae*, nec non *Hollandia*, et aliis terris ad te ratione *uxoris* eiusdem spectantibus, mediante quodam PHILIPPO Marchione Namurcensi, *Tebaluco*[b] Baiulo Comitatus *Flandrensis* amicabiliter initam, et iuramentis praestitis hinc inde firmatam, sicut sine pravitate provide facta esset, et ab utraque parte sponte accepta, ut in scriptis authenticis inde confectis plenius continetur, authoritate Apostolica praecipimus observari. Vt autem eadem *Compositio* firmius observetur, tenorem ipsius praesentibus iussimus annotari, qui[c] talis est: A. 1217. d. 21. Mart. N. II.

[Sequitur nunc ipsa *Arbitrii* Charta, quam ex Originali longe emendatiorem dedi supra p. 300.]

Nulli ergo[d] etc. nostrae confirmationis etc. Si quis autem etc. Datum *Lateranis* XII[e]. (I) Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

[b] Haec vox nihili est, et forte vitiata ex sq. *Baiulo*. [c] Ms. *quae*. [d] Ms. *ergo hominum*. [e] Ms. XXII.

datam esse Chartam supra a. 1200. d. 3. Nov. liquido probavi, habet tamen eius *Vidimus Autographum* MCC°. III. *tertio Non. Febr.* Cf. DE VAINES T. I. p. 351. Vtinam vero sana hac Critice non toties abusus esset Vir D. Multum enim *Diplomatum* vel *Chartarum* non aliam propter caussam obelo ab illo configitur, quam quae ex falsis vel depravatis *Datis* petitur; cuiusmodi agendi ratio imprimis per integra eius *Lambacheriana* regnat. Scripseritne hic *Matthaeus* ipse, an Typotheta XXII. pro XII, an *Cironius*, an vero *Bullae descriptor*, dubium mihi fuit, donec ipsius CIRONII inspiciendi mihi copia facta est, ubi non aliter quam XII. *Kal. April.* sive d. 21. Martii a. 1217. inveni. At Honorius a. 1216. *aestate* Papatum adeptus est.

N. XCII.

N. XCII.

A. 1217. d. 26 Apr. N. 111. Papa HONORIVS III. Abbatiam *Rijnsburgensem* suam in tutelam recipit, conceditque, ut, si quod generale Interdictum *Hollandiae* fuerit, ipsa clausis ianuis sacra faciat.

A. 1217. d. 26. April.

Ad Excurs. XI. p. 489.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburgens.)

HONORIVS episcopus seruus seruorum dei · Dilectis in christo filiabus · *Abbatisse* ac Monialibus de *Rinesburch* · salutem et apostolicam benedictionem · Solet annuere sedes apostolica piis uotis et honestis petentium precibus fauorem beniuolum impertiri · Eapropter dilecte in Christo filie uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu · personas et Monasterium uestrum in quo diuino estis obsequentes mancipati * cum omnibus bonis que impresentiarum rationabiliter possidetis aut in futurum iustis modis prestante domino poteritis adipisci sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus · auctoritate uobis presentium indulgentes quod cum generale interdictum terre fuerit liceat uobis clausis ianuis non pulsatis campanis exclusis excommunicatis et interdictis suppressa uoce diuina officia celebrare · Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectio-

* forte *obsequio mancipate.*

tectionis et concesſionis infringere uel ei auſu temerario con- A. 1217. d. 26. Apr. N. III.
traire · Siquis autem hoc attemptare preſumpſerit indignatio-
nem omnipotentis dei et beatorum Petrj et Paulj apostolorum
eius ſe nouerit incurſurum · Datum *lateranis* · VI · Kl. Maij
Pontificatus nostri Anno Primo.

* * *

Appendet Sigillum plumbeum *Honorii PP. III.* pro more.

N. XCIII.

OTTO Epiſcopus Traiectinus largitur Parochianis de *Eiteren* et *Vreeswijk* facultatem aedificandi Eccleſiam apud *Geine*, datque Capitulo *S. Mariae* ius *Patronatus*, adiectis aliis conditionibus (1). A. 1217. N. IV.

A. 1217.

Ad Cod. Diplom. p. 198.

(Ex duobus Originalibus in Archivis eccles. S. Mariae Traiect. Caps. n. 4. lit. 6., Cf. MATTH. *Nobil.* p. 834.)

IN NOMINE DNI DEJ AMEN. OTTO diuina gratia *Traiecten Epiſcopus* · Vniuerſis christi fidelibus in perpetuum. Quoniam rerum gestarum · firma per hoc ſubſiſtit memoria quod eis · lingua hominum testimonium perhibet uel ſcriptura · Idcirco

(1) *Conditionibus*] Dedi ſingularem hanc Chartam, propterea quod duo eiusdem notae Exemplaria in *Capitulo S. Mariae* adhuc conſervantur, ope vocis dimidiatae CYROGRAPHVM ad utrumque latus inter ſe facile connectenda, uti olim fuerunt connexa.

A. 1217. N. IV. circo presenti scripto dignum decreuimus commendare · omnibusque christj fidelibus tam futuris quam presentibus notum [a] facere · quemadmodum nos quibusdam parrochianis *de Eyteren* · et quibusdam parrochianis *de Vresewik* [b] · dedimus licentiam edificandj sibi ecclesiam in terminis ecclesie de *Eyteren* · apud *Geyne* · eorumque necessitati condescendere pium ducentes et paternum · eo quod ipsi propter difficultatem uie et impedimentum aque multociens impediebantur [c] · ne proprias adire possent ecclesias attendentes [d] ipsos per hoc posse incurrere periculum animarum suarum · eos [e] exemimus et absoluimus ab obedientia predictarum ecclesiarum · eisque [f] concessimus ut in propria ecclesia apud *Geyne* accipiant sacramenta in baptisterio · Sepultura · Introductione Sponsarum · Purificatione puerperarum · Vt autem capitulum sancte Marie in Traiecto ad quod spectat instituere sacerdotem in ecclesia de *Eyteren* · infra terminos ecclesie eiusdem nullum [g] paciatur detrimentum sui juris · contulimus ei *ius patronatus* · ecclesie in *Geyne* [h] ut liberum habeat [i] potestatem instituendj ibidem sacerdotem quocienscumque uacauerit ipsa ecclesia · qui ibi celebret in propria persona nullum inde soluens seruicium · aut pensionem · Sed ipsi parrochianj *de Geyne* pro recognitione *dominji* et *patronatus* debent capitulo sancte Marie annuatim [k] transferre proprijs laboribus

a *Et notum* Ma. b *Vresewicke* Ma. c *impediantur* Ma. d *Eccl. et sic accidenter* Ma. e *hos* Ma. f *et eis* Ma. g *eccles. quod nullum* Ma. h *Geyne* Ma. i In altero Exemplari *habetur.* k *annuatim* deest Ma.

ribus et expenſis · Quindecim uaſa uinj ſuj · de nauj ipſorum A. 1217. N. IV.
ultra aggerem · in nauim aliam ex hac parte aggeris uerſus ciuitatem que poſſit directe procedere in ciuitatem[l] et ipſi[m] ulteriores facere non tenentur[n] expenſas aut labores quam quod de naui una in nauim aliam transferant[o] · XV · uaſa uinj predicto modo · Sub hac itaque pena promiſerunt parrochiani de *Geyne* annuatim exſoluere hoc ſeruicium quod ſi quando recuſauerint uel protraxerint illud exibere · mox ipſorum eccleſia ponatur ſub interdicto usque ad condignam ſatisfactionem · Eccleſia quoque in *Geyne* hijs terminis debet eſſe contenta · Ex una parte usque ad locum qui dicitur *Aldengeyne* et usque ad terminos parrochie de *Iudephas*[p] in extremitate *Repplikerwerth*. Ex altera parte usque ad uiam que ducit ad *Werſe* · de foſſato quod est retro aream *Wendekindis* · Et ut hec rata permaneant et inconuulſa preſens ſcriptum ſigillj noſtrj · Sigillj WALTERJ prepoſitj ſanctj ſaluatoris · Archidiaconj · Sigilli quoque[q] eccleſie ſancte Marie appenſione[r] duximus communiendum · Sigillum etiam THEODERICJ custodis eccleſie ſancti ſaluatoris in Traiecto · et perſone in *Vreſewik* · appendi fecimus cuj pro recompenſatione quindecim domorum pertinentium ad eccleſiam de *Vreſewik* · Date fuerunt quinque libre ut inde compararetur[s] terra uel reditus eccleſie eidem ·

Acta

[l] *que poſſit* — — *ciuitatem* deſunt Ma. [m] *ut ipſi* Ma. [n] *tenerentur* Ma. [o] In priore *transferat* per omiſſionem abbreviationis. [p] *Iutſaes* Ma. [q] *et Archid. ſigillique* Ma. [r] *appoſitione* Ma. [s] *comparetur* Ma.

A. 1217. N. IV. Acta sunt hec anno dominj · Millesimo · ducentesimo · septimo decimo · Episcopatus nostrj anno primo · Si quis infringere temptauerit anathema sit amen.

* · * *

Appendent quatuor Sigilla, ex filis sericis virid. coloris.

1. OTTONIS Episcopi, ut est in MIERIS *Bisschopl. Zegelen*, TAB. III. n°. 7.
2. ✠ WALTER⁹ P̄PS. S̄ SALVATORIS IN TRAIECTO.
3. ✠ SIGILL̄ · BEATE VIRGINIS MARIE · Ī · TRAIE····
4. TIRRIC⁹ C̄TOS · SI · SA · ATORIS · IN · T̄IECTO. i. e. *Tirricus Custos Sancti Salvatoris in Traiecto.*

N. XCIV.

A. 1217. N. V. Chora sive Lex Oppidanis de Middelburch, a IOHANNA Comitissa Flandriae, et WILHELMO Comite Hollandiae in commune confirmata.

A. 1217.

Ad Excurs. VII. p. 103, 208, 276, 277, 306.

(Ex Apographo Authentico in *Aureo* sic dicto *Registro* Vrbis Mediob., in quo primaria Vrbis Privilegia iussu Magistratus descripta sunt die 13. Iun. a. 1549. fol. c x v. sqq.)

In nomine Patris, et filij, et Spiritus Sanctj. Amen. Hec est Lex, que *Kora* (1) dicitur, Oppidanorum de *Middelburch*;

(1) *Kora*] Nonnulla, quae ad hanc Choram recte intelligendam faciunt, explicabo in VINDICIIS ad calcem eius adiectis. Quae autem vis *Korae* sit, et unde nomen, egregie explicuit Vir Ampl. VAN DE WALL *Handv. van Dordr.* p. 23. De re ipsa V. D. W. VAN OLDENBARNEVELT in *Diss. Acad. de*

burch, firmata iuramento earum perſonarum, quarum tam nomina, quam ſigilla ſupponuntur. A. 1217. N. v.

Quocumque Oppidanj de *Middelburch* ſe uel ſua mouerint, ſub protectione et conductu *amborum Comitum*, et eorum *iustitia-*

de Elburg p. 25. ſtatuit, „ quo tempore in oppidum erectum fuit Elburgum, et id ius civitatis accepit, „ omnia illa etiam iura concesſa et data fuisſe, ſine quibus *ius civitatis* „ explicari alioqui non posſet, ac proinde illud etiam indultum fuisſe privilegium, ut proprios ſuos Magiſtratus ac Scabinos ſive iudices haberet — unde necesſario [ipſi] ſequitur, quod et iurisdictionem ſive „ regimen Civitaticum, ſine quo urbs „ aut Magiſtratus nunquam conſiſtere „ potest, illi jam ad initio habuerint". Recte et ex vero, modo caveamus, ne id generatim praeter adminiſtrationem civilem extendamus, neve per Magiſtratus intelligamus *Sculietos*, *Baiulosve*, qui in urbe Comitis erant Ministri; neve etiam aliquid ex iuris Romani Principiis admisceamus. De criminibus Capitalibus ſatis nota ſunt omnia. Immo Principem Mariam in Privil. Magno §. 49. ſec. demum XV. primam Vrbibus Zeelandicis facultatem concesſisſe, *om Iustitie van doodſlag* enz. *te doen*; verum Vrbes his abſtinuisſe, ſilio Philippo illo ſtare Privilegio recuſante, postea tamen iterum concedente, monuit Vir Clar. VAN DE SPIEGEL *over de hooge Vierſchaar van Zeeland Bewesterſchelde* in *Actis Societatis Vliſſing*. vernaculis, D. II. bl. 115. Quam arctis autem circumſcripta fuerit limitibus iudiciaria potestas Medioburgenſis, apparet ex hac Chora, et infra ex ſequenti d. 11. Mart. a. 1254. ubi §. XXXIX. *Roef die men doed bouen* XXIJ. ℔. *zal men rechten vor* DEN HERE, *ende die den roef doet*, *ſijn goed es Ints heren ghenaden*. Cf. §. LIX. Baiulos autem aliosque *Iustitiarios* a Comite directe pependisſe, nota res est. Ius has *Koras* condendi dabant iidem Comites, unde FLORENTIVS *Tutor* in Chora Zeelandica circa a. 1256. MIER. D. I. bl. 302. *Ego Florencius Tutor Hollandiae omnibus Nobilibus — ut hanc Legem ſive inſtituta ſive* CHORAM *eligerent*, *ſibi* CONCESSI *ad terminum duraturam*. Hoc tamen fiebat *ſalvo iure ſuo*, ut habet Charta a. 1252. apud VAN DE WALL l. l. p. 20. qui recte p. 23. b. id inculcat, ibidemque obſervat, repetendum hinc esſe, quod *Korae* ſive Statuta Municipalia Amſtelodami ſingulis annis renovari debeant. Edixerat enim Princeps WILHELMVS *Bav.* a. 1342. MIER. D. II. bl. 669. *Wat Willekoren*, *dat die ſchout metten Schepenen maeckt*, *dien*

A. 1217. N. V. *titiariorum* erunt, qui nihilominus omnibus tam peregrinis quam indigenis in Middelburch venientibus firmam pacem precipiunt.

Quicumque in *Middelburch* aliquem percusserit ad mutilationem uel truncationem alicuius membri, vt in quarta parte occisi emendari debeat hominis, vel amplius, duplo emendabit, quam foris Koram contigisset, et *gratiam Comitis* (2) queret.

Qui vulnerauerit hominem infra Koram, Comiti emandabit[a] III. lib. Oppido S.[b] (3) [i. e. semissem].

Qui vero hominem decappelauèrit[c], et fustibus uel pugno percusserit, aut iratus contra eum pulsauerit, vel proiecerit, aut percusserit, aut arripuerit, Comiti emendabit S. lib. Oppido V. sol.[d]

Vbicumque duo Scabini cum aliquo tertio burgensem pacem vel pacificas indutias petierint[e], qui eis negauerit, Comiti III. lib. Oppido S. sol.[f] vel etiam si aliquis stultiloquio predictam pacem impedierit, soluet Comiti S. lib.[g] Oppido V. sol.

Quicumque in Middelburch manu pepigerit pacem, et ipsemet fregerit, soluet Comiti II. lib. Oppido I. lib. si a tribus

a emendabit. b V. c decapillaverit. d V. lb. V. ß. e petierunt. f V. ß. g V. lb.

dien moghen sij houden een jaer, alsoo verre, alst hen goet dunkt, behouden ons ons rechts, ende ten eynden van den jaer te vernieuwen. Cf. WAGEN. *Beschr. van Amsteld.* D. III. bl. 37. fol. D. II. bl. 114. 8°. Add. VAN DE WALL p. 414. f. de iure Principis.

(2) *Gratiam Comitis*] De *gratia Comitis* oportunior dicendi erit locus ad Chartam a. 1290. d. 12. Iun. N°. I.

bus Scabinis conuictus fuerit; si quis consanguineorum suorum A. 1217.
hanc pacem infregerit, soluet lib. Comiti, Oppido S. si a iij. N. v.
Scabinis[b] conuincitur, hoc factum fuisse causa predicte litis; insuper omne malum, quod ibi fecerit, ita vt Kora testatur, emendabit; et qui Koram ibi prius fregerit, emendabit de fractione pacis, si a tribus Scabinis conuincitur.

Quicumque Scabinos pacem petentes verbis viciauerit, et ibi hoc Scabini propalauerint, ille, qui fecisse comprobatus fuerit, cuilibet eorum lib. emendabit: etiam si illic in Scabinos Kora frangitur, vel illic vulnerauit, quicquid mali ipsis illatum fuerit, quadruplo eis emendabitur.

Omnes in Middelburch manentes sub uno iure habeantur; et quilibet eorum cöoppidano suo Scabinium facere debet.

Si quis a cöoppidano suo Scabinium habere voluerit, ad Pretorium postulabit; quod si ille, in quem agitur, presens non fuerit, et in *Walacra* esse comprobatur, citabitur responsurus prima die placiti; si venerit, et tamen iuri restitit[i], vel etiam si non venerit, bannetur nihilominus, et nunquam banno carebit, donec Scabinium fecerit, et substantia sua, arbitrio Scabinorum, disponetur. Si Scaltetus uel Scabini conquerenti ius

b Oppido V. si a tribus Scabinis. i resistit.

(3) *Oppido S.*] Notat ubique *Semissem.* Plurimum autem trahunt hae mulctarum impositiones ex Legibus antiquis *Frisicis*, uti aliis iam observatum. In iis vero mulctis rite aestimandis frustra insumta est opera, quia iustus valor in mendo hactenus cubuit.

A. 1217. N. V. ius facere negauerint, iudicio non ſtabunt, donec conquerens Scabinium habuerit.

Quicumque Scabinio de Middelburch bannitus fuerit, ſi quis in *Walacra* illum tenuisſe a tribus Scabinis de *Middelburch* comprobatur, emendabit Comiti X. lib. Oppido I. et debitum illius ſoluet.

Quicumque de Oppidanis armata manu, intuitu pugnandi, Oppidum exierit ſine communi conſilio et Oppidanorum conuentu [k], non redeat in Oppidum, antequam *gratiam Comitis* impetrauerit, et Oppido lib. emendauit [l], ſi a tribus Scabinis conuincitur.

Vbicumque in Middelburch lis vel pugna oritur, qui armata manu aduenerit, ſine communi conſenſu et conſilio, ſoluet Comiti S. lib. Oppido V. ſol. [m]

Si quis Oppidanum de Middelburch armata manu, ad domum, ubi ſit manens, queſierit, ibique pugnauerit, emendabit predicto X. lib. Comiti V. Oppido lib.

Quicumque in Middelbuch ad domum alterius armata manu queſitus fuerit, queſitor emendabit obſeſſo V. lib. et hospiti V. Comiti VI. preterea quicumque in auxilium querentis uenerit armata manu, ſoluet Comiti III. lib. oppido S. [n] et damnum, quod de foris in domum agitur, duplo reſtituetur; damnum,

k conſenſu. l emendaverit. m Comiti V. lb. Oppido V. ſolvet. n Oppido V.

damnum, quod de domo ad foras agitur, ſimplo reſtituetur, prout Scabinis III. conſtiterit. A. 1217. N. v.

Quicumque extra Middelburch manſerit et burgenſem de Middelburch banniuerit, qualicumque debito fuerit[o] bannitus, debitumque nullo modo poterit augeri, donec in Pretorio de Middelburch cum Sculteto[p], et Scabinis ſuis bannum enunciauerit; tuncque Iusticiarius (4) Oppidi et Scabini de ſubſtantia banniti bannum et emendationem facient ſolui.

Vbicunque Scaltetus in bannito placito Scabinos per iuramentum eorum monuerit, qui tunc dicta monita contradixerit, et hoc Scabini propalauerint, X. lib. emendabit Scab. tres lib. Comiti, Oppido S.[q] ſi a tribus Scabinis conuincitur.

Quicumque Scabinum in bannito placito verbis vitiauerit extra monitum, ſi hoc Scabinis monſtrauerit, et alter a tribus Scabinis conuincitur, emendabit Scabino III. libras, Comiti S. Oppido V. ſol.[r] econtra ſi Scabinus in bannito placito verbis vitiauerit, et ille monſtrauerit, ſi Scabinus a tribus Scabinis conuincitur, emendabit predicto lib. Comiti S. Oppido V. ſol.[s]

Quicumque in Scabinum in bannito placito per innocentiam Scabini Koram fregerit, ſi a tribus Scabinis conuincitur, emendabit

[o] fuit. [p] Scalteto. [q] Oppido V. [r] Comiti V. Oppido V. ſolvet. [s] Comiti V. Oppido V. ſolvet.

(4) *Iustitiarius*] Nota ſynonyma, *Scultetus*, et *Iusticiarius*, quae vox est generalis. Postea p. 395. et 397. vocatur *Iusticiarius Comitis*; p. 398. *nuncius Comitis id est Scaltetus.*

A. 1217. N. v. dabit Scabino X. lib. Comiti I. Oppido S. [t] econtra si Scabinus in aliquem per innocentiam Koram in bannito placito infregerit, si a tribus Scabinis conuincitur, emendabit predicto V. lib. Comiti I. Oppido S. [u]

Si quis de Middelburch cöoppidanum suum verbis vitiauerit, si conuictus fuerit, emendabit illi S. lib. Comiti S. Oppido V. sol. [v] Si pugna inter Scabinum et alium euenerit, quicunque eorum pugnam preceperit, si malum ei contigerit, ita si ei extra Pretorium eueniret, emendabitur; si quis Scabinum occiderit, quadruplum soluet.

Quicquid mali ad Pretorium euenerit de omni forefacto [x] quadruplum emendabitur, ita ut inter Scabinum et alium scriptum est.

Non est licitum cuiquam infra Middelburch vinum, quod corruptum fuerit [y] aqua vel putredine vendere; quod si aliquis vendere presumserit, secundum quod in veteri Kora continebatur, emendabit, id est, Comiti II. libras, et Oppido solam libram [z] soluet.

Non est licitum Oppidanis, vt inuicem duella (5) recipiant: etiam illis extra Middelburch manentibus non est lici-

[t] Oppido V. [u] V. [v] V. lib. Comiti V. Oppido V. soluet. [x] forifacto. [y] fuit. [z] I. libram.

(5) *Duella*] Ratio petenda videtur *praedictae terrae* (Zeelandicae) nisi ex Pacto Flandrico a. 1168. supra p. 185. *Nullum duellum inter homines* BRUGIS *fiet*.

ſicitum, cùm illis infra manentibus ad duella placitare [a]. A. 1217. N. v.

Omnibus in Middelburch eadem pax eundi et redeundi per aggerem et per portum, id est, *Arnam* (6), quam conſtituit illis Comes, ſeruabitur; preterea omnis extraneus quicunque fuerit in *erna* [b] eandem pacem, quam haberet in Middelburch, habebit.

Vbicuncque Opidani [c] de *Middelburch* in *Walacra* aliquid agere habeant, ſub conductu Comitis et pace habeantur.

Si quis de terra Burgenſem percuſſerit, vel ſpoliauerit extra opidum [d], citabitur tertia die ad iuſtitiam venire; ſi venerit fideiusſorem ponet burgenſem; ſin non, bannetur; et in banno tenebitur ante Comitem [e].

Si quis extra manens oppidanum querela pulſauerit, oppidanus ei Scabinium faciet, et alter accipiet; ſi autem oppidanus contra preſumſerit, bannetur, et banno nunquam carebit, donec Scabinium fecerit; e contra ſi conquerens ab oppidano querela pulſetur, ſtatim Scabinium faciet.

Omnia, que in Kora euenerint [f], que Iustitiarius et Scabini emendare non poterunt [g], et ſi querela ante Comitem peruenerit,

[a] Addit Mieris, *duella Middelburch.* [b] Mier. *erva* [*forte Arna*]. [c] Vbicumque Oppidani. [d] oppidum. [e] Mier. *autem Comiti.* In MS. est *añ, Cōm.* [f] evenerunt. [g] In MS. poterint.

(6) *Arnam*] Portus Medioburgenſis olim erat *Arna*, de *Arne*, hodie fere exſiccatus, ad cuius ostium villam quamdam (hodie oppidulum) exſtruxerant Medioburgenſes, *Arnemudam*, ſive *Arnae ostium* dictam.

A. 1217. N. V. rit, ipse Comes per veritatem suam emendabit, et illa[h] per Scabinos de Middelburch perscrutabitur.

Nullus hominum extra Middelburch manentium[i] potest cum Scabinis de extra, neque cum hominibus Comitis[k] oppidanum vllo testimonio conuincere, nisi licitum fuerit in hac carta[l].

Quicumque in Middelburch arma in nocte portauerit, si propalatum fuerit, nisi sit communi Consilio Oppidi, hoc duplo, quam si in die portasset, emendabit.

Tribus hominibus est concessum, vt de preda de libra testentur, de reliquo Scabini.

Vbicumque tres legales homines aliquid viderint, et iuramento ammoniti fuerint, hoc Scabini testabuntur; de causis, quae in nocte euenerint, per scrutationem testabuntur.

Nullus in Middelburch manens potest testimonium dicere, qui neque terram, neque domum[m] in Middelburch habuerit, nec in *Charta tributi* inuenitur.

Quicumque in Middelburch alium ad terram prostrauerit, et conuictus fuerit, Comiti emendabit lib. Opp. S.[n] *

* i. e. *Libram unam et Opido semissem.*

Quicumque alium ita debilitauerit, vt minus quarta parte hominis soluere debeat, emendabit Comiti lib. III. oppido S.[o]

Qui manserit in *Walacra*, et *Middelburch* armis transire voluerit, oppidanum arripiet[p] ad conductum; sin autem[q], Iustitia-

h illam. i Vox compendiosa, sed dubia. k Comitum. In MS. Com. l charta. m dominium. n lib. Oppido V. o V. p accipiet. q In MS. ante.

tiarius et Scabini iniicient eis manus; et exigent ab eis ius Comitis [r], et oppidi, id est, III. lib. Comiti, et Oppido lib. A. 1217. N v.

Nullus oppidanus poterit dominium terre dare, nisi ante Scabinos de Middelburch; nullus extra commanentium poterit terram dare oppidano, nisi ante Scabinos de extra.

Si quis de hominibus in Middelburch extra commanentium hominum in Walacra arma in domo sua susceperit, Comiti emendabit S. lib. oppido V. sol. [s]

Si quis oppidanus alicui extra manenti arma sua prestiterit ad pugnandum in Middelburch, emendabit Comiti lib. Oppido S. [t]

Quicumque puppillus manserit in Middelburch [u] nullus consanguineorum et amicorum suorum substantiam suam habebit, nisi predicto firmam certitudinem ab oppidano fecerit.

Si quis extra Middelburch manserit, et contra burgensem in Middelburch pugnauerit, illuc venient Scabini cum Scalteto, vel Nuncio, et emendabunt, si poterint, et exigent ab illo, qui extra manet, pacem, et vt tale ius, quale Scabini de Middelburch iudicauerint, faciat, inde [v] ponet fideiussorem; si non, tunc Scabini cum Iustitiario Comitis ibunt ad Pretorium, et facient sonari campanam, cum communi consilio oppidi, ad conuocandum vniuersos de Middelburch, vt per eos ille cogatur stare iure [x] Comitis et Oppidi. Etiam quicumque campanam

[r] Comitum. [s] V. lb. Oppido V. solvet. [t] V. [u] pupillus in Midd. mans. [v] cautum. [x] Iuri MS.

A. 1217. N. v. panam fine communi confilio pulfauerit, emendabit Comiti III. lib. Oppido lib.

Quicumque ad fonitum campane non venerit, foluet Comiti S. lib. Oppido V. fol.[y]

Si predictus[z] malefactor euaferit, ad Pretorium citabitur, vt tertia die appareat, et certum fideiusforem in Middelburch ponat[a] de lite preterita iuri refponfuris[b]; fi citatus non venerit, bannetur, et teneatur bannus ad audientiam Comitis, quod primo aduentu fuo emendabit.

Si qui in Middelburch certauerint, qui extra manent, venient Scabini cum Nuncio Comitis vel cum Scalteto, et exigent ab eis ius Comitis et Oppidi; quod fi negauerint, veniet Nuntius Comitis, id est, Scaltetus cum Scabinis ad Stationem pupplicam[c], et citabit illos malefactores in diem III. fibi et oppidanis de obiiciendis refponfuros; fi vocati non venerint, bannentur, et nominatim in Carta fcripti feruabuntur prefentie Comitis (7).

Omne

y V. lib. Oppido V. folvet. z Mier. addit *Malefcus.* a ponet. b refponfurum. forte *refponfurus.* c publicam.

(7) *Praefentiae Comitis*] In omnibus, quae a Principe hac Chora Sculteto et Scabinis non erant concesfa, five ut fupra p. 395. *quae Iustitiarius et Scabini emendare non poterant*, erat recurfus ad Principem, fummum Legislatorem: multoque magis igitur in iis, quae publicam turbarent quietem, *Comitis* erat diiudicare; adeo ut (quemadmodum fequitur) *quidquid maleficii intra oppidum contingeret*, ab eo tempore, quo Comes *Zeelandiae fines* ingresfus esfet, *duplo emendaretur*: nec non, ut ipfe *Comes eum iudicaret*, qui alium fibi *Dominum* elegisfet.

(8) *Alium — dominum*] Refpicere

Omne malefactum contingens in Middelburg, *Comite existente infra Burnesse et Hedenese* [d], *duplo emendabitur.* A. 1217. N. v.

Quicumque in Middelburch manens *alium Secularem Dominum* (8), quam *Comitem* elegisse a tribus Scabinis comprobatur, Comiti emendabit X. lib. Oppido lib., et hoc ipse Comes iudicabit.

Omne forefactum, quod alicui in Middelburch illatum fuerit, de lite duplo emendabitur, quam si extra contigisset.

Quidquid forefacti contigerit in Middelburch non amplius quam quadruplo emendabitur.

In quocunque negotio per terram oppidani de Middelburch cum illis de terra litigia habuerint, illa Comes per inquisitionem veritatis sue terminabit, quam a Scabinis Oppidi cognoscere poterit.

Illos de Middelburch nemo arestabit [e], id est, pandabit, nisi pro proprijs malefactis, in duobus *Comitatibus*, id est, *Flandrie et Hollandie* (9).

Hanc

[d] Hedenesse. [e] arrestabit.

re haec, si non penitus, saltem ex parte videntur ad temporale Dominium *Flandriae*; unde confirmatur suspicio, EXCVRS. VII. p. 276. et in VINDICIIS infra exhibendis iniecta, de Vrbe Medioburgensi soli *Hollandiae Comiti* relicta.

(9) *Flandrie et Hollandie*] Sub his nominibus ipsam *Zeelandiam* comprehendi, abunde probasse mihi videor EXCVRS. VII. p. 277. sqq. Cf. VINDIC. Qui autem solus Westcapellae Statuta concesit, FLORENTIVS Comes Holl. a. 1223. hoc ita protulit, *illos de Westcappel infra* [i. e. intra] *Comitium Hollandiae, nemo pandare poterit*, MIER. D. II. bl. 134. b. Confer. infra Choram Mediob. a. 1254. d. 11.

A. 1217. N. V. Hanc legem iurauerunt Domina IOHANNA Comitisſa Flandrie, WILLELMVS[f] *Hollandie Comes*, et eorum[g] *Castellani* de Selandia[h], ipſis de Middelborgho[i] inuiolabiliter obſervandam. Anno ab incarnatione Domini milleſimo ducenteſimo ſeptimo decimo.

f Wilhelmus. *g* earum. *h* Zelandia. *i* Middelburch.

d. 11. Mart. §. XIV. *Niemene ne moet aresteren ne panden portre uan midd. bin der graueſchepe van holland zonder om zijn eghine ſchoud.* De ipſo *arrestationis* privilegio conf. VINDIC. huius Chartae; et not. Viri Cons. IAN DE TIMMERMAN *Coſtumen van Middelb.* 4°. 1771. p. 88. ſq.

Vindiciae antiquisſimae Chorae urbi Medioburgo concesſae.

A. 1217.

Vrbium Europaearum, cuiusmodi ſunt hodie, per medii aevi tempora fuerunt nullae. Si quae ante ſeculum X. forte memorantur, non alio habendae ſunt loco quam *Caſtellorum* vel *arcium munitarum*, quae Ducibus vel Comitibus vel *Misſis Dominicis* ſeu legatis Regiis ſub Imperio Francico Germanicoque parebant. Quid *Henricus Auceps* Rex Germaniae in Oppidis ſtruendis praeſtiterit, ſatis notum est. Inſtitutio illarum *Communitatum*, quas hodie *Vrbes* et *Oppida* vocamus, a ſeculo XI. et ſeqq. repetenda est. Inſtitutionis ratio fuit, ut haberent Imperatores et Reges, cum Germani tum Franci, quo increſcenti Principum et Optimatium; Principes vero, quo minorum Nobilium potentiae frenum iniicerent. Hoc imitati ſunt Principes Belgici, Duces Brabantiae, Comites Flandriae, et Hollandiae, in ſuo quisque territorio in ſuis fundis. Hi autem Belgii Principes, Imperatoribus Germanis aut Regibus Franciae iure Clientelari ſubiecti, hactenus pependerant ex Legibus Capitulariis ac Conſtitutionibus Imperii publicis; neque ullum est dubium, quin ex his ſubditorum cauſſas diiudicarint, et res ſuas adminiſtrarint, immo *Legem* Francorum *Salicam* et *Capitularia* obſervarint. Huius rei inſigne extat exemplum in LVDOVICO *Comite Losſenſi*, qui Monaſterio Averbodienſi anno adhuc 1155. confirmavit donationem ope formulae *obſervata Salicae Legis cautela*, ut habet autographa Charta apud OL-

VRED.

VRED. add. ad Prodr. II. *Hist. Flandr.* p. II. Exſtant et alia noſtris in terris obvia; vid. HED. p. 70. Illorum vero auctoritate imprimis ſeculo XII. ac ſeq. ſenſim increſcente, quum *ſuperioritatem* quam vocant *territorialem* ſibi vindicarent, nova ſubinde per ſemet Edicta, novas Conſtitutiones Legesque ſancire coeperunt. „ Ab hoc igitur aevo tantus innotuit, legum praecipue Municipalium, numerus, „ ut nulla fere ſit Provincia, et in ea nulla Civitas, quae non ſingulare aliquod „ propriumque ius aut conſuetudinem ſervet. — — " ut verbis utar V. D. HEYLEN (*a*), qui nonnullas eiusmodi leges promit. Sic PHILIPPVS *Alſatius* a. 1164. leges tulit *Neoportuenſibus;* THEODERICVS *Comes Flandr.* a. 1161. *Furnenſibus* libertatem a *Chora* conceſſit. Habentur Conſuetudines ſcriptae *S. Audomari* a. 1127. Privilegia Oppidi *Gerardi Montis* a. 1200. Leges *Teneramundae* a. 1233. Inſignis exſtat Chora, Franconatui Brugenſi ante a. 1190. a Comite Flandriae conceſſa, apud OL. VRED. *Hist. Flandr.* Prodr. II. p. 439. Habebant libertatem iam ſuam a. 1201. *Ardenburgenſes*, ut ſupra p. 255. docet Privilegium Oppido *Ardenburgo* a BALDVINO Comite conceſſum. Ex his aliisque monumentis apparet, harum terrarum Principes t. t. *Civitatum* ſuarum vel *Communitatum*, quas vocabant, incolis, Leges peculiares praeſcribere coepisſe. Serius nonnihil id Principes Noſtri ſunt aggresſi, exemplo, ut videtur, adducti Brabantinorum ac Flandrorum. Certe haec prima in Zeelandia *Lex* ſive *Chora*, (etſi antiquior hac fuerit. Vid. p. 394. f.) eaque in commune cum Principe *Flandro*, cuius Feudum tunc fuerat *Zeelandia*. Paullo post a. 1223. alia conceſſa ſunt privilegia *Domburgo* et *Westcapellis* urbibus. Quod ad Hollandiam: illic nonnihil citius mos ille condendi urbes libertatibusque quibusdam muniendi coepit. Exemplum luculentum habetur in *Monte S. Gertrudis*, quae omnium antiquisſima est, cuius Privilegium ſuperſit, a. 1213. per quod Comes Wilhelmus Oppido ſuo eiusmodi *libertates* elargitur, quas nulla noſtrae telluris Oppida h. t. adhuc habuisſe videntur, niſi ſola fortasſe urbs *Dordrechtum* excipiatur. Ex Charta enim ſupra p. 245. ad a. 1200. vulgata, patet, *Dordrechtum*, aeque ac *Montem S. Gertrudis*, ſuos iam tunc habuisſe *Scabinos;* immo vero a Comite obtinuisſe *Gildam Pannicidarum*. Quae praeterea ſequuntur Hollandiae Vrbes, ſerius Privilegia ſua ac Libertates a Comitibus acceperunt; *Harlemum* nempe a. 1245. *Delft* a. 1246. *'s Gravezande* a. 1246. et *Alcmaria* a. 1254. Vid. MIER. *Charterb.* D. I. bl. 219, 228, 283. Verum haec alibi prolixius.

A. 1217. N. V.

Nunc aliud agendum. Ab iniustis enim criminationibus vindicare debeo vetustisſimum hoc Diploma ſive *Choram*, per quam primaria Zeelandiae urbs, *Me-*

(*a*) V. D. HEYLEN pag. 53. Reſpons. ad Quaest. *cuius Iuris ſcripti uſus obtinuerit apud Populos Belgicae* etc. in *Memoires de l'Academie de Brux. qui ont remportés les Prix*, a. 1776.

A. 1217. N. v. *Mediohurgum*, fuas accepit Libertates et Privilegia. Habet illa Chora hoc peculiare, vid. EXCVRS. VII. p. 208. et p. 276. quod ab ambobus *Comitibus*, Flandro et Hollando, fit confirmata ac iureiurando fancita, quamquam primarius dator Chorae fuit *Comes Hollandiae*, ut fatis patet, ex p. 399. l. 2. *de* COMITE *exiftente intra Bornesfe et Hedenefe*, id quod duntaxat ad *Comitem Hollandiae* fpectat. Nam, quamvis *Comitisfa* Flandriae, (ex pacto Heedenseano a. 1168.) etiam illic *Iudiciarium* feu *Iustitiarium* fuum haberet; debebat tamen is tantummodo curam gerere *redituum in commune accipiendorum*, vel, fi ad fummum iuri dicundo praefuerit, is feparatim fuam facere *Choram* potuit, quod tamen vix crediderim, quia *Middelburgum* foli *Comiti* Hollando relictum fuisfe videtur. Ratio tamen, cur Chora *confirmata fit* ab utroque Comite, duplex est. 1ª. Quum Zeelandia in commune fuerit posfesfa, hinc folus *Wilhelmus* nihil fancire potuit, quod in fraudem alterius vergeret; imprimis nullum habuisfet effectum promisfio Vrbi facta *de conductu et protectione* AMBORVM *Comitum*; neque infigne illud privilegium DE NEMINE ARRESTANDO cum *in Flandria* tam *in Hollandia* valuisfet; nifi hanc Choram ambo Comites confirmasfent. 2ª. Quia in Conditionibus Pacis a. 11$\frac{5}{6}$. fupra p. 187. c. n. (6) diferte ftatutum erat, ne quis fine altero *Munitionem faceret*. multoque minus Libertatis Choras alicui Castro vel Vrbi daret. Fecit hoc quidem paullo post a. 1223. Florentius IV. filius Wilhelmi *Westcappellis* et *Domburganis*; verum hoc ipfum ingentium rixarum inter Flandros et Hollandos, fomentum et origo fuit. Vid. EXCVRS. VII. p. 276—286. immo bellum hinc inter Comites exortum esfe, ibid. docui.

His praemisfis, videamus, quid fcopuli huic *Chorae* obmoveatur. Qui primus et folus hanc invafit, Vir Ampl. HVYDEC. ad STOKE D. II. bl. 306. fqq., non aufus quidem est eam penitus reiicere, et fpuriam habere: ne tamen amplius in ea prodirent *Comites Flandriae*, aliud commentus est; videlicet reiicit, pro falfis exfibilat, refecatque *caput* et *pedes*, i. e. initium Chorae et eius finem. Et quare? quia nempe hic diferta habetur mentio *Comitisfae Flandriae*, quae cum *Comite Hollandiae* hanc Choram iureiurando confirmaverit. Res confutatu indigna est. Ne quem tamen Viri Ampl. auctoritas in antiquisfima urbis primariae Chora reiicienda unquam amplius transverfum rapiat; videamus argumentum vel argumenta, quibus Vir D. extremas has Chorae partes oppugnat. Quum autem tam implicite omnia enarrentur, ut quid Vir D. innuat, vix reperias; ipfius verbis loquar. Primum est:

1. „ In alle Zeeuwfche Keuren ftaan de Naamen der Graaven aan het Hoofd, „ maar hangen niet aan den Staart. Ook is daar het woord *Perfoonen* befpottelijk ". Refpondeo: etiamfi prius concederem, nihil ad rem faceret. In his enim nihil unquam ex tali fiebat norma, quae characterifticam hinc falfitatis notam

notam efficeret. Rei ratio ex supra notatis manifesta est. Cf. etiam initium A. 1217.
Chartarum a. 1202. p. 259. a. 1206. p. 292, 299. a. 1214. p. 366. Quid N. V.
autem ridiculi voculae *Persona* insit, prius docere debebit V. Ampliss. Vocem enim *Personae* cognitam hoc sensu sec. XIII. fuisse, docent tot aliae Chartae, quas infra exhibebo. Nota vox hoc sensu iam est in Legibus Frisonum apud SCHWARZENB. *Charterb. van Friesl.* D. I. bl. 18. Etiam sec. X. a. 981. supra p. 54. f. *si — quelibet extranea persona — contraire voluerit.* Sec. XII. a. 1168. §. 9. p. 112. *si terminare non poterunt, sex personae probatae et spectatae — eligentur.* Sec. XIII. apud MIER. D. I. bl. 319. a. 1257. *cum omnibus bonis et personis, quos in terram nostram adduxerint.* Imprimis a. 1252. ib. p. 270. *Comes Hollandiae — honorabilibus* PERSONIS, *Magistro et fratribus domus S. Mariae Theutonicorum dilectis, fidelibus nostris duxit indulgendum.* Mitto alia. Secundum argumentum hoc habetur:

2. „ Elk begrijpt licht, dat de Hollandsche *Willem* en de Vlaamsche *Johan-* „ *na* te saamen, onder het eenvoudige woord *Graaf* niet konnen begreepen „ zijn ". Nimirum in hac Chora ubique sermo est de *Comite* simpliciter, de solvendo *Comiti*, de quaerenda *Comitis gratia*. Et tamen *Chora* dicitur IVRATA per utrumque Comitem, *Dom. Iohannam et Wilhelmum.* Ex his ratiocinatur HVYDEC. ab absurdo; et quum hac in Charta praesertim sermo sit *de Comite, quando existit intra* BVRNESSE *et* HEDENESE; hinc concludit, Choram datam esse a *solo Comite Hollandiae.* Recte hoc! Concedo, *datam* esse Choram a solo Comite Hollandiae. Sed aliud est, *dari* a solo Comite Hollandiae; aliud *confirmari et iurari* ab *eodem*, non modo, sed etiam iureiurando confirmari per *Comitem Flandriae*, tamquam eum, qui ut Dominus supremus ius in hanc terram habebat, quique praeterea in *reditibus* ac *petitionibus* hanc Zeelandiae partem cum Hollandiae Comite in commune possidebat. Quae si observasset Vir Ill., talia non scripsisset. *Chora* nempe *iurata* quidem *esse* dicitur ab *utroque* Comite; nusquam tamen invenitur ab *utroque* esse *data.* *Vtriusque Iuramentum* iccirco intercedere debuit, quia in ea *Chora* talia exstabant, quae in gratiam Medioburgensium *ab utroque Comite* erant praestanda, e. g. p. 389. *Quocumque Oppidani de Middelburch se vel sua moverint,* [scil. extra urbem] *sub protectione et conductu* AMBORVM COMITVM *et eorum* IVSTITIARIORVM *erunt.* Tum in fine p. 399. *Illos de Middelburch nemo arrestabit, id est, pandabit, nisi pro propriis malefactis, in duobus Comitatibus, id est* FLANDRIAE *et* HOLLANDIAE. Erat nempe *Zeelandia* nondum tunc *Comitatus* nomine insignita, sed tantum vel *terrae* vel *Castellaniae* titulo veniebat; eaque *Castellania de Zeelandia* sub utroque Comitatu comprehendebatur; unde recte statim sequitur: *Iohanna Comitissa Flandriae, Wilhelmus Hollandiae Comes, et* EORVM CASTELLANI *de Zelandia*; utpote quae

 Commu-

A. 1217. Communis horum erat posſeſſio. Cf. EXCVRS. VII. C. IV. §. 10. p. 272. ſqq.
N. v. Res igitur huc redit. Eo tempore, quo *Ferrandus*, Flandriae Comes, in Francia captivus tenebatur, videtur *Wilhelmus* Comes Holl. ab *Ioanna Comitiſſa* Flandriae, eius Coniuge, cuius erat communis Zeelandiae poſſeſſio, obtinuiſſe, ut liceret ſibi privam *Choram* Oppido Medioburgenſi in communi Poſſeſſione ſito praeſcribere. *Dabat* igitur hanc Choram ſolus *Comes*, eique ſoli iuſtitiae et mulctae competebant; ſed FIRMARI ab utroque Comite debebant non modo ob antedicta, ſed etiam iccirco, quod ab utraque parte promiſſum exhibebatur *de protectione et conductu* AMBORVM COMITVM *et eorum Iustitiariorum*, nec non de *nemine arrestando* extra urbem, *in utriusque Comitatu*. Vnde omnia plana et expedita ſunt.

Tertium Argumentum his verbis bl. 308. continetur: „ Zijn de Heeren van „ *Voorne*, als Burggraaven, oit genoemd *Officieren*? En waar heeftmen oit „ geleezen of gedroomd van VLAAMSCHE *Kasteleinen van Zeeland*"? Haec ſerio refutare pudet, et quemque rerum medii aevi et noſtrarum vel modice peritum, mecum pudebit. Latina Chora habet: *ſub-conductu amborum Comitum et eorum* IVSTITIARIORVM. Quid medio autem aevo aliud *Castellanus* quam *Iustitiarius*, qui vice Comitis omnia peragebat; quid *Castellani de Leiden* aliud quam *Iustitiarii*, quibus competebat Iurisdictio iſtius Caſtelli et omnium, quae Caſtelli nomine continebantur? Per *Iustitiarios* hoc aevo ſemper intelliguntur *Castellani*, *Balivi*, reliquique Terrae *Iudices*, qui iureiurando obſtricti erant Comiti; quippe ex Quo omnia et iura et iudices pendebant. Ignorantia noſtrae Hiſtoriae Virum Ampl. tranſverſum egit. Quod autem ad *Flandriae Iustitiarium* ſpectat: ne haec gratis a me dicta cuiquam videantur, en tibi! verba Chartae, ſq. anni 1218. quam *ex Chartulario Abbatiae Medioburgenſis* deſcripſi, ex qua etiam nomen occurrit eius, qui hoc tempore illic Flandriae *Iusticiarius* fuit, nempe ANDREAS IVDICIARIVS FLANDRIE, qui illic coniungitur cum *Theoderico de Verne Castellano*. Illo autem ſeculo peculiare *Sculteti*, *Balivi* vel maioris Praeſidis nomen erat IVDEX. Belgice RECHTER. Argum. Chorae Regis Wilhelmi a. 125¾. in *Probb.* §. LXX. *Sowat mesdade — dat ſal de* HERE *berechten*, *of de ghene die* RECHTRE *es ouer al Zeland*, *of die ghemeene* RECHTER *es bewester ſcheld*: ubi tria diſtinguuntur:

1. *Dominus*, Comes.
2. *Iudex totius Zeelandiae*; intellige *Iustitiarium* ſive *Castellanum de Voorne*.
3. *Iudex Zeelandiae Occid.* intellige eum, qui hodie vocatur *Balivus Zeelandiae Occident.* cuius hic antiquiſſima veſtigia.

Immo longo poſt tempore vox *Iudex* oppoſita fuit ipſis *Scabinis*: unde in *Costumen van den Briel* apud ALKEMADE poſt p. 224. in Tabula Argumentorum occur-

occurrunt: *Of een* RECHTER *Scepen wesen mach, na der steden Handvesten.* A. 1217.
Item, *of die Heerlicheit* (i. e. Dominus) *niet en vermach een, die* RECHTER *geweest heeft, Scepen te doen maken:* ubi ipsa vox *Rechter* explicatur per *Baljuw.* N. V.

Denique 4°. dedit a. 1223. Comes Hollandiae *Choram* Oppidanis de Westcapella, *eandem quam habent opidani de Middelburch*, necnon eodem circiter tempore aliam *suis Oppidanis de Domburch*, quae habentur in MIERIS D. I. bl. 182. et 188. et hic in Probb. h. a. Ex his Vir Ampl. HVYD. bl. 307, et 308. infert falsitatem utriusque extremae partis *Chorae Medioburgensis*; quoniam ambae hae Chorae *Florentium* Com. Holl. solum agnoscunt *datorem*. Verum haec argumentatio nunc simul concidit, postquam patet, *Medioburgensem Choram* solum etiam *datorem* agnoscere *Wilhelmum*, etsi ab ambobus *Comitibus* iureiurando confirmatam. At si quaeras, quare etiam in his ambo Comites non iuraverint? Ratio certissime petenda est ex mutatis temporibus. Florentius enim a. 1222. modo *Comes* factus erat, et *Pactum Heedenseanum* nondum confirmarat. Immo *Florentius* post mortem patris *Wilhelmi* solus sese in Zelandiam intrusit; id quod postea multis controversiis ansam dedit, non sopiendis, nisi per novum Pactum a. 1227. d. 16. April, ex quo *Florentius* Ius Flandriae in has Zeelandiae partes recognovit. Vid. infra Chartam h. d. Vnde ratio dari potest, 1°. quare *Florentius* solus a. 1223. suas *Westcapellae* et *Domburgo* Choras concesserit. 2°. Quare in Chora *Westcapellae* data §. LXI. simpliciter dicatur: *Illos de Westcappel infra* [i. e. intra] *Comitium Hollandiae nemo pandare poterit, nisi pro maleficiis.* Quum contra in Chora *Medioburgensi* dicatur coniunctim: *nemo arrestabit in* DVOBVS *Comitatibus, id est, Flandriae et Hollandiae.* Et tamen in dandis hisce Choris *Florentius* aliquid fecit, quod praeter consensum Comitis Flandriae ex Pacto a. 11$\frac{67}{8}$. d. 27. Febr. facere ei non licuit; nempe *libertates dare*; quod postea Comites Flandriae, imprimis *Margareta*, aegre tulerunt; ut Cap. IV. §. X. sqq. pluribus docui. Quare praeter omnem rem est, quod Vir Ampl. bl. 308. dicat, hanc Choram datam esse „zonder een woord te reppen van de Vlaamsche Gravinne Iohanna, DIE „ECHTER, zo veel my bekend is, noit geklaagd heeft, dat zij in haare „Rechten op Zeeland verkort is geworden, etc." Quae verba sunt, praetereaque nihil; quippe quibus fides historica repugnat.

Verum refutatis his nullius ponderis argumentis, quum ipsa tamen *Chora* non amplius in Originali prostet, hinc ex abundanti, omnem hac de re scripulum amovebo eiusmodi argumentis, quae *Historicam* simul et *Politicam* fidem complectentur. Exstat haec Chora in *Aureo Civitatis Medioburgensis Registro*, publico Magistratus iussu anno 1549. authentice scripto, ac deinde a. 1685. renovato, fol.

 CXVI.

A. 1217. N. V. CXV — CXVIJ. eodem modo exarata, quo eam exhibent SMALLEGANGE, BOXHORN, MIERIS, alii; et, in quo rei cardo imprimis hic vertitur, ea ipsa verba, quae pro spuriis Vir Ill. exsibilat *de non arrestando cive Medioburgensi.* Ex *Originali* eam primitus descriptam fuisse, docet *Chartarum Index* huic Registro praemissus, ubi haec habentur ad Cap. 2. fol. VII. primae Scripturae a. 1549.

De Kuere van Middelburch, gegeuen by Coninck Willem, in date XIJ^{c}.LIIJ, *op S^{te}. Gregorius dach.*

Die is geleyt in de groote ysere kiste by den segel van der Stede, fol. CIX.

De Kuere van Graue Willem ende Iohanna Grauinne van Vlaenderen, van den Iare XIIJ^{c}.XVIJ. [leg. XIJ^{c}.]

Ende licht in de voorsz. ysere kiste, fol. CXV.

Quae argumento sunt, hanc *Choram* tunc fuisse superstitem. Superest autem etiam nunc altera illa *Chora Wilhelmi* d. 11. Mart. a. 12$\frac{53}{54}$. Vnde suspicari possis, periisse hanc alteram, a. 1217. sive vetustate situve corruptam, sive quovis alio modo evanidam, vel *in Originali* in iudicio aliorsum missam. Diu tamen postea superfuisse, nunc docebo. Nimirum haec ipsa *Chorae* verba multas postea concitarunt rixas, quando Amplissimi *Vrbis Mediob.* Proceres huius Privilegii vindicias variis locis egerunt strenuas. Sic a. 1613. ubi incolae *Gistelae* in Flandria civem Medioburgensem in carcere detinebant, vi huius *Privilegii* hunc repetiverunt, teste istius anni Epistola, quae in *Indice Alphabethico Archivi Secreti Mediob.* MS. p. 27. sic recensetur: „ Missive van die van Middelburg aan die van Gistele in Vlaan„ deren geschreven over een Arrest, gedaan op een borger van Middelburg, „ waar by wordt geposeerd, dat door Vrou IOHANNA Gravinne van Vlaan„ deren, aan die van Middelb. was verleend *het Privilegie*, dat die van Mid„ delburg zoo in Vlaanderen als Holland en Zeeland niet arrestabel zouden we„ zen, en het *Privilegie* wordt gezegt te wezen in het Latyn en van den Iare „ 1217. De Missive is van 27. Mart. 1613. Reg. 114 ". Hactenus ille *Index.* Ipsas autem literas postquam inspiciendi mihi copia facta est, hinc mihi patuit, missam esse publico iussu ipsius Privilegii Apographam (*Copie Authenticq*). Porro Doctus ac Nob. Vir DE GRIJPSKERKE in *Descript. Zeeland.* MS. p. m. 126. de hac *Chora* sic loquitur: „ *Ik bevinde*, dat de Keure van „ Middelburg aan den Poorteren gegeven is in den Iare 1217. door IANNE „ Gravinne van Vlaanderen, en WILLEM Grave van Holland en Zeeland. „ De Woorden op 't einde van de gezeide Keure zijn: *Hanc legem iuraverunt* „ *Domina* IOHANNA *Comitissa Flandriae, Wilhelmus Hollandiae*" sqq. *Grijpskerkium* autem ipsa Chora αὐτόπτης usum esse, idque pro more suo, nullus dubito. Immo illam M. Z. VAN BOXHORN addl. ad REIGERSBER-

GEN

GEN *Chronic. Zeel.* Ed. primae p. 129. suo adhuc tempore superesse testatur, A. 1217.
a. 1644. *Immers*, inquit, *de alleroudste Stadts Keure*, DIE NOCH TER TYDT N. V.
OVERICH *is*, *wierde dien van Middelburch in den Iare* 1217. *ghegheven*, *ende niet alleen van den Grave van Hollandt*, *maer oock van dien van* VLAENDEREN *eenstemmelijck bevesticht.* Verum certiora dabo. En tibi! excerpta Sententiarum, pronunciatarum a Magistratibus *Gandavi*, *Goudae*, immo ab *ipsa Provinciali Curia Hollandiae ac Zeelandiae*, prout exstant in *Aureo Registro Vrbis Medioburg.* ubi sic habetur:

AVR. REGISTR. fol. CXLVI. 2ᵉ. Script. fol. 456.

Confiermatie van Schepenen der Keure van Gendt op 't Priuilegie *de non Arrestando.*

Scheepenen vander Kuere der Stede van Gendt, geledt *op 't Priuilegie van die van der Stede* van Middelb. in Zeelandt, geexhibeert van wegen Ioos pietersfen Penne, Schipper ende borger der voorsz. Stede van Middelburch alhier gearresteert van wegen Ian Leyns ouer hem zelven ende ouer Ian van Tonne inhoudende tselue Priuilegie *Vrydom van Arresten voor de borgeren der voorsz. Stede*, ende tzelue geconsulteert hebbende met hun Hoocheden, Verclaeren dat 't selfde Priuilegie zal sorteren zijn effect ende achtervolcht worden, ende dienvolgende consenteeren den voorsz. Ioos Pietersfen te mogen deurvaeren met sijn schip. Ordonneren alle de ghene, diet behooren sal, hemluyden hier naer te reguleren. Actum in 't Collegie desen thienden van April XVIc. en thiene, Ende was onderteeckent I. Kerchoue.

Confirmatie vant Hoff Prouinciael opt 't Voorn. Priuilegie *de non Arrestando.* ibid. fol. IOXLVI. MS. 2°. fol. 456. vs°. Notule van 't aduys in der zaecke van *Pieter vander Aertbrugge*, poorter der Stat Middelb. cum sociis, Impte. in relief d'appel Contra *Hans van de Putte*, woonende tot Zierczee, gedᵉ. *cum socijs* ghevoechden.

't Hoff vuyttende 't Advys, jnterineert de clausule van relief jnder Imptᵉⁿ. mandemᵗ. geinsereert, releueert hen. dienvolgende van de jndebite prosecutie heurder appellatie, doen te niete 'tvonnisse in questie, ende doende 'tgunt Schepenen van ZZee, als rechters ter eerster instantie, behoorden gedaen te hebben, admitteert dexceptie by d'Impetᵉⁿ. aldaer geproponeert, renuoyeert dienvolgende de zaecke, midtsgaders partien voorden gerechte van Middelburg ende compenseert de Costen, om redenen den houe daer toe mouerende. Actum ende gepronuncieert den XXIIIJ. Mey 1613.

Concordat collatione facta per me P. Croock.

Con-

A. 1217. N. v. Confirmatie vant voorss. Priuilege. ibid. fol. IↃXLVII. MS. 2°. fol. 456. vs°. et 457. Extract vuyt 'tvonnisbouck der Stede vander Goude.

Mr. Evert Puttershouck, als speciale procuratie hebbende van Aelbert Cornelissen getrout hebbende Maria Lieuens van den Velde — — — — —

Den gearresteerde verthoont brieff van asschryvens *met een Priuilegie der Stadt Middelburch*, concludeert by exceptie tot alhier niet ontfankel. ende renvoy aan de Gerechte van Middelburg voors. makende in cas van proces eysch van Costen.

Den eyr. seydt, dat de missiue niet en strect tot ontslaginge van de goederen, maar alleen van den persoon van den gearresteerde, ende tpriuilege oick van geen goederen en spreeck, maer *alleen van persoonen*, ende dat noch onder expresse clausule, datmen de persoonen *oock wel arresteren mach voor heur eygen misdaden*, ende dat alhier voor misdaet moet genomen worden, dat den gearresteerden van hier getransporteert heeft goederen van een Boedel ofte sterfhuys, dat hier gevallen is, Concludeerende by de voorsz. ende andere middelen tot rejectie van de exceptie, ende dat de gearresteerde geordonneert zoude worden ten principaelen te antwoorden.

Schepenen partye gehoordt, ende op alles gelet, Absolueren den gearresteerden van der instantie, ontslaen zijn persoon ende goederen vuytten arreste ende renvoyeren den Eyr. aen den Gerechte van Middelburch, Compenserende niettemin de Costen om redenen. Actum den XXVJ. April a. XVJc. Zesthien, present den Bailliu Ghysbrecht Aelbrechts, Adr. Claesf. Goudtswaerdt, ende Pr. Harmensf. Cuik Burgemrs, Iohan Vlack d'oude, Pieter Woutersfen Crabet, Dirck Iansf. Steenwyck, Ian Hendr. Wantslager, ende Iacob Adrz. Bosch, Schepenen, ende was ondertr. Ioh. Flo. de Iager 1616: 26. 4.

Tweede Confirmatie van Schepenen der Keure van Ghendt. MS. I. fol. IↃXLVIIJ. Ed. alt. fol. 457. vs°.

Schepenen van de Keure van Gendt met overleueringe tusschen poorteren in heurl. collegie gehoordt Daniel de Somere alhier verweerdere, mitsgaders zyn verdragh en kennisse ten desen gedregen, gesien oock de brieven aen heurl. geschreven bij het Magistraet der stede van Middelburgh in Seeland, met *extract van haer previlegie* daer by gevought; verklaren 't arrest by den voorss. Daniel gedaen op den persoon van Guilliame Laureys, filius Guilliame, poortere ende ingesetene derzeluer Stadt van Middelburgh, QVAET, *condemneeren* hem verweerdere in de costen van desen vervolghe, ter tauxatie, ende niettemin compenseren de schaden ende Interesten by den Eyre. gepretendeert, uyt causen. Actum den VIJ. Decemb. 1650. was onderteekent. *A. van Druythen*.

Postea

Postea novae cum Gandensibus ortae sunt lites super *Adriano de Rycke* Cive Mediob., teste Scabinorum Gandav. Epistola d. XVII. Iul. 1662. (Registr. N. n°. 106. in Archivis Mediob.), in qua profitentur, se super hac Charta Maiestatem Caesaream consulere velle; dolebant enim Scabini Mediob. (ut libellus *Ryckii* supplex docet) hac in lite „ het *Priuilegie* van vrydom van *arreste* ge- A. 1217. v.
„ accordeert by de *Gravinne Iohanna* aan die van Middelburgh gheene plaatse
„ en heeft, daer dat nochtans van suppliants wege syn geexhibeert diversche
„ Sententien, daerby tselve Privilegie is gemaintineert geworden, by uwe ed.
„ voorsaten in wette, ende onder andere eene sententie alhier [Middelburg]
„ ook gewesen naer preallable consultatie van wylent synre doorlucht. Hooch-
„ heit den aertshertoghe Albertus, geduerende den twaelfjarigen vrede, twelck
„ alsoo gecontinueert is geworden, geduerende den jegenwoordigen eeuwigen
„ vrede, tot proffyte van andere inwoonders, selfs uyt crachte van expres man-
„ daet, gegeven in den priveen Rade van syne Mayesteyt, den vyfden Aug.
„ lestleden, an UW. Ed. gesonden, op het vertooch van Uwe Ed. nopende
„ de sake van Iacob Lievens, — " Qui libellus supplex tunc eum habuit effectum, ut supersederetur ad tempus, donec Scabini Gandenses in illud Caesaris mandatum inquisivissent. Quod mandatum quomodo ratum fecerit Caesar, infra scriptae literae ostendent, non facturus id profecto, nisi de *αὐθεντίᾳ* eiusmodi Chartae plene persuasum sibi suisque consiliariis fuisset. Nimirum exstat in Archivis urb. Mediob. *Registr.* n°. 106. (cuius in dorso: *Brieven aan de Stadt* 1660—1665.) Epistola Legati Ordd. T. V. SASBVRCH, data *Bruxellis* d. 23. Aug. 1662. ad Magistratum Medioburg.

Edele Erentfeste hooch Achtbare wyse seer voorsichtige Heeren.

Myn heeren. Uwel Ed. Achtbren missive van den 12den dezes Maendts is my nevens de bylagen op den 21. derzelver eerstelyk behandigt. Ik hebbe my aanstonts soo veel doenlyk geinformeert, of by syn Majst Priveen Raedt yets by forme van resolutie ofte verklaringe raeckende het onderhouden van 't privilegie, aen de Borgers ende Ingesetenen van Middelburg by Vrouwe Iohanna Gravinne van Vlaanderen, ende Willem Grave van Hollandt verleent, aan de Scheepenen der keure tot Gent soude gerescribeert ende afgesonden syn. Daer over ick tot noch niet nader hebbe uytgevonden dan dat ick van goeder handt bericht ben door een Persoon, dewelke eene missive van den Priveen Raedt in dato den 5. Augusti 1661. over dat subiect geschreven, aen de Schepenen van de Keure tot Gent, heeft gesien ende gelesen: daer by dat die van de Keure belast ende bevolen wordt, *het voorseyde privilegie in alle syne Poincten te doen* onder-

A. 1217. N. v. *onderhouden* ende effect forteren, ten einde het contrarie doende, 'er geene oorsaecke ende redenen tot onlusten ende verwyderingen wierden gegeven. Ende dat sy luyden haer souden hebben te wachten van syn Majt in het toekomende hier over meerder moeyelyk te syn.

Ik sal alle devoiren aenwenden om eene copye van dese missive machtig te werden: ofte ten minsten een extract, raeckende het onderhouden van het geseyde Privilegie ende Uwel Ed. Achtbren 't selve toesenden soohaest my behandicht sal syn: ende vorder alles doen, t' geen van mynen schuldigen plicht is.

Ik ben ook onderricht, dat de Schepenen van de Keure sedert het jaer 1648 wel by vyf ofte ses verscheyde sententien, het onderhouden van t' voorgeseyde *Privilegie* souden geconfirmeert hebben. Van alle dewelke my toegeseydt is, dat copyen sullen overgesonden worden. Uwel Ed. Achtbren gelieven te vertrouwen dat niet alleen in dese maar alle voorvallen sal bethoonen myne yverige gehoorsaemheyt in t' bevorderen van derselver commandementen. Waer mede eyndigende,

Edele, Erenfeste, hooch Achtbare Wyse, seer Voorsichtige Heeren,

Bidde Godt Almachtig UWel Ed. Achtbden Regeeringe te willen overstroomen met allerley heil ende voorspoedt, blyvende altydt

UWel Ed. Achtbaerheden
Onderdanigen Dienaer

Tot Brussel den 28. Augusti 1662.

T. V. Sasburch.

Edele, Erentfeste Hoochachtbare, Wyse, seer voorsichtige Heeren,

Myn Heeren. Ik hebbe na alle aengewende devoiren eyntlyk de resolutie becoomen van syn Majts Priveen Raedt alhier, raekende het onderhouden van de privilegien, gelyk UWel Ed Achtbden uyt dese nevensgaande verclaringe sullen gelieven te verstaen.

Ende vertrouwe vastelyk dat die van Gent in het toecomende sullen supersederen de Ingesetenen van UWel Ed. Achtbden met arresten *tegen het privilegie* te becommeren. Indien UWel Ed. Achtbden mochten oordeelen hier omtrent noch ijets anders wierde gerequireert, sal derselver bevelen in alle onderdanichheijt afwachten, ende ook na mijn gering vermogen achtervolgen.

Waer mede eyndigende

Edele,

Edele, Erentfeste, Hoochachtbare, Wyse, feer Voorsichtige Heeren. A. 1217.
Bidde Godt Almachtig het hem gelieve U Wel Ed. Achtbden Regeeringe N. V.
alomme te zegenen ende blyve altydt

U Wel Ed. Achtbaerhedeh
Onderdanigen Dienaer

T. V. Sasburch.

Tot Brusfel den 4. Oc-
tobr. 1662.

La declaration cy requise n'est necessaire puis que L'Intention de sa Mate. est & sera tousjours de faire observer ensuite du traitté de paix Les privileges des subjets & Vassaux de part & d'autre, dons Ils estoient en possession devant la guerre; fait a Bruxelles le 23. Septembre 1662.

B. Blondele.

Denique exstat in *Archivis urbis* Liber, cui nomen: *Formulier-bouck van alle acten, die ter Griffie der Stadt Middelburgh gedepescheert worden*, in quo Libro, circa a. 1687. scripto, inter alia, fol. 66. vs. haec habentur notabilia.

Extract uyt het Privilegie *de non arrestando* gegeven aan de burgers van Middelburg. Beginnende:

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Haec est lex, quae kora dicitur oppidanorum de Middelburgo, firmata iuramento earum personarum, quarum tam nomina quam sigilla supponuntur, quocumque oppidani de Middelburgo se vel sua moverint, sub protectione et conductu AMBORVM COMITVM *et eorum* IVSTITIARIORVM *erunt, qui nihilominus omnibus tam peregrinis quam indigenis in Middelburg venientibus firmam pacem praecipiunt* ——— ——— ——— ——— ———

Illos de Middelburgo nemo arrestabit, id est, pandabit (nisi pro propriis maleficiis) in duobus Comitatibus, id est Flandriae et Hollandiae hanc legem iuraverunt Domina Iohanna Comitissa Flandriae, Wilhelmus Hollandiae Comes, et eorum Castellani de Zelandia, ipsis de Middelburgo inviolabiliter observandam, anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo septimo decimo.

Concordat cum Originali.

Quae formula *concordat cum Originali* satis aperte docet, hanc Choram *in Originali* praecedente adhuc seculo extremo fuisse superstitem; nisi si quis per hanc subscriptionem duntaxat intelligendum censeat, eam concordare cum *Originali*

 nali

A. 1217. N. v. *nali scriptura*, quae habetur in *Aureo Registro* supra memorato. Agnovit autem ipse Imperator *Carolus V.* Comes Holland. Opidanorum Medioburgensium Privilegium *de non arrestando cive Mediob.*, quo ab antiquis inde temporibus usi sint, illudque etiam contra molimina Officiarii Regis primarii valere iussit a. 1517. ut probo ex Charta inedita, quam descripsi ex alio *Registro Pergameno Authentico* urbis *Middelb.* n°. 3. fol. 24. iussu Regis Philippi exarato et comprobato; in quo

Copie van eendre acte aengaende Ian Iacobs z. woenende op de nyeu Kaye gheuanghen by den Proufst.

d. 29. Aug. 1517.

Sur ce que les Bourgmaisters & Escheuins de ceste ville de Middelbourg eussent requis au Roy nre Sgr. Que vng nomme *Iehan Iacobs* z. demourant sur la neufue caye lez led. Middelbourg leur bourgois & soubzmanant, lequel le Preuost de lostel dud. Sgr. Roy auoit prins & apprehende pour certain cas criesme ou delict quil luy impose auoir commis & perpetre leur fust rendu & restitue pour en faire la pugnicion & correction ainsy quil appartiendroit, attendu quil est *leur bourgois & soubzmanant* & que le cas dont lon le veult chargier auroit este commis & metes & soubz la jurisdiction de lad. ville de Middelbourg Soustenant que en vertu des *Priuileges* a eulx octroyez & accordez *par feus les tresnoble Predecesseurs* du Roy que Dieu absoille & *dont Ilz ont de tout temps paysiblement joy & vse* la congnoissance leur en doit competer & appartenir Aquoy de la part dud. Preuost eust este foustenu au contraire pour pluisrs. raisons & moyens par luy alleguez, finablement *apres que les Priuileges* dont lesd. de Middelbourg se vantent ont *este veus & visitez ou conseil du Roy*, & quil est *souffisamment apparu* que jceulx de Middelb. en ont plainement & paisiblement joy & use. Pareillement que led. prisonnier est bourgois demourant en la jurisdiction desd. de Middelbourg & le cas a luy Impose commis en icelle, le Roy par laduis des Chief & Gens de son *priue Conseil* A ordonne & ordonne que le proces dud. *Iehan Iacobs* z. prisonnier se fera par main commune Assauoir par led. Preuost & deux des Escheuins ou autres deputez par la loy dud. Middelb. Et ce fait led. Prisonnier comme leur Bourgois manant & habitant en leurd. Iurisdiction leur sera rendu & deliure pour sur led. proces rendre leur sentes telle quil appartiendra par raison & justice, & quilz trouueront la matiere y estre dispose. Ainsy fait a Middelb. le xxixe. jour daoust lan mil chincq cens & dixsept. Ainsy signe

Verderue.

Postremo

Postremo, ut sciamus etiam, quorsum dilapsum sit ipsum Chartae autographae documentum; en tibi verba Ill. Viri VAN CITTERS, qui ab a. 1702—1711. Medioburgi fuit cum *a secretis*, tum *syndicus*; in cuius ditissima Chartarum collectione MSS. T. I. ad a. 1217. penes Vir. Ampl. ac Consulem IAC. VAN CITTERS haec habentur: *Keure van Graef Willem ende Iohanna Gravinne van Vlaenderen aan die van Middelb. ter Secret. van Middelburg geregistreert int I°. G. R.* [gulden Register] *fol.* 95. *en op den* 16... AAN DEN HOVE IN ORIGINALI OVERGELEGT. Vnde patet, *hoc Diploma* olim in Lite quadam ad *Curiam Provincialem Holl. et Zeel.* Hagam Com. esse missam; unde fortasse nunquam rediit. Saltem quidquid inquisivi, inveniri non potuit. Abunde tamen haec, quae supra dedi, sufficiunt, opinor, ad vindicandam huius Chartae fidem. A. 1217. N. V.

N. XCIV.

WILHELMO Comite Hollandiae in terra Sancta peregre absente, BALDVINVS Comes de Benthem, Procurator Hollandiae, benefacit Abbatiae Mediob. et litem cum Nobili viro de *Zubburg* dirimit. A. 1218. N. I.

A. 1218.

Ad Excurs. VII. p. 279.

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Mediob. fol. XII. in Archivis Cameræ Ration. Zeeland. Loculo 116-117.)

In nomine Sanctae et indiuiduae trinitatis. Ego BALDVINVS Dej gracia *Comes de Benthem* et *Procurator Holland.* (1) No-

(1) *Procurator Holland.*] Observent Politici nostri mentionem *Procuratoris Hollandiae*. De quorum origine multi multa. Sunt qui hos Comitum *Procuratores*, sive *Praesides Praefectosve*, repetant ab eo tempore, quo Comites ex *Domo Hannoniensi* succedebant, et in Hannonia delitescentes, vel fra-

A. 1218. N. L. Notum facio tam presentibus quam futuris · quod HADEWIGIS vidua DODINJ de *Subburg* et filij ipsius *Ioh.* et *Sym.* et parentes filiorum remiserunt *Abbati* et fratribus de *Middelburg* pro anima patris suj *Palafridum*, quem pater eorum ab eisdem habuit ad vitam suam tantummodo · non de aliquo jure sed de gracia, Cum autem *decimas*, quas pater eorum ab Abbate habuerat in *feodum* recepissent · easdem decimas tam *agnorum* quam *annone* · *Abbatj* pro quadraginta marcis obligauerunt · talj conditione, quod dictas decimas infra triennium redimere non possent, nec etiam post triennium nisi ad proprios vsus · De redemptione autem hic modus obseruandus est · Quandocumque

fratres vel *filios*, vel alios etiam, *Vicarios* sibi substituebant. Substitutio in his etiam vera! Sic enim statim, ut *Iohannes* II. Hannonius in Hollandiae Principatum successit, is in Hannoniam revertit, relicto *Vicario* fratre GVIDONE et filio WILHELMO annorum XV. M. STOK. D. III. bl. 53. vs. 856. sqq. Ab hoc autem tempore Comites plerumque erant absentes; quo spectant verba WILHELMI PROCVR. p. 611. de WILHELMO III. *Ioannis* II. successore: *veniat quandoque visitare fructuosam magis* HOLLANDIAM, *non semper aspiciens* HANNONIAM *floribus speciosam.* Alii *Praefectorum* originem quaerunt sub tempora ALBERTI BAVARI, putantque *Albertum* a. 1389. primum dedisse exemplum in IOANNE *Dom. de Arkel*, qui apud IO. DE LEID. *Chron. Belg.* L. XXXI, C. 40. audit *Rector sive vicecomes Holl. et Zeel.* PHILIPPVM autem Ducem Burg. hanc dignitatem firmius stabilivisse, constituto Tribunali sive Curia, quae eius vices sustineret, neque amplius esset ambulatoria, sed certo loco adstricta; quod nondum hactenus obtinuerat. Mitto alia. In tanto autem sententiarum divortio ea sola sententia vera esse videtur, quae statuit, Comites semper suos habuisse *Praefectos temporarios*, qui illorum *absentium* vices gererent, quamquam hi postea *perpetui* esse coeperint. Multa nostris in scriptoribus dubia, incerta, fallacia, corrigi possent, si melius attendere-

que voluerint redimere · in festo Sancti Bauonis soluent quin- A. 1218. N. 1.
que marcas Abbati · sub testimonio Conuentus et *Hominum* Abbatis, et reliquos denarios integre ante aduentum Domini · Alioquin Abbas eo anno decimas dictas obtinebit ·

Hoc autem factum est coram me et Domino THEODRICO DE VORNE ·

Et ANDREA IVDICIARIO FLANDRIE (2),

Et *Abbate de Tongerlo* et *Hominibus* Comitis, quorum hec sunt nomina:

Otto Dapifer ·

Heinricus de Kats ·

Dodi-

deretur ad *Comitum* ac Terrae nostrae *Dominorum* potentiam, ac supremam potestatem, ex qua omnis reliqua iurisdictio, administratioque Politica, tamquam a fonte suo primigenio dimanavit. A primis quidem temporibus ipsi Comites, quantum penes ipsos erat, res publicas administrabant, et circuitu annuo instituto, publico ministerio, et in dominiis suis primarii *iudicis* et *domini* munere fungebantur; verum si forte absentes essent, seu per bella seu per alia negotia impediti, *iudicem*, seu *praefectum*, *vicecomitem*, *gubernatorem*, sive ut hic vocatur *procuratorem terrae*, constituebant, qui *nomine Principis* omnia ea peragebat, quae ipse alioqui *Princeps* peregisset. De eiusmodi *Praefectis* vel *Vicecomitibus*, vel quocumque nomine vocitare lubet, pristino aevo a Comitibus primae familiae iam institutis nonnulla dicere possem, quae hoc argumentum illustrarent. Sed haec nunc non ago. Pauci perspexerunt, iam ab antiquissimis Comitum temporibus repeti debere originem *Praefectorum sub Comitibus* (Belg. *Stadhouders onder de Graven*); pauci etiam horum munus intelligunt, et hinc coëgerunt consequentias varias, quae ab hodiernis temporibus admodum alienae sunt. Sed haec alibi distinctius, varias exhibuisse sententias nunc contentus.

(2) *Iudiciario Flandrie*] Quantivis pretii haec Charta est ob mentionem huius *Iudiciarii Flandrici*, ut videri potest ex not. supra p. 404.

A. 1218.
N. 1.

Dodinus · f · Sijmonis ·

Sijmon, qui dicitur Steneric ·

Heinricus f · Euerdeij (3) ·

Symon · f · Gerolfj ·

Will. f · Dodinj ·

Heinricus · f · Hugonis ·

Simon f · Bonifacij ·

Datum anno Dominice Incarnationis M° · CC° · XVIII.

Vt autem hoc ratum et inconuulſum permaneat, preſentem paginam Sigillj mej impreſſione et aliorum *bonorum* virorum ſcilicet

Domini · Th. de Vorne *Castell.* ·

Et ANDREE IVDICIARIJ FLANDRIAE,

Et Abbatis de Tungerlo,

ſigillis fecj communiri ·

(3) *Euerdeij*] Nobilis huius Familiae non meminit MS. Dom. DE GRIJPSKERKE, *Deſcr. Zeeland.* neque ex eo V. D. TE WATER, *Hoog Adelyk en Adelryk Zeelant* a. 1761. Occurunt tamen in alia Charta inedita a. 1361. d. 5. April. penes me, *Bartholomeus Alaerdt ſer Euerdeijs ſons ſone*, et *Willem Alaerdt ſer Euerdeijs ſons ſone van Bigghenkerke*, tamquam *homines* Comitis Holl. et Zeel. Plura de hac familia ex Chartis poſſent ſuppeditari, quae omitto.

N. XCV.

N. XCV.

LVDOVICVS Comes Losſenſis, conſentiente *uxore ſua* ADA, dona Monaſterii Herkenrodenſis auget. A. 1218. N. 11.

A. 1218.

Ad Excurs. XI. p. 496. *et Cod. Diplom. p.* 294, 346.

(In MANTEL. *Hist. Loss.* p. 125. et hinc MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 845.)

In nomine ſanctae et individuae Trinitatis. Ego LVDOVICVS *Comes de Los* notum eſſe volo omnibus hoc ſcriptum intuentibus, quod pro remedio animae meae et praedeceſſorum meorum, de aſſenſu Domini Epiſcopi Leodienſis, VXORE MEA IDA (1), et fratribus meis HENRICO et ARNOL-

(1) *Ida*] Fueritne nomen *Idae*, an *Adae*, uxori Ludovici magis familiare, eo quo vixit tempore, dicere non auſim. Nomen *Adae* hodie eſt vulgatius. *Ida* vero et *Ada* idem eſt nomen. Sic WILHELMI I. Com. Holl. filia IO. A LEID. *Chron. Belg.* L. XIX. c. 9. vocatur IDA *Abbatiſſa Reynsburgenſis*, quae tamen in Epitaphio apud BOXHORN *Theatr. Holl.* p. 224. audit: ADA. FILIA. WILHELMI. PRIMI. — IN REINSBVRCH ABBATISS. Idem A. LEID. L. XXI. c. 1. alio loco *Adam* ſcripſit. Immo haec ipſa *Ada Ludovici* Loss. uxor noſtris Scriptoribus etiam IDA vocatur: A. LEID. *Chr. Belg.* L. XIX. c. 1. *Theodericus duxit in uxorem Adelheydin — — de qua duas excellentis formae ſuſcepit filias, vidl. Adelheydim et* IDAM. *Adelheydis — — non genuit;* IDAM *vero Luduicus Comes Loſſenſis contra voluntatem totius Hollandiae ſibi in coniugem deſponſavit.* Hinc non mirum, in Losſenſibus documentis haec nomen ita etiam inveniri, unde hic p. 347. varians lectio *Mantelii* pro *Ada* IDAM exhibet. Nulla igitur ratio eſt, cur Vir Ill. HVYDEC. D. II. bl. 156. IDAE nomen corruptum cenſeat; multoque minor, cur pro *Ada* ſive *Ida Aleidim* ſubſtituere conetur: qua de re dixi in not. p. 293.

A. 1218. N. 11. NOLDO consentientibus, dilectis sororibus nostris Sanctimonialibus de HERKENRODE fructus decimarum nostrarum de *Hasselt*, de *Kermpt*, et *Curingen* et de *Stockrode*, cum omnibus appenditiis suis, in eleëmosynam contradidi, et super altare B. Mariae Virginis in *Herkenrode* praesente Conventu, deportavi, ut eosdem fructus libere et quiete cum omni integritate percipiant; donec vel de me, vel de legitimo meo haerede, quadringentas marcas Leodienses recipiant, quae mihi ad opus *Ierosolimitani itineris* (2) commodarunt. Et notandum, quod si Decimae istae vel a me vel ab heredibus meis redemptae fuerint, fructus illi, quos eo usque praedictae Sanctimoniales perceperunt, in sortem non debeant computari, eo quod, ob spem vitae aeternae, ipsos fructus eis in eleëmosynam libere et absolute contulerim: ut pro meis praedecessorumque meorum excessibus fideliter orent. Et si, casu emergente, eas redimi contigerit, ex integro tota pecunia eis simul exolvatur; ut si alia bona comparare voluerint, prompta habeatur. Vt igitur haec stabile robur obtineant firmitatis, praesentem paginam sigillo meo, cum *Sigillis*, tam VXORIS MEAE (3), quam fratrum meorum, feci in testimonium communiri. Testes autem huius rei sunt:

Wil-

(2) *Itineris*] De hoc itinere vid. Cod. Dipl. p. 377. not. (3).

(3) *Vxoris meae*] Num hoc Adae Sigillum adhuc supersit, investigare nondum potui. Quidquid enim per viros magnae auctoritatis Rever. Matronam,

Wilhelmus Persona de Hasselt. A. 1218. N. 11.

Wilhelmus de Pietersseim.

Walterus frater eius.

Arnoldus et Hermannus, frater eius, de Elslo.

Conrardus de Hubertinchen.

Godefridus de Lewis.

Robertus de Berle.

Raso de Curtereseim.

Theodoricus Castellanus de Loos.

Walterus de Bere.

Henricus de Ioer.

Robertus de Coswerem.

Lambertus Castellanus de Duras,

aliique praesentes, tam *Nobiles* quam *Ministeriales*.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis millesimo ducentesimo octavo decimo.

nam, Herkenrodae Abbatissam, hac de re rogatum ivi, impetrare ab ea non potui, ut Originalem Chartam visui exponat, quamquam habere se has Ludovici Chartas confiteatur. Si meliori in posterum fortuna gaudere mihi contingat, publice id exhibebo.

 N. XCVI.

A. 1218.
N. III.

N. XCVI.

ARNOLDVS Comes Losſenſis, fratris LVDOVICI ſucceſſor, conſenſu uxoris ALEIDIS, nonnulla Privilegia concedit Sanctimonialibus de Herkenrode.

A. 1218. post menſem Iulium (1).

Ad Excurs. XI. p. 494. et Cod. Diplom. p. 294. not.

(Ex MANTELII *Hasſelete* pag. 9. et *Histor. Losſens.* p. 126. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 846.)

A. In nomine ſanctae et individuae trinitatis. ARNOLDVS Dei gratia *Comes de Los* — — Factum dilectisſimi fratris et Domini piae memoriae LVDOVICI Comitis. — — — — — — — — Praeterea indigentiae et necesſitati earumdem ſororum nostrarum in omnibus providere volentes ad maiorem confirmationis praedictae cautelam [a], ob remedium etiam peccatorum nostrorum, ius *patronatus* Eccleſiae de *Hasſelt* cum ceteris Eccleſiis ſibi attinentibus, quod in manu nostra tenebamus, de conſenſu *uxoris* nostrae ALEIDIS COMITISSAE, libere contulimus, nec non piſcationem a magno ponte ad molendinum de *Thulth*, ad refectionem infirmorum ſuperaddidimus etc. Testes autem huius rei ſunt:

Wilhelmus Perſona de Hasſelt. Theo-

a Hasſel. *cauſam.*

(1) *Iulium*] Ratio notae Chronicae ſatis est manifesta. Obiit Ludov. Loss. d. 29. Iul. a. 1218. cui ARNOLDVS ſuccesſit. De hac *Aleide* quae dicere deſtinaveram, ſupra iam occupavi, not. p. 294.

Theodoricus de Heinsberghe. A. 1218. N. III.

Osto[b] de Borne.

Wilhelmus de Peterſeim.

Conrardus de Hubertingen. — — — —

Acta ſunt haec anno gratiae milleſimo ducenteſimo octavo decimo.

b Male in Edit. *Otto.*

Confirmatio eiusdem Chartae A. 1218.

Ad Excurs. XI. p. 494.

(Ibid. et apud MIR. *Opp. Dipl.* T. II. p. 846.)

B. Eodem anno Epiſcopus Leod. HVGO hanc ARNOLDI et fratris LVDOVICI Donationem approbavit, cuius Charta exſtat in MANTEL. *Histor. Loss.* p. 127. ubi ſic: „ *Ad notitiam* — — pervenire cupimus, quod Vir Nobilis piae memoriae LVDOVICVS Comes de Los, cum adhuc viveret — — ob ſalutem animae ſuae ac Praedeceſſorum ſuorum, in manus noſtras reportavit. Poſtea vero ipſo viam univerſae carnis ingreſſo, dilectiſſimus frater eius ARNOLDVS, qui et nunc poſt ipſum Comes eſt, — contulit, uxore ſua ALEYDE *Comitiſſa* pium praebente aſſenſum ".

N. XCVII.

A. 1218.
d. 6. Sept.

N. XCVII.

HENRICVS Dux Brabantiae, praesente ARNOLDO Comite de Los, benefacit Ecclesiae *Eihamensi*.

A. 1218. d. 6. Sept.

Ad Excurs. XI. p. 494.

(Ex' Autographo in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae, Caps. 47. n. 4. Exstat descripta ibidem Tom. IV. n. 116.)

HENRICVS dei gratia *dux lotharingie* omnibus hoc scriptum videntibus in perpetuum Notum facimus tam presentibus quam futuris quod nos jntuitu dei et gloriose virginis procurationem quam exigere solebamus ab altari de *Dornen* remisimus jn perpetuum Ecclesie et conuentui *eihamensi* · Vt autem hoc a nobis et nostris successoribus jnuiolabiliter obseruetur presentem paginam nostro sigillo et testium nominibus corroboratam ipsis dedimus in testimonium et securitatem · Testes ·

H. filius noster ·
A. Comes de Los ·
A. de Bigardes ·
A. de Scolo ·
R. de Boshut ·
Deiso ·
Hū. de arschot · et alij quam plures ·

Da-

Datum · anno · Domini M · C · C · XVIIJ · feria · v^a^. ante nativitatem beate mariae ·· A. 1218. d. 6. Sept.

* * *

Appendet ex cauda pergamena Sigillum magnum ac rotundum flavi coloris, repraesentans Equitem cum lancea, cuius ex circumscriptione restabant literae SIGILLVM hEN·. In Contrasigillo habetur Eques currens cum gladio in dextra cum his verbis: ······ RChIONIS.

N. XCVIII.

Capitulum *S. Mariae* Traiect. convenit cum MACHTILDE uxore HENRICI de Teloneo in *Smithuse*, et curtibus *Ewijk* et *Malberg*, eaque sub annua pensione variis conditionibus locat (1). A. 1219. N. I.

A. 1219.

Ad Cod. Dipl. p. 198.

(Ex Archivis Eccles. S. Mariae Traiect.)

IN NOMINE DOMINI · Noscant presentes · sciant posteri qualiter *capitulum sancte' Marie'* in *traiecto* · conuenit cum MACH-

(1) *Locat*] Meminit huius Chartae Vir Cl. A. MATTHAEVS not. *ad Anonym. Traiect.* p. 187. *Aliud habeo diploma ex Tabulario Canonicorum Ecclesiae S. Mariae, quo teloneum in Smithusen, praedia Ewic* etc. Non dedit tamen Chartam. An alibi exhibuerit, nescio. Est autem scriptum per formam *Chirographi*, de quo vid. supra p. 198. Dimidia literarum pars hanc sententiam facit: *Sancta Maria Virgo intercede pro toto mundo.*

A. 1219. N. 1. MACHTELDA uxore HEINRICI (2) *de Smithuse* · et eius filia OLELDA · de teloneo in *Smithuse* · et curtibus *ewik* · et *malberge* · ecclesie uacantibus · sub annua pensione recipiendis · Sane iam dicta MACH · et OL · filia coniunctis manibus receperunt prenominata bona de manu capitulj quoad uitam suam omni prorsus herede aut hereditario iure exclusis ita duntaxat quod prefata MACH · quam diu uixerit · sicut in integra procuratione predictorum bonorum nec fratres aliquem habeant respectum ad filiam sed ad matrem solum · ita quod ipsam pensionem certis temporibus fratribus soluat · videlicet xx[ti] · et unam libram in festo palmarum · et totidem libras in festo sanctj iohannis baptiste · Item · c · modios tritici in festo Remigij · et alios · c · modios in festo vvalburgis preter seruitium quod debetur nunciis ecclesie in ascensu ipsius nauis · videlicet dimidia marca . et in descensu ferto uel porcus valens fertonem · Si uero contingat matrem decedere filia superstite · filia succedet matri in integram procurationem supradictorum bonorum et pretaxatam pensionem certis temporibus fratribus in solidum persoluet · Quod autem hec iam dictis terminis · sine diminutione et partitione premissa etiam bonorum indempnitate persolueret · iurauerunt in altari sancte' Marie' · Ambabus autem

et

(2) *Henrici*] Nota hinc Origines *ka*, ut patebit conferendo Chartam Nobilis Familiae Dominorum *de Lec- Folperti de Lecka* infra a. 1228.

et matre et filia decedentibus · et folperto marito olim · super- A. 1219. N. I.
ſtite · qui nullam omnino in bonis predictis habet warandiam · prememorata bona · erunt eccleſie uacantia . et libera ita quod capitulum cui uelit conferre posſit · Quin etiam (n) penſionem ſuam parate ſoluere nec uellet nec ualeret · libera esſet eccleſia ab ipſis · et pro uoluntate ſua disponeret cum bonis ſuis · Et ne in poſterum ſuper predicto contractu aliquis ſuboriri posſit ambiguitatis ſcrupulus · preſens ſcriptum eſt editum · eccleſie ſigillo roboratum ·

Nomina teſtium qui huic contractuj interfuerunt ſunt hec ·

Reinboldus · maior decanus · qui et prepoſitus ſancte' MARIE' · vogelo · Bruno · Waltherus · Wicherus · Paridanus · Heinricus · CRiſtianus · Iohannes · Engelbertus · Conradus · Guntherus · Reinboldus · Iohannes · canonici ſancte' MARIE'.

Hermannus · Theodericus · Reimarus · canonicj ſancti ſaluatoris ·

Gozwinus et Matheus · canonicj ſancti MARtinj ·

Laicj Folpertus de lecka ·

Gerardus de merlo ·

Stephanus Kater ·

Albertus de rade ·

Egidius de brokhuſe ·

Heinricus de lope'ke' ·

Acta ſunt hec · Anno uerbi incarnatj · M° · CC° · XIX ·

A. 1219. N. I. INdictione VIJ. Epiſcopatus dominj Ottonis ſecundj anno IIIJ.

* * *

Adest Sigillum, quod tamen nec appendet nec affixum est; ſed ſingulari quodam modo ope duplicis inciſurae dorſo Chartae inſerta est.

N. XCVIII.

A. 1219. N. II. ARNVLFVS Comes Losſenſis cum coniuge ALEIDE confirmat donationem GOTBERTI *de Orbais* factam Monaſterio S. Catherinae.

A. 1219.

Ad Cod. Dipl. p. 295. not.

(Ex MANTEL. *Hist. Losſens.* p. 176.)

In nomine Domini. Amen. ARNOLDVS *Comes de Los.* Praeſentibus et futuris in perpetuum; cum tempus ſuccedens tempori rerum abducat memoriam, ea quae coram nobis rationabiliter ſunt acta, ut perpetuo robore ſubſiſtant, ſcripto neceſſarium duximus confirmanda: ea propter notum facimus praeſentibus et futuris, quod vir Nobilis GOTBERTVS *de Orbays* Curtim *Mielem* cum omni integritate Iustitiae in Scabinis, in manſionariis, in molendino, in agris, in telonio, in pratis, in ſylvis, cum omnino attinentiis omnibus, et quidquid in eandem curiam iuris attinere dignoſcitur, quod ſuum erat Feudum,

dum, nostrum vero Alodium, ad utilitatem Ecclesiae S. Catharinae, in praesentia hominum nostrorum, de assensu omnium heredum suorum, in manus nostras libere resignavit sororum usibus, in praenominata Ecclesia regulariter conversantium, profutura perpetuo. Nos vero ipsum locum constructioni Monasterii earundem aptum prospicientes, facilem ac pium adhibuimus assensum, et locum cum omnibus supra nominatis bonis Ecclesiae B. Catharinae legitime et absolute contulimus, pro nostra fratrumque nostrorum dignae memoriae LVDOVICI et Henrici Comitum salute, ipsam Ecclesiam, et omnia quae impraesentiarum possidet bona, vel Deo donante in futurum possidebit, sub nostra tutela statuentes. — Nostro et uxoris nostrae Dominae ALEYDIS *Comitissae*, quae praesens factum nostrum approbavit, sigillo confirmavimus — — A. 1219. N. II.

[Sequitur ingens testium numerus.]

Actum anno gratiae MCC. nono decimo, *Leodii*, praesidente HVGONE Ven. Episcopo.

N. XCIX.

N. XCIX.

A. 1220. WILHELMVS Comes Hollandiae et MARIA uxor eius agnoſcunt, ſe mediam partem proventuum *de Scakerslo* in feudum accepisſe ab HENRICO Duce Brabantiae (1).

A. 1220. M. Febr.

Ad Cod. Dipl. a. 1260. *d.* 12. *Oct.*

(Ex BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. Preuv. L. IV. p. 63. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 178.)

Item certaine lettre commencante; *Wilhelmus Hollandiae Comes et Maria uxor eius*, par la quelle il faict à ſcauoir, qu'il at receu en fief de *Henry Duc de Lothier*, la moictie de *Scakerslo*, comme plus à plain appert par la lettre, eſtant en date de l'an de nostre Seigneur M. CC. XX. au mois de Feburier, et at la ditte lettre un grand trou au millieu, mangé des ſouris, et au dos est eſcript. *Quod medietas proventuum de Scakerslo debentur Duci* [*ſcilicet Brabantiae*].

(1) *Brabantiae*] Exſtat apud MIER. *Chart.* D. I. bl. 204. a. 1229. Charta, qua *Wilhelmus* et *Henricus* filii *Goten* vendunt FLORENTIO Comiti, Wilhelmi nostri filio, quidquid habent in *Scakerslo*, — *in officio*, *decima*, *et hereditate.*' Porro p. 208. Charta a. 1231. per quam idem FLORENTIVS omnem terram *de Scakerslo* cum omni iure, quam et quod Eccleſia *de Roden* habebat, pacto hereditario recepit. Vnde patet, Comites illic etiam limites ſuae ditionis protendisſe. Tenebat autem illic GODEFRIDVS Dom. *de Breda* etiam feudum ſuum a Duce Brab. vid. ſupra a. 1212. d. 25. Febr. p. 342.

N. C.

N. C.

FREDERICVS II. (1) Imperator, a. 1218. manu iniecta terris *Alostanis*, *Wasiae*, 4 *Ambactis*, et 5. *Insulis Zeelandiae*, quas IOANNA Comitissa Flandriae ab Imperio, WILHELMVS vero I. Comes Hollandiae ab illa tenebat, eas in Comitiis Francofurtensibus in feudum concesserat WILHELMO I. Comiti Hollandiae. Nunc vero Rex Henricus hanc sui patris sententiam irritam declarat, easdemque terras restituit IOANNAE Comitissae Flandriae: cui HENRICI Regis revocationi (2) se praesentem interfuisse, per has literas, testatur ENGELBERTVS Archiepisc. Coloniensis. A. 1221. d. 6. Maii.

A. 1221. d. 6. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 206, 207. 280.

(Ex Originali, in Archivis Insulensibus.)

ENGHELBERTVS Dei gratia sancte *Coloniensis* Ecclesie *archiepiscopus*, omnibus quibus Litteras istas videre contigerit, salutem

(1) *Fredericus II*] Fredericus II. Henrici VI. filius natus est a. 1193. Rex electus a. 1212. unctus a. 1215. mortuo Ottone R. insignia Imperii a. 1218. recipit; a. 1220. filio suo *Henrico* h. n. *VII.* Principibus commendato, Romam proficiscitur, et d. 22. Nov. Imperator consecratur; intratque Siciliam; constituto *Engelberto* Colon. Archiepiscopo tutore filii sui Henrici et Provisore Imperii. Idem Engelbertus sq. a. 1222. hunc *Henricum* Aquisgrani coronandum curavit. Is igitur hanc terrarum restitutionem recte declarat, *per consilium suum* esse factam.

(2) *Revocationi*] Testatur de hac revocatione etiam V. Nob. DE GRIJPSKERKE *Descript. Zeeland.* MS. p. m. 110.

A. 1221. d. 6. Maii. tem in Domino. Noveritis quod presentes fuimus ubi Dominus noster HENRICVS illustris *romanorum Rex* et semper augustus Revocavit in irritum et ad nichilum redegit *sententiam* illam que Data fuit apud *franckenvorde* pro *comite hollandie* WILLHELMO contra egregiam *flandrie et haynonie comitissam* IOHANNAM, videlicet de eo quod ipse comes WILLHELMVS recepit *in feodum* de Domino nostro Karissimo FREDERICO Dei Gratia tunc romanorum Rege et semper augusto nunc autem Imperatore, terram quam ipse tenuit *in feodum* de prefata *Comitissa* et rationes exposuit Dominus Rex HENRICVS sicut in litteris suis quas dedit super hoc prenominate *Comitisse* plenius continetur et hoc protestamur quia per Consilium nostrum factum fuit, et in huius rei testimonium presentes litteras

m. 110. qui Regis literas suo tempore *Rupelmondae* exstitisse scribit, datas *M. Martio* [l. *Maio*] a. 1221. „ Tot Rupelmonde is onder anderen een Brief „ van Roomschen Koning HENRICVS „ in 't Latyn geschreven in Meerte 's „ Iaers 1221. by dewelke Hooggem. „ Keizer HENRICVS revoceert de „ sententie te FRANKFORT [a.1218.] „ gegeven in faveur van WILLEM „ Grave van *Holland* en *Zeeland* en „ Hre. van *Vriesland*, tegen IOHANNA Gravinne van *Vlaanderen*, by „ dewelke den gesfeyden Grave Willem „ was geadmitteerd te verheffen van „ FREDERICVS Roomsch Coning „ *de Vyf Eilanden van Zeeland*, dewelke hy hadde moeten verheffen van „ IANNE Gravinne van *Vlaanderen*". Nimirum, teste D'OVDEGERST *Chronique de Flandre*, Imp. Fredericus his terris Imperialibus, *Alosto*, *quatuor Officiis et Insulis Zeelandiae* manum iniecerat, quia IOANNA Comitissa Flandriae has relevare neglexerat, easque in feudum dederat WILHELMO I. Comiti Hollandiae, ut pluribus docui EXCVRS. VII. Nunc Henricus Frederici patris donationem irritam declarat.

ras fieri fecimus sigillo nostro sigillatas, Datum *Maghuntie* feria quinta post Inventionem sancte Crucis anno Dominice Incarnationis millesimo Ducentesimo Vicesimo primo. A. 1221. d. 6. Maii.

* * *

Collationné a l'Original en parchemin scellé du seel dudit ENGHELBERT, en cire brune pendant a double queue de parchemin, etant dans la Tour des Chartes de la Chambre des Comptes du Roy a lille, par nous Ecuier Seigneur de Maillart, directeur et Garde des Chartes de laditte Chambre des Comptes, a lille le 10. May 1776.

GODEFROY.

N. CI.

WILHELMVS Comes Holl. multas concedit donationes Abbatiae Rijnsburg. A. 1222.

A. 1222.

Ad Chronic. p. 197. a.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgensibus. Habet etiam MIERIS h. a.)

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego WILLELMVS dei gratia *comes hollandie* notum uolo fieri tam presentibus quam futuris. Quod ego pro remedio anime mee et pre-

A. 1222. predecesforum meorum ecclesie Sancte Marie in *Rinsburg* centum libras asfignaui · accipiendas in primis redditibus nostris in *Delf* · et in *Pinacker* · et in *Maslant* · et in *flerdinc* · Sub tali forma quod primo anno foluantur quinquaginta libre · et fecundo anno quinquaginta · Cum dictis centum libris ipfa abbatisfa bona nostra in *buckefcop* a domino GISELBERTO *de ameftel* ad fui Monafterii redimet proprietatem · et dicta bona ipfum monafterium *rinfeburgenfe* integro iure ficut a nobis et predecesforibus nostris posfesfa funt in perpetuum posfidebit · Infuper domina abbatisfa quinquaginta libras filijs domini ECBERTI *de ameftel* perfoluet · et fic predictum monafterium *rinsburgenfe* omne ius et redditus in *buckefcop* tam de cultis quam de incultis in perpetuum obtinebit · Pro istis vero elemofinis domina abbatisfa facerdotem ad fpeciale altare in memoriam nostri et ALEIDIS uxoris nostre et predecesforum nostrorum celebraturum conftituet · ut igitur tam rationabile factum nostrum firmum et ratum permaneat · et inconcusfum a fuccesforibus nostris feruetur · praefens fcriptum figillo nostro firmari fecimus ·

Actum anno gratie · M° · CC° · XXII° · fub banno ·

Huius rei testes funt ·

Abbas ecmundenfis ·

Terekinus Monacus ·

Gerardus decanus Kinmariae ·

Willelmus decanus Rinlandiae ·

Wil-

Willelmus perſona de uorholt· A. 1222.

Heinricus de Norghe·

Albertus cappellanus·Sacerdotes·

Laici uero·

Maria comitiſſa·

Isbrandus·

Bartolomeus·

Ibelot de harlem.

theodricus de Wasnar·

Iacobus Kastellanus·

Willelmus de ecmunda et alii quam plures.

* * *

Appendet Sigillum mutilum Comitis ſine Cataphracta, in ſiniſtro pectore Scutum triquetrum cum *Leone*, hac perigraphe:

S ···LEL MI COMITIS; reliqua fere evanida. In averſa parte Scutum triquetrum cum *Leone*, quod ab Ave tenetur, ubi literae,

....MES FRISIE......

Idem eſſe Sigillum videtur, quod dedi TAB. XII.

N CII.

A. 1223. M. Maio. Chora Libertatis a FLORENTIO IV. Comite Hollandiae, et eius *Castellano* de Zeelandia THEODERICO DE VOORN, incolis oppidi *Westcapellae* concessa (1).

A. 1223. Mens. Maio.

Ad Excurs. VII. p. 284, 285, 306.

(MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 181.)

Ego FLORENTIVS, Comes *Hollandiae*, et THEODORICVS Dominus *de Voirne*, *Castellanus Zelandiae;* notum fieri volumus -- -- -- quod *eandem Libertatis choram et legem*, quam habent *Opidani de Middelburch*, illis de WESTCAPPEL, mediandian-

(1) *Concessa*] Vix dixeris, utrum hanc Choram Vir Ampl. HVYD. ad STOKE D. II. bl. 307. sq. reiiciat, an pro genuina admittat. Quum tamen argumentum inde petat, admisisse tamquam genuinam videtur. Nec quisquam hac de re unquam dubitavit. Confirmavit hanc Choram Comitissa MARIA d. 6. Maii a. 1477. exhibens confirmationis suae hanc rationem, *omdat het buiten 't Zegel geheel vergaan was.* Exstat eius apographum apud Vir. Ampl. D. RADERMACHER, Medioburgi. Occasio autem dandae huius Chorae, nec non et alterius *Domburgo* p. 437. concessae, satis ex Contextu et rebus tunc temporis cum Flandris gestis dilucet. Mortuo enim a. 1222. WILHELMO, qui cum Flandris Zeelandiam in commune possederat, FLORENTIVS solus Zeelandiae possessioni inhiasse videtur. Quo autem Oppidanos Westcappellae et Domburgi, quae tunc primaria erant loca, magis sibi obligaret, his Privilegiis illos mactavit: adiecta §. LVII. hac conditione: *si Opidanus alium quam Comitem sibi* DOMINVM *elegisset*, — — *hoc ipse Comes emendabit et iudicabit.* Quod respicit forte *Flandriae Comitem*, quem eo ipso tacite abiurabant. Quas turbas autem hi ausus postea a. 1227. et 1250, ac 1252. dederint, et quomodo a. 1227. FLORENTIVS nihilominus Homagium Flandris praestare coactus fuerit, vidimus EXCVR-

diante iuramento nostro, perpetuo habendam concesſimus. A. 1223.

§. I. Quocumque oppidani ſe vel ſua moverint, ſub protectione et conductu nostro erunt, et nihilominus omnibus tam alienigenis, quam indigenis, in *Westcappel* venientibus, firmam pacem praecipimus.

§. II. Quicunque in *Westcappel* aliquem percusſerit ad mutilationem aut truncationem alicuius membri, ad quartam partem emendabit, vel amplius in duplo, quam ſi extra choram contigisſet, et gratiam Comitis quaeret.

——— ——— ——— ——— ——— ———

§. LVI. Omne forefactum in *Westcappel* contingens, *Comite inter Bornesſe et Heidenzee exiſtente*, duplum emendabitur.

§. LVII.

CVRSV VII. Cf. Probb. a. 1227. d. 16. Apr. Nunc tantum proferam obſervationem Viri D. P. PAVLI. *Diss. de Nexu Feudali inter Flandriam et Zeelandiam* p. 57. (1) ubi de Pace Flandrica inter Margaretam et Willhelmum II. Com. Holl. agens": „ Tertius, inquit, articulus huius foederis erat *de tenendis placitis in terra Zelandie, de equitandis bannitis,* DE IVRISDICTIONE *et* IVSTICIA *exercendis. Dicebat enim idem Rex, quod ipſe tenebat placita, equitabat bannitos, exercebat* IVRISDICTIONEM *et* IVSTICIAM *in terra Zelandie. Nos vero* [Margareta Com. Flandr.] *dicebamus, quod hoc non poterat facere ſine nobis vel Balliro nostro* etc. Ex quo apparet, Comites nostros ſibi aliquando ſolis arrogasſe, ius ſtatuta condendi etc., et ſimul, hoc meram fuisſe uſurpationem; falſamque hinc esſe concluſionem: *Dantur inſtrumenta, a ſolo Hollando data* (V. C. a Florentio) *Ergo Flandri hoc jus non habuerunt.* — *Solus* etiam postea, anno 1253. Guillielmus Medioburgenſibus jura ac privilegia dedit (Zie MIERIS D. I. bl. 271.) Sed hoc propterea factum est, quod Margaretae, ob non praeſtitum clientelae iuramentum, [Rex] ademisſet omnia, quae ab imperio in feudum tenebat".

A. 1223. M. Maio. §. LVII. Si opidanus *alium quam Comitem* ſibi *Dominum* elegisſet, et a tribus Scabinis convictus fuerit, emendabit Comiti decem libras et Opido unam libram.

Et hoc ipſe Comes emendabit et iudicabit.

§. LIX. Nullum forefactum in *Westcappel* quadruplicatum poterit excedere.

---

f. Comitiam. §. LXI. Illos *de Westcappel*, *infra Comitium Hollandiae*, nemo pandare poterit, niſi pro maleficiis propriis.

Hanc igitur *Libertatis Choram*, quam Burgenſibus de *Westcappel* a nobis et a nostris ſuccesſoribus perpetuo obſervandam iuravimus, in ipſius confirmationem ſigillorum nostrorum appoſitione fecimus roborari; iis, qui confirmationi interfuerunt, ſubnotatis; quorum nomina ſunt haec:

Balwinus Comes de Benthem (2)
Wilhelmus de Egmonde.
Iacobus Castellanus de Leyden.

Datum et Actum in Middelburch per manum BALDWINI ſcriptoris (3), anno Dominicae incarnationis milleſimo duocenteſimo viceſimo tertio, menſe maio.

(2) *Benthem*] Idem ille, qui, teſte Charta a. 1218. erat *Procurator Hollandiae.*

(3) *Scriptoris*] Huiusmodi *Clerico*, ſive Comiti a ſecretis, uſus est Pater Wilhelmus, ſupra p. 363. ſed de his alibi.

N. CIII.

N. CIII.

Chora Libertatis a FLORENTIO IV. Comite Hollandiae, et eius *Castellano* de Zeelandia THEODERICO DE VOORN, incolis Domburgi concesſa. A. 1223.

A. 1223.

Ad Excurs. VII. p. 284. *ſq.* 306.

(Ex Originali in Archivis Vir. Nobil. Dynastae de Domburg, facta collatione cum MIERIS *Charterboek* D. I. bl. 188. a. ſqq.

In nomine Patris et filii et ſpiritus ſancti. Ego FLORENCIVS *Comes Hollandie* et dilectus ac fidelis amicus meus TH. *Dominus de Vorne Castellanus Selandie.* — — — —

Quocumque Oppidani de Dumburch ſe vel ſua mouerint, ſub protectione et conductu nostro per terram nostram et nostrorum *iusticiariorum* erunt, — — —

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
p. 188. col. a. l. 6. Oppidanis nostris	nostris Oppidanis
l. 7. Dumburch	Domburch
col. b. l. 5. nichillominus. ſic infra l. 39. p. 189. col. 1.	nihilominus
l. 6. precipiunt.	percipiunt
p. 189. col. a. l. 4. vel amplius. duplo	vel amplius duplo *cum diſtinctione.*

 l. 6.

A. 1223.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
l. 6. queret.	quaeret.
l. 7. vulneraverit hominem infra	vulneravit hominem intra
l. 8. Oppido S lib. (1)	Oppido quinque libras.
l. 13. emendabit S lib. oppido V. sol.	em. quinque libris oppido quinque solidos.
l. 18. oppido · S · lib.	oppido quinque libras.
l 20. Comiti · S · lib.	Comiti quinque libras.
l. 22. quicumque infra koram -- Haec exstant, sed rasurâ deleta, usque ad r. 29. *praedictae litis* inclusa (2)	quic. intra Koram
l. 23. *duas* et *unam* per lituram legi non possunt. Nec etiam reliqui numeri.	duas -- unam --
l. 27. infregerit —	infringerit
l. 35. *verbis*, pro *ubique*. propalaverit.	ubique -- propellaverint
l. 41. infra	intra.

l. 42.

(1) Pro hac nota *S. lib.* MIERIS ubique fere edidit 5 *libras*, quum S. notet *semissem*, scribique debuisset ½ *lib.* Quod insigne vitium hanc Chartam ita affecit, ut comparatio cum antiquis Frisonum Legibus, unde lux petenda, institui hinc nullo modo potuerit. De Chora tamen Westcapellana vidit hoc MIERIS, et monuit D. I. bl. 187.

(2) Quatenus haec in Autographo lineola sive rasura notata ab aliena manu sint adiecta, ignoro. Verum hoc admodum rarum, quia rasurae in Chartis tolerari non facile poterant.

A. 1223.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
l. 42. et quilibet	et quicunque
l. 43. ScabinIum. ut l. 43.	Scabinum.
l. 45. prefens	praefens
l. 58. conventu . non redeat	conventu. Non redeat
l. 64. Comiti · S · lib.	Comiti V. libras.
l. 67. ubi fit — quefierit	ibi fit -- quaefierit.
col. b. l. 1. querentis. Et fic per e ubique.	quaerentis
l. 3. oppidi · S · lib. *de foris* legi non potest	oppido V. libras -- de foris
l. 19. propalaverint	propellaverint
l. 20. Comiti · S · lib.	Comiti III. libras
l. 21. convincitur	convicitur.
l. 25. Comiti · S · lib.	Comiti V. libras
l. 26. Oppido · S · lib.	oppido · V. folidos.
l. 27. Econtra fi fcabinus · *in bannito placito aliquem verbis uiciauerit et ille monftraverit* · fi Scabinus a tribus	Econtra fi Scabinus
l. 37. oppido · S · lib.	oppidi V. libras.
l. 39. fi convictus -- illi · S · lib.	fi victus -- illi V. libr.
l. 40. Comiti · S · lib.	Comiti V. libr.
l. 48. infra. et l. 54.	intra. et l. 54.

l. 55.

A. 1223.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
l. 55. Placitare. (*Hic nova sententia*) Ubicunque Oppid. -- habeant, quicunque	placitare, ubicunque Oppidani -- habeant. Quicunque --
l. 70. poterint.	potuerint,
p. 190. col. a. l. 1. commanentium	manentium,
l. 4. carta.	charta.
l. 6. nifi fit communi	nifi in communi
l. 17. Oppido · S · lib.	oppido V· libras. et r. 20.
l. 19. abest *inter*	inter
l. 35. folvet S libras oppido V. folidos.	folvet V. libras, oppido V. libras.
l. 39. 1. lib. oppido S. lib.	unam libram oppido V. libras
l. 41. abest *fuorum.*	fuorum
l. 49. Scabini dumburch.	Scabini de Dumburg.
p. 190. col. b. l. 4. per eos. -- juri	per eo — iure
l. 6. Eciam	Et etiam.
l. 10. Comiti S. lib.	Comiti V. libras
l. 12. tercio	tertio
l. 21. negaverint	negaverit
l. 24. obiciendis	objiciendis
l. 25. venerint	venient

l. 26.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.	A. 1223.
l. 26. in carta ſcripti.	carta ſcripti	

l. 27. Omne malefactum contingens in *Dumburch*, *Comite exiſtenti infra Burneſſe et Hedenséé* duplo emendabitur. Quicumque manens in *Dumburch* alium ſecularem *Dominum* quam *Comitem* elegisſe a tribus ſcabinis comprobatur —— —— — hoc ipſe Comes iudicabit.

l. 36. infra.	intra
l. 38. contigerit	contigisſet.
l. 40. illi dumburgh	illi [de] Dumburg
l. 44. areſtabit.	arreſtabit
l. 49. dūice incarn.	Dominicae Incarnationis

* * *

Appendit Sigillum; ſed nunc periit. Attamen istius delineationem invenire mihi contigit in Exemplari edito, quod habetur in *Domburgenſibus Privilegiis*, quae typis accurate expresſa ſunt et edita 4°. a. 1666. opera D'AVMERY Baiuli olim Domburg. Cuiusmodi exemplaria tria vidi, unum apud Vir. Ampl. DE CLIJVER Vir. Cons. Vliss. delegatis Zeelandiae Ordinibus Medioburgi adſcriptum; alterum Medioburgi apud Vir. Conſul. IAC. VAN CITTERS; tertium manu ALKEMADII correctum; cuius in Exemplari hoc Sigillum expresſum reperi, idem atque in TAB. XIII. At Vir induſtrius MIERIS in edendis Chartis *Domburgenſibus* impresſo hoc exemplari non uſus esſe videtur.

N. CIV.

A. 1223. M. Iunio. MARIA quondam WILHELMI Com. Hollandiae uxor, antea vero Imperatoris vidua, donat Ecclesiae Rijnsburg. quinquaginta Libras Hollandenses (1).

A. 1223. M. Iunio.

Ad Cod. Dipl. a. 1260. *d.* 12. *Oct.*

(Ex Autographo, in Archivis Rijnsburgensibus. Cf. MIERIS *Charterboek* D. I. bl. 187.

Ego MARIA quondam *Hollandie Comitissa.* Notum fieri uolo uniuersis tam futuris quam presentibus. quod pro remedio animе maritj mei pie recordationis WILLELMI quondam *Comitis Hollandie* ecclesie beate Marie jn *Rinsborch* et specialiter hoc ut ad altare quoddam ad pedes sepulchrj ipsius constructum · omni die quo licitum est et fieri solet ei missa pro fidelibus defunctis celebretur. Quinquaginta. lib. *Hollandensium* ad comparandos redditus infra biennium' teneor persoluere · jta quoque quod donec eas persoluero' annuatim ad natale domjnj eidem ecclesie quinque lib. eiusdem monete tenebor jmpertirj · In huius rej memoriam et firmjtatem' presens scriptum sigillj mej appensione et testium qui interfuerunt subnotatione feci communjrj.

Signum Florentij Comitis Hollandie.

Willelmj de Thelingen ·

Phi-

Philippi de Wassenere. A. 1223. M. Iunio.

Maurinj de Monstre · militum.

S. Florentij capellanj ·

Magistrj · Henrici de Stene canonjci Brugensis ·

et aliorum quamplurium tam clericorum quam laicorum ·

Actum *Rinsborch* presente EMESZA abbatissa et capitulo de *Rinsborch* anno gratie M. CC. XXIII. Mense Iunio.

* * *

Appendet adhuc Sigillum MARIAE, satis integrum. Repraesentat mulierem equo vectam, venationi intentam, cum avibus, cane et lepore. His litt.

✠ SIGILL: MARIE: COMITISSE:

. . . . E:·:

In Contrasigillo exiguo, scutum triquetrum, quod ab ave tenetur, sed literulae evanuerunt, una cum Symbolo. Vid. TAB. XII.

(1) *Hollandenses*] Quam absurde ad *Chart.* a. 1260. d. 12. Oct. In hu-
de hac MARIA commentatus sit V. D. ius Chartae dorso vetusta manu scri-
HVYD. ad STOKE D. II. bl. 565, ptum est: *De imperatrice Maria.*
566. ad oculum patebit inspicienti not.

N. CV.

A. 1223. d. 6. Iul. Honorius III. Papa confirmat pactum inter Episcopum Traiectens., et Comitem Hollandiae super *Frisia Orientali* siue *Oostergoa* et *Westergoa* initum etc.

A. 1223. d. 6. Iul.

Ad Excurs. VIII. p. 410.

(Ex Originali, in Archiuis Eccles. Maior. Traiect. Loculo 108. n. 11.)

H*onorius* Episcopus Seruus seruorum Dei. Venerabili fratri. Episcopo Traiectensi salutem et apostolicam benedictionem. Iustis petentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et ea que a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere.

Eapropter venerabilis in Christo frater tuis iustis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem (1) que inter te olim et .W. *quondam Comitem* HOLANDIE super quibusdam hominibus amicabiliter interuenit, sicut sine prauitate prouide facta est et ab vtraque parte . . . . . . accepta et hactenus pacifice obseruata auctoritate apostolica, confirmamus et pre . . . . . patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostre confirma-

(1) *Compositionem*] Sine dubio haec p. 273. sqq. ubi vid. p. 274. de *Ministerialibus*. Cf. not. p. 449. spectant ad illam Compositionem supra

firmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. A. 1223. d. 6. Iul.

Siquis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum signie * II. Non. Iulij Pontificatus nostri anno Septimo. f. Anagniae.

* * *

Appendet ex filis sericis solitum Sigillum plumbeum Papae, his literis:
HONORIVS. PP. III.

N. CVI.

FLORENTIVS Comes Hollandiae concedit WILLELMO de Egmunda, ut ex XII. *marginis*, quas ille in *Poel* a se in feodum tenet, nonnihil donet Abbatiae Rijnsburgensi. A. 1223. d. 22. Iul.

A. 1223. d. 22. Iul.

Ad Excurs. VII.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburg.)

„ Satis accurate data haec est Charta apud MIERIS D. I.
„ bl. 188. quapropter tantum, quae ab Originali abeunt, hic
„ exhibeo. Dedi autem ob paritatem Sigilli cum altero a.
„ 1223. de quo p. 441.

MIERIS.	AVTOGRAPHVM.
col. 1. l. 2. notitiam volo	noticiam uolo
l. 4. quod duod. marginis	quod de duodecim marghinis

A. 1223. d. 22. Iul.

MIERIS.	AVTOGRAPHVM.
l. 6. marginem	marginam
l. 8. fervicio et d. l. titulo	fervitio et d. l. tytulo
l. 9. eleemofynae	elemofine
col. 2. l. 3. Theil,	Theil. i. e. Teilinge
l. 4. Theodoricum fr. f. et Gelesvinum	Th. fratrem fuum et Ghelekinum

* * *

Appendet Sigillum FLORENTII IV. ab una parte lacerum, repraefentans Comitem equo infidentem, capite cincinnato, tenentem manu aviculam, his literis refiduis:

S; FLO .... OLLANDIE

N. CVII.

A. 1224. d. 3. Febr.

WILLELMVS Com. Alverniae, et ALEIDIS *quondam Comitisfa de Los*, recipiunt a Duce Brabantiae hereditatem fuam.

A. 1224. d. 3. Febr.

Ad Cod. Diplom. not. p. 294. fq.

(BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. Pr. p. 70. MANTEL. *Hiftor. Lou.* L. VI. p. 177.)

WILLELMVS Dei gratia *Comes Alverniae* et ALEYDIS *quondam Comitisfa de Los*, omnibus hoc fcriptum videntibus falutem. Notum vobis facimus, quod Dominus *Dux Lotharingiae* duo millia librarum, vel tria millia fi homines fui testantur monetae Lovanienfis, *pro nostra hereditate de Brabantia*, nobis

pro-

FLORENTIVS IV.

Com. Holl.

1

2

MIERIS D. 1. bl. 108.
a. 1232.

Pag. 476.
a. 1232.

3

promisit, et pro illis annuatim ducentas libras monetae Lova- A. 1224. d. 3. Febr.
niensis nobis assignabit in redditibus tantundem valentibus vel in bonis in festo B. Remigii, nobis vel certo nuntio nostro persolvendas et assignandas, quousque praenominata, videlicet duo millia librarum, vel tria millia, ut praedictum est, nobis fuerint persoluta. Et illae ducentae librae in sorte non computabuntur; quibus persolutis a solutione ducentarum librarum praedictus Dux quitus erit et absolutus. Et per hoc ego Comes WILLELMVS, et ego ALEYDIS *quondam Comitissa de Los* renunciavimus OMNI IVRI quod in Allodiis et bonis Ducis habere deberemus. Testes

Ioannes Praepositus de Antwerpia.
Walterus de Bierbace.
Walterus de Campenhout.
Luduicus de Levedale.
Leonius Castellanus Bruxellensis.
Arnoldus de Wesemale.
Gosuinus de Gocencourt.
Arnoldus de Waelheim.
Henricus de Bautersheim.
Walterus Clutinc.
Deyso et Ioannes de Helrode.
Wido Praepositus frater Comitis.
Magister Willelmus.

Ber-

A. 1224. d. 3. Febr. Bertrammus.

Gavanus.

Hiderus, et alii quamplures.

Actum anno Domini MCC. XXIV. in crastino Purificationis Beatae Mariae.

N. CVIII.

A. 1225. d. 26. Ian. Concordia inter OTTONEM Episcopum Traiectens., et FLORENTIVM Comitem Hollandiae, super *Comitatu Frisiae*, et obstructione Aggeris apud *Swadenburg* (Zwammerdam) et permutatione quorumdam servorum Episcopi et Comitis.

A. 1225. d. 25. Ian.

Ad Excurs. VIII. p 410.

(Habet partem BVCHELIVS ad W. HEDAM p. 200, 201. Integram MIER. *Charterb.* D. I. bl. 194. et hinc SCHWARTZENB. *Placaatb. van Friesl.* D. I. bl. 88. Exstat etiam in Registris Camerae Feudal. Holland.)

CONRADVS miseratione divina Portuensis et S. Rufinae Episcopus, Cardinalis, Apostolicae sedis Legatus, universis Chris-

(1) *De Servis*] Spectare haec ad Conditiones inter THEODER. Episc. et WILHELM. Com. Holl. a. 1204. supra p. 274. initas de *Ministerialibus vel servis*, quisque me non monente facile videt. Ratio autem, cur hic tantum de *servis* caveatur, illic de *Ministerialibus* et *de servis*, in eo videtur sita esse, quod res circa Ministeriales iam penitus transacta fuerit; non item circa *servos*; nisi quis has Voces hic loci de Synonymas esse censeat. Quod am-

Christi fidelibus praefentes literas infpecturis falutem in Domino. Cum controverfia esfet inter OTTONEM Epifcopum Traiectenfem et FLORENTIVM Comitem Hollandiae *fuper Comitatu Frifiae, et obftructione dammi apud Swathenborch*[a], *et permutatione quorundam fervorum Epifcopi et Comitis*, quae omnia determinata fuerant publice inter bonae memoriae THEODORICVM Traiectenfem Epifcopum, et WILHELMVM, patrem praedicti Comitis, talis in nostra praefentia, de confenfu ipforum et confilio priorum Ecclefiae Traiectenfis hominum et minifterialium utriusque, compofitio intercesfit. Quod VII. Slufae ponendae fint in loco, qui dicitur *Windeldijck:* et Comes asfereret[b], quod Epifcopus quatuor deberet ponere Slufas; et Epifcopus diceret fe teneri nifi tres. Itaque determinatum est; quod, fi quatuor homines Comitis WILHELMVS DE TEYLINGEN, WILHELMVS DE EGMVNDA, HVGO DE NAELDWIJCK, IACOBVS BVRCHGRAVIVS DE LEYDEN, voluerint per iuramentum unius ipforum declarare, quod — — A. 1225. d. 26. Ian.

De permutatione fervorum[c] Epifcopi et Comitis ita determinatum est, quod permutatio, quae facta fuerat de fervis (1) inter

a Mier. V. L. *Swachenburg.* b V. L. *asferet.* c V. L. *limitorum*, male.

ampilo. Quidquid autem hoc est, ad Minifteriales referebantur illic etiam *Milites* i. e. Equestris Ordinis homines cum fuis liberis. Quibus exceptis (ob feuda videlicet maiora, quae posfidebant) reliqui tamquam terrae five territorio annexi confiderabantur, qui in alienum *dominium* transire non poterant, fed *eius* debebant *manere*, *cuius erant* vel *ad quem pertinebant*, nifi aliter (quemadmodum hic p. 274.) ipfi Domini inter fe pacifcerentur. Eadem haben-

A. 1225. d. 26. Ian. inter Episcopum THEODORICVM et WILHELMVM Comitem bonae memoriae, firma manebit, et quicunque de Servis Episcopi transiverit [d] mansurus in terram Comitis, ille est Comitis; et si quis de servis Comitis transiverit mansurus in terram Episcopi, ille erit Episcopi, et si aliquis de servis Episcopi, qui transierunt in terram Comitis decesserit, proximus haeres suus in hereditatem defuncti succedat, quae ibi debetur ei et eis. Et si quis neglexerit componere aggerem suum, ubicunque maneat, sive in terra Episcopi sive Comitis, illius pignora rapientur ad aggerum reparationem. De *Comitatu Frisiae* ita est ordinatum; quod si *Episcopus* voluerit ire in *Frisiam* in *Comitatum*, significabit hoc sex septimanis ante *Comiti Hollandiae*, et si Comes secum iverit partientur aeque lucrum de Comitatu. Si vero Comes non ierit, Nuncium mittet, qui medietatem expensae faciet, et medietatem lucri accipiet. Si vero

[d] V. L. *transfuerit*; male, uti et inf. a.

habentur in federe, quod a. 1212. pepigerunt HENRICVS Dux Brab., et GODEFRIDVS Dominus de Breda, in MIRAEI *Opp. Diplom.* T. I. p. 571. a. *Quicumque*, inquit Dux, *ex hominibus nostris, terram Domini* GODEFRIDI *ad manendum intraverit, ipse in pace eos possidebit; nisi forte* [NB.] *Milites et filii Militum, vel de Familia nostra fuerint. Si ad nos redire voluerint, sicut prius nostri erunt. Eadem forma de hominibus dicti Godfridi observabitur, si caussa manendi ad nos se contulerint. Si vero transeuntes a nobis ad dictum Godfridum, terram sub nobis habuerint, nos servitium de terra illa tam moderate accipiemus, sicut de hominibus nostris, vicinis ipsorum, faciemus. Et idem facere tenebitur Godfridus de terra hominum nostrorum ad ipsum transeuntium; ne a nobis ad eum transire volentes, vel ab eo ad nos, propter hoc ab altero nostrorum* DETERREANTVR. Cavet porro de Opi-

vero *Comes* voluerit ire in *Frisiam* et Comitatum, significabit hoc sex septimanis ante *Episcopo* Traiectensi, et si Episcopus secum venire voluerit, partientur aeque lucrum de Comitatu. Si vero Episcopus non ierit, Nuncium mittet, qui medietatem expensae faciet et medietatem lucri accipiet. Si Episcopus in Comitatum Frisiae ierit, et Comiti Hollandiae, ut dictum est, sex septimanis ante significaverit, et Comes non ierit nec Nuncium suum miserit, totum lucrum cedet Episcopo et aeque . . . .* In omnibus autem his Episcopo soli spiritualia omnia reservantur. A. 1225. d. 26. Ian.

Actum *Traiecti* in Palatio Episcopi.

Presentibus R. Decano maiori.

W. Praeposito S. Petri.

B. Praeposito Embricensi.

W. S. Salvatoris et S. Ioannis.

I. S. Mariae Decanis Traiectensibus.

* Deest hic aliquid, quod *aeque* ad *Comitem* spectat.

W.

Opidis, recens a se conditis, additque: *Si post tempus huius Conventionis factae, ad praedicta nova Opida, vel alia, si quae nova fecerimus, libera, causa morandi* (1) *transire voluerint, nisi consentiente praedicto Godfrido hoc faciant, bona eorum in potestate ipsius Godfridi erunt, et de eis voluntatem suam faciet: ita quod nos per hoc non offendat.* Sic enim erant tunc temporа; talis erat possessi territorii modus; haec iura Dominorum in subiectos suos vel terrae incolas. Erant terris quasi annexi; non poterant decedere, ac Domino invito abire, nisi forte bona sua relinquere in potestate Domini vellent.

(1) Sic emendo ex MS. DINTERI *Chron. Brab.* In Edito, sine sensu, erat, *Libertate commorandi.*

A. 1225. d. 26. Ian.

G. Comite Gelriae.
W. f Comite de Benthem.
Willem de Brunchorst.
Henrico de Monte.
Frederico de Reden.
Gerardo de Rothem.
Alardo de Buren.
Theodorico de Valkenborch.
Alpordo de Iſelmuten.
Giſelberto de Amſtel.
Gerardo de Dolre.
Arnoldo Louff.
Theodorico de Wasſenair, et Philippo eius fratre.
Ottone Dapifero Zelandiae g.
Theodorico de Raephorst.
Baldwino de Rodenburch, et Giſelberto Nigro.

Anno Domini M. CC. XXV. VII. Cal. February.

Nulli omnino hominum liceat praedictam compoſitionem infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praeſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, et anatematis poenam ſe noverit incurſurum.

Et ne de forma Compoſitionis in posterum dubitetur, praeſentem cartam ſigillo nostro fecimus communiri. Ista autem com-

f legi oportet B. pro W. g V. L. *Zellandiae*, quod unice verum.

compoſitio ſervabitur ab utraque parte; et compoſitio, quae olim facta (2) fuit *ſuper Comitatu Friſiae*, inter WILHELMVM quondam *Comitem Hollandiae*, et THEODORICVM bonae memoriae *Epiſcopum Traiectenſem*, que est ſigillata ſigillo dicti Comitis, amodo ceſſabit et caſſa remanebit, ubicunque appareat ſive ſcripto ſive ſine ſcripto. A. 1225. d. 26. Ian.

Ego OTTO *Epiſcopus Traiectenſis* conſenſi, et ſigillum meum appoſui.

(2) *Olim facta*] Reſpicit ad Chartam ſupra memoratam a. 1204. p. 273. quae tria haec Argumenta, *Aggerem Zwammerdammenſem*, *Hominum permutationem*, et *Comitatum Friſiae*, etiam complectebatur: ſed quae ope huius Compoſitionis multum immutata ſunt. Vtrum vero his Capitibus Comes Hollandiae conſenſerit, non diſerte dicitur, et dubium iniiciunt, quae duntaxat de Epiſcopo ſtatim ſequuntur: *Ego* OTTO *Epiſc. Trai. conſenſi et ſigillum meum appoſui.* Quod an *Comes* fecerit, non liquet.

N. CIX.

A. 1225. d. 5. Febr. A. 1215

INNOCENTIVS III. Papa confirmat bona Eccleſiae S. Iohannis Traiectenſis.

A. 1225. d. 5. Febr.

Ad Cod. Diplom. p. 290. not. (2)

(Ex Libro Rubeo Eccleſiae S. Iohannis Traiect. fol. XXIX.)

INNOCENTIVS epiſcopus ſeruus ſeruorum dei Dilectis filijs, decano et canonicis *ſancti iohannis* traiectenſis ſalutem et apoſtolicam benedictionem· Solet annuere ſedes apoſtolica pijs votis et honestis petentium precibus fauorem beneuolum impertiri· Eapropter dilecti in domino filij iustis precibus

A. 1225. d. 5. Febr. inclinati, ecclesiam et personas vestras cum omnibus que impresentiarum racionabiliter possidet aut in futurum iustis modis prestante domino poterit adipisci sub beati petri et nostra protectione suscipimus · specialiter autem *quartam partem decimarum* in *scalden*, et de *fronacker*, de *Wail*, de *dubble*, de *hire*, et de *Edhe*, ecclesias et decimas, et de *bosinchem* de *balgoys* ecclesias, decimas et curtes, ecclesiam *de scorle* cum capellis et decimis, et in *Geishorne*, in *nodeke*, *affinchoue* [a], *lintuelde*, *dholre* in *tuenta*, *Dholre in velua* et *Euerikesdorpe* (1) Curtes, Ius quoque ac redditus que habetis *in nardinclant*, siluam *Wrs* [b], et villam videlicet *midrecht*, cum *ecclesia*, *terra*, *decima*, et iure alio quod habetis ibidem, ac omnium pertinencijs predictorum, sicut ea omnia iuste ac pacifice obtinetis uobis, et per uos eidem ecclesie uestre auctoritate apostolica confirmamus · et presentis scripti patrocinio communimus · ∴ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmacionis infringere uel ei ausu temerario contraire ·

a Marg. *Alfinchone*. b i. e. *Vars*.

(1) *Euerikesdorpe*] Hodie vocatur *Achtienhove*. Vid. Chart. a. 1252. d. 29. Oct. ubi plura de his locis. Qui de iuribus regalibus et summa potestate *Praepositurae* S. Iohannis Trai. multa scripsit egregia, A. MATTH. *de iure glad*. p. 60. sqq. et *de Nobilit*. p. 421. sqq., ignorasse videtur hanc Chartam; nec non eas, in quibus controversia his de terris inter *Praepositum* et *Wilhelmum* II. Regem ac Comitem nostrum agitatur, et per arbitrium componenda permittitur, quas hic adiicere, icciroo operae pretium duxi. Vid. a. 1252. d. 29. Oct. etc.

re · Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem omnipotentis dei et beatorum petri et pauli apostolorum eius se nouerit incursurum · Datum lateranis · nonis februarii pontificatus nostri anno octauodecimo · A. 1225. d. 5. Febr.

N. C X.

GILDVLFVS *Grutarius* Brugensis Oppido Ardenburgo quadam conditione concedit *Ius grutae* in urbe. A. 1226. M. Ian.

A. 1226. Mense Ianuar.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali, in Archivis Oppidi Ardenburgensis n. 65.)

Nos GILDVLFVS *grutarius* Castellanie Brugensis · et WILGELMVS frater suus · Omnibus · Notum facimus Presentes litteras inspecturis' quod omne ius illud quod Habebamus uel uidebamur Habere infra *scabinagium* de *Rodenbg* prohibendi uel defendendi' ne quis infra scabinagium oppidi de *Rodenbg* manens *grutam* faceret. quitum clamamus · Pro nobis et pro successoribus nostris · et liberaliter et benigne concessimus · quod quicunque infra scabinagium dicti oppidi grutam facere uoluerit libere et sine contradictione eam faciat. Ita quod cuilibet infra scabinagium manenti uendere ei liceat Hoc apposito quod nec uendens nec emens aliquod dampnum incurrat. Si uero aliquis infra scabinagium Manens alicuj extra scabinagium ma-

nen-

A. 1226. M. Ian. nenti grutam vendere presumeret Penam decem librarum incurreret' Ita quod quinque libre illarum decem librarum erunt *Comitis* · et quinquaginta solidi erunt grutarij · et quinquaginta residuj (1) solidi erunt oppidi de *Rodenbg* · et dum grutarius vel certus Nuncius eius conquereretur sibi iniúriam inferri de Predicta gruta · scabini ad submonitionem ipsius grutarij uel certi Nuntij eius veritatem inquirere debent sine dilatione nisi Manifestum Haberent inpedimentum et qui Inde Convictus fuerit Penam decem librarum incurreret vt predictum est.

Vt autem Hoc ratum et firmum permaneat et ne decetero super Hoc aliqua Oriatur Calumnia Presentes litteras sigillorum nostrorum Munimine fecimus communirj ·

Actum *Curtraci* · anno domini M° ducentesimo vigesimo sexto · Mense Ianuario (2) -- -- --

* * *

Prius Sigillum GILDVLFI ex vittis Pergam. duplicibus appendet integrum, cuius insignia, *duae Alae aquilinae incurvae caudae appendentes*, et epigraphe:

✠ SIGILL. GILDVLFI GRVTARII DE BRVGIS.

Alterum, WILHELMI, sigillum periit cum vittis. Vid. TAB. XVI.

(1) *Residui*] Si computum ineas, patet, singulas Libras XX. solidis computari, prout ab antiquis temporibus moris erat.

(2) *Ianuario*] Exstat huius Chartae *Vidimus* (in iisdem Archivis n°. 102.) ab *Wilhelmo Abbate S. Baron. Gandens.* a. 1439. 17. Iun. cui appendet Abbatis Sigillum. Nec non eius Apographum ibid. in Registro Pergam. fol. XII. cum versione vernacula satis vetusta.

N. CXI.

N. CXII.

FERNANDVS Comes Flandriae, et uxor IOHANNA confirmant *Ius grutae* a GILDVLFO Grutario Brugenfi Oppido Ardenburgo concesfum: quod conftitisfe dicitur *in defendendo et prohibendo*, ne quis intra Oppidi Scabinagium habitans grutam faciat. A. 1226. d. 15. Ian.

A. 1226. d. 15. Ian.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali in Archivis Ardenburgens. n. 79.)

Nos FERNANDVS *Comes Flandr.* et *Hain* et dilecta vxor nostra IOHANNA Notum esfe uolumus vniuerfis prefentes litteras infpecturis quod GILDVLFVS Grutarius Castellanie *brugenfis* fidelis noster et WILLELMVS frater eius in prefentia nostra conftituti et hominum nostrorum quitum clamauerunt pro fe et pro fuccesforibus fuis omne ius illud quod habebant uel uidebantur habere infra Scabinagium oppidi de *Rodenbg* [a] prohibendi et defendendi ne quis infra dictum Scabinagium manens *grutam* faceret · et liberaliter et benigne concesferunt quod quicunque infra Scabinagium de *Rodenbg* grutam facere uellet*!* libere et absque aliqua contradictione eam faceret ita quod nec Emens uel uendens aliquod dampnum inde incurreret · Si uero aliquis infra Scabinagium manens alicui extra Sca-

[a] In Vidim. *Rodenborg.*

A. 1226 d. 15. Ian. Scabinagium manenti grutam (1) uendere presumeret' penam decem librarum incurreret · ita quod quinque libre illarum decem librarum erunt Comitis · et Quinquaginta solidi grutarij · et quinquaginta residui solidi erunt oppidi de *Rodenbg* · et dum Grutarius vel certus nuntius eius conquereretur sibi iniuriam super predicta gruta inferri' Scabini ad summonitionem ipsius grutarij uel certi nuntij ipsius ueritatem inquirere debent sine dilatione nisi manifestum haberent impedimentum. et qui inde conuictus fuerit penam decem librarum incurret ut predictum est. Et quia predictus Grutarius sepedictam grutam a nobis tenet in feo-

(1) *Grutam*] Exstat in iisdem Archivis (n°. 58.) huius Chartae *Vidimus* datum ab *Wilhelmo Abbate S. Baronis Gandav.* a. 1439. cui Abbatis sigillum appendet, sed mutilum. Item et alterum *Petri Abbat. Monast. B. Marie de dulci valle*, (n°. 26.) a. 1380. *fer. V. ãe purific. B. Marie, vdl. ultima die mensis Ianuarij.* Ipsa autem Charta in *Registro Pergam.* fol. XII. ibid. descripta habetur, unde facile conficias, quanti eiusmodi *ius Grutae* olim sit habitum, et a quo pependerit. De hac *Gruta* multi multa. Occurrit vox iam seculo X. in Charta OTTONIS Imp. a. 998. qua Ecclesiae Traiectinae datur *teloneum, moneta et negotium generale fermentatae cervisiae, quod vulgo Grutt* (in MS. *Grut*) *nuncupatur*. In altera Regis HENRICI Charta a. 1002. (non a. 1013.) ib. HED. p. 101. legitur *Gruit*; unde nostrum *Gruitgeld*. De hac OL. VRED. *Hist. Flandr.* Prodr. I. p. 561. (qui hanc Chartam protulit) „ Videtur, inquit, „ *Gruta* priscis illis temporibus, cum „ significasse potum, qui nunc *cere-* „ *visia* dicitur, e molita sive deglubi- „ ta zea, nunc *Spelte* nobis, tunc „ temporis decoqui solitus; et sane „ quidem Brabantis, et Hollandis, de- „ glubita *zea* non alio nomine, quam „ *Gort*, *Gorte*, nota habetur. *Gruta-* „ *rius* autem, ut hinc etiam liquet, „ erat is, qui ius illud faciendae *Gru-* „ *tae*, beneficiario nomine, a *Comite* „ obtinebat ". Nimirum erat Comitum vel terrae Dominorum *ius illud Grutae*, quod isti cum reliquis aliis iuribus utilibus, vi Dominii vel territorialis possessionis, cum in agris tum in urbibus, possidebant, et ad illorum Do-

feodum et sine nostro consensu hoc firmum et stabile esse non potest predictum ipsius grutarij et Willelmi fratris sui factum approbamus. et sigillorum nostrorum munimine roboramus. A. 1226. d. 15. Ian.

Actum Curtracj anno domini Millesimo ducentesimo vicesimo sexto fer. quinta ante festum beati vincentij.

* * *

FERNANDI Sigillum periit; sed IOHANNAE ex duplici pergam. appendet mutilum; equo illa considet; Contrasigillo tamen fere integro. Exstat in OLIV. VRED. *Sigill. Com. Flandr.* p. 29.

Dominia (vulgo *Domeinen*) pertinebat; qui id aliis vel in feudum dabant, vel locabant, vel oppignerabant, vel penitus in alios transferebant. Hinc habebant *Grutarios* suos in Vrbibus, unde Florentius V. *Oppidano suo de Delft, qui* GRVTAM *tenet in dicto oppido*, mandat, ne ab *oppidanis suis* plus recipiat *de Gruta*, quam ab *extraneis*, MIERIS D. I. bl. 354. a. 1274. Interdum hoc Vrbes redimebant a Comite sive Domino. Hinc eiusmodi *ius Gru-tae* etiam Nobiles nonnulli sive Dynastae possidebant, uti de *Wassenariae* Dominis in Rhenolandia, Delflandiaque, et de Naaldwici Dominis in Schielandia monet A. PARS *Katwijksche Oudh.* Ed. VAN DER SCHELLING in Addit. p. 483. qui in genere de *Gruta* ibid. p. 476. sqq. Qui plura desiderat, adeat IVNG. *Cod. Dipl. Benth.* p. 85. MATTH. *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 258-263. 4°. WAGEN. *Amsteld.* D. II. bl. 74. sqq. 8°. quosque ibid. laudat scriptores; qui tamen quando scribit: *De Graaven van Holland vorderden, ten deezen tijde, onder andere lasten, zeker Gruitgeld van 's Lands ingezetenen, die bier brouwden*, veram eiusmodi iurium, Comitibus, qua terrae et Vrbium Dominis, competentium, indolem, haud satis perspexisse videtur. Add. Chartas in MIERIS D. II. bl. 138. init. b. 256. III. bl. 220, 245. HED. *Episc. Trai.* p. 225. vocantur *proventus qui ex Gruta proveniunt.*

N. CXIII.

A. 1226. d. 21. Maii. BALDVINVS Comes de Benthem, THEODERICVS de Outena, THEODERICVS de Voorne, WILLELMVS de Teilingen, aliique primarii Hollandiae Vafalli iureiurando promittunt, fe fervaturos Pactum et conventiones inter IOANNAM Comitisfam Flandriae, et FLORENTIVM Comitem Hollandiae, *de Zeelandia in commune posfidenda* initas.

A. 1226. d. 21. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 285.

(Ex Originali, in Archivis Camerae Rationum Infulenfibus.)

Nos B. . . . . . *Comes de Benthem* TH . . . . . . *de Outene*, TH . . . *de Vorne*, WILLELMVS *de Theilinghen*, TH . . . . . . Dapifer frater fuus, IACOBVS *Castellanus de Leide*, et OTTO Dapifer *Selandie* [a], notum fieri volumus omnibus prefens fcriptum vifuris quod nos Iuravimus Bona fide promittentes quod *Pacem et Conventiones* inter IOANNAM *comitisfam flandrie* ex vr.a parte et FLORENTIVM *Comitem hollandie* ex altera fuper *terra Zelandie quam Communem tenere debent* initas, ficut in fcriptis eorum fuper hoc hinc inde Concesfis continetur, pro posfe nostro fervari faciemus.

a forte *Salandie*, ut p. 452.

Datum

Datum anno Dominice incarnationis M. CC. XX. fexto feria quinta post Cantate A. 1226. d. 21. Maii.

• • •

Collationné a l'Original en parchemin qui devoit etre fcellé de fept fceaux, mais qui ne l'a été que de quatre, un peu rompus, pendant a double queue de parchemin, etant dans la Tour des Chartes de la Chambre des Comptes du Roy a lille par nous Ecuier Seigneur de Maillart directeur et Garde des Chartes de la Chambre des Comptes du Roy a lille le 10. May 1776.

GODEFROY.

N. CXIV.

A. 1227. d. 16. Apr. N. I. FLORENTIVS IV. Comes Holl., et FERNANDVS Comes Flandriae Pactum ineunt, quo FLORENTIVS *communem* agnoſcit *Zeelandiae poſſeſſionem*, quemadmodum inter eorum deceſſores exſtiterat, mutata *de obſidibus* conditione; pro eaque FERNANDO Comiti Flandr. homagium facit; dictamque terram eodem, quo deceſſores, modo in feudum recipit, adiecto novo pacto de *arrieragiis* ſive pecuniae reliquiis nondum ſolutis, aliiſque terrae reditibus.

A. 1227. d. 16. April.

N. II. GERARDVS Comes de Gelra, BALDVINVS Comes de Benthem, WILLELMVS de Thelingen, de pacto ſervando fidem interponunt.

A. 1227. d. 16. April.

Harum Chartarum Vidimus exhibent GVIDO Epiſcopus Cameracenſis, W. Tornacenſis et F. Atrebatenſis.

A. 1246. Decembr.

Ad Excurs. VII. p. 281, 285, 286.

(Ex Originali in Archivis Camerae Rationum Inſulenſibus.)

GVIDO Dei Gratia *Cameracenſis*, W. Eadem Gratia *Tornacenſis* et F. Eadem Gratia *attrebatenſis* Epiſcopi vniverſis preſentes Litteras Inſpecturis in Domino Salutem. Noveritis quod

quod nos Litteras Illustris Viri FLORENCII quondam *Comitis* A. 1227. d. 16. Apr.
hollandie Sigillo ipsius sigillatas, non cancellatas aut viciatas vidimus (1) in hac forma.

Ego FLORENTIVS *Comes hollandie*, notum facio omnibus presens Scriptum inspecturis quod inter Karissimum Dominum meum FERNANDVM *Comitem flandrie* et me Talis intercessit Conventio.

[§. I.] Quod Ego Recognovi ei omnia Iura Sua que antecessores Sui habuerunt in *terra Zelandie Communia* cum antecessoribus meis.

[§. II.] Hoc solo excepto quod pro maiore pacis firmitate mihi concessit, ut *obsides pacis* quos ipse habebit de Zelandia michi recredet super Litteras meas patentes si quos voluerim, vel ipsi obsides fideiussores Insitos constituent, vel penes ipsum remanebunt (2).

[§. III.] Et si de dictis obsidibus vel aliis agendis nostris ei non satisfacerem deberet me submonere (3) *per homines suos*, et *pares meos Brugis* coram se et per Legem et Iudicium deberem ei emandare.

[§. IV.]

(1) *Vidimus*] Antographam Florentii Com. Holl. Chartam se vidisse testatur V. D. DE GRIJPSKERKE *Descr.* MS. *Zeeland.* p. m. 128. Hoc autem homagium FLORENTIVM revera fecisse, testatur eius filius WILHELMVS II. Comes Holl. Vid. a. 1248. d. 3. Aug.

(2) *Remanebunt*] Vid. Chart. d. 3. Aug. a. 1248. in fine.

(3) *Submonere*] In Apographo legitur *submouere*.

A. 1227. d. 16. Apr. [§. IV.] Hiis mediantibus feci ei *homagium*, et dictam *terram Zelandie* ficut antecesfores (4) mei eam ab antecesforibus fuis tenuerunt, ab ipfo recepi.

[§. V.] Et omnia *arrieragia* (5) et vetera que ei vel *Caftellano* (6) five alicui alii ex parte fua de dicte terre proventibus debebantur, usque ad hunc diem fopita remanebunt per has *conventiones* et *alias* in Cartis nostris fuper hoc confectis contentas.

[§. VI.] Has fiquidem conventiones et pacem Bona fide iuravi firmiter obfervare et testes qui interfuerunt feci fubfcribi.

S. Gerardi comitis de Ghelra.

S. Balduini Comitis de Benthem.

A. de aud.

S. Castellanus de Gand.

R. de Gavera.

W. de formefell, B. de Harstmara, H. de Monte, W. de Thel̄. (7), H. de Ruet, I. de Mirlara.

Actum apud *Godehide* anno Domini millefimo Ducentefimo Vicefimo feptimo feria fexta post pafcha.

Item

(4) *Antecesfores*] Hi antecess. qui fuerint, fatis patet EXCVRS. VII. C. III.

(5) *Arrieragia*] De his vid. EXCVRS. VII. p. 285. f.

(6) *Castellano*] Obfervent hinc Hiftorici et Politici, quid t. t. *Castellanus* Zeelandiae fuerit, nempe qui, in omnibus negotiis, Comitis five Zeelandiae Domini vices fustinebat.

(7) *Thel.*] i. e. *de Teilingen.*

Item Litteras Virorum nobilium GERARDI *Comitis de Ghelra*, BALDVINI *comitis de Benthem*, et WILLELMI *de Thelinghem* inſpeximus in hac forma. A. 1227. d. 16. Apr.

GERARDVS *Comes de Ghelra*, BALDVINVS *Comes de Benthem*, et WILLELMVS *de thelinghem*, omnibus preſentes Litteras Inſpecturis Salutem. Noverint vniverſi quod nos bona fide promiſimus Domino Comiti flandrie FERNANDO et firmiter creantavimus quod ſi FLORENTIVS *Comes hollandie* veniret contra conventiones (8) initas inter ipſos ſuper Dampnis et Rapinis factis ex vtraque parte ſecundum quod Littere eorum plenius teſtantur dicto FLORENCIO *Comiti hollandie* nullum Conſilium vel auxilium prestaremus adverſus dictum *Comitem Flandrie* Immo dicto *Comiti flandrie* conſilium et auxilium preſtaremus donec dicte conventiones plenius ſervarentur.

In cuius rei Testimonium preſentes Litteras Sigillis nostris ſigillavimus.

Actum apud *Godehide* anno Domini milleſimo ducenteſimo viceſimo ſeptimo, feria ſexta post paſcha.

Nos igitur in testimonium predictorum preſentes Litteras fecimus nostrorum Sigillorum appenſione Muniri.

Datum

(8) *Conventiones*] Erat igitur et alia conventio, de qua p. 464. l. 7. Cf. EXCVRS. VII. p. 286.

A. 1227. d. 16. Apr. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto mense Decembri.

* * *

Collationné au vidimus Original en parchemin scellé des sceaux en cire brune des Eveques de Cambray Tournay et Arras, étant dans la Tour des Chartes [ut supra p. 461.] le 10. May 1776.

GODEFROY.

N. CXV.

A. 1228. Conventio D. FOLPERTI de Lecka cum *Capitulo S.* MARIAE in Traiecto super teloneo in *Smithusen* et Curtibus *Ewijk* et *Malberge* (1).

A. 1228.

Ad Cod. Diplom. a. 1168. *p.* 198. *et p.* 424.

(Ex Origin. in Archivis Eccles. S. Mariae Traiect. Lade C. 4.)

IN NOMINE DOMINI. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris. quod FOLPERTVS *de lecka* conuenit in hunc mo-

(1) *Malberge*] Est haec Charta *Chirographa*, cuius literae dimidiatae hanc sententiam absolvunt: SANCTA MARIA VIRGO INTERCEDE PRO TOTO MVNDO. Spectat eius argumentum ad Chartam a. 1219. supra p. 424. Successio autem hic memorata, quae in *Olhilda Machtildae* filia substiterat, nunc extenditur ad *Olhildae* maritum *Folpertum* et unum ex liberis, reliquis heredibus penitus exclusis; quo filio defuncto, vacabunt haec bona iterum Ec-

modum cum capitulo ſancte marie in traiecto de teloneo in *ſmithuſen* · et *curtibus Ewik* · et *malberge*· Cum MACTHILDA *de ſmithuſen* · et eius filia OLHILDA vxor prefati FOLPERTI uiam uniuerſe carnis ingreſſe fuerint · ſi OLHILDA nullam post ſe prolem ſuperſtitem reliquerit · predicta bona libere · et abſolute uacantia erunt eccleſie · ita quod capitulum ſine omni contradictione cui uoluerit · conferre poſſit · ſi uero predicta OLHILDIS prolem ſibi et FOLPERTO communem post ſe reliquerit · ſcilicet unum puerum uel plures · cuiuscumque ſexus · quemcumque FOLPERTVS ex illis pueris elegerit · ſiue maſculum · ſiue feminam · ut predicta bona habeat · ille puer de communi conſenſu prefati capituli predictorum bonorum poſſeſſor erit · et habebit ea ſolummodo quo ad uitam ſuam · omni prorſus herede · aut hereditatis iure excluſis · Habebit autem predicta bona ſub annua et certa penſione ita...... ipſam penſionem certis temporibus fratribus ſoluat · uidelicet · xx[ti] · et unam libram in festo palmarum · et totidem libras in festo ſancti Iohannis baptiste · Item centum modios tritici in festo Remigij · et alios centum modios in festo Walbergis · preter ſeruitium

A. 1228.

l. quod.

Eccleſiae S. Mariae. Habeo plures Chartas, quae huc ſpectant, aliasque, quae familiam Nob. Dynastarum *de Lecka* illuſtrare poterunt. Praeterquam enim quod diſerte *Folpertus de Lecka* testis occurrat in ſocrus ſuae Charta ſupra p. 425.; occurrunt etiam VOLPERTVS *Dominus de Lecka et* HEYNRICVS *filius eius*, in Charta a. 1243. ex qua hi Domui Teutonicae aſſignant L. libras in *Potterstale*. Sic a. 1255. Decanus et Capitulum S. Mariae promittunt Do-

A. 1128. uitium quod debetur *nuncijs* in ascensu ipsius nauis · scilicet dimidia marca · et in descensu ferto · uel porcus ualens fertonem.

Si

Domino GISELBERTO *de Amestelle* Canonico S. Mariae centum illas Libras, quas *Dom.* HENRICVS *de Lecka* ipsis debebat. A. 1261. HENRICVS *Dom. de Lecka* ab eodem Capitulo accipit *iurisdictionem ipsorum et censum in Lopeke, et in Bonrepots*, per vitam tantum suam pro 15. Libris ita tenenda, ut heredes eius se his non *intromittant, nisi a dictis Decano et Capitulo de novo ex speciali gratia* haec obtineant. De *Teloneo* in *Smithusen* HENRICVS *de Lecka primogenitus Domini* HENRICI *de Lecka Militis* a. 1271. promittit, se conditiones Chartae observaturum. Verum Henricus his postea non stetit. Exorta hinc inter eum et Capitulum quaestio est de hoc *teloneo in Smithusen et Curtibus in Ewich et Malberge*, teste Charta a. 1274. Postea ob neglectam pensionem annuam sacris ei interdictum est ab Episcopo Trai., qui a. 1295. deprecante FLORENTIO Comite Holl. isthanc sententiam revocat. Habetur haec Charta apud A. MATTH. *de Iure Glad.* p. 467. Proximo vero anno 1296. rogavit HENRICVS Capitulum, ut uxori suae HELEWIGI, *filiae illustris Comitis de Benthem*, in *teloneo* suo *de Smithusen*, *dotarii* titulo assignare liceret 200. marcas, cui rogatui adstipulatur filius eius HENRICVS primogenitus. Denique exstat Charta Donationis, qua HENRICVS *Dom. de Lecka* a. 1265. fratribus Domus Teutonicae Trai. reditus nonnullos assignat *in decimis suis apud Krempen*, quos quum HENRICVS eius filius solvere detractaret, mandat FLORENTIVS Comes Holl. *Balivo suo Zuithollandiae*, ut HENRICVM ad solvendum compellat, a. 1274. d. 20. Iun. Reliquas Chartas alia dabo occasione; nunc tantum exhibeo posteriorem hanc FLORENTII V. Chartam, quam ex Archivis Ordinis Equestr. Teutonic. Traiecti descripsi, ubi Loculo 7. nº. 3. habetur, hac sententia:

„ FLOR̄ *Comes Holland̄* Dilecto *balliuo suo Zuthollandꝰ* cuicumque pro tempore existenti salutem et omne bonum · Cum HENRICVS DE LECKE miles bone memorie fratribus Domus *theuton̄* beate marie traiecteñ Decem librarum redditus in elemosinam assignauerit in decimis suis apud *Krempen* (1) annuatim recipiendos sicut in litteris dicti · H · militis super hec confectis plenius continetur · et HENRICVS filius dicti · H · militis dictos redditus dictis fratribus assignatos detinuerit minus iuste per spatium trium

(1) *Krempen*] In ipsius HENRICI Orig. *in crempen.*

Si uero predictus puer pensionem suam parate non soluerit. uel A. 1228.
quia noluerit · uel quia non ualebit · ecclesia pro uoluntate sua libe-

trium annorum iam transactorum! soluere contradicens · *Mandamus* tibi firmiter uolentes quatinus dictum HENRICVM DE LECKE filium dicti · H · militis · et eius procuratorem seu procuratores compellas ut ipse · H · siue eius procuratores dictos fratres Domus theutonice dictis redditibus eisdem in elemosinam assignatis gaudere permittant. Redditus uero dictorum trium annorum mimus (*sic*) fuste a dicto · H · *de lecke* detentos et dampnum dictis fratribus illatum facias restaurarj · et dictos fratres quotienscumque ab eis siue nuntijs eorumdem requisitus fueris in dictis causis prout expedit in iure suo conserves.

Datum anno domini Mill. ducent. septuag. quarto · feria quarta ante Natiuitatem beati Iohannis baptiste (2).

Appendet iuvenile Florentii V. Sigillum cum ave: his. litt.

✠ S[9] FLORENT · · · · COMITIS: HOL · · · · DIE·

Sine Contrasigillo.

Ad eumdem HENRICVM *de Lecka* refer Chartam, quam ad a. 1097. dedit MIERIS *Charterboek* D.I. bl. 175. procul dubio referendam ad a. 1287. pro eo quod in Charta est 1087. Ignoravit haec omnia S. VAN LEEUWEN *Bat. Ill.* p. 1000. ubi Dominos *de Lecka* recenset. Origo autem possessionis huius Telonei *de Smithuisen* repetenda est ex *Charta Concambii*, qua ANSELMVS Praepositus S. Ioh. CONRADO Episcopo Trai. pro bonis *Praepositurae* S. Iohannis dedit *teloneum in Smithusen*, apud MATTH. *de Nobil.* p. 435.

(2) *baptiste*] Exstat ibid. Loculo 7. n. 6. ipsa Autographa *Henrici* donatio; *Nos . H . Dominus de Leka -- .. Datum anno domini* M. CC. *sexages. quinto in uigilia ascensionis domini · apud traiectum --*

Appendet ei rotundum sigill. ex albo-lut. Eques cum gladio, galea et scuto, litt. evanidis.

✠ SI . . . . LECKA.

Contrasig. scutum evanidum, litt.

✠ SIGILLV̄ SECRETE.

Habetur praeterea eiusdem HENRICI a. 1265. *vidimus* Originale, quod dedere *Iohannes dei gratia Abbas Monast. S. Pauli traiect, et A. de Lechorst Officialis Traiect.* — a. 1306. *die beate agnetis virginis.* Loculo 7. n. 6.

A. 1228. libere · et absolute disponet · et ordinabit de predictis bonis · Cum uero predictum puerum mori contigerit prememorata bona simpliciter · et absolute uacabunt ecclesie · ita quod capitulum cui uoluerit ea conferre poterit · vt autem predicta seruentur · prememoratus FOLPERTVS iuravit in altari sancte Marie · et idem iurabit prefatus puer · cum ad annos discretionis peruenerit · Et ne in posterum super predicto contractu aliquis suboriri possit ambiguitatis scrupulus · presens scriptum est editum · ecclesie sigillo roboratum ·

Nomina testium qui huic contractui interfuerunt sunt hec ·

Andreas decanus sancte marie ·

Bruno ·

Wicherus ·

fredericus ·

Christianus ·

Iohannes de eika ·

Conradus ·

Iohannes de merlo ·

Gun-

p. 435. Quod *teloneum* in Ecclesiam S. Mariae contulisse postea videtur Episcopus; ut conficio ex Charta quadam inedita Imperatoris Henrici *de teloneo in Smithusen*, a. 1193. d. XVIII. Kal. Iunii. Illud vero deinde in HENRICVM et in uxorem *Machtildem* transtulit: vid. supra p. 423. De situ loci vid. ALTING. *Germ. Inf.* P. II. p. 162. Clarius tamen Episc. David *de Burg.* a. 1461. apud MATTH. *de Nob.* p. 436. *theloneum in Smythusen*, *quod pro nunc est situatum in Embrica.* De *Ewijk* et *Malburg* in Betua superiore ib. ALTING. p. 15. et 120.

Guntherus· A. 1228.

Gerardus decanus embricensis·

Otto·

Salutarius·

Theodericus·

Nicolaus · canonici sancte marie in traiecto·

Milites uero Egidius de brvochusen·

Gerardus de merlo·

Gerardus de pulbruch·

Acta sunt hec anno uerbi incarnati · M · CC · XX · VIII·

* * *

Appendet Sigillum Capituli *S. Mariae* Traiect.

N. CXVI.

FERNANDVS Com. Flandr. et Hannon. et IOHANNA Vxor, *Burgenses de Ardenburg* immunes declarant a teloneo ad Oppidum *Damme*. A. 1228. M. Maio.

M. Maio a. 1228.

Ad Excurs. VII. p. 129.

[Ex Registro Pergameno in Archivis Ardenburg. fol. x v 113.)

Vniuersis presentes litteras inspecturis / WALTERVS permissione diuina Abbas monast. sancti bauonis Ganden̄ salutem

et

A. 1228. M. Maio. et noticiam veritatis. Notum facimus vniuersitati vestre nos anno Dñi M. ccc. dominica post beati nichasij litteras nobilis principis inclite recordationis domini FERNANDI quondam *Flandr.* et *hann.* *comitis* Et domine IOHANNE vxoris sue quondam *Flandr.* et *hann.* *Comitisse* non abolitas non cancellatas omnique suspicione carentes cum veris eorum Sigillis vt prima facie apparebat sigillatas inspexisse formam que sequitur continentes.

FERNANDVS *Flandrie* et *hann.* Comes et IOHANNA vxor nostra *Flandr* et *hann* *comitissa* omnibus presentes litteras inspecturis salutem nouerint vniuersi quod nos dilectos burgenses nostros de *rodenburgh* (1) quitamus et quitos clamamus pro nobis et successoribus nostris ab omni *theoloneo* quod ab eis accipi solebat hactenus apud *dam* ab instanti festo natiuitatis dominj · in perpetuum Et si forte contingeret quod adusque modo apud *dam* accipi solebat alibi acciperetur *propter loci permutationem vel aque interclusionem* (2) volumus vt dicti burgenses nostri de *rodenburgh* eamdem semper optineant libertatem super dicti thelonei solutionem et ut hoc ratum sit et firmum et stabile permaneat presens scriptum sigillorum nostrorum munimine fecimus roborari. Actum anno dñj M · CC · XXVIIJ mense mayo. In

(1) *Rodenburg*] De nomine *Rodenburg*, pro quo a. 1201. et etiamnunc *Aardenburg*, vide not. p. 255.

(2) *Interclusionem*] Origo denominationis Vrbis *Dammae*, quae vox *aggerem* notat, hinc manifesta est.

In cuius rei testimonium nos ad preces et instantiam quorumdam burgensium de *Ardenb.* ad modum collacionis fieri fecimus et sigilli nostri munimine roborari. A. 1228. M. Maio.

Actum anno domini M° CCC° dominica supradicta. —

N. CXVII.

FERNANDVS Com. Flandriae et Hannon. et IOHANNA uxor liberant urbem *Aardenburg* ab *annuo reditu, de denariis Mansurarum* sibi persolvendis. A. 1230. M. Ian.

A. 1230. Mens. Ianuar.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali, in Archivis Ardenburg. n. 88.)

FERNANDVS *Flandr et Haion Comes* et IOHANNA vxor eius *Flandr et Haion Comitissa* Omnibus presentes Litteras inspecturis indomino salutem. Nouerit vniúersitas uestra quod nos dilectos nostros *Scabinos* et *Burgenses* nostros de *Rodengborg* quitamus et quitos clamamus imperpetuum de Septem Libris annui Redditus de Denariis *Mansurarum* (1) parum plus uel parum minús quibus nobis annuatim tenebantur · et quas ad

(1) *Mansurarum*] Etsi vox *mansura* interdum adhibetur pro *mensura*, vel etiam pro *manso* sive certo agri modo; hoc tamen loco accipi oportebit pro *mansione*, *domo*, *aedificio*, quemadmodum in alia *Iohannae* Com. Flandr. Charta a. 1232. apud MIR. *Opp. Dipl.* T. II. p. 1219. a. quam hunc in finem iam adhibuit DV CANG. *Gloss.* Tom. IV. p. 434. nov. Ed.

A. 1230. M. Ian. ad *Breuia* (2) fidelis nostri BALDVINI *de Ersbroch* soluere consueuerunt. In cuius rei firmitatem presentem paginam sigillorum nostrorum munimine fecimus Roborari.

Actum Anno domini . M . CC . Tricesimo: Mense Ianuario (3).

* * *

Appendent ex vittis pergam. duplicibus duo Sigilla, adhuc integra; eadem, quae habet VREDIVS *Sigill. Com. Flandr.* p. 28. FERNANDI vero epigraphe partim, IOHANNAE vero, penitus evanuit.

Contrasigilla sana sunt, eademque quae VRED. p. 28, 29. In IOHANNAE vero vox est MEVM, non MEVM.

(2) *Brevia*] Quid sint, docet idem DV CANGE in Voce. Adhibetur vox de omnibus iis indicibus sive *Inventariis*, in quae coniiciuntur ea, quorum servari memoria debeat. A quo non abludit *Charta tributi* supra a. 1217. p. 396. nec non in *Chora Domburgensi* apud MIER. *Charterb.* D. I. bl. 190. a. 1223. *nullus in Dumburg manens potest testimonium dicere, qui neque terram, neque domum in Dumburg habuerit, nec in* CARTA TRIBVTI *invenitur.*

(3) Exstat etiam huius Chartae *Vidimus* a WILHELMO Abbate S. Bavonis Gandav., *datum apud Ardenborch*, a. 1424. d. 14. Iun. in iisdem Archivis n°. 84. cum parte Sigilli Abbatis.

N. CXVIII.

N. CXVIII.

FLORENTIVS IV. Comes Holl. ratam habet donationem, quam MARIA Imperatrix, patris sui WILHELMI vidua, fecerat Abbatiae Rijnsburgensi. A. 1232. d. 28. Febr.

A. 1232. d. 28. Febr.

Ad Cod. Diplom. a. 1260. *d.* 12. *Octobr.*

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburg. literis minutissimis scripto. Cf. MIERIS Charterb. D. I. bl. 109.)

Ego FLORENTIVS *Comes Holl.* Notum facio uniuersis presentem paginam inspecturis quod gratam atque Ratam habeo donationem quam domina MARIA (1) *quondam Imperatrix* contulit abbatisse et conuentui sancte Marie in Rinsborg. Videlicet · v · lib. annuatim · ii · ad pitansam dominarum · iij · lib. jn die pontiani. In missa animarum bone memorie patris mei *Comitis Holl.* WILLELMI · et predictas · v · lib. in officio · de *dor-*

(1) „ Deeze Maria was de oudste Dochter van Henrik den I. Hertog van Brabant, Loven, enz. en van Machteld van Boulonje, en trouwde eerst Otto den IV. Keizer; welke in 't jaar twaalf honderd en achtien gestorven zynde, is zy omtrent twee jaaren laater in den echt verbonden met Willem den Eersten, Graaf van Holland, gelyk zulks nog nader door de volgende woorden onwedersprekelyk bevestigd wordt":

Anno M. CC. XX. Maria filia Ducis Lovanii et primogenita, virgo speciosa et omni probitate insignita, Ottoni Imperatori in matrimonium juncta, mortuo Ottone mirabiliter humiliatur, et Comiti Wilhelmo Hollandiae iterum in matrimonium copulatur. *Chron. Lamberti Parvi a Reinero Monacho Contin. ad Ann.* 1220. *pag.* 63." Haec MIERIS l. l. Cf. not. ad a. 1260. d. 12. Oct.

A. 1232. d. 28. Febr. *dordreg* · quod in wlgari vocatur *scrotambatch* (sic) · annuatim recipient . presenti testimonio * litterarum . Datum anno gratie · M° · CC° · xxxij apud *leydis* · proxima dominica . post Mathie .

* * *

Appenderat olim ex vitta pergamena frustum sigilli FLORENTII Comitis Holl. nunc separatum; quod repraesento TAB. XIII. n. 3.

N. CXIX.

A. 1235 ALBERTVS *de Wulven* tradit Ecclesiae *S. Iohannis* in Traiecto quatuor iugera terrae cum decimis suis sita in *Coyelwade* · et decimas septem iugerum ex altera parte; quam donationem OTTO Episcopus confirmat, commutans quoddam ALBERTI Alodium in feodum.

A. 1235.

Ad Cod. Diplom. p. 291. not.

(Ex Libro Rubeo MS. Eccles. S. Iohann. Traiect.)

OTTO dei gratia traiecteñ electus · vniuersis presens scriptum intuentibus salutem in omnium saluatore · scire volumus presentes et posteros · quod ALBERTVS *de wluen* sperans recipere mercedem in patria · siquid boni egerit hic in via · pro remedio anime sue · et MARGARETE vxoris sue/ contulit ecclel. vita.

cle-

clesie beati *iohannis* in *traiecto* per manus nostras quatuor iuge- A. 1235.
ra cum decimis suis que sita sunt in *couelwade* · et *decimas* de septem iugeribus ibidem sitis ex altera parte vie publice perpetuo possidenda · Verum *cum hec bona essent feodalia*, et ipse ALBERTVS ea teneret a nobis in *feodo* · ne nobis preiudicaret (1) / quum alijs benefaceret · quedam bona de suo *allodio* videlicet duas ..... *ylnkenesse* sitas inter aream episcopi . et pomerium · et dimidium mansum in *bodengraue* · qui uocatur in wlgo *sedelhoue* · in recompensacionem istorum bonorum nobis resignauit et ea recepit a nobis in feodo · ius et vicem eorum bonorum que per manum nostram dicte ecclesie contulit supplètura · Quod vt ratum et firmum permaneat / presentem paginam sigillo nostro fecimus communiri · In nomine domini amen . Ego ALBERTVS *de wluen* profitendo omnia sic esse facta sicut dictum est supra sigillo meo similiter eandem paginam sigillaui . Testes

Reymarus sancti petri in traiecto · et euerhardus thielensis prepositi ·

Iacobus sancti saluatoris · canon̄ ·

balduinus nobilis vir comes de benthem.

amilius miles de insula · et alij plures ·

Acta sunt hec anno domini · M° · CC° · XXXV° ·

(1) *Preiudicaret*] Non licebat igitur illi, haec *feuda* alienare, quia manebat dominium directum.

N. CXX.

A. 1235. d. 19. Maii. MACHTILDIS Comitissa Hollandiae, FLORENTII IV. vidua, largitur Monasterio Affligemensi x. Libras Lovanienses, percipiendas e redditibus suis in *Graven.*

A. 1235. d. 19. Maii.

Ad Cod. Dipl. a. 1258 *d.* 22. *Febr.*

(Ex Archivis Monasterii Affligemensis T. III. p. 393.)

Ego MAGTILDIS *Comitissa hollandie* notum facio omnibus tam presentibus quam futuris has litteras inspecturis quod ob remedium anime mee et animarum omnium tam antecessorum quam successorum meorum contuli Ecclesie *haffligeniensi* in elemosinam post meum decessum ad vsus fratrum ibidem deo sub regulari habitu seruientium decem libras louanienses in perpetuum annuatim de redditibus meis in villa de *Grauen* singulis annis recipiendas. Vt autem hec mea donatio stabilis et inconuulsa permaneat presentes litteras feci scribi et sigilli mei munimine roborari. Actum Sabbato post ascensionem domini. anno domini millesimo ducentesimo trigesimo quinto.

* * *

„ Sigillum de cauda ex pergameno duplici integraliter auulsum erat.

„ Concordantiam cum suo Origin. attestor.

„ B. van Laethem nots. 1700. "

N. CXXI.

N. CXXI.

ALEIDIS, Comitisſa Holl. THEODERICI VII. vidua, donat Abbatiae Rijnsburg. II. Libras de decima novae villae *Schoondorp* quotannis recipiendas. A. 1237. d. 12. Mart.

A. 1237. d. 12. Mart.

Ad Cod. Diplom. p. 258. *in Sigillo.*

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburgensib. Habetur Belgica duntaxat verſio apud MIERIS Charterb. D. I. bl. 213.)

Ego A · quondam comitisſa *Holln* relicta (1) bone memorie · TH · eiusdem *Holln*. Notum esſe uolo tam futuris quam preſentibus in Christo fidelibus · Quod monaſterio *Rinsburgenſi* tum pro remedio anime mee quam pro reuerentia *ſepulture* quam ibidem elegi · duas libras Hollandienſis monete contuli de decima *noue uille* que dicitur *ſconedorpe* annuatim accipiendas · Quod ne factum meum in hoc caſu decetero posſit indubium reuocari uel aquoquam irritari · ipſum ſigillo meo roboraui · et testes ſubſcripſi · quorum nomina ſunt hec ·

Dominus TH · quondam abbas in berna ·
G · ſacerdos in alsmer ·
Dominus N · perſin de harlem ·
Th. de alsmer monachus egmundenſis ·

II.

(1) *Relicta*] Obiit eius Maritus a. 1203; diu igitur ſuperſtes ALEIDIS, quippe cuius filia iam a. 1203. nupſit LVDOVICO Losſenſi. Pro *blclant* mox *bloclant* legendum videtur.

A. 1237. d. 12. Mart. H. miles de blolant (*sic*) . . . . .

Hubertus miles . et alii quamplures .

Actum dominice incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo septimo quarto idus marci .

* * *

Appendet Sigillum ALEIDIS equo phalerato insidentis, ex vitta pergamena; literae perierunt, exceptis:

. . . . . L AL . . . .

Vid. TAB. IX.

N. CXXII.

A. 1237. d. 21. Mart. MACHTILDIS, Comitissa Holl. FLORENTII IV. vidua tradit Abbatiae Rijnsburg. *gramina*, dicta *inthein*.

A. 1237. d. 21. Mart.

Ad Cod. Dipl. a. 1258. *d.* 22. *Febr.*

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgens.)

Ego MAGTELDIS quondam *Comitissa Holln* Notum facio omnibus hoc scriptum videntibus quod contuli dominae Abbatisse et conuentuj de *Rinsborg* usque ad terminum uite mee *gramina* que dicuntur . *intheyn* . pro quatuor libris annuatim michi persoluendis . vt hoc factum meum stabile permaneat presentem cedulam sygilli mei attestatione Roborauj . Datum anno

anno gracie · M · CC · XXXVIJ · jn festo beatj Benedicti abbatis · A. 1237. d.21.Mart.

* * *

Appendet adhuc fruſtum ſigilli MACHTILDIS, Comitisſae, in quo pars *equi* conſpici poteſt.
Vid. TAB. XIV. n. 3.

N. CXXIII.

WILHELMVS Comes Hollandiae et BALDVINVS Comes de Benthem componunt litem inter Abbatem de Middelb. et Nobiles Zeelandos ſuper decimis in *Meliskerke*. A. 1240. d.10.Mart.

A. 1240. d. 10. Mart.

Ad Excurs. VII. p. 287.

(Ex antiquo Chartulario Abbatiae Mediob. fol. XVIJ. In Archivis Camerae Ration. Zeel. Loculo 116-117.)

Ego WILLELMVS *Comes Hollandie*, et Ego B. *Comes de Benthem* (1). Notum facimus omnibus tam preſentibus quam futuris, quod cum controuerſia eſſet orta jnter Abbatem et Conuentum de *Middelborg* ex vna parte, et HENRICVM et BALDWINVM, filios *Marinae* ex altera, ſuper decima de *Meilos-*

(1) *Benthem*] Quemadmodum *Balduinus* a. 1218. ſub WILHELMO I. in terram ſanctam profecto, *Hollandiae procurator* fuit (vid. p. 413.), ita post mortem FLORENTII IV. ſub WILHELMO II. ex ephebis nondum egreſſo, iterum occurrit, et principe quidem loco; unde prona eſt opinandi via, nunc *Tutorio* vel *procuratorio* nomine Hollandiae praefuiſſe. Addatur haec etiam Charta IVNG. *Histor. Comit. Benth.* Vid. L. III. C. 4.

A. 1240. d. 10. Mart. *loskerca* (2), quam decimam filius fratris eorumdem tenuerat in feodum de predicto Abbate, et quia sine herede decessit, prefata decima ad Abbatem et Conuentum de Middelborg deuoluta est, dictus Abbas et prenominatj HENRICVS et BALDWINVS compromiserunt in me B. *Comitem de Benthem* et virum nobilem Dominum WILLELMVM *de Theilinga*, ratum habiturj, quicquid inter ipsos de prenominata Decima ordinaremus. Nos ergo de prudentium virorum consilio, ita iudicauimus, quod dicti H. et B. filij *Marine* dictam decimam de *Meloiskerca* de prefato Abbate receperunt in feodum coram nobis et multis alijs probis viris. Et dicti H. et B. dabunt Abbatj quinquaginta libras Flandrensium, scilicet viginti quinque libras infra natiuitatem Beate Marie proximam, alias vigintiquinque libras ante natale Domini, tali conditione quod si non soluerint dictos denarios ad terminos prenominatos, dicta decima ad Abbatem devolvetur libere et absolute, Et vt hoc firmum et stabile permaneat, presentem cartam Sigillorum nostrorum appensione, videlicet

Willelmj Comitis Hollandie.

B. Comitis de Benthem.

Viri Nobilis Domini Willelmi de Theilinga

roborauimus. Actum anno Domini Mill°. CC. XL. sexto Idus Martij apud *Middelborg*.

(2) *Meiloskerca*] Hodie *Meliskerke* vocatur.

N. CXXIV.

N. CXXIV.

THOMAS et IOHANNA, Com. Flandriae, *Mudam* villam Francam faciunt, dantque Scabinagium ac legem villae Brugensis; eamque liberant ab omni teloneo intra *Mudam*, *Dammum*, et undique *intra portum Sincval*. A. 1241. M. Mart.

A. 1241. M. Mart.

Ad Excurs. VII. p. 129, 168. f. et p. 209.

(Ex Originali Confirmatione d. 14. Mart. 1316. in Archivis Insulensibus.)

Vide Chartam ad a. 1316. d. 14. Mart. (1).

— — — — —

(1) Meminit huius Privilegii P. D'OVDEGHERST Chap. CI. fol. 168. vso. *Ils donnérent pareillement privilège à ceux* DE LA MVDE *pres de l'Escluse, dont ils firent lors une françe ville, leur baillant toute telle jurisdiction, qu'ont ceux de Bruges, — en date de Mars audict an* MCCXLI. *affranchissants les inhabitants dudict* MVDE *du tonlieux du Dam, de la Mude mesme, de Nieuport & de Dunkercke.*

N. CXXV.

N. CXXV.

A. 1241. d. 1. Iun.

Chora (1) *terrae Wasiae* concessa a *Thoma Flandr.* et *Hannon. Comite*, ac *Iohanna* eius uxore.

A. 1241. d. 1. Iun.

Ad Excurs. VII. p. 208.

(L. VAN DEN RANE *Costumes ende Wetten van Vlaenderen* T. I. post pag. 408. Append. p. 1, 2.)

In nomine Patris *cett.* Ego THOMAS *Flandriae et Hanno-niae Comes*, et IOHANNA uxor mea *Flandriae et Hann. Comitissa* concedimus omnibus hominibus *Waziae* tam praes. quam fut. ad nostrum Dominium spectantibus legem, quae vulgariter dicitur *Chore*, praesente pagina contentam, perpetuo et inviolabiliter observandam. — — — — —

(1) *Chora*] Loquitur de hac et de quatuor *Ambachtarum* Chora P. D'OVDEGHERST *Chron. de Flandr.* Chap. CL. p. 168. vso. *Ils mirent aussi ordre au faict de la vierschare du terroir de Waes, par leur lettres, qu'ils appellent la* KUERE *de* WAES, *dattes de l'an* MCCXLI. *en jullet, par les quelles* — — — — *Ils renouvellérent la Keure, que feu le Conte* PHILIPPE *de Flandre et de Vermandois, avoit donné a ceux des quatre Mestiers.*

N. CXXVI.

N. CXXVI.

HVGO Castellanus Gandensis benefacit Abbatiae de *Baudelo* in *Wasia*.

A. 1242. d. 31. Oct.

A. 1242. d. 31. Oct.

Ad Excurs. VII. p. 258.

(Ex Originali, in Archivis Abbatiae Baudeloënsis, Gandavi. B. 2. n. 9)

Ego HVGO *Castellanus Gandensis* et Dominus de Hosdein notum facio vniuersis presentes litteras inspecturis quod viri religiosi Dominus abbas et conuentus de *Bodelo* legitime et plenarie persoluerunt michi ducentas libras et quadraginta unam in quibus mihi tenebantur de emptione terre mee que dicitur *Lamswert* et *Betsade* quam erga me legitime emendo acquisierunt sicut in cartula de illa emptione confecta plenius et discretius continetur. In cuius rei testimonium pariter et memoriam presentem cartulam predictis contuli uiris Sigilli mej munimine roboratam. Datum in vigilia omnium sanctorum anno gratie. M. CC. quadragesimo secundo.

* * *

Appendet Sigillum *Equitem* repraesentans; sed literae fere evanuerunt.

N. CXXVII.

A. 1243. M. Ian. THOMAS Comes Flandr. et Hannon. cum uxore IOHANNA concedit Oppido *Ardenburgo*, ut Aquaeductum sibi fodiant *usque in corpus maris*, facto insuper ponte, etc.

A. 1243. M. Ianuar.

Ad Excurs. VII. p. 133.

(Ex Registro Pergameno in Archivis Ardenburg. fol. xvi. Exstat ibid. Verso Belg. satis vetusta.)

THOMAS *Flandr et Hann Comes* et IOHANNA *vxor* eius. *Comitissa*. Vniuersis presentes litteras jnspecturis salutem. Nouerint vniuersi quod cum scabini de *Rodenburgh* Aqueductum fieri petiissent a nobis qui dirigeretur a villa de *Rodenburgh* vsque *in corpus maris* hominibus quoque foris manentibus super hoc prebentibus assensum tandem ex mandato nostro STASSINVS *baillinus* noster brugen ex consensu Scabinorum de *Rodenburgh* et hominum foris manentium causamque tam super Aqueductu quam super *speia* (1) et *Slusa* inter Scabinos predictos et homines foris manentes vertebatur Arbitrio suscepit terminandam ita quod quicquid idem bailliuus super hoc arbitrio proferret ratum haberent et firmum/ quotquot arbitrium suum esset/ deberet ab eis jnuiolabiliter obseruari vnde dictus bail-

(1) *Speia*] Est parvus elix vel canalis, vernacule *spuie*, cataractis vel *Slusa* praeclusus.

baillsuus sic arbitrium suum protulit et pronunciauit inter Scabinos de Rodenburgh et homines foris manentes antedictos quod Scabini et communitas ville de Rodenburgh vsque in corpus maris quod *ten hoofde* dicitur *zeedam*, Aqueductum faciant et habeant in scabinagio suo et foresacta que in dicto Aqueductu vbique vel sub pontibus vel sub slusa fieri contigerit per scabinos de Rodenburg habeant judicarj foresacta autem que supra pontes Aqueductus et slusam fieri contigerit in virscarnia franca brugens̄ habebunt judicari / hoc tamen excepto, quod si aliquis dictam slusam aliter quam eundo vel equitando / seu cum curru transeundo malisciose leserit ita quod inde asserem vel lignum asportauerit / huiusmodi foresactum per dictos scabinos de Rodenburgh debet judicari. Item quociensecunque prefati scabini Aqueductum profundius fodere vellent / ex vtraque parte lutum siue terram eici et deportari cum suo *custu* facient nullo contradicente / et si ad opus sluse vel alicubi in Aqueductu predicto terra jndigeant ad legem *virscarnij* predicti illam sibi acquirent / siquis speiam vel slusam fregerit vel lignum inde tulerit foresactum inde per scabinos de Rodenburgh debet iudicari. Item tanta debet esse latitudo et altitudo inter iuga pilarum pontium quanta erit inter postes sluse / vt naues per slusam transeuntes ad pontes non jmpediantur / Preterea arbitratus est idem bailliuus quod Aqueductus et slusa post tercium diem arbitrij sui prolati sunt in custodia

A. 1243. M. Ian.

A. 1243. M. Ian. dia et procuratione scabinorum de *Rodenburgh* qui de eadem slusa pro commodo ville facient quod eis visum fuerit expedire / et si per negligentiam vel defectum custodie quam ipsi scabini habere debent ad dictam slusam mare inundauerit ita quod sine violenta fluctuum tempestate terra circumiacens submersa fuerit et peiorata Nos super hoc audita querimonia ab hominibus foris manentibus et respontione audita a scabinis de *Rodenburgh* faciemus de re gesta inquirere *veritatem*, et diiudicare quod visum fuerit esse iustum Item si homines foris manentes exaquationem habere voluerint per Aqueductum predictum pro aquis de terra sua educendis eis non poterit contradici Item super illos qui manent apud *slepeldam* non licet scabinis de Rodenburgh facere talliam vel curam, nisi per *slusam* nauigio voluerit transire Et vt predicta rata maneant et inconcussa Presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda. Actum anno dominj millo ducentesimo tercio / Mense Ianuario.

N. CXXVIII.

N. CXXVIII.

HVGO, Castellanus Gandensis, terram et Moer, sita iuxta Curtem de *Crailo*, vendit Monasterio Affligemens. A. 1243. M. Iun.

A. 1243. M. Iunio.

Ad Excurs. VII. p. 258.

(Ex Archivis Monasterii Affligemensis Tom. I. p. 471.)

Omnibus praesentes litteras inspecturis HVGO *Castellanus Gandensis* aeternam in domino salutem. Quoniam memoriam rerum gestarum tenacius conseruant indicia litterarum vniuersitati vestrae praesentium tenore notum facio quod ego consentiente vxore mea vendidi ecclesie *Haffligemen* omnem terram et moer jacentes inter duas vias quae terra et moer se extendunt a terra curtis de *crailo* usque ad locum in quo dicte vie conueniunt versus occidentem. Et quia dicta terra et moer (1) ad meum feodum quod de *domino Comite flandrie* teneo pertinebant ipsas scilicet terram et moer per iudicium hominum meorum et scabinorum de *bornhem* prefate ecclesie sollempniter et legitime tradidi iure hereditario in perpetuum ab eadem ecclesia, cum omni integritate sua possidendas videlicet pro duodecim denariis flandrensibus singulis annis michi et meis successoribus nomine annui census ad natale domini persoluendis. preterea

(1) *Moer*] Est vox vernacula, quae significat *terram udam*, *palustrem*.

A. 1243. M. Iun. terea firmiter promisi super hijs omnibus dicte ecclesie debitam et fidelem semper me facere warandiam nichil iuris uel seruitii in eisdem terra et moer michi et posteris meis reseruans preter censum annualem. Vt autem predicta omnia rata semper permaneant et inconuulsa presentes litteras memorate ecclesie tradidi sigilli mei munimine roboratas · datam anno domini M° · CC° · quadragesimo tertio · mense iunio.

* * *

„ Appendet Sigillum in viridi cerâ, cui impressus erat eques, dextra „ strictum gladium, sinistra scutum et frenum tenens, cum hac in„ scriptione orbiculari:

„ ✠ · *S · Hugonis Castellani Gandensis dni Hul* .

„ In contrasigillo impressum erat caput cum his litteris in circuitu:

„ ✠ · *S · H · Castellani Ga · /* ·

„ Concordantiam cum suo Orignli attestor

„ P. van Laethem nots. 1699. "

N. CXXIX.

N. CXXIX.

WILLELMVS II. Com. Holl., et RICHARDIS Domicella, ipsius amita, conferunt Abbatiae *Rijnsburg.* mensuram *butiri* in *Delf.* A. 1243. d. 18. Nov.

A. 1243. d. 18. Nov.

Ad Cod. Dipl. p. 234.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

WILLs dei gratia *Comes Holl* · et RIKARD eiusdem gratia *Domicella Holle* · omnibus presens scriptum visuris scire veritatem · Vniuersitati vestre significamus · quod nos manu et voluntate communi · pro peccatis nostris propriis · et ob remedium et salutem animarum nostrarum necnon pro animabus pie memorie FLORENTIJ Comitis · et WILLI fratris sui · habita deliberationo sufficienti contulimus conuentuj de *Rinsburg* in elemosinam reditus dę *mensura* butiri apud *Dilf* iure hereditario jnperpetuum possidendos · Ita ut supradictus conuentus de Risburg (sic) · dictorum FLORENTIJ Comitis · et fratris sui WILLI · Anniuersarium faciens · quelibet dominarum omnis . . . . * feria habeat dimidium Mindel vini jnperpetuum. Cum Anniversarius RIKARD Domicelle fuerit habeant integrum Mindelon · Si qua vero falsitas in mensura butiri superius memorati apud *Dilf* reperta fuerit iusticiam et emendam ipsius nobis reseruamus ·

* *Vox contracta, quae legi non poterat.*

A 1243. d. 18. Nov. Vt autem hec nostra donatio firma maneat et integra et a nemine unquam violetur presentem paginam Sigillorum nostrorum munimine Roboramus· Datum et actum· Anno domini·M°·CC°·XLIIJ°· In octavis Martini·

* * *

PRIVS modo Sigillum appendet, mutilum tamen, et fine parte aversa. Conspicitur in eo equus sine cataphracta, cui insidet iuvenis ——. Supererant in periGraphe hae literae:

·· MITIS: hOLL ....

ALTERVM RICHARDIS Sigillum erat avulsum; superest tamen alibi, bene conservatum, figuram exhibens mulieris equo considentis et aviculam manu tenentis, his literis:

RICHA ···· DOMICELLE· DE hOLLANDI ···

Vid. TAB. XIV. n°. *6.*

(1) Antiquissima Oppidi Delfensis Chora seu Libertatis Charta, quam producunt scriptores, data est anno 1246. Vid. MIER. D. I. bl. 228. et *Beschrijving der Stadt Delft*, fol. 1729. p. 22. sed iam antea oppidi nomen gessisse, probatur ibid. p. 21. ubi ex quodam istius aevi MS. Belgico memoratur, *ti ftede to Delft — tot Hollant.* Ex hac Charta patet, iam a. 1243. illic exstitisse *Mercatum Butiri*, ex quo *mensura Butiri* (*de Botermaat*) conceditur Abbatissae Rinsburg. unde lux affunditur Chartae ibid. *Beschr. v. Delft* p. 575. a. 1329. de iure Abbatissae in *Butiri mensuram* ex hoc Diplomate derivando. Erat autem urbs tunc adhuc Dominium *Richardis Domicellae Hollandiae*, quae *Domicella de Delft* vocatur, propterea quod a patre suo WILHELMO I. hoc Oppidum tamquam alodium suum in proprium accepit; quod iccirco apud I. A LEID. *Chr. Belg.* L. XXIII. C. 31. *fundus patrimonii sui* vocatur, in quo fundavit Monasterium feminarum, qui *Campus Regius* sive *Koningsveld* dicitur. Hanc igitur WILHELMVS donationem, sine amitae suae *Richardis* consensu, instituere non poterat. Plura de *Richarde* alibi.

N. CXXX.

N. CXXX.

MARGARETA Comit. Flandriae, secuta exemplum FERNANDI Comitis Flandr. *Burgenses de Ardenborg* immunes declarat a Teloneo ad Oppidum *Damme*. A. 1244. M. Febr.

A. 1244. Mens. Februar.

Vidimus A. 1309. d. 3. Sept.

Ad Excurs. VII. p. 130.

(Ex Registro Pergameno Oppidi Ardenburg. fol. 1 x. ubi etiam exstat Verso Belgica, satis antiqua.)

Vniuersis presentes litteras Inspecturis · A · permisione diuina. Abbas monasterij beate marie *de dulci valle* / ordinis Sancti Augustini / et NICHOLAVS · decanus Christianitatis *Ardenburgensis* Tornacen̄ dyoces . salutem in domino · Nouerint vniuersi nos litteras siue cartas · domne MARGARETE condam *Flandrie et Hanonye Comitisse* non abolitas / non concellatas / non corruptas / nec in aliqua sui parte viciatas sigillo suo sigillatas in latino conscriptas / vidisse / legisse / ac diligenter Inspexisse prout prima facie apparebat / tenorem et formam qui secuntur continentes ··

·· M ·· *Flandrie et Haynonie*. *Comitissa* dilectis suis *thelonearijs* de *dam* salutem et dilectionem · Intelleximus per cartam pie memorie · FERNANDI · *Comitis Flandrie* et *Haynon̄* / quod burgenses de *Rodenburgh* / tam presentes quam futuri exempti

A. 1244. M. Febr. ſunt A theloneo apud *dam* Imperpetuum· Vnde vobis mandamus et volumus quatenus dictos·burgenſes tam preſentes quam futuros ſuper eodem theloneo quitetis/ et ſi quid ab eis pro dicto theloneo accepistis/ eisdem reſtituatis/ volumus enim ſuam libertatem plenius obſervare· Datum Inſulis anno dominj mill·cc·xlquarto Menſe februar.

In cuius Rei·testimonium ſigilla noſtra preſentibus litteris duximus apponenda· Datum Anno Dnj/ M/ ccc/ nono/ die Mercurii post decollationem beati Iohannis baptiste·

N. CXXXI.

A. 1244. M. Sept. MACHTILDIS, Comitiſſa Hollandiae, largitur Monasterio Affligemenſi 100. libras Lovanienſes pro anniverſario ſuo, variis ſub conditionibus.

A. 1244. M. Sept.

(Ex Archivis Abbatiae Affligemens. T. III. p. 390.)

Omnibus has litteras viſuris· MATHILDIS *Comitiſſa hollandiae* aeternam in domino ſalutem· Nouerint vniuerſi quod ego pro ſalute anime mee et omnium parentum meorum eccleſie *haffligen* centum libras louanien in elemoſinam contuli·pro quibus tempore vitae quadraginta modios auene ad menſuram bru-

(1) *Procurandos*] Durat adhuc haec Hospitum *procuratio*, quam ipſe a Rever. huius Abbatiae Praepoſito BEDA perhumane per tres dies noctesque expertus ſum. Officioſiſſimi autem huius viri humanitati debeo Affligemenſes quas promo Chartas.

(2) *Aleidis*] Fuit haec postea coniux

bruxellensem a dicta ecclesia singulis annis recipere debeo · nisi dictos modios eidem ecclesie aliquando duxero remittendos: dicta vero ecclesia post mortem meam a solutione dictorum modiorum libera omnino erit · et absoluta · hoc saluo quod de dicta pensione auenae in anniuersario meo conuentui hasfligeniensi annuatim assignaui centum solidos ad solempnem refectionem faciendam · quadraginta solidos ad hospites procurandos (1) · sexaginta solidos ad comparandum pannum pauperibus distribuendum · preterea ego et due filie mee · videlicet ALEIDIS (2) et MARGARETA (3) in dicta ecclesia hasfligeniensi sepulturam nostram elegimus si infra terram domini ducis (4) · mori nos contingat · orationibus fratrum ibidem nos tam uiuas quam mortuas humiliter commendantes · In quorum testimonium presentes litteras sigillo meo tradidi roboratas · datum anno domini M° · CC° quadragesimo quarto mense septembri · A. 1244. M. Sept.

* * *

„ Appendebat Sigillum (a) Magthildis Comitissae Hollandiae in viridi cera de cauda pergamenica duplici.

„ Concordantiam cum suo Originali attestor,

„ P. van Laethem nots. 1700. "

(a) Sigillum rotundum ibid. expressum repraesentat *Machtildem* equo phalerato oblique insidentem, dextra frenum tenentem, sinistra avem gestantem cum loro. Volat altera supra caput equi avicula. Ipsum Sigilli Ectypon in aes incisum vid. TAB. XIV. n. 3.

iux *Ioannis* de Avesn., cuius filius *Ioannes* II. in Hollandiae terras successit.

(3) *Margareta*] Nupsit haec *Hermanno* Comiti de Henneberg.

(4) *Ducis*] Non mirum hoc! Fuit enim *Machtildis* filia *Henrici* Ducis Brabantiae. Vid. supra p. 365.

N. CXXXII.

N. CXXXII.

A. 1245. M. Dec. MARGARETA Flandriae Comitissa recenset atque confirmat possessiones Abbatiae Dunensis, quae nunc Brugis est; in iisque, tamquam *superior Zeelandiae Domina* confirmat bona et iura, quae habentur a Comitibus Hollandiae et Nobilibus Zeelandiae.

A. 1245. M. Dec.

Ad Excurs. VII. p. 210.

(Ex Foppens *Opp. Dipl.* Tom. III. p. 111.)

Ego MARGARETA *Flandriae* et *Hannoniae Comitissa*, notum facio universis tam praesentibus quam futuris, quod dilecti in Christo Filii et Viri Religiosi Abbas et Conventus de Dunis Cist. Ord. mihi humiliter supplicarunt, ut Privilegiis et Instrumentis eorum inspectis, possessiones, libertates, et alia bona universa, quae a Praedecessoribus meis, nec non ab aliis fidelibus per donationem, emptionem sive alio iusto titulo acquisierunt, cum iis quae sine scripto in praesenti possident dignarer confirmare. ——— ——— ——— ———

Item apud Zandum et Noorthof et Franckendicke quae grangiae sunt Ecclesiae de Dunis. In Officio de *Hulst* circiter 5600 mensuras terrae dicatae, et 2402 mensuras terrae non dicatae; et in eodem Officio morum cum fundo ipsius mori, qui continet 300 circiter mensuras in latitudine ad frontem, cum terra

quae

quae dicitur vulgo *Noort-Oest*, ad eundem morum pertinente. A. 1245. M. Dec.

Item 60 circiter libras Flandrenses in certis redditibus per Flandriam sparsim iacentibus: item ad portas Abbatiae de Dunis et grangiarum eius 110 libras Flandrenses in redditibus ad opus pauperum.

Praeterea possessionibus et libertatibus et aliis iuribus, quaecumque dictum Monasterium de Dunis a *Comitibus Hollandiae et Nobilibus Zelandiae* vel ab aliis fidelibus in *Zelandia* iusto titulo acquisivit, Ego SVPERIOR DOMINA TERRAE ZELANDIAE consensum meum adhibeo, et omnia dicto Monasterio confirmo.

Ad haec, quia praefatum Monasterium magnam patitur molestiam, et in brevi quasi ex toto obrui posse videtur a sabulo, sive arena volante de *dunis*, nisi aliquo occurratur ei remedio; concedo eidem Ecclesiae, ut spinas et runcos et nemora et virgulta plantare —— —— —— ——

Haec autem omnia -- -- -- -- confirmo: sed nullam iurisdictionem temporalem in hominibus saecularibus super terras ipsius Ecclesiae manentibus per hoc me conferre intelligo. -- --

Acta sunt -- -- anno ab incarn. Dom. millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, mense Decembri.

N. CXXXIII.

A. 1246. M. Iul. Laudum LVDOVICI Regis Francorum, et ODONIS Episcopi Tusculani, Apost. sedis legati, de dividenda hereditate MARGARETAE Flandr. Comitissae, inter filios ex duplici matrimonio genitos; quo constituunt, 1°. MARGARETAM, salvo hoc arbitrio, quamdiu vixerit, plenam habituram omnium Comitatuum ac bonorum potestatem. 2°. IOANNI de Avesnis, filio Margaretae, deberi Comitatum *Hannoniae*, salva fratris BALDVINI cautione pro portione hereditaria. 3°. Assignantur reliqua GVIDONI et eius fratribus. Ex quo arbitrio IOANNES de Avesnis cum fratre a. 1248. M. Ian. omni renunciant iuri in *terras Zeelandiae* (1).

A. 1246. M. Iul.

Ad Excurs. VII. p. 212.

(Ex MARTENE *Thes. Anecd.* T. I. p. 1092-1095. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 321-323. Habet etiam BALVZ. *Epistol. Innocent.* III. T. II. p. 595.)

LVDOVICVS Dei gratia Francorum Rex et ODO eadem gratia Tusculanus episcopus, apostolicae sedis legatus, universis praesentes litteras inspecturis salutem in Domino.

No-

(1) *Zeelandiae*] Ad hanc sententiam sive Laudum multae spectant Chartae quaquaversum dispersae; de quibus vid. not. ad a. 1252. d. 26. Iun.

Notum facimus, quod cum inter liberos nobilis MARGARETAE Comitisſae Flandriae et Haynoniae, quos de nobili viro BOVCHARDO de Avesnis ſusceperat ex una parte, et eos quos de nobili viro GVILLELMO de Domna-petra eadem Comitisſa ſusceperat ex altera, mota esſet contentio ſuper eo quod utraque partium praedictarum Comitatus Flandriae et Haynoniae, et totam terram, quam tenet dicta Comitisſa, dicebat ad ſe post obitum ipſius matris eorum iure hereditario pertinere: tandem de voluntate et asſenſu praefatae comitisſae et utriusque partis amicorum conſilio ſupradicti liberi in nos duos unanimiter compromiſerunt tali modo, quod ſecundum formam iuris vel iudicii non esſet in hoc arbitrio procedendum, cum tota terra praedicta per viam iuris parti alteri debere cedere dinoſceretur: ſed de terra praedicta debebamus taliter ordinare, quod utrique partium de dicta hereditate partem asſignaremus, ſecundum quod nobis videretur bonum esſe; ita videlicet, quod ambo capita dictorum comitatuum uni eorum dare, vel alterum uni; et reliquum alii, vel partem alteri in comitatu altero, vel utroque, prout nobis bonum videretur, posſemus asſignare. A. 1246. M. Iul.

Condictum etiam fuit et conceſſum, quod ſi comitatu Flandriae alteri parti per dictum nostrum asſignato, alii vellemus in eodem comitatu partem terrae asſignare; ille qui partem illam haberet, comitatum habenti de ea homagium faceret, et

 par-

A. 1246 M. Iul. partem illam teneret de eodem. Similiter si comitatu Haynonense per dictum nostrum alicui eorum assignato in comitatu illo alii partem assignaremus; ille qui partem illam in comitatu haberet, comitatum habenti homagium faceret, et partem suam de illo teneret, nisi terrae consuetudo in contrarium se haberet. Quod si esset, homagium faceret, et partem suam teneret, secundum quod terrae requireret consuetudo. Insuper est sciendum, quod partes in hoc unanimiter convenerunt, quod si sine liberis de uxore sua desponsata procreandis contingeret aliquem praedictorum decedere: frater eius germanus, vel soror eius germana, si decedens fratrem non haberet germanum, eidem decedenti succederet in tota terra quam haberet. Fuit etiam concorditer concessum, quod si nos, ODONEM legatum, hiis exequendis contingeret non adesse: vir nobilis ROBERTVS comes Attrebatensis, frater domini regis, ad haec exequenda reciperetur sine contradictione aliqua loco nostri. Voluerunt autem partes et concesserunt, quod illud quod ordinaretur, fieret, salvo honore utriusque partis: ita tamen quod propter hoc non remaneret, quin partes et divisiones terrarum et totius hereditatis praedictae manerent stabiles et firmae, prout a nobis esset ordinatum. Concesserunt etiam partes, quod contentae essent divisionibus illis et partibus, quas eis assignaremus, nec contra ordinationem nostram venirent aliquo modo, nec unus in parte alii assignanda, sive in proprie-

prietate, ſive in posſesſione, aliquid per ſe, vel per alium A. 1246. M. Iul.
reclamaret; nec moveret quisquam eorum contra alterum ſuper hiis in eccleſiaſtica, vel ſaeculari curia, quaestionem aliquo modo, vel aliqua ratione iuris aut facti. Concesſimus autem nos Rex, quod nos reciperemus in hominem de comitatu Flandriae, vivente dicta Comitisſa, ſi ipſa hoc petierit, illum qui per ordinationem nostram dictum comitatum haberet, ſalva vita Comitisſae, et ſalvo in omnibus iure nostro. Propter abſentiam autem utriusque partis, vel alterius, non dimitteremus, quin, ſi vellemus, in eodem arbitrio procederemus; et quidquid fieret vel ordinaretur per nos duos, tantum valeret, et ita tenerentur partes firmiter obſervare, ac ſi ipſis partibus praeſentibus factum esſet. Haec autem omnia facta fuerunt et concesſa, eo ſalvo quod Comitisſa praedicta, non obſtantibus dicta compromisſione, vel arbitrio nostro, aut ordinatione, quam ſupra his faceremus, plenam quamdiu vixerit habeat potestatem, et administrationem praedictorum Comitatuum, et totius terrae ſuae; et de ipſis posſit pro voluntate ſua facere, ſicut poterat ante compromisſionem praedictam. Salvo eo quod praedicta Comitisſa nulli praedictorum liberorum ſuorum posſit terram aliquam, ſeu redditum dare, praeter partes quae per nos eis esſent asſignatae, nec alicui eorum aliquid dare ſupra partem alteri asſignatam. Supradicta autem omnia et ſingula promiſerunt nobis et ſibi invicem dictae partes ſe firmiter ſervatu-

A. 1246. M. Iul. vaturas, et contra nullo unquam tempore quocunque modo venturas, praeſtito coram nobis ſuper his corporaliter iuramento.

Li dis à Paris.

Nos autem in nomine Patris, et Filii, et Spiritus-ſancti. Amen. In negotio praefato taliter ordinamus, et per dictum nostrum asſignamus IOHANNI de Avesnis militi totum Comitatum *Haynoniae* cum omnibus pertinentiis: ita quod BALDVINO fratri ſuo militi tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. GVILLELMO vero de Domna-petra militi asſignamus totum Comitatum *Flandriae* cum omnibus pertinentiis: ita quod fratribus ſuis germanis, GVIDONI ſcilicet et IOHANNI, tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. Hae autem proviſiones fient ſecundum conſuetudines Comitatuum praedictorum. Haec ſiquidem pronunciamus, retenta nobis potestate declarandi et exponendi ea quae in dicto nostro continentur, ſi forte inter partes ſuper eo aliqua dubietas oriretur. Praenominatae autem partes dictum nostrum ſicut prolatum est approbaverunt, et ratum et gratum habuerunt: promittentes ſe dictum istud fideliter ſervaturas, et nullo umquam tempore contraventuras; et ad maiorem ſecuritatem litteras ſuas ſuper his nobis dederunt ſigillis ſuis ſigillatas. In cuius rei testimonium, praeſentibus litteris ſigilla nostra duximus apponenda.

Actum

Actum Parisius, anno Domini MCCXLVI. mense Iulio. A. 1246. M. Iul.
Tenor autem declarationis, quam super praemissis alias fratres nostri dominus IOHANNES et BALDVINVS de Avesnis supradicti fecerunt in Gallico, talis est in Latino.

Li reclamations apries le dit.

Nos IOHANNES de Avesnis, et BALDVINVS, fratres milites, filii illustris dominae MARGARETAE Comitissae Flandriae et Haynoniae, notum facimus universis praesentes litteras inspecturis et audituris, quod, quando dominus rex Francorum, et episcopus Tusculanus, tunc legatus in Francia, protulerant dictum suum de compromisso facto in ipsos a nobis ex parte una, et fratribus nostris, GVILLELMO, GVIDONE, et IOHANNE de Domna-petra ex altera, nos post illud dictum posuimus in calengia, sive reclamavimus terram de *Wayeres*, de *Zubeveland*, de *Norbeveland*, de *Berséle*, et omnes insulas Zelandiae cum pertinentiis earum; Quatuor etiam *officia*, *Waisiam* et terram de *Alost*, Geraldi-montem, et omnes dictarum terrarum pertinentias, et omnes terras, quas domini Flandriae tenebant ac tenuerant de Imperatore, temporibus illis, in quibus Comites Flandriae non tenebant Haynoniae Comitatum, et dicebamus quod praedicta non pertinebant ad dictum regis et legati praedictorum, nec erant de pertinentiis Flandriae. l. Walcres.

Li quitations.

Et nos post dictam reclamationem, ad preces et requisitionem

A. 1246. M. Iul. nem Karissimae dominae ac matris nostrae supradictae, dimittimus calengiam, seu reclamationem praedictam totaliter, et quitamus in perpetuum, pro nobis et heredibus nostris, fratribus nostris supradictis, et eorum heredibus terras antedictas et earum pertinentias tali modo, quod neque nos, neque alius ex parte nostra de cetero possumus aliquid reclamare in dictis terris, aut earum pertinentiis, neque in feodis, neque in demaniis, neque in allodiis, neque in hereditatibus, de quibuscumque teneantur, et renunciamus expresse pro nobis et nostris successoribus, omnibus iuribus, et omnibus legibus, omnibusque consuetudinibus, et usagiis, quae valere nobis in his possent, aut nostris heredibus, contra fratres nostros praedictos, aut eorum heredes. Recognoscimus etiam, quod omnia supradicta, et feodum Angliae, atque catellania de Cameraco, et gavalus de Cambresis, sunt de pertinentiis Flandriae, et pertinent ad fratres nostros praedictos, et eis debent ac eorum successoribus permanere. Promisimus insuper, fide et sacramento praestitis, quod numquam ab hac die, et deinceps contra hanc quitationem, et contra praedicta, per nos, vel per alium veniemus; sed ea servabimus, et tenebimus bene et fideliter omnibus diebus. Et in testimonium et securitatem praedictorum, fecimus praesentes litteras fieri, et sigillis nostris sigillari.

Actum anno ab Incarnatione Domini nostri MCCXLVIII. mense Ianuario.

N. CXXXIV.

N. CXXXIV.

WILHELMVS II. Comes Holland. confirmat Abbatiae S. Michaëlis Piscariam in *Winocsorde*. A. 1246. M. Mart.

A. 1246. M. Mart.

Ad Excurs. VII. p. 292.

(Ex Authentico in Abbatia S. Michaëlis Antverpiens. T. VII. fol. 3. n. 8.)

WILHELMVS, Dei gratia *Hollandriae et Zelandriae Comes* vniversis praesentem paginam inspecturis salutem ac noscere veritatem. Tam praesentium quam futurorum transmitto noticiae quod ego pisseariam de *Winocsorde* iuxta aggerem quae meae subiacet ditioni, quam Ecclesia Beati Michaëlis in *Antwerpia* plurimo tempore iam possederat, licet ipsam quandoque inpetiverimus, ob remedium animae meae et omnium praedecessorum meorum praedictae Ecclesiae recognovi, et quicquid iuris mihi in eadem piscaria competebat in manus venerabilium virorum Abbatis scilicet et Conventus eiusdem Ecclesiae in praesentia nostra consistentium voluntarie resignavi. Vt autem hoc ratum maneat et inconvulsum praesentem cartulam duxi sigilli mei munimine roborandam. Testes

Dominus Wolfardus.

Dominus Nicholaus Persien.

Otgerus Nicholaus de Puthe.

Et alij plures.

A. 1246. M. Mart. Actum et datum *Antwerpiae* anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto Mense Martio.

* * *

„ Et dictis litteris appendebat cauda duplex pergamena, cui apparebat „ annexum fuisse sigillum.

„ Ex Origin. coll.

Nicolaus de Riemer ".

N. CXXXV.

A. 1246. M. Maio. EVSTACHIVS, aliique Zeelandiae Nobiles terram in Officio de *Alardskerke* vendunt ADAE Abbatissae in Rijnsburg, quam illis antea vendiderat WILHELMVS Comes (1).

A. 1246. M. Maio.

Ad Cod. Dipl. TAB. *XVI.*

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgens.)

In nomine sancte et indiuidue trinitatis· Notum sit vniuersis presentibus et futuris presentem paginam inspecturis quod ego· EVSTACIVS filius BOENEN· EVSTACIVS filius GERVLPHI· GOSVINVS de *Alartskerke*· et MONINVS filius CONRADI. terram extra aggerem que uulgo *scor* dicitur· quam Ecclesia in *Rinsborgh*· longo tempore possederat in Offitio de *alarts-*

(1) Hanc dedi Chartam, literis minutis eleganter exaratam, ut non modo cognoscantur res gestae et terrae iura, sed etiam *Nobilium* nomina ac Sigilla, quorum ectypa dabo TAB. XVI. qui in ultima Charta nominantur:

Catharina Domina de Vorne et de Teilinge.

Theodericus Dominus de Bredero de.

Henricus Castellanus in Leiden.

alartskerke inter terram *Copmans filii petri* · a parte orientali · et A. 1246. M. Maio.
terram *Gofuini de alartskerke* · a parte occidentali iacentem · cum *Comes* WILLELMVS · eam fibi vendicasfet nos ad petitionem venerabilis Domine ADE Abbatisfe in *Rinsborch* · ipfi eandem terram totam quam dicta ecclefia ante posfederat · ficut dictus *Comes* · W · eam nobis vendidit cum omni integritate et iure · et incremento quod eidem terre verfus mare accrefcere poterit vendidimus · et coram prefato *Comite* · et *Scabinis de Middelborch* · in manus dicte · A · abbatisfe libere refignauimus · Vt autem · huius rei veritas et huius emptionis firmitas in perpetuum rata et ftabilis perfeueret prefentem paginam figillis venerabilium virorum · Domini NICHOLAI abbatis in Midd. Willelmi · Decani in Walacria · et Custodis fratrum Minorum in Holland. fecimus communiri ·

Acta funt hec anno gratie · M° · CC° · XLVI° · In Menfe Maio.

* * *

I. Appendent ex duplici vitta pergam. ex cera alba tria Sigilla mutila, quorum
1. Abbatem Middelb. erecta figura repraefentat.
2. Duas Aves rostris in coelum fublatis, cum linea intermedia et lilio.
3. Equitem gladio evaginato, adfidente manibus fupplicibus puero.

II. Exftat et huius Chartae Vidimus a. 1310. *fer. fexta post Pafcha*, quod dederant: *Nos H. diuina permisfione Abbas Monafterii beate marie in Middelburg ordinis premonftratenfis, Traiect. dyoces.*, *Gardianus fratrum minorum in Middelb. ordinis beati Francisci, nec non .W. decanus Christianitatis Wallacrie* —

Appendent tria Sigilla,
1. NICOLAI Abbatis erecta figura, cum pisce et rastro, ut alibi: his literis:
S: ABBATIS: ECCLESIE: DE: MIDDELBOR..

A. 1246. M. Maio.

2. Figura Monachi erecta, cui ad dextram muliercula, ad sinistram viret frutex. Literae lectu difficiles.

3. Fere periit.

III. Exstat et alterum a. 1312. *Dominica ante Ambrosij*, quod dederunt: *Nos bertoldus dei gratia abbas egmondensis Prior fratrum ordinis predicatorum in harlem / katerina domina de voerne et de telinghe / Theodericus dominus de brederode / et heinricus castellanus in leyden / —— —*

Appendent 5 Sigilla adhuc integra.

1. Abbatis Egmondensis, sedentis, cum pedo, his literis superstitibus:

SIGIL ....: ABBA .... NSIS·

2. Duorum colloquentium, his literis:

PRIORIS FRA .... EDIC· IN· hARL

3. Sigillum Hollandiae *Leo*, cum Lambello per collum — ultimis literis .... V O R N.

4. Sigillum Brederodiae, *Leo*, cum trabe obliqua, his literis:

.... TS' DNI ThEODICI DE BREDERO ......

5. Sigillum Castellani de Leiden, his literis:

✠ S· hEIRICI CASTELLANI DE LEYDEN.

N. CXXXVI.

A. 1246. d. 21. Maii.

WVLFARDVS Dominus de Maelstede donat Monasterio *Ierusalem* prope *Bieselinge* in Zuidbevelandia xxv. terrae mensuras.

A. 1246. d. 21. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 296.

(Ex Originali in Monasterio S. Victoris Antverpiae.)

Vniuersis presens scriptum visuris WVLFARDVS dominus de *Maelstede* (1) In perpetuum · scire et nosce · Quod ego vigin-

(1) *Maelstede*] Vocatur in alia Charta MARGARETAE Comitissae Flandr. a. 1252. (MIRAEI *Opp. Diplom.* T. III. p. 113.) *dilectus et fidelis*

viginti et quinque menſuras terre iacentes infra hos terminos. A. 1246. d. 21. Maii.
viam regiam que ducit de *Byzelinge* uerſus *ylaka* ex auſtrali parte. aquemeatus qui dicitur *Muluht* ex orientali parte. viam que ducit de *Maelſtede* vsque *Sparth*. ex boreali parte. viam que ducit de *Maelſtede* vsque *Byzelinge* ex occidentali parte. contuli libere et abſolute clauſtro Sanctimonialium ordinis Ciſterciensis. dicto *Ieruſalem* in eadem terra in preſcriptis terminis et in dominio meo edificato. Recongnoſco (sic) etiam quod predicta terra. dicto clauſtro cedet libera. ab omni *exactione*. ſcilicet; *Scoti Comitis* ſiue qualibet alia. et decimarum frugum et Nutrimentorum ſolutione. et vt hoc ſaluum ſit. et ſtabile dicto clauſtro et ne a GERARDO filio meo uel ab aliquo ſucceſſorum meorum poſſit hec mea donatio infirmari. preſens ſcriptum feci conſcribi in teſtimonium Sigillis meo. G. *decani Suthbeuelandie* et domini GODEFRIDI *de Cruninge* Sigillatum. Datum et actum anno. Domini. M. CC. Quadrageſimo Sexto. Menſe Maio. feria ſecunda ante Vrbani pape (2).......

lis ſuus *Dominus Wulfardus Dominus de Wastina et de Malſtede*, qui *Perſonatum de Hulst a Margareta* in feodum tenens eum *effeſtucavit ad opus* Eccleſiae *Curtracenſis*. Ingentes hic in Zeelandia et Waſia habuit poſſeſſiones. Plures ſervo huius et GERARDI filii Chartas, de quibus alibi oportunior erit dicendi locus. Nunc tantum confer Chart. a. 1248. M. Iul. et d. 21. Aug.

(2) *Pape*] Duplex huius Chartae exſtat exemplar autographum, quorum alterum ſolo *duntaxat Wulfardi* Sigillo est communitum; in quo etiam pro vocibus: *ordinis ciſtercienſis* varia lectione exſtat *ordinis ſancti victoris*; et in fine omiſſa ſunt *G. Decano Suthbev. et Dom. Godefr. de Cruninge*; quia illorum Sigilla huic aberant Chartae.

A. 1246. d. . Mart.

* * *

Appendent duo Sigilla ex vittis pergam.

PRIVS est Sigillum WVLFARDI, rotundum, sed mutilum; scil. Eques cum scuto in pectore, his literis: ARDI: D ....

Contrasigillum idem Scutum ab Aquila bicipiti suspensum his literis:

✠ WVLF ..... TEDE

ALTERVM est rotundum Comitissae Hollandiae Sigillum, in cera alba, cum phaleris et avicula cum loris. His literis

.... DIS. S .... TIS: HOLE........

Contrasigillum Scutum Holl. literis: CLAVIS SIGILLI.

Hoc tamen Sigillum non huius est Chartae; quod postea animadverti, utpote quod ope aciculae Chartae erat annexum. Perierunt igitur duo Sigilla.

N. CXXXVII.

A. 1246. d. 9. Aug.

WILHELMVS Comes Hollandiae permittit Monasterio Affligemensi, ut annua xx. vasa vini deducant sine exactione ex teloneo percipienda.

A. 1246. d. 9. Aug.

Ad Excurs. VII. p. 287, 292, 330. not.

(Ex Originali, in Monasterii Affligemensis Archivis, quae adservantur in Palatio D. Excell. Archiepiscopi Mechlin.)

WILLELMVS *comes Hollandie et Zelandie* (1) Vniuersis presentes litteras visuris/ salutem/ et cognoscere veritatem. Noue-

(1) *Zelandie*] Obserua *Zeelandiae* titulum, qui hac in Charta Originali, nec non praeced. Charta M. Mart. a. 1246. p. 505. occurrit: a quo tamen postea iterum abstinuit; ut fidem faciunt, quae sequentur Chartae.

Nouerint vniuersi/ quod nos ob remissionem nostrorum pec- A. 1246. d. 9. Aug.
caminum nec non antecessorum nostrorum concessimus et indulsimus Viris religiosis et dilectis amicis nostris abbati et Conuentui monasterij *Haffligen̄* quod viginti vasa vini ad vsus suos proprios pertinentia vndique ante nostra Thelonea deducere possint annuatim absque omni exactione thelonearia/ libera et absoluta/ In cuius rei testimonium et firmitudinem sigillum (2) nostrum presentibus duximus apponendum· Datum apud prefatum monasterium mense augusto et In vigilia beati laurentij · anno domini Millesimo · ducentesimo · quadragesimo sexto.

* * *

De Sigillo vide not. (2).

(2) *Sigillum*] Obseruent Rei Diplomaticae amantes, duo eiusdem Chartae exstare diuersa Exemplaria, *ambo Autographa*, in Archivis Palatii Archiepiscopalis Mechliniae, et ambo sigillis munita, quorum prius habet sigillum mutilum, cuius in frusto conspiciuntur literae · · IGILLVM · · [illegible] · · · L. MI, in altero frusto COMIT · · · Posterioris Chartae sigillum in viridi cera dimidia tantum parte integrum repraesentat Iuvenilem faciem *Wilhelmi*, equo insidentis, aviculam manu tenentis; postica equi pars periit, et legitur adhuc · · · · MITIS: HOLLAND· · · · Sine contrasigillo. Is autem Wilhelmus, quod tamquam Comes fecit, idem tamquam Rex Rom. tertia vice largitus est d. 9. Maii a. 1250. ubi vide notata.

N. CXXXVIII.

N. CXXXVIII.

A. 1246. d. 20. Aug. IOHANNES et BALDVINVS de Avesnes tradunt HENRICO Duci Brabantiae Confirmationis literas, super matrimonio inter IOHANNEM et ALEIDEM Hollandicam Ducis neptem.

A. 1246. d. 20. Aug.

Ad Excurs. VII. p. 212. not. q.

(Copie tirée d'un Regitre réposant en la Chambre des Comptes de S. M. en Brabant, ayant pour titre: *hic incipiunt diversa privilegia Illust. Princ. Duc. Reg. et Imp. concess,* marqué de la lettre B. fol. 85. vº.

Vniversis presentes Litteras inspecturis, IOANNES et BALDVINVS *de Ayesnes* fratres filii nobilis Domine MARGARETE *Flandrie et Haynon Comitisse* salutem, Noverit universitas vestra quod ob dilectionem quam gerimus erga nobilem virum HENRICVM *Ducem Lotharingie et Brabantie* occasione matrimonii inter me IOHANNEM ex una parte, et sororem *Comitis Hollandie* ALEIDEM neptem ipsius Ducis ex altera *perficiendi* (1) sicut in Litteris super eodem matrimonio confectis plenius continetur conferabim ad coadiutoribus nostris, ipsi

(1) *Perficiendi*] Hinc liquido patet, matrimonium IOANNIS de Avennis cum *Aleide* Hollandica hoc mense Augusto a. 1246. nondum fuisse consummatum. Quum autem die 25. Octobr. a. 1246. in Bulla INNOCENTII iam vocetur *Vxor Iohannis:* hinc medium hoc tempus habendum videtur pro tempore initi matrimonii. Sunt autem voces vitiosae *conferabim ad;* fortasse leg. *confederabimur cum.* Hanc Chartam benigne etiam mecum communicavit Illustr. Comes NENY.

ipsi Domino Duci et suis coadiutoribus sub tali forma, quod A. 1246. d. 20. Aug.
quitq̄d dilectus noster Dominus EGIDIVS *de Estrees* miles pro parte nostra et Dominus HENRICVS *de Honcort* ex parte Domini Ducis nec non Comes de Los et de Chini, ex utraque parte adsumptus, ad dictam Confederationem perficiendam et confirmandam ordinaverint et dixerint, inviolabiliter conservabimus et memorata confederatione per dictos tres ordinatores prenotato modo perfecta; alias Litteras nostras patentes de dicta confederatione inviolabiliter conservanda in testimonium Domino Duci dicti tradere debemus, in cuius rei testimonium presentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum et Actum Anno Domini millo. ducentesimo quadragesimo sexto, secunda feria post assumptionem Beate Virginis Marie.

N. CXXXIX.

WILHELMVS Comes Hollandiae confirmat venditionem Feudi factam Abbatiae Rinsburgensi. A. 1246. d. 26. Sept.

A. 1246. d. 26. Sept.

Ad Excurs. VII. p. 278.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

WILHELMVS *Comes holl.* Vniuersis tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis. Salutem et omne bonum. Labilis hominum memoria et diuersi casus diuersimode emer-

A. 1246. d. 26. Sept. gentes ammonent · vt facta perpetua confirmatione digna · fideli litterarum testimonio debeant ſtabiliri · ſciant igitur tam preſentes quam futuri quod FLORENTIVS filius REGENBOLDI · terram quam habebat in *Oyensidwendi* a feodo IOHANNIS ad centum et viginti duarum uirgarum menſuram ad orientem tendentem quam terram idem FLORENTIVS a nobis iure feodi poſſederat abbatiſſe et conuentui in *Rinſeburg* nobis ad hec conſentientibus vendidit · et ipſa de nostra licentia emit · nostri conſenſus auctoritate eidem pollicente quod dictam terram in ſupra nominato loco ſitam cum omni iure ad hanc pertinente ſicut prefatus FLORENTIVS eam a nobis habebat in feodo · Abbatiſſa et conuentus in *Rinſeburg* libere et abſolute in perpetuum debeant poſſidere · Vt autem hec rata et inconuulſa perpetuo permaneant preſentem paginam prefatis abbatiſſe et conventuj contulimus · Sigilli nostri munimine roboratam · Datum apud *Rinſeburg* Anno domini · M° · CC° · XLVI · feria IIII · ante festum beati Michaëlis ·

* * *

Appendet ex filis ſericis coloris viridis Sigillum WILHELMI altera parte lacerum: repraeſentatur iuvenis nudo equo inſidens, manu ſiniſtra ingentem avem tenens, altera frenum; infra equi pedes *canis currens*; in perigraphe tantum S I G I L · · · · · · ſine averſa parte.

N. CXL.

N. CXL.

Papa Innocentius IV. matrimonium IOHANNIS de Avesnis cum ALEIDE, forore WILHELMI II. Com. Holl., contractum approbat, etsi in quarto consanguinitatis gradu. A. 1246. d. 25. Oct.

A. 1246. d. 25. Oct.

Ad Excurs. VII. p. 212.

(Ex MARTENE *Thes. Anecd.* T. I. p. 1027. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 239. (1))

INNOCENTIVS Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio, Nobili Viro, IOHANNI *de Ayesnis*, primogenito nobilis Mulieris, Comitissae Flandriae, et dilectae in Christo filiae, Nobili mulieri, *Aëlidi*, sorori Nobilis Viri *Comitis de Orlandia*, *uxori* eiusdem IOHANNIS salutem et apostolicam benedictionem.

——— ——— ——— ——— ——— ———

Datum Lugduni VIII. Cal. Novembris, Pontificatus nostri anno IV.

(1) Ex hac Bulla concludit MIERIS bl. 240. errasse VV. DD. BEVERWIJK *Beschryving van Dordrecht* bl. 302. et BALEN *Beschr. van Dordr.* bl. 715. narrantes, has nuptias magna pompa Dordraci a. 1241. celebratas: Hunc dissensum arripuit Vir D. HVYDEC. ad STOK. D. III. vs. 1228. bl. 91. ipseque nuptias protraxit usque ad initium mensis *Novembr.* a. 1248. sed frustra. Non aliter enim STOKIVS de his nuptiis loquitur nisi occasione *Coronationis* fratris a. 1248. cui sollemnitati adstiterat *Iohannes* cum coniuge *Aleide*. Immo in hac *Bulla* ALEIDIS iam vocatur VXOR *Iohannis*. Quando nupserit, vide in not. ad Chart. a. 1246. d. 20. Aug. p. 512. Quare autem Vir Ampl. has nuptias tamdiu distulerit, vide in eius *not.* ad STOK. D. II. bl. 174.

N. CXLI.

N. CXLI.

A. 1246. MARIA quondam Imperatrix (WILHELMI I. Com. vidua) decidit quaestionem ſuper curia de *Sterckſele* pro Eccleſia Everbodienſi.

A. 1246.

Ad Cod. Diplom. a. 1260. *d.* 12. *Oct.*

(Ex E. DINTER *Chron. Brab.* MS. L. IV. C. 13. Cf. BVTK. *Troph.* T. I. Probb. p. 75)

MARIA Dei gratia *quondam Imperatrix Romana* filia Ducis *Lotharingiae* et *Brabantiae* uniuerſis preſentes litteras inſpecturis ſalutem in domino. Cum inter Eccleſiam *Euerbodienſem* ex una et homines in dominio noſtro de *Helmont* conſtitutos ex altera, ſuper palude quae dicitur *Latbroeck*, iuxta Curiam de *Sterckſele* [a] et lignis et paſcuis eiuſdem paludis a terminis dictis *hoege tenraede* usque ad *honrebon*, ab *Honrebon* usque ad *Schoreken*, a *Schoreken* usque ad *hogertenrade* et ſuper alijs bonis quae infra dictos terminos continentur, diſſentio orta eſt [b] ſuper premiſſis inquiſitionem fecimus diligentem et per litteras Capituli et Cuſtodis [c] maioris Eccleſiae Leodienſis et Inclyte recordationis HENRICI dei gratia Ducis Lotharingiae et Brabantiae *patris noſtri* nec non et nobilis viri HERIBERTI *Domini de Heſe*, quas ſuper hoc confectas [d] fide vidimus oculata, et per *ſeniores* dominij noſtri predicti, et fide dignos ad hoc vocatos pari-

a Butk. *curiam quae dicitur Sterckſele.* b *eſſet.* c *Cuſtodiae.* d Dinter *conſecta.*

pariter et *iuratos* in rei inúenimus veritate curiam de *Sterckſele* cum omnibus bonis infra terminos preſcriptos exiſtentibus cum omni proprietate eſse Eccleſiae *Euerbodienſis* allodialiter et abſolute, et nullum quidquam iuris habere in curia et bonis ſupra dictis preter Eccleſiam memoratam. In cuius rei testimonium patentes litteras Sigillo nostro fecimus roborari Anno M. CC. XLVI. A. 1246.

N. CXLII.

OTTO Epiſcopus Traiect. concedit Abbatiae *Rinsburg.* decimas de 200. Menſuris terrae inter *Lemmel* et *Duunhoofde* in *Walacria.* A. 1247. M. Apr.

A. 1247. M. Aprili.

Ad Excurs. VII. p. 287.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

OTTO dei gratia Traiectenſis Epiſcopus. Omnibus preſentia viſuris notum facimus. quod dilectis in Christo. Abbatiſse et Conúentuj jn *Rinsburch* . ordinis ſancti Benedicti . nostre dioceſis preſentium conſerúatoribus Nouam decimam Magnam et minutam noue terre vel Noualium vsque ad Menſuram Ducentorum *Gemet* . quam jn *Walacria* jnter *Lemmel* et *Dunhotieden* jn Officio *Alardskindskerke* grauibus laboribus et expenſis ad culturam nouellam circumſeptis aggeribus redegerunt' jn nos-

 tri

A. 1247. M. Apr. tri memoriam de Capituli nostri consensu et fidelium nostrorum consilio · perpetuo duximus concedendam · Mandantes singulis et vniuersis sub debito obedientie et per penam excommunicationis quam impeditores in hac parte ipso facto jncurrunt. ne quis dictam Abbatissam et Conúentum jn Decima nominata turbet aliquatenus vel molestet · In cuius rei testimonium et munimen presens scriptum sigillo nostro et Capituli nostri sigillauimus · Datum Anno domini · M° · CC° · XL · septimo. Mense Aprili (1) ·

* * *

PRIVS Sigillum periit.

POSTERIVS integrum *S. Martini.* His litt.

STS MARTINVS · EPC.

(1) *Mense Aprili*] Exstat eiusdem Chartae Vidimus a. 1399. *op sente Matthijs dach apostels*, quod exhibent *Scout Scepene ende Rade der Stede van leyden*; appendetque Vrbis Sigillum.

N. CXLIII.

N. CXLIII.

WILHELMVS Comes Hollandiae, ope *Chirographi*, testatur de *Decima in Westcappellis* donata Abbatiae Middelburgensi. A. 1247. M. Aug.

A. 1247. M. August.

Ad Excurs. VII. p. 287. et 291.

(Ex antiquo Chartulario Abbatiae Mediob. fol. xxiiii. in Archivis Cam. Rat. Zeel. Loculo 116-117.)

W. *Comes Hollandie. W. Decanus Walacrie*, et *Scabinj de Middelborgh* vniuersis Christi fidelibus, presentia visuris salutem in Domino. Vniuersitati vestre volumus esse notum, quod BARTHOLOMEVS filius *Nicholaj* erga Ecclesiam beate Marie in *Middelborgh* pium habens affectum, et in presentj seculo sibj prouidens et in futuro, ad opus Abbatis et Conventus dicte Ecclesie redemit de manu laycorum, videlicet EGIDIJ HVGONIS filiorum HENRICJ et filij GEPPONIS fratris eorum decimam iacentem infra parochiam de *Westcappella*, quam predicti E. et H. hactenus tenere consueuerunt a predictis abbate et Conuentu *homagium* ipsis debentes pro eadem, Vnde predicti E. et H. necnon et predictus B. filius Nicholaj omne jus, quod vsque tunc in dicta decima habuerant vel habere videbantur, et homagium, quod pro ipsa debuerant in manus dicti Abbatis resignantes reddide-

A. 1247. M. Aug. diderunt, pro qua redemptione sepedictus B. et M. eius vxor quartam partem borealis decime dictorum Abbatis et Conuentus quamdiu vixerint obtinebunt pro triginta libris Flandren duobus terminis, videlicet jn festo Beatj *Martinj* hyemalis vna medietate, et jnfra *Maium* altera annuatim persoluenda. Cum vero ambo defunctj fuerint, predicta quarta pars borealis decimae ad sepedictos Abbatem et Conuentum libera reuertetur, hoc adiecto, quod liberi dictorum B. et M. post mortem patris vel matris vel vtriusque nullum habebunt respectum ad decimam memoratam.

In huius ergo rej testimonium presens scriptum Sigillis nostris et dicti B. communitum et per *cyrographum* diuisum, dictis Abbatj et Conuentuj est porrectum, Anno Domini M. CC. quadragesimo septimo, mense Augusto.

